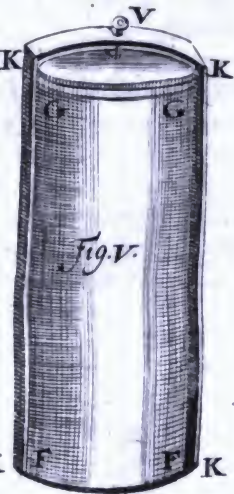
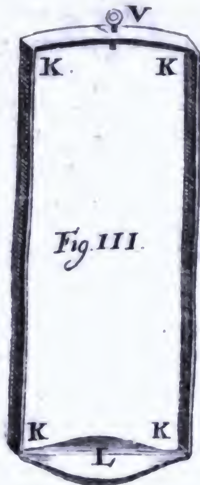
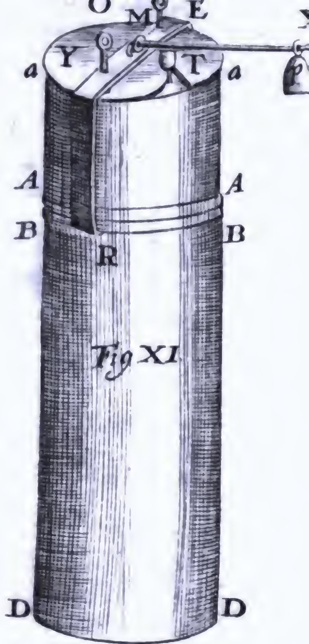
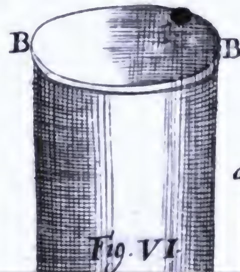

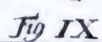

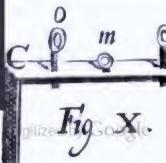

Acta eruditorum Lipsiensia, anno 1682 à 1776

d.

ACTA ERUDITORUM
ANNO M DC LXXXII

publicata,

ac

SERENISSIMO FRATRUM PARI,

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ &c. &c. &c.

PRINCIPIBUS JUVENTUTIS

dicata.

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Potentissimi Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Prostant apud J. GROSSIUM & J. F. GLEDITSCHIUM.

Typis CHRISTOPHORI GUNTHERI.

Anno M DC LXXXII.

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI
PRINCIPIS AC DOMINI

DN. JOHANNIS GEORGII III,

Ducis Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, S. R. Imperii Archi Marschalli & Electoris, Landgravii Thuringiæ, Marchionis Misniæ, Superioris item ac inferioris Lusatiæ, Burggravii Magdeburgici, Comitis Principalis Hennebergici, Comitis Marcæ, Ravensbergi & Barbiæ, Dynastæ in Ravenstein &c.

DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI

Pignoribus sacratissimis,

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS
AC DOMINIS

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, Landgraviis Thuringiæ, Marchionibus Misniæ, Superioris item ac inferioris Lusatiæ, Comitibus Principalibus Hennebergicis, Comitibus Marcæ, Ravensbergii & Barbiæ, Dynastis in Ravenstein &c.

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

QUa per mensium hactenus intervalla, eoque non nisi particulatim oblata, gratiosissime excepistis, DOMINI CLEMENTISSIMI, Eruditorum Acta, ea uno nunc, post absolutum primum annum, volumine comprehensa, Serenissimo Vestro conspectui animo obsequentissimo sistimus. Sanctissimis enim Vestris, Literatæ Juventutis PRINCIPES, Nominibus sacra hæc esse Acta voluimus, quod concinnandis iis non alio instituto, quam Vobis ut serviremus pro virili, manum admovimus. Etenim sic reputabamus animo, cum literarum studiis incumbendum strenue, nec alia re ulla magis, quam disciplina hanc ætatem vestram excolendam esse statuatis, non ingratum esse nos aut inutile quid præstituros Vobis, si quæ toto hodie orbe ornandis literis perficiendisque pulcherrimarum rerum scientiis geruntur, in tabella velut Celsissimis oculis vestris sisteremus, & quam late quod Eruditionē vocamus pateat, quamque varium sit vel unius alteriusve anni, qui tot præclara diversissimorum monumenta ingeniorum atque studiorum nobis peperit, specimine ostenderemus. Itaque licebit Vobis jam, FRATRES SERENISSIMI, velut Literati Orbis Academiam ingredi, omniumque Facultatum viros, Theologos, JCtos, Medicos, Physicos, Mathematicos, Criticos, Historicos, Politicos, nec otiosos eos, sed diversis quidem, honestissimis tamen omnes studiis oc-

cupatos contueri, simulque attendere animo, quænam ex tanta literarum optimarum copia, genio vestro arrideant maxime, quibusque excolendis deinceps impendatis operam. Nam licet in omni illo humanioris doctrinæ genere nihil sit, cujus pudere Principem debeat, aut quod illo fastigio atque culmine, in quod Celsitudo generis Vos collocavit, parum videri dignum queat: Vobis insuper, PRINCIPES SERENISSIMI, ingenium obtigerit Divinum plane, quodq; complecti ambitum illum omnem politioris doctrinæ valeat: persuasum tamen habemus, non requiri a Vobis, ut totum hoc literarum æquor, quod vastum satis vel hæc Acta produnt, peraretis, sed seligenda ex tanto rerum esse cumulo, quæ aut usum Vobis in gubernanda aliquando Republica certum solidumque præbeant, aut in quæ naturali quadam propensione feramini, & nunc pastura suavissime ingenii vim, & olim inter gravissimas imperandi curas, oblectationi Vobis atque recreationi futura. Istum modo, SERENISSIMI PRINCIPES, servate Musis animum, quo complexi earundem Sacra ab ineunte ætate estis, & quam incredibili illo vestro in literas amore, jamdudum omnibus ingenuarum artium studia professis spem ostendistis, illustri admodum nec laudando in omnem posteritatem satis exemplo tuemini. Nam tantum abest, ut non constare amplius honorem suum literis queramur, aut non constiturum

stiturum aliquando metuamus, ut jam seculum in his saltem regionibus cogitatione præcipiamus Eruditum, quo profligata, quæ subinde movere lacertos suos ac spiritum recipere videtur, barbarie caput extollent bonæ artes, ac literarum studia ad invidiam usque efflorescent. Enimvero quid non magnificum polliceamur Musis, quæ tantis sumptibus, tamque provida cura POTENTISSIMI PARENTIS VESTRI, *non minus quam in imis telluris recessibus aurum, gemmæ & pretiosa quæque benigno influxu Solis, animantur, eriguntur, nutriuntur: quas principes in Aula, seu toga seu sago, Viri toto complectuntur animo: quas, quod erat præcipuum, Vos,* SERENISSIMI FRATRES, *honestissima æmulatione, ac studio prorsus inusitato, hæroicaque indole vestra dignissimo, sub moderamine Generosissimi ac incomparabilis* Knochii *vestri colitis. Utique, si recte facere cives suos Princeps optimus faciendo docet, ut de Augusto Vellejus loquitur: sique est (quod Lipsio facile largimur) impossibile, ut Sui dissimilem formet Princeps Rempublicam, dubitandum non est, quin illustre hoc exemplum vestrum Generosæ Juventutis florem universum ad excolenda diligentius literarum studia, egregie excitaturum sit; modo secum ille reputet, ad gratiam tantorum Principum adspirare posse neminem, aut locum aliquando in Aula Eorundem, in*

Senatu,

Senatu, in Exercitu habiturum, nisi qui virtutem æmulatus vestram, literarum ante studiis ingenium probe expoliverit: quamque alienum a decoro sit futurum, si exquisitæ eruditionis Principes circumstent ministri literarum omnium expertes, & ad miscenda erudita colloquia, quibus hoc jam tempore nihil Virtuti Vestræ accidit jucundius, & quorum vicissitudine graviores olim curas solabimini, apti cum ineptissimis. Nec est, cur quisquam metuat, ne ab armorum studio avocentur Equestris ordinis ingenia studiis operata strenue, animique blandissimarum literarum consuetudine mollescant aut imbelles reddantur: ex quo non apud exteros tantum, Gallos cumprimis, supremos cordatissimosque belli duces arte non minus quam Marte excellere, sed a POTENTISSIMO *quoque* GENITORE VESTRO, DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO, *exercitus florentissimi curam Viris solide doctis ac literatorum amantibus commissam vidimus. Deus vos servet,* Principes Serenissimi, *& studiis ita vestris actionibusque cunctis moderetur, ut Amor ac Deliciæ generis humani æternum audire mereamini. Dab. Lipsiæ Calendis Decembr. Anno M DC LXXXII.*

VESTRARUM SERENITATUM

Subjectissimi

Actorum Collectores.

Lectori Benevolo Salutem!

QUemadmodum Seculo nostro eam jure optimo gratulamur felicitatem, quod Artes omnes Scientiæque, & literarum quarumcunque Studia, summum ad fastigium enituntur, illudque indies propius attingunt: ita magno omnium, quotquot literis operantur commodo, ipsa Rei Literariæ Historia, diversarum Gentium studio, non ita pridem tradi sic cœpit, ut multo faciliori nunc, quam olim, negotio, quid in quovis fere Europæ angulo Eruditorum ingenia moliantur atque præstent, cognosci cuique possit. Septendecim nempe jam anni sunt, ex quo Angli atque Galli, Gentes ut armorum olim, ita literarum nunc exercitatione æmulæ, Historiam Literariam, Illi quidem *Transactionum Philosophicarum*, Hi *Diarii Eruditorum* titulo, aggressi sunt componere: illudque institutum, præclarum sane atque fructuosum, curante apud illos *Hoockio*, apud Hos *Abbate Roquio*, Clarissimis diligentissimisque Viris, in hunc usque diem strenue prosequuntur. Eo tamen discrimine, quod Angli experimenta inprimis & observata Physico-Mathematica publici juris faciunt; e libris vero vix alios, quam qui ad rem spectant Physicam, Medicam, aut Mathematicam, recensent: Galli e diverso per omnium Artium & Scientiarum spatia feruntur, Universalem magis diffusamque Rei Literariæ Historiam adornantes. Gallorum exemplum secuti inde ab anno 1668 *sunt* & Itali, studio atque constantia non minori. Nam tametsi *in urbe* Veneta, huic rei manum qui admoverant, telam cœptam, *incertum* qua causa, abruperunt dudum; Romæ tamen Ephemerides Eruditorum *(Giornali de Letterati)* celeberrimi *Abbatis Nazari* studio continuantur indefesso. Ast in Germania simile quid tentatum hactenus fuisse, non meminimus. Nam illustris *Societatis Naturæ Curioso-*

riosorum institutum, ut laudandum omnino est, Gentique nostræ haud exiguum decus etiam apud exteros conciliat; ita ut plurimum intra Naturalis Scientiæ atque Medicæ Artis pomœria se continet. Itaq; cum in lucem nondum prodierit, qui universalius aliquod Systema, Gallorum atque Italorum ad morem, polliceretur; licuit, opinor, nobis, citra cujusquam invidiam, vacuum veluti locum occupare. Qua etiam libertate freti decrevimus, Supremo favente Numine, in concinnandis edendisque Literatorum Actis, Exterorum industriam utcunq; inposterum sic imitari, ut certa Actorum pars singulis in anno mensium Calendis lucem publicam adspiciat. Quemadmodum vero laudatarum Nationum unaquæque lingua vernacula, suas secuta rationes, in hoc scribendi genere utitur: ita nos, ut Latinum nunc sermonem nostro præferamus, prægnatibus utique causis adducimur. De quibus tamen, ut & tota reliqua instituti nostri ratione, consulto plura nolumus nunc præfari. Nam ex ipsis Actis cognosci eam malumus: ac interea Apellem imitati, subjicimus nos lubenti animo Lectoris cordati candidique judicio, modum ac rationem feliciter continuandi, aut pro re nata emendandi operis, vel inde collecturi; nonnullis fortasse etiam regesturi illud, *Ne sutor ultra crepidam.* Nisi forte monendum adhuc verbo est, nullius hominis scripta carbone nos esse notaturos: ast nec vitio verti Nobis debere, seu styli inæqualitatem, quæ vel ex ipsa materiæ, ac ingeniorum Actis hisce manum admoventium, varietate nata est, seu minus accuratum in disponendis argumentis ordinem, in tali scilicet scriptione, qualis hæc nostra est, minime requirendum. Vale, Lector Benevole, ac quem hoc ipso die, Divini Numinis gratia, auspicamur annum, cum plurimis sequentibus, ex voto animiq; sententia transige, conatibusque nostris fave. Dab. Lipsiæ ipsis Calendis Januariis Anni Salutis Reparatæ MDCLXXXII.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ,

Calendis Januarii, Anno MDCLXXXII.

MUSÆUM REGALIS SOCIETATIS.

Or, a Catalogue & Description, of the Natural and Artifici al Rarities, belonging to the Royal Society &c. by *Nehemias Grew* Med. D. &c. vehereunto is subjoyned *the comparative Anatomy of Stomachs and Guts: by the same Author &c.*

London 1681.

Catalogus & Descriptio rariorum rerum Naturalium & Artificialium, quæ pertinent ad Societatem Regalem: per *Nehemiam Grew*, Med. D. cui subjungitur Anatome Comparata Ventriculorum & Intestinorum; per eundem Autorem &c.

Londini 1681. fol.

UTi felici hactenus progressu per plures annos studia sua, pro Naturalis scientiæ ac Medicinæ, hinc & aliarum artium majori complemento, continuavit Illustris Societas Regia Anglicana, ita interea temporis insignem supellectilem plurium rerum, tam naturalium quam artificialium collegit, & in Musæum suum ceu Gazophylacium recondidit, primo hujus fundatore existente *Daniele Collwall*, Armigero. Ut vero recondita curiosa pluribus innotescerent, exactam eorum descriptionem instituit Nehemias *Grew*, Med. D. & dictæ *Societatis* olim, post defunctum Oldenburgium, Secretarius. Præmisit vero Naturalia, quibus subjunxit Artificialia, observando in istis quidem trium naturæ regnorum ordinem. In descriptione ipsa ita se gessit, ut incognita, vel alias non delineata, exacte

 de-

deſcribat, recenſita jam ab aliis, ſuis ubique ſcriptoribus debita allegatione tribuat, vitioſe ab aliis tradita ſtudioſe corrigat & emendet: ſubjungendo ſimul ſubjectorum magis curioſorum figuras convenienter æri inciſas. Nec hiſtoricæ ſaltem enarrationi inhæſit, ſed ſubinde ſuccinctas etiam ac elegantes ſpeculationes, ut & curioſas obſervationes inſeruit, Lectori non minus jucundas quam utiles. Ex ingenti hoc Cornu Copiæ, ſaltem pauca quædam excerpere placuit.

Ex ANIMALI REGNO ſe offert *Mumia Ægyptiaca* integra p. 2. in qua non tantum molliores partes conditura balſamica undiquę penetravit, ſed etiam ipſa oſſa ita infecit, ut penitus nigra reddita, aduſta quaſi videantur. Unde probabiliter colligit autor, quod Ægyptii balſamanda corpora coxerint in Caldario, in certa quadam balſami liquidi ſpecie, donec aqueæ partes corporis exhalaverint, oleoſa vero & gummoſa balſami ſubſtantia penitus ſe inſinuaverit. Qua occaſione ſimul parilem condiendi corpora rationem, per coctionem aut macerationem eorum in oleo v.g. juglandis nucis, pro uſu ſpeciatim anatomico proponit. *Integrum* porro *ſyſtema Arteriarum, Venarum & Nervorum*, artuum pariter ac viſcerum, ex corpore humano, Patavii, ſub anatome, extractum, & in Tabula exacte explicatum, p. 4. *Ignavus ſeu Pigritia*, p. 11. *Tamandua* major, p. 14. Cranium *Hippopotami* ſeu potius *Bupotami*, in Scriptura Sacra dicti Behemoth, ab aliorum erroneis deſcriptionibus vindicatum p. 14. *Echinus Braſilienſis* ſeu *Tatu* aut *Armadillo* p. 7, it. *Tatu* porcinus & *Tatu* Muſtellinus, nullibi deſcripti, p. 18. & 19. *Sciurus volans*, p. 20. idem apparenter animal, quod ſub nomine felis volantis deſignat Scaliger. *Cutis integra Rhinocerotis junioris* p. 29. *Crocodilus*, in ſacris dictus Leviathan, p. 41. ejusque *ſceleton*, p. 42. exacte deſcriptum, ubi ſimul motus maxillæ ſuperioris, tam hujus, quam aliorum quorumvis animalium, ceu fictitius redarguitur, p. 45. *Caput Hungum, ſeu Rhinocerotis avis*, h. e. Corvi cornuti, p. 58. it. *Corvi Coronati*, p. 59. *Caput Toucan ſeu Picæ Braſilienſis* p. 60. *Aviculæ Guanumbi*. p. 61. *Caput Ciconiæ Indicæ*, nullibi deſcriptæ, p. 64. *Penguin ſeu Anſer Magellanicus* Cluſii. p. 72. *Coſta Tritonis*. p. 81. *Caput Xiphiæ inferioris*, p. 87, nondum deſcriptæ. *Monoceros marinus minor*, nuſpiam alias, ſed hic accurate deſcriptus. p. 104. *Remora piſcis*, ejusque deſcriptio clarior, cum conſideratione traditionis, de potentia ejus ſiſtendi motum

navium

navium, p. 106. *Hirundo marina* Salviani. p. 116. *Stella marina*, levior, arborescens, coronalis, hactenus non descripta p. 122. 123. Quibus accedunt *Conchyliorum 600 differentiæ*, eodem in Musæo asservatæ, p. 124. quæ inter, *Cochlea dactylata*, nondum descripta p. 135. it. *Cochlea turbine antico*, p. 136. it. *Spondylus* echinatus & corallinus, nondum descripti. p. 145. quorum omnium differentias, in Tabulas ordinate dispositas, pro varietatis faciliori apprehensione, sedulus autor subjunxit, p. 150. Sequuntur hæc, alia inter, *Muscæ seu potius Locustæ species, Cucujus Peruvianus*, capite noctu lucente, penitus differens ab eo, quem describit *Moufetus*, adeoque ab alio haud delineatus. p. 158. it. ex scarabeorum genere, *Carabus Indiæ Orientalis* maximus, it. crassus, it. longus, a nemine adhuc expositi. p. 165. 166.

Animale regnum excipit VEGETABILE: in quo inprimis se offert *Ramus arboris fœtidæ* p. 180. ita dictæ, quod fortissimum excrementorum humanorum fœtorem spiret, etiamsi aliquot annos jam asservata sit; ast dum comburitur, nullum odorem spargit. Hinc fructus, quos India utraque fert, plures; in specie *fructus Palmæ Coccifera*, die Coccos Nuß, exacte descriptus, p. 197. cum explicatione multiplicis usus arboris cocciferæ, ejusque partium. *Nuci dactylus* nullibi descriptus, p. 204. *Nux Cacaw*, p. 204. cum ratione parandi ex granis ejus, seu potius nucleis, Chacavvlatam: quodque ex amygdal. dulc. sacchar o ac speciebus aromaticis potus æque gratus, ac optima chacavvlata parari queat. *The Butter-Nut* ex nova Anglia, nuspiam descripta, p. 205. *Avellana purgatrix Mexicana*, exacte explicata, p. 206. una cum observatione virtutis ejus laxativæ, simpliciter in tenui membrana, interius, intra quasi nucleum, complicata residentis. p. 207. *Nux Metella*, & genuina *Nux Vomica*, communiter ex nominum transpositione confusæ. p. 210. *Conus Cedri Magnæ* ex Libano. p. 212. *Maizum, seu frumentum Indicum*, p. 222. ubi autor simul varios præparandi istud modos, pro usu tam alimentoso quam medicamentoso recenset. *Papyrus seu potius Cyperus Nilotica*, p. 226. cujus medulla (cum aliorum vegetabilium vel cortex vel folia usui scriptorio inservierint) in pastam contusa, hinc in tenuia folia expansa, & hæc denuo apte composita, papyrum scriptorium olim subministravit. *Radix Ninsin*, Chinensium quasi panacea: p. 227. cujus planta penitus hactenus fuit incognita, pictura tamen ejus par-

riter in Musæo hoc asservatur, p. 376, & ab autore delineatur, quod caulem exhibeat, triticei graminis crassitie, pedis unius altitudinis, cum foliis similibus istis leucoii lutei seu cheiri: flores dum adhuc complicati, rubescant, aperti vero conspiciantur albi, trini semper juncti, ex 6 foliolis compositi, formati fere instar moly flor. orbiculato Bauhini, non tamen adeo magni. *Rad. Ari Ægyptiaci*, p. 228. circa quam observat Autor, radicem ejus annuatim regenerari novam, pro plantæ perennitate, ex ipso ejus caule, id quod pariter in aliis plurimis plantis obtineat, minus licet a Botanographis observatum: modum regenerationis vide c. l. Sequuntur *frutices marini* plures, tam lignei, quam corneo lignei, p. 244. & sq. cum consideratione, quomodo nutriantur, ab ambiente fluido, per radices non ramosas, sed membranæ instar, super solidum quoddam corpus expansas, ob id molliusculas, & quasi spongiosas, præsertim recenter collectæ si fuerint.

Ad Regnum Minerale quæ spectant, nec non Artificialia, Februarii: *appendicem vero*, Martii *Calendæ proximæ, volente Deo, sistent.*

SACRUM ANTIOCHENUM CONcilium pro Arianorum Conciliabulo passim habitum, nunc vero primum ex omni Antiquitate autoritati suæ restitutum,

opera ac studio

D. EMANUELIS a SCHELSTRATEN S. S. Th. D. Eccl. Antverpiensis Canonici & Cantoris.

Opus, in quo nomina Episcoporum cum Actis Synodicis ex editis & MSS. Codicibus eruuntur, tota Synodi anno 341 in Orientis Metropoli habita historia contra recentiorum opinionem illustratur, quin etiam occasione 25 Canonum ibidem constitutorum exponuntur prisca Episcoporum jura cum Metropolium Orbis notitia, antiqui Christianorum ritus cum Orientalis Ecclesiæ disciplina præcipua demum fidei Catholicæ mysteria, & inter illa Confessio auricularis a Christo ad

sto ad hæc usque tempora per Orientis universi, Ægypti, Africa, Italia & Angliæ regiones posteritati tradita. Additur pro coronide de schismatico Eusebianorum conventiculo Antiochiæ post veram ibi Synodum celebrato Dissertatio historica. Antverpiæ A. 1681. in 4to.

INtentio Autoris *generalis* fuit, imitari in Antiquitate Ecclesiastica perscrutanda Baronium, Antonium Augustinum, Perronium, Bellarminum aliosque, *præfationis p. 1. & 2.* quo studio ediderat jam A. 1678. *Antiquitatem illustratam circa Concilia Generalia & Provincialia, Decreta & Gesta Pontificum, & præcipua totius Historiæ Ecclesiasticæ capita*; Anno vero 1679, *Ecclesiam Africanam sub Primate Carthaginensi.*

Specialis; Antiocheni, de quo scribit, Concilii confirmationem impetrare a Pontifice; in quo fatetur, se sequi Ferdinandum Mendozam, qui industria sua ad confirmandum Illiberitanum Concilium contulerit multum; *sub initium primæ Epistolæ ad Innocentium XI.* quam hunc in finem exaravit totique tractationi præmisit. *Confer alteram ad eundem sub finem Operis, p. 699.*

Specialissima; depromere hinc præter historica, nonnulla etiam dogmatica, quæ *partim* faciant ad ritus Missæ probandos, *præfat. num. 6.* tametsi *ibid. a Patribus Antiochenis non exponi, in quibusnam consistat hoc sacrosanctum mysterium,* non diffiteatur; *partim*, quæ confessionem Sacramentalem concernant, *num. 7.*

Tractatio ipsa absolvitur dissertationibus quinque. Quarum *Prima* agit de causa Athanasii & occasione ac autoritate Antiocheni Concilii. *Secunda* de Episcopis, in hoc Concilio præsentibus. *Tertia* de iis, quæ ad fidem spectant & in hoc Concilio decreta sunt. *Quarta* de Canonibus hujus Concilii 25 agit. *Quinta* continet Appendicem de Actis post Synodum Antiochenam, deque Eusebianorum Conventiculo.

Nervus totius hujus tractationis per elegantem *ἀνακεφαλαίωσιν* continetur *in epistola altera ad Pontificem p. 699. & 700.* Verbo: Inter Antecedentia *Epistolam a solis Eusebianis ante Synodum de fide conscriptam, & formulam ab eisdem aliquot mensibus post Encenia confectam, cum occasione hæresis Arianæ edita sint, ob prætermissam vocem,* consubstantialis *suspectas habet:* & inter consequentia, *statuta & de-*

 creta

creta a quadraginta Arii complicibus post Synodum edita, imprimis *Athanasii damnationem*, *posthumo Eusebianorum Conventiculo adscribendam* plane detestatur; *Canones v. XXV a nonaginta Patribus in ipso Concilio formatos* probat & commendat.

EUSTRATII JOHANNIDIS ZIALOWSKI RUTHENI Brevis Delineatio

ECCLESIÆ ORIENTALIS GRÆCÆ, nunquam antehac, nunc vero cum notis evulgata

a

VVOLFFGANGO GUNDLINGIO, Eccles. ad D. Laurentii apud Noribergenses Ministro.

Norimbergæ, in 8. 1681.

OPusculum hoc Autor, homo religioni Græcæ addictus, Viro Clarissimo, *Johanni Vogelio* Rectori Scholæ Sebaldinæ, anno 1621 ante abitum suum mense Octobri reliquerat, occasione scribendi accepta a *Georgio Mauritio* Professore Altdorffino, cujus hospitio *Eustratius* Altdorffii degens usus fuerat. Hoc inter soceri sui, modo laudati Vogelii scripta reperiens *Wolffgangus Gundlingius* publica luce dignum esse vel eo nomine censuit, quod pauca admodum de statu Ecclesiæ modernæ Græcæ ad nos pervenere: suspecta vero multa, præsertim quæ a Latinis communicantur. Idem quæ brevissime in hac delineatione continentur, notis eruditis illustravit, hac methodo servata, ut (1) in quibus Eustratius cum aliis, qui de Religione hodiernæ Græcanicæ Ecclesiæ scripserunt, conveniat, in quibus discrepet: (2) ubi Græci cum Latinis pugnent, ubi idem sentiant & loquantur: & (3) ubi eorum, quorum in hac delineatione fit mentio, vestigia in Ecclesia antiqua reperiantur, diligenti studio annotaret.

Inter alia observatione digna *Gundlingius* a p. 69. ad p. 83. *sex* recitat *formulas Symboli*, quod perhibetur esse *Athanasii*. *Prima* est, quam Gilbertus Genebrardus adeptus est ex MS. Lazari Baiffii a Diony-

Dionysio Episcopo Zienensi & Firmiensi Anno 153 oblato. *Secunda* est, quam olim evulgavit Basileæ Nicolaus Bryling, deinde in Gallia Henr. Stephanus Anno 1565. Quæ duæ formulæ septem in locis invicem dissident. *Tertia* est Philippi Labbei & Gabrielis Cossartii XL vicibus varians. *Quarta* est Ecclesiæ Constantinopolitanæ juxta Genebrardum, de qua mirum discrepante a præcedentibus, etiam quoad integras voces & constructiones, non immerito quis dubitare posset, annon sit supposititia, aut minimum corrupta, cum viderit §. 15. addi verba ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἐκπόρευτον (ἐκπορευόμενον): siquidem constet, Græcos hæc verba in Symbolo Athanasiano non legere. *Quinta* hujus Symboli editio est, prout habetur Tom. II. Opp. S. Athanasii edit. Commel. p. 38. ubi notandum, in Versione quidem Latina hujus exemplaris legi: Spiritus S. a Patre & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens: In Græco vero verba ἀπὸ τοῦ υἱοῦ non apparere. *Sexta* est, quam Labbeus ex Usserio, Usserius ex Patricii Junii apographo Anno 1647 publici juris fecit. Ex diversis his Symboli Athanasiani formulis, quæ sit ipsius Athanasii, difficile erit divinare. Omnes has unius esse Autoris, tot insignes mutationes non concedunt. *Voces ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύετον Symbolo huic a Latinis intertextas esse*, inde probabile fit, tum quod sic etiam fecerint Symbolo Nicæno, ut prolixe ostendit Autor a p. 54, ad p. 68, tum quod usque ad Seculum XIV nemo contra Græcos Symbolum Athanasianum produxerit, cum tamen controversia de Spiritus S. processione jam quingentos annos durasset.

LE PRUDENT VOYAGEUR par le Chevalier Louis du May, a Geneve. 12.

Peregrinator prudens, autore Ludovico Majo, Equite. 1681.

Quid observandum sit isti, qui potiores orbis partes peragrare propositum habet, insigni exemplo ac veluti specimine in hoc libro ostendit Autor, dum apud omnes gentes quid obtineat, exacte refert. Asiæ enim, Africæ & Americæ, sed cumprimis Europæ statum exponit, illustresque familias & earum ortum, genea-

genealogias, ac fata: Rerumpublicarum conditiones, provinciarum & regionum situs, fertilitatem, robur, magistratus, quidve cuivis earum conducat aut noceat, omnem denique civilem scientiam recenset.

Universum opus in tres distinxit partes, quarum *prima* veluti generalis, partium universi orbis situm & conditionem exponit, inque finibus designandis occupata est, initio ab America, Asia, & Africa facto: quas tamen tres orbis partes levi brachio attingit, & tribus Discursibus earum historiam absolvit: inde ad Europæ, quam potissimum exhibere sibi proposuit, provincias, regna & principatus, Resque publicas progressus, Græciæ primum ac Thraciæ, Turcarumque gentis, inde Moscoviæ, Poloniæ, Sueciæ, Daniæ, Britanniæ, & cumprimis Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Italiæ: in eaque Regni Neapolitani, Status Mediolanensis, Papæ, Venetorum, Ducis Sabaudiæ, Magni Ducis Hetruriæ, Ducis Mantuæ, Modenæ, Parmæ & Urbini: Rerumpublicarum, Genuæ, Luccæ, minorumque Italiæ Principum: tandem Hungariæ præsentem statum exponit.

Altera Germaniæ potissimum statum & regiminis formam exhibet, Imperiique circulos & originem ac progressum illustrium in ea familiarum, Imperatoris, Electorum ac Principum; liberorumque Statuum rationem tradit. Ducto igitur ab Imperatore initio ejusque excelsa gente, qua ratione illi innexæ & divulsæ iterum sint illustres aliquot Domus, enarrat. Inde Burgundici circuli, istique illigatarum Belgii provinciarum, ab Imperio hodie avulsarum, Principis Arausionensis, aliarumque illustrium Belgii familiarum: circuli item Rhenani, domusque Lotharingicæ & Hassiacæ hodiernum statum exponit. Inde Electoralem dignitatem, & quæ isthac gaudent, illustres Familias recenset: & posteaquam tres Ecclesiasticos Electoratus, Moguntinum, Coloniensem & Trevirensem leviter attigisset, secularibus eorumq; Domibus pressius inhæret, Palatinæ cumprimis genealogiam exhibens. Ad Franconicum dein circulum progressus, quæ ad istum pertinent illustres Domus & liberas Imperii civitates enumerat: eadem ratione Bavarici, Suevici (in quo prolixior est, dum Serenissimorum Wurtenbergiæ Principum genealogiam recenset & eorum provinciam describit) Westphalici, superioris & inferioris Saxonici Circulorum historiam pertexens, & hanc partem tractatione de

Vica-

Vicariatu Imperii, & regiarum Imperii Romani inde usque a Carolo Magno urbium ratione claudens.

Tertia pars tota circa Hispaniam occupata eſt, cujus tractationem hiſtoricam & politicam exequitur, ac cumprimis veras rationes indagat, quibus regnum iſtud ſuperiori ſeculo eam in magnitudinem ac potentiam evectum ſit, ut omnibus aliis populis formidinem incuſſerit, eosque ad infringendas has vires concitarit: hodie contra hæ adeo attritæ ſint, ut pleræque gentes contrariis ſtudiis nitantur, ne alienæ potentiæ prorſus ſuccumbat. In cujus rei dum inquirit cauſas, varia, quæ ad ſtatum iſtius regni pertinent, profert in medium, Regesque, qui olim id tenuerunt, & quibus hodie illud paret, potentiam item atque alia, quæ huc ſpectant, exponit: majorique cura iſthoc regnum, quam reliquos Orbis terrarum Status deſcribit.

TRAITE' DU DROIT DE CHASSE

a Paris, 12.

Tractatus de jure venandi. Pariſiis 1631.

AUtor hujus libelli *F. de Launay* Profeſſor Juris Gallicani, ut ſpecimen artis ederet, quam facere novo exemplo a Rege juſſus eſt, hanc juris Gallicani partem, quæ circa feras occupatur, explicandam ſibi ſumſit. Ergo quid olim legibus Salicis, & ab ipſis Merovingorum temporibus usque hac de re ſancitum ſit, quodque jam tum capitale crimen admiſerit, qui hoc majeſtatis jus involarit, docet: ejus æquitatem oſtendit: qua ratione Rex iſtud ſubditis communicarit, & utrum vi jurisdictionis competat, tradit; ad ſingularia vero juris hujus capita neutiquam deſcendit, ut ex eo, quid hodie apud Gallos obtineat, cognoſcere poſſimus.

PHOCÆNA,

Or the Anatomy of a Porpeſs, diſſected at Gresham Colledge.

i. e.

Anatome Phocænæ, diſſectæ in Collegio Greshamenſi.

Londini in 4. *1680*.

B Anet-

ANtequam autor libri *Edwardus Tyson* hujus Aquatilis, quod alias *Turfionem*, germ. Meerschwein / vocant, descriptionem anatomicam aggreditur; Anatomen in genere, hinc comparativam, commendat, simulque qua methodo naturalis animalium historia erui & formari debeat, docet. Inde Dissectionem Phocænæ, methodo commendatæ conformem exhibet, animalis, quod facietenus & forma externa pisci per pleraque simile est, (nisi pinnas anteriores excipias, quæ integumentis externis detractis, brachia humana satis accurate repræsentant) quoad partium vero internarum structuram quadrupes potius dicendum foret, imo, secus ac reliqui pisces, sanguine fervente gaudet. Mox enim sub cute per universum corpus, simili modo, ac in porco (unde Germanica nomenclatura ipsi contigit) expansam observavit pinguedinem, Panniculum Carnosum crassiorem, Musculos valde sanguineos, ac Omentum notabile, utut hujus contrarium *Bartholinus cent. 2. hist. 25. & J. D. Major, anno III. Miscell. Acad. Nat. Cur. observ. 20. p 25. & apud Blasium in anat. animal. part. 3. c. 16. p. 286. sqq.* asseruerint. Huic 10 aut 12 circiter Glandulas intertextas Lienis officio fungi, contra eundem *Majorem* docet. Ventriculum triplicem, Intestina Cæco & Colo destituta, Mesenterium cum Pancrea e Asellii, hincque ad Receptaculum lumbare derivata Lactea Vasa testatur. Epar sine Folliculo Fellis, ut in homine, integrum, minime juxta *Ray in Transact. Philos. Angl. No. 76.* in lobos divisum, ac Renes ex plurimis Glandulis, communi cuidam tunicæ inclusis, coagmentatos ait. Glandulis vero renalibus, Vesica urinaria, Vasis umbilicalibus, Organis genitalibus, & quidem dissectum subjectum fœmineis, Diaphragmate reliquisque Thoracis membris quadrupedes quam exactissime pariter imitari docet: nisi quod in eodem pectore corpus, glanduloso simile Vasisque sanguiferis intertextum, lateribus Spinæ adhærescat, quale quid in nullo alio animalium genere deprehendatur, quod totum etiam Medullæ Spinalis tractum operiat; cujus tamen partis usum sibi satis obscurum fatetur. Ratione dentium, quorum 96 numerat, *Jonstonum* erroris accusat, dum *in Hist. natural. pisc.* illos obtusos & molaribus similes asserit, qui tamen acuti magis sint: ac quoad Ossis Hyoidis conformationem itidem *Majorem* stringit. Cum aliis piscibus cetaceis commune in hoc vidit spiraculum aut fistulam, loco narium ipsi in inspiratione inservientem, simul tamen

viam

viam quoque concedentem pro aqua, quæ uberius cum præda assumpta est, nec deglutienda tamen, denuo expellenda. Porro quamvis *Rondeletius* omnibus piscium generibus Palpebras denegarit, illis tamen Phocæna non caret, in quarum superiore Ductus Lachrymales Stenonis cum glandula ejus innominata observavit noster Anatomicus, ut & in oculis præter Musculos sex humanos, septimum seu suspensorium brutis proprium. Cerebrum hujus, aliorum piscium atque quadrupedum cerebra mole longe superare, destitui tamen Nervis Olfactoriis & Processibus Mammillaribus, (licet *Rondeletius* olfactum Delphinis concedat) perhibet. Contra, licet *Ray* in hoc nates & testes non deprehenderit, vidit tamen Noster, & Testes quidem Natibus majores. Pariter, ut ut *Aristoteles* & *Plinius* Aures, ipsaque autopsia auricularum apparatum ipsi deneget, Meatus tamen Auditorii singularem structuram internam prolixe describit. Tandem Osteologiam annectit, in qua Spinæ Vertebras *Major* 54 tantum, *Tyson* 60, ac 13 cujuslibet lateris Costas numerat, & Ossium Pinnarum anteriorum cum brachio & manu humana analogiam evincit. Cuncta vero membra in tabulis duabus delineata addit.

GERH. BLASII AMSTELODAMENsis Anatome Animalium, figuris variis illustrata, in 4to. Amstelod. 1681.

QUam *Tyson* in Phocænæ Anatome animalium diversorum commendabat Anatomen comparativam, quamque non unius hominis, sed plurium ingeniorum atque manuum opus esse, ipsi lubentissime concedimus, hujus Specimen illustre, ex propriis partim, partim aliorum, & quidem Veterum æque ac Neotericorum observatis, cum figuris pluribus, edidit *Blasius*, cujus famam alias diversa scripta Medica atque Anatomica notissimam reddiderunt.

Dividit hoc opus in partes 5. quarum *prima* varias illorum brutorum, quæ terrestria audiunt, species exhibet, una cum sciagraphia nutritionis animalium ex *Theodori Aldes* (alias *Matth. Sladi*) tractatulo, superioribus annis edito. *Altera* pars plurium Volatilium dissectiones suggerit, cum ovi & pulli, hujusque generationis historia, ex *Aquapendente*, *Harveo*, &c. congesta. *Tertia* vero Aquatilium; *Quarta* Insectorum; ac *Quinta* Serpentis anatomen continet.

VITÆ SELECTORUM ALIQUOT VIrorum, qui doctrina, dignitate aut pietate inclaruere. Londini in 4to 1681.

Gulielmus Batesius, utili ſane inſtituto, vitas præſtantium aliquot virorum, a diverſis autoribus, partim orationibus, partim narratione brevi & epiſtolis deſcriptas collegit; atque illas uno volumine Londini nuper evulgavit. Quas ſi dignitatem virorum reſpicimus, in tres claſſes commode diſpeſcere poſſumus.

Ad *primam* pertinent Principes ac viri nobiles. Quo ſpectant *Heinrici Walliæ Principis* Laudatio funebris, per Franc. Neatherſole Academ. Cantabr. Oratorem. p. 401. *Ulderici Daniæ Regis filii* laudatio funebris per Opitium p. 432. *Friderici Heinrici Arauſionenſium Principis* laudatio funebris per Fridericum Spanhemium p. 493. *Johannis Pici Mirandulæ & Concordiæ Principis* vita per Johannem Franciſcum filium Principem Mirandulæ p. 90. In obitum *Thomæ Bodleji* Equitis, celeberrimæ apud Oxonienſes bibliothecæ fundatoris, Oratio funebris, a Johanne Haleſio habita p. 4 6. Commentarius de rebus pace belloque geſtis Domini *Fabiani* Senioris Burggravii *a Dona* per Gerhardum Voſſium p. 446.

Ad *Secundam claſſem* referimus viros Eccleſiaſtica dignitate conſpicuos. Huc ſpectant *Heinrici Chichele* Archiep. Cantuarienſis vita, per Arthurum Duck p. 1. *Gul. Waynfleti*, Epiſcopi Wintonienſis & Angliæ Cancellarii, per Gul. Buddenum p. 49. *Petri Bembi* Cardinalis vita, per Joannem Caſam pag. 140. Vita *Gaſp. Contareni* Cardinalis, per eundem Caſam pag. 154. Vita *Hieronymi Savanarolæ*, per Joh. Picum Mirandulæ Principem p. 107. De obitu *Martini Buceri* Epiſtolæ duæ Johannis Checi, & Nicolai Carri p. 250. Vita *Bernardi Gilpini* per Georgium Carletonum Epiſcopum Ciſtrenſem p. 282. & vita *Jacobi Uſſerii* Armachani Archi-Epiſcopi cum catalogo operum ab eo editorum, p 7;4.

Ad *tertiam claſſem* ſpectant viri ob rem literariam maxime celebres. Quo pertinent vita *Deſiderii Eraſmi* per Rhenanum deſcripta, cum indice lucubrationum ab ipſo editarum, pag. 187. *Guil. Budæi* per Lud. Rhegium p 215. *Chriſtoph Longolii.* p. 240. *Vincentii Pinelli*, per Gualdum p. 314. *Scævolæ Sammarthani* per Gabrielem Michaelium

Rupi-

Rupimalletum p. 379. *Jul. Cæsaris Scaligeri* vita & scripta, p. 404. Dan. Heinsii Epistola de morte *Josephi Scaligeri* ad IS. Causaubonum p. 417. *H. Grotii* vita & scripta, p. 420. *Petri Pithœi* vita p. 435. Panegyricus *Jano Grutero* scriptus a Balthasare Venatore cum catalogo Scriptorum, p. 526. *Julii Cæsaris Lagallæ* Medici & Philosophi vita per Leonem Allatium p. 575. *Guilielmi Cambdeni* per Degorum Wheare pag. 589. vita *Antonii Walæi* p. 600. *Petri Puteani* per Nicol. Rigaltium p. 660. *Dionysii Petavii* vita per Heinr. Valesium p. 678. *Jacobi Sirmondi* per Heinr. Valesium vita, cum indiculo scriptorum editorum, p. 87. *Petri Molinæi* vita pag. 697. *Heinrici Valesii* per Hadrianum Valesium pag. 729.

Inter has vitas præ cæteris lectu dignæ videntur, Hieronymi Savanarolæ, Joh. Pici Mirandulæ, P. Bembi, Desiderii Erasmi, Jul. Cæs. Scaligeri, & H. Grotii, qui nostro ævo inter eruditos principatum tenuit.

AMMIANI MARCELLINI rerum gestarum, qui de XXXI supersunt, libri XVIII.

Ope MSS. codicum emendati ab *HENRICO VALESIO*, & auctioribus adnotationibus illustrati.

Nec non *Excerpta vetera de gestis Constantini & Regum Italiæ*, Editio posterior, In fol. Parisiis 1681.

De *Ammiano Marcellino*, notissimo Romanarum rerum ab exortu *Nervæ* ad *Valentis Augusti* mortem Scriptore, ac post primam editionem, quæ Romæ, ubi & opus ipsum compositum olim a Marcellino fuerat, *A. Sabini* Poetæ laureati opera A. 1474 prodiit, plus tredecies typis descripto, non attinet dicere. Tantum quæ novæ hujus, nitidissimæque editionis fuerit occasio, quidque in ea diligentissimus curator *Hadrianus Valesius* præstiterit, monendum erit paucis.

Ediderat anno 1636 Parisiis Marcellinum *Henricus Valesius*, vir de literis egregie meritus, ex manuscriptorum codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi

hic Auctor eruditis cœpit, a cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac menda absterruerant: & editio præcipue illa Valesiana, distractis brevi tempore exemplaribus, summo apud doctos omnes in pretio fuit. Quo factum, ut iterari editionem, & ex *Henrici Valesii*, qui primæ editioni quadraginta annis superfuit, eoque temporis intervallo *Marcellino* suo curatius emendando aut illustrando non potuerat non subinde admovere manum, schedis perpoliri, unum omnium votum esset ac desiderium. Itaque frater Henrici *Hadrianus Valesius*, Historiographus Regius, tum ut novis in rem literariam meritis partum jamdudum augeret decus, tum quod dandum id fratris memoriæ putaret, at inprimis Illustrissimi Colberti hortatu, novæ tandem editionis curam suscepit, ac in ea sic versatus est, ut expectationi publicæ non responderit tantum, sed supergressus etiam docti orbis vota videri possit. Nam ex Colbertino inprimis codice textum *Marcellini* sæpiuscule & emendavit ipse, & fratris veteribus posthumisque observationibus suas non minus eruditas inspersit passim, & *Friderici* denique *Lindenbrogii* notas ex schedis ejus uberiores exhibuit.

Præmittitur Operi universo *Hadriani Valesii* præfatio, qua rationem primum instituti sui reddit, totiusque operis œconomiam exhibet: tum de Ammiani vita scribendique genere, & libris, qui periere partim, partim supersunt, erudite differit: inde locorum quorundam *Ammiani* ex codice Colbertino emendationes, in notis ipsis ob Typographorum festinationem omissas inserit: denique *Lindenbrogii* errores nonnullos, quos in istius observationibus notaverat, perstringit. Sequitur vetus præfatio *Henrici Valesii*, eamque vita Ammiani Marcellini a *Claudio Chiffletio* composita. Ipsi textui notæ utriusque Valesii ita subjiciuntur, ut quæ nude expressæ sunt, veteres *Henrici Valesii*; quæ duobus asteriscis inclusæ, *Henrici Valesii* novæ ac posthumæ; quæ denique duobus uncinis inclusæ sunt, *Hadriani Valesii* esse primo conspectu intelligantur. *Ammiano* subjunguntur *Excerpta vetera Auctoris ignoti de Constantio Chloro* aliisque nonnullis Imperatoribus, nec non *ex libris Chronicorum de Odoacre & Theodorico Regibus Italiæ* nonnulla; cum *Hadriani Valesii* Dissertatione de Hebdomo, & indice rerum accurato. Sub calcem operis *Frid. Lindenbrogii* notæ ad *Marcellinum* auctiores speciatim exhibentur. *Marcelli Donati* Dilucidationes in Marcellinum, quas tomo VI Thesauri Critici *Janus Gruterus* inseruit, indignæ

dignæ *Hadriano Valesio* visæ sunt, quas editioni suæ, quam omnibus numeris voluit absolutam, jungeret. Nec tulisset forte pretium operæ. Ast de ipsius *Gruteri* in *Marcellinum* Observationibus, quas *Corpori Scriptorum Historiæ Augustæ Anno 1611 editorum* inseruit, an non ex dignitate novæ huic editioni jungi potuissent, cogitandum aliis relinquimus. Etsi visas eas *Hadriano Valesio* non fuisse, haud obscure ex ea Præfationis parte conjicias, qua *Ammianum ope veteris codicis emendatum, sed nudum a notis & observationibus publicatum a Grutero* commemorat.

DE VERA ANTIQUORUM HERBA Britannica, ejusdemque efficacia contra Stomacacen seu Scelotyrbem,

Autore

ABRAHAMO MUNTINGIO, Groning. Frisio, D. & Botan. Prof. Publ. Groning. Amstelod. 4to 1681.

INdustrius hic & curiosus Botanicus, cujus jam nomen, de Plantarum Cultura edito scripto, Belgico Idiomate, anno 1672, *Tit. waare Oefening der Planten*, inclaruit, præsenti hoc Tractatu *Britannicam* herbam, ceu veteribus cognitissimam, neotericis vero penitus ignotam, ex oblivionis tenebris, in lucem denuo protrahere satagit; cui *Aloedarium*, sive specierum Aloes historiam botanicam in fine adjungit. Britannica ergo planta Frisiis olim, & vicinis regionibus, endemico scorbuti malo graviter afflictis, optima medicina extitit, adeoque & Romanis, quorum exercitus sub primis Imperatoribus, in istis regionibus ex aquarum insalubritate dicto morbo graviter laborare cœpit, demonstrata, & explorato ejus auxilio, decantatissima tunc temporis, & postea pariter ab omnibus (ut ante ab ipso mundi exortu) scorbuto afflictis ultra 8 annorum centurias frequentissime usurpata fuit. Quum vero anno Christi 757, 80, & sequentibus, Gothi & Normanni in Frisiam irruissent, libertate gentis oppressa, extinctisque quibusvis disciplinis, oblivioni quoque planta hæc tradita fuit. Autor itaque 1. Veterum Britannicam veram denuo demonstrat. 2. Alias pro Britannica habitas plantas expun-

expungit. 3 Britannicæ veræ faciem, vires & usus edocet. Primum quod attinet, postquam ex *Dioscoride* lib. 4. cap. 2. *Plinio* lib. 25. cap. 3. *Galeno* lib. 6. simpl. cap. 98. & cæteris Græcis, quin & Arabibus ostendisset, ab omnibus Lapatho, quod latinis Rumex audit, & quidem sylvestri, foliis nigrioribus & longioribus, similem Britannicam statui, universam Lapathi sive Rumicis genealogiam tradit, & 27 ejusdem differentias, adjunctis in fine singularum descriptionibus & iconibus æri incisis, recenset, & has inter *Lapathum sylvestre longifolium, nigrum, palustre sive Hydrolapathum nigrum*, cujus figuram tabula nostra prima exhibet, veram Veterum Britannicam esse determinat. Huic male substitutas plantas alias, in specie Bistortam, Heptaphyllon, Tormentillam, Primulam veris, Betonicam, Cochleariam, Beccabungam aquaticam, Veronicam, Bugulam, Plantaginem aquaticam, & alias plures rejicit. Pressius postmodum Britannicam explicare aggreditur, & postquam occasione loci, in quo frequentius propullulat, plura de terris veneis, morinis, cespitibus & torfis exposuisset, ipsius Britannicæ descriptionem, p. 111. & prolixiorem explicationem pag. 113. & seq. subjungit. Etymi rationem inprimis explicat, ostendens nomen esse absolute Frisicum, compositum ex *Brit*, quod consolidare, firmare, *Tan*, quod dentem, *& ica sive bica*, quod ejectionem significat. Ab effectu ergo a Frisiis vocatam fuisse britannicam, herbam nimirum, solidarum partium, præsertim dentium, contabescentiam, aut ejectionem consolidantem, ceu symptomata scorbuto familiarissima. Pro quorum confirmatione plura sequuntur experimenta, quantum in cura scorbuti ejusque symptomatum, hujus herbæ beneficio autor præstiterit. Progreditur hinc ad qualitates plantæ, & ratione (sic dictarum) primarum, eam frigidam & siccam esse; ratione secundarum, adstringere, conglutinare; ratione tertiarum, nervorum malis, hinc venenis mederi, adeoque alexipharmacum esse: ratione virtutis specificæ, scorbuto efficacissime occurrere asserit. Usurpandi denique & cum aliis miscendi rationem, & multiplicem internum ac externum usum declarat. Interne speciatim decoctum ejus, tam compositum, quam principaliter simplex, ceu præ aliis efficax & probatum propinat, quod posterius, non scorbuticis saltem malis, sed præterea hæmorrhoidibus, hydropi, anginæ, dysenteriæ, diarrhoeæ, pleu-

TAB. I.

TAB: I.
ad A 1682. pag. 16.
M. Jan.
Britannica Antiquorum vera.

pleuritidi mederi, exemplis ostendit: monendo simul, decoctum rad. britannicæ c. duplic. tormentillæ in sero lactis, cruentum mictum pecorum curare. Addit potiones quasdam britannicæ universales vulnerarias, item contra casum ac vitia dentium scorbutica, dentifricium non inelegans. Sequuntur Electuaria, item triplicia extracta, & denique spiritus abstractitii, ex planta ac seminibus concinnati. Agmen claudunt Emplastra & Unguenta, ex Britannica cum aliis pro vario usu externo composita. Ex quibus omnibus tandem concludit, Britannicam eam Frisiorum non solum, sed etiam Belgarum, jure meritissimo vocari posse Panaceam.

In Aloedario, *Aloes mucronato folio Americanæ majoris*, aliarumque ejus specierum Historiam recenset, & iconibus illustrat, occasione modo dictæ aloes, in Viridario Autoris, inusitato vereque stupendo more florescentis, nec a quopiam, præter *Tobiam Aldinum* in Horto Farnesiano, descriptæ; protrusit autem intra triennium 18 caules, floribus onustos, modo plane inaudito, quibus omnibus deperditis ipsa adhuc virescat, annum agens 42. Subjungit culturam, & ejus usum tam medicum, quam diæteticum ac mechanicum, apud Americanos multiplicem. Dum porro persequitur cæteras aloes species, etiam aloen veram vulgarem, ac in specie majorem, *Asiaticam* scil. quibusdam sempervivum marinum dictam, & cujus succus universæ Europæ adeo usitatus existit, describit, idque eo exactius, quod in Viridario suo eandem aluerit, (in quo tres flores protrusit,) & quod exacta ejus historia a nemine hactenus feliciter satis tradita. Florum præsertim rationem habet, qui colore luteo & gilvo intermixto conspicui sint, odore nullo. Denique concertum succum parandi modum annectit, quem speciatim ex *Garcia ab Horto* recenset.

RELATION NOUVELLE D' UN Voyage de Constantinople, i.e.

Itinerarium novum Constantinopolitanum, in 12. juxta exemplar Parisiense A. 1681.

Auctor libelli hujus *Grelotus* tametsi fatetur, nec primum se Orientem peragrasse, nec primum Constantinopoleos descriptionem fuisse aggressum: reliquorum tamen omnium, quos idem labor

exer-

exercuit, industriam in delineando quam exactissime locorum situ, & ichnographica ædificiorum publicorum designatione, visus sibi est superasse. Utique decore æri incisas esse quas exhibet tabulas, inspicienti manifestum est: respondere vero eas examussim operibus ipsis, exprimenda quæ suscepit, celebrium aliquot virorum, *Marchantii, Blondelli, Bernerii, Covelli, Galandi*, qui & ipsi per orientem peregrinationes olim fecere, testimoniis præfationi subjectis confirmat. Nec diffitendum, *S. Sophiæ* inprimis *templum*, Christianorum olim sacris celeberrimum, nunc Mahumedana impietate fœdatum, cujus alioquin aditu Christianos omnes prohiberi constat, & lustratum fuisse a *Greloto* ipso diligenti anxioque studio, & operose descriptum. Etsi non minorem in designando hoc ipso templo industriam, habita tamen Antiquitatum præcipua ratione, illustris Scriptor *Carolus de Fresne*, tum *in Commentariis ad Paulum Silentiarium* cum *Cinnamo* A. 1670 editis, tum *in Constantinopoli Christiana* A. 1680 cum egregio *de Familiis Byzantinis* opere publicata, adhibuit.

Auspicatur vero *Grelotus* Itinerarium suum ab *Hellesponto*, paucaque de *Promontorio Sigæo*, ruinis *Trojæ*, & celebratis tantopere apud veteres, etsi exilibus admodum fluviis, *Xanto* & *Simoente* præfatus, latius disserit de duobus *novis castellis* (*Natoli-ingbi-issar* Turcæ vocant, quod in Asia situm est; quod in adverso Europæ littore *Roumeli-ingbi-issar*) *quæ Mahumedes IV* modernus Turcarum Imperator, ut aditus *Hellesponti*, in quo non semel classem Turcicam oppresserant Veneti, communiret, exstrui curavit; monetque non insuperabilia tamen ea esse, aut formidanda magnopere Christianis, ex ea parte Turcicum forte Imperium oppugnaturis.

Exin *Castella* duo *vetera* describit (*Dardanelles* nostri appellant, Turcæ *Boghase-issari*:) quorum item alterum in Asiatico; alterum in Europæo littore, eo loco, ubi quam maxime *Hellespontus* constringitur, situm est, quæque adeo pro claustris *Propontidis* habentur, creduntur que vulgo ex ruinis *Sesti* & *Abydi* veterum surrexisse: atque sic sensim in *Propontidem* delatus, recenset haud perfunctorie, tum urbes in utroque maris illius littore sitas, tum insulas *de Marmara*, quæ *Propontidi* ipsi nomen *Maris de Marmara* apud recentiores pepererunt; nec non quas nostri *Principum*, Turcæ *Papas-adasi* vocant.

Tum ad urbem *Constantinopolitanam* progressus, ubi de situ ejus, origine,

gine, ac nominibus, de arce item, quam *septem turrium* dicunt, de *turri Belisarii, columna Arcadii*, ac palatii, quod *Serraglio* Itala dictione appellant, *porta* (nam interiora ejus, velut sibi non perlustrata, ex *Taverneriis* Relatione peti ipse cupit) quædam commemorasset, *Templum S. Sophiæ* curatissime describit, vel hoc labore solo, quo conciliare præcipuum libello suo pretium ac decus voluit, applausum Lectoris promeritus. Qua occasione & de *Græcorum* ceremoniis Ecclesiasticis, tam quæ olim, cum S. Sophiæ templum adhuc in manibus habuerunt, receptæ fuerunt, quam quæ hodienum obtinent: & de *Turcarum* religione ejusque præcipuis capitibus, & externo cultu disserit. Inde & *Turcica Templa* tria, quorum primum ab *Achmete*, alterum a *Solimanno*, tertium ab Imperatoris moderni matre conditum est, describit; finemque libello relatione de summo Turcarum tribunali, aliisque eorum institutis imponit.

JOHANNIS ADAMI SCHERZERI
Ingenui Præsulatus Misnensis ac R. Capituli S. Petri Budiss. resp. Præpositi ac Senioris, Theologi apud Lipsienses Primarii
ANTIBELLARMINUS
sive
In IV Tomos Controversiarum Roberti Bellarmini Disputationes Academicæ.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Fuhrmanni ac Viduæ Matth. Ritteri, in 4to. *1681*.

CUm Cardinalis *Bellarminus* sit celeberrimæ famæ Scriptor, & maximæ inter Romano-Catholicos autoritatis, cujus Opus Controversiarum IV Tomis comprehensum hi adeo venerantur, ut nullum adversus hæreses præsentius antidotum isto scripto inveniri, nihilque præter apinas tricasque contra hoc ab ullo dici vel scribi posse pronuncient: causas sane gravissimas habuit Autor, cur *Dissertationes Academicas* adversus illos scripturus, hujus Cardinalis, præ cæteris Polemicis, Scripta, ceu Religionis Romano-Catholicæ murum

& antemurale sibi oppugnanda deligeret. Accedebat nec inelegans *Bellarmini*, nec incommoda methodus, qua tantum non omnibus suæ partis Scriptoribus in hoc genere palmam præripuit, sane dubiam reddidit. Huic vero Cardinali, ex quo tanquam Equo Trojano plerique Controversiarum Scriptores hactenus prodierunt, fundamenti loco subinde Noster adjungere non intermisit *Concilium Tridentinum*, cujus vocem Ecclesiæ Catholicæ vocem omnes salutare, & ut Magistram, in omnibus, Romano-Catholicos sequi, experientia quotidiana confirmat. Idem, ubi ad Thesin ipsorum vel constituendam, vel explicandam opus erat, alia nobiliorum Autorum nomina ac testimonia in subsidium advocavit. Ex universis autem, per singulas Dissertationes, quarum sunt numero sedecim, *Præcipua* quæ Scripturæ autoritatem præ se ferre, aut aliquid præ reliquis in recessu habere videbantur ἀντιπίπτοντα, accurato studio selegit, inque gratiam Studiosorum Theologiæ (qui in præsentem Libellum alibi occurrentes aliorum objectiones, pro quotidianis studiorum incrementis facili negotio annotare poterunt) post statum Controversiæ per Thesin & Antithesin, ac utriusque Ecthesin, rite formatum, sine ambage aut circuitione tædiosa, brevi ac rotunda non minus atque erudita excipiendi probandique ratione solvere instituit. In fine Libri adjecti sunt octo varia utilitate se commendantes indices.

OBSERVATIONES QUÆDAM ANATOMICÆ *Structuram Vasorum Biliariorum, & Motum Bilis spectantes.*

Folliculi fellis cervicem propagines notabiles, præter illam, cujus *Glissonius*, *Collegium Amstelodamense*, & *Blasius* mentionem faciunt, ad substantiam epatis spargere, seu potius inde recipere, imo harum quasdam cum ductu epatico communicare, persuadent mihi sequentia.

1. In Epate bubulo flatum, per ductum cysticum, ad turgescentiam usque vesiculæ, immissum & epatis cavam partem diversis tractibus transeuntem, per porum epaticum redire, aliquoties observavi. Bis vel ter equidem eundem nominati experimenti successum expectavi frustra, in talibus sc. subjectis, quorum epar calculis atque tarta-

rea

rea materia refertum: in aliis tamen postmodum felicior, & idem cum pristino eventus expectationi meæ respondebat; quibus nempe epatis constitutio naturalis magis contigerat.

2. Ex vitulini epatis cysti fellea omnem emulsi bilem, ligavi hujus ductum, ubi poro epatico inosculatur, ut per illius orificium nihil liquoris vesiculam subintrare posse, certus essem: hinc epatico, ope siphonis, aquam tepidam immisi, cujus tandem aliqua portio ad folliculum flaccidum divertebatur, hunc notabiliter distendebat, ac per vulnus ipsi inflictum effluebat.

3. Aperto hominis, canis, & bovis ductu cystico, illa in parte, qua is epati continuus est, plura deprehendi foramina (ab Amstelodamensibus & Blasio in bove saltem notata) tanquam totidem vasorum biliariorum oscula; ita quidem, ut hujus generis aliquando in cane tria, in humano cadavere quinque, in epate bovino plura, v. g. duodecim, interdum pauciora, v. g. octo, ut in figura annexa, & nuperrime quinque tantum comparuerint. Tractus eorum, modo longiores, modo breviores, oblique satis meatus cystici tunicas ut plurimum penetrant, in cane & homine stylum equidem admittentes, hincque vasorum peculiarium emanationem aut insertionem promitientes: quorum tamen ulteriorem progressum, propter exilitatem molestissimam, nec detegere hactenus, nec investigare licuit. Ast in subjecto quodam bubulo, quod commodioris magnitudinis causa eligebam, præter reliquos folliculi canalis meatus, ad epatis interiora decurrentes, duo patentiorum orificiorum vasa, ex lateribus illius oppositis prodeuntia, epatisque substantiæ saltem leviter immersa, ad sinum ductus epatici sic tendebant, ut flatui & stylo, a cervice folliculi usque ad porum epaticum, aditum liberrimum concederent. In epate alio, pariter bovino, unus saltem horum ductuum se manifestabat, cujus orificio ceram liquefactam injiciebam: quæ per sinum pori epatici rediens insertionem ductus, cystico atque epatico communis ac intermedii, aperte ostendebat. Imo leviter tantum excarnato epate, totum illius tractum & ramificationem, cum propagine notabili epaticum ad ductum tendente, conspiciendam exhibebat, prout fig. etiam declarat. An communicatio hæc canalium biliariorum ordinaria ac universalis sit, dubium equidem ideo videri posset, quod, prout superius conquerebar, illam interdum plane non, semel duntaxat duplicem, fre-

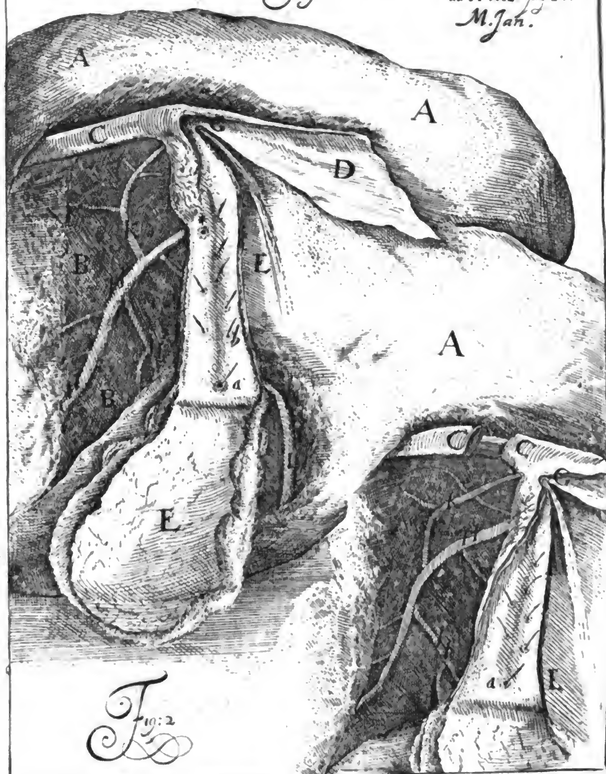
 quentius

quentius simplicem deprehenderim: quia nihilominus semper, cadaveribus modo epar induratum exhibentibus exceptis, aliquid ejus observavi, a conformatione illam naturali dependere, probabiliter satis infero; quamvis eam alias majorem, alias minorem, modo simplicem, modo multiplicem esse, & epatis substantiam nunc profundius, nunc superficiarie tantum, jam pluribus, jam paucioribus propaginibus subire lubens concedam.

In ductu Glissoniano ad folliculi cervicem annotavi, structuram hujus atque insertionem non semper eandem esse. Cum aliquando ipsius orificio binos similes ductus adjacentes, stylumque ab intra recipientes, viderim; rarius in fundi extremitate, ut plurimum in cystici canalis principio illius insertionem deprehenderim; imo aliquoties ne vestigium ejus observare potuerim. Quod posterius quidem etsi hactenus oculorum meorum caligini existimavi tribuendum; nuperrimum tamen subjectum bubulum me docuit, lusum potius naturæ etiam in hujus canalis ramificatione atque insertione interdum contingere posse. Quamvis enim omnibus in hoc evolvendo usus fuerim enchirisibus necessariis, minime tamen vel hujus osculum in solennioribus ipsi locis, vel ejus radices ex epate progerminantes, conspicere mihi licuit: donec tandem in ipsius ductus cystici latere hiatus manifestissimus apparuit, per quem impulsa cera, adhibita levi excarnatione, canalem, digitum fere sua longitudine, crassitie vero calamum scriptorium mediocris magnitudinis æquantem, diversisque ramulis instructum exhibebat; quem ipsum non sine omni ratione Glissoniano ductui succenturiari auguror.

Quid hæc pro officina, & motu bilis, satis alias ambiguis, determinandis facere posſint, aliis, pluribus forsan experimentis instructis, judicandum nunc relinquo: ab epate tamen omnem forsan bilem, folliculo fellis non tantum per canales superius recensitos, sed epaticum quoque porum, infundi, observatio sequens testatur. Scil. canis vivi, præsentibus pluribus spectatoribus, dilaceravi vesiculam usque ad cervicem, tentaturus, an aliquid bilis per hanc versus fundum laceratum deflueret. Respondebat expectationi eventus, i. e. non tantum bilis, quasi turgescentia quadam, ex angustiore ductu cystico per latiorem cervicem copiosissime eructabatur, sed idem cysticus, post injectum

ipsi

Fig: 1
TAB. II.
ad A 1662 pag 23.
M. Jan.
A
A
C
D
B
E
B
a
A
E
C
C
a
E
Fig: 2

ipsi vinculum, notabiliter sic intumescebat, ut nihil, aut parum saltem bilis per dictam cervicem amplius promanaret.

Explicatio Fig. 1. & 2. Tab. II.

TAB. II.

AA. Epatis substantia.
BBB. Epatis excarnati portio.
CC. Ductus Epaticus.
D. Ductus cholodochus seu intestinalis apertus.
EE. Ductus cysticus apertus cum Vesicula fellis aperta.
* Orificium ductus cystici & epatici intermedii.
G. Ejusdem ductus cum poro epatico communicatio.
HH. Ductus intermedius cum ramis, per epatis substantiam dispersis.
K. Hujus ramus cum epatico communicans.
a. Ductus Glissoniani insertio.
I. Ductus Glissonii canalis æmulus.
b. Hujus orificium.

DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI, & reliquarum figurarum rectilinearum, nova ratione ostensa.

PRoposuerat mense Septembri Anno 1679 *P. Sigismundus Hartmann*, e Soc. Jesu olim Matheseos Professor, Pragæ Problema, *de Duplatione Trianguli Isogoni, citra adjumentum proportionum* solvendum: invitatis ad hanc rem peculiari scheda Geometris. Horum solutiones, si forte aliquæ ante Solstitium æstivum anni 1680 ad se deventuræ essent, suæ, quam publico tum dare destinaverat, non sine debito præconio juncturus erat. Cæterum invitatio dicta non ante multas hebdomadas demum, manu amici descripta, Lipsiam perlata est: incertis utique, utrum solutio a Dn. *Patre Hartmanno* promissa, quod temporis interea lapsi interstitium arguebat, lucem adspexisset. Unde, cum *Illustri* cuidam *Viro*, profundissimæ in Mathematicis scientiæ, sua indagine Problema non indignum, nec Marte suo elaborata solutio, si forte propositum Dn. *Hartmanni* interjectæ moræ hactenus tar-

tardassent, ingrata eidem futura, ex humanissima provocatione, videretur: quis eventus aut fatum solutionis Hartmannianæ fuisset, percontandum nobis rati sumus. Inter utrumque autem ambiguis, literæ Pragenses, & fato functum *P. Hartmannum*, & dicto Problemati, monumentisque ejus aliis, publico bono concinnandis, occupari *R. P. Koppilium* paucis abhinc diebus nunciavere. Non dubiis ergo, re adhuc in integro, pari animo futurum successorem, ac *P. Hartmannus* erga conatus circa hoc Problema susceptos, affectum se professus est, *Illustris Vir* ingeniosa sua, sub manu tamen nata mathemata, ut publico impertiremus, non gravate indulsit. In iis vero *1. Duplatio Trianguli Isogoni* N. I & III; *2. Æqualitas inter Triangulum Isogonum, super hypothenusa, & duo similia super crura recti anguli in Scaleno constituta*, N. II & IV; 3. 47mi Eucl. *methodo ab Euclide, Clavio, Gregorio a S. Vincentio diversa, eaque*, quod Peletarius olim fieri posse negaverat, *sine proportionibus*, N. V; *4. Universalis* denique *ratio figuras rectilineas quascunque duplandi* ex fig. tertia, N. V proponitur. Annexuit *Illustris Autor* duo insignia theoremata, *de potentiis laterum*, sive linearum, *Pyramidis rectangulæ, ad verticem coeuntium, junctim potentiæ Diametri Sphæræ circumscriptæ æqualibus, & inventione duarum mediarum proportionalium beneficio Sphæræ:* quæ quin suscitatura sint ad demonstrationem sui solertia Mathematicorum ingenia, nihil dubitamus.

TAB. III.

N. I.

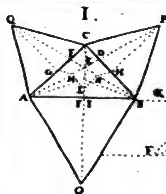
DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI.

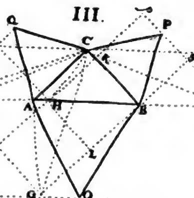
SUper Trianguli rectanguli (Fig. I) ABC Isoscelis, crure uno AC constructum Triangulum Isogonum (s. æquilaterum) ACQ sit duplandum.

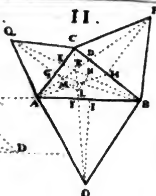
Constitutis super AB & BC Triangulis Isogonis ABO, BCP: dico Triangulum ABO, Triangulis BCP, & ACQ æquari, & hujus posterioris duplum esse.

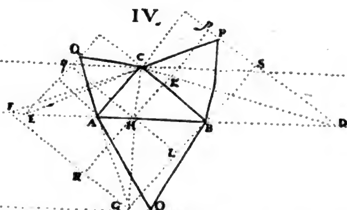
Ductis enim lineis AP, BQ, CO, & perpendicularibus, OI, PH, QG; item AH, BG, CI: & tandem constituta KL æquali ipsi KC, factoque triangulo KLN, simili & æquali ipsi EKC; & KLM, ipsi CKD: Anguli BAO & QAC Triangulorum Isogonorum sunt æquales, ut & communi BAC addito, anguli CAO & BAQ; lateribus autem AC,

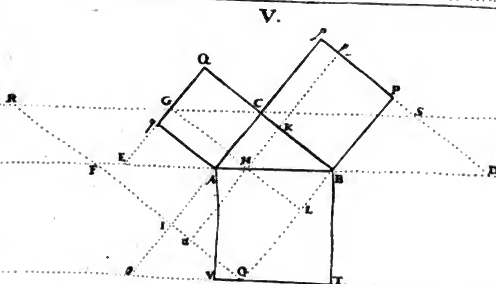
TAB: III ad A 1682 p. 24.
M. Jan.

AC, AQ, item AO, AB, circa æquales angulos æqualibus, Triangula CAO, BAQ similia sunt & æqualia.

Eadem ratione Triangula OBC, ABP, tum inter se, tum, ob æqualitatem laterum AC, BC, Triangulis CAO & BAQ sunt æqualia.

Demto jam Triangulis BAQ, CAO, in K mutuo sectis, communi Trapezio AEKF; reliqua Triangula QAE & FKB junctim æqualia sunt Triangulis AFO & EKC: & demto rursus utrinque EKC, i.e. KLN, reliquum Trapezium BNLF, additum Triangulo QAE, æquale erit Triangulo AFO.

Pari ratione ostenditur, Trapezium AMLF, junctum Triangulo BDP, æquale esse Triangulo BFO.

Unde Triangula QAE & BDP, juncta Trapeziis BNLF & AMLF, æqualia erunt toti Triangulo ABO.

Porro: cum perpendiculares, PH, QG; item lineæ BG, AH, subjectas bases bifariam secent; erunt Triangula, BCG, ACH, singula totius ABC. dimidia, adeoque inter se æqualia.

Sunt autem anguli PHC, HCG, CGQ recti, & inde lineæ PH & CA, item CB & QG parallelæ: & Triangula ACP, ACH; item BCQ, BCG super eadem basi & in iisdem parallelis, inter se æqualia; eademque ACP, BCQ (quæ & ipsa propter angulorum ACP & BCQ, laterumque circa illos æqualitatem æqualia sunt & similia, quod certa de causa obiter notamus) consequenter æqualia toti Triangulo ABC.

Demtis ergo utrinq; Triangulis ACD, BCE, i.e. Triangulo ACD, BDK, & Trapezio MKLN (loco ECKD, Trianguli BCP) æqualia remanebunt Triangula QEC, CDP, duobus Trapeziis AMLF & BNLF.

Cum ergo supra ostensum sit, Triangula QAE, BDE, una cum Trapeziis BNLF, AMLF æquari Triangulo ABO; assumtis loco Trapeziorum Triangulis QEC, CDP, erunt Triangula ACQ, BCP æqualia Triangulo ABO, & hoc duplum ipsius ACQ, q. e. d.

N. II.

Ostendendum sit (Fig. II.) constitutis super Trianguli rectanguli Scaleni ABC Lateribus, Triangulis Isogonis ABO, BCP, CAQ, primum horum æquari duobus postremis.

Demonstratio ab antecedenti nihil differt, nisi quod puncta F & I, ut in Schemate priori, non concurrant.

N. III.

DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI VIA UNIVERSALI.

Conſtitutis [Fig. III.] ut ſupra, ſuper latera Trianguli rectanguli Iſoſcelis ABC, Triangulis æquilateris, oſtendendum ſit, Triangulum ABO, æquale eſſe duobus ACQ & BCP.

Per puncta O, P, Q, lateribus AB, AC, CB, ducantur parallelæ, OG, pD, QF; & his aliæ parallelæ, CK, GE, SG.

Eritque Triangulum { CBD / CAF } æquale Triangulo { CBP / CAQ }

Quia ſub iisdem baſibus & in iisdem Parallelis ſunt.

Aſſumta vero ex AB linea BH, æquali ipſi FA; erit ob æqualitatem baſium intra easdem parallelas, Triangulum HBC æquale Triangulo FAC: & conſequenter Triangulum HCD, æquale duobus Triangulis BCP & ACQ. Porro: ob ſitum inter easdem parallelas, easdemque baſes

Triangulum	ABO	æquale eſt Triangulo	ABG
	BGA		BGC
	CBG		CBE
	& conſequenter CBE		ABO

Jam ut oſtendatur, lineas BD & EH eſſe æquales: in Parallelogrammo rectangulo SpGR, lineæ Sp, GR; item BK, LH ſunt æquales: ſumatur GL ſive RH, æqualis BS ſive Kp, eruntque, demtis utrinque æqualibus pH & BG, reſidua HR & BS æqualia.

Et quia Triangula BSD & HRE ſub æqualibus baſibus HR, BS æquales [ob paralleliſmum linearum, quibus continentur) habent angulos; erunt etiam æquales hypothenuſæ HE, BD.

Et conſequenter: Triangula BCD, EHC, æqualium baſium BD & EH, & ſub iisdem parallelis ED, KC, erunt æqualia.

Addito jam ipſi EHC, communi Triangulo HBC, æquali ipſi FAC, ſive EHC; erit Triangulum BCE, i. e. ABO, æquale Triangulo HCD, i. e. duobus Triangulis BCP, ACQ, q. e. d.

N. IV.

N. IV.

Eadem Methodo (Fig. IV) oſtenditur, ſuper Trianguli rectanguli ACB Scaleni hypothenuſa AB, conſtitutum Triangulum æquilaterum ABO, æquale eſſe Triangulis æquilateris, CBP, ACQ, ſuper crura CB, AC conſtructis, ſimul ſumtis.

Si enim per puncta O, P, Q, ſingulis lateribus Trianguli ABC parallelæ, GO, QE, PD; & his aliæ parallelæ Cq, BG, GF, ducantur: reliqua demonſtratio pene conveniet cum ſuperiori.

Notandum autem: Si loco Triangulorum ſimilia Parallelogramma, aut etiam Triangula irregularia ſimilia ſumantur, demonſtrationem parum variari; univerſalitatem vero demonſtrationis ad oculum apparere.

N. V.

Eadem methodo (Fig. V) oſtenditur: In Triangulo rectangulo quocunque ABC, quadratum hypothenuſæ ABVT, æquale eſſe duobus quadratis BCpP, ACQq, reliquorum laterum quomodocunque ſe habentium.

Ductis enim, ut antea, parallelis, CS, PO, OR: ob ſitum inter easdem parallelas, eaſdemque baſes

Parallelogrammum	BCSD ACGE CGHB	æquale eſt Parallelogr.	BCpP ACQq CGEA

Et conſequenter, Parallelogrammum HGSD æquale eſt duobus quadratis, BCpP, & ACQq.

Porro ſub iisdem Baſibus & intra easdem parallelas, æquale eſt Quadratum ABVT Parallelogrammo ABOo; huic eadem ratione BOCI, & huic BCFR. Quia autem ſupra num. 3. oſtenſum eſt, lineas BP, HV (ibi BS, HR) æquales eſſe: hinc ſequitur, & BD, æqualem HF; & ſub his baſibus, iisdemque parallelis DF, SR, parallelogrammum BDSC æquale eſſe parallelogr. HGRF.

Addito ergo communi BHGC, erunt BCRF, i. e. ABVT, & HGSD i. e. BCpP & ACQq ſimul, æqualia. q. e. d.

Quod vero demonſtrationem hanc univerſalem nominare auſi ſimus, ex Figura IVta facillime apparet, ſi loco Triangulorum Parallelogramma ſimilia ſumantur: demonſtratio enim pene eadem erit. In Figuris regularibus Triangula e centris aſſumi, aut eædem ad Paralle-

 ralle-

rallelogrammā reduci poterunt: eadem ut in irregularibus manente demonstratione.

Cæterum quamvis mutata horum Diagrammatum constructione, idem modis aliis compluribus demonstrari potuisset: in præsens tamen ad continuandam propositionem Pythagoream sequens enunciatum hic referre suffecerit: IN OMNI PYRAMIDE RECTANGULA, TRIA QUADRATA LATERUM, ANGULOS RECTOS IN VERTICE COMPREHENDENTIUM, ÆQUALIA SUNT QUADRATO DIAMETRI SPHÆRÆ CIRCUMSCRIPTÆ. Nesciis nobis, utrum a quoquam enunciatum hoc sit demonstratum, semestre spacium (exemplo *P. Hartmanni*, ad laborem hunc nos invitantis) definitum sit: intra quod demonstrationem ejus aut ab aliis expectabimus, aut ipsi dare tenebimur. An autem (ut analogice apparet) uti IN CIRCULO, UNICA MEDIA PROPORTIONALIS; sic etiam IN SPHÆRA DUÆ inveniri possint, curiositati uniuscujusque pensandum relinquimus.

ECLIPSIS LUNÆ

Anno 1681. die 29. August. mane

GEDANI

a

JOH. HEVELIO

observata.

Tempus juxt. Horol. amb. Hor. ′. ″.		Altitudines. °. ′.	Tempus correctum. Hor. ′. ″.
1. 1. 3.	Altitudo Palilicii.	24. 14.	1. 4. 48
2. 4. 30.	Eadem altitudo.	32. 58.	2. 6. 32.
2. 9. 0.	Rursus capta.	3. 30.	2. 10. 32
2. 45. 0.	Vestigium penumbræ.		2. 46. 30.
2. 53. 0.	Penumbra paulo densior.		2. 54. 0.
2. 59. 0.	Adhuc densior.		3. 0. 0.
3. 1. 0.	Densissima.		3. 2. 0.
3. 2. 0.	Initium Eclipseos.		3. 3. 0.
3. 6. 0.	Prima Phasis.		3. 6. 30

Tempus

Tempus juxt. Horol. amb. Hor. '. ''.		Altitudines. o. '.	Tempus correctum. Hor. '. ''.
3. 12. o.	Secunda Phasis.		3. 12. 30.
3. 14. o.	Tertia Phasis.		3. 14. 30.
3. 20. o.	Quarta Phasis.		3. 21. o.
3. 22. 30.	Mons Sinai totus tectus.		3. 23. o.
3. 29. o.	Sexta Phasis.		3. 30. o.
3. 43. o.	Altitudo Pollucis.	30. o	3. 43. o.
5. 2. o.	Centrum Solis oritur.		

ANIMADVERTENDA.

INitio, Hor. sc. 1. matutina, cum speculam ascenderem, vix spes aliqua, ob nubes totum fere cœlum obtegentes, dabatur vel quicquam solidi observandi; at vero circa Hor. 2. nubibus paulatim dehiscentibus, Eclipseos hujus, tam Initium penumbræ, quam ipsum verum Initium optime notare, ac etiam sex Phases crescentis ad Hor. usque 3. 22. min. faciei Lunaris, in Schemate delineare mihi obtigit; at postmodum densissimæ nubes intervenerunt, ut nihil quicquam amplius de reliquis Phasibus, maxima obscuratione, multo minus de decrescentibus observari potuerit: atque exinde minime constat, quanta hæc Eclipsis extiterit, aut quousque duraverit. Color ejus erat cineritius, sive fuligineus. Tempore observationis *Mons Porphyrites*, & *M. Ætna* fere in eodem perpendiculo existebant.

Phasis I. quæ in Schemate delineata fuit, per *Montem Eoum* transibat.

II. Ad *Paludes Arabiæ* incedebat.

III. Inferiorem ripam *Paludis* Maræotidis, & extremitatem *Sinus Sirbonis* tangebat.

IV. Per *Insulam Letoam* incedebat, ad ipsum M. *Sinai* usq; sed dictus *Mons* totus adhuc erat conspicuus.

V. *Sinum Syrticum* transire videbatur, sic ut totum M. *Sinai* umbra jam tegeret.

VI. Supra *Sinum Syrticum*, ultra *Inf. Cretam*, & per *Mare Mortuum* incedebat.

 His

His Phasibus delineatis densissimæ nubes intervenerunt, ut nihil quicquam amplius, utut animitus exoptassem, deprehendere potuerim. *Nova* vero *Stella in collo Ceti* hac nocte, Luna etsi plena & splendente, major erat ea in ore Ceti, sed nondum æquabat lucidam Mandibulæ; altera vero *in collo Cygni*, nudis oculis ob ejus tenuitatem parvitatemque haud quidem conspecta, sed Telescopio tamen deprehensa est.

Excerpta est hac observatio, quam Celeberrimus Autor *in restituta (de quo & ipsi & universo Orbi literato enixe gratulamur) post immanem fortunarum laborumque ex lugubri incendio jacturam, Specula sua Astronomica, inter primas instituit, ex literis* Ejusdem, *d. 20. Dec. st. nov. 1681: cui etiam longe benevolentissimam* Operum suorum, hoc anno, *per Dei gratiam* edendorum, *communicationem nos debere, cum prolixa gratissima mentis significatione non possumus non profiteri. Tanti autem eadem nobis est, ut ex voto & re Eruditorum omnino existimemus, si, nobis indicibus, velut anticipato, quid e penu* Celeberrimi Hevelii *ipsis brevi expectandum sit, cognoscant. Inter ea vero sunt*

I. Annus climactericus, sive Rerum Uranicarum aut observationum Annus quadragesimus nonus; exhibens diversas occultationes, tam Planetarum, quam Fixarum, post editam *Machinam Cælestem*; nec non plurimas altitudines meridianas Solis, ac distantias Planetarum, Fixarumque Anno 1679, quousque divina benignitas concessit, impetratas, cum Amicorum nonnullorum Epistolis ad rem istam spectantibus. Gedani in Folio.

Continebit Liber, referente Cel. Autore, *observationes maxime notabiles rarissimasque, post editam Machinam cœlestem, ad feralem usque incendii diem, quo tota ipsius Urania conflagravit, nim. 26. Sept. ex æthere impetratas: eas cumprimis, quas præsente* Præcl. Dn. Edmundo Hallejo, Illustris Societatis Regiæ Anglicanæ, *in fidem Instrumentorum suorum nudis pinnacidiis constructorum, observationumque totis quinquaginta annis habitarum, ac* parte II. Machinæ Cœlestis *comprehensarum, habuit. Quæ singulari divini Numinis Benignitate flammis erepta, curiosis siderum scrutatoribus vel eo nomine accepta erunt, quod suffragio suo cæterarum, ex quibus Catalogum Stellarum Fixarum, Globosque accuratissimos mox habebunt, stabilient. Accedet iis* con-

iis continuatio historiæ novarum Stellarum, *inprimis mira illius in* collo *Ceti.*

II. Literæ & judicia Illustrium ac Celebratissimorum Virorum de rebus Astronomicis, ad JOH. HEVELIUM; studio atque opera I. E. O. Gedani.

III. Uranographia, Sidera Universa ex Catalogo *Cel. Autoris*, tam circa Polum Arcticum, quam Antarcticum, in plano, secundum omnium Stellarum veram magnitudinem complexa. Referet ea, præter Stellas alias recensas, 800 circiter novas; Asterismos pristinis recenter adjectos, Camelopardalim, Canes Venaticos, Lacertam, Leonem Minorem, Lyncem seu Tigridem, Monocerotem, Uraniæ sextantem a Vulcano repetitum, Triangulum minus, & Vulpeculam cum Ansere.

IV. Globi cœlestes diversissimæ magnitudinis, ad annum 1700 completum: ex observatis, diligentia tot annorum incredibili, stellarum omnium hactenus cognitarum locis correcti, & altera fere parte Stellarum, atque hactenus prodierunt, auctiores. Cujus documentum esto Tabella ad latus posita, numerum Stellarum Tychonicarum & Hevelianarum unius & alterius sideris referens: Sparsis illis, quæ ab aliis huic illive Asterismo adscriptæ, a Nostro vero novis suis tributæ sunt, non connumeratis.

Sidera Cœlestia.	Num. Stell. Tychonis.	in Glob Hevelii.
Andromeda.	23.	48.
Antinous.	7.	26.
Aquila.	11.	24.
Bootes.	26.	54.
Canis Minor.	3.	14.
Cepheus.	11.	52.
Cetus.	22.	47.
Cygnus.	26.	48.
Hercules.	28.	49.
Leo.	36.	60.
Pegasus.	20.	34.
Perseus.	28.	46.
Serpentarius.	18.	37.
Ursa Major.	36.	74.

V. Catalogus Stellarum Fixarum omnium, ex observationibus multorum annorum indefesso labore Gedani habitis, constructus, ac plurimis stellis hactenus nondum a quoquam observatis, locupletatus; exhibens tam Longitudines, & Latitudines, quam Ascensiones Rectas & Declinationes, ad Annum

Annum Christi completum 1660. Cui annexa sunt quorundam Illustrissimorum Virorum loca, ad eundem Annum deducta, earum videlicet Fixarum, quas ipsi olim observarunt, secundum longitudinem & latitudinem: utpote *Tychonis Brahei*, *Principis Hassiæ*, *Riccioli*, *Ulug Beighi*, & *Ptolemai*. Quo protinus ad oculum cuique pateat, an & quousque observationes omnium conveniant? an vero & in quantum discrepent?

HuicCatalogoUniversali, annexus erit alter ad annum 1700 completum, secundum longitudinem & latitudinem, cum Tabula Ascensionum & Declinationum, & quidem 526 Fixarum, earundemque differentiis, inter annum videlicet 1660. & 1760.

Hæc præter Cel. Vir *in quindecim Volumina, Vulcano per Dei gratiam subducta, Literas omnes Illustrium ac Clarissimorum Virorum ad se scriptas, cum responsionibus, ab anno 1630 ad præsentem 1682 digessit: in quibus præter ea, quæ ad Astronomiam, Geometriam, Opticam, Chronologiam, Mechanicam & Physicam spectant, nihil rerum privatarum aut aliorum in Orbe gestorum; atque inde tanto major Orbi Erudito thesaurus sperandus foret, si, quod elegantissima Typographia Heveliana, ubi flammas indignas evasisset, præstitura fuisset, aliorum opera sumtuque, in vicem laudabilem succedente, sperari posset. Plurimum certe referret, aliis etiam constare, ut verbis* laudatæ Epistolæ *rem enunciemus*: quid inter nos (*Dnum Hevelium, Aliosque*) gestum, scriptum, disceptatum, & quibus rationibus quilibet res suas corroboraverit, tum quorum opinio de diversissimis rebus mathematicis prævaluerit.

Potuissemus, insignis colophonis loco, antegressis adjungere Catalogum MSSorum ἀνεκδότων Celeberrimi Kepleri, *in scriniis* D. Hevelii *hactenus reconditorum, eadem Humanissima Manu Nobis indultum, nisi jam laborem hunc* Clariss. Editor Transactionum Philosophicarum Anglicarum Anno 1674. Vol. octavo, *pag. 20. occupasset.*

Ne vero, pari cum cætera erudita supellectile Heveliana fato, Eadem diris flammis in rapinam cessisse, frustra quisquam forte doleat; suffecerit hic divinam clementiam debite deprædicasse, per quam ea tam Vulcani, quam Autolyci deprædatrices manus, singulari providentia evasere: ut adeo Celeberrimo Possessori & *hunc thesaurum, obstetricantibus Eorum, qui publico ea curare possunt, manibus, grata aliquando debere possit posteritas.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M DC LXXXII.

MUSEUM REGALIS SOCIETATIS. Londini A. 1681.

Proſtat Lipſiæ apud J. Groſſium & C.F.F. Hæredes.

R*Ecenſuimus Calendis Januarii pag.* 1. *ſqq. Naturalia quædam ex animali & vegetabili Regno, Muſeo hoc recondita. Superſunt quæ ad* Minerale *Regnum ſpectant, nec non* Artificialia : *quæ nunc promiſſi memores ſubjicimus.*

MINERALE ergo quod attinet Regnum, ſe offerunt primo petrefacta, quæ inter pag. 255. *Ichthyites* in modum typi ; hoc eſt lapis, cujus plano figura piſcis non eſt impreſſa, ſed cavitas lapidis interior in figuram ac typum piſcis exacte eſt formata, adeoque quaſi matricem aut formam exhibet, cui alia corpora, pro induenda piſcis figura imprimenda ſint. Sequuntur plures entrochitarum, item Coralliorum ſpecies ac varietates; ſpeciatim *Corallium rubrum*, cujus radix ſupra truncum corallii albi expanſa p. 275. *Rupes Adamantum*, ex qua in forma cryſtallorum ſexangulari excreſcunt. p. 281. *Lapis viridis, Smaragdi ſpecies*, quæ intenſius calefacta, in tenebris ad tempus notabile, ſcilicet per $\frac{1}{16}$. horæ partem luceat: ita quidem, ut color ejus viridis, (ſecundum ea, quæ obſervavit autor) admoto igne incaleſcentis, in intenſiſſime cæruleum mutetur, quem pariter retineat, quamdiu ſplendet, redeunte poſtmodum nativa viriditate. p. 287. *qui lapis, ſi non idem eſt cum Phoſphoro Smaragdino Elsholzii, in obſervat. de 4. Phoſphoris, n. iii. ſane haud multum ab eo diſcrepare videtur.* De *Turcoide* etiam refert Autor, ſpeciem eum videri æruginis, ſuo modo petrefactæ : id quod præter colorem & ſapor ejusdem calcinati confirmet:

unde minus mirum videri possit, lapidem hunc tandem, præsertim aeri diutius expositum, coloris elegantiam perdere, quæ possit restitui per Oleum vitrioli, quod absumat fatiscentem & deflorescentem ejus superficiem. p. 294. quod posterius tamen experientiæ scrutinio ulteriori committendum, cum alias haud facile sit, colorem Turcoidis deperditum restituere. Prout vero Autor hoc loco Turcoidis alterationem considerat, ita sub lapidum & similium fossilium recensione ubivis fere observat, quomodo acidorum respectu se gerant, an cum iisdem, & cum quibus effervescant. Quæ inserviunt illustrando similis argumenti Autoris scripto, *of the Luctation, arising from the mixture of bodies:* hoc est, de lucta e mixtura corporum oriunda, quod ipsum jam Gallico Idiomate Parisiis Ao. 79. prodiit, sub Tit: Experiences sur le combat, qui arrive du melange du diverses liqueurs, avec toutes sortes des corps. Recenset porro *Crystallum Talcosam seu Crystallum Islandicam* Bartholini, p. 309. Refractiones singulares hujus lapidis, structuræ tribuit inæquali, ideo, quod is non frustum unicum saltem, aut absolute continuum, sed compositus sit ex distinctis laminis seu bracteis, diversimode contiguis, adeo ut in quibusdam locis distinctæ istæ laminæ, saltem unam Refractionem, in aliis duas, vel plures efficiant. p. 310. Prostat hinc *Magnes* ponderis 60 librarum, haud quidem ingens adeo pondus elevans, acum tamen novem pedes distantem movens. Partes quædam ipsius diffractæ, in proprium locum denuo repositæ, multum ejus robori addiderunt. p. 317. Mutabile sc. magnetis robur est, adeo ut successu temporis multum de sua vi tractoria, &, quæ inde pendet, appensorum ferramentorum suspensoria amittat. Pro avertendo tamen hoc defectu, quin & pro eodem, jam facto forte, corrigendo, facit actionis ejus continuitas, simili fere ratione, atq; in moralibus exercitium virtutum generosiores eas reddit, & animales motiones per crebriorem usum fortiores evadere solent; id quod curiosa ab Autore recensita confirmat observatio magnetis cujusdam armati. Sedecuplum is proprii sui ponderis initio attollebat, sed per aliquot annos sepositus, quartam roboris partem amiserat; cujus restituendi caussa, tantum eidem rursus, quantum sustinere poterat, ponderis ferrei fuit appensum, & ita aliquandiu relictus: hinc ab aliquot septimanis denuo plus ponderis appensi ferre posse observatus fuit: quod ubi pedetentim, addito novi semper ponderis augmento,

augmento, repeteretur per biennium, lapis iste non solum pristinum robur recuperavit, sed vigoris etiam sui incrementum cepit tantum, ut vigecuplum proprii ponderis attolleret. p. 318. Ingens *minerarum lunæ varietas*, p. 323. *cum vix ullum metallum, tanta minera seu matricis varietate ludat, ac Luna: sicut Cupri minera, præ aliis elegantissimorum colorum mixtura conspicua esse solet.* Item præter lunam capillaceam, etiam *Cupri capillaris*: p. 326. it. *capillaceum & granulatum Cuprum* simul, nativum, in uno frusto. c. l. *Mineræ aliquot Jovis*: qua occasione mentionem Autor injicit mixturæ, contra morsum canis rabidi, ex mithridatio & stanno, plurimi a Venatoribus quibusdam æstimatæ. p. 329. *Plumbum crystallinum*, hoc est in apices hexagonos finiens, ex minera. p. 329. *Ferri minera*, ex qua metallum, plurium longarum & rotundarum stiriarum formam, majorumque acicularum crassitiem induens exsurgit. p. 330. Duo *ossa pedis* humani in ferrum mutata: item *frustum stiriæ lapideæ* (Germ, Tropffstein /) ferrificatum, p. 332. Frustulum naturalis *salis Ammoniaci*, per subterraneos calores, in lithantra cum fodina prope Civitatem Angliæ Nevv Castle, sublimati, pag. 339. Idem Sal in forma Coni sacharini ex sua matrice, prout ex terra dicti loci fuit eruta, arte sublimatum: uti & spiritus vol. ex eodem Sale cum calce viva addita destillatus. p. 353. *Sal quoddam singulare* (seu anomalon) ex montanis Teneriffæ desumtum, ad alcalisatorum Naturam accedens. p. 339. *Frustum succini* ½ pedis longitudine, fossile, seu fodiendo repertum sub propugnaculis Rensburgensibus in Holsatia, pedes 18 sub terra, loco 25 milliaria (intellige Anglicana) a Baltico pariter & Germanico Oceano distante. p. 343. *Frustum succini flavi*, cum cicada inclusa: p. 334. Ut & alia, cum culice, muscis & similibus insectis reconditis. c. l. *Sulphur nativum* crystallizatum Peruvianum semi perspicuum. p. 345. *Terra*, quæ pluviæ ad instar copiosa ex aere decidit in Archipelago, sub incendio Vesuvii a. 1631. eaque duplex, grysea una, altera bolaris, similis jalapæ pulverisatæ: p. 346. hinc & alia *terra pluvialis*, ex Tenariffa, pallidi argillacei coloris & insipida. Hæc cum Oleo vitrioli mox effervescit, illa minime.

Naturalibus succedunt ARTIFICIALIA. *I. Chymica*: *ut Oleum Nicotianæ* seu tabaci per descensum: hujus una, vel duæ guttæ linguæ felis impositæ, immediate horridas convulsiones excitarunt, &

1.minuti horæ ſpatio eam enecarunt: de eodem oleo aliquoties autor Parenti ſuo, Tabaci fumo aſſueto, aliquantulum contra odontalgiam exhibuit, dentibus applicandum, felici plane cum ſucceſſu: ipſe vero autor tabaci fumo minime aſſuetus, eodem modo aliquando idem oleum cum uſurpaſſet, tametſi nihil ſputi ſalivarii deglutiverat, nihilominus ſumme debilis redditus fuit, cum ſuperveniente vomitu p. 352. Oleum per Alembicum deſtillatum, *ex rad. arboris Cinamomi*, contuſa & in aqua macerata, ſimillimum camphoræ, p. 352. *Oleum macis* recens expreſſum, liquidum, colorem referens Tincturæ croci, & odoratiſſimum: id quod confirmat aſſertum Linſchotti, colorem originalem macis eſſe ſcarlatinum. *Salia fixa* plurium ſimplicium Vegetabilium, de quibus autor aſſerit, quod rite tractata, eadem ex diuerſis ſubjectis, multum inter ſe differant, tam acrimonia, quam modis aliis, etiamſi æqualiter ſint calcinata: adeo ut uſus eorum promiſcuus, in Medicina minus tutus ſit: cum, exempli gratia, Sal Tartari ſcrup. ß. tam potens ſit, ac ſcrup. 1. Sal. abſinthii. p. 353. *Phosphorus Hermeticus ſolidus*, qui luci vel Solis vel ignis expoſitus, in tenebris aliquandiu lucere ſolet. Autor hujus primus recte dicitur *Balduinus*, nunc defunctus, qui tamen nec modum, nec ingredientia ullibi manifeſtavit. Eundem *Dr. Fr. Slare*, Anglus, An. 1679 felici ſucceſſu & præparavit, & Societati Regiæ exhibuit. Cretam ſcilicet calcinatam ſolvit in ſ. q. ſpiritus nitri, ſolutionem filtratam evaporat ad Salis conſiſtentiam: hoc in teſta ſub tegula fornicata calcinat, non abſque ebullitionis impetu ſucceſſive, obſervando ubique debitas enchiriſes, (prolixius ab autore recenſitas) reſtitante tandem, omnia ubi refrixerint, in teſta capite mortuo flaveſcentis coloris, qui quouſque conſpicitur, eouſque etiam vis luminoſa ſe extendit: cuſtodienda maſſa hæc ſedulo ab aere, alias ſeptimanæ intra ſpatium vim ſuam amittit. Obſervationes haud vulgares circa hunc Phosphorum factæ, & ab autore recenſitæ, ſequentes ſunt. Expoſitus auroræ ſplendori, paulo ante Solem exortum, exhibet lucidum quaſi roſeum nitorem: appropinquante vero Sole ad meridianum, ad intenſiorem ferri candefacti ſplendorem aſſurgit: paulo poſt Solis occaſum, ad pallidum colorem inſtar matris perlarum declinat. Luci candelæ, vel faſciculi lignorum expoſitus, pallidi coloris lumen, ſimile illi, quod ſub Solis deſcenſum aſciſcit, contrahere ſolet: expoſitus vero

vero ad notabile tempus Lunæ clarissimæ radiis, nec tantillum hinc lucere observatur. In Vacuo Boyliano asservatus, etiam per 4 aut 5 menses, proprietatem istam Luminis rapacem minus solet perdere. Causam Phænomeni hujus in genere redditurus supra laudatus *Dr. Slare*, 1. id, quod in mistura ista lumen suggerit, arbitratur esse partes igneas puras Spiritus Nitri, in creta concentratas: 2. modum quod attinet, fieri hoc ipsum non per imbibitionem lucis, sed saltem per impressionem ab illa factam, unde oriatur motus in mistura, luminis productivus: &c. Noster vero Autor suspendit prope judicium: inprimis enim quid lux sit, pressius declarari cupit: hinc arbitratur, quod in præsenti casu Sal cretaceus, nitrosus, & aereæ particulæ insimul inserviant ad componendum subjectum aptum recipiendo genuino corpori lucido &c. &c. p. 357. Sed præter hunc Phosphorum solidum, Autor præterea mentionem facit duplicis *Phosphori liquidi*, quorum prioris quidem supponatur autor *Dn. Dan. Krafft*, *(revera tamen est Kunckelius, Electori Sax. olim a Laboribus Chymicis, qui secretum hoc se Krafftio communicasse affirmavit)* posterioris vero inventor *est Dn. Boyle*, qui noctilucam aeriam appellavit.

Sequuntur 2. *Instrumenta ad Philosophiam naturalem* pertinentia: In quibus eminet inprimis *a Weather Clock*, seu automaton, mutationes tempestatum & temperaturæ aeris ostendens: constat principaliter ex horologio cum pendulo, Barometro, thermometro, mensura pluviali, Ventilogio & hygroscopio. p. 358. Instrumentum *pro mensuranda quantitate pluvia*, quæ certo temporis spatio, super certam soli partem, v. g. jugerum defluat, descriptum p. 358. Autor ejus est *D. Wren*, nunc Soc. Reg. Præses Illustrissimus. *Furnus Lampadis*, inserviens tam exclusioni ovorum, pro observando generationis processu, quam digestioni liquorum &c. p. 358. *Speculum ustorium cavum*, h. e. compositum ex duobus vitris concavis, uti eo cum volueris, aqua communi replendis: p. 359. Instrumenta *Otocoustica* tria, pro juvando auditu, ex ebore unum, alterum ex cupro, in forma infundibuli, nisi quod rostrum sit nonnihil inflexum, pro meliori ad aurem applicatione & soni receptione: unum ex stanno figuræ conicæ, cum inclusa cochlea, p. 359.

Hinc 3. *Artificialia Mathematica & Mechanica*, v. g. *Telescopium* reflectens. p. 360. *Instrumentum* demonstrans, in quantum

navis adverso vento vela facere queat. p. 364. *Canoo* seu navicula Grœnlandorum p. 364. *Venenum Macassarensium*, quo arma inficiunt. Cujus cum varii sint modi, in eo, quod hic prostat, apparent crura aliæque partes speciei cujusdam ex cantharidibus, quæ videntur mista cum certo Sale corrosivo. p. 368.

Denique 4. *Pure Mechanica. Statera Chinensis*, exacte descripta: p. 369. *Par follium* ligneorum. p. 369. *Sembradore Hispanicus:* hoc est machina, mediante qua simul & aratur & seritur & occatur. Varia *Indorum Utensilia* p. 372. item *Chirotheca & Ocreæ* Islandorum. pag. 375.

Tandem *moneta*, & alia ad *Antiquitatem* pertinentia, Opus finiunt p. 380.

Præter opinionem crevit sub manibus recensus Musei. Sed ea ratione consultum voluimus Anglicanæ linguæ minus gnaris, qui nihilominus uti hoc libro suo cum fructu poterunt, si figuras quibus expressa cuncta ad amussim sunt, conferre cum Excerptis his nostris sustinuerint. Appendicem vero quæ anatomen comparatam ventriculorum & intestinorum *continet, Calendis Martii sumus exhibituri.*

HERMANNI NICOLAI GRIM,

Chirurgiæ & Medicinæ Practici, & Societatis Indiæ Oriental. Medici, Compendium Medico-Chymicum.

Bataviæ Javanorum, Anno 1679. in 8.

PRæsens hoc scriptum est succincta quædam Praxis medica, ex longæ experientiæ sinu, ut in præfatione loquitur Autor, protracta. Primo quidem uniuscujusque affectus specialis remedia & formulas, sibi tam in Europa, quam India usitatiora, in genere, ille ipse recenset: hinc Observationum nomine speciales curationes, historiam morbi paucissimis enarrando, & remedia administrata adjiciendo, subjungit: denique in fine Operis, curiosam variorum medicamentorum nonnullorum præparationem, annectit. Ipsas quod attinet curationes, & remedia adhibita, præter Vomitoria antimonialia & purgantia vegetabilia, alterantia adhibita maximam partem de natura

Salium

Salium vol. Oleosorum existunt, sive præparatione jam ita elaborata, sive per mistionem in ipsis præscriptionibus talia reddita. In specie *l.1.c.1.obs.1.p.13.* Hemicrania gravis ex acri salsa materia, exterioribus membranis infixa, applicato cum linteis spiritu Corn. Cerv. brevi fuit fugata. *Obs.15.p.61.* Virgo Epilepsia habituali a 3 ætatis anno, ad 15 usque conflictata; interpositis laxativis debitis, sequenti mistura, crebrius eam capiendo, fuit curata:

Rec. Spir. sangu. humani dr. i.
Tinctur. castor.
Ess. succini ana dr. ſ.
Sal. succini volatil. scr. i.
Aqu. secundinæ unc. ij.
Syr. Pæoniæ unc. ſ. M.

Observ.99. referuntur modi, quibus restituti fuerint ii, qui sub navali ad Indiam Orientalem itinere scorbuto correpti, membrorum rigore & aliis gravioribus symtomatis laborarunt. *L.3.Obs. 26. & 27.* contra Icterum, spiritus Salis ammoniaci acidus potui ordinario instillatus, mire extollitur. *Obs.36.p.255.* notatur Diabetes, cum macie, ex abusu potus Theé, curatus, cum diæta, ut plurimum ex lacte, sequenti mistura, interponendo quandoque sem. frigid. emulsiones:

Rec. Liquor. Sal. hæmatitis dr. ſ.
Tinct. rosarum,
Santal. rubr. ana dr. i.
Syr. corall. unc. ſ.
Aqu. rosarum,
Nymphææ ana unc. ij. M.
Capiatur cochleatim.

Quod denique præparationes medicamentorum attinet, observandum est, quod Autor præsentis scripti, jam anno 1677 Belgico idiomate Bataviæ Indorum ediderit *Laboratorium Ceylonicum* ex inquilinis Ceyloniæ Insulæ simplicibus concinnatum, ut patet ex *Compend. hujus l.III. obs.25.p.108.* (in specie ex Act. Hafniens. Vol. V. observ. 51. pag. 223.) quod a *Barthol. Pielat Med. D.* latinitate donatum, publicæ luci, suppresso licet penitus Autoris nomine, expositum fuit. Plura ergo remediorum, præsenti scripto annexorum, jam in illo *Laboratorio Ceylonensi* fuerunt descripta, præter quæ tamen Spiritum

Tartari

Tartari ſaſſafratum, fuliginis ſuccinatum, Sal. ammon. ſuccinatum, Sal. ammon. theriacalis, Sal vol. oleoſum ex rad. aromaticis deſtillando eliciendum, Sal cran. human. aromaticum, Tincturam coralliorum, cum proprio eorum ſpiritu, Tincturam Sal. Liquorem Hæmatitis, Spiritum Sal. ammon. acidum, mediante quo Tincturam Martis parat, Elixir panis, Elixir Helmontii, Extractum Opii Tartariſatum aromaticum, Hæmatitem Philoſophicum, aliaque nonnulla præparare docet.

LA CHIAVE DEL GABINETTO del Cavagliere Gioſeppe Franceſco Borri, Milaneſe.

hoc eſt.

Clavis ad conclave ſecretius Joſephi Franciſci Burrhi, Mediolanenſis Equitis,

Coloniæ, 1681. in 12.

Cum jam olim undique Burrhi fama innotuerit, veridica ſubinde eadem, non raro quoque mendaciſſima, viſum fuit, & præſentis, nomine ejus inſigniti, ſcripti mentionem injicere. Bipartitum eſt hoc ipſum, cujus priori parte, Editor Anonymus, Burrho tamen minus favens, ut vel ex præfatione innoteſcit, ſub ſpecie Dialogi, aliquot Epiſtolas exhibet, quas Burrhum ſcripſiſſe aſſerit: quibus ſuccinctam Vitæ Burrhi hiſtoriam, magis tamen Eccleſiaſticam, quam civilem ſubjungit. In parte vero poſteriori recenſentur Inſtructiones Politicæ, quas Burrhus Regi Daniæ ſubminiſtraverit. Epiſtolas quod attinet, earundem ſunt X: In quarum prioribus duabus refertur Diſcurſus habitus cum quodam nobili Dano, qui certas quasdam creaturas, præter hactenus cognitas, adeoque chimericas, utriusque ſexus in quovis elemento ſibi finxerit, quæ ſint dociles, ſcientiarum amantes, ſapientibus officioſæ, aſt inimicæ ſtolidorum: quales in aqua ſint *Ondini ſeu Nymfa*, in Terra *Gnomi*, in igne *Salamandra*, in Aere vero *Sylvi*: quæ matrimonio junctæ cum hominibus, fiant immortales, &c. In 3. conſiderat generationem metallorum, tam naturalem, quam artificialem. In 4. docet ſecretum extrahendi

hendi femen auri, quod fit lapis verus Philofophorum; in 5. vero, modum coagulandi Mercurium per Saturnum liquefactum: ficuti in 6. modum convertendi Mercurium in Solem & Lunam. In 7. defcribitur aqua deftillata cofmetica, ex quibusdam vegetabilibus, pro corrigendis faciei vitiis. In 8. referuntur varia fic dicta fecreta: v. g. conficere globulos vitreos, qui in igne cum infigni ftrepitu, inftar bombardæ difplodantur: item ftatuam, quæ extinctam candelam, quafi infpirando, reaccendat: mobile perpetuum alchymifticum: progerminationem variarum plantarum intra horæ fpatium, ex earum feminibus promovere: & deniq; præparare atramentum crypticum, cujus fcriptura evanefcat, quæ alio fuperinducto attramento denuo compareat. In 9. docetur methodus feparandi metalla ex fuis mineris, per fufionem cum pulvere compofito ex p. ii. Tartari p. ii. borrac. & p. nitri carbon. pulverif. p. i. In decimo denique refertur difcurfus Medici cujusdam Germani, de differentia corporis & animæ, & ftructura corporis animalium mechanica: cujus vi, citra animam, & citra ullam cognitionem, quasvis fuas functiones edant bruta: & hæc omnia fimpliciter ex principiis Cartefii: & hæc de Epiftolis.

Altera hujus fcripti pars continet plura Axiomata Politica, haud tamen adeo fecreta, ad quorum normam Princeps imperium fuum adminiftrare debeat, illuftrata difcurfibus & exemplis variis.

De quibus tamen omnibus, in Clave hac contentis, fides quidem fit penes *Editorem*, judicium vero penes *Lectorem*.

DE VERA PROPORTIONE CIRCULI AD Quadratum circumfcriptum in Numeris rationalibus

a

GOTHOFREDO GVILIELMO LEIBNITIO

expreffa.

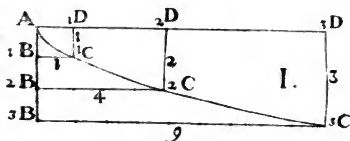
PRoportiones curvilineorum ad Rectilinea inveftigare Geometræ femper funt conati, & tamen nunc quoque, etiam poft Algebram adhibitam, nondum ea res fatis in poteftate eft, fecundum methodos

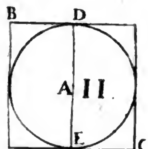
quidem hactenus publicatas; neque enim hæc problemata ad æquationes Algebraicas revocari possunt: & usum tamen pulcherrimum habent, inprimis in Mechanica ad puræ Geometriæ terminos reducenda, quod norunt, qui talia profundius inspexere, pauci quidem, sed maxime eximii Mathematicorum. Primus Archimedes, quantum constat, invenit, quæ sit ratio inter conum, sphæram, & cylindrum ejusdem altitudinis & basis, nempe qualis est numerorum 1,2,3, ita ut cylinder sit triplus coni, & sesquialter sphæræ; unde sphæram & cylindrum etiam sepulcro suo insculpi jussit: Idem invenit quadratu-
TAB. IV. ram Parabolæ. Nostro seculo repertus est modus metiendi figuras curvilineas innumerabiles, inprimis quando ordinatæ BC, in Schemate 1, sunt in ratione utcunque multiplicata aut submultiplicata, directa aut reciproca, abscissarum AB vel DC; erit enim figura ABCA ad rectangulum circumscriptum ABCD, ut unitas ad numerum rationis multiplicationem exprimentem, unitate auctum. Exempli gratia, quia in *Parabola* abscissis AB sive DC, existentibus ut numeris naturalibus, 1,2,3, &c. ordinatæ BC, sunt ut eorum quadrata 1, 4, 9, &c. seu *in duplicata* ratione numerorum, tunc numerus rationis multiplicationem exprimens *erit* 2: ergo erit figura ABCA ad rectangulum circumscriptum ABCD, ut 1 ad 2 + 1; seu ut 1 ad 3: sive, figura erit tertia pars rectanguli. Si AB vel CD maneant numeri naturales, & BC fiant cubi, 1, 8, 27, &c. (nempe in *Paraboloide cubica*) foret ratio ordinatarum *triplicata* rationis abscissarum: Ergo figura ad rectangulum, ut 1 ad 3+1 sive 4; seu pars quarta. Sin DC sint quadrata, BC cubi, sive ratio ipsorum BC, rationis ipsarum DC *triplicata subduplicata*, erit figura (*paraboloides cubico-subquadratica*) ABCA ad rectangulum ABCD, ut 1 ad $\frac{3}{2}$ + 1; seu duas quintas rectanguli constituet. In *reciprocis*, numero rationis multiplicationem exprimenti præfigitur signum —, sive minus.

Sed circulus nondum hactenus cogi potuit sub hujusmodi leges, quamvis ab omni retro memoria a Geometris exercitus. Nondum enim inveniri potuit Numerus exprimens rationem Circuli A, ad quadratum circumscriptum BC *Figur.* 2, quod est quadratum diametri DE. Nec inveniri potuit ratio circumferentiæ ad diametrum, quæ est quadrupla rationis Circuli ad Quadratum. Archimedes quidem Polygona Circulo inscribens & circumscribens, quoniam major est in-

scriptis,

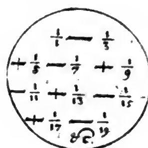
TAB. IV. ad A. 1682 p. 42.

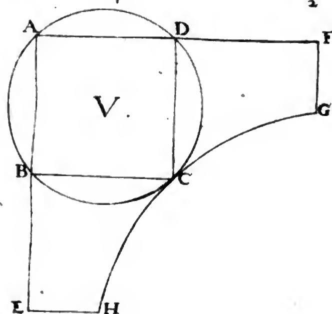

Numero DEUS
I
impare gaudet

III.

BHG F E D C A IV.

$\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$

ſcriptis & minor circumſcriptis, modū oſtendit, exhibendi limites intra quos circulos cadat, ſive exhibendi appropinquationes: eſſe ſcilicet rationem circumferentiæ ad diametrū, majorem quam 3 ad 1, ſeu quam 21 ad 7, & minorem quam 22 ad 7. Hanc Methodū alii ſunt proſecuti, Ptolemæus, Vieta, Metius, ſed maxime Ludolphus Colonienſis, qui oſtendit eſſe circumferentiam ut 3. 14159265358979323846 &c. ad diametrum, ad 1. 00000 000000000000000

Verum hujusmodi Appropinquationes, etſi in Geometria practica utiles, nihil tamen exhibent, quod menti ſatisfaciat, avidæ veritatis, niſi progreſſio talium numerorum in infinitum continuandorum reperiatur. Multi quidem perfectum Tetragoniſmum profeſſi ſunt, ut Cardinalis Cuſanus, Orontius Finæus, Joſephus Scaliger, Thomas Gephyrander, Thomas Hobbes, ſed omnes falſo; calculis enim Archimedis vel hodie Ludolphi, refellebantur.

Sed quoniam video, multos non ſatis percepiſſe, quid deſideretur: ſciendum eſt, Tetragoniſmum ſive converſionem circuli in æquale quadratum, aliamve rectilineam figuram (quæ pendet a ratione circuli ad quadratum diametri, vel circumferentiæ ad diametrum) poſſe intelligi quadruplicem; nempe vel per calculum, vel per conſtructionem linearem; utrumq; vel accurate, vel propemodum. *Quadraturam* per calculum accuratum voco *Analyticam*; eam vero quæ per Conſtructionem accuratam fit, voco *Geometricam*: per calculum prope verum, habetur *appropinquatio*; per conſtructionem prope veram, *Mechaniſmus*. Appropinquationem longiſſime produxit Ludolphus; Mechaniſmos egregios Vieta, Hugenius, aliique dedere.

Conſtructio Geometrica accurata haberi poteſt, qua non tantum Circulum integrum, ſed & quemlibet ſectorem ſive arcum metiri liceat, motu exacto atque ordinato, ſed qui curvis tranſcendentibus competat; quæ per errorem alioqui Mechanicæ cenſentur, cum tamen æque ſint Geometricæ, ac vulgares: licet Algebraicæ non ſint, nec ad æquationes Algebraicas, ſeu certi gradus, reduci queant; ſuas enim proprias, etſi non Algebraicas, tamen analyticas habent. Sed iſta hic pro dignitate exponi non poſſunt. *Quadratura Analytica*, ſeu quæ per calculum accuratum fit, iterum in tres poteſt diſpeſci; in Analyticam tranſcendentem, Algebraicam, & Arithmeticam. Analytica *tranſcendens*, inter alia habetur per æquationes gradus indefiniti, hactenus

a nemine consideratas, ut si sit $X^2 + X$ æqual. 30, & quæratur X, reperietur esse 3, quia $3^2 + 3$ est $27 + 3$ sive 30: quales æquationes pro circulo dabimus suo loco. *Algebraica* expressio fit per numeros, licet irrationales, vulgares, seu per radices æquationum communium: quæ quidem pro quadratura generali circuli sectorisque impossibilis est. Superest *Quadratura Arithmetica*, quæ saltem per series fit, exhibendo valorem circuli exactum progressione terminorum, inprimis rationalium, qualem hoc loco proponam.

Inveni igitur: vid. fig. 3.

Quadrato Diametri existente 1

circuli aream fore: $\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7} + \frac{1}{9} - \frac{1}{11} + \frac{1}{13} - \frac{1}{15} + \frac{1}{17} - \frac{1}{19}$ &c.

nempe quadratum Diametri integrum demta (ne nimius fiat valor) ejus tertia parte, addita rursus (quia nimium demsimus) quinta, demtaque iterum (quia nimium re-adjecimus) septima; & ita porro.

Eritq; valor justo major	1	errore tamen existente infra $\frac{1}{3}$
minor	$\frac{1}{1} - \frac{1}{3}$	- - - - - - - - - $\frac{1}{5}$
major	$\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5}$	- - - - - - - - $\frac{1}{7}$
minor	$\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7}$	- - - - - - - $\frac{1}{9}$
	&c.	&c.

Tota ergo series continet omnes appropinquationes simul, sive valores justo majores & justo minores: prout enim longe continuata intelligitur, erit error minor fractione data, ac proinde & minor data quavis quantitate. Quare tota series exactum exprimit valorem. Et licet uno numero summa ejus seriei exprimi non possit, & series in infinitum producatur; quoniam tamē una lege progressionis constat, tota satis mente percipitur. Nam, siquidem Circulus non est quadrato commensurabilis, non potest uno numero exprimi, sed in rationalibus necessario per seriem exhiberi debet; quemadmodum & Diagonalis quadrati, & sectio extrema & media ratione facta, quam aliqui divinam vocant, aliæque multæ quantitates, quæ sunt irrationales. Et quidem si Ludolphus potuisset regulam dare, qua in infinitum continuarentur numeri 314159 &c, dedisset nobis quadraturam Arithmeticam exactam in integris, quam nos exhibemus in fractis.

Ne quis autem in his parum versatus putet, seriem ex infinitis terminis constantem non posse æquari Circulo, qui est quantitas finita

nita: sciendum est, multas series numero terminorum infinitas, esse in summa quantitates finitas. Exempli facillimi loco sit series ab unitate decrescens, progressionis geometricæ duplæ, $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\frac{1}{8}+\frac{1}{16}+\frac{1}{32}+\frac{1}{64}$ &c. in infinitum; quæ tamen non facit plus quam 1. Nam in adjecta linea recta AB (*Fig.4.*) quæ sit 1, erit AC $\frac{1}{2}$, & residuum (CB) bisecando in D, habebis CD $\frac{1}{4}$; & residuum (DB) bisecando in E, habebis DE, $\frac{1}{8}$; & residuum (EB) bisecando in F, habebis EF, $\frac{1}{16}$; & ita continuando sine fine, nunquam egredieris terminum B. Idem in fractionibus numerorum figuratorum seu triangulo Harmonico fieri, a me alibi ostensum est.

Multa notari possent circa hanc Quadraturam, sed quæ nunc persequi non vacat; hoc tamen præterire non oportet, terminos seriei nostræ, $\frac{1}{1}, \frac{1}{3}, \frac{1}{5}, \frac{1}{7}, \frac{1}{9}$ &c, esse progressionis harmonicæ, sive in continua proportione harmonica, ut experienti patebit: Quin & per saltum, $\frac{1}{1}, \frac{1}{5}, \frac{1}{9}, \frac{1}{13}, \frac{1}{17}$ &c, est etiam series progressionis harmonicæ; & $\frac{1}{3}, \frac{1}{7}, \frac{1}{11}, \frac{1}{15}, \frac{1}{19}$ &c, est itidem series harmonice proportionalium. Itaq; cum Circulus sit $\frac{1}{1}+\frac{1}{5}+\frac{1}{9}+\frac{1}{13}+\frac{1}{17}$ &c, $-\frac{1}{3}-\frac{1}{7}-\frac{1}{11}-\frac{1}{15}-\frac{1}{19}$ &c, posteriorem seriem partialem, a priori subtrahendo; erit magnitudo Circuli, differentia duarum serierum progressionis harmonicæ. Et quoniam quotcunque terminorum numero finitorum progressionis harmonicæ summa, compendio aliquo iniri potest, hinc appropinquationes compendiosæ, (si post Ludophinam illis esset opus) duci possent.

Si quis in serie nostra terminos signo — affectos tollere volet, is duos proximos $+\frac{1}{1}-\frac{1}{3}$, item $+\frac{1}{5}-\frac{1}{7}$, item $+\frac{1}{9}-\frac{1}{11}$, & $+\frac{1}{13}-\frac{1}{15}$, & $+\frac{1}{17}-\frac{1}{19}$, & ita porro, in unum addendo, habebit seriem novam pro magnitudine Circuli, nempe $\frac{2}{3}$ (id est $\frac{1}{1}-\frac{1}{3}$) $+\frac{2}{35}$ (id est $\frac{1}{5}-\frac{1}{7}$) $+\frac{2}{99}$ (id est $\frac{1}{9}-\frac{1}{11}$) itaque:

Quadrato inscripto existente. $\frac{1}{4}$

Erit Area Circuli $\frac{1}{3}+\frac{1}{35}+\frac{1}{99}+\frac{1}{195}+\frac{1}{323}$ &c.

Sunt autem numeri 3. 35. 99. 195. 323 &c, excerpti per saltum ex serie numerorum quadratorum (4. 9. 16. 25. &c.) unitate minutorum, unde fit series: 3. 8. 15. 24. 35. 48. 63. 80. 99. 120, 143. 168. 195. 224. 255. 288. 323. 360. 399. &c. ex cujus seriei numeris, quartus quisque post primum noster est. Inveni autem (quod memorabile est) seriei infinitæ $\frac{1}{3}+\frac{1}{8}+\frac{1}{15}+\frac{1}{24}+\frac{1}{35}+\frac{1}{48}+\frac{1}{63}+\frac{1}{80}+\frac{1}{99}$ &c. summam esse $\frac{3}{4}$, quin

 & sim-

& ſimplici ſaltu excerpendo, nempe $\frac{1}{3}+\frac{1}{15}+\frac{1}{35}+\frac{1}{63}+\frac{1}{99}$ &c, ejus ſeriei infinitæ ſumma facit $\frac{2}{4}$ ſeu $\frac{1}{2}$. Sed ſi ex hac iterum, ſimplici ſaltu terminos excerpamus, nempe: $\frac{1}{3}+\frac{1}{35}+\frac{1}{99}$ &c, ejus ſeriei infinitæ ſumma erit Semicirculus, poſito quadratum Diametri eſſe 1. Quoniam autem eadem opera & *quadratura Hyperbolæ Arithmetica* habetur, placet totam harmoniam oculis ſubjicere:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	4	9	16	25	36	49	64	81	100	121	144	169	196	225	256	289	324	361	400	
0	3	8	15	24	35	48	63	80	99	120	143	168	195	224	255	288	323	360	399	
	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{15}$	$\frac{1}{24}$	$\frac{1}{35}$	$\frac{1}{48}$	$\frac{1}{63}$	$\frac{1}{80}$	$\frac{1}{99}$	$\frac{1}{120}$	$\frac{1}{143}$	$\frac{1}{168}$	$\frac{1}{195}$	$\frac{1}{224}$	$\frac{1}{255}$	$\frac{1}{288}$	$\frac{1}{323}$	$\frac{1}{360}$	$\frac{1}{399}$	&c.
	$\frac{1}{3}$	·	$\frac{1}{15}$	·	$\frac{1}{35}$	·	$\frac{1}{63}$	·	$\frac{1}{99}$	·	$\frac{1}{143}$	·	$\frac{1}{199}$	·	$\frac{1}{255}$	·	$\frac{1}{323}$	·	$\frac{1}{399}$	&c.
	·	$\frac{1}{8}$	·	$\frac{1}{24}$	·	$\frac{1}{48}$	·	$\frac{1}{80}$	·	$\frac{1}{120}$	·	$\frac{1}{168}$	·	$\frac{1}{224}$	·	$\frac{1}{288}$	·	$\frac{1}{360}$	·	&c.
	$\frac{1}{3}$	·	·	·	$\frac{1}{35}$	·	·	·	$\frac{1}{99}$	·	·	·	$\frac{1}{195}$	·	·	·	$\frac{1}{323}$	·	·	&c.
	·	$\frac{1}{8}$	·	·	·	$\frac{1}{48}$	·	·	·	$\frac{1}{120}$	·	·	·	$\frac{1}{224}$	·	·	·	$\frac{1}{360}$	·	&c.

æquatur { - - - - - $\frac{3}{4}$; - - - - - $\frac{2}{4}$; - - - - - $\frac{1}{4}$ }

æquatur { circulo ABCD cujus potentia inſcripta ; Hyperbolæ CBEHC, cujus quadratum ABCD } eſt $\frac{1}{4}$

Sit in *Figura* 5. Aſymptotis AF, AE, ſibi normalibus, Hyperbolæ curva deſcripta GCH, cujus vertex C, potentia vero Hyperbolæ inſcripta ſive quadratum, quod rectangulo ſub ordinata quacunque EH, in ſuam abſciſſam AE, ſemper æquale eſt, ſit ABCD: circa hoc quadratum deſcribatur Circulus, & ponatur Hyperbola ita continuata a C usq; ad H, ut ſit AE dupla ipſius AB. Tunc poſito AE eſſe unitatem, erit AB $\frac{1}{2}$, & ejus quadratum ABCD erit $\frac{1}{4}$, & Circulus cujus potentia inſcripta eſt ABCD, erit $\frac{1}{3}+\frac{1}{35}+\frac{1}{99}$ &c. Hyperbolæ vero (cujus potentia inſcripta eſt idem quadratum $\frac{1}{4}$) portio CBEHC quæ logarithmũ rationis ipſius BE ad AB (ſive binarii) repræſentat, erit $\frac{1}{8}+\frac{1}{48}+\frac{1}{120}$ &c.

JOH.

JOHANNIS OLEARII
Sereniss. Sax. Ducis JOH. ADOLPHI Concionatoris Aulici Primarii, Consiliarii Ecclesf. & Superint. General.

Biblische Erklärung/
in
Fünff Theilen.
Hoc est

ANNOTATIONES AD SCRIPTURAM totius Vet. ac Nov. Testam. Germanicæ, Tomis V comprehensæ,

Lipsiæ, sumtibus Joh. Christoph. Tarnovii. in fol. 1681.

OPus hoc sexaginta fere annorum (ut Autor ipse vocat sub finem Tomi ultimi) omnis generis & conditionis hominibus per Germaniam, præcipue Theologis ac Verbi Divini Ministris, utilissimum & valde accommodum, post *Generalem totius Scripturæ Clavem & Introductionem*, pandit: *I. Uniuscujusque Libri Biblici* (a) Nomenclaturam (b) Comprehensionem summariam (c) Distinctionem accuratam (d) Interpretum selectiorum recensionem (e) Principalis scopi considerationem (f) Autoritatis Canonicæ ac prorsus Divinæ certitudinem infallibilem (g) Succinctam & versibus mnemonicis inclusam recensionem. *II. Singulorum Capitum* (1) summarium una voce expressum (2) Justam partitionem (3) Exquisitam connexionem una cum scopi primarii ostensione (4) Dictorum præcipuorum & phraseologiæ sacræ notabilioris ex fontibus Hebraicis & Græcis deductam explicationem (5) Usus Didactici, Paracletici, atque Pædeutici necessariam demonstrationem (6) per sententias Patrum Ecclesiæ Veteris, ac (7) B. etiam Lutheri, sufficientem illustrationem.

D. VALENTINI ALBERTI, P. P. Lipsiensis, *INTERESSE PRÆCIPUARUM RELIGIONUM Christianarum in omnibus Fidei Articulis deductum.*

Lipsiæ & Francofurti apud Davidem Fleischerum, 1681. in 12.

Non

NOn momentum modo Sacrorum Dogmatum in hac Religionum collatione exponit Autor, ſed cauſſas quoque primas & imas veluti radices prodit, ex quibus diſſentientium Partium propriæ hypotheſes proſeminatæ ſunt. Idque fine potiſſimum gemino: cum ne quis Politicorum forte in animum inducat, operam vel ſuam in ſalutifera doctrina perdiſcenda: vel Doctorum, in eadem proponenda ac defendenda, occupari fruſtra; tum ut intentione Docentium ubique perſpecta, rectum ſecernere a pravo, verum a contrario, tanto rectius poſſint, quotquot Religionis curam a ſe non ſpernunt procul, ſed veram eamque unicam Salutis viam non ignorare, ſua quidquam intereſſe arbitrantur.

Suppoſito autem, quod per *Intereſſe Partium*, in Religione puta diſſidentium, nihil deſignatum aliud hoc in loco velit, quam πρῶτον ἀληθὲς recte; & πρῶτον ψεῦδος, ſecus ſentientium, limites etiam conſtituit Autor accuratos inter Religionis cujusque *Articulum Principaliſſimum*, & *Principium Primum Dogmaticum:* Certus, Articulum *de Juſtificatione* v.g. *per fidem, de Capite Summo Eccleſiæ viſibili infallibilique Pontifice Romano, de Abſoluto Prædeſtinationis Decreto*, a ſuis utique Patronis ac Defenſoribus pro Principaliſſimis haberi, alios ab aliis; Primi vero Principii Dogmatici partes non niſi horum effatorum, *Deus dixit, Papa dixit, Ratio dixit,* aliquod in eorundem ſcholis occupare ideo, quod articulis ſingulis a ſuis, jam expreſſe, jam tacite ſubſternantur, reveraque Analyſis omnium ultima in iſta tandem fiat.

Quibus fundamentis inſtituti ſui jactis, ad ipſam Articulorum θεωρίαν pedem promovet, quatuor ubique faciens dicendorum membra. Quorum *primo* diſtincte perque partes proponit Theſin ſuam, in Libris Lutheranorum Symbolicis definitam, Dictoque Scripturarum Claſſico, aut teſtimonio etiam eccleſiaſtico probatam. *Secundo* Antitheſin aliorum ſubjicit, e primariis cujusque Partis ſcriptis ac Scriptoribus petitam: atque ita ſubjicit, ut ſimul & Syncretiſtarum, ut vocant, indolem, ubi theſin ſcil. noſtram in gratiam adverſæ partis inflectunt aut detorquent; & reliquorum Antagoniſtarum artes, cum æquivocationis myſterio ſua dogmata conantur occultare, notet ac obſervet. *Tertio* ipſum non ſolius Lutheranæ, ſed contrariarum quoque Religionum Intereſſe, quo nimirum adducta & permota

permota unaquæque hoc illudve statuat, persequitur. *Quartum* denique ex Historia Ecclesiastica erroris cujusque repetit originem. Atque hæc singula, ordine jam dicto, in Articulo de S. Scriptura, de DEO, de CHRISTO, de Integritatis & Corruptionis statu, de Prædestinatione, de Justificatione, de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Sacra Cœna, de Ecclesia & Hierarchiis, de Adiaphoris & de Statu post mortem, reliquis nimirum, quibus specialis titulus datus non est, ad alios cognatos Articulos redactis, illisque potissimum Thesibus selectis Antithesibusque, in quibus Interesse Partium fuit maxime conspicuum, solerti studio, & ad συνάφειαν Articulorum, integramque Fidei catenam plenius intelligendam perquam utili, exequitur.

CASPARIS ZIEGLERI

DE JURIBUS MAJESTATIS TRACTAtus Academicus, in quo pleraque omnia, quæ de Potestate & Juribus Principis disputari solent, strictim exponuntur.

Wittebergæ 1681, in 4.

MAgnum libro huic decus ab Auctore, Consiliario Saxonico, Antecessore in inclyta Leucorea primario, viro tot in lucem editis literarum monimentis de orbe erudito præclarissime merito. Opus ipsum ex variis Disputationibus Academicis in unum hoc volumen succrevit, in duos libros ita distributum, ut prior inter Regalia exhibeat ea, quæ πρώτως τὸ κύριον afficiunt: posterior vero in iis, quæ Fisci augmento potissimum inserviunt, occupetur. Argumenta singula utilissimi operis ut recenseamus, ipsa eorum prohibet amplitudo ac varietas. Habent hic, quod discant, subditi: habent, quo doceantur, Magistratus: habet ipsa, quod sequatur, Majestas. Instruunt Theologum, quæ *de jure Majestatis circa sacra* integris undecim Disputationibus, a p. 241 ad 367 traduntur. JCto, etiam quæ in foro in usus suos transferat, abunde subministrant tot Præjudicia, ac Responsa Prudentum, inprimis Nobilissimi JCtorum in Academia Wittebergensi Ordinis, quæ explicandis juris cujuscunque Quæstionibus passim inseruntur. Civilis vero Scientiæ cultori ea propinantur

nantur principia, quæ ſequi tuto poſſit, quibusque imbutus probe ac munitus a perniciosis aliorum dogmatibus cavere ſibi quam optime valeat. Adeo vel hic Ziegleri liber comprobat, quantum conſuli Reipublicæ literariæ per illos poſſit, qui cum civilis Canonicique ac publici Juris ſolidiore ſcientia, SS. etiam Theologiæ, civilis item ac moralis Philoſophiæ, imo humaniorum quarumcunque literarum cultum per omne vitæ ſpatium conjungunt.

SEBASTIANI SCHELCKENS,

JCti ET ANTECESSORIS FRISII, ELEMENTA Jurisprudentiæ Romanæ: quibus acceſſit liber ejus repetitæ prælectionis de Succesſione ab inteſtato, ex præſcripto Novellæ 118 concinnatus.

Franequeræ, 1681. in 4.

HOc opuſculum, pro tyronibus, ceu videtur, conſcriptum, eundem ordinem methodumque ſervat, qua in ſuis Jurisprudentiæ elementis Juſtinianus utitur. Auctor enim totum id ad Imperatoris ductum quadraginta & una tabulis mnemonevticis complexus, in eo potiſſimum occupatur, ut ſingulas, quæ in iis occurrunt, definitiones atque diviſiones, uberiori tum ex antiquitate Romana, tum hiſtoria nonnunquam recentiori petita explicatione partim illuſtret, partim legibus Romani ac noviſſimi Juris, nec non nobiliorum Interpretum auctoritate confirmet, præmiſſis cuique titulo paragraphorum numero, quique in Pandecte, Codice & Novellis eidem reſpondeant, ſuccincta recenſione. Adjectus de ſucceſſione ab inteſtato libellus ſex capitibus abſolvitur. Primum ſucceſſionis hujus homonymiam, definitionem atque diviſionem exhibet. Secundum Deſcendentium jura cum primi tum ulterioris ordinis explicat. Tertium, quomodo ſuccedant Adſcendentes, docet. Quartum Collateralium ordinem enarrat. Quintum, quo jure conjuges utantur, ſuggerit. Sextum denique, quando ſuccedat Fiſcus, proponit; Feudorum, ut & Saxonico jure, ſicubi res poſtulat, non penitus neglecto.

M. Ja-

M. JACOBI THOMASII
PRÆFATIONES SUB AUSPICIA DISputationum suarum in Academia Lipsiensi recitatæ, argumenti varii.
Lipsiæ A. 1681. apud Joh. Fuhrmannum. in 8.

OCtoginta quinque Disputationes per id spatium temporis, quo docendi munere in Academia Lipsiensi functus est, publicæ disquisitioni Jacobus Thomasius, Moralium primum, post Dialecticæ, nunc Eloquentiæ Professor Publicus exposuit. Totidem Præfationes suo quasque tempore ante ipsum confabulationis conflictum ab se recitatas publici nunc juris fecit, quæ argumenti tam varii, ut neminem non reperturum in iis arbitremur quædam usibus suis ingenioque accommoda. Theologo exempli causa, quæ *de causis Atheismi*, (præf. 65.) *de superbia, primi in paradiso falsi matre*, (præf. 80.) *de duplici morte, una corporis, altera animæ*, (præf. 38.) *de dogmate Proclianitarum super visione quadam Ezechielis* (pr. 63.) *de testibus veritatis Bernhardo, Anshelmo, atq; aliis* (pr. 84. & 85.) differuntur: quæ *contra Machiavellum, indignantem quod ethnica religio sit abolita*, (pr. 69.) *contra eos, qui Poetarum fabulas ad Historiam sacram detorquent*, (pr. 81.) *contra duplicis & contradictoriæ veritatis assertores*, (pr. 42.) *contra Gentiles Deum cœlo alligantes* (pr. 4. & 25.) disceptantur, non poterunt non probari. Inveniet Politicus, quæ cum fructu legat *de Machiavellistis & Monarchomachis*, (pr. 49.) *de pomo eridos in certamine dignitatum civilium*, (pr. 26.) *de Optimatum & Plebejorum in Republica conjunctione*, (pr. 39.) *de Republica Rerumpublicarum*, (pr. 37.) aliisque ejus generis. Ethicus ut passim in argumenta moralia incidet, & quam plurimos Aristotelis in libris Ethicis locos, veluti *I. Nic. 9. de πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετήν*, (pr. 13.) & illum *1. Magn. Moral. ult. sapientiam hero, prudentiam ejus procuratori comparantem* (pr. 64.) illustratos animadvertet: ita præcipue de vindicata (pr. 52. & 57.) a pestilenti *Thomæ Hobbesii* dogmate *de statu hominis naturali*, quem *in bello omnium contra omnes* constituit, morum Philosophia sibi gratulabitur. Grammatico proverbia de *modio salis* (pr. 76.) de *barba straminea* (pr. 73.) illudque Anglorum, quo *Utlagatum caput ajunt*

lupinum habere (pr. 59.) explicata placebunt. Hiſtoriarum cupido non injucundum erit *memoriam Mauritii Electoris Saxoniæ* (pr. 44.) doctorumque quorundam virorum, *Joachimi Camerarii* (præfat. 75.) *Joh. Benedicti Carpzovii* (pr. 24.) *Frid. Leibnützii* (pr. 7.) recolere; de *Braſilianorum* item *lingua, religione ac Republica* (pr. 16.) cognoſcere. Nec defutura vel Phyſico vel Dialectico ſunt, quæ cum voluptate legant. Aſt fatendum tamen, præcipuam in his Præfationibus paginam facere *Philoſophicam Hiſtoriam*, quam & antehac in *Schediaſmate Hiſtorico* Ao. 1665 evulgato, inque Exercitatione *de exuſtione mundi Stoica*, aliisque ad Stoicæ inprimis Philoſophiæ Hiſtoriam facientibus *differtationibus* Lipſiæ a. 1676 editis, & in noviſſimo hoc opere illuſtandam Auctor ſuſcepit. Huc enim ſpectant, quæ *de ſententia Ariſtotelis circa originem corporis & animæ humanæ*, (pr. 67.) *de controverſia de tribus in homine animabus*, (pr. 46.) *de erroribus gentilium circa animam hominis*, (pr. 46. & 48.) *de μετριοπαθείᾳ Ariſtotelicorum, ἀπαθείᾳ Stoicorum, εὐπαθείᾳ Epicureorum*, (pr. 55.) *de triplici Gallorum Philoſophia comparata cum triplici Græcorum* (pr. 79.) *de cauſis ineptiarum barbari ævi Scholaſtici*, (pr. 82.) *de origine controverſiæ Scholaſticæ de principio individuationis*, (pr. 43.) *de affectibus ſe miſcentibus controverſiæ de gynæcocratia*, (pr. 56.) ejusdemque generis aliis alibi traduntur. Quæ cum ita ſint, conſultum omnino fore putamus rei literariæ, ſi & *Diſputationes* ipſæ, quæ Præfationibus hiſce occaſionem præbuerunt, junctim edantur; & varii item argumenti orationes juſtæ, quas paratas idem Auctor prælo habet, in publico quamprimum conſpiciantur.

MYTHOGRAPHI LATINI, HYGINUS, Fulgentius, Lactantius Placidus, & Albricus Philoſophus. Th. Munckerus *omnes e MSS. & conjecturis emendavit & commentariis inſtruxit.*

Amſtelod. 2. Voll. in 8. 1681.

Proſt. Lipſiæ apud Joh. Groſſium, & C. F. F. Hær.

FAbularem hiſtoriam, quam Mythologiam vocant, explicare inſtituerunt complures Veterum Græci æque ac Latini; quorum tamen

tamen pleraque monumenta interciderunt, pauca ad nos pervenerunt. E latinis quæ superſunt, olim Baſileæ & poſt apud Commelinos junctim edita Th. Munckerus cum Commentariis, eo ipſo, quo diem ſuum obiit, anno, emiſit in publicum, Clariſſimi Angli *Thomæ Gale* ea in re haud dubie æmulatus induſtriam. Is enim ex Græcis Fabularis hiſtoriæ Scriptoribus jam Cantabrigiæ a. 1671 Palæphati, Heracliti, ac Anonymi cujusdam Heraclito recentioris de Incredibilibus libellos, cum Pornuti Commentario de natura Deorum, opuſculisque ſimilibus aliis: anno 1675 vero Pariſiis Bibliothecam Apollodori, Cononis Narrationes 50, Ptolemæi Hephæſtionis novæ ad variam eruditionem Hiſtoriæ libros 7, Parthenii Nicaenſis Erotica, ac Antonini Liberalis Metamorphoſes, cum Præfationibus & notis eruditiſſimis, in lucem ediderat. Illius ergo exemplo Munckerus noſter Latinis Mythologis illuſtrandis omni ſtudio incubuit, tandemque duobus eos tomis comprehenſos edidit: quorum prior *Hygini fabulas* & *Poëticon Aſtronomicon*: alter Fabii Planciadis Fulgentii *Mythologias*, *Continentiam Virgilianam*, & libellum *de priſco ſermone*; Lactantii Placidi *argumenta Metamorphoſeon Naſonianarum*, & Albrici Philoſophi commentariolum *de Imaginibus Deorum* exhibet. In Notis, quæ cuivis paginæ ſubſtratæ ſunt, pleniſſimus Autorum horum, quos explicandos ſuſcepit, habetur Commentarius, ex omnibus omnino, qui hiſtoriam fabularem perſecuti ſunt, contextus monumentis: Textus ex optimis impreſſis & Mſtis Codicibus emendatus & reſtitutus, dictio ex variis autoribus illuſtrata, Indices etiam copioſi congeſti ſunt, & cuivis Autorum de ſtylo, ætate & vita ipſius editionibusque antea vulgatis Diſſertatio præfixa: ut inſtructum fabularis hiſtoriæ theſaurum dediſſe magno ſtudio apparatum, doctiſſimus autor cenſendus ſit.

THE AERIAL NOCTILUCA:
Or ſome nevv Phænomena, and a Proceſſ, of a factitious ſelf ſhinnig ſubſtance, by Rob. Boyle, Fellovv of the Royal ſociety, Lond. 1680. 8.

h. e.

NOCTILUCA AEREA, SEU NOVA quædam Phænomena & Processus substantiæ artificialis per se lucentis. Per Robertum Boyle, Societatis Regiæ Socium. Londini 1680. in 8.

NOn æque intuentium oculos perstrinxisse videtur Phosphori Noctilucæque splendor, ac curiosorum excitavit ingenia, & exercuit manus; illa quidem, ad expiscanda Naturæ in istis recondita secreta, has vero ad elaborandum eadem accuratius. Phosphori itaque artificialis præmissa superius consideratio exigit omnino, ut & Noctilucæ, eaque præsentis scripti occasione, injiciatur mentio. Præmittit autem Nobilissimus Autor differentiam Phosphorum inter & Noctilucam: dum illo innuitur corpus, quod ab objecto lucido, Sole vel igne illustratum prius, aliquandiu in tenebris lucet, quale est famosus ille Lapis Bononiensis, & Phosphorus Hermeticus Balduini, collationem quorum mutuam superioribus jam annis singulari scripto instituit *Christ. Menzelius*, D. Med: Noctiluca vero tale significat corpus, quod citra præviam extrinsecus factam illuminationem, insita luce in tenebris fulget. Hujus tres recensentur differentiæ: 1. est *Noctiluca consistens* (seu gummea) quibusdam *constans* dicta, quæ sub spissiori consistentia continuo lucet. 2. *Noctiluca liquida*, sive quæ fluidi liquoris texturam obtinet. De quibus jam *Kirchmaierus* dissertatione peculiari egit. Hisce sibi a D. Kraft monstratis, tertiam, ceu proprii ingenii, (haud tamen absque repetitis frustraneorum tentaminum tædiis) partum, superaddit Autor differentiam, *Noctilucam scil. Aeream*, quæ quidem ipsa more priorum non soleat splendere, attactu vero aeris immediate lumen spargat, ita quidem, ut non ipsa materia Noctilucæ, sed ejus effluvia cum aere admisso permista, lucis phænomena exhibeant. Hisce præmissis, subjungit plures observationes, in quibus accurate omnia recensentur phænomena, circa aeream hanc noctilucam notabilia, ista speciatim, quæ in relatione ejus ad aerem apparent, utpote tam ad productionem, quam propagationem lucis ejus specialiter necessarii, utut vis ejus elastica ab illa imminuatur: item quod lux, & fumus lucidus, flam-

mæ

mæ ad inſtar, ſenſilis caloris haud videatur particeps, nec pulverem pyrium accendere aptus, utut denſior & unctuoſior luciferæ materiæ portio, diſpoſita magis ad incaleſcentiam, & combuſtionem exiſtat: quod materia lucifera, etiam citra aeris admiſſionem, caloris paulo intenſioris impetu, fulgurationes quasdam edat, &c. Ex quibus & aliis eo inclinat, ut arbitretur, lucem noctilucæ dependere a peculiari & celerrima agitatione particularum quarundam minutarum materiæ luciferæ, in magnitudine, figura & textura ita ſpecialiter conſtitutarum, ut impellere valeat contiguum ætherem ad oculum usque noſtrum: quodq; aeris externi contactus, multum contribuat ad ſpecialem iſtam agitationem; in Noctiluca quidem conſiſtente, tanquam adjuvans, in aerea vi tanquam neceſſarium concurrens. Sequitur denique ipſa Noctilucæ hujus aereæ præparatio, quæ conſiſtit in Urinæ humanæ putrefactæ ad conſiſtentiam ſpiſſioris ſyrupi ſeu mollioris extracti inſpiſſatione; quod magma cum triplo arenæ permiſtum, ſucceſſivis ignis aperti deſtillatur gradibus, uſque ad ſummum ejus rigorem, donec ſub finem deſtillationis prodeat materia, cæteris prioribus ponderoſior, & in fluido prius deſtillato promte ſubſidens in Receptaculo, quæ eſt illa ipſa Noctiluca. Qui Proceſſus, num quoad principaliora cum modo Kunckelii coincidat, cogitandum rerum harum peritis relinquimus.

PETRI LOTICHII SECUNDI ECLOGA, in qua Sereniſſimæ duæ Germanicæ Domus Saxonica & Palatina ab origine prima percenſentur; L. Joachimi Felleri, Poeſ. P.P. in Acad. Lipſ. Notis Philologicis & Hiſtoricis illuſtrata.

Lipſiæ, anno 1681. in 8. apud J. H. Frommannum.

ID potiſſimum hic agit Notarum Autor, ut oſtendat, non parum eos falli, qui præter delectationem nihil in Poetarum monumentis reperiri arbitrantur. Nam uti Poetas alios, tanquam humanæ Sapientiæ Doctores & Civilis Prudentiæ Magiſtros, introduxit alibi, cum Rappolto, Anteceſſore ſuo, ad Philoſophiam eos exigens, id eſt, Philoſophorum dogmata ex Poetarum ſcriptis collecta erudito orbi ſiſtens: ita optimum Superioris Seculi Poetam, Petrum Lotichium Secundum, in medium nunc producit, velut locupletem antiquiorum temporum & hiſtoricæ veritatis teſtem.

Primam

Primam Scripti partem ipsa facit Ecloga, e tersis politisque Lotichii Poematis, sepositis tantisper aliis, huc translata. Cujus textui plena deinde manu flores adspersit, e Philologorum partim, partim Historicorum hortis atque Viridariis decerptos, sedulus ἀνθολογούμενος. Cum enim Carmen hoc Heroicum, in Saxoniæ Ducis JOHANNIS WILHELMI, & Palatinæ Principis DOROTHEÆ SUSANNÆ Illustrissimas Nuptias conscriptum, Celsissimos Sponsi atq; Sponsæ Majores inde ab origine prima repetat; non modo ipsum argumentum Carminis, partes, atque genus ex historiæ propriæque artis legibus Autor explicat; sed uberius quoque de Serenissimæ Utriusque, cum Saxonicæ, tum Palatinæ Domus origine, Majoribus, Heroum, quos utraque habuit, rebus domi forisque præclare gestis, de Germaniæ populis antiquis, metallifodinis hinc inde per Sudetum juga repertis, Urbium, quin & Academiarum incunabulis, Nominibus, Insignibus, & incrementis, de arcibus prædatoriis & earum destructione, aliisque rebus canam antiquitatem spirantibus disserit, Illustri Epithalamio ubique duce usus atque indice: idque eo facit compendio, ut Historia Saxonica & Palatina antiquior, velut in nuce exhibita hoc ipso commentario fuisse videatur. In extremo geminus, pro Philologicarum & Historicarum rerū discrimine, indiculus occurrit.

LA COSMOGRAPHIE AISEE, CONTENANT LA SPHERE, l'usage du Globe terrestre, & la Geographie &c. par Gilles de Launay.

i. e.

COSMOGRAPHIA FACILIS, SPHÆRICAM, USUM GLOBI terrestris, & Geographiam complexa.

Auctore Gu. Launayo. Parisiis 1681. in 12.

Libellus hic, in gratiam Nobilitatis, Cosmographiam compendio complexus, post communissima de Corporibus Cœlestibus, juxta Ptolemæi hypothesin, & Elementaribus, ad placitā Aristotelis, præmissa; Sphæræ artificialis circulos, ut & Globi terrestris usum, per vulgo hic tradi solita, explicat. In Geographia Terrarum continentium, Marium &c. partes generatim recensuisse contentus; soli Europæ specialius describendæ, sed strictim, operam (nisi quod suæ Genti præcipui quid Gallus indulsit) impendit.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno MDCLXXXII.

THE COMPARATIVE ANATOMY Of Stomachs and guts begun: by Nehemjah Grevv M.D. Fellovv of the Royal Society, and of the colledge of Physitians.

i. e.

Inchoata Anatome comparativa ventriculorum & intestinorum: auctore Neh. Grew M. D. Regalis Societatis & Collegii Medici Collega.

Londini in fol. 1681.

Liber hic *Museo Societatis Regalis* a Clarissimo Auctore Appendicis in modum annexus est, quo intestinorum & ventriculorum structuram, pro animalium eorumque alimenti varietate distinctam exponit.

Cap. I. exhibet anatomen *Ventriculi* & *Intestinorum* sex Quadrupedum carnivororum, sc. *Mustelæ*, *Furonis*, *Putorii*, *Felis*, *Canis*, *Vulpis*, in iisque ad tria inprimis respicit. 1. *Ad structuram & texturam harum partium*, tam quoad substantiam plus minus membranosam vel carneam, qua ratione intestina felis in musculare & membranaceum dividuntur, quam quoad earundem secundum tres dimensiones quantitatem: una cum respectivis earum differentiis, cum mustela simplicissimam intestinorum habeat conformationem, canis & vulpes solum obtineant cæcum, omnia careant colo.

2. *Ad glandulas* inteſtinorum horum animalium, non in muſtela quidem, at in cæteris, præſertim quatuor ultimis, copioſas; easque vel *ſociatim* in racemos junctas, & has fere minores, ex oppoſito inſertionis vaſorum in inteſtina ſitas; quorum racemorum quilibet *pancreas inteſtinale* vocari poſſit, ſaltem quod non unum communem ductum habeant, cum ſingulæ glandulæ propria habeant ſua orificia mucoſi liquoris excretoria: vel *ſeparatim* hinc inde diſperſas, easque majores ac ampliores. 3. *Ad folliculos* binos ſive ſacculos prope anum ſitos, quibus omnia hæc animalia gaudent, & quos exiſtimat proprios ſaltem carnivoris quadrupedibus, interius cavos, & liquorem, fœtorem animali proprium ſpirantem continentes; quos analogos arbitratur iſtis folliculis, in quibus Zibethum in Civetta continetur. Speciatim in muſtela expanſus eſt ſuper hos folliculos ſphincter, qui eos & anum una comprimendo, ad ſimultaneam evacuationem has partes cogit.

Cap. II. Ventriculum & Inteſtina *Talpæ*, quæ inſectis veſci videtur: it. *Erinacei, Sciuri & Gliris*, qui principaliter fructuum voraces, conſiderat.

Cap. III. Ubi de Ventriculo & Inteſtinis animalium, quæ ſimul ſunt frugum & graminis voracia, ut *Cuniculi, Equi & Porcelli*, tractat, inter alia in genere, ſimplex eſſe cæcum horum animalium, non duplex, contra Gliſſonium obſervat. In ſpecie in Cuniculi inteſtinis ſtructuram Cæci mirabilem, tam quoad magnitudinem, quam quoad valvulam, in linea curioſe ſpirali, ab uno extremo Cæci ad alterum extenſam: Gulæ Equinæ amplitudinem, craſſitiem, ruborem &c. proprietates Gulæ in omnibus voracioribus animalibus; Inteſtinorum, præſertim Cæci, & quaſi triplicis Coli ſingularis ſtructuram; tam quoad amplitudinem, quam quoad quadruplex ligamentum, dicta inteſtina in debita figura conſervans, & in plures cellulas ampliores & anguſtiores contrahens. Poſt Porcellini ventriculi quaſi duplicis, ventrem magnum inſtar carnivororum quadrupedum figuratum & muſcularem, ibique ex oppoſito pylori ſituatam rotundam carunculam, magnitudinis avellanæ, ceu obturaculum pylori, partem huic animali propriam; appenſumque majori illi, ſimili modo ac cæcum aliis inteſtinis, ex ſiniſtro latere alium minorem ventriculum, ob id cæcum vocandum, & mediante ligamento muſculari, tanquam ſemivalvula a

priori

priori separatum describit. Quoad intestina in sex vel septem differentias discriminanda, ex omnibus quadrupedibus, porcelli & equi Cæco peculiare esse notat, quod ejusdem cum Colo sint structuræ: sicut ex omnibus quadrupedibus, his ipsis & cuniculo (forsan etiam asino ac lepori) proprium sit, quod geminum habeant Colon.

In *Cap. IV.* de animalibus quadrupedibus graminivoris, *Ove* & *Vitulo* agit, ubi considerandam proponit gulæ ovinæ curiosam texturam ex quinque membranis: quarum intima & extima cuticulares sunt, illa insuper glandulosa, candida, & friabilis. Cui proxima est nervosa, in hoc & quibusdam aliis animalibus adeo densa, ut proprie corpus nervosum dici queat, compositum ex fibris partim secundum longitudinem gulæ extensis, partim per transversum ad binas musculares membranas excurrentibus: adeoque tendo sit duarum proximarum musculosarum membranarum, quarum fibræ nec spirales simpliciter secundum *Stenonem*, nec decussatæ tantum secundum *Willisium*, sed mixta quadam ratione, ex adjecto ab Auctore schemate rectius intelligenda, instar scuticæ, qua equi incitantur, formatæ sint. His quatuor ventriculi & intestinorum sex vel octo connectuntur. Cum modo recensitis, quoad numerum, texturam & figuram, Gula & Ventriculus *Vituli* conveniunt: intestina vero in septem vel novem partes divisibilia, multum ab istis Ovium differunt; speciatim horum partes tertia, quarta & quinta, glandularum copia præ istis ovium maxime conspicuæ sunt.

His præmissis, *Cap. 5. 6. & 7.* usum harum partium, quantum ex anatomica structuræ earum consideratione explicabilis est, subjungit, pluribus Gulæ, officium deglutiendi, evomendi, eructandi vindicans: oscitationem & expuitionem contra Willisium ab eadem removens: contra quem pariter genuinum gulæ motum, tam sub deglutitione deorsum, quam sub evomitione sursum exponit, idque præsertim eleganti, quam supra attigimus, gulæ Ovillæ mechanica. Simili modo ex structura partium ventriculi, præter alios usus, quintuplicem ejus motum, corrugationem, adstrictionem, undulationem, convulsionem (pro vomitu) & voluntariam motionem (pro ruminatione) eruit: modum ejus perspicue ubique explicans. Idem circa intestinorum usum & officium, secundum eorum structuram diversimode exponendum agit. Speciatim Cæco intestino triplex officium assignat: 1. exactiorem

alimentorum coctionem. 2. alimentorum & excrementorum receptionem. 3. contenti fluidi ejectione, excernendorum ex inferioribus promotam excretionem. Glandularum vero intestinalium muco tribuit hunc usum, ut lubrica intestina reddat, & ceu quoddam fermentum alimentorum colliquationem adjuvet; sicut in Diarrhoeis naturalibus & artificialibus per illas ipsas humoris evacuandi, ex sanguine fiat separatio.

Cap. VIII. Ventriculos & Intestina Avium examinat. Ex quorum quadraginta speciebus dissectis, tantum tredecim recenset Anatomen. 1. *Cassovvarii.* (avis nobis incognitæ) 2. *Ululæ.* 3. *Cuculi junioris.* 4. *Galli gallinacei.* 5. *Columbæ domesticæ.* 6. *Monedulæ.* 7. *Sturni.* 8. *Luteolæ.* 9. *Rubicillæ.* 10. *Torquillæ sive Verticillæ.* 11. *Terraneolæ.* (*Calandræ Carletoni*) 12. *Junconis* sive passeris arundinacei. 13. *Hirundinis domesticæ.*

Circa horum Anatomen in genere observat, quod omnes fere aves bina Coeca habeant, quæ obtusos faciant angulos cum recto, contra *Willougbys* Ornitol. Speciatim omnia gallinaceorum anatumque genera duo coeca admodum longa obtinere, quæ in gallo in rectum hient, sive aperta sint. *Torquillam* vero coeco carere. Rectum prope anum in quamplurimis avibus silvestribus amplum, adeoque fere pyriforme esse: *Cassovvarium, cuculum, anatem silvestrem, querquedulam,* & omnes hujus species, ingluvie destitui.

Porro quoad *Galli Gallinacei* Ventriculum, in multis consentit Autor, cum iis, quæ *J. J. Peyerus* circa ventriculi gallinacei Anatomen aliquot ab annis prodidit: (quam ipsam tamen, anno demum, post lectam hanc ab Autore coram Soc. Reg. Anatomen, sequenti, lucem aspexisse asserit) In hoc tamen diversus, quod binis paribus musculorum, sive quatuor illis, molam ventriculi juxta Peyerum conformantibus, ab Autore vero molaribus appellatis, adhuc duos alios musculos, quorum unum ex parte sinistra, *deductorem*, alterum ex parte dextra, *reductorem* appellitat, superaddit. Circa *Columbas* vero notat earum ingluviem, in *domestica*, parte inferiore, sex vel septem glandulosis laciniis, eleganti figura expressis, concinne instructam: In *Columba Turcica* vero curiose præ cæteris conformatam & triplici quasi ventre constantem seu cavitate: In *Columba* item *gutturosa* similis fere figuræ; gulam vero admirandæ extensibilitatis, modo tantil-

tantillum inflectur. Ventriculos harum similes gallinaceo memorat. Circa inteftina *Monedulæ*, obfervat fibras mufculares primarias, fecundum longitudinem tenuium, & ex parte Recti quoque, curiofe effe finuatas five laciniatas, qualem ftructuram fupra in inteftinis Talpæ quoque notaverat, quibus aliæ circulares, iftas lacinias æqualiter dividentes, fuperinftratæ fint. Similem fibrarum inteftinalium conformationem in aliis pluribus aviculis, utut non ubique eodem modo, nec eodem loco, v. g. in avicula Anadavadenfi, rubicilla, corruca, motacilla, paffere folitario, paffere domeftico, fringilla, fturno, luteola, hirundine &c. advertit.

His fequente *Cap. 9.* ufum iftarum partium, in fpecie illarum ventriculi Gallinacei, & finuatarum fibrarum inteftinalium, fubjungit.

Denique *Cap. 10.* Ventriculum & inteftina Pifcium confiderat. Circa quæ duo inprimis fingularia notat: 1. multos non habere ventriculum, fcil. in fpecialem cavitatem expanfum, aut faltem exiguum, ut *Salmo, Tinca, Barbus, Abramus* five *Cyprinus latus.* 2. Multos plura habere cæca, tria vel quatuor *Percam*, novem vel decem *Rubellionem*, fupra triginta *Truttam*, fupra quadraginta invicem coacervata, *afellum majorem & mollem*, *Salmonem* circiter octoginta, inteftino craffiori fucceffive, fimili fere modo, ac juba collo equino adhærentia, quæ ab aliis quibusdam pro tot pancreatis habita fuerunt.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII, TELA IGNEA SATANÆ.

Altdorfi Noricorum. A. 1681.

Proftat Noribergæ apud Jo. Hoffmannum & Francofurti ad Mœnum apud Jo. David Zunnerum in 4to.

COntinentur hoc Volumine arcani & horribiles Judæorum adverfus Chriftum Deum & Religionem Chriftianam Libri *ἀνέκδοτοι*, quos ex Europæ Africæque latebris erutos in lucem hoc fine protrufit Autor, ut Theologi Chriftiani ad tanto rectius medendum ea, quæ converfionem miferrimæ Gentis Judaicæ juvare poffunt, occafionem nancifcerentur. Siquidem ex iftis ita productis Libris fatis

ſuperque innoteſcit, quid in Chriſtianæ religione Judæi deſiderent ac reprehendant, quidve ex Cacodæmonis ſuggeſtione obſtare arbitrentur, quo minus illam tanquam veram poſſint admittere.

Sunt autem Librorum iſtorum numero quinque. *Primus* eſt *Carmen Memoriale Libri Nizzachon a R. Lipmanno*, qui ſeculo poſt Chriſtum natum XV vixit, *compoſiti*. Scripſerat is primo Librum prolixum, cui *Nizzachon* h. e. *Victoria* nomen fecerat, eo quod in eodem ſe omnes Chriſtianorum copias, quas in ſui ſacrorumque ſuorum defenſionem ex Veteri Teſtamento legere ſolent, fudiſſe & conjeciſſe in turpem fugam ſibi viſus fuerat. Idem confecto infelici hoc opere, memoriæ tribulium conſulturus, potiora ejus argumenta ſtrictim & breviter *Carmine* complexus eſt, idque ediſcendum propoſuit, ut reſponſiones adverſus Chriſtianos tanto magis in promtu haberentur, ſi ex improviſo cum his agendum eſſet. Ipſum Librum Judæis ereptum pridem publici juris fecit *Theodoricus Hackſpanius*: Carmen autem *Lipmanni*, quod Hackſpaniano MS. deerat, *Wagenſeilius* ex *Guil. Henr. Vorſtii*, & uno ſuorum Codicum primus in lucem emiſit.

Alter eſt *Liber Nizzachon Vetus Autoris incogniti* ex MS. Bibliothecæ Argentoratenſis, a Dn. *Sebaſtiano Schmidio* communicato, qui uti Hackſpaniano multo antiquior (nam Seculo XII hunc Autor fœtum enixus eſſe videtur) ita & longe nequior ac plane talis, quem omnia ſecula obſtupeſcent. Habuit eundem hunc Librum *Sebaſtianus Munſterus*, & quia is complura ex eo fragmenta Commentariis in Vetus Teſtamentum & Matthæi Hebraicum Evangelium inſeruerat, ideo pridem deſiderium cepit Eruditos integro ſcripto potiundi. De cætero, totus refertus eſt mendaciis, quique ipſa Veteris Teſtamenti teſtimonia mire corrupta ac depravata paſſim exhibet, idque ex induſtria Autoris, nullo Scribarum vitio; unde & aliqua pronunciata pro divinis obtrudere laborat, quæ nuſpiam in S. Codice comparent.

Tertius ex eodem Codice Argentoratenſi exhibet πλοκὴν ſive Cinnum quendam ex duabus Diſputationibus, ob ſtylum, homines altercantes, & ipſam rem, plane diverſis implexum confuſumque, ſed a *Wagenſeilio* evolutum ac bene diſtinctum. *Prior Diſputatio inter R. Jechielem & Nicolaum* quendam, qui a Judæis ad Chriſtianos ſeceſſerat Lutetiæ habita: *Poſterior* vero inter *Nachmanidem & Antagoniſtas*

gonistas Fratrem Paulum, *Fratremque Raymundum Martini*, illum ipsum, cujus Liber *Pugio fidei* inscriptus in omnium manibus versatur, præsente *Jacobo Tarraconensis Provinciæ Rege* instituta fuit. Utraque disputatio eodem ævo peracta, & hæc quidem anno post Christum natum 1263. Prioris contentionis vix alii meminerint: posterior inter Christianos famosa est, deque illa *Franc. Bosquet* in Epistola, quæ *Pugioni fidei* præfixa est, ad *Josephum de Voisin* nonnulla perscripsit.

Quartus est *Chisuk Emuna* h. e. liber *Munimen fidei* autore R. *Isaaco* Filio Abrahami, cujus in Linguam Hispanicam conversi, Theologus magni nominis *Joh. Müllerus* in optimo Libro, quem adversus Judæos Germanice conscripsit, passim non meminit tantum, sed & fere totum confutavit. Dignum sane hoc *munimentum* est, in cujus disturbationem Christiani nervos intendant suos, quando non extat aliud Judæorum in hoc infelici argumento scriptum, quod magis eos in erroribus suis confirmet, veritatisque agnitionem impediat. Ipsa Lectio facile cuique prodit, circa medium Superioris seculi demum conceptum esse terrum ac stygium hunc fœtum. Sed quo recentior, eo est nequior, ferocior & ad fucum faciendum aptior. *Wagenseilius* ipsum ex MS. Africano, quo ipsum in Abyla versantem *Judæus* quidam donaverat, primus edidit.

Quintus & *Ultimus* est Liber *Toldos Jeschu*, in quo totam vim, nervosque universos ac artus suæ exercuit erga Deum blasphemiæ pater omnis doli ac fraudis Diabolus, horrenda & abominanda mendacia de vita & gestis Messiæ θεανθρώπου, ac Ecclesiæ ejus initiis inter recutitam Gentem disseminans. Istum nefandum Libellum solo Latino idiomate Parti II. c. 8. *pugionis* sui primus inseruit *Raymundus Martini* circa finem seculi a nato Christo XIII. Inde haut multo post *Porchetus Salvaticus* Monachus Carthusianus in suam adversus Judæos commentationem transcripsit. *Lutherus* denique ex *Porcheto* eundem Germanicum fecit, in cujus Tomo IIX Jenensi comparet. Hebraicum tandem Exemplar, quo hactenus eruditus orbis caruit, magno labore summoque pretio sibi comparatum hic evulgavit *Wagenseilius*. Qui præterea ad hos quinque Libros jam recensitos, *Interpretationes Latinas* exquisitissimas adjecit, & sedulam solidamque *Confutationem*, tum *Carminis R. Lipmanni*, tum *Libri Toldos Jeschu* con-

concinnavit. In *Præfatione* autem totius voluminis longe doctissima lectuque dignissima *rationes*, quæ ipsum ad hos libros evulgandos impulerint, gravissimo stylo exposuit, multa simul inspergens alioqui parum in vulgus nota, de *modo, quem Tribunal Romanum in Librorum censura & proscriptione observare solet, de Talmude Judæorum, de Conversionis eorundem negocio feliciter & cum successu a Christianis tractando*, deque hujus generis aliis pluribus.

In fine voluminis accedit *Mantissa de LXX Hebdomadibus Danielis* adversus *Johannis Marshami Equitis Aurati Angli* novam earundem interpretationem, qua is in Libro, qui *Canon Chronicus* inscribitur, ac *Londini* primum anno 1672 editus, & postea *Lipsiæ*, non sine præfatione tamen, ut alia, ita & hoc paradoxum notante, aō. 1676 recusus est, orbi Christiano vult persuadere, finem septuaginta illarum Hebdomadum haut sane proprie ad Christum, sed ad Antiochum Epiphanem attinere, atque hunc vere significare omne illud vaticinium. Cujus novæ interpretationis accuratum examen instituens *Noster* in illa Mantissa, totius Christianæ Ecclesiæ, quæ est, quæ ullis unquam seculis fuit, causam mascule defendit, & Classici Spiritus S. vaticinii, quo pro columna & firmamento Ecclesia semper usa est, autoritatem egregie contra omnia machinamenta *Marshami* tuetur.

JOBI LUDOLPHI *Alias LEUTHOLF Dicti, HISTORIA Æthiopica, sive brevis & succincta Descriptio Regni Habessinorum, quod vulgo male Presbyteri Johannis vocatur.*

Francof. ad Mœnum. A. 1681. fol.

MAgnam sane operam & curam Historiæ Æthiopicæ seu Regni Habessinorum condendæ insumpsit Vir Nobilissimus & Linguarum Exoticarum callentissimus Dn. *Jobus Ludolphus* S. Cæsareæ Majestati, ut & Seren. Electori Palatino a Consiliis, & hoc tempore Ser. Ducis Saxo-Vinariensis ad Conventum Francofurtensem Legatus. Nam quicquid de nominatæ gentis notitia haberi hactenus potuit, id magno ipse studio, nec minori sumptu undique collegit, convenien-

venientique post digessit ordine; præ aliis tamen multum passim tum Patrum Societatis Jesu, qui sibi Sedique Romanæ Regnum illud aliquot annis obnoxium habuerunt, Relationibus annuis, compositæque ex iis a *P. Balth. Tellezio* sermone Lusitano Historiæ Æthiopicæ; tum Habessini cujusdam exulis *Gregorii*, quo Romæ primum, post & in Germania longo tempore familiariter fuit usus, narrationibus tribuens.

Totum opus libris quatuor constat. Quorum *primum* ab Etymologia ipsius nominis, quo Abyssini vocantur, seu *rectius* Habesseni, auspicatur, illudque ab Arabica voce *Habesh*, mixturam seu colluvionem gentium denotante derivat, Habessenis ipsis hanc ob caussam exosum. Inde situm Regni, & cœli illud ambientis solique genium, provincias, altissimos montes, flumina, metalla, varii & rari generis animalia, ac plantas describit; novas etiam easque accuratiores Tabulas Geographicas pollicitus. Inter flumina *Nilus* eminet, de cujus fontibus, Antiquitati tamdiu sollicite quæsitis, ac in Habessinia tandem Patrum Societatis Jesu solertia detectis, cursu item, & duobus alveis, quorum sinistrum *Nigrin* fluvium esse pro comperto habet, curate agit: ac num diverti ab Habessinis Nilus, ne in Ægyptum fluat, sed in mare Rubrum exoneretur, possit, quod multis creditum Tellezius negaverat, non perfunctorie disquirit. Inter herbas Regionis illius ob vim alexipharmacam memorabilis ea est, quam *Assazoe* vocant. Nam tanta ejus contra venenum efficacia perhibetur, ut umbra etiam illius stuporem viperis inducat, possitque serpentes & hydros impune tollere & manibus tractare, qui radicem herbæ illius comederit. Ex quo argumentum ducitur, non alio olim, quam hujus aut similis herbæ remedio Psyllos, decantatissimam Africæ gentem, contra serpentum morsus fuisse usos.

Libro *secundo* Regum Æthiopiæ Historiam, Regnatricem Domum, formam regiminis, ac cætera, quæ Politicæ inquisitionis sunt, prosequitur. Et antiquitate quidem originis Principes orbis universos Habessini Reges superant, si, quod jactant, ab ipso *Salomone* genus ducunt. Reginam enim Sabæ, quam Hierosolymam Salomonem salutatum venisse sacræ literæ testantur, ex Salomone filium *Menilehecum*, Habessiniæ post Regem, suscepisse, illiusque posteros ad annum usque 960 a Christo nato continua serie regnasse: Tum

vero Familiam *Zagaam* invasisse Regnum, & trecentis ac quadraginta annis tenuisse: ast circa annum Christi 1300 *Salomonaam* Familiam Regno restitutam per *Icon-Amlacum* fuisse, longo sed ambiguo commento tradunt. Quæ uti sunt incerta, sic facile fidem facit Auctor, potentiam illorum Regum olim formidandam exteris fuisse; etsi non dissimulat, eam *Adelensium* primum bellis, post vicinorum *Gallanorum* vi, ac intestinis denique dissensionibus adeo fractam, ut hoc tempore Habessiniam quis in ipsa Habessinia vix invenerit.

Cæterum, tradente Ludolpho, Despotico Reges imperio in subditos utuntur; nec proprii quicquam privati, paucissimos si exceperis, habent, sed fundi omnes atque prædia Regis esse, ac precario a subditis possideri censentur. Reditus tamen Regii pro Regni amplitudine non adeo magni sunt, nec in pecunia numerata, sed in proventibus Regionum naturalibus consistunt. Aulæ splendor minime ad formam Europæorum. Ne palatia quidem Reges superioribus temporibus habuere, tentoriis contenti; primusque Regi domum Europæo more hoc nostro Seculo P. *Petrus Pays*, *Gorgoræ* in peninsula quadam lacus Tzanici, ubi hybernare Rex consueverat, exstruxisse memoratur. Mensæ Regiæ apparatus nullo luxu: non orbibus, non cultris, non cochlearibus appositis, imo ne salino quidem. At in eo tamen supervacaneam majestatis curam mireris, quod Principes non ipsi cibum ori admovere sustinent, sed per famulos sibi in os ingeri ac inferciri, velut altiles apud nos aves saginantur, curant. Unum superest, quod, etsi singula attingi non patitur instituti ratio, prætereundum tamen non fuit: remedium per quod regnatricis Domus concordia apud Habessinos longo tempore stetit. Scilicet ne quæ turbæ dari ab illis possent, qui sanguinis jure tumidi rapere quam expectare imperium malunt, Reges Habessini olim filios suos, quamprimum res novas moliri per ætatem viderentur posse, in rupem quandam relegare, ac arcta in custodia asservare, a turbulentorum hominum commercio remotos, ac suo tempore & loco e rupe illa ad Regnum prodituros, inter Arcana Status habuere. Quem morem exeunte demum superiore seculo *Naodus* Rex, velut immitem, sed magno Regni, ut Auctor noster censet, malo abrogavit.

Liber *tertius* res Ecclesiasticas Habessinorum complectitur. Ad Christia-

Christianam eos religionem, *Frumentii* opera, *S. Athanasii* Alexandrini Patriarchæ temporibus conversos, Habessinorum pariter, ac Græcorum Latinorumque Scriptorum auctoritate facile probatur; nec immerito ab Auctore *Cedrenus* & *Nicephorus Callistus* erroris arguuntur, conversionem Habessinorum sub *Justiniano* demum Imperatore factam arbitrati. A Catholica Ecclesia secessionem occasione Concilii Chalcedonensis, quod hodieque damnant & convitiantur, fecere, Jacobitarum Patriarcham spretis Melchitis secuti. Itaque Alexandrinæ Ecclesiæ placitis subscripserunt, neque ex illo tempore ad præsens usque seculum a Majorum religione deflexerunt. Eo vero ineunte, cum Societatis Jesu Patres in Habessiniam, ut Romanæ eam Ecclesiæ subjicerent, magno numero venissent, scissi fuere in partes, Alexandrinam aliis, aliis Romanam religionem sectantibus, gravissimisque inde bellis civilibus agitati, donec ad extremum, pulsis Regno Jesuitis, avita apud illos religio prævaluit. Ejus vero ritus si spectemus, derivantur illi partim a Judæis, ut circumcisio, abstinentia a carne suilla, aliaque: partim a moribus antiquæ Ecclesiæ, ut vita ascetica, etsi hoc tempore valde soluta: partim ab Ecclesia Romana, ut oratio pro defunctis, ac sanctorum, præcipue B. Mariæ virginis, invocatio. At in aliis doctrinæ capitibus a Romana Ecclesia multum Habessini dissident. Nam ut alia taceam, nec primatum Episcopo Romano Oecumenicum concedunt, neque communionem, ut vocant, sub una probant, negantque cum Græcis omnibus Spiritum Sanctum a Filio procedere. Quæ omnia diligentissimo studio ab Auctore uberius explicantur.

Quartus liber rebus Habessinorum privatis describendis occupatur, eo brevior, quo magis & res literaria, & commercia, atque opificia sunt apud Habessenos tenuia. Neque plura nos iis, quæ excerpere ex doctissimo opere visum fuit, addimus; nisi quod veniam nobis daturum Nobilissimum Dn. Auctorem speramus, si promissi illum admoneamus, publicoque adeo rogemus nomine, ne uberioribus, quos pollicitus est, commentariis carere diutius Literatum Orbem patiatur.

LE GRAND DICTIONAIRE HISTORIQUE, ou Le Melange curieux de l'Histoire Sacreé & profane. Par M. Louys Moreri, Pretre, Docteur en Theologie.
a Lyon. M DC LXXXI.

Magnum Dictionarium Historicum, seu Sacræ & Profanæ Historiæ curiosa Permistio, Auctore Ludovico Moreri, Presbytero, Theologiæ Doctore. Lugduni M DC LXXXI. in fol. 2. voll.

LExica Historica componere aggressi multi sunt: ast palmam omnibus vasto hoc opere diligentissimus Auctor eripuit. Utique accuratum æque ac absolutum Dictionarium Historicum lucem hactenus non adspexit; quodque mireris, annorum non ita multorum industria illud ab Auctore confectum est. Nam anno ætatis suæ trigesimo septimo fatis concessit, brevis vitæ luculento hoc illustrique monumento relicto. Continentur autem eo, usitato Lexicographis ordine,

Vitæ Patriarcharum, Judicum, & Regum Veteris Testamenti; Summorum Ecclesiæ Pontificum; Patrum Sanctorum & Doctorum Orthodoxorum, Episcoporum quatuor Ecclesiarum Patriarchalium, Cardinalium, Prælatorum celebrium, & Hæresiarcharum: Vitæ item, Imperatorum Romanorum, Græcorum, Germanorum, Christianæ, paganæ, Mahomedanæ religionis; Regum, Principum illustrium, & Imperatorum bellicorum; Auctorum Græcorum & Latinorum, veterum æque ac recentiorum; Philosophorum, Inventorum artium, ac aliorum cujuscunque professionis, eruditione, scriptis, aut actione quadam speciosa illustrium: Nec non Libri paulo majoris momenti ab Auctoribus editi: Opiniones singulares Philosophorum; & potissima dogmata Hæresiarcharum. Porro Descriptio Statuum, Imperiorum, Regnorum, Provinciarum, Urbium, Insularum, Montium, ac fluminum, in veteri ac nova Geographia occurrentium; ubi regionum fines, situs, ac qualitates, populorum vero mores, consuetudines, Imperium civile, ac Religio exacte referuntur: Quin & Historia Conciliorum generalium & particularium, Synodorum, Conciliabulorum, &

& aliorum conventuum Ecclesiasticorum, Descriptioni urbium, in quibus celebrata fuere, passim inserta: Item nomen, fundatio, ac propagatio Religiosorum & Militarium Ordinum, Fundatorum vita, Genealogiæ, & actiones memorabiles plurium Familiarum illustrium: Historia denique Fabulosa Deorum, & Heroum, ex antiquitate gentili.

Cuncta vero observationibus & Dissertationibus eruditis exornantur, tum pro explicandis difficultatibus Chronologicis, tum pro decidendis controversiis Historicis; quodque omnium maxime placet, diligenti ubivis studio Auctores, iique selectissimi allegantur, quorum fide singula tradita sunt, quosque consulere possunt, qui unum alterumve uberius edoceri desiderant.

BALTHASARIS STOLBERGI,
P. Witteb.

De Solœcismis & Barbarismis Græcæ Novi Fœdoris Dictioni falso tributis, ut & de Cilicismis aliisque a D. Paulo nove usurpatis, Exercitationes VII. quibus varia Scripturæ S. Nov. Testam. loca explicantur & illustrantur.

Witteberga A. M.DC.LXXXI. in 4.

CUm de indole styli N. Testamenti, ejusque puritate, varii prostent commentarii, tum illud quoque in vulgus notum est, alios post *Erasmum* viros doctos inventos esse, qui ejusdem dictioni Græcæ Solœcismos & Barbarismos tribuerent. Horum sententia cum nec solidæ eruditionis gravitate fubnitatur, nec utilitatis ac ædificationis quidquam habeat, inter alios eam nuper impugnandam sibi sumsit vir Græce doctissimus, *Balthasar Stolbergius Græc. liter. in Academia Wittebergensi Professor clarissimus.* Qui dum aliquot illustriora N. Testamenti loca, ab hac profana cavillatione liberat, simul in *Dissertatione sexta* Hieronymi sententiam D. Paulo Cilicismos tribuentis examinat, qua occasione dicta Apostoli *Coloss. II. 18. Rom. VI. 19. 2. Cor. XI, 9. 1. Cor. IV. 3.* illustrantur.

TELLURIS THEORIA SACRA.

Orbis nostri Originem & mutationes generales, quas aut jam subiit, aut olim subiturus est, complectens. Libri duo priores de Diluvio, & Paradiso.

Londini MDCLXXXI. in 4.

AUtor operis, docente Epistola dedicatoria, est *T. Burnetius*, Scriptor Anglus; qui supra vulgus hominum philosophaturus, &, quantum in ornando argumento, utut paradoxo, valeat, ostensurus, omnes, sumto a primævo Chao tenerisque rerum principiis exordio, naturæ motus & renovationes ad earundem rerum exitum supremum persequi in hac *Theoria* proposuit. *Sacram* appellavit, quod non communem telluris Physiologiam, sed majores mundi vicissitudines, quarum Scriptura sacra meminit, respiciat: alibi, *Historiam Naturalem nascentis & denascentis mundi.*

Tametsi vero duplicis generis mutationes, quas terrarum orbis videlicet aut jam subiit, aut olim subiturus est, promittat; in duobus tamen hisce libris non nisi de primo mutationum genere, quo *Diluvium*, & *Paradisum* retulit, egisse deprehenditur: reliquo, hodiernæ terræ & compagis mundanæ conflagrationem, ultimamque mundi faciem quod spectat, peculiarem adhuc librum destinavit: & de Diluvio quidem prius agere, quam de Paradiso, voluit, quod ordo probandi facilius in sua sententia procedat a Diluvio ad Paradisum.

Primo ergo *libro*, ubi universalis Cataclysmi rationes sic exponere aggreditur, ut quomodo factus ille fuerit, a mente humana possit comprehendi, hypotheseos (quam firmæ, nos non disputamus) loco ponit, *Diluvium Universale non contigisse simplici inundatione, aut sola aquarum redundantia, sed accessisse insuper dissolutionem exterioris telluris, & subsidentiam in abyssum magnam.* Quatuor ille sectionibus constat: in *prima* ipsum non modo operis argumentum explicat, sed simul etiam, quo armorum genere susceptam tueri causam velit: Divinis nempe monumentis & ratione naturali, seu cœlesti & naturali lumine; quanquam tutissimum esse ducat, in materia rerum naturalium respicere tantum conclusiones Scripturæ generales, summas rerum, & receptissima capita; partes vero, modos, & explicatio-

cationes speciales supplendas esse ex observationibus in ratione, scientiis, & experientia fundatis. Imo rebus naturalibus investigandis qui unice incumbunt, iis in sacrarum literarum interpretatione nihil esse admittendum censet, quod evidenter repugnet rationi & observationibus naturalibus.

Principiis probandi constitutis, Noetici Diluvii historiam ex Sacris repetit, & rationes contra communem explicationem militantes, imo insuperabiles, quas vocat, difficultates adfert, quibus adductum se fatetur, ut Diluvium alio modo statueret contigisse. Sex enim aut octo Oceanis mari partim, partim aridæ superfusis opus esse, suo quodam calculo nixus asserit, ut altitudinem maximorum montium mediterraneorum transcendant aquæ: vel, molem aquæ octoduplam totius aquæ in Oceano contentæ necessariam esse, ad inducendum terris diluvium eo modo, quo vulgo intelligi & explicari solet: Tantam autem aquarum vim nuspiam in rerum hac natura, neque in regionibus mundi superis & mediis, neque in inferis & subterraneis reperiri posse. Imo si poneretur diluvii tempore adfuisse, an exonerari postea stupenda aquarum mole terra potuerit, dubitat. Eorum denique exceptiones, qui, ut objectis difficultatibus argumentum hoc expediant, vel ad novam aquarum creationem, & annihilationem confugiunt, vel certos diluvio limites ponere, & particulare facere malunt, diluit.

Aliena remota hypothesi ad propriam convertitur, & qua occasione in eam descenderit, quidve generatim alii Autores de dissoluta, fracta, & deperdita terræ forma senserint, *Severianus* nempe *in Hexaemero*, *Postellus in Cosmographia*, & ex sacris Scriptoribus *Moses capite Geneseos septimo*, divus *Petrus capite tertio secundæ Epistolæ*, ut & Petrini loci autoritate motus *Augustinus de Genesi ad literam*, fusius exponit.

Sectione secunda hujus libri, refutata inter alia hæresi de tellure æterna & ingenita, probat e Scriptura primum, hinc e ratione naturali, & quidem a priori, tellurem primævam, sive quæ primum ex Chao emersit, 1.) alterius fuisse compagis & formæ ab hodierna: 2.) totam fuisse continentem sine maris hiatu: totam lævem & æqualem, sine montibus: totam denique solidam (usque ad abyssum) sine cavernis: eoque 3.) talem & quæ dissolutioni esset obnoxia, & ex cujus dis-

solu-

solutione oriretur necessario universale diluvium. Quo loco plura de Chaos motibus, & transformationibus successivis, de gyro abyssi, de ovo antiquorum, quod apud *Orpheum, Aristophanem, Plutarchum, Macrobium* & alios celebratur, quasi per digressionem, adducuntur.

Tertia sectione ex hodiernæ telluris forma & facie, & contemplatione cavitatum subterranearum, Oceani, & Montium, tanquam ex Phænomenis quibusdam & effectis, a posteriori ostendit, regionem exteriorem terræ fuisse reipsa disruptam & dissolutam eo modo, quo ex causis antea deduxerat.

Ultima denique *sectione*, totius primi libri recapitulationem, cum quibusdam argumentorum spicilegiis, proponit, nec tantum ad ea, quæ opponi explicationibus suis possunt, respondet, sed & eorum explicationes, qui eadem Phænomena ruinis partialibus, terræ motibus, eluvionibus, & subterraneis aquarum attritionibus, vel ignium eruptionibus imputant, refellit. Imo quæ hactenus de terræ dissolutione protulit, ad Planetas etiam & Planetarum maculas, sed non nisi per conjecturam, transfert. Et utinam hac in parte nihil adhiberetur, quod immotum hactenus discursum mentis, e contemplatione divinorum operum, non cœli solius, sed & terræ, immensam Artificis atque Creatoris sapientiam, potentiam, atque bonitatem æstimantis, labefactet & impediat! Utinam telluris elegantiam, & orbis ordinationem atque perfectionem non ex humani alicujus artificis cerebro æstimaret, mensura sane periniqua & admodum fallaci!

Secundus liber, qui de Tellure agit Primigenia, & de Paradiso, tribus partibus absolvitur: quarum *prima* præliminaria continet de Phænomenis Paradisi generalibus, & specialibus: *secunda* quæstionem in hoc argumento principalem tractat de Paradisi Loco: *tertia* veterum de Autoris sententiis suffragia collecta sistit. Phænomena Paradisi generalia, id est, quæ reliquus orbis habitabilis cum Paradiso communia, a nostris vero seculis diversa, habuit, primo recitat, & sunt, summa cœli clementia, & æquabilitas in recenti mundo & in Paradiso: animalium ortus: hominum, quin & cæterorum animalium longævitas: egregia fertilitas soli, morumque & vivendi ratio simplex, quoad victum, habitum, cætera: vita denique facilis & beata, quorum tamen durationem inæqualem fuisse notat.

Dein monstrat, Phænomena recensita in tellure nostra, ut hodie

die constituitur, neque reperiri posse, neque explicari juxta formam & situm hodierni cœli ac terræ, seu, quod idem est, stante hac rerum compage. Cui contemplationi dum inhæret, simul de vera causa longævitatis Antediluvianorum: de causis senectutis in genere & brevitatis hodiernæ vitæ, nec non de machina & constitutione humani corporis, prolixius disserit, eorumque opinionem, qui annorum nomine in hoc calculo, menses, sive annos lunares menstruos volunt intelligi, confutat. Nam ex eadem semper naturæ facie, eodem tenore, & perpetua cœli clementia & æqualitate deducendam esse censet originem atque veram rationem longævitatis antediluvianæ: vitæ nostræ vero brevitatem ab inæquali anni forma & intemperata vi frigoris & caloris corpus alternatim impetentium, provenire. Hinc propriam hypothesin reassumens, ostendere e diverso satagit, ista rerum compage, qualem libro primo jam signavit, admissa, Phænomena memorata omnia repertum ibidem iri, & quæcunque alia de primævo naturæ statu hactenus vel certa ratione, vel historia innotuerunt. Nec tantum hypothesin suam, præsertim de telluris ad solem situ, non obliquo aut inclinato, sed recto, explicat uberius & ad præsens institutum accommodat; sed ab hypothesi *Cartesii*, de orbe parato & omnibus vitæ commodis instructo otiose in aere per multa secula fluitante, etiam discernit: & quamvis eum habeat pro Philosophorum omnium, qui hactenus floruerunt, principe, aliquot tamen defectibus theoriam ejus obnoxiam esse, non dissimulat. Objectioni præterea de immodico in tali Sphæra calore, sic occurrit, ut modos adferat varios, quibus temperari solis ille æstus potuerit; causam postea mutati hujus situs ex mutato Centro gravitatis arcessit.

Phænomenis Paradisi generalibus aquarum contemplationem subjungit, tanquam Phænomenon speciale, nec ortum solum & motum, sed etiam exitum aquarum & fluviorum in primigenia tellure explicat. Pro quibus illustrandis, mox de figura ejusdem terræ agit, non accurate Sphærica, sed ovali & oblonga, deque fluviis, qui statis temporibus inundant. Denique cum Scripturarum dictis hactenus de primi mundi aquis asserta confert, &, quæ de constitutione primi mundi ab *Apostolo Petro*: de aquis cœlestibus, de causis Diluvii supernis, apertisque cœli cataractis: de fluviis Paradisi, nec non de Iride, data Noæ post diluvium in signum ejus nunquam redituri, a *Mose* proferuntur,

runtur, ordine expendit eo fine, ut suæ inde theoriæ Philosophicæ aliquem cum Sacra historia consensum efficiat.

Præliminaria disquisitio excipit *de Loco* aut regione *Paradisi,* ceu argumento hujus libri principali instituta. Postquam enim *Eugubini,* & Neotericorum, in Mesopotamia, vel alio Asiæ tractu Paradisum constituentium, opinionem refellit, propriam sententiam aperit, & situm Paradisi in orbe sive hemisphærio non Boreali, sed Australi (neque enim auferre telluri Paradisum voluit, quasi in regionibus aeris, aut in luna quærendus esset) cum ex inspecta primæva naturæ facie, tum ex nonnullis veterum (quos quatuor classibus distinxit) dogmatis, quæ inde fluxerunt, adstruit: sic tamen, ut non materiam hanc tantum impeditam & vexatissimam, sed & imperfectam ejus cognitionem tandem fateatur.

In postrema libri parte, coronidis loco, Veterum de mundi ortu statuque primævo placita annectit; non in hoc quidem, ut theoriam suam aliorum testimoniis probet; sed ut ingenia aspera & propositorum tenacia, qualia abstractis rationibus difficulter tractari possint, humanioribus argumentis, a consensu gentium, testimoniis veterum, exemplis, & similitudinibus petitis demulceat, animosque in alteram partem nimis propendentes ad æquilibrium reducat. Pro eorum vero numero, quæ tanquam nova & singularia haberi suo in opere possint, postremam partem hanc in quinque articulos distribuit.

Articulo primo suam de Cosmogonia sententiam cum Cosmogoniis aliorum confert; ac, ne quis clavi ad explicandas Cosmogonias Antiquorum necessaria destituatur, notat *primo,* Antiquorum Theogoniam nihil aliud esse, ac Cosmogoniam: & eorum Cosmogoniam nihil aliud, ac Geogoniam: *Secundo,* Antiquos omnes, qui originem terræ describunt, ex Chao rem deducere: *Tertio,* Cosmogonias Antiquorum non stricte & Philosophice explicare aut terræ, aut alterius cujuscunque rei formationem, sed generatim & historice memorare mutationes, quæ advenerunt Chao: *Quarto,* veteribus Philosophis, qui aut Poetæ fuerint, aut Poetarum simii, res naturales figurate exprimere & saltem adumbrare in more esse positum.

A Cosmogeniis ergo profanorum, *Orphei, Hesiodi, Aristophanis, Plutarchi, Anaxagoræ, Achillis Tatii, Empedoclis, Parmenidis,* & *Ægyptiorum* exorsus, quam singulorum asserta suæ hypothesi faveant, osten-

oſtendit. Hinc ad divina tranſit oracula, quidque de ortu mundi prodant, ex *Geneſi Moſis* proponit, ex *Salomonis Proverbiis*, & ex *Jobo*. Supponit vero, ad Antiquorum etiam Patrum teſtimonia provocans, neque mundum Angelicum, neque hujus mundi partes & regiones ſuperiores, in mundo Moſaico comprehendi; quippe quæ eidem præextiterint per ignota ſecula; ſed illas tantum naturæ partes, quæ ex terreſtri Chao educi potuerunt. Quod ut facilius obtineat, opinionem, quæ omnia propter hominem eſſe facta aſſerit, non de toto univerſo exponit, ſed de noſtri ſolius mundi ambitu: Coſmopœiam dein Moſaicam cum primo, tum *ſecundo capite Geneſeos* expreſſam contemplatur, & ab hac ad illam, quæ a *Salomone*, & *Jobo* memoratur, gradum promovet.

Secundo articulo, antiquam doctrinam inter Chriſtianos de ſublimi Paradiſi loco contemplationi ſuæ conformem eſſe probaturus, parum quidem ſibi lucis ex *Homero* pollicetur, penſiles Alcinoi hortos recenſente: ex *Heſiodo*, Heſperidum hortos ultra Oceanum locante: ex *Platone*, ætheréæ cujusdam terræ mentionem faciente; apud Patres tamen, ut & ſequioris ævi Doctores Chriſtianos ſententiam de ſublimi loco Paradiſi receptiſſimam eſſe, allatis eorumdem teſtimoniis evincit.

Tertio articulo, aſſertam novitatem montium, maris, & inſularum non repugnare veterum placitis, duplici ratione, apertis ſcilicet verbis, & conſequentiarum nexu oſtendere conatur. Nam eam in rem loca ex *Hiſtoria Scholaſtica*, *Gloſſa ordinaria in Geneſeos ſeptimum*, ex *Alcuino*, *Rabano Mauro*, & ex *Beda* profert; & ex eo, quod mundum antediluvianum ἄνομβρον, ſive impluvium dixerint, hunc in modum arguit: *Ubi nulla pluvia, ibi nulli montes, ubi nulli montes, ibi nullum mare: ubi nullum mare, ibi nulla inſula:* igitur, *ubi nulla pluvia, ibi nec montes, mare, aut inſulæ.*

Articulo quarto, quod de figura telluris primæ oblonga & ovata dictum, nec id autoritate veterum deſtitui, ex eorum ſuadet ſententia, qui ſive ſcaphæ, ſive cylindri, ſive nucis pineæ formam ei tribuerunt; præterque *Parmenidem*, teſtes hujus rei citat antiquiſſimos naturæ myſtas ex Philoſophia *Orphica*, *Phœnicia*, *Ægyptia*, *Perſica*, & aliorum. Qua occaſione rurſus in contemplationem doctri-

næ de Ovo mundano dilabitur, ex ea cum figuram mundi, tum formam internam & modum originis derivans.

Quinto denique *articulo*, testimonia veterum, *Diogenis*, *Anaxagoræ*, *Empedoclis*, *Leucippi*, & *Democriti*, de mutato telluris situ exhibet; & quod ante hanc mutationem non alium, quam rectum terræ situm, eoque æquabilem totius anni revolutionem, sine veris, æstatis, autumni, & hyemis vicissitudine, agnoverint, edisserit, totamque suæ hypotheseos cum veterum dogmatis contentionem sic concludit, ut Autores Antiquos non tanquam judices a sese appellatos, sed velut testes honorarios adductos fuisse, protestetur.

Totius tandem libri Conclusio Providentiæ Divinæ Systemata Majora & Minora, intuitu mundi ideæ variantis distincta, enumerat; & quid hactenus in duobus hisce libris præstitum, paucis repetit, quidque sit in tertio sperandum nobis pollicetur.

De la Guerison des Fievres par le Quin Quina,

i. e.

De Curatione Febrium per Corticem Chinæ Chinæ.

a Paris, 1680.

CORticis Chinæ Chinæ seu Peruviani usus per 30 circiter annos Europæis cognitus fuit, a nonnullis Practicis commendatus, ab aliis suspectus maxime redditus. Anonymus ergo hic Scriptor, cum observarit, tanto annorum decursu, nihil vel in vegetabilis hujus febrifugi præparatione, vel exhibendi modo, a quopiam immutatum fuisse, nisi quod Medicus quidam Londinensis *(Sydenham in tr. de Morbis acutis)* illud non mox ante paroxysmum, ut hactenus factum, sed apyrexias potius tempore, propinandum esse, evicerit: asserere non dubitat, si circumstantiæ necessariæ hactenus accuratius fuissent annotatæ, plus emolumenti ex hoc remedii genere in ægros fuisse redundaturum. Hinc quatuor præprimis in tractatulo hoc exponenda suscepit, sc. diversas Chinæ Chinæ præparationes, ejus vires atque effectus, modum illa utendi in febribus cunctis, & tandem, quæ adversa-

verſariorum objectionibus ſatisfacere poſſint. *Primum* quod attinet, varie quidem medicamentum illud, ſine virium caſtratione, præparari poſſe, fatetur; in omnibus tamen compoſitionibus ab hoc, tanquam baſi, potiſſimam febribus medendi potentiam eſſe petendam, reliquaque admixta ſaltem ejus activitatem juvare: adeoque ex his talia ſeligi, quæ illam non impediant, ipſum vero corticem in proportionata doſi, de qua inferius, præſcribi debere, monet. Quo facto propinari poſſe ait hoc remedium, vel in forma ſolida, ſc. Boli aut Extracti, vel in liquida, nempe Tincturæ & infuſi. In infuſis deſcribendis paulo prolixior obſervatur, parandis vel cum potulentis ordinariis, vel cum decocto hordei aut aqua appropriata, aliquid Centaurii minoris, ligni ſaſſafrás, baccarum juniperi, &c, pro extractione acceleranda, tartari, ſalis centaurii minoris, aut ſalis armoniaci addendo: ita tamen, ut quod cum muſto factum, ratione fermentationis ſupervenientis, reliquis præparationibus cunctis anteponat, proximum vero locum vino medicato concedat. *Alterum*, nempe virtutem dicti medicamenti hujusque ætiologiam dum explicare ſatagit, præliminariter de natura & cauſa febrium diſſerit, quarum illam ebullitionem maſſæ ſanguinis præternaturalem, hanc non bilem, ut multis viſum, ſed fermentum acre ſive acidum pronunciat. Cum autem cortex ille particulis penetrantibus atque amaricantibus, una cum aſperitate leviter adſtringente, polleat, vim ejus penetrativam atque incidentem fermentum diſſolvere ac diſſipare, ac humorum coagulationi reſiſtere, ſtypticitatem vero moderatam eorundem ebullitionem præternaturalem compeſcere, ſimulque partes ſolidas, quibus fermentum illud aliquid noxæ impreſſerat, roborare docet. Adeoque concludit, omnium tam continuarum, quam intermittentium, febrium fermentum, utpote unius ejusdemque naturæ, paucis ſaltem circumſtantiis exceptis, hoc remedii genus debellare ac deſtruere, illud ſc. alterando ac naturam in ejus excretione, per vias modo ſenſibiles, modo inſenſibiles, juvando, idque eo potentius, quod reliqua ingredientia commendata corticis febrifugi activitatem intendant. Nec inutile putat, remedio huic aliquid Laudani opiati admiſcere, præprimis ſi paroxyſmi febriles vehementiores fuerint: cum hoc nimiam humorum ac ſpirituum turgeſcentiam compeſcat, ratione ſui amaroris febrile fermentum obtundat, ac per ſudorem atque inſenſibilem

bilem transſpirationem diſſipet. De cætero hoc peculiare quoque Cortici Peruviano teſtatur, quod potiſſima febrium ſymptomata, v. g. inflationes atque tenſiones abdominis dolorificas, viſcerum infarctus, anorexiam & cruditates ventriculi, alvi fluxus ſimilesque turbas ſimul cum febre tollat, & quidem hoc pariter ratione ſuarum ſuperius recenſitarum qualitatum. *Tertia* hujus tractatus parte modus hoc medicamine utendi proponitur, ubi, poſtquam a Venæſectione in plethoricis & in quibus ebullitio ſanguinis nimia, ac catharſi, primarum viarum evacuandarum gratia, leniore, initium curationis faciendum eſſe dixerat, & diætam cuilibet ſubjecto & febri appropriatam commendarat, pro diverſa paroxyſmorum vehementia, ac ratione ſymptomatum, temperamenti, ſexus ſimiliumque circumſtantiarum medicamenti doſin, aſſumendi frequentiam, vehiculum &c. mutare jubet. Hinc genuinum & legitimum antifebrilis hujus uſum in febribus, tam intermittentibus quam continuis, malignis æque ac ſymptomaticis, explicat, & quidem, ſi ſub forma vini medicati illud propinetur; licet ad eandem normam cæterarum formularum applicatio diſponi valeat. In febribus intermittentibus & harum potius principio, medicamentum hoc non ſub initium, ſed finem paroxyſmi exhibet, nec in hoc ratione deſtitutus, & quidem partitis vicibus, usque ad ingruentiam ſubſequentis acceſſus: repetendo illud ſingulis apyrexiis, donec paroxiſmi ceſſent, quod brevi contingere ſpondet; ita tamen ut ad minimum corticis drachmæ ſex vel uncia una cum dimidia interim in infuſo conſumantur, hujus vero ſingulis doſibus unciæ quatuor circiter hauriantur, imo, pro recidiva præcavenda, ejus uſus per octiduum, & quod excurrit, finita febre, continuetur. In febribus continuis, poſt univerſalia pariter præmiſſa, febrili turgeſcentia potius aliquantum ſubſidente, & quidem in minore doſi, Chinam Chinæ, ſi ſc. cum vino infuſa fuerit, exhibet: Sin vero cum decocto hordei & absque vino, mox in principio quoque & loco potus ordinarii. In febribus lentis & ſymptomaticis, niſi hæ inveteratæ admodum & a viſceris nobilioris ſingulari vitio dependeant, eandem, ac in continuis, utendi rationem ſuggerit, quo nimirum fermentatione aliquomodo ſedata facilius poſtmodum febrium ejusmodi cauſis mederi liceat. Poſt febres cum decubitu ſeu affluxu humorum, v. g. pleuritidem, contra malignas quoque, quarum

rum fermentum acrius & activum tantum magis ſupponit Autor, ſingularem etiam hujus ſpecifici efficaciam deprædicat, quatenus non ſaltem dictum fermentum illud obtundat, ſed ad diaphoreſin quoque diſponat. Poſt uſum denique ejus & febre ſublata, purgationes leniores & repetitas commendat, purgantia cum cortice hoc febrifugo combinando. *Tandem & quarto* objectionibus tribus ſolennioribus, quas contra uſum hujus remedii movent, reſpondet. Quarum prima, quod hoc nullam evacuationem ſenſibilem præſtet, adeoque nec cauſam morbificam, nec recidivæ metum, tollat; altera, quod calidius illud ſit, & cum calidis, v. g. vino, utplurimum propinetur, hinc æſtum potius febrilem intendat, quam imminuat: tertia, quod ejus uſum recidiva crebrius excipiat. De cætero non dubitat Noſter, pro aliorum quoque morborum, ab acido fermento emergentium, v. g. affectionis hypochondriacæ, hyſtericæ, obſtructionis lienis, evacuationum ſolennium ſuppreſſionis, medela hoc remedii genus, per experientiam propriam commendare, adeoque ad Experimenta ulteriora, in his ſimilibusque pathematis adornanda, potiſſimum cum nullum periculum uſui hujus corticis ſubſit, hortatur.

THOMÆ SYDENHAM MED. D.
Epiſtolæ Reſponſoriæ duæ: 1. de Morbis Epidemicis ab anno 1675 ad 80. 2 de Lue Venerea.

Londini in 8. an. 1680.

Occaſione obſervationum, circa morborum acutorum, & præſertim Epidemicorum hiſtoriam & curationem, ab autore olim editarum, *Robertus Brady*, Med. D. Cantabr. literas ad eundem dedit, in quibus tria poſtulat. 1. ut, ſi quæ reſtent obſervationes febrium annorum nuperrime elapſorum, easdem communicare, 2. uſum corticis Indici, circa febrium curationem exponere, 3. Rheumatiſmi citra ſanguinis copioſas profuſiones curam, explicare velit. Quæſitis his in prima Epiſtola Reſponſoria ſatisfacit Autor: & quidem quoad prius iſtud, obſervat, anno 1676 morbillos, & hinc exeunte æſtate choleram, gravioribus convulſionibus comitatam ſæviiſſe, non niſi aucta, & crebrius repetita doſi opiatorum curabilem. an. 78 epi-

epidemice admodum fuisse grassatas febres intermittentes, speciatim tertianas & quotidianas, easque facilime in continuas degenerantes, & loco intermissionis, saltem remittentes: anno 1679 easdem febres immanissime debacchatas fuisse, donec mense Novembri tussis epidemica, convulsivæ puerorum tussi similis, suborta fuerit, per V.S.ᵗ & Catharsin repetitam, ac Vesicatorii ad nucham applicationem, profligabilis. Quoad quæsitum alterum febribus istis intermittentibus quibusvis, etiam continuis redditis, ceu probatissimum convenire remedium asserit Corticem istum Peruvianum: argumenta, ob quæ quibusdam male audiat, ceu vana rejicit: & ex eo, quod minus opportune ægro ingeratur, nec sufficiente dosi propinetur, quicquid cortici imputatur, accidere asserit. Unde non ante paroxysmos, more vulgari, sed post eosdem, atque adeo diebus vacuis, sedulo, & aucta insigniter dosi exhibendum eundem monet. Quoad 3 denique, Rheumatismum loco V. S. diæta simplici admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, æque feliciter profligari posse, speciatim sero lactis, usu ejus per aliquot dies continuato, & quidem in subjectis junioribus, macilentis, & diæta minus lauta utentibus, affirmat, id quod observatione notabili in pleniorem rei fidem confirmat.

Cum porro autor simile opus de morbis chronicis promisisset, hujus promissi memoriam ipsi refricuit *Henric. Paman* D. Med. missa ad eum epistola, & ut in arrhabonem reliquorum Luis venereæ curationem explicaret, ab eo petiit. Satisfacit huic Autor in Epist. II, & præmissis quibusdam de ejus origine & propagatione, ipsam curandi rationem succinctam & perspicuam, facillimamque suggerit. Quoad originem, arbitratur, luem hanc esse morbum endemicum regioni cuidam Nigritarum *Guineæ* conterminorum, a cujus incolis, ut sibi pro mancipiis inservirent, emptis Hispani infecti, primi morbum in Europam intulerint. Propagationis rationem facit duplicem, per generationem & per contactum mollioris cujusdam partis, qui maxime fiat in coitu. Attamen & nutrices ab infantibus inquinari affirmat, & ipsos infantes, præ adultis, ob laxiorem & rariorem corporis habitum facilius infici, adeo ut simplex infantis cum infecto concubitus, illum contagio contaminare valeat. Hinc progressum luis juxta symptomatum seriem persequitur, & tandem

curan-

curandi rationem duplicem docet: 1. quando adhuc intra gonorrhœæ virulentæ terminos consistit. 2. quando ulteriori progressu, totum jam corpus occupavit. Gonorrhœæ curam principaliter per cathartica, eaque diutius continuata instituit, quæ inter, pervicaciori in malo, turbith minerale ad gr. viij extollit. Ipsam vero luem, altius ubi intra corpus penetravit, per salivationem cum hydrargyro aggreditur, ceu unicam extirpandi hujus morbi rationem: ut ut Mercurium, non secus ac decocta lignorum, non vi specifica sive alterativa simpliciter, sed saltem communi evacuativa, hic prodesse asserat. Provocat eam litu simplici ex axung. porcina cum Mercurio vivo, & debitum ejusdem regimen, si forsan hypercatharsis superveniat, aut salivatio minus procedat, aut hæc excedat, &c. una subjungit.

JOH. GEORG. GREISELII, D. *TRACTATUS MEDICUS, DE CURA Lactis in Arthritide.*

Budissin. 12. Anno M DC LXXXI.

CUm scandalum Medicorum Podagra audire soleat, siquidem tot eorundem moliminibus contumaciter nihilominus reluctatur, posthabitis generosioribus ac fortioribus Pharmacis, ad mitiora Diœtetica auxilia accessum facere Medici nonnulli instituerunt. Hæc inter Lactea Diæta primatum obtinet, de qua rite in Podagra administranda Autor hujus scripti tractat: lactis naturam primum explicando, & ejusdem pro Podagra debellanda usum, tam rationibus illustrando, quam exemplis confirmando. Specialis contentorum enarratio, ex priori editione desumta, videatur in Miscell. Acad. Nat. Cur. anno 1. obs. 141. p. 312.

EHRENFRIDI HAGENDORNII *CYNOSBATOLOGIA, ad NORMAM Academiæ Naturæ-Curiosorum adornata.*

Jenæ 1681. in 8.

IDem hujus tractatus autor est, qui ante triennium circiter de Terra Catecha sive Japonica scripsit. Præsentem materiam ita tractat, ut post Onomatologiam Cynosbati, ejus Physiologiam seu ve-

getandi rationem tradat: & quidem tam in genere, ex hypothesi *Dn. Grew*, ubi de forma, loco natali, communi æque ac proprio sive specialiori, de ejus speciebus & longævitate differit; quam in specie i.e. in partibus ejus singulis, sc. in radice, trunco, foliis, floribus, baccis, arillis, lanugine, spongiis, harumque vermiculis. Occasione radicis hujusque succi nutritii, qui per hujus orificia frutici communicatur, quomodo dispensatio ejus contingat, disquirit, partimque suctionem, partim pororum habitudinem, partim pulsionem, cum solis aerisque motu admittit.

In florum antheris quod observatur, alcohol coloris crocei sulphur vegetabile pronunciat, hujusque occasione alcohol liliorum alborum in urinæ suppressione, & summitatum pini in phthisi magnarum virium perhibet.

Dum de arillis sive acinis agit, hos elychnii flammæ expositos, ratione medullæ oleaginosæ ignem promptissime concipere, & in flammam cœruleam se diffundere, propria observatione testatur.

Lanuginem, quæ arillos ipsamque baccarum pulpam crinosa veste obvelat ac succingit, ubi considerat, qua ratione cuti pruritum, linguæ vero saporem diutius inhærentem hancque vellicantem inferat, quærit, ac utrumque a fibrillarum ejus textura acuminata seu harum cuspidulis dependere suspicatur. Hinc de natura Moxæ, Lanuginis illius Japponicæ, cujus usum causticum in Podagra curanda alias deprædicant, differit, simulque huic succedaneum quoddam ex gossipio nitrato producit.

Spongias Cynosbati muscum quendam comosum vocat, in cujus meditullio callosa & cavernosa substantia contineatur, verminosæ certæ progeniei receptaculum. Alveolos hujus meditullii ovula putat, in quibus, tanquam matrice, vermiculi illi generentur, quorum formam per microscopium observatam ac figuris expressam describit, ac ovulorum illorum ortum rimatur. Vermiculos hos per tempus hybernum intra alveolos suos latitare, vernoque demum, postquam in musculas seu cantharidulas abierint, eosdem, hactenus quidem præduros, nunc vero per nives & pluvias friabiliores redditos, erodere atque effringere, docet.

Quibus absolutis præparata pharmaceutica cynosbati hujusque partium recenset, & quidem tam usualium, quam singularium

&

& horum conficiendorum modos describit. Hinc ejusdem Cynosbati usum therapeuticum sive medicum, ac tandem œconomicum tradit.

PHILOSOPHIA NATURALIS,
Auctore VVOLFERDO SENGUERDO, Philosophiæ Professore.

Lugdun. Batavor. anno 1681. in 4.

Auctor Prælectiones suas Physicas in Academia Lugduni Batavorum anno 1680 habitas, pluribusque Experimentis non exili pretio comparatis illustratas, in compendium hoc redegit. Ipse nulli sectæ addictus, inter Cartesianos & Democriteos modernos medius, hypotheses ad effectus naturales demonstrandos ingeniose accommodavit.

Parte I. de Principiis & Affectionibus generalibus Corporum agens, inter cæteras demonstrationes, duas memorabiles habet. Una ostendit causam arctissimæ connexionis hemisphæriorum multa vi & pondere indissolubilis, quam magna cum verisimilitudine ingeniosi viri nuper gravitati aut pressioni aeris adscripserunt, esse impeditum circulum & successionem corporum, qualis in omni motu datur, (p. 45) Altera probat liquores adscendere descendereque, vel etiam hærere in tubis retortis, non ex aeris pressione, quam itidem allegant recentes Philosophi, quoniam liquorum per tubum retortum motus procedit, ubi nulla datur aeris pressio, sed ipsam gravitatem liquorum efficere phænomena (p. 63.)

Parte II. de Mundo & Situ Corporum ac de Corporibus cœlestibus in specie, Systema Tychonicum amplectitur. Cometas propria & nativa lucere luce opinatur, ex cœlesti substantia genitos; modos generationis & desitionis varios speculatur (p. 149.)

Parte III. de Corporibus sublunaribus vita carentibus tractans, Aeris gravitatem & vim elasticam repetitis experimentis nuper repertis confirmat, meteororumque generationem explicat. Dein Globum Terraqueum considerat, ejusque partes præcipuas, Aquam, Ignem & Terram cum corporibus terrestribus, quæ vulgo mineralia vocant, &

& singula quidem hæc tum quoad internam constitutionem, tum quoad affectiones suas expendit.

Parte IV. de viventibus, in Plantas & Animalia distinctis, ostendit, ut ad Plantarum productionem requirantur particulæ majores aereæ, quibus deficientibus semen non pullulat; ut plantæ primo erumpant ex semine veluti ovo quodam; ut accrescant & ramulos forment; ut flores, fructus & semina proferant; ut per radicem ramulorum in terram inflexione, eorum a matrice separatione & terræ impositione, suctione, insitione, oculatione aliterque multiplicentur.

Tandem de Animalium differit semine, Generatione, Respiratione (nec aquatilibus prorsus deneganda) Fame & Siti, Nutritione & Accretione, Motu, Sensibus.

NEPOS SAXONICUS (der Sächsische Nepos.) A JO. GEORGIO WILCKIO compositus.

Lipsiæ ap. Joh. Frideric. Gleditsch, A. 1682. in 8.

ETsi operæ pretium facturus sit non leve, qui Serenissimæ Domus Saxonicæ res illustres, justo ordine ex diversis scriptorum monumentis collectas, in unum historiæ corpus redigere instituat; tamen etiam eorum opera non contemnenda est, qui ob alias caussas, diversas illius historiæ partes, insuper habita temporis ratione, in usum juventutis exponere aggressi sunt. Id quod fecit nuperrime *JOH. GEORGIUS WILCKIUS, Illustris Scholæ Misenensis Rector, vir Clarissimus.* Ipse enim, ut una opera pubem Scholasticam assuefaceret puriori Latinitatis sermoni, & simul Heroum Saxonicorum illustri notitia eandem imbueret, singulari cura & studio *Nepotem Saxonicum*, Germanico idiomate composuit. In quo juxta bonæ imitationis regulas ostendit, ut memorabilia inclutæ gentis Saxonicæ exempla, pura ac tersa Æmilii Probi seu Cornelii Nepotis phrasi describi, atque simul discentibus in Schola, historia Saxonica familiaris reddi queat. Quod genus imitationis ut virile omnino est; ita Autor doctissimus librum hunc non dubitavit illustri quasi antepagmento ornare; orationem puta panegyricam ad Serenissimos Duces

ces Sax. Juventutis Principes augustæ spei præmissam. Qua multa ἀξιομνημόνευτα de Heroibus Saxonicis commemorat, atque oratorum more illustrat.

VOYAGE d'ITALIE CURIEUX ET Nouveau, a Lyon. 12.

Iter Italicum novo & accurato studio adornatum. Lugduni 1681.

AUtorem hujus libelli Præfatio indicat esse *Huguetanum* Lugdunensem advocatum: qui e peregrinatione Italica redux, regionum, urbium, portuum, hortorum, monumentorum & aliarum observatu dignarum rerum historiam, prout quævis se oculis ipsius obtulit, in literas misit, & quædam ab aliis non observata exhibuit. Quibus *Jac. Sponius* Med. Doctor Lugdunensis, vir celeberrimus, duas adjecit appendices: quarum altera catalogum palatiorum, ædium sacrarum, vinearum, bibliothecarum, pinacothecarum, & hujusmodi aliarum, quæ hodie Romæ visuntur, præstantissimarum rerum, clarorum item eruditione virorum, qui ibidem hodie vivunt, recensum exponit; altera, universæ Italiæ præstantium virorum, qui doctrina aut artificiis inclaruerunt, & vel hodienum vivunt, vel paucos ante annos diem suum obierunt, conspectum exhibet: quem maximam partem e *Gregorii Leti Italia regnante* petiit.

TRAITE DE L'ORIGINE DES NOMS & des surnoms, par Messire Gilles Andre de La Roque.

Tractatus de origine nominũ & cognominum, autore G. A. Roquio. a Paris 12. 1681.

HÆc pars est majoris Operis, quod molitus est autor *de Insignibus gentilitiis*, quod trecentis capitibus absolvi in Præfatione indicat. Nimirum quum ad artem explicandorum insignium, quam *Heraldicam* vocant, cumprimis pertineat intelligere rationem nominum & cognominum, eam in libello hoc persequi propositum sibi habuit: siquidem diversitatem eorum, proprietates, mutationesque tam apud Veteres quam hodie apud Gallos, Hispanos, Anglos, Germanos, Polonos, Suecos, Danos, Italos, aliasq; gentes, exponit: Ordinum item seu

Societatum illustrium, tam Ecclesiasticarum quam Secularium, ortus & autores recenset; & alia quæ eo spectant ex historia prisca & hodierna illustrat, variasque jucundas, quæ circa nominum vel impositionem, vel expositionem, vel mutationem oriuntur, quæstiones tractat.

SOMNIA QUINQUAGINTA FR. Macedo, in Itinerario S. Augustini post baptismum Mediolano Romam: excutiebat levi brachio P. Fulgentius Fosseus *Augustinianus S. Theol. Prof. ad Reverendissimum ac Sapientissimum Patrem D. Joannem Mabillon Congreg. S. Mauri, Ord. S. Benedicti. Lugduni Batav. 4.*

EMiserat in publicum de *Incarnationis Mysterio* opus Franc. Macedo, adjecta ad calcem prolixiori disputatione *contra monachatum S. Augustini*, cum Appendice *Itinerarii Augustiniani.* In quo cum asserat, Augustinum illico, postquam susceperat baptismum, anno ætatis trigesimo tertio, Mediolano Romam profectum, nec Centum cellis commoratum fuisse, & natum A. 355, baptizatum A. 388, mortuum A. 431, aliaque complura de Augustino ejusque matre, baptismo, Episcopatu &c. asserat, Fosseus refellit omnia, & somnia esse ex eburnea Pennoti *Historiæ Tripartitæ* porta quæ prodierint, confirmat. Titulus locum impressionis Lugdunum Batavorum profert, sed typus indicat Parisiis libellum hunc fuisse excusum.

EXCERPTUM EX EPHEMERIDIBUS ERUDITORUM PARISIENSIBUS.

NOUVELLE CONSTRUCTION DES Equations completes de deux Dimensions, par M. l'Abbé de Catelan.

i. e.

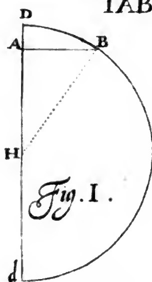
Nova Constructio Æquationum completarum duarum Dimensionum, per Dn. Abbatem Catelanum.

Ex Diario XXVII. 1. Dec. 1681.

PRoponit hic *Autor* sequentem novam Constructionem completarum Æquationum, duarum dimensionum, quam simpliciorem & generaliorem Cartesiana profitetur.

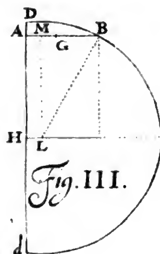
Omnes

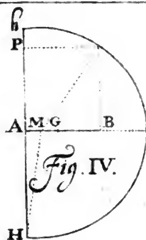
TAB. V ad A. 1652. pag. 97.

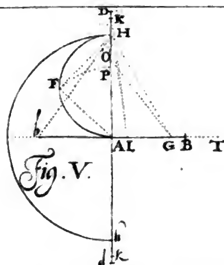

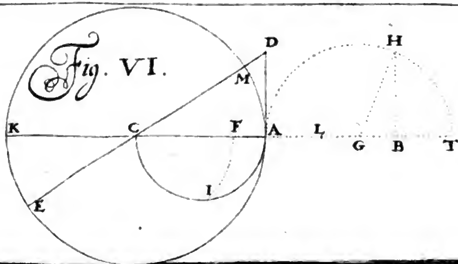

Omnes Æquationes duarum dimensionum ad quatuor species reducuntur, duabus formulis generalibus, yy aut by = zz ∓ az, & yy aut by = az — zz, comprehensas, quas idem Autor hoc modo construit: Ductis duabus lineis rectis indefinitis, BC & DE, *(juxta Schema Ephemeridum: in Figuris autem adjectis sufficiat lineas AB, AH, acceptas esse; BC enim & DE, nec commodum exhibere, nec necessarium visum fuit)* in puncto A se intersecantibus, in una harum, ex. gr. DE, ex puncto intersectionis accipit partem AH, æqualem semissi lineæ datæ a, & in altera BC, partem AB, æqualem longitudine ipsi y. Porro si Æquatio sit yy, pro prima forma, circulum centro H, intervallo HB; & pro secunda, alium centro A & intervallo AH, describit, intra cujus circumferentiam paralleliter transfert lineam AB *(ad P: quo facto Radix z pro prima forma (Fig. I.) emergit* $\frac{AD}{Ad}$ *; pro secunda, PH, & Ph.)* *Fig. I. II. III. IV.* *F. I.* *F. II.*

At quando Æquatio est by: abscissa ex extremitate B, de linea AB, parte BG, æquali datæ lineæ b, quam minimam supponit duarum y & b, differentiam earum GA bisecat in M: post, pro prima forma, facto rectangulo MAHL, centro L, intervallo LB, circulum describit; econtra, pro secunda forma, immediate centro M intervallo MH, alium describit, intra cujus circumferentiam uti prius *(in Fig. II)* transfert totam AB. Æquationis Radix z est perpetuo AD *(Ad)* in prima forma, & PH *(Ph)* in secunda, quando linea AB aut y minor est radio AH aut $\frac{a}{2}$, alias enim Problema est impossibile. *F. III. IV.* *F. III.* *F. IV.*

Demonstratio hujus fundatur in natura circuli & proprietate chordarum intra circumferentiam se mutuo secantium; unde etiam dependet constructio Æquationis by vel yy = zz, qui non nisi particularis casus est præcedentis constructionis, & de quo non est facienda regula generalis, quia raro magnitudo $\frac{a}{4}$ ∓ by aut yy, rectangulum, aut quadratum perfectum est, nec ad lineam rectam reduci potest, nisi descriptis certis triangulis similibus, quæ constructionem intricatam reddunt.

Huc usque textus Diarii Gallici, *cui tamen intra parentheses aliis literis, quæ ad explicanda diagrammata deesse videbantur, adjecimus. Schematismum vero* Ephemeridum Gallicarum *immutare tantisper &*

in

in quatuor peculiares distribuere necessum nobis fuit, ut constructioni sua constaret integritas. Nam & binarum formularum Æquationes, nisi immutatis textus literis, duobus diagrammatibus exhibere non licuit; nec literæ Exemplaris Gallici *mentem* Autoris *ubiq; exprimebant satis: cum & primo Schemati circulus intervallo HB ductus deesset, & in altero (quod & ipsum circulo ex M, intervallo MH, ducendo, destitutum) recta AB major ipsa AH applicationem redderet impossibilem.*

Adjunximus autem Figuram Vtam, *qua unica omnes Æquationum memoratarum formulæ comprehenduntur; methodo a* laudati Domini Catelani *non multum absimili. In ea*

AH, Ah $= \frac{a}{2}$	AD, Ad $=$ bH	AG, LB $= \frac{y+b}{2}$	FA $=$ AP
AB, Ab, FH $= y$	BT, GL $= b$	AL, GB $= \frac{y-b}{2}$	GH $=$ LK
			LH $=$ GO
			AK $=$ Ak

Unde si fit Æquatio		Radix z emergit
	$yy = zz + az$	HD.
	$yy = zz - az$	Hd.
	$yy = az - zz$	HP. Ph.
	$by = zz + az$	KH.
	$by = zz - az$	Hk.
	$by = az - zz$	HO. Oh.

Huic Fig. VIta Cartesianam *subjungimus methodum: cui ne quid circa Æquationes, quarum una pars est by, deesset, mediæ, inter b & y, proportionalis inventionem, quam superfluam duxit* Cartesius, *adjecimus; ut posita AB=y, & BT=b, BH fiat=AD: Æquationum radicibus, per rectas DM, DF, AF, FK, exhibitis. Hæc autem, an* Dni. Abbatis *constructio, simplicior sit,* Lectoris *esto decernere: nobis,* Dominum Catelanum *sua, ex cognatione, quam cum solutionibus solidorum per Circulum & Parabolam habet, universalitatis suffragium præ* Cartesiana *tribuisse, dum Ipse de hac re forte certiora prodat, conjectasse suffecerit.*

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Aprilis, Anno MDC LXXXII.

SYNTAGMA INSCRIPTIONUM

Romæ veteris: quas collegit & Commentariis illustravit THOMAS REINESIUS. Opus posthumum.

Lipsiæ, sumtibus Joh. Fritschii hæredum & Joh. Frid. Gleditsch. A. 1682. fol.

POstquam JANUS GRUTERUS, sub initium seculi hujus, vastum istud & æternum INSCRIPTIONUM Opus, Scaligeri & Velseri auspiciis, aliorum autem eruditione clarorum Virorum ope & consilio, in certas Classes dispositum evulgasset: multa reperta sunt Romæ & alibi Monumenta, isti inserenda, si ante oculis hominum exposita & observata fuissent, quam iste suum Opus vere incomparabile publicæ exposuisset luci. Hæc igitur novissime reperta, & varie hinc illinc dispersa, summo studio, partim ex editis ab isto tempore Doctorum Virorum: Aringhi, Aventini, Barthii, Bosii, Boldonii, Capacii, Chifletii, Chorieri, Freheri, Grasseri, Gutherii, Lazii, Liceti, Lipsii, Manutii, Meursii, Palermi, Panvinii, Pighii, Pignorii, Resendii, Salmasii, Savaronis, Schotti, Seldeni, Servii, Sirmondi, Sorbierii, Tomasini, Tristani, Valesii, Ursati, Vossii, Velseri aliorumque literis clarorum hominum Scriptis; partim Amicorum eruditorum: Bartholini, Bullialdi, Grævii, Gronovii, Heinsii, Holstenii, Lambecii, Langermanni, Monavii, Naudæi, Opitii, Parei, Piccarti, Puteani, Rhodii, Ruperti, Scriverii, Sponii, Volcameri, Vorstii epistolis, horum ope & suggestione adjutus collegit, & eadem, quam Gruterus tenuerat, ratione digessit THOMAS REINESIUS. Commentationibus etiam necessariis adjectis, & noviter prolatas Inscriptiones, & complures, quas Gruterus aliive antea exhibue-

 rant;

rant, illustravit, ex obscuris perspicuas, ex mutilis integras, ex depravatis correctas exhibens: adeo ut multa ex hoc Syntagmate lux Gruteriano Operi & pluribus vetustis Monumentis aliis inferri intelligendum sit.

Instituerat quidem primum Autor Inscriptiones quasdam a Grutero publicatas, non minus indoctorum marmorariorum culpa, quam incuriosorum descriptorum negligentia, temporis etiam vitio corruptas & depravatas emendare, quibus libro Commentario illustrandis inter magistratus, quem Altenburgi gerebat, munia, & curas officii medici, quam artem per annos paulo minus quinquaginta publicis stipendiis fecerat, insudabat: sed dum isti intendit Operi natum ipsi consilium, illas, quæ Grutero visæ non essent & præteritæ, colligere, earumque velut novarum accessione Opus ingens & admirandum locupletare & supplere; has autem noviter repertas illustrando, iis simul quas Gruterus attulerat, lucem inferre. In quo proposito ita profecit, ut earum partim e manibus Amicorum acceptarum, partim e libris diversorum argumentorum & idiomatum excerptarum insignem copiam acquisiverit, e qua Gruteriani in Operis modum disposita *Syntagma* isthoc constipavit. In quo ordinem secutus est, qui Scaligero & Grutero, dum is vastum suum Opus concinnabat, placuerat: nam *viginti Classibus* omnes, quas vel in libris reperit, vel ab Amicis transmissas accepit, Inscriptiones complexus est. Ac *prima* quidem Diis dedicatorum, templorum aliorumve locorum sacrorum & sacrificiorum; *secunda* Operum & locorum publicorum; *tertia* Cæsarum, Imperatorum, Augustarum & Regum; *quarta* Annalium, Actorum & Historiarum; *quinta* Sacerdotum, Flaminum, Pontificum, Augurum, Ministrorum sacrorum, Ludionum, & his adfinium; *Sexta* Magistratuum majorum minorumque & quorumvis honoratorum; *Septima* Decretorum publicorum, Senatusconsultorum, Legum, Fœderum, Statutorum, Contractuumque inter privatos; *Octava* Militarium; *Nona* Libertorum & Officiorum Domus Augustæ; *Decima* Ordinum, Collegiorum, Corporum & quarumvis Sodalitatum; *Undecima* Officiorum minorum, studiorum, artium & negotiationum; *Duodecima* Affectus Parentum erga Liberos; *Decima tertia* Affectus Liberorum erga Parentes; *Decima quarta* Affectus Conjugum; *Decima quinta* Affectus Fratrum Sororum-

rumque; *Decima sexta* Gentilium, cognatorum, propinquorum, hæredum, familiarium, amicorum, sodalium, benemeritorum, aliorumque promiscua; *Decima septima* Singulariorum ab incertis; *Decima octava* Affectus Dominorum erga Servos Libertosque, & horum adversus illos; *Decima nona* Affectus Libertorum & servorum inter se & suos; *Vigesima* Christianorum veteris Ecclesiæ Monumenta exhibet: quibus *Appendix* subjecta est, eas Inscriptiones illustratas Commentario sistens, quæ digestis jam Classibus cum supervenissent, suo loco reponi non potuere.

Absoluto & elaborato hunc in modum Syntagmate hoc, Autor congessit & elucubravit summo studio & industria incredibili EPONYMOLOGICON, quod sive accessorium Operis hujus, & late diffusus absolutissimus Index (in istius formam, qui in Gruteriano Opere tertii & vigesimi locum implet) habeatur; sive novi & separati Operis appellationem sustineat, perfectam sane expletamque omnibus numeris & partibus *Cognominũm Romanorum* notitiam suppeditabit. Quamvis autem præcipuus scopus Operis hujus Romana sint, non ignobilem tamen ejus partem Græcorum etiam aliarumque gentium, sed cumprimis Germanorum, faciunt Nomina propria: quippe quibus detritis, inquinatis, disjectis & deflexis genuinam formam, pristinamque dignitatem & celebritatem reddidit, & Germanis Germanos restituit. Quo studio non magis horum gloriæ quam utilitati publicæ prospexit, & inprimis Historiæ lucem prætulit. Nam cum Græci Latinique Scriptores multa de Germanis & exteris nationibus aliis, quas communi Barbararum appellatione complectebantur, literis tradiderint; ignoratum tamen fuit hactenus, quinam præclare istas res gesserint, aut si non ignoratum id plane, confuse tamen & turbate animo conceptum est, dum vel discernendi conjuncti, vel discreti fuerunt conjungendi; pluribus seculis distantes ad eandem ætatem, ad diversas relati qui eodem tempore vixerant: unus inepta distinctione multiplicatus, plures contra, velut a coquo jura in unum confusi & permixti. Quod quantas in historia turbas excitet, soli ignorant, qui ingentia solidæ historiarum cognitionis commoda non intelligunt. Hæc vero omnia EPONYMOLOGICO isthoc ad liquidum ab Autore producta sunt: in quo præterea infiniti Autorum loci emendati, Constitutionum in Theodosiano & Justinianeo Codicibus in- & subscriptiones

recte constitutæ, abrupta & dispalata Legum fragmenta corporibus suis juncta: & quicquid veterum elegantiarum inconsulta & superstitiosa librariorum correctio Scriptoribus eripuerat, maximam partem redditum est & restitutum. Qui liber sane eximius, multis vigiliis ab Autore elucubratus, publica luce omnino dignus est, eique sistetur, ubi fortunam *Syntagmatis* hujus, quod præmitti par erat, expertus fuerit secundam, qui excudi istud curavit. Nam utrique Operi simul sumtus impendere, librariorum per Germaniam afflictæ res haud patiebantur. Igitur ipsas *Inscriptiones* earumque Syntagma, quod GRUTERIANI OPERIS SUPPLEMENTUM ET COMMENTARIUS dici potest, præmittere voluit Bibliopola, qui in possessionem Manuscripti utriusque Operis post Autoris obitum (qui placidus Septuagenario d. XVI. Kal. Mart. Anno M.DCLXVII. obtigit) pervenit: constitutum habens, ubi avidos Antiquitatis eruditæ amatores intellexerit, EPONYMOLOGICUM eidem prælo, quod *Syntagma* hoc expressit, submittere & publici juris facere. Ut Monumentorum veterum curiosus indagator, postquam e *Syntagmate* Victoris gentium Populi sacra & ceremonias addidicit; publica Imperatorum, Consulum, Ædilium, privatorum quoque hominum Opera perlustravit; Magistratuum in Urbe, provinciis, municipiis, coloniis, decoram seriem; accuratam Ordinum, Collegiorum, Sodalitatum, Corporum enarrationem; Militiæ etiam gradus; privatamque pietatem & domesticos affectus cognovit; in EPONYMOLOGICO, velut in atrium aliquod nitidissimum delatus, circumstantes majores suos, vel gentis suæ proceres, quorum Saxa antea perlustraverat, ipsa vetustate venerandos intueatur, nominibus, tempore, scriptis gestisque adeo succincte collocatos, ut nunc demum ab hoc ordine, in quem sollicita Reinesii eos coëgit industria, immortalitatem tot Nominibus, quæ e monumentis vetustis produxit, promittere liceat. Frustra sane speraverant mortales, saxorum perennitate prorogatum iri suum ad seram posteritatem nomen, ac memoriam sui marmorum beneficio in longum extendi posse: quibus tamen & ipsis mortem infert ævi longinqua vetustas, quod testantur tot truncæ statuæ, fatiscentes tabularum crustæ, semesa columnarum frusta, cipporum fragmina, & quæ olim vias superbe prætexebant monumenta late agris disjecta & obruta, aratris effossa sæpe, ruderibus involuta, atque suo revulsa loco situ musco-

muſcoque obſita, obliterata, oblimata, cuneis diffiſſa, trita rotarum orbitis, fundamentis interdum ædificiorum adhibita, ſuggrundiorum ſtillicidiis, fluminum marginibus, viarum ſtratis, urbium purgamentis deſtinata, alieno ſepulchro illata, translata toties & jactata: Nulli pedes in frontem, nulli retro, nusquam ambitus & maceria: nihil ſacri & religioſi. Caſſa igitur nomina, & ignoti in ipſa interdum patria tituli, peregrinaque inſcriptio. Felici tamen induſtria REINESII ſuis plurima Manibus reddita ſunt, & ex ipſis Fragmentis memoria eorum, quibus poſita primum fuerant, adſerta eſt: ut chartæ hæ ſaxeam iſtam perpetuitatem, materiæ vitio jam ſeneſcentem, nova perennitate munire cenſendæ ſint;

Ecce vices rerum, tandem quoque ſaxa fatiſcunt;
Et manet æternum quod levis aura movet.

EPIPHANII OPERA GRÆCO-LATINA cum verſione & Animadverſionibus DION. PETAVII. Editio nova, Appendicibus *quibusdam auctior.*

Coloniæ 1682. in fol. 2. Tomis.

Sumptibus Jerem. Schrey, & Henr. Joh. Meyeri.

CUm jampridem in bibliopolarum tabernis, Gallorum æque, apud quos prodierant, quam aliis, diſparuerint nec venalia amplius proſtent Epiphanii Græco-Latina, a doctiſſimo Societatis Jeſu Theologo *Dionyſio Petavio*, anno hujus ſeculi ſecundo & vigeſimo adornata & cum interpretatione nova ac Animadverſionibus eruditis edita *Pariſiis* Opera; de bonis literis bene ſe merituros exiſtimarunt bibliopolæ, qui *Lipſiæ* recudi ea curaverunt: ita quidem ut nova hæc editio veterem plane referat, & plagulæ hujus novæ impresſionis totidem plagulis prioris editionis reſpondeant; typorum vero Græcorum major adhibitus nitor, quibusdam etiam accesſionibus potior habenda ſit nova. Præmittitur enim *Vita Petavii*, quam eleganti Oratione deprædicavit Henr. Valeſius, expoſuit etiam in Bibliotheca Soc. Jeſu a Ribadeneira cœpta, a Ph. Alegambe continuata, a ſe vero ad Annum usque LXXVI producta Nath. Sotvellus. *Carmen* item præfixum habet, quo mortem ejus proſecutus eſt Illuſtr.

Monasteriensis & Paderbornensis Episcopus Ferdinandus Furstenbergius. Sub unum quoque conspectum omnia Petavii *Opera* juxta annorum seriem, quibus ab ipso scripta & emissa sunt in publicum, digesta sistuntur. Animadversionibus vero binæ subjiciuntur *Appendices*, pro istis vindicandis ab Autore doctissimo adversus *Maturinum Simonium* Anno 1624, & *Claudium Salmasium* Anno 1630 scriptæ, postque editas Animadversiones publici juris factæ. Ac poterat quidem pluribus Accessionibus editio hæc nova augeri, si adjecta fuissent scripta ista, ad explicationem & vindicationem nonnullorum Epiphanii locorum facientia, quæ sub *Antonii Kerkoetii* nomine adversus Salmasium, qui *Francisci Franci* nomen sibi sumserat, in vulgus sparserat Petavius, amarulenta non minus quam erudita: sed quando istis nomen suum præscribere noluit Autor, ea Animadversionibus his annectere veritus est, qui editionis Epiphanianæ curam Lipsiæ gessit.

HISTORIA CRITICA VET. TESTAMENTI,
sive
Historia Textus Hebraici a Mose ad nostra usque tempora,
Autore R. P. RICHARDO SIMONE,
Presbytero Congregat. Oratoriæ.
E Gallico in Latinum versa
a
NATALI ALBERTO de VERSE
S. Theolog. & Medic. Doct.
Amstelodami, Juxta Exemplar impressum Parisiis
1681. 4to.

EST hoc novum Historiæ Criticæ opus, Gallico idiomate ab Autore suo primum editum Parisiis 1678, in genere curiosum admodum & summæ eruditionis Scriptum, singularia plurima in Textum Hebræum Vet. Testam. & præcipuas Versiones tum a Judæis, tum a Christianis editas complectens: quod Latio donatum, cum aliqua Præ-

Præmonitione ad Lectorem, publici juris denuo facere nullus dubitavit Interpres doctissimus, innumerarum illius observationum singularissimarum rationem potius habens, quam aliarum quarundam ex illo contra fontium authoritatem eruendarum consequentiarum, quas nec Autor ipse admittat, & adversus quas nemo non Eruditorum se facile præmunire possit. Nos, quod nostri instituti est, hic agemus, hoc est, *scopum* & *summam* illius Historiæ Criticæ historice edisseremus, ut quid inde sibi quis polliceri possit, intelligat, judicium erudito lectori, & accuratum ejus examen aliis, quorum hoc est studium, committentes; ad quod etiam Vir Clarissimus *Ezechiel Spanhemius* in Literis ad Amicum die 10. Decembr. 1678 Gallice scriptis, & Amstelodami anno 1679 a Daniele Elzevirio, quanquam suppresso Autoris nomine, editis jam viam stravisse videtur.

De *SCOPO ET CONSILIO* totius operis tum recte judicabis, si *quid Autorem ad scribendum impulerit, queis adminiculis in usum advocatis, & cui Hypothesi potissimum innixus novam illam Criticam concinnarit*, ex ejus Præfatione & primo Historiæ hujus Capite, nobis præeuntibus, observaveris. Scribit nempe Autor in Præfatione, se dum Critica in Scripturam aliorum opera legeret, & in proprium suum usum vitia eorum annotaret, comperisse, neminem hactenus penitus Criticam Scripturæ novisse aut investigasse, neminem non juxta sua præjudicia ea de re disseruisse. Judæos verbi gratia non alios Autores, quam suos, consuluisse, ac miratos esse, quæ nequaquam intelligebant: inter Christianos autem plerosque Patres adeo in gratiam veterum Ecclesiæ Versionum præjudicio laborasse, ut plane Textum Hebraicum negligerent: defuisse quoque illis multa ad perfectam Scripturæ Crisin instituendam: modernos quod spectat, seu Catholicos, seu Protestantes, neminem non præjudicio laborasse, ambos *Buxtorfios* nil ferme aliud in plerisque suis operibus, nisi immodicum erga Rabbinos studium, neglectis aliis Autoribus prodidisse: contra *Morinum* adversus illos, etiam antequam legisset, odio affectum fuisse, dumque meliores Ecclesiæ versiones propugnare studet, undecunque argumenta collegisse, quibus Bibliorum originalia evertat: plus certe judicii in *Ludovici Capelli* Critica elucere, sed & illum, cum varias tantum lectiones conquirere satageret, nimis eas multiplicasse: Se vero in hac Historia multa proferre, quibus plurimæ Lectionum varie-

varietates explicari possent absque eo, quod illis in locis hallucinatos fuisse Exscriptores dicamus: posuisse quoque *Capellum* & retulisse in numerum Variarum Lectionum manifestissimos Exscriptorum errores, qui quidem juxta probatiores Codices emendari potuissent: postremo non satis autoritatis Masoræ tribuisse: etsi enim Autores ejus infallibiles minime fuerint, non omnino tamen spernendam aut rejiciendam hoc nomine, quod ejus autores Judæi sint, quos, cum de lectionis usu agitur, consulendos esse ipsa ratio suadeat; non impedire tamen ista aut similia apud *Capellum* observata vitia, quominus ejus Critica cæteris omnibus anteponatur. Et hujus adeo laudati scriptoris exemplo se motum fatetur Autor, ut Historiam hanc Criticam Biblici textus & præcipuarum Versionum, tum a Judæis, tum Christianis editarum, componeret. Cum vero *Capellus* se multas alias Varias Lectiones ob MSS. Codicum penuriam adnotare non potuisse conqueratur, huic defectui se obviam ivisse scribit Noster, conquisitis, & undiquaque sibi multis egregiis Codicibus, quos diligenter quidem inspexerit, comparatis: illorum Codicum ope Regulas dedisse, quibus errorum & vitiorum, quæ in Textum Exscriptorum negligentia invecta sunt, originem invenias, ut hoc pacto germana Biblici textus lectio commodius restitueretur: ex illis quoque bonos & legitimos Codices Hebraicos a malis & corruptis discernere ut possis, ejus rei gratia plurimorum examen instituisse, in quibus quid desideret, quid probet, annotarit. Deinde quia Judæ *Masoretæ* multas, ceu scribit, in textum Hebraicum immutationes intulere, horum quoque Criticam multis prætermissis Autoribus, qui de illa ex privatis præjudiciis, vel ex aliorum sensu judicarunt, apud Masoretas ipsos legisse, imo cum attentione perlegisse, & æquum se iis ubique judicem, quantum licuit, præstitisse profitetur; mediam sic quasi viam amplectens tum inter illos, qui Masoram contemnunt, aut cum *Isaaco Vossio* prorsus improbant & rejiciunt, quod non permultas ex illa Regulas ad LXX. Interpretum & veterum aliorum versionis defensionem hauriri posse animadverterunt; tum inter hos, qui eam infallibilem censent, quia, ut ille scribit, non satis accurate versiones, quæ Masoram antecesserunt, expendere. Masoram enim seu Traditionem nunquam adeo modum legendi textum fixisse & sanxisse, quin quod pro temporum & locorum circumstantiis lectio variaverit, ostendi possit.

possit. Ut ergo modum illum, qui ad inveniendam veritatem requiritur, præ cæteris omnibus, qui circa hoc negotium occupati fuerunt, servaret, id quantum fieri potuit, præstare se conatum fuisse dicit, suam hinc Hebræo originali, suam illinc Versionibus veteribus autoritatem illibatam conservando; nec in gratiam Græcæ Linguæ, nec Latinæ, nec Hebraicæ, nec alterius præjudicio se affectum sincere testando, tantummodo accurate juxta ordinarias Criticæ Regulas & Textum ipsum, & ejus Versiones expendendo, & variis annotatis Lectionibus ostendendo, quo pacto hodiernorum Codicum menda & vitia castigari possint. De cætero nihil ferme sibi defuisse scribit ad hoc opus omni ex parte absolvendum: nam & penes se diu fuisse innumeros Libros ab Oriente allatos, & jam in Bibliotheca PP. Oratorii Domini JESU extantes: otium præterea abunde adfuisse, imo Amicorum suorum ope plurimos se Eruditos in dubiis hinc inde subortis consuluisse.

Hypothesis in hoc Opere potissimum regnans est de Bibliorum Hebræorum Auctoribus, quos certi generis Scribas fuisse statuit; qui jam inde a Mosis tempore apud Hebræos exstiterint, & quam diu illorum Respublica stetit, singula hujus Reipublicæ suæ Acta summa fide collegerint, inque publicis & ad id destinatis monumentis asservarint. Hos cum *Josepho* & plerisque Patribus Prophetas nominat, quia sc. Dei spiritu afflati fuere, & scripturam omnem Prophetiæ nomine donat *Petrus Apostolus*. Eosdem etiam Scribas, ab ipsa Scriptura, vel publicos Exscriptores vult appellari, ut hoc pacto eos discriminet a reliquis aliis Scriptoribus, qui pro affectu & præjudicio suorum temporum Annales scribere solent. Tales Scribas fuisse dicit, *Samuelem*, *Nathanem*, *Gadem*, *Abiam* & aliquot alios, qui suorum temporum Annales scripserant, e quibus non minima Librorum Biblicorum pars, utpote Judicum, Regum, Chronicorum & Paralipomenon concinnata sit. Juxta hanc suam hypothesin solvi ait multa quæ in Pentateucho existunt, & videntur simul supponere, Mosen ipsorum Autorem non fuisse. Nimirum quicquid in Libris illis Historiam spectat, Scribis adserit de *Mose* in tertia persona loquentibus, & similia non pauca habentibus, quorum Moses Autor esse nequeat: vicissim quicquid ad leges & jura pertinet, ipsi *Mosi* vindicat, & hac ratione totum Pentateuchum *Mosis* esse, jure merito affirmari

N posse

posse putat: quoniam illius Scriptores *Mosis* tempore vixerint, & non nisi jussu *Mosis* illum conscripserint. Ex eadem hypothesi solidas rationes se reddere posse dicit, cur tot in Scripturis additiones & immutationes, quas alioqui nullo pacto explicaveris, hodie deprehendamus: si nempe observetur, hos Prophetas seu publicos Scribas pro suo officio non tantum suorum Acta temporum collegisse, sed & aliquando Actis a prædecessoribus suis collectis, iisque vel addendo, vel detrahendo, & immutando, prout expedire judicabant Ecclesiæ tum temporis, novam formam induxisse, illibata interim S. literarum autoritate; quandoquidem illarum mutationum Autores Viri Prophetæ ac cœlitus afflati essent, ut proinde, quæ ipsi immutarent, parem cum reliquis non possent non habere autoritatem. Multum pariter hac sua hypothesi juvari scribit explicationem innumerarum Quæstionum circa Chronologiam & Genealogias. Si semel enim recipias, hosce Libros prolixorum Instrumentorum compendia tantum esse, & populo tradita solum fuisse, quæ illi erudiendo idonea magis judicata sint, per se patere dicit, relatas ibi Genealogias immediatas non esse, nec certam & infallibilem juxta eosdem libros Chronologiam componi posse, quandoquidem res gestæ non semper, quo tempore evenere, referantur, sed & sæpe plura acta simul conjuncta fuerint, dum in Epitomen redigerentur, & Lector simul ad eadem illa Acta, prout in archivis prolixe continebantur, remitteretur. Isto quoque pacto *Spinosæ* argumentis ex hisce Scripturæ immutationibus & enantiophaniis ad ejus autoritatem infringendam ductis, quasi nil istæ divini haberent, respondet, ac illorum simul audaciam retundere satagit, qui Sacrorum Librorum Autores in iis tantum, quæ ad fidem pertinent, a Deo inspiratos fuisse contendunt, cætera non magis pro divinis habenda esse, quam cuncta illa, quæ Viri pii ac religiosi scribere solent. Cum enim periculosa hæc valde sententia videatur, & Novo Testamento in Scriptura Veteris nil non Propheticum & Divinum agnoscenti diametraliter sit opposita, talem se scribit hypothesin constituisse, qua viris Divinis & Prophetis adscribantur omnia in Sacris Literis comprehensa, iis saltem mutationibus exceptis, quæ lapsu temporis & Exscriptorum incuria & oscitantia contigere. Nam præter istas immutationes, ab iis qui cum autoritate Bibliorum Breviaria scripserunt factas, plures adhuc alias agnoscit Autor, quas non ipsis

ipsis Sacrorum Librorum Autoribus, sed potius communi veterum omnium Librorum fato, aut si vis, infortunio imputandas esse dicit, confirmans hanc suam sententiam ex modo, quo olim Libri in parvis membranis scribi solebant, quæ aliæ super alias circa lignum aliquod convolvebantur, nec inter se consuebantur. Sic enim accidisse scribit, ut non satis accurate voluminum illorum ordine servato, rerum ipsarum dispositio & ordo pluribus in locis immutatus fuerit. Et magnas illas, ut ipsi videntur, mutationes, quas Bibliorum codicibus contigisse ostendit, ex quo prima originalia periere, Protestantium, ipsorumque Socinianorum, qui hodiernos illos Codices Hebræos consulunt, sententiam funditus convellere putat, cum tantum absit, ut ad Controversias dirimendas compendiosior & tutior methodus Scriptura existimari debeat, ut econtra in hac sua Historia ostenderit, si quidem juris norma a norma facti separetur i. e. nisi cum Scriptura Traditionem conjungas, nihil fere certi in Religione futurum esse; nec divino Verbo fieri injuriam, cum illi Ecclesiæ Traditio conjungatur: Eundem enim, qui nos ad S. Literas amandat, ad Ecclesiam quoque suam, cui sacrum hoc depositum concredidit, nos amandare.

Hæc *de Scopo & Consilio Auctoris* dicta sunto; sequitur nunc *summa totius operis* in tres Libros divisi, quorum *PRIMUS* unum & triginta Capita complectens sat multa habet de Sacrorum Librorum Autoribus; de Prophetarum apud Hebræos munere ac potestate libris sacris addendi, detrahendi; de origine mutationum aliquot in Textu Biblico, eorundemve actorum in aliis & aliis Scripturæ Libris cum varietatibus aliquot repetitorum causis; de mutationibus, quæ in Libros sacros irrepsere, præsertim post Captivitatem Babylonicam ex Rabinorum & Patrum sententia; de modo quo Bibliorum breviarium factum. His ita Cap. I, II, III, & IV, pertractatis, mox cap. V, & VI, probationes & argumenta subjungit Autor additionum & aliarum immutationum, quæ Scripturis & in specie Pentateucho contigere. Variis item exemplis ostendit, Mosen omnium plane quæ in Libris ab ejus nomine dictis extant, autorem esse non posse, additis responsionibus ad Judæorum hic contradicentium objectiones cum novis in eorum opinionem argumentis. Cap. VII. modum exponit, quo libri legis scripti fuerint: Hinc Libros Patriarchis ante *Mosen* ad-

adſcriptos recenſet, Sabbaitarum etiam, ſive Veterum Chaldæorum Hiſtoriam tradit. Cap. IIX. de aliis Scripturæ Libris diſſerit, quorum collectionem ad magnam ſub *Eſdra* Synagogam referunt: Hujus Synagogæ examen,& cujusque libri Scripturæ in ſpecie ſuſcipit. Cap.IX. Librorum ſacræ Scripturæ generalem Diviſionem tradit, Judæos & Chriſtianos Autores inter ſe hac de re conciliat: quo ſenſu Judæi *Danielem* Prophetam eſſe negent, explicat,& hac in parte a Chriſtianis non diſſentire docet. Cap. X. XI. XII. XIII. contra *R. Joſeph Albo* pro lege Moſis nunquam corrupta pugnantem diſputans, ex Pentateucho Samaritano probari poſſe negat,etiamnum hodie ſupereſſe priſcum Librorum Moſis apographum: Inde Textum Hebræo-Samaritanum in particulari ſub examen vocat, nec Judaico præferendum monet, diverſisque variarum Lectionum exemplis cum obſervationibus in eundem additis, de Characteribus Samaritanis eorumque origine,& convenientia cum Phœniciis literis, ex aliquot Græcorum Patrum teſtimoniis rite explicatis, de Codicibus Samaritanis, deque litera *Thav* erudite diſſerit. Cap. XIV. XV. de Lingua Hebræa quærit, an prima linguarum? & quomodo primum inventæ literæ? Poſt variarum hac de re ſententiarum conciliationem accuratius, quomodo inventæ ſint linguæ, exponit, facta hic erudita de Origine Linguarum digreſſione. Cap. XVI. & XVII. quis ſtatus Hebræi textus a reditus ex Captivitate Babylonica tempore, quis ætate Jeſu Chriſti, & initio Chriſtianæ religionis, quis tempore *Philonis* & *Joſephi* fuerit, exponit: ibi de Secta *Sadducæorum* univerſas Scripturas admittentium,& Codice Hebræo a LXX. Interpretibus uſurpato; hic de *Joſepho* minus accurato Scripturæ tractatore, ac ſubſecutorum Judæorum majore diligentia ex occaſione Religionis Chriſtianæ nata Lectorem informans. Cap. XIIX. & XIX. contra *Morinum* & *Voſſium* calamum ſtringit, ac Judæos ſacros libros non depravaſſe oſtendit: addita Patrum, maxime *Origenis* & *Hieronymi*, de Textu Hebraico & LXX. virali verſione, ſententiæ explicatione, morem ſcribendi hiſce duobus Scriptoribus ſolennem pluribus exponit, cum obſervationibus aliis non paſſim obviis. Cap. XX. XXI. XXII. XXIII. ſtatum Hebraici textus in primis Chriſtianiſmi ſeculis uberius pandit: varias Scripturæ lectiones in Thalmude occurrentes, cum diverſitate codicum, quibus Synagogæ utuntur, & quibus privati,

vati, notat: Regulas ad discernendum probatos Textus Hebraici Manuscriptos Codices a pravis tradit: aliquot Manuscriptorum examen singulare instituit: nec non peculiares observationes in omnes Manuscriptos Biblici Textus Codices subjicit, ac tandem originem variantium lectionum a varia scribendi codices ratione ortarum prodit. Cap. XXIV. & XXV. de *Masora* quid statuendum sit, variis Judæorum & Christianorum hac de re opinionibus præmissis, edocet: accuratiorem Masoræ expositionem instituit: utiles Regulas, quas complectitur, ernit: unde & quomodo Veteres Scripturæ Interpretes excusari ac defendi possint, ostendit: partium etiam, quibus constat Masora, explicationem cum Criticis in hanc rem observationibus subjicit. Cap. XXVII, XXIIX. & XXIX de punctorum Vocalium & Accentuum hodiernorum autoritate, origine, de versuum item hodierni textus Hebraici distinctione & aliquot aliis ejusdem Textus distinctionibus quid sentiendum, multis in rem istam communicatis observationibus exponit, & *Caraitas*, peculiarem Gentis Hebrææ Sectam, non minus ac reliquos Judæos, viginti quatuor Scripturæ libros cum Puncto-vocalibus & accentibus admittere docet. Denique primum hunc librum c. XXX & XXXI. Grammaticorum Hebræorum Historia finit, in qua Grammaticæ Hebrææ originem & progressum narrat, & hinc textus ac linguæ Hebraicæ incertitudinem demonstrare satagit.

Criticæ hujus LIBER SECUNDUS præcipuarum Scripturæ Versionum a Judæis & Christianis editarum Historiam complectitur. Illas omnes examinat, & quid in quaque vituperet, quid probet, studiose aperit Simonius. Post generalem doctrinam de Bibliorum versionibus Cap. I propositam, præ cæteris omnibus Græcam versionem LXX Interpretum & ejus authoritatem per aliquot Capita expendit. Nam ubi Cap. II. Historiam *Aristea*, & aliquot alios ea de re scriptos Libros suppositios sub examen revocavit, & solam Mosis legem primum Græce redditam esse docuit, appellationis item rationem, cur LXX viralis dicta fuerit, enucleavit; Cap. IV, non modo varias hujus Versionis Editiones recenset, sed & explicationem Tetraplorum, Hexaplorum, & Octaplorum *Origenis* cum Criticis animadversionibus subjicit, ac versionis ipsius cum textu Hebræo collationem, variarumque illius editionum ad se invicem

 compa-

tradit de Rabbinorum lectione in sua ipsorum Lingua) deinde priscorum Patrum, *Augustini* Cap. IIX, *Origenis, Hieronymi* Cap IX, multorum aliorum Cap. X. denique recentioris ævi Doctorum, qui in Scripturam notas aut commentarios scripsere, sive Catholicorum Cap. XI, & XII, sive Protestantium Cap. XIII, XIV, XV, sive Socinianorum Cap. XVI, ut sic uno intuitu, quomodo & quam varie tum Judaica, tum Christiana Ecclesia Scripturam interpretata fuerit, videre queas. Et quo is labor majorem adhuc utilitatem adferat, multis regulis & observationibus ad recte Scripturas interpretandum hinc inde propositis, Cap. XVII, utilium aliquot Librorum ad intelligentiam Scripturæ facientium Crisin suscipit: quin & judicium suum de aliquot aliis Scriptoribus, qui opera Critica in Scripturam composuere, sive Catholicis, ut *Jo. Morino*, Cap. XIIX, sive Protestantibus, ut *Ludovico Capello*, Cap. XIX, & XX. exponit, ac tandem in fine hujus libri a Cap. XXI, ad XXIV, in Polyglottæ Anglicanæ Prolegomena, quæ *Brianus Walto* sedecim sermonibus complexus est, censoriam virgulam exercet.

Ad calcem Operis duplicem Catalogum adposuit, unum præcipuarum Scripturæ tam Hebraicæ, quam in varias linguas translatæ, sive a Judæis, sive a Christianis profectarum Editionum, cum innumeris in quamque Editionem & Versionem Criticis animadversionibus: Alterum Autorum Judæorum & aliorum minus obviorum Scriptorum qui passim in Historia hac Critica citantur.

ANDREÆ ACOLUTHI, Uratisl.

מי המרים המאררים

De Aqvis Amaris & maledictionem inferentibus, Num. V. II. seq. descriptis *Philologema.*

Lipsiæ Typis Justini Brand. 1682. in 4to.

QUamvis hæc materia a Clar. Wagenseilio in Sota jam præoccupata videretur, alia tamen methodo eandem persequi & post messem spicilegium instituere Autori, novum industriæ suæ specimen post *Obadiam Armenum* edituro placuit. Sic autem procedit, ut primum (Cap. 1.) tremendæ hujus sanctionis cum præcedentibus & sequentibus cohærentiam ostendat. Deinde (Cap. 2.) Hebraicarum vocum,

vocum, quibus dissertationis hujus frontem insignivit, constructionem, originem, significationem & emphasin evolvat, tum rem ipsam aggrediatur & (Cap. 3.) totam rationem, qua uxores Zelotypis maritis de adulterio suspectæ per aquas a Sacerdotibus propinatas probandæ fuerint, secundum omnes causas & circumstantias exponat, & tandem in recensendis allegoriis & abusibus (Cap. 4.) occupetur, id ubique agens, ut Sacros Fontes, quorum ductum sequitur, cum Interpretum rivulis studiose conferat, & quantopere in Orientalium Linguarum studio excolendo & abstrusis Judæorum sacris eruendis versatus fuerit ostendat.

A Nevv Digester or Engine, for softaing Bones, Containing the Description of its Make and Use in Cookery, Voyages at Sea, Confectionary, Making of Drinks, Chymistry, and Dying &c.

By *Denys Papin*, M.D. Fellovv of the Royal Society.
London. 1681. in 4to.

i. e.

Novus Digestor aut Machina pro emolliendis Ossibus, continens hujus delineationem seu parandi modum cum usu in re coquinaria, navigationibus, arte condiendi, potionibus conficiendis, Chymia, & arte tinctoria, per *Dionysium Papinum* M. D. & Regiæ Societatis Socium.

Londini 1681. *in 4to.*

POstquam *Nobilissimus Boyle* in Experimentorum Physico-Mechanicorum Continuatione secunda Artic. 19. *Experim.* 4, 5, & 6, singularem ad ossium usque emollitionem coquendi carnes modum, in vase cochlea obturato & MB. cochlea pariter firmato adornandum, suppeditaverat, sine instrumentorum tamen necessariorum horumqve usus declaratione; præsens scriptum Autor publici juris fecit, NovumqueDigestorem seuCoquum appellavit, quod per compressio-

O nem

nem aquæ & aeris, intra vasi conclusi, elixationes, digestiones seu macerationes, fermentationes, ac destillationes variarum rerum, & inter has ossium duriorum emollitionem, perficere doceat.

TAB. VI. Instrumenta proin his finibus accommodata in sex figuris exhibet, quarum 1 & 2 illa delineat, quorum usus generalis magis, 3, 4, 5, & 6 vero, quæ destillationibus ac arti tinctoriæ præprimis sunt accommodata. Scilicet, in *Fig.* 1, AA Lebetem designat æneum, in fundo clausum, in summo II apertum: qui instar MB. aquam continet & igni immediate exponitur.

BB Hujus lebetis operculum, ejusdem cum illo figuræ & capacitatis,

CC Lebetis Ansulas,

DD DD. Duo ferramenta, altera sui extremitate ansulas C,C, altera Repagulum EE excipientia,

EE Repagulum, foraminibus ferramentorum D.D. trajectum, quod tolli & adaptari potest, ubi pro rei exigentia aut aperienda aut occludenda fuerit Machina.

FF Duas Cochleas, quæ foraminibus Repaguli EE trajectæ capitellum BA & receptaculum AA firmiter combinant.

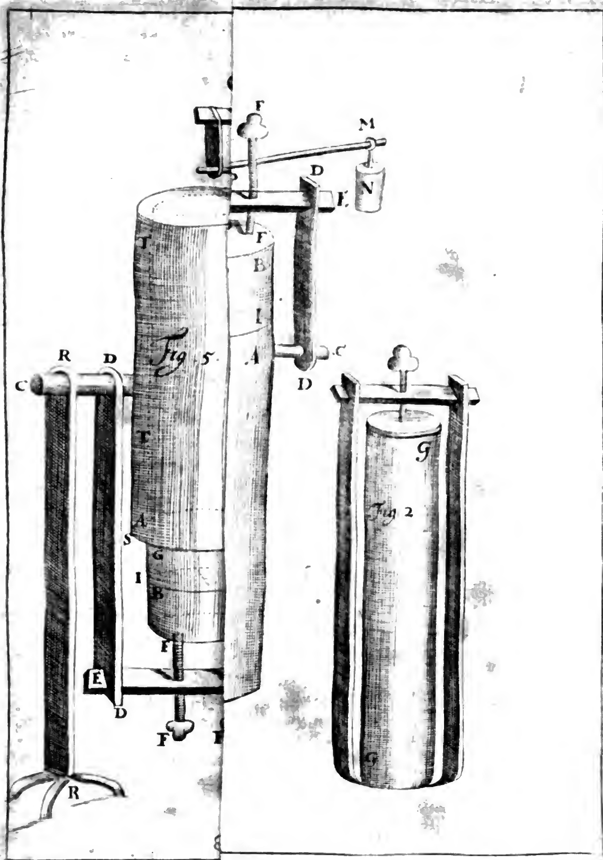
HH Tubum seu canalem, operculo BB aptatum & obturaculo P. muniendum: Cujus canalis usus est, partim ut aqua, commissis jam machinæ partibus, infundi, partim ut pressuræ aeris interni gradus, per elevationem variam obturaculi P accuratius dignosci possint.

II Commissuram lebetis AA & BB.

LM Baculum ferreum, eminentiæ L Q infixum, qui cum a pondere N, extremitate ejus appenso deprimitur, reprimendo obturaculum P. compressionem aeris interni moderatur.

OO Angustiorem canalem, obvolutum cannabe & tubo HH ita impactum, ut aliqua extremitate sua aquæ inclusæ immersus aliquid humiditatis hinc ad P derivet, quo hoc ipsum charta obvolutum & leviter humectatum, orificium tubi HH exactius claudat

Figura 2. Vas GG exhibet, descripto lebete angustius, ex vitro, stanno similive materia conflatum, coquenda, digerenda, ac destillanda immediate excipiens, operimento & cochlea sua occludendum, ac Machinæ AA BB immittendum. Lebetem ergo AA BB furno chymico usque ad ansulas CC imponit autor noster, ignem firma

F
M
D
E
N
F
T
B
I
Fig 5
A
C
R
D
C
D
T
A
S
G
I
B
F
E
D
F
g
Fig 2
G
R

firmatis probe cochleis carbonum ope subdit, & hunc pro operationis conditione moderatur.

Figura 3. Craticulam seu sepimentum BB delineat, fulcris AAA & manubrio CC instructum, quod vasi BB imponitur pro destillandis concretis excipiendis ac continendis.

Figura 4 Vasa AA & GG figuræ circularis tradit, quorum una extremitas materiam destillandam continens, igni; altera, vapores excipiens, pro faciliore horum condensatione, aquæ frigidæ imponitur.

In *Figura 5* pro commodiore destillatione delineatur Vas GG, extremitate sua II lebetem AA superans, quod materia destillanda replendum, ejusque aperturæ II operculum profundius, pro vaporibus excipiendis & condensandis adaptandum, ita tamen ut lebes atque vas internum ferrumine invicem exacte conjungantur, ne aqua in spatio TTTT contenta effluat, machinæ autem canalis HH loco ponderis cochlea firmetur. Machina hæc ferreis duobus fulcris RRRR eo imponitur fine, ut mediantibus ansulis CC in æquilibrio circiter hærens inverti, pro immittenda & eximenda materia destillanda, sine sui apertura facili negotio queat. Ignis machinæ AA mediante ignitabulo huic accommodato admovetur. Quoniam vero Tinctor quidam vas internum GG scopo suo minus necessarium judicaverat,

Fig. 6 externæ machinæ AA orificium H angustius parandum esse Noster arbitratur, admittentis tamen insimul pannis tingendis proportionatum.

Atque hæc de Instrumentorum apparatu, iisque utendi modo. Emolumenta eorundem quod spectat, docet Idem (1) hac ratione paucis carbonibus, v. g. VI aut VII unciarum, brevi temporis spatio, carnes, cuniculos, columbas, pisces, legumina &c. imo vetustiorum animalium, v. g. vacarum, carnes duriores ac ipsa ossa ad mollitiem decentem atque gratam percoqui posse, ita quidem, ut justo quamvis coquantur diutius, haud tamen adeo facile adurantur.

(2) Gelatinas breviori manu & in majore copia, ex solidissimis etiam, v. g. bubulis & ovillis ossibus parari posse; siquidem per hanc encheirisin ossa sui ponderis duplum aut triplum, cornua cervi quintuplum gelatinæ exhibeant, illudque in substantiam caseo quem Parmesan appellant, mollitie & sapore non dissimilem con-

vertant. Sicut autem virtutem singularem nutriendi,& humorum acrimoniam, ex sale conditis & fumo induratis carnibus contractam corrigendi gelatinis cunctis, hac potissimum ratione præparatis, inesse supponit: ita hoc experimenti genus navigantibus præprimis proficuum commendat, & præterea eandem gelatam substantiam vitris, vasis Sinensibus, & fragmentis eboris, succini &c. conglutinandis vel redintegrandis egregie inservire, expertus testatur.

Nec (3) dulciariis similisque artis hominibus machinam hanc inutilem futuram credit, partim ad fructus commodius & sine notabili corrugatione exsiccandos; partim ad eosdem in succo proprio, cum & sine sacchara condiendos & conservandos, diversisque experimentis probabile negotium reddit.

(4 Fructuum succos eadem ratione in potus & vina suavissima, interveniente fermentatione, posse converti: quæ non adeo facile acescant ac corrumpantur, nec tormina & flatus gignant, nec caput petant, summe tamen confortent ac nutriant.

(5) Pariter hac encheirisi Extractiones Chymicas facilitari valde atque juvari statuit, præsertim ejusmodi parandæ si tincturæ sunt, quarum confectio alias difficilior observatur, v. g. Tinctura salis tartari & succini: quam utramque brevi temporis spatio efficaciorem & saturatiorem, prioremque lixiviosam magis, ac intra mensem vulgaris digestionis ope evadere potuisset, hac effectam via se degustasse perhibet. Destillationibus vero, quæ mediantibus descriptis vasibus adornantur, hoc tribuit commodi, quod partim faciliores sint, quippe per descensum factæ; partim nihil substantiæ destillandæ perdant. Destillationibus tamen hisce potissimum accommodatam & fig. 5 delineatam machinam, pisturæ quoque, per carbones fossiles administrandæ, inservire conjicit.

(6) Tinctoribus inter alios effectus hanc ex lebetibus descriptis utilitatem promittit, quod diu satis materia tinctilis ac panni tingendi, in calore etiam intensiore, sine sui tamen destructione in iis conserventur, & particularum volatilium exhalationes impediantur; unde effici observat, ut ejusmodi quoque succi, v. g. prunorum, quorum alias viscositas facit, quo minus in corpora tingenda penitius insinuare se possint, ad hoc præstandum quam aptissimi reddantur.

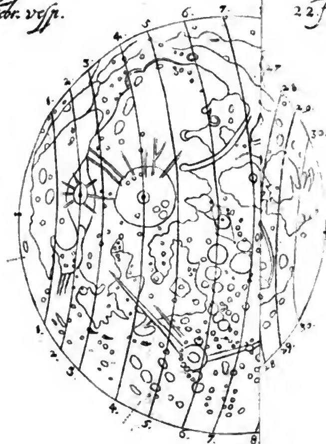
Tandem Experimentorum illorum, quæ in durioribus corporibu

TAB. VII. ad A. 1682.
pag. 109.

Fig. 1.

Phases decrescentis a recuperatione obscurationem usq Eclips.

21 febr. vesp. 22 febr. mane

ribus, v. g. Succino, Ebore &c. emolliendis observavit, varios successus refert; & inter hos, quod GummiCopal equidem facilius, nullo vero caloris gradu succinum, sine particularum integralium secessu, nec cornu bovinum per se, nec ebur, ullo liquore affuso, emollire potuerit; idem tamen cornu bovinum, & chelonium cum aqua cocta ad flexibilitatem & mollitiem egregiam perduxerit, quam ipsam non nisi post triduum aut quatriduum deposuerit, quamque adeo variis exinde parandis utensilibus credit inservire. Ne autem impensæ, ad machinam hanc parandam necessariæ, emolumentum inde expectandum videantur superare, supputationem & collationem hujus illarumque sub finem scripti annectit, cum paucis adhuc notis, usum machinæ commodiorem concernentibus.

Eclipsis Lunæ Totalis cum mora,
Anno 1632, die 21. & 22. Febr. vesp. & mane st. n.
observata
GEDANI
a
JOH. HEVELIO

TAB. VII.

Temp. sec. hor. ambulator. Hor. ′ ″	Ordo Phasium	Digiti Ecliptici	Per quas maculas transiverint Umbræ sectiones, & quæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altit. correct. Hor. ′ ″
8 41 18			Altitudo Palilicii 39° 53′	8 40 46
8 44 9			Eadem altitudo 39 27	8 44 20
8 48 14			Denuo repetita 39 0	8 47 59
10 8 20			Initium penumbræ dilutissimæ	10 9 0
10 12 50			Penumbra densior	10 13 20
10 19 5			Penumbra adhuc crassior	10 19 36
10 23 50			Penumbra densissima	10 24 24
10 24 30			Initium Eclipseos circa 125° limbi, in 95° sc. a puncto superioris lineæ perpendicularis Nonagesimi, ortum versus contigit.	10 25 5

Temp. ſec. hor. ambulator. Hor. ′ ″	Ordo Phaſium.	Digiti Ecliptici	Per quas Maculas tranſiverint Umbræ ſectiones, & quæ inſuper notata & obſervata fuerint.	Tempus ex Altit. correct. Hor. ′ ″
10 29 45	1	$1\frac{1}{4}$ dig.	Incedebat per Montem Germanicianum, ad mare Syrticum & Montem Acabe.	10 30 30
10 32 13	2	2 fere	Per Montem Porphyriten, loca paludoſa Inſ. Cercinnæ, Sinum Syrticum, per M. Sacrum & M. Caſium.	10 32 50
10 36 30	3	$2\frac{1}{2}$ fere	Ad M. Baronium, Inſ. Æthuſam, per medium Sin. Sirbonis, & M. Pharan.	10 37 10
10 43 25	4	$3\frac{5}{8}$	Per Sinum Apollinis, M. Ætnam, Inſ. Letoam, ad Inſ. Didymam.	10 44 10
10 47 25	5	$4\frac{5}{8}$ dig.	Ad Inſ. Majorcam, Vulcaniam, Lemnos Carpathos, & M. Horeb.	10 48 15
20 52 20	6	$5\frac{3}{4}$	Ad Lacum nigrum Majorem, per M. Argentarium, Sipylum, Maſicytum, Tabor, Sinai, & deſertum Raphidim.	10 53 10
10 55 45	7	$6\frac{1}{2}$	Per ſcopulos hyperboreos, Inſ. Besbicum, M. Olympum, Didymum, & M. Antilibanum.	10 56 40
11 0 33	8	$7\frac{3}{4}$ dig.	Ad Inſ. Cyaneam, M. Horminium, Montes Uxii, & M. Coibacaranos.	11 1 30
11 4 30	9	$8\frac{1}{2}$	Per M. Ambonum, ad I. Apolloniam, & Sin. Athenienſem, Per M. Moſchum, Uxii & Coibacaranos.	11 5 30
11 9 59	10	$9\frac{1}{4}$	Per Lacum Hyperboreum ſuperiorem, Pal. Byces, Per M. Herculis, & Sinum extremum Ponti.	11 10 55
11 13 30	11	10 digit.	Per Lac. hyperb. infer. M. Cimmerium. & ad S. infer. Maris Caſpii.	11 14 27
11 16 30	10	$10\frac{1}{2}$ fere	Per M. Riphæos, P. Mœotidem, Inſ. Alopeciam, ad Inſ. majorem Maris Caſpii, per Montem Neroſum.	1 17 17

Temp.

Temp. sec. hor. ambulator. Hor. / //	Ordo Phasium	Digiti Ecliptici	Per quas maculas transiverint Umbræ sectiones, quæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altit. correct. Hor. / //
11 19 10	13	11¼	Ad Ripam Paludis Mæotidis & Mont. Hippoci.	11 20 10
11 22 0	14	11½	Per M. Alaunum, & lacum occident. minorem.	11 23 0
11 26 30		12 digit	Totalis obscuratio circa 297° limbi, in 94° sc. a puncto super. lineæ perpendic. Nonagesimi, ortum versus deprehensa.	11 27 30
11 35 36			Altitudo Pollucis 52° 13′	11 37 4
11 37 35			Eadem Altitudo 52 0	11 38 42
11 38 50			Rursus repetita 51 41	11 39 35
12 58 20	die 22	Febr. mane	Recuperatio luminis, circa 118° limbi, in 88° sc. a puncto superiori lineæ perpendicularis Nonagesim. occasum versus extitit.	1 0 8
1 0 40	15	½ digit.	Ad M. Alabastrinum, Pentadactylum Audum & P. Maræotidem.	1 2 31
1 3 35	16	1¼	Per M. Porphyritem, ad Mare Syrticum & per Montem Eoum.	1 5 32
1 8 10	17	2 fere.	Per M. Baronium, loca Paludosa Inf. Cercin. inter Mare Syrticum & Ægyptiacum ad Sinum Sirbonis.	1 10 13
1 11 48	18	2½ dig.	Per Sinum Apollinis, Inf. Taraciniæ, I. Æthusam, Sinumque Sirbonis.	1 13 54
1 16 20	19	3½	Ad Inf. Majorcam, per M. Ætnam, M. Neptunum, Zacynthum, Inf. Letoam, Inf. Didymam & M. Lyon.	1 18 33
1 20 50	20	4½ dig.	Ad Inf. Corsicam, per Inf. Vulcaniam & Carpathos, ad Mare Mortuum, per desertum Sin.	1 23 6

Temp.

Temp sec. hor. amb. Hor. ′ ″			Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici	Per quas Maculas transiverint Ubræ sectiones, & quæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altit. correct. Hor. ′ ″		
1	24	39	21	5¼ dig.	Ad M. Argentarium, Mare Pamphilium Inf. Cyprum, per M. Horminium.	1	27	0
1	26	15	22	6 fere	Per M. Apenninum, ad Lac. Trasimenum, ad M. Sipylum, per M. inf. Libanum.	1	28	40
1	28	37	23	6½	Ad M. Carpathos, per Inf. Besbicum, M. Olympum, Didymū & M. Dalangueros.	1	31	0
1	31	12	24	7¼ dig.	Per M. Peuce, Byzantium, ad M. Horminium, & per M. Antitaurum.	1	33	44
1	35	59	25	8¼	Per Sin. Circinitem, Inf. Macram, Inf. Apolloniam, Medium Montem Moschum, atque Montes Sogdianos.	1	38	37
1	39	33	26	9 dig.	Per lacum hyperb. inferiorem, Pal. Byces, M. Strobilum, per Sin. extremum Ponti ac M. Paropamisum.	1	42	15
1	41	45	27	9⅓ dig.	Inter Palud. Byces, & Lac. Corocondametis, per M. Herculis, & Montem Caucasum inferiorem.	1	44	30
1	44	19	28	10	Per M. Cimmerium, M. Tancon, & M. Nerosum.	1	47	9
1	47	20	29	10½	Per Paludē Mœotidē, Inf. minorē Maris Caspii, Montemq; Nerosum superiorē.	1	50	14
1	51	44	30	11 paull. plus.	Per M. Alaunum, M. Sanctum, Montesque Hippoci.	1	54	42
1	56	12		12 digit.	Finis circa 294° limbi, in 97. sc. gradu a puncto superiori lineæ perpendicularis Nonagesimi occasū versus contigit.	1	59	17
1	57	10			Densissima Penumbra.	2	0	17
2	1	45			Satis adhuc crassa.	2	4	27
2	2	30			Paulo dilutior.	2	5	45
2	10	20			Penumbra dilutissima.	2	13	42
2	12	30			Finis Penumbræ.	2	15	0
2	15	39			Altitudo Pollucis 29° 12	2	19	7
2	17	35			Eadem Altitudo 28 46	2	22	8

Ani-

Animadvertenda

In Eclipsi, Anno 1632, die 21 & 22 Febr.
GEDANI
observata.

CUm Tabulæ Rudolphinæ bene notabilem hac die Eclipsin, & quidem totalem cum mora ostenderent, quales exquisite observare raro alias contingit: proinde summa alacritate ad illam ex mea rursus, DEI benignitate, erecta Specula, attendi; præprimis cum cœlum omnino sudum extiterit, ut quævis exoptatissima, hac in parte, mihi pollicerer. Totam igitur diem 21. Febr. impendi, partim ut horologia ad Sciatericum lineæ Meridianæ applicatum dirigerem, atque sic omnia parata haberem, quæ ad ejus generis observationes requiruntur.

Ingruente Eclipsi Umbra erat valde diluta, limbusque ejus quasi anfractuosus, & minime terminatus, sic ut difficulter admodum ab initio phases determinari potuerint, nec accurate distingui, per quas Maculas umbra transierit: successu tamen temporis, crescente Eclipsi distinctius omnia deprehendebantur. Color ab initio videbatur satis tristis, obscurus & fuliginosus, ac si hæc Eclipsis, eadem ratione, circa maximam obscurationem, ut illa Anno 1642 Mens. April. adeo sese obumbratam sistere vellet, quo vix conspiceretur; sed res plane aliter cecidit, siquidem Luna cum jam omnino esset eclipsata, totus tamen ejus discus satis clare in oculos incurrebat: color namque ejus tum omnino rubidus sive sanguineus, aut rubiginosus erat, qui eousque perseverabat, donec Luna ad medietatem lumen suum recuperasset, atque tum rursus satis obscura & fuliginosa apparuit; adeo ut omnium optime phases omnes, per quas nimirum Maculas umbra transierit, annotatæ fuerint. In summa, hujus Eclipseos observatio ex voto nobis successit; non solum enim Initium & Finem, sed etiam ipsum momentum Totalis obscurationis, & Recuperationis luminis, cum 30 phasibus (quod raro admodum contingit) diligentissime mihi deprehendere cœlum indulsit. Per quas vero Maculas Umbræ sectiones incesserint, tum quid amplius notatu dignum, sub tempore Eclipseos

extiterit, ex ipsa observatione atque delineationibus ad oculum clare patet, non minus ex subsequenti Tabella, quousque Calculus Rudolphinus ab hac observatione, atque sic ab ipso coelo discedat.

	Ex calculo Rudolphino. Hor.	′	″	Ex observatione. Hor.	′	″	Differentia. ′	″	
Initium Eclipseos	10	13	33	10	25	5	11	32	Tardius
Totalis Obscuratio	11	10	11	11	27	30	17	19	Tardius
Maxima Obscuratio	0	5	43	0	13	49	8	6	Tardius
Recuperatio lumin.	1	1	15	1	0	8	1	7	Citius
Finis Eclipseos	1	57	53	1	59	17	1	24	Tardius
Duratio total. obsc.	1	51	4	1	32	28	18	26	brevior
Tota duratio Eclipseos	3	44	20	3	34	12	10	8	brevior

Eadem ECLIPSIS

observata

LIPSIÆ.

Temp. sec. horolog. ambulat. Hor. ′	Altitudines. G ′	Tempus correctum H. ′ ″	
8. 55	36. 0	8. 16. 32	Altitudo Reguli. dub.
9 8½	40 20	8. 49. 48	Altitudo Palilicii.
9. 13	39. 32	8 55. 40	Eadem altitudo.
9. 49	15. 30	9. 34. 0	Altitudo Arcturi. Penumbræ vestigiũ
9. 52		9. 37. 0	Penumbra.
9. 58		9. 43. 0	Penumbra.
10. 6½	18. 22.	9. 52. 44	Altitudo Arcturi.
10. 10	18. 56	9. 56. 28	Altitudo denuo capta,
10. 15		10. 1. 0	Initiũ æstimatum, aut Penumb. dens.

Tem-

Temp. sec. hor. ambulator. Hor. ′	Altitudines. G. ′	Tempus correctum Hor. ′ ″	
10. 15½		10. 1. 30	Initium verum, in parte Africæ, prope montem Audum in mari Eoo.
10. 28	21.48	10. 14. 56	Altitudo Arcturi.
10. 44	24.18	10. 31. 0	Eadem altitudo.
10. 54	26. 0	10. 41. 56	Altitudo Arcturi.
10. 57	26. 20	10. 44. 4	Eadem altitudo.
10. 59	26. 30	10. 45. 8	Rursus capta.
11. 3		10. 50. 0	Palus Mœotis obscurari incipiebat.
11. 5		10. 52. 0	Sectio umbræ per medium Palud. Mœot.
11. 11	28.27	10. 57. 36	Altitudo Arcturi. Immersio in umbrā.
12. 45½		12. 38. 0	Emersio ex umbra.
12. 47	43. 55	12. 39. 36	Altitudo Arcturi.
12 51½		12. 44. 0	Palus Maræotis in medio inter umbram & marginem Lunæ.
12. 57		12. 49. 30	Mons Porphyrites in medio inter umbram & marginem Lunæ.
13. 2		12. 55. 0	Sinus Sirbonis totus ex umbra
13. 5		12. 58. 0	Mons Æthna diametro sui ipsius ab umbra.
13. 10		13. 4. 0	Umbra per medium Montis Sinai.
13. 11		13. 5. 0	Mons Sinai totus ex umbra.
13. 12½		13. 6. 30	Mons Sinai diametro sui ipsius ab umbra.
13. 15	21. 54	13. 8. 50	Altitudo lucidæ Lyræ.
13. 17	22. 10	13. 11. 2	Eadem altitudo.
13. 31		13. 25. 0	Sectio umbræ per medium Paludis Mœotidis.

Temp. sec. hor. ambulator. Hor.	′	Altitudines. G.	′	Tempus correctum. Hor.	′	″	
13	35			13	29	0	Palus Mœotis tota ex umbra.
13	39¾			13	34	0	Finis Eclipseos, prope Insulam majorem in mari Caspio, ubi Hippoci montes sunt.
13	44	25	47	13	38	16	Altitudo lucidæ Lyræ.
13	47	26	13	13	41	28	Eadem altitudo.
13	53½	27	10	13	48	34	Rursus capta.

Fuit ergo	H.	′	″	Ex Tab. Riccioli H.	′	″
Initium Eclipseos	10.	1.	30	9.	29.	53
Immersio in umbr.	10.	57.	30	10	29.	23.
Medium Eclipseos.	11.	47.	45.	11.	25.	4.
Emersio ex Umbra.	12	38.	0.	12.	20.	45.
Finis Eclipseos	13.	34.	0.	13.	20.	15.
Digiti Eclipsati				21.	51.	0.

Cometarum Natura, Motus & Origo,

Secundum JOH. HEVELII & P. PETITI Hypotheses declarata, a JOH. CHRISTOPHORO STURMIO, Math. & Phys. Prof.

Altdorfi in 4. 1681.

ARgumentum hoc, quod seculo abhinc integro celeberrimorum Mathematicorum fatigavit ingenia, occasione nuperi Cometæ Anni 1680, ita sibi tractandum sumsit Autor: ut expositis Cometarum sesquiseculo abhinc accurate observatorum phænomenis, binam Hypothesin Cometarum, e planetarum quidem, & præcipue Solis, effluviis in æthere fluidissimo genitorum, motuque rectilineo aut para-

parabolicô trajectorum, ad HEVELII; Mundo autem coævorum, & sub certa periodo, circuli aut ellipseos lege, in conspectum redeuntium, PETITI, tanquam præcipuorum harum Patronorum, placita dilucide explicaret; utramque tandem, utra phænomenis magis respondere, & quid in unaquaque desiderari jure posse, sibi videretur, ἐπίκρισιν subnecteret.

Itaque post phænomenon generalium contemplationem, ex instituta Cometas inter & Novas stellas, circa inexpectatum exortum, frequentiam, *durabilitatem, comparatione: condita durationis illorum, præcipue novissimi (quem matutinum primo, post vespertinum,* & hic, & in Epicrisi contra Dn. MONTANARIUM prolixius pro eodem habet, historia; aliisque circa apparitionis tempora, plurium concursum, vicinas Planetarum conjunctiones, adnotatis: specialius I Capitum seu Nucleorum Cometicorum magnitudinem, figuram, alterationes, incrementi & decrementi, colorumque vices, locum in Universo, & species. II Caudarum situm ad Solem ejusque variationem, longitudinem ac latitudinem, inflexionem, vibrationem, in ramos aut radios divisionem, colores &c. III. Motum Com. duplicem, communem & proprium, & hunc sub circulo utplurimum maximo, notata quorundam, nuperrimi cumprimis, ab eo deflexione; ejus porro inæqualitatem, non tamen irregularem; varium per signa, in eodem diversisque, incessum; arcus in cœlo descripti quantitatem; veri denique & apparentis motus similes, quandoque & contrarias vicissitudines, compendioso delectu habito, nec citra unius aut alterius censuram, e Cometarum historia recenset.

Juxta HEVELII deinde Hypothesin; Cometarum genesin, e probatis partim, partim suppositis Planetarum Atmosphæris, Maculasque Solares inter & Cometas convenientia, ita describit, ut & phænomena supra memorata salvet singula: &, quod palmarium, motum trajectorium, a principio ad usque metam, non inconcinna ratione, e *Cometographia Cel.* HEVELII deducat.

Circa alteram: PETITUM, occasione Cometæ anni 1664, pensato regulari Cometarum motu, inductum statuisse, refert:

Cometas corporibus cœlestibus coævos, inter opaca & lucida medios, i. e. semilucidos, aut in circulo; sive toto extra sphæram Planetarum posito; sive, quod probabilius, eandem totam, aut maxima

parte, ambiente; aut (quod retrogradatio Cometæ dicti ipsum, mutata priori sententia decernere docuerit) in ellipsi, circa perigeum saltim conspicuos, moveri. Unde, cum necessum sit, eosdem absoluta periodo in conspectum denuo prodire: collato illo superiori, cum Cometa Anni 1618; divisis etiam, juxta intervallum, quod inter utrumque est, annorum 46, anterioribus temporibus; quia complures Cometas in confiniis hujus periodi historia memoret: verosimile esse, unum eundemque diversis istis vicibus comparuisse. Ex quo porro & posteris, de reliquorum periodis, & reditu determinandis, rationem aliquando constituram.

Comam vero & Caudas ex effluviis æthereis generari: quæ obviam Cometis facta, & ob peculiarem illorum fabricam circum ipsos collecta, dum sibi invicem cohærere connitantur, partim comam, partim appendicem caudiformem constituant, lumineque mutuatitio illustratam, utramque Terris ostendant; Soli autem, velut expurgando ætheri, devoranda objiciantur.

In Epicrisi, commissis cum utraque Hypothesi argumentis, quæ easdem aut fulciunt, aut premunt:

Cometarum perpetuitatem, cum e manifesta Caudarum a Sole dependentia; tum præcipue e mutationibus singularibus, & incrementis realibus ac evidentissimis corporis Cometici; ut & difficultatibus conciliandi motum, sive circularem sive ellipticum, cum phænomenis, rejicit: laudata interim non tantum PETITI, sed & ex *Lubeniezio*, institutaque consimili, inter Anni 1577 & 1680 Cometas comparatione, suppleta & magis instructa, revolutionis annorum 46 per complures cometas deprehensæ, observatione.

Generationi vero HEVELIANÆ, tam capitis quam caudæ cometicæ; motui item rectilineo, aut ab hoc non multum diverso, tanquam maximis apparentium motuum anomaliis, ad causas opticas scite reducendis, aptissimo, potiores defert: dilutis illis, quibus PETITUS, e natura Macularum Solarium, generationis modum; & motum, rectæ tangentis hypothesi nixum, dissensu observationum, oppugnaverat. Circa assignandas autem causas, quibus, juxta HEVELII Hypothesin, Cometa ex orbe nativo recta linea ejiciatur; prope Solis porro perpendiculum, nullo accedente novo impetu, motum intendat; ad sphæram deinde natalem retrahatur; toto vero cursu suo

suo planiorem disci faciem Soli objiciat; circa nodos etiam, a Tellure sive mota sive immota, nexos, uti plurima scitu digna discutit: ita omni parte absolutam nobis nondum esse scientiam Cometicam concludit.

FRIDERICI SPANHEMII, F.

Specimen Stricturarum ad Libellum nuperum Episcopi Condomiensis, cum Præfationis supplemento. Accedit de præscriptionis Jure adversus Novos Methodistas,

Exercitatio Academica.

Lugduni Batav. in 8. Anno 1681.

COllectum hoc est scriptum ex Disputationibus ibidem habitis, *in præfat pag. 1. & de præscript. pag. 119.)* adeoque ex toto Polemicum, imo Elenchticum;

PRIMARIO contra *Expositionem Doctrinæ Catholicæ Jacobi Benigni Bossueti*, Episcopi olim Condomiensis, post Delphino Galliæ ab informatione, hodie Meldensis Episcopi:

SECUNDARIO contra præscriptionem Novorum Methodistarum inter Romano-Catholicos, e quibus Fratres Walenburgios impugnat cumprimis; qua in Appendice, de re nec nova nec ignota, ulterius nihil est annotandum. Expositio vero Bossueti primum edita fuit A. 1671, recentissime iterum A. 1679 (apud *Spanhemium in Specimin. p. 107.*) scripta ad emollienda Catholicorum, quæ Reformatis improbantur, dogmata, & quidem non, ut Romano-Catholici & Reformati tolerent se mutuo; sed ut hi illos reduci se patiantur. *Aliud enim (a Conciliatoribus,) illi institutum, non doctrinæ suorum repurgandæ, verum palliandæ modo, ac sanctitati illius, etiam qualis in Concilio Tridentino definita est, persuadendæ Reformatis; Spanh. in præfat. p. 26.* In hunc finem decreta Concilii Tridentini passim inflectit; nonnunquam etiam ab ipsis revera discedit: contra Spanhemii præcipuus labor, detegere has artes atque declinare.

Bossuetus Libellum suum (sic *Spanhemius* ipse *in Strictur. p. 29.*) duabus fere partibus distinxit; quarum prima *Generalis*, propositionem & hypotheses; altera *Specialis*, singulorum Capitum declarationem com-

complexa. Hæc rursum orditur ab iis, quæ ad *Cultum* pertinent; facto hinc transitu ad *doctrinæ* capita, de justificatione & annexis; tum ad controversias *Sacramentarias*, in specie de Eucharistia, Transubstantiatione, Missæ sacrificio, Communione sub unica; tandem ad Fidei principium, *Traditiones* seu Verbum non scriptum, hinc & *Ecclesiæ Autoritatem*. Ad calcem, subjuncta parænesi, leges præscribit cuicunque suum hoc scriptum adorturo. Has binas decernit. Prima est ne quis *doctrinam ea comprehensam confutantam suscipiat*, aut ad *Theologorum* suorum Disputationes *expendat, qui probandam explanandamve Tridentini Concilii doctrinam*, variis inde *argumentando deductis*, susceperunt. Altera, ut in arenam descensurus, probet Romanæ Ecclesiæ *fidem non esse hic sincere expositam*; aut ea ipsa expositione admissa, *relinqui quæstiones integras & validas objectiones* nostratium; aut denique sic explicatam Tridentinorum doctrinam nihilominus *fidei fundamenta convellere*.

Duas etiam partes Refutationis suæ fecit Spanhemius; *Præfationem*, in qua excerpit nonnulla dogmata, quæ refutet; & *Stricturas*, in quibus κτ' πόδα persequitur Adversarium, sed in primis Expositionis capitibus tantum, e quibus institutum ejus, methodum ac hypotheses eruit ac refellit; otium nimirum facientibus ipsi nonnullis Reformatis in Gallia, qui Animadversiones ad hoc Scriptum in lingua Gallica, translatas nuper in Belgicam, in lucem publicam jam tum emiserant; *præfat. pag. 1. & 2. & Strictur. pag. 1.* Imo ne Rom. Cathol. quidem hæc Expositio omnino placuit. Hinc Clemens X calculo eam suo probare noluit; nec Innocentius XI id fecit, *nisi tertio Pontificatus sui anno labente*; permotus *crebro Legati Gallicani convitio ac multa persuasione plurimarum ex libello conversionum, miraque propagationis orthodoxæ fidei*; *Spanh. in Strictur. p. 112. 113.*

Notatu digna est ingenua Spanhemii confessio

1.) De Syncretistis inter Reformatos, *in Strictur. Non omnibus promiscue Lutheranis jus Communionis a Reformatis oblatum, non iis certe, qui eandem horrent, quique juxta cum Roma Pontificia hæreseos nos postulant & anathematismis feriunt; pag. 81. sed professis consensum mutuum, in necessariis Capitibus; ubiquitatis illo haud relato in fundamentalium censum; pag. 81.*

2.) De Lutheranorum cultu, *in quo nihil idololatriæ, in quo nihil super-*

superstitionis; quod Carentonensis Synodi assertum ille facit suum & prolixe probat ex doctrina & praxi nostra in S. Cœna; *ibid. pag. 91*.

SELEUCIDARUM IMPERIUM sive *Historia Regum Syriæ ad fidem Numismatum accommodata*, per I. Foy-Vaillant Bellov. D. Med. & Regis Antiquarium, Lutetiæ Parisiorum, 1681. in 4.

QUam integro, eoque profundæ eruditionis libro ante annos aliquot asseruit *Ezechiel Spanhemius* præstantiam ac usum Numismatum, tantum abest ut hoc tempore quisquam vocet in dubium, ut certatim velut ac æmulatione quadam Historiæ ex Numismatibus illustrandæ Viri docti incumbant. Et Romanæ quidem Historiæ quanta lux ex Nummorum fide superiore nostroque seculo allata sit, eruditissimorum virorum, *Hub. Goltzii, Caroli D. Arschotani, Gorlæi, Occonis, Erizzi, Ursini, Augustini, Stradæ, Vici, Tristani, Oudani, Vaillantii, Patini, Oiselii*, pluriumque aliorum commentarii publice extantes, ignorare neminem patiuntur. Ast non omnem tamen nummariæ rei usum in Romana tantum historia spectari, sed latius multo patere, uti in aliis Eruditæ Antiquitatis Historiæque partibus explicandis non pauci dudum comprobarunt; quorum catalogum in Bibliotheca nummaria *Phil. Labbeus* contexuit; ita nuper Parisiis Triumviri celeberrimi, *Molinetus, Fresneus, Vaillantius* illustribus exemplis confirmarunt. Nam anno 1679 *Summorum Pontificum Historiam* a Martino V, ante quem nulla Romanorum Pontificum Numismata visa confitetur, ad Innocentium usqve XI hodieque superstitem, ex Nummis jussu eorum, aut in illorum honorem cusis illustratam, *Claudius du Molinet* Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ, in lucem dedit. Eodem anno *Carolus du Fresne, Dominus du Cange*, Dissertationem *de Imperatorum Constantinopolitanorum*, seu de inferioris ævi vel imperii, ut vocant, *Numismatibus*, Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ latinitatis subjunctam: anno 1680 vero justum *de Familiis Byzantinis* Commentarium edidit, eoque & Historiam Byzantinam, Principumque qui Constantinopolitanum ante Turcas

Imperium tenuerunt, quin & Dalmaticarum & Turcicarum quarundam Familiarum Genealogias, ex Numismatibus, & vicissim Numismata ex Annalium fide magno utilissimoque studio illustravit. Superiore denique anno 1681 *Seleucidarum seu Syriæ Regum* Historiam ad eorum item Numismata accommodatam, Antiquarius Regis Christianissimi *I. Foy-Vaillantius* idem qui anno 1674 Romanorum Imperatorum Numismata ediderat, publicæ luci exposuit; Ptolemæorum etiam Ægypti Regum Historiam pari se ratione cum tempore adornaturum pollicitus.

De *Seleucidarum* vero illa *Historia* ut pro instituti ratione memorentur pauca, laudanda utique doctissimi Auctoris industria est, quam in colligendis Regum illorum Numismatibus, maximam partem rarissimis adhibuit, ut eorum ope integram Regum Syriæ a *Seleuco*, primo Regni post Alexandri M. obitum conditore, ad *Antiochum usque XIII*, quo pulso in provinciæ formam Syria Populo Romano Pompeji M. auspiciis redacta est, postquam CCXLIX annis Seleucidæ eam tenuerant, seriem exhibere: tot præterea Reges cognomines, quos Historici ludicris sæpe & ad ignominiam compositis, in nummis vero nuspiam conspicuis, appellationibus notarunt, accurate distinguere: Chronologiam denique in Syriaca alioquin Historia intricatissimam evolvere posset ac restituere. Qua in re adjutum se celeberrimorum Virorum, *Guilhelmi Lamonii, Achillis Harlæi, Petri Carcavii, Francisci de la Chaize*, liberali opera, in præfatione Auctor honorifica singulorum cum mentione deprædicat. Præmittitur Operi primum *Index Regum Syriæ*, quorum fuere viginti septem: post *Tabula Genealogica*, Seleucidarum Stemma exhibens: denique *Canon Chronologicus*, quo præcipuarum rerum gestarum, juxta *annos Olympiadum, ante Christum natum, Seleucidarum*, & singulorum *Syriæ Regum* conspectus sistitur. In Opere ipso illi plerumque viæ insistit Auctor, ut Regum gesta ex Scriptoribus antiquissimis recenseat, ac dein subjungat eorum Numismata, æri eleganter incisa, ac erudite dilucidata: notatis etiam quibusdam Auctorum recentiorum, *Huberti Goltzii* inprimis, erroribus. Ubi Lectori Christiano voluptati haud dubie erit, quæ in *Machabæorum* libris traduntur, ex profanis Scriptoribus, Nummisque antiquissimis suppleta hic ac explicata legere. Nec enim fallemur, si *Vaillantium*, dum Historiam Seleucida-

cidarum componeret, doctissimum nobis in Machabæorum libros Commentarium dedisse dixerimus, collatis diligenti studio Auctorum celebriorum, *Polybii, Appiani, Justini, Diodori Siculi, Livii, Athenæi, Strabonis, Josephi, Nicolai Damasceni* aliorumque monumentis. Subjiciuntur denique Operi tres Indices, primus Geographicus, nominum alter ac rerum, tertius in Numismata, singulari industria compositi.

SAMUELIS RACHELII,
Institutionum Jurisprudentiæ Libri quatuor,
Jus universale & Romanum certa methodo, & utriusque Capita ex genuinis principiis exhibentes.
Kiliæ & Francofurti, 1681. in 4.

SIcuti tum variis in lucem editis Φιλοσοφήμασιν aliisque publici juris Exercitationibus, tum extra ordinaria ad nupera pacis Neomagensis Consilia Legatione, magnum sibi nomen comparavit eruditissimus Auctor: ita rem & Philosopho & JCto omnino dignam fecit hoc Institutionum opusculo in publicum emisso, non plane quidem ad filum Justiniani, sed methodo non nihil diversa contexto. Scopum vero ad quem utroque oculo collineat, ipsa in præfatione ad solidioris Jurisprudentiæ Studiosos in fronte libri præmissa, prolixius exponit. Cum enim quatuor potissimum causas corrupti hactenus, nec eo, quo decuit, nitore exsplendescentis Juris studii, *Universalis* scilicet *Jurisprudentiæ cum singulari Romano confusionem, Corporis Justinianei ἀμαθίαν, castioris Latii neglectum*, nec non *Philosophiæ Practicæ & Analytices contemtum* enumerasset, notatisque variis inde natis incommodis ac erroribus, hunc præ cæteris, quod in Practicis nulla detur Demonstratio, nec vera Juris Scientia, sed omnia sint in incerto, & JCti atque Judices ex dubia & cum formidine oppositi luctante semper conscientia lites decidere possint, confutasset, pressius paulo, quid in Institutionibus hisce præstiterit exequitur, se id data opera egisse scribens, ut non modo Jurisprudentiam Romanam Universali passim superstrueret, eumque ordinem, quem nemo πεπαιδευμένος reprehendere jure possit, eligeret, sed tyronibus quoque quandam Juris nomenclaturam daret, arctamque Practicæ Peripateticorum Philosophiæ,

(cui præ Cartesiana & Hobbesiana Morali primas defert) & Jurisprudentiæ inter se necessitudinem, ac insignem, si hæ conjungantur, utilitatem ostenderet, nec non Demonstrationum Practicarum viam atque materiam ob oculos poneret. Hunc in finem se omnium rerum Definitiones, quales quidem natura earum permitteret, Cujacium in nonnullis secutum, concinnasse; his varias a quatuor Causarum generibus petitas divisiones, aliasque universaliores & evidentes apprime Juris regulas attexuisse; interdum vero axiomatum & hypothesium loco admiscuisse quædam, quæ methodo magis, quam demonstrationi inservirent: singulis demum aphorismis uberiorem ἐξήγησιν subjecisse, sicque per omnia has institutiones adornasse, ut tam futuris aliquando Antecessoribus, quam Togatis & forum sectantibus usui esse possent. Hujus itaque instituti memor a generalioribus ad specialiora semper progreditur, nec solum theses suas ex Aristotelis & Grotii doctrinis moralibus, ad illustrandam Juris Romani, quam mox subjungit, hypothesin, & faciliorem ejus intellectum, confirmat; sed etiam cognatas passim materias, quæ alias partim in Pandectis & Codice, partim Jure Publico & Feudali tractari solent, convenientibus locis interserit, potissimum vero in tradendo Obligationum jure ita versatur, ut cum multis in hoc doctrinæ genere occupatis de palma contendere videri possit. Quibus omnibus cum Saxonici quoque Juris placita tantum non ubivis accedant, merentur omnino hæ institutiones Rachelianæ cupidæ legum Juventuti præ compluscul is aliis libellis Isagogicis commendari.

CHRISTIANI MENZELII, Ph. & Med. D. Elect. Brand. Archiatri

Index Nominum Plantarum multilinguis, Universalis. Berolini, 1682. fol.

Cum nullibi magis, ac Vegetabili in Regno, opes suas tanta ubertate ac varietate depromere soleat Natura Parens; rerum haud levis momenti negotium incumbit Botanicis, ut aptis nominibus partim tot Vegetabilium species, & uniuscujusque multiplices differentias designent, partim certas in classes luxuriosam eorum multitudinem concinno ordine redigant. Posterius hoc, Botanicis magis proprium lauda-

laudabili conatu præ cæteris aggressi sunt *Bauhini, Casparus* & *Johannes*, Fratres, Medici Basileenses, haud raro tamen sibi contrariantes, & qui omnibus hic palmam reddit dubiam, *Rob. Morisonius* Prof. Botanicus Oxoniensis. Prius vero istud, nominum scil. impositio, commune quasi omnibus concessum videtur Privilegium; unde non solum in quavis lingua specialis plantas denominandi ratio notatur, sive ab Eruditis sive Plebejis profecta, sed etiam plura & distincta, haud raro penitus diversa nomina, eidem simplici Plantæ in una eademque lingua imposita fuerunt; id quod in Latina præcipue obtinet. Turbat ista nominum multiplex varietas non leviter Rei Herbariæ studiosos, & in lectione Scriptorum, tam Latini, quam cujusvis alterius idiomatis insigniter subinde eosdem remoratur, specialibus istis & propriis, iisque variis plantarum Nominibus non æque semper cognitis, nec ubivis obviis. Incommodis his medicinam afferre nititur Autor præsenti scripto, indicem Herbarum multilinguem, a filio ejus exercitii Botanici causa ex optimis Autoribus compilatum, sed ab ipso Parente adornatum ulterius & perfectum, comprehendente. Prostant in eodem nomina Plantarum, tot seculis in hunc usque diem ab omnibus tanquam usitatissima recepta, instar fasciculi in unum collecta, & juxta Alphabeti Latinorum seriem ordinata; Eaque non solum, quæ in Latina, Græca, & Germanica Lingua usitatiora sunt, sed etiam, quæ aliarum gentium, Europæarum imprimis, hinc & Asiaticarum, Africanarum & Americanarum linguis iisdem imposita observantur. Ut ita non solum cujusvis plantæ in quavis Lingua appellatio uno quasi intuitu pateat, sed etiam Lectori cuilibet in sua lingua evolvendi libros herbarios detur ansa, si quid circa quamlibet herbam ulterius scire desideret: adeo ut index hic minoris Lexici Botanici, nunquam non amplificandi, cum indies in re Botanica suboriantur nova & addenda, tam verba sive nomina, quam subjecta sive res ipsæ, loco inservire queat. Collecta fuerunt nomina ex quibusvis Scriptoribus, tam superiorum quam hujus seculi, quotquot ad præsens institutum aliquid conferre potuerunt, Botanographis pariter ac Medicis, quam lexicographis, quorum etiam genuina loca ubique citata prostant, ut ex amplo eorundem Catalogo, in & post præfationem conspiciendo, patet. Nec in sola Nomenclatura hæsit autor, sed & species & differentias plantarum suis quasi generibus subjunxit, & specialiores florum differentias, juxta ordinem colorum

rum in Iride cœlesti observabilium, disposuit, simulque virtutes herbarum, parcius licet, ex *Dioscoride* adjecit. Additur his in fine Pugillus plantarum rariorum cum figuris æneis, ab Autore in variis Europæ regionibus observatarum, nec ab aliis descriptarum, quarum, ut & intextarum plantarum nonnullarum Brasiliæ, nondum editarum, ac quarundam Breynii rariorum in *Fasciculi Rarior. Plantar. Prodromo* contentarum, indiculus, in calce operis accessit. Ubi Autor simul spem facit, edendi a se aliquando *Theatri rerum Naturalium Brasiliæ, in IV. Volum. digesti*, continentis imagines quadrupedum, avium, piscium, & plantarum Brasiliensium, jussu Principis Mauritii Nassoviensis in ipsa Regione Brasilia quondam depictas, indeque in Europam transportatas, sed quæ privatim in Bibliotheca Elect. Brandenburgica hactenus asservatæ, publicæ luci nondum expositæ fuerunt.

OBSERVATIO CIRCA PROPORTIONEM partis purpureæ ac substantiæ seroso-gelatinosæ Sanguinis, intra vasa animalium fluctuantis.

MAssa Sanguinea tria involvit, serum aqueum, substantiam gelatinosam seu fibrosam, ac Tincturam rubicundam i. e. sanguinem κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Quoniam vero in sanguine per Venæ sectionem educto & coagulato, gelatinosa dicta portio partim tincturæ purpureæ intertexta est, & spissitudinem huic confert, partim a sero aqueo dissolvitur atque diluitur, duplex tantum, serosa sc. ac purpurea, substantia hactenus observata & credita fuit, donec sub medium præsentis seculi accuratius fluidi hujus animalis examen gelatinam illam nutritiam detegeret quidem, qualis tamen sit has inter sanguinis partes integrantes proportio, ulteriori investigationi destinaret. De sanguificationis proin organo ac modo aliquando sollicitus ambigebam, aut potius augurabar, tantillum forsan Purpuræ sanguineæ esse, quod tantas de sui causa efficiente atque productionis ratione turbas & contentiones inter Anatomicos magnæ famæ excitasset, tantamque viscerum αἱματοποιητικῶν, sc. epatis, lienis, cordis &c. compagem ac ambitum postulasset. Porro per microscopium in sanguine observabilium globulorum rubicundorum, sero limpido innatantium, molem ubi

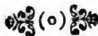
ubi cum ſeri mole comparabam, illam huic maxime diſparem & longe minorem dignoſcebam: quia tamen multum adhuc gelatinoſæ ſubſtantiæ eosdem globulos purpureos implicare probabile, imo certisſimum erat, ſolo oculo, quantum Tincturæ rutilæ liquori Sanguinis vitali adhuc ſubeſſet, diſcernere ac determinare me poſſe haud præſumebam. Aſt aliis encheiriſibus in ſubſidium vocatis, in diverſis animalibus, diverſisque pariter individuis humanis, deprehendi, quod tincturæ hujus partem unam modo decem, modo undecim, modo plures, nunquam pauciores, ſeri atque gelatinæ partes comitentur: ultimum autem, quod *in ſanguine* hominis optime valentis hujus theoriæ cauſa adornabam, experimentum erat ſequens. Uni nempe aquæ calidæ libræ tantum ſanguinis ex aperta vena proſilientis influere permittebam, donec aquam pondere unciarum trium & drachmæ unius auctam, hinc tantundem ſanguinis ab illa abſorptum & dilutum fuiſſe, obſervabam. Solutio hæc filtrata, in filtro gelatinæ ſpiſſioris unciam dimidiam cum drachma una relinquebat, dum ejus reliquum leni deſtillatione ſubſtantiæ aqueæ libram unam cum uncia una & drachmis ſex fundebat, remanentibus in fundo retortæ grumi ex rubro fuſci drachmis duabus cum ſemiſſe, ita ut ſubſtantiæ aqueæ drachmæ tres cum dimidia, vel a charta filtri hauſtæ fuiſſe, vel inter deſtillandum in auras exhalaſſe viderentur. Quia tamen diverſus hujus cruoris color, quem microſcopio adjutus conſpiciebam, aliquid gelatinæ adhuc complecti cruorem evincebat, maſſulam iſtam, quo gelatinam omnem eluerem, denuo cum aqua tepida macerabam, poſtmodum filtrabam: & poſt lenem exſiccationem grumi ejusdem ſeu tincturæ ſanguineæ drachmæ non niſi duæ cum granis tribus, i. e. vix duodecima maſſæ ſanguineæ pars, reſtitabant, adeoque exile admodum eſſe, quod ſanguini ſpeciem atque nomen dat, declarabant.

BENEDICTI PAULINI PETROCORII de Vita B. Martini Carminum Libri ſex, cum Franciſci Jureti Notis, Caſp. Barthii Animadverſionibus, & Jo. Fred. Gronovii Obſervationibus, editi a CHR. DAUMIO, qui & ipſe Notas adjecit.

Lipſiæ apud Hæred. Frid. Lanckiſii 1681. in 8.

Trium

TRium Paulinorum ad nos venisse poemata, quibus aliquis etiam quartus adnumerari possit, Libro XIX Adversar. cap. 8. Caspar Barthius monuit. Ex istis peculiari Commentario eum illustrandum hic sibi sumserat, qui *de B. Martini Turonensium Episcopi Vita*, quam Sulpicius Severus, Venantius Fortunatus, & Gregorius Turonensis etiam exposuerunt, sex Carminum Heroicorum libros, & bina poemata alia reliquit. Non *Aquitanus* ille Nolæ Episcopus; (quod persuasum vulgo erat, visum etiam Jureto, qui tamen sententiam postea mutavit) verum *Benedictus Petrocorius*, sive ut alii, *Petricordius*; quod Sirmondus, Labbeus & Barthius notarunt. Promiserat autem postremus hic Paulinorum omnium editionem in Adversariis, sed quam non dedit; Petrocorii saltem Martinianæ Vitæ libros Commentario illustravit, quem ab Autore olim impetratum, ipsius etiam manu una cum Textu & Jureti Notis conscriptum, post ipsius obitum nactus V. CL. Christianus Daumius nunc demum edidit. Quo studio de bonis literis optime meritus est: nam præter *textum* Paulini, seorsim excusum extra Bibliothecæ Patrum vasta Volumina vix reperiendum, doctissimi Jureconsulti *Franc. Jureti* Notas, *Barthii* item antea nondum in publicum missas Animadversiones, & *Gronovii* emendationes, ex ipsius Observatis in Scriptoribus Ecclesiasticis depromptas, in libelli non magni modum coegit, subjectis doctorum istorum Virorum commentationibus, accuratis *Indicibus* & Notarum *Spicilegio*: in quo ubi Eucharisticon Paulini Pellæi, Ausonii Nepotis illustrat, nævos prosaicos, quibus tum librariorum vitio, tum autoris culpa istud scatet, distincte & erudite persequitur; simulque aliorum Christianorum poetarum in syllabis & numeris negligentiam, licentiamque ostendit. Opusculo omnium poetarum Christianorum & eorum editionum præfixit *Syllabum*, cui præmittitur *Præfatio*, in qua *Glossarium* & *secundas curas* suas ad Paulinum hunc Petrocorium nos expectare jubet.

N. V.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DC LXXXII.

JOHANNIS MABILLON, Presbyteri ac Monachi Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri,

DE RE DIPLOMATICA LIBRI VI.

In quibus quicquid ad veterum Instrumentorum antiquitatem, materiam, scripturam & stilum; quicquid ad Sigilla, monogrammata, subscriptiones, ac notas Chronologicas; quicquidinde ad Antiquariam, Historicam, Forensemque disciplinam pertinet, explicatur & illustratur, &c.

Lutetiæ Parisiorum 1681. in fol. chartæ Augustæ.

QUod si præclare de Historiarum studio merentur, qui varia Numismatum genera in apricum proferunt, velut certissimos Antiquitatis testes; præferre eidem non parum quoque videntur lucis, quorum labor prisca Regum & Principum Diplomata, ex intimis Archivorum recessibus depromta publico conspectui sistit: atque ita sistit, ut rationem simul vera & genuina hoc in genere quæ sunt, a falsis & suspectis discernendi subministret.

Nec aliud in præsenti lucubratione propositum sibi habuit DN. MABILLON. Chartarum enim veterum, quæ per Galliam hinc inde e Monasteriorum Archivis ostenduntur, fidem Scriptores quidam hujus temporis, quorum nomina infra exprimuntur, in tantum elevaverant, ut *in toto Francorum Regno nullam omnino chartam reperiri* dicerent *sinceram atque genuinam, ante regnum primi Dagoberti; paucissimas autem sub illo atque post illum usque ad Reges secundæ stirpis scriptas haberi, quæ vel autographa dici mererentur, vel ex au-*

 tographo

eographo fideliter desumta: Archivum præterea Dionysianum in eam suspicionem adduxerant, ac si nil nisi officina falsorum esset diplomatum, Pontificiorum ac Regiorum: imo, quo nihil gravius videri ejusdem ordinis viro poterat, corruptionis hujus caussam præcipue in Monachos conjecerant: *qui cum vidissent a Potestatibus Secularibus undique accidi immunitates ac possessiones suas, non magno crimini sibi duxerint, pro ipsis tuendis fingere, quæ in nullius cessura præjudicium, solum videbantur conductura tuendæ æquitati;* quamvis largiantur, *postea ad Clericos quoque mali exempli licentiam pertinuisse.* Istam igitur maculam quo deleret Autor, quove pristino suo Diplomata nitori, &, qua pollere in judiciis debent autoritati, suæque Cœnobia dignitati restitueret, Francorum Veterum, ut Pontificum nunc taceamus, monumenta Regum, primæ & secundæ stirpis, ut & tertiæ usque ad Ludovicum Sanctum (nam ut in hoc consisteret, nova viro persuasit rerum facies) splendido hoc in opere, ex variis per universas Galliæ provincias Monasteriorum, Ecclesiarum, Cœnobiorum Grammatophylaciis & Bibliothecis eruenda, illustranda, ac vindicanda sibi duxit: idque & summo studio, & animi stilique moderatione singulari.

Et quamvis non defuisse fateatur, qui varias sparsim regulas, ubi de singulari Instrumento agebatur, tradiderint, quo nomine *Leonis Allatii* commendat *Animadversiones ad Fragmenta Antiquitatum Etruscarum*, nec non *Hermanni* nostri *Conringii Censuram Diplomatis Ludoviciani pro Cœnobio Lindaviensi;* neminem tamen ad hoc usque tempus peculiari tractatione rem aggressum fuisse ante *Danielem Papebrochium S. J.* editis Antvverpiæ *Sanctorum Actis* Clarissimum Virum: qui *in Propylæo ad Aprilis tomum secundum* data opera discutiendam eam susceperit anno MDCLXXV; tanto cum successu, ut eum, modo Archivorum tantum, quantum Actorum suorum usum habuisset, omnium felicissime hanc exornare spartam potuisse judicet. Quo ipso salebrosi & asperi hujus itineris glaciem a Papebrochio fractam esse haud obscure videtur innuere; utut regulis ab eodem constitutis non per omnia postmodum consentiat, imo in plurimis locis easdem corrigat, ipsa diplomatum inspectione aliud edoctus.

Tametsi vero totum Opus in Libros sex distinguitur, præcipue tamen susceptæ rei summam Autor ipse exequitur primis tribus. Nam in

in *primo* de variis, agit Diplomatum *generibus*, quando chartarum alias Ecclesiasticas, Regales alias, alias Pagenses seu privatas facit, ad summa earundem capita cum hic, tum alibi respiciens: tum de Diplomatum *Antiquitate*; ubi adversus laudatum Papebrochium contendit, 1. Privilegia Monasteriis seu Ecclesiis Seculo septimo imo & praecedenti a Romano Pontifice fuisse concessa; 2. Constare cum ex Beda venerabili, tum ex aliis, Scripturam in transferendis prædiis eodem ævo usurpatam apud Anglosaxones; 3. apud Gallos a Chlodoveo Magno, primo Christiano Francorum Rege, ad ejusdem posteros nullum fere Francorum Regem exstitisse, a quo in Monasteriorum gratiam condita Diplomata non fuerint, idque ex Gregorio Turonensi de primis Regibus constare. Æqualem dein Chartarum privatarum ætatem ex veteribus demonstrat Ripuariorum legibus, ex secundo Marculfi libro Pagenses formulas complectente, tum ex Legis Romanæ seu Codicis Theodosiani edictis, ex variis illius temporis exemplis, nec non ex donationibus, quas a Seculo VI Monasteria obtinuerint, diversisque Regulæ S. Benedicti capitibus. Ad falsorum hinc originem delatus & variam Instrumentorum veterum fortunam, refutata rursus Papebrochii sententia, religionem Monachorum undecimi Seculi vindicat, potissimasque Originalium corruptorum causas explicat, caducitatem, jacturam, & dolum malum; quæque his opponi remedia possint.

In contemplatione *Materiæ* cum In, tum Ex qua Diplomata reperiantur scripta, non deesse Scripturam observat, quæ in saxis & lateribus, in arborum florumque foliis, libris item arborum, hoc est, corticis interioribus tunicis; in tabellis ligneis, in cereis citreisque pugillaribus, in libris elephantinis seu pugilliaribus ex Ebore; in plumbeis lamellis, in linteis voluminibus, & Papyro Ægyptiaca; in membranis & vulgari charta nostra; in corio, pisciumve pellibus, ac serpentum intestinis exarata olim fuerit & excepta. Imo fuisse, qui suum ipsius ac socii sui naufragium in testudinis dorso perscripserit. Ex hoc tamen materiarum cumulo quinque tantum genera in quæstionem nunc adducit: chartam nempe membranaceam seu coriaceam, corticeam ex ligno, & papyro Ægyptiaca, plumbeam, & nostram communem. Et Ægyptiacæ quidem chartæ usum in Europa, maxime in Gallia, & Italia, longe post Christum natum, imo ad Seculum usq; X.

viguisse, ex veterum Scriptorum non obscuris testimoniis evincit; ut Dionysiani Archivi diplomata hoc nomine, quod in cortice exarata sint, pro falsis haberi nequeant. Pro materia vero Ex qua scripta, non modo atramentum, sed & rubricam seu minium; quo passim Imperatores Orientis usi, quin & ex Carolinis Regibus nonnulli; liquorem item aureum, & argenteum genuinis Diplomatibus fuisse docet.

A materia ad literarum ductum transit, & de *Scripturarum* varietate, de prisca scil. Scriptura Gallorum, Romana, (cujus tres numerantur species: pura, Semigothica, & minuta seu minutis literis constans) Runica, Longobardica, Francogallica seu Merovingica, Carolina; Germanorum, Anglosaxonum, aliisque, nec non de Tironis compendiosis notis eo potissimum differit consilio modoque, ut ex recitatis capitibus verorum semper discrimina a falsis colligat & ostendat.

Secundum Librum in Diplomatum stilo, subscriptionibus, sigillis, & notis occupavit Chronologicis. Initio enim *stili* barbariem excusat vel eo nomine, quod ex ruditate seculi & Notariorum imperitia partim, partim ex communi usu seu formulis usitatis, nec non ex Notariorum affectatione, imo ex Orthographia, literarum puta adjectione, detractione, immutatione, & transmutatione, quandoque provenerit. Jam in quibus stilus consistat traditurus, uberius de Diplomatum agit inscriptione, de præmissa Invocatione, de Titulis, quos Romani Pontifices in suis, nec non Episcopi, Archiepiscopi, Abbates &c. adhibuerunt. Quo loco observat inter cætera, quod titulum, *Universalis*, seu *Catholicæ Ecclesiæ Pontifex* sive *Episcopus*, Johanni Constantinopolitano Episcopo abrogari voluerit Gregorius Magnus, nec ipsemet usurpare eum affectarit, ratus id præjudicare aliorum Episcoporum dignitati, eoque tendere, ut unus censeretur Ecclesiæ Episcopus, cæteri quasi illius vicarii: quodque insequentes Romani Pontifices hoc quidem nomine usi reperiantur, sed ad designandam suæ modo sedis præeminentiam; aut eo certe sensu, quo Leo Magnus in Epistola ad Theodosium Augustum, *Papam Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ* se nominat, id est Ecclesiæ Romanæ quæ Catholica est: & quidem longe potiore jure, quam Armeni & quidam Patres Asiatici, qui propter Diœcesis suæ amplitudinem *Catholicos* se volebant appellari. Præterea, cum *Papæ*, tum *Summi Pontificis* nomina & aliis a Romano Episcopis, & Archiepiscopis tributa fuisse quondam; neminem tamen præter Roma-

Romanorum ea sibi arrogasse: nec deesse literas, in quarum inscriptione Pontifex suum nomen ejus ad quem scripsit nomini postposuerit ipse. Inde ad Francorum Regum de prima stirpe diplomata eorumque stilum reversus notat, titulum *Illustris* præ aliis iisdem placuisse, quod Illustratus inter honoratorum gradus tres, *Illustrium*, *Clarissimorum*, *Spectabilium*, potior ac magis præcipuus haberetur: Tum quas Carolingi, Pippinus, Carolus Magnus Rex, idemque Imperator, Ludovicus Pius, & sequentes usque ad Ludovicum S. in literis suis initiales formulas usurparint, explicat: ut & illas, quæ Imperatoribus, Regibus Italiæ, Siciliæ, Angliæ, & Hispaniæ; quæque privatis pro vario Notariorum genio, apud Francos, Germanos & Italos placuerunt. Ut omittamus, quæ porro de vocabulis in Charta singularibus, cognominumque ratione & origine, de Diplomatum imprecationibus & pœnarum quatuor generibus in charta apponi solitis, hoc loco inferuntur.

Excussis quæ ad stilum pertinere videbantur, *Subscriptionum* & Sigillationum formulas persequitur, & quis primus e Francorum Regibus Monogrammatis usum in regia diplomata invexerit, & quibus monogrammatis usi fuerint Pontifices, recenset. Hinc de Cancellariorum subscriptionibus in regiis literis usitatis; eorumque, ut & Notariorum, & Archi-Capellanorum officio agit, adjecto Cancellariorum Franciæ Catalogo. Ad *Sigilla* veniens, anulorum primo signatoriorum usum tradit, materiam, & cælaturam, quodque Francorum Reges eos aliquando usurpaverint. Postea de Sigillis loquitur in anulorum locum succedentibus: & quidem de Pontificum, Episcoporum, Capitulorum, Abbatum, Abbatissarum, Conventuum, & Monasteriorum; mox de Sigillis Francorum Regum pro discrimine stirpium diversis, de fascia eorundem gemmea, & imaginibus, sceptro, baculo, manuque Justitiæ, quæ in Regiis conspiciuntur, de lemniscis item sive appendiculis & diversi coloris cera formam sigillorum exprimente: De Sigillis Magnatum, Nobilium, Militum, & postgenitorum, nec non integrorum Collegiorum, atque Urbium apud Francos. Tandem *Notarum Chronologicarum* examine, quod ex earum maxime instituit inductione, quas Pontifices, Reges Franci, & Imperatores in Diplomatibus suis adhibuerunt, librum hunc concludit.

In *tertio* libro Diplomata autor examinat, quæ pro verorum exempla-

emplaribus propofuerat Papebrochius, Dagobertinum nempe pro Sancto Maximino, Carolinum, & aliud Regis Lotharii, monetque ista specimina saltem de eorum esse genere, quæ sunt anomala, nec in exemplum trahi posse. Tum Papebrochii, monitum a Joh. Mareshamo datum in Propylæo ad Monasticum Anglicanum: *Caute intuendæ sunt ejusmodi chartæ, quæ fidem habent eo minorem, quo majorem præferunt antiquitatem*: approbantis, imo vehementer laudantis sententiam de vetustis instrumentis refellit, & Archivum Dionysianum ab eodem impugnatum vindicat: adhæc, quæ Scriptor quidam nuperus, quæque Conringius ex Naudæo Monachis objecerat, diluit & amolitur. In parte libri reliqua *Notitiarum* & *Chartariorum* varia recensentur genera: Illæ in autenticas sive *publicas*, quæ editæ coram Magistratu, & *privatas*, quæ a privato Notario conditæ: hæc in *historica, autentica* & *privata* distinguuntur; nec originem tantum eorum, usum, & delectum, sed valorem quoque & vim probandi expendit: tandemque Conringii sententiam, quod nullus circa veritatem & falsitatem usucapioni, nullus proinde præscriptioni possit esse locus, quoniam veritas aut falsitas enunciationum dominio aut arbitrio humano non sit obnoxia, commendat.

Libro *quarto* de Francorum Regum Palatiis agitur, & villis Regiis in quibus Diplomata fuere data & concessa. Quæ ipsa CLXIII numero, totidem sectionibus, juxta Alphabeti ordinem, non tam Autoris, quam ejusdem Socii, Dn. Michaelis Germani verbis commemorantur: ita quidem ut verorum: Carisiaci v.g. Mamaccarum, Silviaci, Basivi, Verni situs inter eruditos etiam controversi illustrentur; fictitia vero & ex perverso diplomatum lectione nata, quorum exemplum in *Corsintisca* num. 43. habes, rejiciantur, detecta erroris origine & vera lectione restituta.

Quinto libro, ut quam inter se præcepta & experimenta hujus rei congruant intelligatur, distinctis duodesexaginta tabulis veterum Scripturarum specimina, studio singulari & arte in æs incisa exhibentur, adjectisque notis explicantur: *primo* nempe Specimina veterum Codicum & inscriptionum cum variis Alphabetis: *Secundo* Specimina Diplomatum Regiorum a Dagoberto primo ad S. Ludovicum: *tertio* Specimina Chartarum Ecclesiasticarum; quibus præter compendiosas Tironis notas, Regio quodam codice expressas & vetustissimæ char-

tæ

tæ Ravennensis specimen cum difficillimæ lectionis interpretatione annectitur; cujus monumenti scripturam Petrus Lambecius incognitam existimaverat, in Cæsareæ Bibliothecæ tomo 8.

Sexto denique libro Diplomata & instrumenta amplius ducenta in præcedentium librorum probationem adducuntur, & serie temporum servata, brevibus cum Annotationibus referuntur, pleraque ipsis ex Archetypis desumta. Ex his sub finem Autor aliqua deduxit Corollaria, ad Cœnobii Dionysiani maxime dignitatem facientia; quibus denique universalis totius index Operis subjungitur. Nec parum adjumenti videtur concinnando operi attulisse Antonii Wionis Herovallii, Cardinalis Casanattæ, Achillis Harlæi, Petri Carcavii, Stephani Baluzii, Antonii Magliabeci, Petri Lambecii, Caroli Fresnii Cangii, in Doctissimum Autorem benevolentia; quippe quæ veterum præcipue Scripturarum Speciminibus auctum illud & ornatum, teste Præfatione, dedit.

ECCLESIÆ GRÆCÆ MONUMENTA STUDIO atque opera Johannis Baptistæ Cotelerii, qui e MSS. exemplaribus deprompsit, Latine interpretatus est, Notasque adjecit.

Tom. II.

Lutet. Parisior. A.C. 1681. in 4.

ANtiqua manu exarata monumenta, quæ rei literariæ vel amplificandæ vel illustrandæ inservire possunt, e latebris suis, ubi cum situ, carie, tineis blattisque non sine magno irreparabilis jacturæ periculo colluctantur, in lucem protrahere, magni sane laboris, nec minoris emolumenti res est. Fecit id inter alios ætatis nostræ Philologos, qui hæc Ecclesiastica veteris pariter & degeneris Græciæ monumenta divulgare cœpit, *Johannes Baptista Cotelerius, Sorbonicæ Societatis Theologus & Regius Linguæ Græcæ Professor*, de cujus reliquis lucubrationibus Orbi Literato jampridem notis non est hic differendi locus. Ad præsens Opus quantum attinet, varium illud est & multiplex, quo *Exegetica, Canonica, Juridica, Liturgica, Ascetica, Ethica, Historica, Chronologica, Geographica, Dogmatica, Polemica* una cum *Homiliis, Quæstionibus, Symbolis, Dissertationibus, Epistolis, Scholiis* Carmi-

Carminibus, Actis martyrum, Vitis Sanctorum, Elogiis, Eclogis, Fragmentis, cæterisque cujusque generis scriptis continentur. Cum enim *Illustrissimus Colbertus* Coteleriо & Regiam & suam Bibliothecam liberaliter aperuisset, hortatus, ut pro insigni sua Linguæ Græcæ peritia & summo erga bonas literas amore, Manuscripta Græca recognosceret, &, quæ aliquod operæ pretium factura viderentur, publici juris faceret, is negotio huic & manum suam & ingenium non segniter admovit, Græcos Codices MSS. pervolvit, ἀνεκδότους annotavit, perlegit, qui præ aliis magis arriserunt descripsit, relegit, cum aliis exemplaribus contulit, a mendis librariorum repurgavit, interpretatione Latina donavit, & notis illustravit. Sunt autem notæ illæ duplicis generis, aliæ marginales, quæ varias lectiones, emendationes, locorum collationes, & Autorum allegationes complectuntur; aliæ ad calcem singulorum voluminum rejectæ, in quibus id potissimum Eruditus Autor agit, ut Criticorum more pro re nata Variorum Autorum loca aut depravata corrigat, aut obscura & difficilia explicet, & minus obvia animadvertat, cum in tanta literarum luce prolixis commentariis, dissertationibus, & Locis Communibus haud opus fuisse existimaverit. Cæterum in plures Tomos se hæc Sylloge diffundit, e quibus primus A. C. 1677 lucem publicam aspexit, secundus autem ob varios Autoris morbos frequenter interruptus superiore demum anno prodiit, quo sequentia comprehenduntur:

Asteri Amasenorum Episcopi, qui circa seculi quarti finem doctrinæ, eloquentiæ, & pietatis fama floruit, *in Psalm. V. VI. & VII. homiliæ.*

Synodi Sextæ Generalis labente seculo septimo sub auspiciis Constantini Pogonati adversus Monotheletas congregatæ e prima Agathonis Episcopi Romani epistola *fragmentum.*

Basilii & Apollinaris epistolæ mutuæ, quas ab Arianis vel Apollinaristis eum in finem, ut magnum illum Ecclesiæ Doctorem Basilium Apollinarismi suspectum redderent, confictas Coteleriús in notis p. 553. suspicatur.

Nonnullæ aliæ *Basilii* nomen gerentes, & duæ *Libanii ad Basilium epistolæ* exigui momenti.

Amphilochii Iconiensis in Lycaonia Episcopi epistola quædam Synodica, quæ Spiritus S. Divinitatem contra Pneumatomachos asserit.

Photii

Photii CPlitani Patriarchæ epistola invectiva ad Stauratium, in qua multa de capitonis (qui ad mugilum genera pertinet,) inter alios pisces singulari abstinentia & justitia præfatus, Præfectum illum Cypri reprehendit, quod homines cum facultatibus suis impudenter deglutiat.

Alia ejusdem *Photii* epistola seu potius *oratio*, in qua variis humanæ vitæ molestiis qualecunque remedium & levamen adhibere conatur.

Dominici Gradensis Patriarchæ, qui circa medium undecimi seculi claruit, *epistola ad Petrum Antiochenum*, cum ejusdem *Petri responso*, in quo Archiepiscopo Gradensi seu Aquilejensi ac Veneto de Pâtriarchæ titulo controversiam movet, & de Azymis contra Latinos prolixe disserit.

Michaelis Cerularii CPolitani Patriarchæ epistola ad Petrum Antiochenum, in qua eum, ut Latinos multis erroribus, quos ordine recenset, obnoxios aversetur, nec amplius Papam Romanum in sacris diptychis referat, admonet, cum *Responso Petri Antiocheni*, qui ad concordiam cum Latinis proclivior, nonnullos quidem Latinorum errores, quibus etiam Processionem Spiritus S. a Filio Symbolo additam perperam adnumerat, fugiendos omnino & detestandos esse, aliquos tamen sanabiles aut dissimulatione dignos, quosdam etiam Latinis fortasse affictos asserit, & Michaelem Cerularium, ut de rigore suo aliquid remittat, obtestatur.

Alia *Michaelis Cerularii epistola*, in qua Petro Antiocheno, quomodo Legati ab Argyro Italiæ Duce dolose subornati potius, quam revera a Papa Romano missi, pittacium seu libellum excommunicationis in sacra Mensa deposuerint, & quomodo ipse hanc injuriam contrario anathemate ultus fuerit, exponit.

Arsenii Testamentum in quo persecutiones suas enumerat, & Michaelem Palæologum, quod juramenti sui immemor imperium invasisset, legitimum Imperii Hæredem oculis privasset, & alia iniqua facinora perpetrasset, excommunicatum Satanæ potestati tradit.

Alexii Comneni Novella, in qua de corrigendis Ordinis Ecclesiastici corruptelis solicitus, ut ii tantum, qui dicendi peritia & laudabili vita alios antecellunt, ad Pontificatum & alias Dignitates Ecclesiasticas provehantur, jubet.

Vita Euthymii, celebris in Palæstina Monachi, a Cyrillo Presbytero & Monacho Scythopolitano composita, &, ut Cotelerio in not. p. 604. videtur, *a Simeone Metaphraste interpolata*, in qua præter visiones, miracula, & res monasticas, nonnulla ad Nestorianæ & Eutychianæ hæreseos historiam spectantia referuntur.

Capita nonnulla ex Johannis Moschi seu Eucrata Prato Spirituali, quæ Græce hactenus desiderata fuerant.

Neophyti Presbyteri Monachi & Inclusi, qui seculo 13. vixit, *querela de calamitatibus Cypri, ab Anglis capta* & Latinis venditæ; nec non duæ *Germani CPolitani ad Cyprios epistolæ*.

Johannis Zonaræ responsum de matrimonio duorum Sobrinorum cum una Fœmina.

Theodori Balsamonis epistola de jejuniis, in qua asserit, quod præter Paschæ Festum quatuor alia Festa, nimirum Festum Apostolorum, Transfigurationis, Dormitionis Deiparæ & Natalis Christi cum jejuniis celebrari debeant.

JOH. RODOLFI WETSTENII, Oratoriæ in Acad. Basil. Prof. ORATIONES APOLOGETICÆ PRO Græca & genuina Linguæ Græcæ pronunciatione, contra novam atque a Viris doctis passim propugnatam pronunciandi rationem: & aliæ quædam diversi argumenti.

Amstelædami 1681. in 8.

UNicus ætatis nostræ scopulus aut verius naufragium cum, Daniele Heinsio judice, Græcarum Literarum imperitia & contemtus sit, minime lusisse operam censentur, qui modis omnibus in id incumbunt, ne quid cultus & elegantiæ suæ perdat Græcia, deliciarum illa omnium, cum ore suo loquitur, atque venustatum Mater. Nec vulgari id ipsum cura atque studio, præstitisse Autor in Apologia deprehenditur, quam pro genuina hujus linguæ pronunciatione nunc adornavit, & novem orationibus, Programmata ut taceamus præmissa singulis, inclusit.

Primam

Primam siquidem in occasione, origine, & statu hujus de Græcarum literarum sono & valore controversiæ exponendis sic occupavit, ut argumentis simul non proletariis, ex Historia maxime evincat, Pronunciationem Græcam neque a Vulgo tantum esse petitam, neque vel a Græcis vel a Barbaris corruptam. *Secunda*, a Græcis introductam Literarum ταυτοφωνίαν ostendit esse licitam, imitatione Latinorum cum in vocalium, tum in diphthongorum permutatione expressam, & propter incommoda non mutandam sed tolerandam potius. Quo loco minuendæ etiam ἀμφιβολίας rationem subministrat, ex identitate sonorum forte resultantis. *Tertia* de Vocalium H & Y differit potestate, & postquam originem usumque prioris ex Plinio, Plutarcho, Eusebio, Scaligero, & aliis exposuisset; quin & testimonia, brutorum sonos, atque rationes pro sono τῦ H *Etha* vel *Ætha*, a Beza, Ceratino, Meckerchio, Gretsero, Cheko, cæterisque dissentientibus allatas resolvisset, posterioris sonum genuinum vindicat. Succedunt Vocalibus Diphthongi, de quarum recta pronunciatione Oratio *quarta* non in genere modo agit, sed in specie quoque docet, Diphthongos EI, OI, YI, AI, AY, & EY male ut EI, OI, UI, AI, AU, & EU enunciari: rationes præterea discutit, quæ horum pro sonorum defensione solent urgeri, quæque moventur ab aliis pro duriusculo literæ B & Γ, aliud γ, κ, χ, ξ, præcedentis sono, curatius examinat.

Quinta oratione expediuntur arma & molis machinæ majoris pro Autoris sententia. Pronunciationem enim hactenus assertam demonstrat viginti Seculorum usu antiquam esse, Græcis universis in oriente cognitam, ab Eruditis e Græcia allatam, suaque suavitate maxime jucundam: alteram e diverso superiori demum seculo excogitatam, novam origine, Græcis auribus sono barbaram, incertam, & a confusione nullatenus immunem. Porro, potestas genuina literæ H *ita* Græcorum pariter atque Latinorum autoritate, ut & utrinsque linguæ collatione, adhibitis eam in rem & codicibus & nummis antiquissimis, stabilitur Oratione *Sexta*. Quemadmodum & *Septima*, pro eodem literæ hujus sono argumenta proferuntur solida, ex Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum, Rabbinorum, Arabum, Persarum, Coptorum, Russorum, Germanorum, Gallorum denique, & Italorum linguis; ubi scilicet H in I convertunt; nec non e

gravissimis Græcorum partim, partim Latinorum testimoniis desumta. *Octava* vocalem Υ & diphthongos ΕΙ, ΟΙ, ΥΙ, a Græcis recte instar I ὠπτὰ simplicis efferri, antiquitatis suffragio confirmat: & *ultima* denique defendit Autor, quod e diphthongis, AI ut E laxum seu Æ; AΥ, ΕΥ, & ΗΥ, ut *af, ef, if*: e consonis vero B *vita*, & Γ ante Γ, Κ, Ξ, Χ, instar N, rectissime a Græcis exprimantur.

Reliqua libri parte aliquot miscellæ Orationes disparis exhibentur argumenti. Par primum de Fœderibus deque Fœdere Helvetico in specie, nec non de Fide agit Helvetica: De Exilii miseria, & huic opponendo solatio, alterum. In extremo trium generum utilissimos reperies indices, Græcum, Latinum, & Autorum.

ULRICI OBRECHTI

Rerum Alsaticarum Prodromus.

Vol. I.

Argentor. 1681. in 4.

VEteres Alsatiæ incolas *Triboccos*, postquam Romanum jugum subierunt, *Augustus* Imp. *Germaniæ superiori* seu *primæ*, quæ Rheni fontibus, sicut inferior ejusdem ostiis, propior est, adscripsit. Romanis autem in Alsatiæ regimine, post Alemannos Tulpiacensi prælio a *Clodoveo* superatos, & possessione sua dejectos, Franci successerunt. Ubi eorum notandus error, qui confusis temporum gentiumque discriminibus terras, quæ cis Rhenum (Dn. Obrechti Argentoratensis ore loquor) Alpibus & Oceano Germanico includuntur, Helveticorum, Sequanorum, Lotharingiorum, Mosellanorum, Ripuariorum, Belgarumque, in antiquum quoddam *Austrasiæ Regnum* compingunt, & pro vera ac primitiva Coronæ Francicæ hæreditate venditant. Enimvero si de titulo primigeniæ hæreditatis Francia Cisrhenana seu Occidentalis cum Orientali contendat, potiora momenta pro Orientali seu Transrhenana militant. Et hæc ipsa cum Cisrhenanis aliquot provinciis belli jure adjectis vetus Austrasiæ Regnum a Neustrasia distinctum composuit, cujus statum & terminos *Adrianus Valesius* & *David Blondellus* prolixius describunt.

Quamvis vero vetus Franciæ Regnum Germanicum fuerit, nova

va tamen in Alſatia Germanici regiminis origo ab eo tempore procedit, quo Gallia & Germania ita a ſe invicem divulſæ & ſeparatæ ſunt, ut duo plane diverſa Regna conſtituerint. Atque hic gradus quidam, per quos poſt varias Regni Francici diviſiones Germanico Imperio Alſatia coaluit, obſervandi veniunt. Nimirum quod a Parente ſuo *Carolo M.* acceperat Imperium *Ludovicus Pius* inter Filios diſtribuens, *Lotharium* Imperii conſortem adſciverat, *Pipinum* Aquitaniæ, *Ludovicum* Bajoariæ Regem dederat. Verum hi limites modo ob *Carolum* e ſecunda Uxore poſtea genitum, modo ob bella inter Patrem & Filios geſta, modo ob alias cauſas cum ipſa *Ludovici Pii* fortuna ſubinde fuerunt immutati, donec ille tandem humanis rebus eximeretur. Quo facto *Lotharius* ut ſolus rerum potiretur, Fratres Regnis ſuis deturbare conatus eſt. Sed dum Regnum ſuum præter fas augere concupivit, minuit, & prælio Fontanidenſi victus prorſus amiſiſſet, (ſiquidem jam *Ludovicus* & *Carolus* victores fœdere Argentorati icto totam paterni Regni hæreditatem excluſo *Lothario* inter ſe partiti fuerant,) niſi Anno ſequenti DCCCXLII inter *Lotharium, Ludovicum, & Carolum*, qui hactenus ingentibus præliis & ſe mutuo & univerſam Rempubl. miſere afflixerant, pax tandem Viroduni inita in eas conditiones conveniſſet, ut *Carolus* occidentalia Regna a Britannico Oceano usque ad Moſam, *Ludovicus* orientalia, omnem ſcilicet Germaniam usque ad Rhenum cum nonnullis civitatibus & pagis in occidentali Rheni ripa ſitis, *Lotharius* autem inter Utrumque medius incedens, Provinciam & Italiam & Regnum, quod poſtea Lotharianum dictum eſt, inter Scaldim & Rhenum obtineret.

In hac Regni Francici diviſione Alſatia *Lothario* obtigit, qui eam, cum ſe Regno abdicaret, & id inter Filios divideret, cum univerſo Regno Lothariano Filio cognomini *Juniori Lothario* reliquit. At hoc mortuo, cum & Alſatiam & reliquam ejus hæreditatem Patruus ejusdem *Carolus* occupare niteretur, alter Patruus *Ludovicus* eum repulit, & ut dimidiam Regni Lothariani partem ſibi traderet, coegit. Itaque A. C. DCCCLXX Lotharingicum Regnum inter duos iſtos Fratres, *Carolum Calvum*, & *Ludovicum Germanicum*, æquis partibus quas Annales Bertiniani deſignant, eſt diviſum. Ægre id tulit *Ludovicus II* Imperator, Lotharii Junioris Frater, ſed crebræ ejus obteſtationes & conſilia contra hanc diviſionem agitata, cum morte abrumperentur, nihil valuerunt.

Alſatia igitur, quæ cum aliis Lothariani Regni partibus per fœdus cum *Carolo* Gallicano ſeu *Calvo* pactum ſub *Ludovici Germanici* ditionem & imperium venit, ita Germanico Imperio his temporibus accrevit, ut Gallis nihil in eam juris reliquum maneret. Quamvis enim poſt *Ludovici Germanici* obitum *Carolus Calvus* occaſionem totius Lotharianæ hæreditatis occupandæ non omitteret, cum Patre ſe, non cum Filiis pactum cavillatus, *Ludovicus* tamen Junior Germanici F. portionem Patri ſuo tributam, & Germaniæ aſſertam, extorqueri ſibi minime paſſus, imo Patrui ſui iniquitatem magna Galliæ clade ultus eſt. Extincto paulo poſt *Carolo Calvo*, Filius ejusdem *Ludovicus Balbus* cum Conſobrino ſuo Ludovico Juniore pacem & priſtinam Lothariani Regni diviſionem, juxta Paternæ Transactionis formulam, firmavit. A quo tempore poſt *Ludovicum* Juniorem ejusdem Frater *Carolus Craſſus*, & hoc ab Imperio dejecto, *Arnulfus* altero Ludovici Fratre *Carolomanno* genitus, & hujus Arnulphi denique Filius *Ludovicus IV.* Alſatiam quiete poſſederunt.

Toto autem cœlo errant, qui, cum in *Ludovico IV* denato ramus Carolinæ Stirpis Germanicus exaruiſſet, ſupremum Alſatiæ dominium ad *Carolum Simplicem*, qui in Gallia tum ſuperſtes erat, Ludovici Balbi F. Caroli Calvi N. jure hæreditario devolutum, & poſtea in Familiam Capetinam translatum cum *Davide Blondello* aſſerunt. *Carolo* enim *Simplici* jus ſuccedendi in Franciam Orientalem per legitimam *Conradi* electionem eſt præcluſum, cum Franci Orientales non minus juſtam cauſam habuerint, cur præterito *Carolo Simplice* *Conradum* eligerent, quam Franci Occidentales, cur poſt *Ludovici V.* exceſſum proximo ejus cognato *Carolo* Lotharingico *Hugonem Capetum* anteferrent, utriusque Regni rationibus & utilitatibus poſt diviſionem adeo divulſis, ut alteri Regno minus aptus cenſeretur, qui alterius commodis inſerviret. Unde Francorum Proceres, qui cum jam *Conrado* fidem ſuam obſtrinxiſſent, mutatis poſtea animis in *Carolum Simplicem* inclinarunt, a *Conrado* armis coerciti, in Annalium monumentis rebellionis infamia notantur. Quod ſi vel maxime, ſive ſucceſſione, ſive Procerum inclinatione *Carolus S.* jus in univerſum Lotharingicum Imperium ſibi acquiſiviſſet, eſt tamen illud omne ſolenni & jurata ceſſione iterum extinctum, cum ipſum *Conradi* Succeſſor *Henricus*, ut Germaniæ ablata pleniſſimo jure reſtitueret, adegit.

Nullam

Nullam igitur omnino juris speciem, quam suis vindicandæ Lotharingiæ conatibus obtenderet, habuit Caroli Simpl. F. *Ludovicus Transmarinus*, qui alienæ potius conjurationis impetu, quam causæ fiducia, Alsatiam invasit, ab *Ottone I.* Henrici Successore mox repulsus, & in ordinem redactus. Ejusdem *Ludovici Transm.* F. *Lotharium* bis Lotharingiam infestis armis ingressum annales referunt. Semel enim ob controversiam de Comitatu Montensi arma expedivit, cujus expeditionis is eventus fuit, ut, quod apud *Sigebertum* & in *Chronico Franco-Saxon. MSC.* legitur, pace inter Ottonem & Lotharium sancita *Lotharingiam Lotharius abjuraret.* Neque dissimilis alterius Lotharingicæ expeditionis exitus fuit, quam, cum *Otto II* jam vivis excessisset, *Lotharius* suscepit. Pace enim cum *Ottone III* stabilita *Lotharius* omnia, quæ occupaverat, restituit, & *Lotharingici Regni possessio*, fatente Blondello, *penes Ottonem III illibata mansit.*

Quomodo igitur a postremis Gallicæ Lineæ Carolinis, *Ludovico Transmarino,* & *Lothario,* & ejusdem Filio *Ludovico V* in Capetinam Familiam transferri potuit, quod ipsi nunquam habuerunt Alsatiæ dominium? quam, sive belli jus valeat victoriæ, sive pacis fides attendatur, pacta toties jurata Germanico Imperio vindicarunt. Qui vero e *Capeti* Successoribus *Philippum Pulchrum* novum juris in Alsatiam titulum, per transactionem cum *Alberto I* Imp. initam, Coronæ Francicæ acquisivisse putant, oppido falluntur, cum hodie istius transactionis tabulæ neminem amplius morari possint, postquam *Puteanus* omnem fabulæ larvam detraxit, & ex intimis Chartophylacii Regii recessibus errorem ipsum, & erroris originem detexit.

Quamobrem Coronæ Gallicæ melius consulunt, qui omnem Gallici in Alsatia regiminis originem, non e turbulentis incertorum titulorum lacunis, sed e liquida potius Pacis Westphalicæ scaturigine deducunt, quam etiam pro norma habere convenit, juxta quam istius regiminis limites determinentur. Quamvis enim cessioni Imperatoris & Imperii Germanici, inter ipsa pacis negotia, ab Hispanis eidem obnunciantibus haud levis difficultas objecta fuerit, quæ ad Pyrenæos usque Tractatus, *Chiffletio* interim & *Blondello* acriter inter se disceptantibus, perduravit, & ex ipsis Pacis Tabulis, inter Galliam & Imperium Germanicum Domumque Austriacam multæ eædemque graves controversiæ fuerint exortæ, quarum decisio privati calami

calami arbitrium transcendit, & sublimius tribunal flagitat, liquida tamen & expedita est designatio ditionum Alsaticarum, in quas Regno Galliæ, sive superioritatis, sive quodcunque aliud jus est concessum, cum Pacis Instrumentum Superioris & Inferioris Alsatiæ Landgraviatum, & Præfecturam decem Civitatum Imperialium in Alsatia sitarum nominet. Quæ autem enumeratis his partibus non comprehenduntur, nec ab iis dependent Alsatiæ ditiones, in eas nihil juris Gallia vindicare sibi potest.

Episcopatum Argentinensem quantum attinet, sunt qui eum a *Dagoberto* Francorum Rege fundatum existimant. Sed vulgarem illam traditionem, quamvis *Jodocum Coccium* & alios assertores nacta fuerit, *Godofredus Henschenius* & ejusdem Hyperaspistes *Jacobus Masenius* funditus evertunt, cum trecentis ante *Dagobertum* annis *Amandus* Episcopus Argentoratensis Sardicensi & Coloniensi Synodo interfuerit: cujus Successores usque ad *Heddonem*, qui A. C. DCCXXXIV Episcopus creatus est, *Erckenbaldus* carminice recenset. Quod autem Argentoratensibus Episcopis *Dagobertus* Urbem subjecerit, æque falsum deprehenditur; unde *Fr. Guillimannus* fatetur, doceri non posse, quod ante Henrici II tempora Argentoratum Episcopis suis subjecta fuerit. Quasi vero *Henrici II* autoritate Wernerus ejus temporis Episcopus Urbem hanc subjectam sibi reddiderit, quod ex Werneriano Instrumento, quo tota hæc conjectura nititur, probari minime potest, cum de Urbe Episcopis subjecta nihil in isto instrumento contineatur, & præterea fides ejus instrumenti, a prorumpentis undiquaque falsitatis indiciis haud possit liberari.

Ejusdem fidei sunt Instrumenta *Francisci Rosierii in Stemmate Lotharingico* producta, e quibus aliqui Alsatiæ Ducatum cum Ducatu Lotharingiæ conjunctum, vel partem ejus fuisse, evincere conantur. Certe pleraque diplomata operi illi præmissa *Brouwerus* & *Masenius* manifestæ falsitatis arguunt, & Autorem istum plura contra historiæ fidem Lotharingis tribuere annotat *Thuanus*, qui Rosierium coram Rege in genua procumbentem, & multa a se calumniose dicta confitentem, & librum ejus coram ipso laceratum memorat.

Hæc & alia ad Antiquitates Alsaticas spectantia, unde Triboeci nomen suum acceperint, quando Alsatiæ vocabulum audiri cœperit, num Argentoratus, cum vicus antea fuisset, *Juliano* demum aut *Valenti-*

lentiniano imperante circumdatis mœnibus in urbem evaserit, utrum Mediomatrices a Triboccis sedibus suis ejecti & ad interiora migrare compulsi fuerint, quæ Ducatus, quæ Landgraviatuum, quæ Imperialis Præfecturæ in Alsatia origo fuerit, & similia *Cl. Obrechtus* magni Bœcleri Gener, nec degener in Cathedra Academica Successor, in hoc Alsaticarum Rerum Prodromo e variis Chronicis & Annalibus, privilegiorum, donationum, fundationum, & pactorum instrumentis, & optimis quibusque historiæ præsidiis, editis ac ineditis, antiquis ac novis, diligenter eruit, & quæ vel a fingentium vanitate, vel a credentium ignorantia & *superstitione*, ortum suum habent, a sincera rerum gestarum commemoratione tam nervose segregat, ut apud omnes, qui primum hoc Volumen delibarunt, magnum reliquorum Voluminum appetitum excitaverit, quem ut propediem citra ullum impedimentum satiet optamus.

A NEVV SYSTEME OF THE Mathematicks, Composed by Sir Jonas Moore Knight.

London. 1681.

h. e.

NOVUM SYSTEMA MATHEMATICA, Compositum a Dn. Jona Moore, Equite.

Londini in 4to 1681.

OCcasio adornandi hujus Systematis Illustri huic Viro subnata est, ex Præfectura Xenodochii Christi Londinensis, quo munere annis ante obitum aliquot solerti cura defunctus est. Instituta enim inibi Regio sumtu Schola Mathematica in gratiam puerorum rei nauticæ aliquando admovendorum; id ipse laboris sibi sponte sumsit, ut conscripto hoc opere, & partes definiret matheseos, Scholæ isti necessarias, & rationem insimul illarum tradendarum. Totum vero opus cum quatuor partibus complecti constituisset: ea, quæ nunc (junctis Euclide s & Algebra) Tomum priorem absolvunt, ad Primam retulit; reliquis tribus, Tabulas Astronomicas, succinctam Geographiam, & ex Elementis Euclideis libros sex priores, undecimum, duodecimumque, ut & Algebram destinavit; quo ordine, non usque quaque certum.

Editis enim Arithmetica, Geometria practica, Trigonometria & Cosmographia, Autor in adornanda Nautice occupatus, post absolutam Algebram, Euclideosque libros Melderianis & Domini Barrovv Figuris instructos, fatis concessit, affectumque opus fortunæ posthumorum reliquit expositum. Adnitentibus autem Illustribus (quorum Præfatio non sine laude meminit) Viris, succollantibusque præcipue & sumtus facientibus Domino Hanvvay, & Dn. Potenger, defuncti Generis, accedente porro liberali, in Nautica, Sphærica & Geographia perficienda, Domini Perkinsi, Flamstedii, & Halleji opera, Systema duobus Tomis comprehensum, tandem prodiit; serie partium insequenti.

Tom. I. proponitur 1. Arithmetica tam Naturalis & Decimalis, quam per species aut Principia Algebræ. 2. Geometria practica, cum sex Elementis prioribus, undecimo & duodecimo Euclidis, symbolice demonstratis. 3. Trigonometria plana & sphærica. 4. Cosmographia. 5. Nautice, sive Navigandi ratio per Planum, Chartas Mercatoris, & Arcum circuli maximi. 6. Doctrina Sphærica motui Terræ juxta Systema vetus Pythagoricum aut Copernicæum innixa.

Tomo II. 7 Tabulæ Astronomicæ, & Logarithmorum, naturalium & Artificialium, Sinuum, Tangentium & Versorum Sinuum. 8. Nova Geographia, sive descriptio potissimarum Mundi Regionum & Tractuum, cum eorum chartis, Tabulisque Longitudinis & Latitudinis.

Opus tradendæ, docentium æque ac discentium insigni compendio, Mathematicæ apprime accommodum: & quod præter commendanda alia, in doctrina Surdarum quantitatum Tom. I. subnexa, Tabulisque Logarithmicis Differentialibus, pro Logarithmis numerorum vulgarium 10000 & 1000000 intermediorum, & vicissim, inveniendis habeat, de quibus sibi gratulari possit Lector: cujusque Nautice (juxta præfationem) ob succinctam triplicis Navigationis explicationem; triplicem propositionum solutionem: certam & infallibilem cursus navium dimensionem; descriptionem Instrumentorum Nautices, usumque eorum ostensum, hactenus editis palmam indubie præripiat.

D. BUR

D. BURCHERI DE VOLDER,
Medicinæ & Philosophiæ Doctoris, hujusque in illustri Academia Lugduno Batava Professoris Ordinarii celeberrimi
Disputationes Philosophicæ,
De Rerum Naturalium Principiis, ut & de Aeris Gravitate.
Lugdun. Batav. 1681. in 8.

Disputationes istas antehac habitas qui edidit, continuis numeris textum copulando in duos libellos congessit. Ipse vero doctissimus earundem Auctor in iis, quas de Rerum Naturalium Principiis instituit, has ponit primorum principiorum conditiones; primam, *ut clare distincteque percipiantur*; secundam, *ut non sint alterius causæ naturalis sive corporeæ effecta*; tertiam, *ut ipsis nulla adscribatur proprietas cogitationis aut mentis*; quartam, *ut ex ipsis omnia hujus mundi phænomena queant deduci*; quintam, *ut principia certo demonstrentur esse vera*; quam tamen ultimam non necessario requiri autumat, quod effectus naturales a diversis causis pendere queant. Quibus explicatis evincere conatur, conditiones eas genuinas principiorum, neque materiæ & formæ Peripateticorum, neque atomis & inani Democriteorum, neque Sali, Sulphuri & Mercurio Chymicorum, neque ὁμοιομερείαις Anaxagoræ competere; omnes autem convenire Materiæ & motui, ideoque hæc duo sola esse principia rerum genuina.

In Disputationibus vero de Aeris Gravitate, Aerem, qui tellurem nostram ambit, quemque spiritu ducimus, gravem esse i. e. premere tellurem & corpora in ejus superficie hærentia, probat 1. experimento Torricellii. 2. experimento Ottonis Guericke Consulis Magdeburgensis, qui duo hemisphæria avulsa separataque sibi invicem imposita, interjecta cera conglutinavit, deinde ex loco concavo aerem ope antliæ eduxit, quo ipso animadvertit tanta vi sibi invicem cohærere hæc hemisphæria, ut pro varia eorundem latitudine, non nisi notabili sive equorum numero sive ponderum appensorum quantitate queant sejungi. Quem admirandum effectum aeris gravitati deberi

ita ostenditur: Cum aer immediate subjacens inferiori hemisphærio a gravitate aeris lateralis superiora versus feratur, nec quidquam in Sphæra sit, quod huic pressioni resistere valeat, oportet hoc hemisphærium ad alterum, quod eadem aeris superioris vi & gravitate deorsum premitur, comprimi tota vi & pressione subjacentis aeris, quæ quod tota dependeat ab ea, qua Aer lateralis deorsum ruit gravitate, sequitur omni hujus gravitatis vi & impetu hæc hemisphæria ad se invicem compelli. 3. Experimento proprio, quo bilance accurata non tantum in genere aerem gravem demonstrat, sed & datæ cujuscunque massæ aereæ certam gravitatem & pondus determinat.

PHILOSOPHIA CURIOSA seu *Universa Aristotelis Philosophia juxta Communes sententias exposita*, ab *Adalberto Tylkovvsky e Soc. Jesu.*

Typis Monasterii Olivensis S. O. Cist. Anno 1680. in 8.

PArtes hujus Philosophiæ Curiosæ, Physicam & Meteorologiam, priusquam omnes junctim prodirent, impressas Cracoviæ Index Librorum Anno secundo Ephemeridum Naturæ Curiosorum adjectus docet. Institutum Auctoris est, Aristotelis doctrinam, quam nonnulli insufficientem & ineptam pronunciant solvendis experimentis, a calumnia ipsi religioni noxia liberare, ostendereque ejus principia naturalibus effectibus satisfacere. Operis universi quatuor sunt partes. I. Logica. II. Physica in sex partes subdivisa. III. Metaphysica. IV. Moralis, quæ omissis cæteris doctrinis, fere omnis in parte Oeconomicæ absumta est, de re agraria ad cœlum & morem Poloniæ instituenda. Pauca excerpimus ex Physica Curiosa memorabilia ad historiam naturalem pertinentia.

I. Vistula Prussiæ fluvius ante magnos imbres subito deficit, quoniam fontes ejus, qui sunt in montibus Carpathiis, in vapores attolluntur, qui postea resoluti dant pluviam.

II. Spiritus Vini Thermoscopiis infusus, incongelabilis, quia ardentissimus, hiemem constanter sustinuit, monstravitque aeris variationem

tionem ac gradus remittentis intendentisque frigoris, sed ubi accessit ætas, minima asperitate aeris in tantum sublatus est, ac hieme summo frigore.

III. In Prussiæ Episcopalis Cameratu Allensteinensi, ad villam Butrini, lacus septennio absoluto evanescit cum piscibus, datque pratum, quod minimum centum quadrigas fœno oneret, post septennium redit cum piscibus.

IV. Sinus Prutenicus & aliæ aquæ certis temporibus florent, quibus inutiles sunt certis usibus; hæc efflorescentia ex fermentatione orta quousque dispersa est inconspicua, colligitur ac apparet, ubi in aliud flumen aquæ irrumpere parant.

V. Retulit Jesuita Chanovvsky duos pagos Bohemiæ contiguos, in quorum uno, dum est hiemale frigus, alter hilarescit calore æstivo: hic messis, ibi viride frumentum; hic ros, ibi pruina. Suspicio est, uni nitrum, alteri copiosos ignes subesse.

VI. Terra sigillata in Polonia ac in ripis Vistulæ prope Varsaviam eruitur, licet viribus debilior, ut in duplicata dosi exhibenda sit.

VII. Gemmæ omnis generis prope Varsaviam collectæ expoliuntur.

VIII. Sal fossilis, qui largo proventu ex fodinis minoris Poloniæ instar grandium saxorum effoditur, quamdiu sub terra, minus ponderis habet, supra terram est gravior. Causa refertur vel in aeris subterranei densitatem, in quo Sal uti lapis infra terram, utpote in densiori medio minus premit; vel quod aeris recentis afflatu rigescat fiatque densior Sal & gravior.

IX. Succini, cujus fodinæ prope Regiomontium in Prussia haut procul mari Balthico alibique in Polonia sunt celebres, minera similis plane apparuit loco, in quo olim ligna secabantur, ubi sarmenta, cortices arborum, ramusculi cum terra miscentur & ad terram declinant vetustate: habuit quid simile corticum terra obrutorum, aliquid radicum atque ramorum, & singulis intra nigram arenam adnatas particulas flavi succini sparsim neque tamen adhærentes. Frustum exhibitum parte succinum, parte resina fuit, cui tamen se admisceat bitumen, alumen, nitrum & vitriolum atque Sal. Modum colligendi succinum diversum observant. Muscæ, viperæ, sorices, paleæ & alia, quæ succinum exhibet portenta quasi involuta, ludibria sunt mera, nam ubi frangis, nihil habes. Vidit Hollandus quidam in

frusto succini grandem numum aureum apud quendam civem Regiomontanum, cupidineque auri pretio majore succinum emit; quo fracto se deceptum cognovit.

X. Pareliorum causa, motus, locus, significatio & historia per multa secula ad nostram ætatem continuata diligenter exponitur.

XI. Quæ in montibus aliquando reperta vulgus credit ossa tibiarum, dentes, crania de Gigantibus reliqua, ea in litore Vistulæ non procul a civitate Casimiria inventa Jesuita ostendit, ex luto molli seu marga formari.

XII. In Lituania nullæ nascuntur spinæ. Causam Auctor opinatur frigus regionis.

XIII. In oppido Prussiæ Holland quidam in suo viridario arbusculam tiliam vertice suo in terram defixit, quæ post multos annos in arborem amplissimam & ramosissimam provecta est, ramis quidem deorsum ab trunco vergentibus, postea se rursum reflectentibus, radice vero, quæ cœlum spectabat, plurimis ex ea fusis obsita surculis. Jesuita Peripateticam doctrinam secutus, quæ nutritionem plantarum per attractionem succi fieri asserit, cum intelligat alimentum in arbore inversa non potuisse vi tractrice sursum provehi, ad cœlum & astra confugit, quorum calore contra naturam arboris elevatum sit.

XIV. Heliotropium Solem sequi decantatum est. Auctor in Italia, ubi plantæ vigent, diligenter attendens non potuit deprehendere, indeque conjicit ex amphibolia vocis opinionem ortam; quia flos similitudine Solem exprimit, dictum Solem sequi, quod perverse de motus sequela acceptum fuerit.

XV. Gemmas Sambuci sursum detractas per os purgare, deorsum tractas per inferiora, confirmat experientia sua. Detrahebatur, inquit, medius ex Sambuco cortex & hydrope correpto cingulo tenus supponebatur. Si detrahebatur cortex deorsum, descendebat, si retrahebatur cortex sursum, adscendebat hydrops.

XVI. Quod spectaculum lapis Bononiensis multo apparatu, hoc putre lignum pineum dat sine ulla præparatione, maxime, si bene prius pluviis perfusum Sol ingressus est. Illatam enim lucem cameræ retinet per justum spatium, quam tandem dimittit. Qua occasione adjicit, quod compertum habuit de vermiculis noctu lucentibus, qui oriuntur ex granulis copiosis per Poloniam totam, esse rubra ea modica cujus-

cujusque herbæ, maxime illius, quam vocant auriculam murium radicibus adhærentia; in Majo debere legi, in Junio versa in vermes avolare & nocte lucere. Ex quo arbitratur ipse, semina esse vermium qui alia radici affigunt dum ipsi animantur, quæ fotu terræ in vere adolescunt; his tingi serica illa pretiosa; horum tabe scarlata, quæ tanto venire fecit vanitas rubescere. Hieme, æstate & auctumno deprehendi semen hoc non posse ob exilitatem. Postquam vermis avolavit, solam relinqui vacuam vesiculam tanquam ejus secundinam, intra quam coaluit.

XVII. Ad finem Physicæ Appendicem geminam attexuit, unam de podagra, alteram de Plica Polonica, qui morbus est Polonorum fere solorum capillos complicans instar filtri, & paroxismos similes epilepticis, excœcationem aliaque gravia symptomata inducens.

XVIII. Denique Partibus singulis Physicæ suæ adjicit Problemata & Paradoxa, quæ ex sparsim dictis solvenda relinquuntur: v.g. *An quis in eodem loco manendo currere possit? an foramen melius clausis quam apertis oculis videatur? an homo infinitus haberet cerebrum in capite? an debilis oculis juvetur perspicillis in vacuo? an de facto culex detur, cujus una ala totam terram possit tegere? an possit quis cribro aquam haurire? an detur aqua non madefaciens? an majus monstrum sit culex unius ulnæ, quam cetus 100 ulnarum? an possit audiri campana, quæ nunquam extitit? an unus homo simul equis mille possit insidere? an in gutta aquæ posset navigare classis Xerxis? an possit esse tantum frigus, quod verba congelet? an sufficiat truncus unus, ut quis se centum annis calefaciat hieme? an melius sit gigantem esse instar turris, an pygmæum instar psittaci? an converti possit lapis in Ciceronis Orationem? an Eva sit filia vel soror Adami? an aliquis existens in Polonia possit videre Regem Mogoris? an quis possit gustare aliena mensa fercula ipse alibi existens?* &c.

GEORGII HIERONYMI WELSCHII, Curationum Propriarum & Consiliorum Medicorum Decades X, Opus Posthumum.

August. Vindelic. 1681, 4.

Ut

Ut editis in publicum scriptis pluribus notissimus est *Welschius*, ita non pauca, quorum in istis spem nobis fecit, restare adhuc videntur edenda, fato licet jam functus suo fuerit Autor. Posthuma hæc inter, primo in lucem publicam prodierunt *Decades X Curationum & Consiliorum Medicorum*, opera *Lucæ Schrockii* junioris, Med. D. & Phys. Augustani, qui memoriam Welschianam, seu Vitæ ejus amplam Historiam, cum librorum ejus tum editorum, tum edendorum catalogo jam anno 1678, mox ab Autoris obitu divulgaverat. Continent autem Decades prædictæ Casus in Praxi Medica subinde occurrentes, quorum curationis historiam Autor primo recenset, hinc prolixum ejusdem examen, tam theoreticum quam Practicum subjungit, & morbi cursum seu successivas mutationes juxta siderum motus simul perpendit. Examina ista juxta Veterum, Græcorum præsertim & Arabum (quorum linguæ exactissimam habebat notitiam, & scriptorum eorundem interpres erat accuratissimus) placita instituuntur, Modernorum tamen hypothesibus ubique insertis, cum Vir inexhaustæ lectionis existeret. Præ aliis vero similis argumenti Scriptoribus peculiare hoc obtinet, quod plurimorum morborum motum & exitum ad leges astrorum curiose trutinat, & criticas vel proprie tales, vel his affines mutationes observat; ita tamen, ut Criticarum Dierum enumerationes, non solis numeris Pythagoricis & Hippocraticis, quaternariis scil. & septenariis, prout communissime fieri amat, aut humorum conditionibus & proprietatibus Fracastorianis, aut Naturæ modificatis operibus, similibusque aliis adsignet, sed lunæ motum in iisdem primario respiciendum jubeat, non exclusis penitus cæterorum planetarum benignis malignisve aspectibus; & quidem non Lunæ Phases, singulis mensibus consuetas, sed solummodo Lunæ motum per quadrata Zodiaci signa, eumque inæqualem, nec semper septenario respondentem; unde sæpius octavus Criticus esse soleat, tunc scil. cum Luna quadratum, respectu sui sub morbi principio Loci, attingat. Adeo incerta esse omnia asserit, quæ vulgo de quaternariis & septenariis diebus docentur, nisi ad leges sideralis scientiæ exigantur, & Hippocratis Arithmetice Latitudine quadam explicetur, non alia, quam ejusmodi coelestium motuum observationibus definienda. Quæ ipsa adjunctis Schematismis, Lunæ Phases & aspectus, sub morbi motu & mutatione exprimentibus, pro faciliori apprehensione ulterius illustrat.

OLAI

OLAI BORRICHII
De Somno & Somniferis, maxime Papavereis Dissertatio.
Hafniæ & Francof. 1681. in 4.

SOporifera alioquin papavera haud leviter nihilominus hoc seculo ad sui scrutinium solertiora excitarunt ingenia, quæ inter & Autor occupatus est in facultatibus eorundem citra occultarum qualitatum opem, clarius dilucidandis. In antecessum monet, sibi non displicere sententiam eorum, qui censent, somnum *ex clementiori quadam spirituum animalium in cerebro quiete dependere*, ita ut per somnos in cortice cerebri (ubi generationis eorum cum Willisio ponit exordia) spiritus velut in nebulam cogi videantur, & minus prompte separari, minusque alacriter moveri. Quoad densationis hujus causam in castra transit Stagiritæ, dum ex alimentis, vaporis habitu, *corporeum aliquid*, seu corpuscula oleosi generis, eaque in minutias seu spiritus attenuata, a calore nativo excitata, motu cordis juvante, in cerebrum ascendere, ibique Spirituum animalium, ceu corpusculorum Salinorum volatilium subtilissimorum, vivacissimum motum, adventu suo nonnihil suspendere, & procursum vehementiorem impedire asserit. Id quod per crassamentum ex S. V. rectific. & spirit. Urin. permistis natum illustrat, hac tamen limitatione, quod blandius ista in corpore animali contingant, ubi satis sit, si in tenuiorem saltem nebulam densentur Spiritus. Progreditur hinc ad papaveris, ejusque producti, Opii, ceu somniferorum antesignani, anatomen chymicam, cogniturus, an tale oleum mite, ac spissans, idque copiosum, & facile quod distribui possit, in iisdem hospitetur; præmittendo prius considerationem controversiæ toties agitatæ, calidum an frigidum sit papaver & opium, eamque ita dirimendo, ut *respective* consideratum, ad corpus scil. animale, & operationes, quas ibidem exercet, frigidum omnino illud pronunciet, cum quietem sensibus inducat, non motum, immoderatiusque sumtum, gelationem & livorem artuum sudoresque frigidos inducat, & novissime frigidam mortem: sin vero *absolute* spectetur, particulas ejus potissimas, in calefacientibus numerandas esse, *ex oleosorum* scil. genere censeat. Id quod per Pyrotechniam Chymicam comprobare satagit: dum ex

ſem. papaver. unc. xvj igne arenæ elicit,aquæ unc. iij, olei perquam fumoſi,unc. ix,relicto in vaſe capite mortuo ad unc. iij, & paulo amplius, reliquum odoris ſubtiliſſimi formà, per vaſorum commiſſuras, triplici licet veſica munitas,evanuit: pariter ex Opii unc. j, aquæ limpidæ guttas 60,olei fumoſi admodum, ſive quod fumi albiſſimi forma, partim per collum vaſis, undulato lapſu properaret, partim excipulum ſatis capax oppleret, & per omnia ſpiracula exitum quæreret, una cum parte ejus craſſiori, e roſtro retortæ ſubinde ſtillante ad unc. B., elicuit. Subjungit his experimenta, cum oleis iſtis deſtillatis, ut & cum Opio crudo, mediante Spiritu Vini, felibus & columbæ propinatis inſtituta, (quæ ipſa,ut & modo enarrata Spagyrica anatome ejus videri quoque poſſunt in Act. Med. Hafn. Vol. V. obſ. 124. p.331.) ex quibus (incidenter notando, non opium tantum, ſed & ſimplicem Vini Spiritum, feli venenum eſſe) concludit,opii narcoſin, a ſale & ſpiritu quidem actuoſiorem reddi, proficiſci vero primario ab oleo, cujus particulæ, cum minutiores ſint, quam aliorum oleorum, facilius aſcendant habitu albiſſimi vel fumi, vel vaporis, & inſtar nebulæ perreptent corpus, & ubi inciderint in liquores, eosdem nebulæ ſuæ involutos ſiſtant, ſive motum eorundem excitatiorem impediant. Ultimo loco Opii uſum explicat, tam quem per ſe, ſpiritus denſando, eorumque & humorum impetum ſiſtendo,quam quem per accidens, ſudores, urinas, ſeceſſus,& vomitus movendo, præſtat: hinc fructus ejus, quos in humano corpore ſub cura morborum pollicetur, exponit, obſervando brevibus,quibus in affectibus magis minusve conducat, & qua methodo adhibendum veniat; circa quam ultimo monet, minus ſecure Opium jungi Lapidi bezoard. gemmis, Cinnab. antimon. diaphor, &c. aliisque pharmacis mitibus & inſipidis, quam manifeſte calidis; cum ſi quam noxam imprimat frigus Opii, eam ſuperveniens calor aromatum corrigat; & quidem aromatum potius, quam Spirituum: quod illa actionem Opii pedetentim ſequantur, hi ut omni vinculo ſoluti,vel antecedant vel turbent comitando.

DE PRINCIPIIS RERUM LIBRI tres,cum Appendice duplici,

Authore GUILHELMO LAMY.

Pariſiis,1680. in 12.

Sicut

SIcut ex Titulo Scripti hujus constat, illud ab Autore in tres libros ac duas appendices digeri: Ita in *priore* Peripateticorum principia physica explicat atque refellit, hincque primis statim capitibus eorum materiam primam examinat & annihilat, nullamque loco hujus aliam, præter extensionem solidam atque impenetrabilem, concipi posse, declarat. Pariter illorum formam substantialem sub examen revocat, partim argumenta, pro hac facientia, recensendo ac solvendo, partim ratiocinia, quæ formarum istiusmodi existentiam suspectam reddunt, subnectendo, quæque contra hæc moveri possint, instantias declinando. Porro Corporum distinctionem Peripateticam in incorruptibilia & corruptioni obnoxia, numerum elementorum quaternarium, qualitatum extra corpora horumque modos realium, & quidem tam manifestarum, seu sensibilium, quam occultarum sive insensibilium magis, tam rerum inanimatarum, quam animatarum, tam activarum, quam passivarum, existentiam atque formalitatem dubiam reddit: nullamque tandem finis in rebus naturalibus rationem esse habendam; Vacui vero fugam Aristotelicorum absurdam evincit. *Librum secundum*, in quo Philosophiam Cartesianam examinat, in duas partes subdividit, atque in harum prima ostendit, neminem Cartesii philosophandi viam, quia de rebus omnibus dubitandum, omnesque nostras cognitiones seponendas ac rejiciendas esse docet, ingredi posse; ipsamque, quamvis aditu possibilis foret, ad immaterialitatis tamen atque immortalitatis animæ rationalis & Existentiæ DEI notitiam atque demonstrationem nullatenus conducere, sed utramque hanc rem declarandam partim obscuriorem reddere, partim falsis fundamentis inniti, imo contra proprias leges peccare, quatenus passim tales propositiones pro axiomatis supponit, de quibus tamen dubitare, quasque falsas potius pronunciare decebat. In parte secunda, postquam Cartesii ac Democriti & Epicuri principiorum conformitatem atque disparitatem monstravit Lamy, essentiam materiæ neutiquam ex Cartesii mente in extensione sola consistere, nec materiam juxta eundem in infinitum divisibilem esse, argumentis diversis declarat, præprimis cum illis hypothesibus admissis non determinare liceat, quid sit locus, quid motus, & quomodo fiat, nec fluidorum corporum natura, nec durorum diversitas explicari queat; tandemque legum illarum naturæ trium,

quas de motu corporum materiæve, tanquam diversorum motuum causas secundarias atque particulares, finxerat Cartesius, falsitatem evincit. *Tertius* liber pariter bimembris est, utpote in quo primo Epicuri principia eo modo, quo a Lucretio tradita sunt, exponit & quæ in his paradoxa reprehendit Autor, v. g. quibus creationem impossibilem & materiam æternam esse, Atomorum indivisibilitatem a vacui exclusione oriri, motum atomorum superne deorsum, motum declinationis, hincque dependentem hominis libertatem, asserere conabatur, indigitat. Cum vero quoad plurima Doctrinam Epicuream præ cæteris magis verisimilem, ac universo & phænomenis naturalibus explicandis commodiorem habeat, principia hæc deinceps de æternitate atomorum, harum motus, numero infinito æternisque earum conjunctionibus per rationem meram sibi conceperat, fidei lumine corrigenda esse moneat.

Denique quoad scripti hujus binas appendices, prior Causas effectuum, quos Aristotelici Fugæ Vacui, Recentiores nonnulli Aeris Gravitati attribuunt, postquam aeris vim Elasticam explicuit, huic assignat, v. g. cur Mercurius in altitudine duorum circiter pedum cum quadrante consistat? cur Aqua machinas hydraulicas & siphonem conscendat? cur aer pulmones inspiratione ingrediatur &c. simulque argumentis Paschalii atque Gassendi, quibus aeris gravitatem comprobare satagebant, satisfacit. Posterior naturam & modum Fermentationis, hujus ac Effervescentiæ differentiam, Fermenti essentiam & agendi modum, secundum eadem Epicurea & a se correcta principia, exponit.

CANONICI JURIS INSTITUTIONUM Libri tres,

Opera Francisci de Roye, Antecessoris Andegavensis,

Paris. 1681. in 12.

IN concinnandis juris Canonici Institutionibus eandem Auctor methodum, quam Justinianus Imperator olim in Institutionibus Civilis Juris, servavit. Nam ut is Institutiones suas sic partitus est, ut de personis primum, post de rebus, ac postremo de actionibus atque judiciis ageret: ita eandem viam stricte Noster, quantum passa est argumen-

gumenti ratio, persequi voluit. Itaque præmissa Juris Canonici, ex Canonibus Conciliorum, Decretis Summorum Pontificum, dictis SS. Patrum, & Principum nonnullis constitutionibus conflati Historia, *primo libro* personarum jura exhibet, ac de Clericis in genere, eorumque ordinatione, electione, consecratione, de Summo Pontifice, Patriarchis, & Cardinalibus, de Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Canonicis, Monachis, personisque Ecclesiasticis aliis agit. *Altero* res Ecclesiasticas, tam quæ simpliciter, quam quæ aliquo modo juris divini sunt, persequitur, omnemque adeo de Sacramentis, & Bonis Clericorum temporalibus doctrinam evolvit. *Tertio libro* circa actiones seu judicia occupatur, deque Clericorum foro competenti, de eorundem judiciis, jurisdictione, delictis, pœnis, & quæ alia sunt hujus disquisitionis, agit. Ubique vero id inprimis propositum Auctor habuit, ut juris originem ac progressum diligenter expenderet, & sensim ad sua deduceret tempora, innueretque adeo, quæ Ecclesiastici juris, antequam Imperatores ipsi Christianam Religionem professi sunt, quæ postea, ratio fuerit, & quæ ex Canonico jure locum hodieque in Ecclesia Gallicana obtineant, quæ non. Nec enim dissimulandum, Auctorem Institutiones hasce suas ad Gallicanæ potissimum Ecclesiæ statum accommodasse, eoque non uno loco aliter sentire ac loqui, quam Romæ fortasse fuerit permissum. Nam e. g. *Politico Magistratui in Clericos jurisdictionem, de Ecclesiasticis bonis, imo rebus ad Ecclesiasticam Disciplinam pertinentibus cognitionem*, nec non *facultatem bona Ecclesiastica curandi legesque de iis condendi, exigendique a clericis tributa* vindicat: *Summi Pontificis potestatem Concilio generali, ex Ecclesia Gallicana, omniumque Galliæ Parlamentorum & Universitatum sententia* subjicit: *nuptias liberorum deficiente paterno consensu initas, ipso jure nullas atque irritas*, repudiata Concilii Tridentini, opinionem hanc anathemate ferientis, auctoritate, pronunciat, *Principibusque ferendarum legum, quibus certi generis matrimonia non prohibeantur tantum, sed & irrita fiant*, jus asserit: *Jurisdictionem forensem Ecclesiæ nonnisi concessione secularium Principum competere, Clericum Ecclesiastico foro valide posse renuntiare, seculares judices directam in Clericos jurisdictionem obtinere*, ejusque generis alia non omnibus forte Romanæ Curiæ paulo devotioribus probanda, tradit.

U 3 JO-

JO. SCHILTERI INSTITUTIONES Juris Canonici, ad Ecclesiæ veteris & hodiernæ statum accommodatæ.

Jenæ 1681. in 12.

QUemadmodum *Joh. Paul. Lancellottus* ad Ecclesiæ Romanæ & Hierarchiæ Pontificiæ, *Franciscus de Roye* vero ad Gallicanæ Ecclesiæ, suis quas vocant Libertatibus gaudentis: Ita *Dn. Schilterus*, JCtus ac Consiliarius Saxonicus, ad Ecclesiarum Evangelicarum ac juxta normam primæ & Apostolicæ Ecclesiæ repurgatarum statum Canonici Institutiones Juris accommodavit. Itaque non solum *Jus Canonicum κατ' ἐξοχὴν* ita dictum, quod a generalibus præcipue Conciliis vim accepit, & in Decreto Gratiani collectum est; multo minus *Pontificium*, quod a Curia tantum Romana profectum in Decretalibus magis cernitur: sed *Ecclesiasticum* Sacrumque *Jus* omne, ex Jure Divino, Conciliorum Canonibus, Legibus Imperatorum, Pontificum Decretalibus, ac Statuum Imperii Evangelicorum Ordinationibus Ecclesiasticis, usuque fori, justa ac concinna methodo propositum habuit tradere. Id quod duobus libris, quorum primus jura personarum Ecclesiasticam Societatem constituentium, alter rerum jura persequitur, ea dexteritate præstitit, ut quæ sit inter Protestantes, postquam per Pacem Religiosam Romanæ Curiæ Jurisdictione liberati sunt, Ecclesiastici regiminis ratio, quamque singula in Evangelicis Ecclesiis ordinate ac decenter, contra quam persuadere sibi amant nonnulli, peragantur, nullo negotio intelligatur. Subjungitur libello, S. S. Theologiæ non minus quam Juris Cultoribus utilissimo, Opusculum aliud, Differentias Juris Civilis & Canonici in Compendio exhibens; in Academia Julia primum A. 1635. a *Christoph. Wegnero* per modum Dissertationis Academicæ propositum, post ab *Henr. Hahnio* aliquoties recusum, nuncque denuo in cupidæ Canonum Juventutis gratiam a Nobilissimo *Schiltero* adjectis brevibus notis editum.

B. AM-

B. AMBROSII ABBATIS GENERALIS Camaldulensis Hodœporicon, a Nico lao Bartholini Bargensi C. R. congregationis Matris DEI publica luci assertum.

Florentiæ ac Lucæ. in 4.

UT integritas collapsæ in Italia disciplinæ monasticæ quodammodo restitueretur, anno recuperatæ gratiæ MCCCCXXXI Eugenii IV P. R. autoritate, *Ambrosius Camaldulensis*, cum socio suo Silvestro missus est, qui monasteria per Italiam lustraret, corruptosque monachorum ac virginum claustralium mores emendaret. Hujus officii partes, qua fide, zelo & prudentia impleverit *Ambrosius*, quaque solennitate in diversis locis fuerit exceptus, in hoc suo hodœporico ipse exponit, nominatis etiam claris viris, quos in itinere salutavit; annotatis item libris, quos in Bibliothecis vel conspexit vel evolvit. Romæ Origenis in Lucam XXXIX Homilias ab Hieronymo traductas; Mantuæ inter multa Græca scriptorum volumina Orationes quasdam Juliani Cæsaris, Homeri vitam ab Herodoto scriptam, item Quintiliani Musicam & alterius Senis de Musica opus cum aliis scriptis perlustravit. In eodem itinere Chrysostomi quædam scripta, ejusque vitam ex Græco Latine vertit, ac Pontifici Eugenio dedicavit. De cujus affectu erga Concilium Basileense, & fuga propter Romanorum insidias suscepta, simul quædam commemorat. Cosmi & Laurentii Florentinorum virorum excellentium, quod illo tempore contigit, exilium cum describit, eorum virtutes quoque laudat. Editor hujus Hodœporici Dn. *Nicol. Bartholini*, in adornanda ejusdem editione liberalem operam Domini Antonii Magliabechi Sereniss. Magni Hetruriæ Ducis Bibliothecarii, viri ob humanitatem & studium augendi rem literariam celeberrimi, valde prædicat, & sub finem laudati *Ambrosii* Epistolas cum elogiis illius edendas promittit; de quibus doctissimus Vossius, qui libro III de Histor. Latin. hujus Ambrosii scripta allegat, nihil habet.

ÆGIDII MENAGII POEMATA.

Parisiis apud Petrum le Petit, in 12.

Q

QUi Poetarum monumentis non ab antiquitate, sed nativa elegantia pretium ponere norunt, venustissima Gallorum elegantissimi eruditissimique Abbatis MENAGII, Carminum gloria Veteribus paris, Poemata sæpius in unum collecta corpus prodiisse, & sexies antehac Parisiis & Amstelodami excusa fuisse, gaudent: sed jam nova hac & *septima* prioribus locupleriore editione ea iterum typis vulgata esse, tanto magis delectabuntur, quo plura Latina & Græca, Gallica & Italica nova Carmina accessisse antea vulgatis cognoscent.

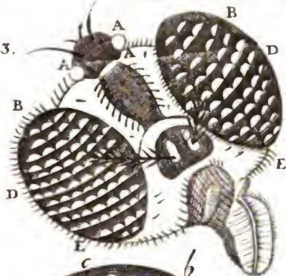
PETRI ALLINGÆ FAX DISSIDII extincta, seu Exercitationes Pacificæ, Ad nonnullas quæstiones Problematicas, quæ hodie in Belgio potissimum moventur.

Amstolodami 1682. in 4.

BElgium nimirum, exorto Cartesianismo & Coccejanismo, in duas abiit factiones; quibus sua etiam nomina, inter plures alios, dederunt Leydekkerus & Allinga. Ille contra Cartesianos & Coccejanos in lucem publicam emisit Facem Veritatis; quam cum a se refutatam, tametsi nondum editam esse, fassus esset Allinga in præfatione, Erotematibus suis præfixa, ægre id ille tulit, facemque suam inextinctam & vi veritatis nunquam extinguendam esse, gloriatus fuit in Corollario disputationis, 22. Febr. A. 1679. habitæ. Quo in arenam se provocatum esse putans Allinga, Refutationem illam, quam hactenus in scriniis suis reservaverat, evulgavit, *ut ita*, ceu loquitur ipse in præfatione, *Fax illa dissidii, ad confusionem vanæ Professoris jactantiæ, penitus ac omnino extingueretur.* Hinc Titulus Libri; qui proinde non de Pace, sed de Triumpho est accipiendus, quem super Face veritatis Leydekkeri (*face falsitatis & dissidii* jam ante Allingam *a Burmanno in Narrat. p. 27.* dicta,) canit. Quemadmodum etiam quæstiones has in Titulo quidem problematicas vocat; parum tamen orthodoxe Leydekkerum inter probandum agere, capite statim primo *§. 6.* censet. Totum itaque scriptum cum sit Elenchticum, vestigia etiam Adversarii sui ubique premit, eundemque ordinem observat, & verbis ejus plene allegatis suas subjicit responsiones, postque octo & octoginta capita finem operi in octogesimo nono imponit.

OBSER-

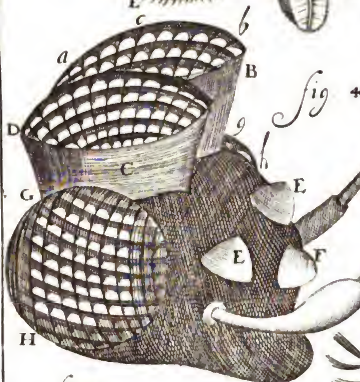
TAB. VIII. ad A. 1682 pag. 161.

OBSERVATIONES QUÆDAM Abbatis de Catelan, Oculos Insectorum concernentes, ex Ephemeridibus Eruditorum Parisiensibus.

n. XXIV 1680. n. XII. & XVIII. 1681. excerpta.

INter reliqua, quibus Insecta nos in sui naturæque providentiæ admirationem rapiunt, *Du. Catelan* horum oculos refert, dispari satis ratione & numero in illis conformatos. Sc. gaudere, inquit, *primo* eorum multas species, etiam minutissimas, v. g. pediculos, pulices (squammis munitos) & exigua illa animalcula, quæ in canistris, & scatulis, muscarum aut papilionum, quibus vescuntur, cadavera continentibus, reperiuntur, ac tineas, quæ æstate chartas, libros, mensasque transcurrunt, quarum figuram Tabula VIII. n. 1. exhibet, instar animalium majorum, duobus saltem oculis nigris, rotundis, satis duris & magnitudine corpori reliquo proportionatis, in quibus tamen nullas adhuc palpebras deprehenderit. E contra & *secundo* aliorum insectorum capita naturam pluribus, quamvis eo minoribus, oculis stipasse: illorum nempe, quibus numerus tantus necessarius videbatur, i. e. maximæ alatorum partis. Et inter hæc quidem alia nonnisi unam saltem oculorum speciem gestare, sc. Scarabæos, exceptis cornutis paucisque aliis, qui integra oculorum serie globulos binos, ad latera capitum prominentes, oppleant, quod itidem in papilionibus proboscide instructis, observare contingat; Dum contra culicum cristatorum capita, loco harum eminentiarum globosarum, circulus protuberans cingat, qui totus oculis obsitus cernatur, quem circuitum nominatus Observator in Fig. 2. lit. L. M. ex viridi rutilantem, totidemque quasi adamantibus ornatum testatur. Ab eminentiore vero ejusdem culicum capitis parte T, cujus color fere gryseus, duas prodire cristas plumatiles, ex fusco rubicundas, in quarum medio proboscis ejusdem coloris N, sceptrum æmulans, conspiciatur; lateribus autem earum alias binas adstare, quarum caules, crystallinam pelluciditatem ostendentes, nodis multis, ab omni sui parte infinitas plumas, aurei coloris, emittentibus, gaudeant. TAB. VIII.

Alia vero horum insectorum genera v. g. muscas, formicas volatiles, & perlas seu libellas, quas Gallice Demoiselles, Germ. Jungfräulein appellant, pluraque alia, oculos diversæ molis & situs habere, i. e. præter tres majores in antica capitis parte, a *Domino Hire* annotatos, infinitos minores in lateribus & vertice ejusdem. Nimirum sine microscopio in cunctorum horum capitis lateribus duos exiles deprehendi globulos, in muscis ignei, in reliquis speciebus alterius coloris, quos ratione numeri, situs & splendoris binos animalculorum horum oculos crediderint; ast microscopii applicationem duas has eminentias oculis pluribus stipatas & ornatas manifestasse. Et quidem in Musca vulgari, secundum Fig. 3. quæ caput animalculi denotat, in eminentiis BDE magnitudine uvas minores oculos hos æmulari asserit, tres vero majores literis AAA designat Noster. Ambiguus nihilominus, an granula illa exigua lateralia revera totidem oculi essent, bina hunc in finem adornavit experimenta. Nempe primo delineatas muscarum nonnullarum eminentias BDE pice molliore, aliarum capitis apicem, ubi oculi majores AAA, cera sigillatoria, ac aliarum denique omnes has partes simili materia obtexit, cunctas vero phiolæ vitreæ immisit, observavitque semper, quod duæ priores muscæ, quibus saltem partes aut AAA aut BDE erant incrustatæ, evolarint, imo postmodum fenestram petierint, quasi visu satis claro adhuc pollerent: dum reliquæ, quarum cunctæ illæ tres protuberantiæ cera aut pice obvolutæ, leviter saltem in phiola se converterent; exemptæ vero, instar cœcarum, palpando progrederentur, & nunquam evolarent. Deinde partes AAA & BDE quam accuratissime & subtilissime a cute separavit, atque harum faciem inferiorem per microscopium inspiciendo sub AAA tria foramina trianguli ILM, apicibus AAA respondentia, sub BDE autem innumera foramina, in schemate CGH expressa, deprehendit: ita quidem, ut tria foramina majora ILM aut AAA obvelata fuerint membrana tenuissima & pellucida, quæ rugosa & in diversis locis sanguine tincta observabatur, probabiliter ob rupta ac discissa vasa ac fibras cerebri, quæ in insectis cum his partibus communicant.

Ast in parva Libella, (notantur enim hujus tres species, magnitudine distinctæ) quæ Fig. 4. delineata nudo oculo paulo gracilior pau-

TAB. IX ad A. 1652. pag. 163.

fig. 1.

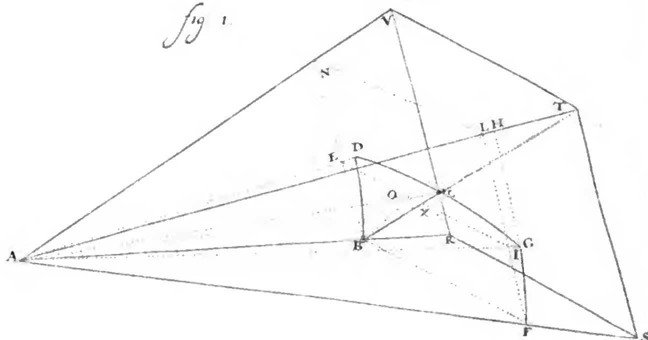
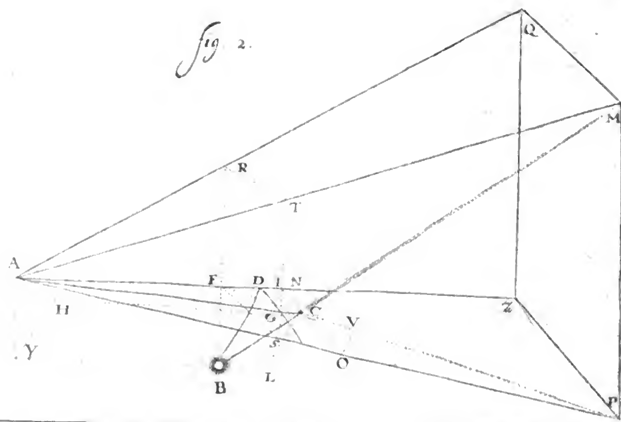

fig. 2.

pauloque longior musca communi apparet, alis rectis ac pedibus brevioribus,atque, instar Lacertarum, distractis gaudet, cute rugosa & musci colore tincta, caudaque in bifurcatum mucronem abeunte, seu setis albis duabus instructa est, inter duo hujus cornua pellucida seu antennas, tres magnos & virides oculos conspici, idem *Catelan* perhibet, quorum duo EE tertio paulo majores existant: præter laterales autem eminentias, exiguis admodum atque innumeris oculis stipatas H g, in vertice quasi pileolos seu mortariola duo rutilantia, d.c.b. & DGC assurgere, pariter oculis multis exilioribus & cœlum spectantibus ornata.

PETRI M. KAVINÆ GEOMETRÆ FAVENTINI, Cometa Anni 1681 & 1680, & in eundem Astronomici conatus, atque Physica meditationes, Faventiæ 1681. fol.

COmplectitur hoc Schediasma duas, titulo indice, partes: quibus historia Cometæ, a 24. Dec. st. Greg. 1680. ad 9. Feb. 1681, ab *Autore* observati, brevibus præmittitur.

In priori, cum per quatuor Problemata, ex data Cometæ altitudine & Azimutho, Solisque loco, ad Obs.d. 25 Dec. hor. o. 40 ab occasu Solis habitam, Cometæ declinationem & Ascensionem rectam, longitudinem, latitudinem, tempus occasûs, & tunc amplitudinem occiduam Cometæ; Solis porro hoc posteriori tempore profunditatem, & circuli verticalis per Solem ducti amplitudinem occiduam deduxisset: Problem. V & VI novam distantiæ Cometarum a Terra investigandæ rationem, supposita prius cognita extremi caudæ Cometicæ altitudine & Azimutho, insuperque projectione ejusdem in partem, præcise a Sole aversam, proponit.

Cui intelligendæ, sit in Fig.I, A Terra, ad Semidiametrum orbis annui puncti instar habita; DG, Horizontis astronomici & simul orbis annui portio, differentiam azimuthalem Solis, & extremi axis Cometæ T mensurans; C, Cometæ corpus, qui in eadem cum Sole superficie sphærica moveri interim intelligitur: ductæque sint ex A rectæ, ad B, Solem sub Horizonte per arcum DB mersum, C, Cometæ caput,

 & T,

& T extremum caudæ Cometicæ CT: Aſſumatur AD ſive AB, tanquam radius, partium 100000, ut habeatur EB, ſinus rectus primus, & AE complementi arcus DB. Et ſit altitudo extremi caudæ Cometicæ Tubi nihil *Autoris* refert, ipſa Axis extremitas punctum hoc ſit, an minus, dummodo ejusdem puncti capiatur altitudo & Azimuthum) angulus GAT, aut GAH; hujusque Tangens GH.

Facta deinde, beneficio Perſpectivæ, IF æquali ipſi EB, producantur ambæ æqualiter ad L punctum lineæ AT, & N, junganturque rectis NL, BF; hisque porro parallelæ ducantur TV, VR, RS, ST, occurrentes rectis, ex A per L, N, B, F ductis, in punctis T, V, R, S.

Ducta jam EI, eaque & angulo dato EAI per rectam AX bifariam diviſis, habetur in triangulo EAX, rectangulo ad X, ex angulis & latere AE, latus XE, & inde tota EI.

Habetur etiam in Triang. AEN, rectangulo ad E, ex latere AE, anguloque NAE, latus EN; & addito EB, tota BN, & huic æqualis FL: ex quo in parallelogrammo rectang. BNLF, diagonalis BL & angulus NBL; ex hoc vero & latere EB, in Triang. EBQ, rectangulo ad E, latus EQ; & ex hoc QX ignorari nequeunt.

Pro habendo autem angulo DAC ſive EAQ, ſub quo Cometam in puncto C plani Horizontalis, juxta data & ſuppoſita, apparere oportuit, in Triangulo QXA, ex latere QX, & AX (quod habetur Quadrato lateris EX, ablato ex Quadrato lateris AE) inventus angulus QAX ſubtrahatur angulo EAX, & habebitur angulus EAQ, diſtantia azimuthalis Cometæ in Horizontis puncto C, a verticali Solis in B.

Atque ex hujus ſive æqualitate cum differentia Azimuthali, per obſervationem acquiſita, ſive differentia ab eadem, judicium *Autori* inſtituitur de ſede Cometæ.

Indicat enim differentia Azimuthalis, circuli verticalis per Solem ducti, & Cometæ	æqualis	ang. EAQ, Cometam	Soli æquidiſtantem.
	minor		Sole superiorem.
	major		Sole inferiorem.

Cum ergo *Autori* differentia Azimuthalis ex Probl. III & IV deducta, 52 minutis minor ſit angulo dicto:

Jam in Probl. VI ex prius datis, diſtantiam Cometæ (miſſis, ob ingen-

ingentem ejusdem diſtantiam a Terra, circa parallaxin altitudinis, aliaque, ſcrupulis) ita determinat:

Sit in Schemate II A Terræ globus, pro puncto uſurpatus, B Sol in reperta & calculata profunditate, C Cometa, AD Semidiameter orbis Solis in loco no°o ab Apogæo, DB arcus profunditatis Solis, ſub Horizontis plano vel circulo. Aſſumatur AD, uti radius, 100000; AF, DB, FB, uti prius; & huic parallela & æqualis demittatur AY, perque eas agatur planum AYBF. Quoniam vero ducta linea a centro Solis ad extremum axem Cometæ viſum in M, ab eodem plano divergere debuit per angulum AYH, in præmiſſo Probl. NBL vel EBQ: fiat planum HYLC, inclinatum ſuper plano AYBF, per angulum AYH, quorum planorum inclinatio ſive divergentia in horizontali plano ac circulo menſuretur per arcum horizontis DG, cujus angulus ſit DAG, reſpondens angulo præmiſſæ figuræ EAQ vel DAC; ubi apparere debuit Cometa, ſi per eandem cum Sole diſtantiam incederet, ut redigeretur in recta linea BM. Sed quia viſus eſt in acutiori angulo differentiæ azimuthalis a Sole, hic repræſentetur per angulum IAC: hoc enim modo ſervabitur angulus inclinationis axis Cometicæ caudæ, nempe CM, in eodem plano ſive inclinatione AYH, prout etiam angulus viſus ſeu obſervatus IAC.

Excitatis jam ſuper plano horizontali ZAP, ſub angulo A (cujus menſura eſt in Fig. I arcus DG) & ad easdem partes, perpendicularibus RF, TS, producatur ſecans AT anguli altitudinis viſæ caudæ, uſque ad viſum apicem in M.

Capiatur dati arcus DG, ubi Cometa apparere debuit in eadem cum Sole diſtantia, tangens, & transferatur ad C, diſtantiam competentem angulo IAC: & fiat, ut anguli IAC tangens, ad tangentem dati arcus DG; ita radius AG, ad AC, Cometæ diſtantiam a Terra, in partibus, quarum ſemidiameter orbis annui eſt 100000.

Reliquis deinde Problematibus, Magnitudinem Cometæ veram, Caudæ vergentiam, longitudinem, diſtantiam extremi apicis a Terra, ex Fig. II; apparentem motum, inclinationem orbitæ & nodos, Perigæum, hypotheſin Aſtronomicam itineris Cometici, per peculiaria Schemata deducit & explicat.

In alterius partis Meditatione Ima, Veterum Pythagoræorum,

 anon-

a nonnullis hodie interpolatam sententiam, de æternitate, certóque reditu Cometarum, cum ad necessaria hypotheseos geometricæ connexa, tum ad Cometarum, hujus præcipue, apparentias ita examinat, ut eam geometricis, physicis, opticisque argumentis labefactari, impossibilemque adeo Cl. D. Gallet Avenionensis, in Observationibus hujus Cometæ ad se missis futuros Cometarum reditus, loca & tempora prædicendi rationem promittentis, ausum affirmet.

IIda, transit ad Sectam alteram, Generationisque Cometarum modum verbis Hippocratis l. 1. de diæta, sect.6.n.7. effert: *Generari idem est quod commisceri; perire corrumpique, ac minui, idem, quod secerni.* Qua ratione admissa, cœlorum corruptionem ex hypothesi hac metuentibus succurri posse pronunciat.

Trajectorium Cometis motum, per convexam ad nos qualemcunque lineam, Med. IIItia describit; impulsum vero, motusque cæteras vices, moli Cometæ, turbinationi & facultati Solis, ætheris rarioris interventui, Planetarumque radiationibus tribuit; Cometæ præcipue præsentis, ante Solem m. Novembri, dein post eundem conspicui (adeoque pro uno ab *Ipso* recensiti) Phænomena scite admodum ex causis allegatis deducit; ut & Med. IVta, immutatam caudæ longitudinem, observatamque ejus a centrali Solis directione deviationem. Vta, duas Stellas, unam d. 4. Febr. in Triangulo, cum long. gr. 7.28 ♉, lat. borea gr. 18. 32, magnitudinis quintæ; alteram d. 22 Jan. in Andromedæ femore australi, quartæ magnitudinis, long. gr. 3. 10 ♉, lat. bor. gr. 29 fere observatas sibi, novas, ex collatione cum Catalogis Fixarum, in hanc diem extantibus, statuit. Ultimo denique significationem malorum, Cometis alias tributam, præcipue huic, abjudicat: subnexisque ad Cl. Maliabechium literis, curvaturæ Caudæ Cometicæ in Austrum, Lovanii perpetuo observatæ, causam non inconcinne reddit.

Cæterum circa ea, quæ distantiis Cometarum definiendis retulimus, B. L. notare velimus: calculi capita ab Autore *recensa, ea propter a nobis omissa, quod Problematum horum usum generalius constitutum fuerit ostendere. Cum vero* Cl Autor *eadem adduxerit,* ut si quis calculandi error irrepserit, facilius ab Astronomis deprehendi posset,

cum

cum sibi technas obtrudere animus non fuerit: *fraudi credo apud* V. Doctissimum *nobis non erit, indicasse, quæ calculum* Ejus *repetentibus diversa fuerint comperta.*

Et in Probl. quidem IIdo, non ipse angulus NLG, sed ejus complementum ad maximam Solis declinationem, i. e. arcus OF, a quadrante BF videbatur subtrahendus: ex quo arcum BO 36; GI, latitudinem Cometæ, 41 minutis majorem; CBG vero, seu longitudinem, uno minuto minorem nacti sumus. In IIItio, arcus ED nobis est gr. 11.12; & inde in Probl. IVto, ED gr. 19.22, correctisque reliquis, amplitudo occiduæ circuli verticalis per centrum Solis ducti, gr. 20.10.

In Vto porro, latus EN, facto, ut Sinus totus, ad AE; ita Tangens anguli NAE, ad latus EN, emersit 90865; quod Autori *(procul dubio loco Tangentis Sinum usurpanti) saltem est 66527. Hinc calculo quatenus oportebat correcto, angulus hujus probl. EAQ nobis non integro minuto minor eo, qui est ex subtracta, Cometæ Probl.* III, *a Solis, Probl.* IV *reperta amplitudine, Cometam paulo infra Solem, vicinissimum tamen (quippe vix 15. gr. ab ipso distantem) constituit.*

Ex quo Dn. Kavinæ, aliisque *etiam, cum* Ipso *unum Cometam ex matutino vespertinoque facientibus, tanto fidentius jam decernendum fortassis fuerit, de Cometa in vicinia Solis, ab instituto cursu in viam diversam tam violenter abrepto: ut mutatio adeo insignis, inclinationis orbitæ non gratis facta asseratur.*

Nobis certe hæc una causa fuit, adnotandorum, quæ in calculo Autoris *animadvertimus; dissimulaturis cæteroquin, quantumcunque etiam* Clmum *hunc* Virum *labi contigisset: cum id laudis nihil, aut egregiis* Ejus *cogitatis detracturum, aut Nobis comparaturum fuisset; facili utique & calculi lapsu, & erroris deprehensione.*

Non alienum autem duximus coronidis loco annectere, quæ benevole ex Anglia submissa sunt,

COMETÆ ANNI 1680 & 1681 LOCA EX Observationibus Grenovici prope Londinum habitis deducta,

per JOHANNEM FLAMSTEDIUM, Astronomum Regium.

Tem-

	Tempora post mer. H. /	Longit. Cometæ S. o. /	Latit. Borea o. /	Caudæ Deflex. o. /
Dec. 12	4. 46	♑ 6. 33	8. 26	0. 49 Au.
21	6. 32	♒ 5. 8	21. 45	
24	6. 12	18. 49	25. 23	
26	5. 14	28. 24	27. 1	
29	7. 55	♓ 13. 12	28. 10	5. 9.
30	8. 2	17. 37	28. 11	5. 57.
Jan. 5.	5 51	♈ 8. 49	26. 15	6. 28.
9	6. 49	18. 43	24. 13	
10	5. 54	20. 41	23. 44	
13	6. 56	25. 59	22. 17	
25	7. 44	♉ 9. 36	17. 57	
30	8. 7	13. 19½	16. 41	
Feb. 2	6. 20	15. 14	16. 2	
5	6. 50	17. 0	15. 27	

Cometæ loca ab ejus a Fixis distantiis, Sextante Telescopio, pedum fere septem radio, captis fuere derivata a meipso, adhibitis etiam ad hoc negotium Fixarum locis, e propriis Observationibus deductis; Tychonica siquidem tria, quatuor & nonnunquam quinque integra scrupula prima a veritate abesse comperi.

XO. CHRISTOPHORI RUMETSCHII, SCHEDIASMA Historico-Theologicum de Conjecturis Ultimi Temporis.

Francofurti ad Mœnum 1681. in 8.

INter alia hic Autor post institutum brevem Discursum de Judæorum vel Conversione vel in terram Canaan reductione, sub examen revocat falsas Hypotheses Scriptoris Anonymi, cui per Gallicum Anagrammatismum, HABITE EN SION, nomen suum occultare placuit, in *Judæorum Excitabulo Matutino*, sive *Judæo Reduce* (nam ita inscripserat Librum) sparsas. Quia vero Anonymus iste nihil aliud præstitit, quam ut *Judæorum*, *Chiliastarum*, *Origenistarum*, *Weigelianorum*, *Photinianorum*, *Muhammedanorum*, *Fratrum Roseæ Crucis* &c. affanias novo quodam interpolarit mangonio, hinc & Rumetschio satis visum, fontes saltem, unde sua paradoxa hausit Anonymus, indicare, & ad scripta sive Veterum sive Recentium Scriptorum provocare, ubi jamdudum sunt proscripta omnia ista ex Orco revocata Principia, quæ si indicata solum fuerint, pro impiis rejiciantur.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DC LXXXII.

MARCI VELSERI

Reipubl. Augustanæ quondam Duumviri, Opera Historica & Philologica, sacra & profana:

Accurante

CHRISTOPHORO ARNOLDI.

Noribergæ, 1682. in fol.

UTI non uno nomine literatum orbem obstrictum sibi dudum habet vir clarissimus *Christophorus Arnoldus:* ita in nova hac Operum Marci Velseri editione denuo meritus de eodem est præclare. Quotusquisque enim Eruditorum est, qui non optime consultum putet rei literariæ, recusis ac publico velut redonatis egregiis Velseri monumentis, quæ longo jam tempore nullo pretio potuerunt comparari, ac legi tamen ac pervolvi diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum virorum excurramus: ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus Velseri commentarios inspicere contigit, ut fuit vir in omni vita literarum amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita Boicas præcipue Antiquitates neminem eo certius eruisse, aut illustrasse rectius; quem proinde ducem sequi, spretis *Aventini* commentis, qui Bavaricæ post illum Historicæ manum admoverunt, *Brunnerus*, *Raderus*, *Adlzreuter*, *Rettenpacher*, nulli dubitarunt.

Præmittitur autem novæ huic Operum illius editioni Præfatio Arnoldi, qua instituti sui clarissimis viris, *Joachimo Camerario*, *Nicolao Heinsio*, *Constantino Hugenio Zulichemio*, *Fr. Ben. Carpzovio*, *Antonio Magliabechio*, *Frid. Spanhemio*, *Jac. Gronovio*, *Henr. Meibomio*,

Henr. Gunth. Thulemario dudum probati, ac ab iisdem liberali opera promoti, rationem reddit; doctorum simul virorum de singulis Velseri libris judicia encomiaque exhibet; & postremo temere ac inexplorate a nonnullis librum, Italico primum idiomate editum, post in Latinam quoque linguam translatum, *Squitinio della Liberta Veneta*, *Scrutinium libertatis Venetæ*, quo Venetæ Reipublicæ libertas oppugnatur, a *Theod. Grasvvinckelio* & *Raph. de Turri* contra peculiaribus Scriptis asserta, Velsero nostro adscribi monet. Præfationem *Vita, Genus & mors Marci Velseri* anno 1558 nati, anno 1614 vero denati, *per eundem Christophorum Arnoldum descripta* excipit, qua & lectu digna alia, præcipue de Ferdinandi Archi Ducis Austriæ cum Philippina Velsera conjugio, ac Venezuela Americæ Orientalis provincia, a Velseris Caroli V. Imperatoris permissu multis annis possessa, continentur: & Velseri nostri illustre genus, quod a Belisariis & sexto post orbem redemptum seculo derivatur; familiæ illustres cognatæ ac affines; insignia Gentis; Majorum res pace belloque gestæ, & quibus fulserunt, cum Ecclesiasticæ, tum Politicæ Dignitates; ipsius Velseri studia, honores, amici, libri nomini illius inscripti, vel auspiciis etiam ac ope ejus editi, similiaque fuse pariter ac docte enarrantur; Subjectis insimul Elogiis, quibus Velseri funus ac memoriam Clarissimi per Europam viri jam olim prosecuti sunt. Adeo Velsero, etsi serius quam par erat, obtigit tamen felicitas eadem, quæ diu ante amicissimis ejus coætaneis *Peirescio* ac *Pinello*, quorum illum Gallia, hunc Italia, perinde ac Velserum Germania, ingentia inter decora sua numerat, ut virtutum suarum ac in bonas literas meritorum præconem nancisceretur laudatum virum, nec magis *Velserum Arnoldi*, quam *Gassendi Peirescium*, vel *Pinellum Gvaldi* pudere unquam possit.

Ipsa Velseri opera hoc ordine exhibentur.

I. *Rerum Boicarum libri quinque*, Historiam a gentis origine ad Carolum M. complexi, & Augustæ Vindelicorum primum anno 1602 editi.

II. *Rerum Augustanarum Vindelicarum libri octo*, Venetiis quondam anno 1594 excusi; quibus a prima Rhætorum ac Vindelicorum origine ad annum usque 552 a nato Christo, nobilisimæ gentis Historia & Antiquitates traduntur, ac antiqua Monumenta, tam quæ Augustæ, quam quæ in agro Augustano, quin & quæ alibi

alibi extant ad res Augustanas spectantia, æri incisa & notis illustrata exhibentur.

III. Opuscula nonnulla diversorum Auctorum a Velsero e tenebris in lucem eruta, & magnam partem Commentariis illustrata. Scilicet *Conversio & Passio S. S. Martyrum, Afræ, Hilariæ, Dignæ, Eunomiæ, Eutropiæ, quæ Augustæ Vindelicorum passæ sunt: Vita S. Udalrici Augustanorum Vindelicorum Episcopi: Vita S. Severini ab Eugippio descripta: Narratio eorum, quæ contigerunt Apollonio Tyrio.*

IV. *Fragmenta Tabulæ Antiquæ Itinerariæ, a metatore quodam, ut videtur, olim delineata, sed magni in Geographia usus*, a Celte primum in quadam Bibliotheca repertæ, post ad Conradum Peutingerum delatæ, ex Peutingerorum Bibliotheca a Velsero cum erudita Præfatione edita, & commentariis illustrata.

V. *Marci Velseri Epistolæ Latinæ & Italicæ ad viros Illustres*, Josephum Scaligerum, Justum Lipsium, Robertum Titium, & alios, quæ nunc primum prodeunt.

Denique Velserianis monumentis visum Editori fuit *Sauli Merceri Virgilium Proteum* ab Henrico Meibomio quondam Marco Velsero dicatum, nec non *Publilii Optatiani Porphyrii Panegyricum Constantino Augusto dictum*, cum Spicilegio notarum clarissimi Daumii subjungere.

JOH. CASPARI SUICERI,

Canonici & SS. Lingu. Professoris Tigurini, THESAURUS ECCLESIASTICUS ex Patribus Græcis ordine Alphabetico concinnatus.

Amstelodami Anno 1682 in fol.

Singulari quadam illecebra, & bene de Ecclesia merendi cupidine, ad Linguæ Græcæ studium, inprimis vero ad Antiquitatis Ecclesiasticæ Scriptorum, quos Patres vulgo appellamus, lectionem raptus Autor doctissimus, in eo maxime a primis statim Professionis suæ annis sibi semper existimavit elaborandum, ut nulla extarent Ecclesiæ Luminum, vel etiam aliorum Scripta Græca, quæ non sedula volveret manu & ἀξιομνημόνευτα inde excerpta in suas conjiceret chartas. In

hoc proposito cum obnixe annorum plus viginti indefesso studio & continuis pergeret laboribus, id est consecutus, ut eum, quem hic exhibemus, collegerit, ac ordine alphabetico concinnarit *Thesaurum Ecclesiasticum*. Quale scriptionis genus a multis hactenus frustra expetitum fuerat. In hoc enim Thesauro omni auro pretiosiore, non tantum voces ac loquendi modi apud Patres quidem Græcos obvii, sed a Lexicographis vel prorsus omissi vel jejune satis tractati, verum etiam varii veterum ritus, atque dogmata Orthodoxorum æque ac Heterodoxorum apparent. Multis in locis Heterodoxorum & Hæreticorum nugæ & impiæ sententiæ ex ipsis refutantur Patribus orthodoxis. Loca Scripturæ, quavis oblata occasione, ex Antiquitate illa sancta exponuntur. Summa, vix quidquam apud Patres Græcos occurrit notatu dignum, quod non ex eruditissimis temporum nostrorum Scriptoribus explicetur. Ut autem Lector memoriæ habeat subsidia, necessarii, iique copiosissimi adjiciuntur Indices. *Unus* Autorum, ex quibus hic Thesaurus est collectus, addito loco & anno impressionis: *Alter* Locorum Scripturæ hic explicatorum: *Tertius* Rerum ac Verborum in toto Thesauro occurrentium. Cæterum uti hoc ad Cleanthis lucernam elaborato opere immortalem sibi famam Autor antehac ex scripto non uno Clarissimus conciliavit, ita sane multum lucis bonis Literis fœnerabitur, si quod promisit in præfatione, ac eruditus orbis nunc avide expectat, cum *Lexico Græco minori*, quod sub prelo sudat, *alterum* etiam *Lexicon Græcum Majus*, quod immenso fere labore collectum, & methodo naturali dispositum, omnes omnino voces exhibebit Græcas, additis ubique exemplis & variis significationibus distincte propositis, idque in duos in folio tomos distributum, publicæ luci propediem donaverit.

CAROLI RENALDINI

Operum Philosophicorum Tomus primus, Rationalem Philosophiam complectens, in Dialecticam, Rhetoricam, & Poeticam distributam.

Patavii, 1681 in fol.

INtegro equidem opere Philosophiam tripertitam, *Rationalem, Naturalem*, atque *Moralem* tradere; præsertim Physica ex accuratis naturalium

lium effectuum observationibus deducere,& ubi rei natura illud fert, Geometrice demonstrare instituit Autor, edita antehac Mathematum Arte Analytica clarissimus: hoc primo tamen Volumine non nisi partem Philosophiæ primam nobis exhibuit,Dissertationibus Dialecticis, Rhetoricis, atque Poeticis ita comprehensam, ut videatur alicujus in Aristotelis Organon, in Rhetoricorum, & de Poetica libros Commentarii vicem præstare posse.

Ac ipsis quidem Dissertationibus *Præfatio* luculenta in universam Philosophiam præmittitur,de nomine,dignitate,partitione, ortu& incremento Philosophiæ, de variis olim Philosophorum sectis, diversisque etiamnum Philosophandi rationibus. Sic enim in contemplatione rerum versari observat nonnullos,ut alicujus autoritate contenti curam omnem in verbis perpendendis & interpretandis ponant,nihil frequentius, quam Pythagoricum illud, *Ipse dixit,* usurpantes: Alios sibi arrogantes nimium, nullo prorsus duce, audere sese contemplationum oceano committere: In ea rursus quosdam esse sententia, ac si, constituta hypothesi qualicunque, naturæ penitiores recessus exploraverint,modo Phænomena decretis hypotheseos ad amussim respondere demonstrent: Alios vero inquisitionem principiorum, rerum,præsertim naturalium, indagini substruere, & ex his vel naturæ lumine perceptis,vel experimentorum usu comprobatis distinctam effectuum notitiam adipisci. Quam postremam viam Autor quoque hoc in Cursu terendam sibi duxit ipse, prioribus damnatis & relictis. Præfationem inauguralis *Oratio* de Rationalis Philosophiæ laudibus excipit, & hanc aliqua de Dialectica cæterarum Facultatum janua *Prolusio.*

Dissertationes ipsæ *Dialecticæ,* triginta quidem numero,quarum quælibet diversis sectionibus constat,de rebus Logicis, quandoque & Metaphysicis,agunt,ordine ad libros Stagiritæ in Organo comprehensos respiciente. *Rhetoricarum* dissertationum prima naturam Rhetorices considerat:cæteræ de inventione, de probationibus, locis rhetoricis, dispositione, elocutione, causarum generibus,affectibus animi, & amplificatione loquuntur. In *Poeticis,*quo & hujus artis natura plenius intelligatur, primo loco Poeticæ, Poetæ, Poeseos item, & Poematis nomina evolvit;tum de metro,&imitatione(Autorum)ejusq; vitiis, de causis Poeseos effectricibus, & furore Poetico: hinc de fictione Poetica, de fabula, de ejus adeoque & poematis ordine, magnitudine, & aliis

proprietatibus, de moribus, & de dictione disserit. Postrema dissertationum in divisione poematum, in poesi Dramatica, Tragœdia, Comœdia, Epopœia; in Carmine Bucolico, Satyricoromano, Elegiaco; in Epigrammate, Epitaphio, & Elogio explicandis occupatur. Cui rerum tandem & verborum, quæ primo tomo continentur, copiosum indicem subjungit.

SEXTI POMPEII FESTI ET MARCI Verrii Flacci de verborum significatione Libri XX, in usum Serenissimi Delphini Notis & emendationibus illustrati ab ANDREA DACERIO.

Paris. 1681 in 4.

Complures Latinos Autores veteres, ad veram solidamque doctrinam Serenissimo Galliarum Principi Delphino instillandam, clarissimi literis in isto regno florentissimo Viri hactenus jussu illustrissimi Caroli Sancta-Maurii Montauzerii Ducis, Franciæ Paris, ediderunt. Is enim ad opus principalium studiorum bona fide promovendum a Rege Christianissimo adscitus, primam suam esse voluit curam, ut in humanioribus literis digna tanto alumno contingeret institutio. In ea autem principem locum tenere Veterum Autorum lectionem intelligens, istam ut tanto faciliorem Principi suo redderet, novam eorum omnium editionem adornari voluit: in qua amotis omnibus discendi molestiis, resectis etiam inutilibus & superfluis commentationibus, nihil admodum superesset, nisi quod Principem ad lectionem eorum invitaret, eamque perspicuam ac planam redderet. Editiones igitur has omnes ita a doctis Viris, quibus id munus delegaverat, sapientissimus Regiæ Juventutis Moderator adornari voluit, ut quatuor partibus bene constitutis priores vulgatas editiones longe antecellerent suæ: textu nempe Autoris ad optimos Codices emendato recteque constituto; interpretatione ejus perspicua & continua paraphrasi apposita; annotationibus brevibus & necessariis adjectis; ac indice omnium vocabulorum annexo, qui ad quævis loca reperienda viam commonstret. Ad has adornandas selectos ex omni genere & ordine viros literatos, propositis præmiis amplissimis, regia munificentia invitavit Illustrissimus Dux, operam præclaram conferente PETRO DANIELE HUETIO, cui

cui in regendis Delphini studiis cum Jac. Benigno Bossueto secundæ sunt partes, & quem Interpretum omnium Commentatorumque verum dicere possis Oraculum; quod consulant, si quibus in demandato hoc opere hærere contingeret, quodque solvat dignos vindice nodos. Prodierunt ad hanc normam exacti, diverso successu, elegantissimis typis mundissimæ chartæ impressi plerique veteres Scriptores Latini: sed cum ii, qui de lingua Latina ejusque differentiis ac proprietatibus verborumque significationibus monumenta reliquerant, minus exculti essent, eos quoque nitoris istius expertes amplius haud relinquendos statuit *Andreas Dacerius*, ac proinde Verrii Flacci, Festique Pompeji libris curas suas impendit. Nimirum scripserat M. VERRIUS FLACCUS nobilissimus sub Augusto Imperatore Grammaticus, de verborum significatione libros, quos in epitomen redegit, præteritis intermortuis & sepultis a Flacco explicatis verbis, SEXTUS POMPEJUS FESTUS, posteriorum temporum autor, quem sub Imperatoribus Christianis vixisse verisimile est. Fatum vero quod experti sunt plerique Scriptores ab aliis in epitomas redacti, Verrium quoque Flaccum excepit; nempe ut receptis retentisque hujusmodi breviculis, ipsi integri Autorum libri tandem perirent, vix bene superstitibus epitomis. Sane cum idem Festus ex ejusdem Flacci libris & aliunde congesserit alterum volumen *priscorum verborum cum exemplis*; præter memoriam ejus Libro XIV in voce *profanum* ab ipso relictam, hodie nil superest. Ipsi etiam de verborum significatione libri mutili ad nos venerunt, culpa PAULI DIACONI, qui magnam a posteritate se initurum gratiam existimans, si Sexto Pompejo faceret quod is Verrio fecisset Flacco, inepto studio Sexti Pompeji Festi de verborum significatione libros fœde mutilavit, excerptis prout ipsi videbatur voculis, truncumque cadaver pro integro corpore nobis reliquit. Unius tamen tantæ cladi superstitis libri, sed deturpati, ad præstantes eruditione viros, Pomponium Lætum, Manilium Rallum, Angelum Politianum, Aldum Manutium, & Antonium Augustinum delati beneficio, vita quasi Festo reddita est. Nam postremus hic ab Achille Maffeo, Bernhardini Cardinalis fratre, Festi codicem nactus eo locupletiorem, qui ad Aldum Manutium pervenerat, quemque is cum Pauli epitome conjunxerat, gemino opere in unum conflato; accurate notato discrimine, quæ Festi & quæ Pauli essent, lectores monuit, cumque Fragmen-

tis

tis quæ e Bibliotheca Farnesii Cardinalis nactus fuerat, & Commentariis eruditis in publicum emisit. Post eum Josephus Scaliger, & hunc secutus Fulvius Ursinus diligentissimam operam Festo præstiterunt, emendatioremque eum dederunt: ita tamen, ut multa intacta posterorum industriæ emendanda & restituenda reliquerint. Igitur ANDREAS DACERIUS auspiciis Illustrissimi Montauserii Ducis Scriptorem hunc illustrare aggressus, infinitas ex isto mendas a prioribus editoribus relictas sustulit, miras verborum trajectiones detexit, multa supplevit, nonnulla in prioribus editionibus prætermissa addidit, varias Lectiones annotavit, sed eas saltem, quæ alicujus essent momenti, eruditis denique notis universum Opus illustravit: adeo ut divites antiquitatis Romanæ thesauros & vera totius eloquentiæ fundamenta Serenissimo Delphino detexisse censendus sit. Nequaquam enim putandum, studium hoc circa verborum veras significationes ingenia saltem humilia occupare, quod altissimam exercere eruditionem & scientiam potest: siquidem, dicente Fabio, non obstant per eas euntibus, sed in iis hærentibus hæ artes Grammaticorum.

ANTIQUITATES ECCLESIÆ ORIENTalis, Clarissimorum virorum, Card. Barberini, L. Allatii, Luc. Holstenii, Joh. Morini, Abr. Ecchellensis, Nic. Peirescii, Petri a Valle, Thom. Comberi, Joh. Buxtorffii, J. H. Hottingeri &c. Dissertationibus Epistolicis enucleata. Quibus præfixa est Joh. Morini Congr. orat. Paris. PP. vita.

Londini 1682 in 12.

Quod clarorum virorum epistolæ ac vitæ multum lucis rei literariæ adferant, novo exemplo nuper docuit Autor, qui *Johannis Morini* vitam & Epistolas inter P. Ameloti libros, post ejus obitum repertas, publicavit. Nam ex illis cognosci potest, quo animi consilio vir ille doctissimus, non solum *Pentateuchum Samaritanum*, & *Exercitationes* in illum ediderit; sed & cur, antequam hunc publicaret, *LXX-viralem versionem* codicis S. *Græcam* cum nova præfatione, & postea alia opuscula evulgaverit. Nempe erat Morino ingenium excitatum & glo-

& gloriæ cupidum: quod ut deserta prius Religione Reformata, adprobaret Ecclesiæ Romanæ, ejusque capiti R. Papæ, librum primo de *Patriarcharum & Primatum origine & antiqua censurarum in cleros praxi*, composuit, in quo Pontificis R. regimen monarchicum adstruere laboravit. Sed cum hujus operis minus accurate scripti ipsum mox pœnituisset, opus molitus est novum edendo *Pentateuchum Hebræo-Samaritanum*, cujus Manuscriptum Parisiis e bibliotheca Societatis suæ acceperat. Autor ejus instituti ipsi fuit Cardinalis Berullus, Congregationis Oratorii Parisiensis dictæ patronus: quod Petrus a Valle, qui annos duodecim in Oriente vixerat, communicato ipsi novo manuscripto Samaritano, adjuvit. Inde Morinus postea *Exercitationes in Pentateuchum Samaritanum* conficere cœpit, & nactus ex Anglia novos codices Samaritanos, etiam *varias lectiones*, sub nomine *opusculorum Hebræo-Samaritanorum* Parisiis seorsim edi curavit. Scopus Morini in hoc opere fuit præcipuus, αὐθεντίαν & authoritatem codici Hebræo S. detrahere, & contra Protestantium doctrinam, ejus versionum, inprimis *Vulgatæ*, autoritatem extollere. Quemadmodum ipse in Epistola ad Cardinalem Barberinum fatetur, *Vulgatam editionem fontibus Ebraicis multo puriorem ac limpidiorem fluere*. Videtur tamen postea sui oblitus esse, cum Ludovici Capelli Criticam S. Cardinali Barberino commendans, vulgatam versionem corruptam esse Bellarmini & Baronii testimonio comprobat. Antagonistæ, quos ob novi Pentateuchi sui Samaritani consecrationem habuit, in vita & Epistolis ipsius memoratis vel allegantur vel notantur, ut Simeon de Muis liter. Ebr. apud Parisinos Prof. Reg. Taylorus & Bootius, Anglus ille, hic Batavus, Joh. Heinricus Hottingerus & Johannes Buxtorfius, ad quem Epistolam in hoc libro LXX scripsit prolixam, probaturus *Puncta vocalia apud Judæos recentia esse*. Inter Epistolas heic collectas, curiosiores sunt I & II, quarum *illa* est Synagogæ Samaritanorum, quæ est in urbe Sichem seu Napolous ad Cl. Vir. Josephum Scaligerum, interprete Morino, qua fidem ritusque suos exponunt, & qua in re a Judæis discrepent, simul declarant: *Hæc* est Samaritanorum in Ægypto commorantium ad eundem Jos. Scaligerum de eodem argumento. Continent & cæteræ res ad historiam versionum Biblicarum, rituum sacrorum, & chronologiam Muhamedanorum pertinentes, non vulgares, quæ ut exscribantur hic, ratio nostri instituti vetat.

Z D. MAT-

D. MATTHIÆ ZIMMERMANNI,

Paſtoris & Superintend. Miſnenſis

De Presbyteriſsis Veteris Eccleſiæ

Commentariolus.

Annæbergæ. A. C. 1681 in 4to.

CUm quadriennio abhinc Cl. *Zieglerus* eruditum ſuum de Diaconis & Diaconiſſis Veteris Eccleſiæ Commentarium edidiſſet, amica quadam æmulatione accenſus Commentarioli hujus Autor, Presbyteras in theatrum orbis Literati producere animum induxit. Eo igitur conſilio, quales Presbyteras Eccleſia Primitiva habuerit, quæ miniſteria obierint, an & quomodo ad functiones ſuas initiatæ fuerint, quando & quamobrem abrogatæ fuerint, nec non quid diſcriminis Presbyteras inter & Diaconiſſas (quas ab *Holſtenio in Diſſert. 1. de locis quibusdam Concilii Niceni*, Valeſianis ad Theodoretum Annotationibus & obſervationibus ſubjuncta, perperam confundi probat) extiterit, diſquirit. Quod dum facit, Scripturæ loca, Patrum dicta, & Canones Eccleſiaſticos, in quibus Πρεσβυτίδων mentio fit, variorum Autorum, & inprimis *Chriſtiani Lupi*, qui e ſuis ad Tertullianum de Præſcriptionibus Scholiis haud pauca contribuit, obſervationibus illuſtrat, Presbyterarum occaſione etiam ad Presbyteros digrediens, & quæ de illorum nomine, dignitate, ordinatione, ætate, numero, officio, ſportulis, conjugio, & de variis eorundem generibus paſſim notata reperit, exponens. Antequam autem ad Presbyteras accedit, nonnulla de fœmineo ſexu in genere præfatur, & in fine diſſertationis de *Jeſuitiſſis* per Urbani VIII Bullam extinctis, nec non de Beguinarum ſecta, & variis Fœminarum Ordinibus aliqua ſubnectit.

CONAMEN NOVI SYSTEMATIS

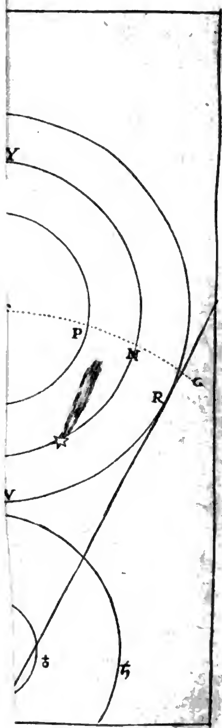
Cometarum,

adornatum a

Jacobo Bernoulli, Baſileenſi.

Amſtelodami 1682 in 8.

Spe-

Y
P
N
G
R
V
♄

SPeciosæ *de Æternitate Cometarum* Hypothesi, non vulgaribus hactenus versatæ ingeniis, *Autor* edito hoc scripto Systema adornavit: quo vago Cometarum motui leges præscriberentur, eorumque apparitiones non secus ac Luminarium Eclipses possent prædici. Paucis itaq; de *Ortu & Motu*, quem circularem putat, Cometarum præmissis; *Locum* ipsis, spatium intra fixas & Saturnum, 5000 & amplius Semidiametris Orbis Magni (quod ex Parallaxi Orbis annui Fixarum *Hoockiana* deducit) extensum, assignat.

Supposito deinde, cum *Cartesio*, Deum in plurimos Vortices Universum hoc divisisse, in centro uniuscujusque Fixa collocata, quam circa totus Vortex gyratur: Vorticis nostri Fixam facit Solem; & propterea *Solarem* nuncupat, in plures orbes sive concamerationes, pro domicilio Planetarum, subdivisum.

Porro; juxta *Schema* I, & II, circa Solem A, primo Mercurii, dein Veneris, Telluris, Martis, Jovis & Saturni Orbes, extimumque Cometarum, FG ordinat: & ex hujus puncto F, pluribus peripheriis concentricis RH, XN, OP descriptis, unicuique harum peculiarem Cometam inserit, totamque peripheriarum compagem, *Cometarum Vorticem* appellat. *Tab. X. Fig. 1. & 2.*

Ex hoc duplicem Cometis motum, quo partim in *proprio Vortice*, circa punctum F; partim una cum F, a *Vortice Solari* (quod & *Solaris Vorticis* pars sit *Cometarum Vortex*, & citra hoc nullus eorum motu proprio semicirculum conficere queat) circa Solem A rotentur, exemplo satellitum Jovis tribuit: Cometasque adeo, Planetas secundarios puncti F, a primario quodam, sed ob corporis cum exiguitatem, tum immanem distantiam inconspicuo, haud dubie occupati, pronunciat. Orbitas ulterius Cometicas, nec in eodem cum Ecliptica plano, nec æqualiter omnes ad eam inclinatas; nec oculum nostrum necessario implicantes; alias etiam in ortum, in occasum alias rotatiles; centrum vero earum F, vel in, vel prope planum Æquatoris, Eclipticæve statuit.

Caudæ Cometarum producendæ, Solem tanquam ignem, circumfusos Planetas perpetuo coquere concipit: unde nunquam non magna exhalationum copia, e Planetis ipsoque Sole, *Fig.* I, egressa, motu *Vorticis Solaris* ad circumferentiam ejusdem undiquaque propellatur, ibique a renitentia superiorum Verticum BDE ulterius progredi prohibita, *Fig. I.*

 hibita,

hibita, affluente subinde nova materia, paulatim condenfetur. Hanc Planetis supra Saturninis (post Cometis) per aphelium D incedentibus adhærere, auctamque accessu novarum exhalationum, dum Cometa ad Perigæum defertur, se in modum lati disci, omni ex parte circa illum, extendere; ita tamen, ut perpetuo altera disci planities Soli obvertatur. Ex quo porro rationem reddere nititur, *cur Cauda perpetuo in plagam Soli oppositam vergat?* quod videlicet radii Solis non nisi ex citeriori disci parte LC, in eodem plano, cum Sole & oculo nostro, existente, ad nos in T reflectantur; reliquis intra C & M, aliorsum plane repercussis. Porro circa nuperum Cometam, ex confecto æquali motu, bino æqualium temporum intervallo, Perigæum medio illo tempore, d. 20 Dec. colligit in 0 gr. 20 min. ♒; stationem vero observasse se memorat d. 7 Febr. st. veteri, & arcum a Perigæo ad stationem 99 gr. 51 min.

Unde ad eruendum Cometæ motum proprium, I. quantum motui apparenti ex (Fig. II.) translatione Telluris ab S in I accesserit, id est angulum ZFY, investigat, & 1. min. asserit. II. Ex collatione Perigæi, Cometæ Anni 1664, d. 20 Dec. in 20 gr. ♊: lineam Perigæi FA, adeoque punctum F, spacio 16 annorum, evoluto ter Zodiaco, 220 gradibus, 20 min. promotum; ipsamque revolutionem centri orbitæ cometicæ, annis 4, diebus 157 fieri colligit. III. constructa Tabella motus Perigæi, compertoque, Cometam circa centrum F, intra 50 dies, 1 gr. 17 min. provolutum: Ipsum eundem post annos 38, dies 147, in Perigæo suo, 1 gr. 12 min. ♎, denuo compariturum affirmat. IV. motum Cometæ diurnum, ex angulis α IU, β IU &c. Triangulorum AFI, β FI &c. (arcu sc. UH, 1 gr. 17 min. pro numero dierum, quos ab V ad H progrediendo Cometa insumsit, in partes tot æquales diviso) datis angulo ad F, latere FI, & Semidiametris Fα, Eϛ &c. indagari posse innuit.

Atque ex hoc Systemate evidentem rationem constare vult, Cur Cometæ

1. Plus semicirculo nonnunquam perlustrent.
2. Omnes aut Eclipticam, aut Æquatorem, aut utrumque trajiciant.
3. Circulos hos omnifariis secent angulis.
4. Nodum Orbitæ mutent.
5. Oculorum judicio nec lineam rectam, nec arcum circuli maximi aliquando describant.
6. Alii juxta, alii contra seriem signorum incedant.

7. Pe-

7. Perigæa non in eodem Zodiaci loco fixa habeant.
8. Quantitate motus diurni varient.
9. Alius alio arcus majores motu diurno emetiatur.
10. Caudam in partem a Sole aversam tendant.

Posse etiam 11. duos tresve aut plures, quamvis rarissime fiat, simul apparere: &

12. 13. reditus eorum, locumque Perigæi prædici.

Claudit argumentum solutio geminæ objectionis, a reditu Cometæ dicto tempore hactenus non observato; & sublata, per talem apocatastasin, Cometarum prænuncia imminentium malorum significatione, petitæ; cum Examine aliquo Hypotheseos *Hevelianæ*.

Ben. Lector: *Dum hac typis exscribebantur, perfertur ad nos* 13tia particula Ephemeridum Gallicarum de 25 Maji hujus anni: *in qua habetur*, Demonstratio Physica falsitatis Systematis Cometici Bernoulliani, per Dn. La Montre, Professorem Mathematicæ Regium &c. *quam subjuncturi hic eramus, nisi dispositis jam ad hunc mensem typis, opera typothetarum turbanda fuissent. Interea dum proximus mensis eam Tibi explicet, Ipsi Tibi, quæ de Hypothesi isthac videbuntur digerenda, ut post cogitatis* Clmi Montrei *conferas, relinquimus.*

PHARMACOPOEA PERSICA EX IDIOmate Persico in Latinum conversa.
Lutetiæ Paris. 1681 in 8.

Auctori qui Persico olim idiomate librum hunc composuit, *Mouzaffer Elen Moubammed el Hosseni* nomen fuit. Eum vero latinitate donavit nuper monachus quidam Ordinis Carmelitarum Discalceatorum congregationis S. Eliæ, Missionarii munere per 15 annos in Oriente functus, *Fr. Angelus a S. Josepho*, Missionariis omnibus in Orientem deinceps profecturis hac opera inprimis consulturus. Nempe cum Christiani nomen Persis ac Muhammedanis aliis exosum valde sit, adeo ut inter decem res immundas speciali lege declaratas (quæ sunt, urina, stercus, sperma hominis & animalis immundi, sanguis fluidus, morticinum, vinum, aqua vitæ & omnis potio inebrians, sus, canis, & infidelis) Christianum quem infidelem vocant, omnium immundorum immundissimum, & præcedentium sordium velut epitomen, censeant, ac a Christianis omnibus non minus, ac nos a carnificis, Judæi, aut peste infecti commercio, abhorreant: dici non po-

esset, quam difficilis Missionariis, inexercitatis præcipue necdum linguæ peritis, ad Persas aditus sit, ædes pariter ac corda hominibus invisis & quos fugere lege jubentur, occludentes. Ast nulla arte, nullaque industria, tum domus Persarum, tum corda, facilius reserari possunt, quam Medicinæ beneficio: ut facili negotio conciliare sibi Persarum animos possint, quotquot medica arte excellunt, miseraque gens non assuescat tantum paulatim Christianis Medicis, spe valetudinis eorum ope recuperandæ, aut recuperatæ memoria, sed & aurem ipsis præbeat de religione differentibus, imo suis eos Doctoribus ac Sacerdotibus ob eruditionem & pietatem præferat, ac velut thaumaturgos veneretur. Tantum ergo Medicinæ in convertendis infidelibus usum cum perspexisset monachus noster, antiqui cujusdam Missionarii, *P. Matthæi a S. Josepho*, qui summo studio Medicinæ arcana scrutatus fuerat, quemque verum *Horti Malabarici*, superioribus annis editi auctorem ait, exemplo incitatus, juxta Matheseos studium, quod & ipsum magno Missionariis esse usui fatetur, Medicinam cum Persicæ linguæ exercitio colere atque facere cœpit, idque conatu minime irrito. Ut autem publico, & inprimis Missionariis aliis magis inserviret, præsentes has superius nominati Persæ *Compositiones Pharmaceuticas*, in Latinum idioma convertit, continentes multa medicamina officinalia Orientalibus cum nostris Pharmacopœis communia, quædam plane singularia, cuncta vero idiomate Persico æque ac Latino nominata, ac secundum ordinem Alphabeti Persici disposita, una cum indice duplici, pharmaceutico nempe, ac Pathologico seu Therapeutico potius. Quamvis autem notis selectis singula capita illustrare, ut quidem in animo habuerat, Romam ad officium Prælectoris Linguarum Orientalium in Seminario S. Pancratii vocatus, non potuit, Specimen tamen aliquod notarum operi subjunxit, ponderum explicationem, ac nonnullorum simplicium magis descriptiones egregias & accuratas continens.

Non prætermittenda etiam est Fr. Angeli a S. Joseph in præfatione Pharmacopœæ Persicæ facta (p.38.) digressio Critica, circa nævos & errores in versione Persica Sancti Evangelii, qua usus est *Brianus Waltonus in Bibliis Polyglottis*. In ea enim ostendit Auctor, errores aliquos ejus versionis a Briano Waltono & Annotationum auctore Thoma Gravio observatos quidem, alios tamen nimis officiose excusatos. Unde ambigit, quis magis reprehendendus sit, an anti-

quus

quus Interpres Persicus Simon Filius Joseph; an Latinus Interpres versionis Persicæ Samuel Clericus; an Compilator ipse Waltonus; an auctor Annotationum Thomas Gravius trium illorum, ut loquitur, advocatus. Etenim Simon idiota haut dubie & incautus, Schismaticorum Orientalium more, vulgarem duntaxat rudioremque patriæ dialectum callens, in fœdos errores facile lapsus est. Specimina eorum sunt:

1. Spiritum S. *Gi-ounpak*, i.e. animam puram absolute vocat, effingens sensum Matth. 28. *In nomine Patris & Filii, & anima pura.* Sæpius autem eundem terminum simul cum Arabica voce copulat, videlicet ROUH EL QODOS (p.39.) Samuel Clericus *Gi-oun* vertit non animam, sed mentem. Waltonus putat, ἰσοδύναμα mentem puram, & Spiritum S. Gravius annotat, *Gi-ounpack*, purum Persicum Spiritus S. nomen, ab Interprete cum Arabica appellatione Persis familiari *Roub el qondous* sæpe conjungi (p.44.) Sed monet Metaphrastes Pharmacopœæ, nec Christianos Orientales (si fortè rusticos excipias) unquam personam Spiritus S. appellare Persice aut Turcice *Gi-oun pack*, sed Arabico nomine *Roub el qoudous*, nec Persas Auctores ullos nomen *gi-oun* seu animæ, absolute DEO tribuere, & in Lexico Persico Golii alibique *Gi-oun* reddi animam sensitivam. Hinc non immerito Simonem haberi Schismaticum aut hæreticum circa Spiritus S. divinitatem (p.42.)

2. Luc. X. 4. *Schust-gab* baptismum vocat, cum id nomen baptismi locum seu baptisterium significet.

3. Joh. V. *Sicut Pater habet vitam in semetipso*; sic exprimit, *sicut Pater vitam in persona fermenti sui habet.*

4. Matth. c. 28. Christi mittentis Apostolos verba, *docete, baptizate in nomine Patris*, exprimit: *baptizate* h.e, *aqua adhibita idololatras seu ignicolas facite.* Scilicet non solum Mohammedanis familiaria sunt scommata, quibus Christianos vocant Infideles, Idololatras aut pyrolatras, sed & ipsimet Christiani sub jugo Mohammetico ex pusillanimitate, Turcam aut Persam allocuturi, Tu es Musulmannus (Fidelis) inquiunt, & ego infidelis. Tales ergo appellationes ab hostibus impositæ Christianorum innocentiæ, in Interprete Scripturæ ferendæ non sunt. Cum ergo Persica ista versio stylo & idiomate vili obsoletoque, vocibus indignis ac nugatoriis scripta sit, narrat Auctor, Missionarios illam Persarum peritiorum manibus non porrigere, ne aut scandalum aut cachinnos excitent.

GEN-

GENNADIUS DE PRÆDESTINATIONE, Latinitate donatus & Commentariis illustratus a Carolo Libertino, Societatis Jesu Sacerdote.

Vratislaviæ A. 1681 in 4.

DUæ nimirum hujus Libelli sunt partes. In prima legitur Textus Græcus Gennadii, illius scilicet, qui alias Georgius Scholarius dicitur, altero Gennadio, Presbytero Massiliensi, integri circiter millenarii spatio, cum currente seculo XV. Patriarcha Constantinopolitanus fuerit, junior; Et versio latina Caroli Libertini; nulla prorsus mentione facta similis versionis, quam Federicus Morellus antehac adornavit & Parisiis edidit A. 1618, adeo ut novo huic Interpreti atque Editori contigisse videatur, quod Philippus Labbe, Societ. J. Theologus, in descriptione hujus Gennadii, aliis accidisse notat; ab iis nimirum hanc interpretationem atque editionem observatam non fuisse. In secunda vero parte subjiciuntur Notæ Caroli Libertini, scopo Autoris prudenter in omnibus conformatæ. Cum enim ille duplici consilio hunc libellum ediderit, primum quidem, ut contra Atheos & Epicureos, autoritate Gennadii ejusq; rationibus, assereret providentiam divinam; deinde ut scientiam mediam, quam fœtum alias Societatis Jesu vocant, antiquioribus Scriptoribus incognitam non fuisse probaret; occupatus fuit non tam circa voces, quam res ipsas, declarans assertiones Gennadii de providentia Dei, easque firmans magis magisque; scientiam vero mediam e textu, imo ex ipso Augustino per excursionem part. 2. p. 33. seqq. deducere annisus, lectu in toto hoc Commentario, etiam apud Nostros, si paucas de prædestinatione sub conditione meriti dictiones excipias, non indignus.

JO. PICI MIRANDULÆ EPISTOLARUM LIber, recensitus & illustratus, a Christoph. Cellario Smalcaldiensi. Prostat Cizæ & Jenæ apud Jo. Bielk. Bibliop. Jen. A. 1682 in 8.

ILlustris & consummatissimi viri Jo. Pici Mirandulæ epistolas ad ætatis suæ viros clarissimos scriptas, & Lutetiæ, Venetiis & Basileæ olim non sine mendis recusas, nuperrime recensuit & emendavit clarissimus Vir *Christophorus Cellarius*. Præmisit singulis epistolis argumenti summam, & plerisque etiam notas breves addidit, ut autores atque testes, ad quos subinde, dubie plerumque & obscure, provocat, non ignorentur. Sub calcem illarum, præter indicem, clarissimorum virorum testimonia, quibus laudes Pici Mirandulæ illustrantur, adjecit.

UN

TAB. XI. ad A. 1652 p. 155 seqq.

Fig. 1

C O I D
O
A H F E L R B
O
K G
V
T

Fig. 4.

A
L Q
B
P
M
K C
L
D
O
E
F

Fig. 3.

D N L A
F M E
P
C H B
G
P

Fig. 2.

B
1A
D
2A
3A E
C

UNICUM OPTICÆ, CATOPTRICÆ, & Dioptricæ Principium

Autore G. G. L.

HYpothesis primaria his scientiis communis, ex qua omnis radiorum lucis directio Geometrice determinatur, hæc constitui potest: *Lumen a puncto radiante ad punctum illustrandum pervenit via omnium facillima, qua determinanda est primum respectu superficierum planarum, accommodatur vero ad concavas aut ad convexas, considerando earum planas tangentes.* Non tamen hic rationem habeo quarundam irregularitatum, fortasse locum habentium in generatione colorum aliisque phænomenis extraordinariis, quæ in praxi Optica non attenduntur. TAB. X. Fig. I.

Hinc *in Optica simplici, radius directus a puncto radiante* C *ad punctum illustrandum* E *pervenit* via brevissima directa, eodem nempe manente medio, id est *in linea recta* CE.

In Catoptrica angulus incidentiæ CEA *& reflexionis* DEB *sunt æquales*. Sit enim punctum radians C, illustrandum D, speculum planum AB: quæritur punctum Speculi E, radium ad D reflectens. Dico id esse tale, ut tota via, CE + ED fiat omnium minima, seu minor quam CF + FD, si nimirum aliud quodcunque speculi punctum F fuisset assumtum. Hoc obtinebitur, si E sumatur tale, ut anguli CEA & DEB sint æquales; ut ex Geometria constat. Hac demonstratione usi sunt Ptolemæus & alii veteres, extatque tum alibi, tum apud Heliodorum Larissæum.

In Dioptrica sinus complementi, EH & EL, *angulorum incidentiæ* CEA, *& refractionis* GEB, *servant eandem semper rationem, qua est reciproca resistentia mediorum.* Sit IE aer, EK aqua, vel vitrum, vel aliud medium densius aere; punctum radians in aere C, punctum illustrandum sub aqua G; quæritur, qua via radiet illud ad hoc; seu quod sit punctum E in superficie aquæ AB, radium a C emissum refringendo mittens ad G. Hoc E sumi debet tale, ut via sit omnium facillima. Jam in diversis mediis viæ difficultates sunt in composita ratione & longitudinis viarum, & resistentiæ mediorum. Sint rectæ *m* & *n* repræsentantes resistentiam respectu luminis, illa aeris, hæc aquæ; erit difficultas viæ a C ad E, ut rectangulum sub CE & *m*; a E ad G, ut rectangulum sub EG & *n*. Ergo ut difficultas viæ CEG sit omnium mini-

 ma,

ma, debet summa rectangulorum CE in $m+$ EG in n esse omnium possibilium minima, seu minor quam CF in $m+$ FG in n; sumto puncto F alio præter E quocunque. Quæritur E. Cum ergo puncta C & G item recta AB, data sint positione, ideo rectas datas ad planum perpendiculares, vocabimus, CH, c; & GL, g; ipsam autem HL, b, etiam datam. At quæsitam EH vocabimus y, erit EL, $b-y$, & CE, $\sqrt{cc+yy}$, quam vocabimus p; & EG erit $\sqrt{gg+yy-2by+bb}$, quam vocabimus q. Debet ergo $m\sqrt{cc+yy}+n\sqrt{gg+yy-2by+bb}$ (seu $mp+nq$) esse omnium possibilium similiter enuntiandarum quantitatum minima, & ut talis fiat, quæritur y. *Ex mea methodo de maximis & minimis*, quæ super omnes hactenus notas calculum mirifice contrahit, primo statim obtutu, sine ullo propemodum calculo patet, fore mqy æqual. np, $b-y$ seu np ad mq, ut y ad $b-y$, seu rectangulum CE in n ad rectang. EG in m, ut EH ad EL. Ergo positis CE & EG æqualibus, erit, n resistentia aquæ respectu luminis, ad m resistentiam aeris, ut EH sinus complementi anguli incidentiæ CEA in aere, ad EL sinum complementi anguli refractionis GEB in aqua; seu sinus complementi erunt in reciproca resistentiæ mediorum ratione, quod asserebatur. Itaque si EL in uno exemplo vel experimento reperiatur esse duarum tertiarum ipsius EH, erit & in aliis omnibus, ubicunque C & G sumantur, illud in aere, hoc in vitro. Si E in aere & G sub aqua; erit EL, $\frac{3}{4}$ ipsius EH circiter.

Reduximus ergo omnes radiorum Leges experientia comprobatas ad puram Geometriam & calculum, unico adhibito principio, sumto a causa finali, si rem recte consideres: neque enim radius e C egrediens consultat, quomodo ad punctum E vel D vel G pervenire quam facillime possit, neque per se ad ipsa refertur; sed Conditor rerum ita creavit lucem, ut ex ejus natura pulcherrimus ille eventus nasceretur. Itaque errant valde, ne quid gravius dicam, qui *causas finales* cum *Cartesio* in Physica rejiciunt, cum tamen præter admirationem divinæ sapientiæ, pulcherrimum nobis *principium* præbeant *inveniendi* earum quoque rerum proprietates, quarum interior natura nondum tam clare nobis cognita est, ut causis efficientibus proximis uti, machinasque, quas conditor ad effectus illos producendos, finesque suos obtinendos adhibuit, explicare valeamus. Intelligimus etiam hinc veterum meditationes in his quoque rebus non adeo esse contemnendas, ac hodie quibusdam vide-

videtur. Nam mihi valde verisimile fit, summos Geometras, *Snellium* & *Fermatium*, versatissimos in Veterum Geometria, methodum, qua illi usi erant in Catoptrica, ad Diopticam traduxisse. *Snellii* sane theorema, quod ex ejus tribus Opticæ libris ineditis affert V. Cl. *Isaacus Vossius*, suspicor simili fere methodo (licet non tanta opinor, quanta hic usi sumus, calculi facilitate) repertum fuisse. Ex nostro enim statim sequi, sic ostendam. Circulus CBG, centro E radio EC vel EG describatur, hujus in B tangenti productæ occurrant CE in V, & EG in T. Sit oculus in C, objectum quod sub aquâ videtur in T, & punctum T apparebit esse in V, quia per lineam rectam CEV videre nobis videmur, cum tamen videamus revera per fractam CET, patet EV esse secantem anguli incidentiæ CEA vel ei æqualis VEB; & ET esse secantem anguli refractionis GEB. Sunt autem, ex nota trigonometriæ propositione, secantes reciproce ut sinus complementi, ergo directe EV ad ET, ut EL ad EH, seu (per theorema nostrum) ut *m* ad *n*. Ergo oculo C existente in alio medio quam objectum T, erit radius in medio objecti (aqua) apparens EV, ad radium in medio objecti (aqua) verum ET, ut *m* resistentia (aeris) medii oculi ad *n* resistentiam (aquæ) medii objecti. Quæ ratio cum semper sit eadem, iisdem manentibus mediis, ideo ratio inter radium verum ET & apparentem EV, semper eadem erit, quod erat theorema *Snellianum*.

Eodem modo ratio EL & EH sinuum complementi angulorum refractionis & incidentiæ, cum nobis sit reciproca resistentiæ mediorum, semper eadem erit: quod est Theorema *Cartesianum*, licet de resistentia mediorum diversa nostris, imo contraria senserit *Cartesius*. Quare non abs re CL. *Spleissius* vir in his quoque studiis versatissimus animadverso hoc consensu conclusionum, dubitat annon *Cartesius*, cum in Batavis esset, viderit Theorema *Snellianum*; notat enim solenne ipsi fuisse præterire nomina autorum, & exemplum affert Mundanorum Vorticum, ad quos *Jordanus Brunus* & *Johannes Keplerus* ita digitum intenderint, ut tantum illud vocabulum ipsis defuisse videatur. Accedit, quod *Cartesius* Theorema hoc suum proprio Marte demonstraturus in magnas incidit salebras: quoniam enim videbat radiũ CE ex aere in aquam delatum, ibi refringi in EG, & ita versus perpendicularem EK, adeoque illi radio similiorem reddi, cujus fortior est actio, nempe perpendiculari; suspicatus est, cum minus resistentiæ invenire in aqua, vel in vitro, quam in aere. Cum tamen supponendo contra-

rium, quod multo magis rationi consentaneum est, adhibito nostro facillimæ viæ principio, ad eandem conclusionem perveniatur. Unde recte collegit *Fermatius*, *Cartesium* non reddidisse veram theorematis
TAB. XI. fig. 2. sui rationem. Similitudo quoque, qua illustrare conatur explicationem suam, parum apta est. Sit in *fig. 2.* globulus A super tabula polita BC procurrens in loco 1A: is in medio occursu offendat partem tabulæ DE, tapete instratam, ubi curret tardius in 2A. Eodem igitur modo putat vitrum aliudve corpus solidum minus morari radios lucis, quam aerem, qui sit magis villosus. Sed (ut taceam & aquæ partes satis molles esse secundum ipsum *Cartesium*) sufficit considerare globulum, ubi ex 2A, tapete DE superato, rursus ad partem tabulæ politam in 3A pervenit, ibi non recuperare priorem celeritatem, quam habebat in 1A, antequam tapetem offenderet: cum tamen radius lucis ex medio magis resistente in medium minus resistens, primo simile, rursus ingressus, priorem statum recuperet, & posito duorum mediorum similium, primi & ultimi, superficies (illius emittentem, hujus recipientem) esse planas parallelas, Directionem recipiat per refractionem posteriorem illi parallelam, quam habuit ante priorem.

Videtur tamen modus, quo *Cartesius* reflexionem pariter ac refractionem lucis, ad imitationem motus aliorum corporum explicat, ingenio ejus dignus, nec rejiciendus, sed tantum emendandus. Nam quod ad reflexionem attinet, prius explicandum ipsi erat, cur globus aliquis ut I, secundum perpendicularem IE incidens in planum AB, inde reflectatur; videmus enim, aliqua corpora, ut mollia, non æque reflecti. Cujus reflexionis vera causa est Elastrum vel globi, vel plani, vel utriusque; nam cedet nonnihil planum Elasticum, ut videmus facere membranam tensam, vel vesicam inflatam, lapillo incidente, & quidem cedet tanto magis, quanto fortior erit ictus; eoque majore vi sese restituens, id quod inciderat, ea qua venerat via & celeritate rejicit. Quanquam enim *Cartesius* hanc reflexionis explicationem jam suo tempore a quibusdam allatam, ferre noluerit, ut patet ex Epistolis: hodie tamen rationibus atque experimentis extra dubium posita est. Cum ergo globus veniat ex C ad E recta CE in *Fig. 1.* motuque proinde composito ex duobus, horizontali ut CI vel HE, qua venit ex CH ad IE, & perpendiculari, ut CH vel IE, qua venit ex CI ad HE; utro-

utroque incipiente à C, terminante in E; & ejus in E venientis conatui horizontali ex CH versus IE in recta CI vel HE, non opponatur, sed parallela sit superficies AB, ideo celeritatem pariter & directionem motus horizontalis illibatam retinebit, & quantum temporis insumsit, ut veniret ex CH ad IE, insumet etiam, ut veniat ex EI ad RD; positis intervallis inter CH & IE, item EI & RD æqualibus. Verum motus perpendicularis, quo venit ex CI ad HE, retenta celeritate, in contrariam directionem vertetur, ut temporis tantundem insumat, quo revertatur ex ER ad ID, cum ergo sit ER æqualis ipsi EH, & RD ipsi CH, Triangula CHE DRE similia & æqualia erunt, adeoque angulus DEB angulo CEA æqualis. Omnia hæc clariora erunt, si fingamus regulam CID superficiei AB parallelam servato parallelismo per CH, DR, ipsi AB impingere in HR, dum interea globus in ipsa regula CI fertur a C ad I, unde revera totus compositus globi motus erit in diagonali CE; regula autem CID repercussa a superficie solida AB, eadem celeritate & via qua venerat redibit, & æquali tempore iterum veniet in CID, dum interea globus continuato in regula motu eadem celeritate perrexit, ac proinde eodem tempore pervenit ex I ad D, per ID æqualem ipsi CI, nam manente eadem celeritate æqualibus temporibus æqualia spatia percurruntur, itaque globus motu composito ex proprio super regula, per ID, & motu ipsius regulæ per E, redeuntis scilicet ex HR in CD, feretur ex E in D per rectam ED.

Pro refractione explicanda considerandum est, Medium magis resistens lumini (sine opacitate tamen) illud esse videri, quod magis impedit luminis diffusionem seu distributionem per plures medii partes, idque dici poterit minus illuminabile, luminis enim natura se diffundere nititur. Contra, quanto magis lumen æquabiliter partes medii, quod illuminat, afficiet, aut quo pluribus insensibilibus loci illuminati particulis suam vim communicabit, eo medium magis erit illuminabile, minusque lumini resistet. Unde quo partes medii lumine affectæ magis sunt solidæ & exiguæ, aut minus inter se pro alia heterogenea materia a lumine nihil patiente, spatii relinquunt, eo magis illuminatum esse dicetur medium. Verum constat ex Mechanicis principiis, eundem ictum pluribus corporibus simul impressum, minorem singulis vim dare, quam si uni eorum fuisset inflictus; ideo fiet, ut in medio magis resistente diffusioni luminis, seu secun-

dum pauciores partes affecto, singulæ partes tanto fortius afficiantur; in magis illuminabili plures, sed debilius, impetuque impresso languidiore. Assumendo jam motum globuli loco radii, & ponendo globulum ex G venientem in E, ibi in medium incidere, quod celeritatem ejus seu impetum retardet, proportione si lubet sesquialtera, ergo si tempore unius scrupuli venit a G ad E in priore medio KE, idem in novo medio EI tempore unius scrupuli & dimidii veniet ab E in C, posito EC & GE esse æquales, ubicunque demum sit C. Sed cum celeritati horizontali, in GK, LE & parallelis exercitæ, sub primum ingressum globuli in novum medium EI seu in ipso puncto E, superficies mediorum separatrix AB non obstiterit, (hanc enim motus horizontalis LEH tantum radit) in ipso autem primo ingressus momento, seu in puncto E, (globulum considerando indefinite parvum instar puncti, ut & radii solent quasi sine latitudine spectari) statim determinanda sit lineæ CE inclinatio: ideo talis statim initio assumenda est, ut respectu motus horizontalis eadem maneat velocitas, & qualis initio ingressus in novum medium assumta est, talis in eo manet. Ergo globulus, qui dum iret in medio priore a G ad E, absolverat scrupulo temporis horizontali directione intervallum GK vel LE (inter GL, KE); is nunc scrupulo uno & dimidio temporis, quo ire debet ab E ad C, absolvet in eadem horizontali directione intervallum EH vel IC (comprehensum inter EI, & HC) quod debet esse sesquialterum prioris LE; quia eadem manente velocitate horizontali, (quam momentum refractionis non immutat,) spatia sunt ut tempora, est ergo *EH* ad *EL, in ratione* directa temporum, seu reciproca celeritatum, seu *reciproca resistentiarum*, ostendimus enim in casu luminis a resistentia medii diffusionem impediente velocitatem seu impetum pro resistentia crescere, & pro majore diffundendi sui facilitate in singulis partibus languescere: Contra radium vim suam atque adeo directionem recuperare, cum iterum in medium venit, ubi minor diffusio est, pluresque radii in pauciores partes impellendas impenduntur, quam recuperationem *Cartesius* sua tapetis vel alterius corporis villosi comparatione explicare, ut supra monuimus, non potuisset.

OCCUL-

OCCULTATIO PALILICII
Anno 1681, die 1 Januarii vesp. st. n. observata
GEDANI
a JOHANNE HEVELIO.

EAdem die, cum Cometa a me observaretur, simul feliciter, & quidem accuratissime Palilicium a Luna gibberosa ad oppositionem tendente observavi tectum, quod phænomenum, ut rarissimum est, sic meretur probe notari. Cumprimis quia non solum punctum ipsius immersionis, sed & ejus emersionis admodum præcise deprehensum est: prout subsequens observatio & delineatio ostendit.

Hor.	′ ″		°	′
6.	47. 0	Palilicium distabat a confinio lucis & umbræ tanto spatio, quanto M. Christi removetur a limbo Lunæ inferiori.		
7.	37. 0	Stella occultata est ad mare Syrticum, sub insula Cercinna, alto Capite Andromedæ.	50.	32
7	46. 0	Altitudo capitis Andromedæ observata	49.	24.
7.	49. 30	Eadem altitudo capta.	48.	55
8.	46. 0	Palilicium rursus affulsit ad insf. Majorem Maris Caspii.		
		Transiit itaque via ejus itineraria, ratione Macularum Lunarium, per Mare Syrticum, M. Athos, sub insf. Lemnos, per Montem Didymum, sub Sinu Atheniensi, per Fretum Ponticum, atq; insulam Majorem Maris Caspii.		
8.	51. 0	Altitudo Capitis Andromedæ extitit.	40.	22

EADEM OCCULTATIO PALILICII
Coburgi in Arce Saxonica, Ehrenburg/
observata
a GOTHOFREDO KIRCHIO

Tem-

Tempus secundum horologium ambulat. H ′ ″	Altitudines. Gr. ′		Tempus ex altitudinibus deductum. H ′ ″
6. 40. 0		Palilicium per tubum 2 ped. non procul a Luna spectabatur, nudis oculis vero jam inconspicuum erat.	6. 49. 0
6. 50. 0		Nondum obtecta erat Stella.	6. 59. 0
6. 54. 0		Palilicium, extremum Sinus Sirbonis, & margo inferior Montis Sinai, eandem constituebant lineam rectam.	7. 3. 0
6. 56. 0		Stella a Luna jam erat tecta, & tam per tubum 4 pedum, quam decempedalem, inconspicua.	7. 5. 0
7. 8. 0	16. 0	Altitudo Lucidæ Lyræ.	7. 16. 12
7. 10. 0	15. 35	Eadem altitudo.	7. 19. 56
7. 12. 30	15. 25	Rursus capta.	7. 21. 28
7. 46. 0.		Stella nondum affulgebat.	7. 55. 0
7. 57. 0		Stellam nondum conspicere potui.	8. 6. 0
8. 0. 30		Stella egressa erat, & distantia ejus a margine Lunæ occidentali tanta erat, ut exitum circa Hippoc. Montes ante 2. vel 3. min. factum esse existimarem.	8. 9. 30

EXCERPTUM EX COLLECTIONIBUS PHILOsophicis Anglicis, no. 2. 1681. novum genus lampadis a ROB. BOYLE Armigero inventum exhibens.

Figuræ Explicatio.

ABCD Receptaculum est, ex orichalco paratum ac probe conferruminatum.

BCEF

BC, EF Duo hujus vasis fundi.

FG Tubus, dictis fundis impactus, cujus apertura majorem vasis capacitatem FA spectat. *TAB. XI. Fig. 3.*

H Foramen in tubo FG, duos inter fundos BC & EF conspicuum

I aliud foramen in tubo FG, cui canalis IG impactus ad G inflectitur.

PP Vasculum, recipiendo Lampadis elychnio inserviens.

LM Tubus angustior, utrinque patens, operculo AD ad L & fundo EF ad M infixus, ut hujus beneficio externus aer spatio, binis fundis EF & BC intercepto, communicetur, nec tamen in vasis cavum AF illabatur.

N. Tubus brevior, foramini operculi AD impactus, per quem oleum in cavum vasis AF infundi queat, subere postmodum probe claudendum.

Hæc quo impleatur machina, orificium G tubi IG conformi & longiore claudendum est paxillo, ut & L tubi LM. Quo facto instillatur oleum per tubum N, statim quoque exactius obturandum: Duo autem illa, sc. G. & L recludenda sunt. Atque sic oleum per canalem IG ad vasculum annexum P fluet, & hoc eo usque implebit, donec superficies illius in eodem cum foramine H horizontis plano constituatur.

Atque jam nullo negotio deprehenditur, Lampadem sic adornatam omnibus illis incommodis vacare, quibus Cardani est obnoxia.

Nam(1.) in illam aer non cum impetu & confertim nimis influit, sed ubi oleum in PP a flamma eo usque consumptum est, ut ejus superficies infra foramen H descendat, ex cavo AF aliud oleum sensim in PP defluit, propterea, quod spatium in ventre AF ab hujus destillatione relictum, aere externo facile repletur, utpote qui per tubum LM & foramen H in cavitatem AF penetrat.

(2) Aer in cavitate AF contentus, calore aliquali si attenuatur, multum olei expellit, quo ipso Lampas Cardani facile extinguitur: ast hic oleum expulsum æque in locum fundo geminato interceptum, ac in receptaculum PP derivatur. Quoniam vero spatium hoc inter duos fundos, utpote amplius, vicies vel tricies plus olei quam vasculum PP recipit, contingit, superficiem olei vicies aut tricies minus in hoc receptaculo ascendere, quam si omne oleum eo fuisset delatum. Quare replendæ huic lucernæ dum instillatur oleum, tubus L satis exacte obstruatur, quo sc. inter duos fundos BC & EF existens aer, dum nul-

lum exitum invenit, impediat, quo minus oleum ſpatium hoc implere queat, quod alias, ſi L apertum relinquatur ad oleum, quod ab aeris, intra cavitatem AF contenti, rarefactione propellitur, recipiendum eſt idoneum.

(3) Quia æqualem ſemper diſtantiam a flamma oleum ſervat, ellychnium non facile conſumetur.

(4) Novum oleum lampadi huic infundi poteſt eam haud movendo aut extinguendo: quatenus ſaltem occludi G & L, oleumque per N inſtillari debet, prout ab initio dictum.

Et quamvis lampas hæc non omnibus illis uſibus inſerviat, qui ab experimentis illis variis, a Dno. Hooke editis, expectari poterant: nihilominus egregiæ utilitatis æſtimari debet, ideo quod facile & parvo pretio comparari queat, & pro uſibus ordinariis commoda ſatis ſit.

HYPOTHESIS DE STRUCTURA MUſculi, & ejusdem contractionis ratione, prælecta Londini, in Theatro Chirurgorum a D. CRONE:

ex iisdem Collectionibus Anglicanis pag. 22. ſeqq. excerpta.

POſtquam monſtraveram, & pluribus comprobaveram, motum muſculi per hujus fibras tantum fieri, & fibram quamlibet carnoſam gaudere vi ſe contrahendi: hypotheſin proponebam de ſtructura fibræ carneæ, ſiquidem robur totius muſculi nihil aliud, quam aggregatum contractionum ſingularum fibrarum eſt. Atque hoc quidem faciebam pro ulterius explicanda hypotheſi, Anno 1664 impreſſa typis, & ſuper experimentum, paulo ante ejus gratia coram Regia Societate factum, fundata. In ſcripto hoc dum aſſerebatur, muſculum, quando contrahitur, pari ratione ac veſicam flatu diſtentam intumeſcere, huncque ad elevandum pondus ingens ſatis potentem eſſe, juxta experimentum Societati exhibitum; objectio emergebat, nullam ejusmodi notabilem intumeſcentiam in muſculi ventre conſpici; cui ut ſatisfieret & dogma prædictum clarius explicaretur, hæc adjiciebam.

Nimirum (1.) Supponebam, quamlibet fibram carneam, nempe AEF, ex infinitis & exiliſſimis globulis ſeu veſiculis conſtare; quas commodioris doctrinæ gratia per diverſa exigua triangula exprimo, v.g. in dicta fibra ALB, BMC, CLD, DOE, hiantia ad ſe invicem in apicibus A, B, C, D, E. *T. IB. XI. Fig. 4.*

2. Non

2. Non tantum ſupponebam, ſed probare conabar, cujuslibet muſculi ſuccum nutritium, ab arteria hujus profuſum & extravaſatum intra illius fibras copioſe ferri, ſeu vibratione cordis appulſum his inſinuare ſe, & alii cuidam liquori, quem intra eas offenderet, commixtum per tunicam cujuslibet globuli aut veſiculæ hujus cavitatem ſubire. Pariter,a qualibet nervi intra muſculum ramificatione alterum materiæ genus, priore fluidius & activum magis, deponi, hocque cum ſanguine mixtum quamlibet fibræ penetrare veſiculam, ambo autem agitatione,& ebullitione aut efferveſcentia perpetua,quæ cum calore nativo, qui cauſa partim, partim conſtans adjutor hujus motus eſt,illudque præſtat,quod vitam propriam cujuslibet animalis, quamdiu hoc ſuperſtes eſt,vocamus,globulos hoſce ſemper ſervat turgidos. Quomodo ſuccus ille ingrediatur, ſuasque particulas effœtas denuo ad maſſam ſanguineam,per diaphoreſin eliminandas, ableget, ſingulisque momentis novas ſuppetias recipiat, itidem uberius in nominatis prælectionibus declarare ſatagebam.

3. Per agitationem memoratam aſſerebam, quamlibet veſiculam ALB, BNC, &c. plus aut minus, quamdiu animal vita aut calore gaudet,diſtendi.

4. Robur aut energia hujus diſtenſionis, pro contrahenda fibra AF, aut in ſemetipſam ab utraque extremitate A & F: aut,ſi A firmum exiſtat,ab F, ſicque elevando aliquod pondus ab F & E,vel membrum quoddam, v. g. Biceps brachium & manum C, olim demonſtrabatur in allegatæ chartulæ fig. 1, & in experimento quodam, quod Ephemeridibus Societatis inſertum.

5. Per quatuor has veſiculas indigitatæ reſpondeo objectioni, quæ contra Principia,in diſſertatione ſuppoſita, erat mota, atque ei inco, fibram AF (& ſic reliquas totius muſculi)dum pondus ab F ad E attollit, non tanquam unam & continuam veſicam AKE ſe a C ad K dilatare, ſed innumerabiles has veſiculas ſingulas ad leviſſimum & imperceptibile tantum ſpatium diſtendi, ac nihilominus in pondere ab F ad E levando,eundem præſtare effectum. Ponamus exempli loco quatuor veſiculas: qualibet earum a Q ad L inflata, omnes ſimul pondus F puncto E æque adducent, ac una major a C ad K tumefacta; cujus propoſitionis demonſtratio facillima eſt. Quoniam enim tam quatuor parvæ veſiculæ ALB &c. quam major AKE ante diſtenſionem totam

bram AF formabant, si æqualis intumescentia tam in una minore, quam in majore, concipiatur: angulus BAL æqualis erit angulo EAK & angulus ALB angulo AKE, & cuncta parva triangula æque ac primum ALB, ac majus AKE pariter sibi erunt æqualia lateraque sibi proportionalia habebunt, quod de ALQ, & AKC quoque concludendum. Nam quamdiu AKE haud intumescit, punctum E profundius erit, sc. in F, similique ratione ALB, si non distendatur, punctum B necessario profundius, v.g. in P, erit: Unde etiam, quia AP æqualis est lineis ALB & linea AF lineæ AKE, ex hypothesi, ideo uti se habet ALB ad AKE, ita se habebit AP ad AF, ALB autem se habebit ad AKE, quemadmodum AB ad AE. Si itaque a Proportionalibus AP, AF æquales proportionales AB ad AE, tollantur, Remanentes BP & EF, pariter erunt proportionales: ast Lineæ ALB ex supposito quarta pars sunt linearum AKE, adeoque BP est quarta pars lineæ EF. Hinc quælibet trium reliquarum vesicularum minorum quartam ponderis partem attollet, & per consequens quatuor quartæ, æquales EF simul elevabunt pondus integrum ad eandem altitudinem cum majore AKE, hocque per unam quartam distensionis; cum probatum fuerit, QL esse quartam partem lineæ CK. Jam si in una fibra loco quatuor vesicularum harum 4000 supponamus, hæc elevabit idem pondus per spacium EF cum quadrimillesima intumescentiæ portione, & porro cum quadringentesima millesima parte, &c.

6. Atque his suppositis, prolixius declarabatur (1) Ratio circulationis sanguinis in singulis musculis, & quid horum motibus illa conferat: (2) quid perspiratio ex quolibet musculo hic præstet: (3) quod intumescentia quædam in qualibet musculi contractione subsit: (4) quomodo quilibet musculus, dum contrahitur, durior atque compactior evadat: (5) cur quilibet musculus suo antagonista opus habeat: (6) cur in paralysi aut vulnere unius lateris, antagonista ille mox convellatur: (7) cur in fracturis musculus volvatur sursum; (8) cur in animalibus recens mactatis, quamdiu horum caro adhuc calet, adeo multi insultus & contractiones musculorum observentur: & (9) cur musculus per medium dissectus versus utramque sui extremitatem convellatur. Hæc similiaque in Prælectionibus illis fusius exponere conabar, per modum tamen hypotheseos saltem, non vero quod crederem, me verum motus animalis mysterium reperisse, cum mihi fere persuaserim, neminem un-

unquam explicuisse aut explicaturum vel hoc, vel ullum phænomenon secundum veram naturæ methodum atque ductum.

EXCERPTA EX EPHEMERIDIBUS ERUDI-torum Gallicis, A. 1681, 24. Martii, *De Nutritione infantum, sine ministerio nutricis.*

POst alia plura circa infantium in utero matris sustentationem recens reperta, restat eorundem extra matris uterum salubris & semper æqualis nutritio, eaque citra nutricis adjumentum, cum talis ab his, ob plures animi affectus, corporis ægritudines, aliaque multa incommoda, minus speranda sit. Reipsa præstari eam in Anglia, ut & in Bavaria, a sublimioris etiam conditionis personis, jam anno 1680, Ephem. 6. recensitum, unaque perficiendi illam modus ibidem expositus fuit. Propositum est pariter istud negotium in Gallia Administratoribus Pædotrophii Expositítiorum, quorum maxima pars alioquin ex mala nutritione, & nutricum incuria perit. Adhibere quibusdam pro hoc fine placuit decoctum frumenti, aliis gelatinam panis, aliis pultem. Donec Parlamentum Parisiense 1680. 19. Aug. negotium istud certis quibusdam Medicis & Chirurgis, ut & binis juratis, fœminis, pro communicandis consiliis, committendum decrevit. His itaque visum fuit, licet insignis nutricum sit necessitas, adeo ut optandum omnino foret, ut ad quartum usque mensem saltem haberi eædem queant, pro evitandis crebrioribus istis, quibus infantes adeo teneri obnoxii sunt periculis: non esse tamen impossibile, absque nutricis adjumento infantes tales educare, utut propositi superius modi, non nisi infantibus jam robustioribus, & ablactationi fere aptis conveniant. Cum vero periculosum sit, tentare auxilia per experientiam nondum confirmata, sine ratione vero suscipere aliquid in corporibus adeo delicatis sit temerarium; hæc autem minus persuadeat superius proposita media, modo consideretur status recens natorum, calor eorum debilis, ventriculus infirmus, liquores dissolventes alimenta humiditate nimia fere præfocati; ob id necesse omnino esse, ut nutrimentum lacti nutricis substituendum, tam prope ad chyli naturam accedat, ut nullo fere calore pro digestione sui indigeat, parum in ventriculo subsistat, distribuatur facile, & principaliter pro evitanda subitanea mutatione, tenerioribus periculosa, cognatum admodum sit, tam nutrimento illi matris, quo infantes

fantes nutriti sunt in utero, quam isti nutricum, in cujus locum substituendum venit. Quæ proprietates cum non deprehendantur in decocto frumenti, crudo, ventriculo gravi, & minus a calore tenellorum debili alterabili, eosque absque dubio ad febres aut perniciosos alvi fluxus dispposituro, neque in pulte, aut panis gelatina, alimentis crassioribus, & quæ non nisi raro admodum recens natis conveniant, & non nisi infantibus 6. vel 7. mensium post primam dentitionem appropriata sint; evidenter omnino exinde sequi, lactis loco, itidem lac, & quidem pro fœminarum isto, illud ex animalibus recipiendum esse, cum historiarum fide jam constet, plures infantes per bestias lactatos esse, & hodierna ex consuetudine, infantes per Variolas insigniter læsi, feliciter capras sugant. In defectu hujus paulo difficilioris modi, Lac Vaccinum adhibendum esse, debitis tamen observatis cautelis, quas inter primaria, ut per modum suctionis recipiatur ab infantibus, quo maxillarum sub suctione motu vasa salivaria melius aperiantur, quoniam salivæ cum alimentis miscela mire horum dissolutionem promovet. Sine temeritate vero tentare hoc licere, posteaquam non ratio tantum persuadeat idem, sed quibusdam etiam e suis, & pauperculis pluribus fœminis bene successerit, donec superatis hoc modo periculis primæ istius ætatis, ad solidiora, ut pultem, gelatinam panis, & frumenti decoctum accessus fieri queat.

Quibus ita definitis, tres adhuc restare conditiones pro meliori successu summe necessarias monent: scilicet ut 1. Lac sit in temperie adeo exacta, ac si immediate ex mammis fœminæ sanæ prodiret, cum alioquin infantum ventriculus minus ferre illud possit; 2. in hoc caloris naturalis gradu continue conservetur; & 3. tam facili labore ab infante recipiatur, ac si ex bonæ nutricis papillis hauriretur. Pro quibus requisitis obtinendis, Dominus du Val, Ingeniarius & Architectus Regius occupatus fuit; pro duobus primis quidem, recipit Vas ingens cupreum intus stanno obductum, in quo contentum Lac vaccinum ad eum caloris gradum calefacit, qui æqualis est calori lactis, ex mammis Nutricis recens mulcti, quæ temperies a præsente Medico, parum utriusq; manui sui imponendo & exacte explorando, dijudicanda sit. Ut v. æqualis ista temperatura conservetur continue, extrinsecus quidem ignem lampadis ex Spiritu vini accenso dicto vasi supponit, intrinsecus v. Thermometron vasi immittit, in quo contenti liquoris determi-

nata

nata altitudo regula est infallibilis gradus caloris in lacte conservandi: cujus machinæ delineatio in Ephemerid.c.l. videri potest. Tertio vero requisito, facilis suctionis, satisfacit per mammas artificiales, ad imitationem mammarum nutricis bene constitutæ conformatas, quas parvis vasis stanneis artificiose accommodat, exque pelle caprina aliave subtili fabricat, aut cum hæc minus durabilis sit, & ob subtilitatem per suctum infantum relaxetur & emolliatur citius, potius telam sericeam tenuem (alias Taffent) ceu magis durabilem recipit. Ut vero continue tumentes ac turgentes maneant, pilis equinis certo modo præparatis eas replet. Sic enim molles æque ac tractabiles erunt, ut citra ullam læsionem infantes gingivas applicare, & maxillæ motu salivæ profusionem una adjuvare queant.

HERMANNI VVITSI,
S. Literarum in Ecclesia & Academia Ultrajectina Doctoris & Professoris
EXERCITATIONES SACRÆ in SYMBOLUM, quod APOSTOLICUM dicitur.
Franequeræ 1681. in 4.

Autor a Commentariis, quos *de Fœderum Divinorum Oeconomia* ante quadriennium edidit, satis notus, id ante omnia de his Exercitationibus Sacris in Præfatione ad Lectorem præmonendum ipse arbitratus est, non Eruditis eas scriptas esse, sed discipulis solum, atque Auditoribus suis, quibus facem ad Religionis suæ Praxin genuinam prælucere voluit. Non enim putavit committendum esse, ut qui e disciplina sua ad sacros venirent ambones, sublimibus fortasse, sed frigidis Dissertationibus, aut calidis etiam, sed parum profuturis Disputationibus plebis Christianæ aures obtunderent, animos interim nullo rerum cœlestium gustu, nulla Divinarum consolationum dulcedine, nullo veræ pietatis amore imbuentes. Hinc totam orationem veri Theologi ita componendam esse docet, ut mens cum stupore quodam in admirabilium veritatum meditatione defixa cœlesti se ardore inflammari sentiat, ad vitam, sicuti tantarum rerum cognitione ac fide dignum est, instituendam. Auditorum etiam mentes ita vult informari, ut diligenti suscepto examine ex gnorismatis infallibilibus di-

gnoscere

gnoſcere queant, num ad ſe quoque Evangelii promiſſa pertineant. Adeoque nullum eſſe commonſtrat Theologiæ caput, quod non eximiam quandam ad hanc rem vim habeat. Atque is quidem primarius ſex & viginti harum Exercitationum Sacrarum de præcipuis Religionis Chriſtianæ articulis ex Symbolo Apoſtolico deductis ſcopus, atque finis unicus eſt. Et quamvis initio conſtituerat Autor, ea quæ ad Theoriam pertinent, tanquam ex Inſtitutionibus Catecheticis, Syſtematibus Theologiæ, & Locis, quos vocant communibus nota ſupponere, in gratiam tamen Auditorum ſuorum non intermiſit, etiam quo ordine, & quo argumentorum ſelectu dogmata iſta tractanda exiſtimaret, tradere. Hinc factum eſt, ut in ipſa Dogmatum e S. literis repetitione fuerit aliquando prolixior, & occaſione ita ferente τῶν ἑτεροφρονούντων quoque torſiones refutarit. In argumentorum autem ſelectu & tractandi methodo, ſua quadam uſus eſt libertate, qua fraudandum non eſſe putat eum, qui veritates omnes usque adeo ſartas tectas eſſe cupit, ut iis illuſtrandis, confirmandis, & ad verum ſuum uſum transducendis, omnem ſuam operam impendat. Ad calcem hujus libri adpoſuit Indicem, Exercitationum ſingularum Breviaria vel ſummas complectentem.

EVOLUTIO INSIGNIUM SERENISSIMI PRINCIPIS FRIDERICI Ducis Saxoniæ &c. &c. juxta Artis Heraldicæ principia ex Hiſtoriarum monumentis adornata ſtudio Bernhardi Zechii, Serenitatis ſuæ a ſecretis Feudalibus.

Francof. & Lipſiæ, ap. Chriſtian. Gentſchium 1682. in fol.

TRes hoc opuſculum Tabulas continet, quarum una Saxo-Gothanorum Ducum inſignia, duabus reliquis eorundem genealogia, ante oculos ponuntur. Diſcurſus ipſe duabus ſectionibus abſolutus, quarum prima Inſignium illorum Scutum, ejusque parmulas ac areolas ſingulas: altera galeas ſcuto incumbentes ex genuinis Artis Heraldicæ regulis, & Annalium fide explicat, paucis etiam de Ordinis Elephantini, in quem anno 1678 Sereniſſ. Princeps Fridericus receptus eſt, Inſigni, Principisque ſymbolo, *Pietate, Prudentia & Juſtitia*, ſubjectis. Non potuiſſe vero non ſimul Saxonicæ Domus Antiquitates, ejusque in tot provincias Dominii originem ea occaſione ab Auctore attingi, ac illuſtrari, conjicient facile, qui norunt, quam arcto nexu Ars Heraldica & Hiſtoria inter ſe vinctæ ſint.

❧ (o) ❧

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno M DC LXXXII.

ספר שפתי ישנים

id est,

LIBER inscriptus *LABIA DORMIENTIUM* *Autore R. Schabtai ben Joseph.*

Amstelodami in 4. Anno תמ"א 441, supputationis Judaicæ, id est Christi 1681.

QUemadmodum Judæorum Rabbini hodie ad Polymathiæ laudem adspirant, & Christianorum excitati exemplo variam sibi eruditionem, indeque notitiam librorum acquirere moliuntur: ita librum hunc, materia multorum annorum labore conquisita, scripsit *Rabbi Schabtai*, משורר בס מפראג *Bassista Pragensis*, frater celebris inter suos Rabbini, *Jacobi Strimerii*, quorum uterque adhuc floret, & filii sunt *Sanctissimi, quem laudant, Martyris, Rabbi Josephi.* Is ut felicius institutum persequeretur, susceptis multis itineribus per omnes Judæorum Synagogas vagatus, celeberrimorum ubivis Rabbinorum Bibliothecas excussit. Exclusit tandem hunc fœtum suum, a plerisque Archi-Synagogis in Polonia & Germania cum applausu exceptum, quorum censuræ & approbationes magno numero operi præmittuntur. Ad cujus quidem lectionem ipse non vult quemquam admitti, nisi *præfationem* satis operosam antea integram perlegerit. In ea autem *usum libri*, quem facit decuplum, prolixe commendat, eaque occasione de disciplinis atque scientiis disserit, tum & methodum docendi in Synagoga Judæorum Hispanorum Amstelodamensi observari solitam describit, ac rationem reddit tituli שפתי ישנים *Labia dormientium* ex *Cant. VII*, 9. mutuo accepti. Ipse liber *Bibliothecam Rabbinicam* multo nobis ampliorem exhibet,

quam Buxtorfii, Hottingeri, Plantavitii, Bartoloccii, editæ de hoc argumento lucubrationes, non ignoratæ Autori, quippe parte operis ultima laudatæ. Dividitur in *quatuor partes.*

Prima pars duabus sectionibus absolvitur, quarum *prior* circa תורה שבכתב *legem scriptam*; *posterior* circa תורה שבעל פה *legem oralem* occupatur.

Sectio *prior* circa *legem scriptam* occupata, post librorum Biblicorum, eorumque diversi apud Judæos & Christanos ordinis designationem, strictim omne persequitur, quicquid ad illorum tum lectionem, tum interpretationem quoquo modo facit. Atque adeo *Capite I.* singulorum librorum Biblicorum tituli, paraschæ, capita enumerantur. *Cap. II.* recensentur (1) libri, qui vocum difficiliorum per universum Codicem Hebræum occurrentium interpretationes continent. (2) libri, in quibus voces in versionibus Chaldaicis occurrentes exponuntur. (3) Commentarii literales in universum Codicem. (4) Commentarii literales in solum Pentateuchum. (5) Variæ Bibliorum versiones. (6) Commentarii Cabbalistici in Legem, Ruth & Threnos. (7) Dilucidationes præcipuorum Commentariorum Cabbalisticorum, τῦ Sohar nempe, Rakanati, & Bechai. (8) Commentarii Philosophici in Legem, quinque Megilloth in genere, & in specie in Threnos; item in Psalmos & Jobum. (9) Commentarii Grammatici in Legem. (10) Commentarii in AbenEsram, difficiliorem legis interpretem. (11) Commentarii in Misrachium, alium legis interpretem. (12) Commentarii in Rabbos. (13) Commentarii in Raschi. (14) Commentarii literales simul & Homiletici in Legem. (15) Commentarii in quinque Megilloth, qui tum in omnes universim, tum in singulos libellos seorsim scripti sunt. (16) Commentarii in Haphtaros. (17) Commentarii literales & Homiletici tum in Prophetas priores & posteriores, atque in Hagiographa simul, tum speciatim in Prophetas tantum, & quidem tam in omnes quam in singulos, similiterque in omnia Hagiographa & iterum speciatim saltem vel in Psalmos, vel Proverbia, vel Jobum, vel Danielem, vel Esram & Nehemiam. (18) Homiliarii ad certos libros Biblicos non adstricti, sed pro ratione materiæ liberius distributi. *Cap. III.* exhibentur (1) Libri precationum & cantionum, quibus uti consueverunt. (2) Libri Carminum & Poematum. (3) Commentarii

ni

in precationes. (4) Commentarii in lectionem paschalem. (5) Libri scriptionem legis & Mesusæ exponentes. (6) Libri de conscribendis epistolis. *Cap. IV.* commemorantur libri (1.) Genealogici & Historici. (2) Geographici. (3) Ænigmatici & Parabolici. *Cap. V.* Libri (1) Ascetici. (2) Cabbalistici ordine Biblico non dispositi. *Cap. VI.* Libri (1) Grammatici ordinem Biblicum non tenentes. (2) Masorethici. (3) Logici. *Cap. VII.* Libri Didascalici & Consolatorii (1) de redemptione & resurrectione mortuorum. (2) de futuro seculo, & anima. *Cap. IIX.* Libri Critici & variarum Lectionum in quoscunque libros legis tam scriptæ, quam oralis. *Cap. IX.* Libri Ethici de pietate, beneficentia, pœnitentia, & similes. *Cap. X.* Indices Biblici, & quidem (1) dictorum, (2) allegoricarum interpretationum.

Sectio *posterior* circa *legem Oralem* sic occupatur, ut *Cap. I.* recensio operis Talmudici habeatur cum indice omnium capitum Alphabetico. *Cap. II.* recenseantur (1) Commentarii in Mischnam (2) Commentarii & Dissertationes in Gemaram, in Commentarium Talmudicum Raschii, & in Tosephos. (3) Commentarii in librum Hen Jacob, & cæteras Aggadas, uti & in Talmud Jerosolymitanum. (4) Commentarii in Pirke Abhoth. *Cap. III.* Libri (1) Arithmetici. (2) Astrologici de embolismis, iisque omnibus, quæ ad dierum, mensium, annorum, noviluniorum rationem spectant. (3) Sphærici & Astronomici. (4) Philosophici non juxta legis ordinem, sed libere per capita, & pro ratione materiarum dispositi. (5) Cheiromantici. (6) Magici. (7) Necromantici. (8) Onirocritici. (9) Musici. (10) Pansophici. *Cap. IV.* Libri (1) Dogmatici de fundamentis fidei & tredecim articulis. (2) Polemici pro Judaica fide vindicanda. *Cap. V.* Libri (1) rituales. (2) Indices consuetudinum, legum, statutorum, aliarumque rerum in Gemara contentarum. *Cap. VI.* Libri (1) Quæstionum & responsionum de rebus Juridicis. (2) quæstionum & responsionum de rebus Philosophicis & ænigmaticis. *Cap. VII.* Libri (1) Medici & Physici, circa naturam hominis, brutorum & volatilium. (2) de gemmis. *Cap. IIX.* Libri Caballistici de Rasche tebos, Gemetria, & Notarikon. *Cap. IX.* Libri (1) Juridici secundum ordinem Gemaræ, vel Alphesium dispositi. (2) Alii secundum ordinem Arba turim, vel Schulchan aruch, vel Lebuschin. (3) Alii secundum ordinem Mischne Torah Majmonidis. (4) Alii

ſecundum or m ſexcentorum & tredecim præceptorum. (5) Alii pro ratione r eriarum libere diſpoſiti. (6) Alii ſpeciales ſecundum ſingulas part. ibri Turim diſpoſiti, vel juxta Orach chajim, vel Joreh deah, vel Eben haæſer, vel Choſchen hammiſchpat. *Cap. X.* Libri (1) Iſagogici in Gemaram. (2) Architectonici de tabernaculo, templo, & vaſis ſacris. (3) Germanici, vel alterius idiomatis, ſed literis Rabbinicis excuſi. (4) Methodici de ſtudio tam Biblico, quam Talmudico feliciter tractando.

Secunda pars ordine alphabetico libros Rabbinicos ſuis titulis deſignatos, eosque circiter bis mille ac ducentos recenſet, annotatis ubique cujusvis libri argumento, Autore, editionibus.

Tertia pars שער בת רבים inſcripta tribus ſectionibus conſtat. *Prima* Autorum nomina indice alphabetico exhibet, & ad ſecundæ partis paginas, in quibus eorum opera hinc inde titulorum ductu diſperſa ſunt, remittit, ſimulque annotat, quo quisque ſeculo floruerit. *Altera* (e libro Juchaſin excerpta) nomina Doctorum omnium, quotquot in Miſchna & Gemara ſententias dixerunt, & initio quidem Miſchnicorum ſeparatim, deinde & Gemaricorum, ordine alphabetico commemorat. *Ultima* inde a primo Synagogæ Magnæ tempore per ſecula Rectores Synagogæ, poſtea Doctores Miſchnicos, qui ante & poſt Urbis ac templi deſolationem fuere, hinc Gemaricos, porro Seburæos ſive Scholaſticos, ac tandem Geonæos, ad ductum libri Zemach David recenſet.

Quarta pars inſcribitur שער החיצון *Porta extranea*, & comprehendit libros a Chriſtianis in literatura Hebraica vel Rabbinica editos, eorumque titulos, autores, argumenta, editiones indicat.

Cæterum laudandus Autor eſt non modo a diligentia, quam in colligendis conſignandisque libris prorſus ſtupendam adhibuit, ſed & ob elegantiam ſtyli Hebraici in præfatione inſigniter comprobatam. Idque fertur nunc dare operam, ut in eorum gratiam, qui Rabbiniſmi adeo gnari non ſunt, hic ejus liber Amſtelodami in linguam Latinam transferatur. Edidit & opuſcula alia: inprimis vero Pentateuchum Hebraicum cum Targum, & commentario Raſchi, collectisque in Raſchium notis e variis biurim, atque ad marginem notatis locis Talmudicis e Toledos Aharon, &c.

THE-

THERIACA JUDAICA AD EXAMEN REVOCATA.

Scripta Amoibaea Samuelis Friderici Brenzii, Conversi Judaei, & Salomonis Zebi, Apellae, nunc primum cum versione Latina & animadversionibus edita a Jo. Wulfero.

Norimbergae in 4. A, MDCLXXXI.

CUm ante octo & triginta annos Theodoricus Hackspanius, Lipmanni Nizzachon Altdorfi primum ederet, examen virulentissimi libri pollicitus, adjecit editioni illi tractatum de usu librorum Rabbinicorum, veluti futurae refutationis prodromum, in quo aliquoties ad *Theriacam Judaicam Salman Zebi* provocans, talia inde loca, cumprimis *pag. 268. 278. 281. 356. 358.* produxit, quae salivam facile movebant rerum Judaicarum Studiosis. Sed nullibi prostabat iste liber Hanoviae excusus, quod a Judaeis ipsis, invidia & odio erga Autorem accensis, supprimeretur. Continet Apologiam pro Judaeis, in qua enormia a *Samuele Friderico Brenzio* iis intentata crimina depelluntur. Abierat enim Brenzius a Judaeis ad Christianos, atque ut post susceptum baptismum suae fidei, quam jam profitebatur, documentum daret novus inter Christianos proselytus, calamum in populares, quos deseruerat, strinxit, scriptoque libro Germanico, sub titulo *Leberidis* (Jüdischer abgestreiffter Schlangenbalg) Judaeorum malitiam, fraudes, scelera, impietatem, atque in Christum ejusque sanctam matrem blasphemias detexit, omnesque sibi ab iis cavere monuit, tanquam a juratis Christiani nominis hostibus, quorum omnis cura & cogitatio in Christianorum odium, contumelias, & perniciem fixa sit. Ut primum ergo hoc Brenzii scriptum Norimbergae anno seculi currentis XIV prodierat, ad ejus confutationem se mascule accinxit Judaeus in Talmude & aliis Rabbinorum monumentis non usque adeo hospes, *Salman Zebi, Offenbusensis*, ita quidem, ut adversarii sui Objectiones, ordine, quem tenuerat, servato, diluat, & gentem suam contra tot ac tantas, quas putabat, calumnias defendat. Atque hinc libro titulum fecit *Theriacam Judaicam* (Jüdischer Theriack) quia, quam ipse in praefatione

ne rationem reddit, forte sit antidotum ad venenum ex Adversarii Leberide haustum extrahendum: scripsitque idiomate, quo ille, Germanico, sed quali communiter uti Judæi solent, & Rabbinicis expresso literis. Cæterum: ut Judæis multa sola criminandi libidine falso objicit Brenzius; ita vicissim multa negat, vel certe emollit, aut aliter interpretatur Zebi, quorum tamen Judæi jure optimo postulantur: uterque interdum commode locutus, aliquando & mentitus est, quod in animadversionibus suis diligenter excussit *Jo. Wulferus*, qui non utriusque modo scriptum nativo sermone & charactere junctim, sed & in exterorum gratiam cum versione Latina, justis animadversionibus auctum edidit, alterum post Talmudici tractatus de Siclis versionem perpetuo Commentario e Rabbinorum scriptis illustratam, studiorum Philologicorum specimen; cui ad calcem ob argumenti cognationem *Isaaci Vivæ* libellum adjecit, pridem Amstelodami impressum, quem *Vindicem sanguinis* inscripsit, h. e. *Vindicias secundum veritatem, quibus Judæi ab infanticidiis & victima humana contra JACOBUM GEUSIUM vindicantur.*

EXCERPTA V. ET N. TESTAMENTI SYriaci, cum Latina interpretatione nova & Annotationibus Christophori Cellarii. Cizæ, sumtu Jo. Bielcki, Bibliopolæ Jenens. A. MDC LXXXII. in 4.

UT studiosæ Juventuti sacræ Philologiæ, ac imprimis linguarum Orientalium studium magis redderet commendatum *Christophorus Cellarius*, vir humaniorum & orientalium literarum egregie doctus, non tantum *Horas Samaritanas*, seu loca S. codicis selectiora excerpta cum versione & annotationibus edidit: verum nuperrime etiam laudabili industria *Excerpta V. & N. Testamenti Syriaci* cum nova interpretatione typis exscribi curavit publicis. Utrique parti Excerptorum ex Bibliis Polyglottis Anglicanis desumtæ, novam eamque Syriacæ ad verbum respondentem adjecit versionem. Cujus rei causa allegatur in præfatione, qua de versionis Syriacæ autoritate, antiquitate & sinceritate ex Briani Waltoni Prolegomenis Bibl. nec non de ejusdem utilitate in S. Theologiæ studio, adductis variis exemplis disserit. Annotationes adjectæ ad difficiliorum locorum intellectum faciunt. Quæ

ex

ex *N. Testamento excerpta* publicavit, continent potiora ejusdem loca, quæ vel ad fidei Christianæ summam pertinent, vel linguæ hujus usum cultoribus commendant. Annotationes iis subjicere omisit, quod pleraque vocabula in V. T. excerptis jam essent exposita, & reliqua satis ex bona versione possent intelligi. Ubi variantes occurrunt lectiones, *Autor clarissimus* non Trostianam, nec Gutbirianam, sed Anglorum scripturam secutus est.

INSTITUTIONIS THEOLOGIÆ ELENCTICÆ Pars Prima & Secunda,

Autore FRANCISCO TURRETINO, in Ecclesia & Academia Genevensi Pastore, & SS. Theologiæ Professore.

Genevæ, 1682 in 4.

INstitutionis Theologiæ Elencticæ nomen huic Operi impositum, ne Systema aliquod Theologiæ plenum hic tradi quis credat. Is enim Autori scopus propositus nunc quidem non fuit; sed tantum, ut *nobiliorum Controversiarum Theologicarum in omni Religione hodie vigente* momentum exponeret, & filum Ariadneum junioribus subministraret, cujus ope ex earum labyrintho se facilius extricare possent. Ideo eas seligere voluit, quæ majoris momenti, vel magis necessariæ hoc tempore visæ sunt, cæteris missis, quæ vel arduæ sunt nimis & curiosæ, vel inanes & jejunæ, quæ nec ignoranti nocent, nec scientem juvant. Quia vero constat, præ cæteris periculose errari sæpissime circa controversiæ statum, id sibi ante omnia negotii dedit Autor, ut remotis illis, quæ sunt ἐξαγώνια, *præcipuum quæstionum cardinem* diligenter ex sententia partium, quantum fieri potuit, erueret, ut eo semel rite posito & explorato, via facilis ad reliqua complanaretur, sive κατασκευαστικῶς veritas esset adstruenda, sive per ἀνασκευὴν error destruendus veniret. Quæ duo sibi insuper sic exequenda proposuit, non ut *Rationes* omnes operose congereret, quæ in medium afferri solent confirmandæ veritati, quia hic non tam numero quam pondere certandum; sed ut *potiores ac solidiores* quibus fulciri potest, cum judicio sublegeret, robore etiam, ubi opus fuit, iis addito, & *Exceptionibus palmariis* τῶν ἐξ ἐναντίας dilutis. Quibus tandem *fontes solutionum* subjecit, ut paucis

paucis

paucis & uno veluti obtutu, missa prolixa argumentorum serie, distinctiones occurrerent & observationes utiles, quibus πρῶτον ψεῦδος Adversantium retegi, & nervi præcipuarum objectionum sine magno labore incidi possent. Quæ omnia ea brevitate ac perspicuitate exequi conatus est, ut nec nimia brevitas obscuritatem, nec nimia prolixitas tædium pareret. Unde nuda & simplici rerum expositione contentus, omissa operosa testimoniorum, quæ coacervari poterant, citatione, brevibus punctis signare satis habuit, quæ alias in justa argumenti tractatione deducere potuisset. In *secunda* hujus Operis parte operosiorem & prolixiorem quam in *prima* secutus est viam, ut ita ex multorum voto priorem ejus laborem utroque pollice approbantium, paulo diutius in difficiliorum quæstionum examine immorari posset, & aliquanto fusius in præcipuorum & fundamentalium, quæ subinde occurrebant, Scripturæ Locorum explanatione versaretur. Hinc factum, ut absoluta tractatione locorum de *Lege & Fædere Gratiæ*, de *Christi Persona & Statu*, ejus *Officiis & Beneficiis* variis, manum de tabula tollere coactus fuerit, & in *Tertiam* partem rejicere reliquas controversias de *Ecclesia*, de *Sacramentis* & de *Novissimis*, quas propediem discutere instituet, ut plenum *Institutionis hujus Elencticæ* Systema habeatur. De cætero nullum erga diversa in Religione sentientes, nisi charitatis affectum Autor spirare videtur, procul ab omni personarum odio & livore, nec temere alienam mentem affingere iis, quibuscum agendum fuit, nec illa studio dissimulare voluit, quæ pro illorum causa facere videbantur. Id certe sedulo cavit, ne quid *novum* hic Liber haberet, & a formulis publicis in Ecclesia Reformatorum receptis alienum, & ut nihil ibi adstrueretur, quod probatissimorum huic Religioni addictorum calculo non confirmaretur. Atque ita solicite fugiendam judicavit profanam illam ingeniorum libidinem ad nova & curiosa prurientium, qui, ut ipse quosdam suarum partium Theologos modernos describit, *sub specioso majoris lucis & penitioris indaginis veritatis antea ignoratæ prætextu, ante se tradita convellere, bene constituta destruere, &* ἰδίας ἐπιλύσεις, & κυρίας δόξας *instar oraculorum obtrudere præsumunt, & a se dissentientes, tanquam bonæ mentis vacuos, imperitos, & veteribus formulis serviliter addictos traducere non erubescunt.* Et quanquam ipse adspernari nolit Recentiorum industriam, qui luculentiora dona a

Deo

Deo consecuti, & peculiari ingenii acumine pollentes, cum laude occupantur in Scripturis scrutandis & veritate illustranda; ut tamen sub hoc prætextu vetera superciliose rejiciantur, & nova dogmata in Ecclesiam inducantur, quasi illi qui nobis præiverunt, in caligine ac tenebris adhuc versati sint, nec religionem ab erroribus suis satis repurgarint, hoc sane *& famæ tantorum Virorum injurium, & Religioni probrosum, & piis auribus intolerandum esse* pronunciat.

SELECTA HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ capita & in loca ejusdem insignia Dissertationes,

Autore R.P.F. Natali Alexandro, Ord. FF. Præd. in Sacra Facult. Parisiensi Doctore Theologo, & in Majori Conventu & Collegio Parisiensi ejusdem ordinis S. Theologiæ Professore, & studii Regente.

SECULUM IX. & X.

Parisiis A. C. 1681. in 8.

Autori huic suas in universam Historiam Ecclesiasticam lucubrationes, continuata Tomorum serie, ante annos haud ita multos in publicam lucem emittere aggresso, ea placet methodus, ut succinctam seculi cujusque Synopsin, in certa capita divisam, Historicis, Chronologicis, Criticis & Theologicis dissertationibus illustret, & panopliam, ut vocat, adversus veterum & recentiorum, quos existimat, hæreticorum errores e Scriptura, Traditione, & Patrum doctrina subministret. Quod opus Theologiæ studiosis eo gratius & ad usum accommodatius futurum existimavit, si scholasticum & disputantibus familiarem scribendi modum in dissertationibus istis adhiberet, in quibus haud raro magni nominis viros etiam suæ religionis atque gentis impugnat, exterarum gentium Theologos tanto æquius laturos ratus, quod in fidei articulis aliis principiis innutritus, Ecclesiæ suæ Pontificiæ placita defendere in se susceperit. Hanc igitur instituti rationem secutus, octo prioribus seculis, quæ anno 1676 & deinceps prodierunt, anno superiore Nonum & Decimum seculum duobus comprehensa voluminibus adjecit.

Et PRIUS quidem VOLUMEN, quod Historicam seculi 9 & 10 Sy-

Synopſin conjunctim exhibet, a Romanis hujus periodi Pontificibus auſpicatur. Agmen ducit Leo III, e cujus vita S. Suitberti Canonizationem contra *Baronium* expungendam eſſe notat, cum indulgentiæ, ut cætera argumenta prætereamus, fidelibus certas Sanctorum Eccleſias & Altaria viſitantibus erogatæ, quarum in actis iſtius Canonizationis mentio fit, ante duodecimum ſeculum Eccleſiæ ignotæ fuerint. Leonem III Stephanus V, & reliqui ſequuntur, quorum ſeriem & res geſtas ita refert, ut errores etiam & turpiſſima quorundam flagitia ſubinde memoret, quamvis per eam labem Romanæ Sedis autoritati, cui ubique conſulere nititur, quicquam præjudicari nolit, & nonnullis doctrinæ nævos & crimina per calumniam objici, perſuaſum ſibi habeat. Eugenio enim II, qui e pervetuſtis & nono ſeculo coævis tabulis Remigianis, a *Mabillonio T. 1. Analector.* editis, ritum probationis per aquam inſtituiſſe arguitur, ſuperſtitioſum illud & cum Dei tentatione conjunctum inventum adſcribere religioni habet; & *Joh. Launojum* Pariſienſem Theologum, qui *in libro de Regia in Matrimonium poteſtate* Johanni VIII hanc ſententiam tribuerat, quod conjux ob fornicationem alterius conjugis poſt legitimum divortium aliarum nuptiarum poteſtatem habeat, quaſi magnum illi errorem per hanc ſententiam attribuiſſet, inſigni & omnibus bonis execranda fraude Johannis VIII verba adulteraſſe, non ſine verborum amarulentia queritur; & Sylveſtrum II, qui inter Romanos hujus ætatis Pontifices extremum locum occupat, de necromantia & aliis magicis artibus non aliam ob cauſam ſuſpectum fuiſſe exiſtimat, quam quod ſumma ejus in Mathematicis diſciplinis peritia, & ingenioſa in novis horologiis & aliis machinis elaborandis dexteritas, rudi ſeculo Dæmonis familiaris opem requirere videretur.

Romanorum Pontificum hiſtoriam cum hæretici, qui ſeculis IX & X Eccleſiam infeſtarunt, tum ſcriptores Eccleſiaſtici, numero pene LXX excipiunt, quorum opera ſic enumerat, ut ea, ſicubi opus, ad criticum examen revocet, & ex pleriſque floſculos aliquos excerpat. Dehinc Synodorum Nationalium & Provincialium, quibus diſciplina IX & X ſeculi ſancita & inſtaurata fuit, decreta ſubjicit, & poſtquam Canonum in ſingulis conditorum medullam perſpicue expoſuit, Politiæ Eccleſiaſticæ faciem ſpectandam exhibet, a novis Primatuum ſedibus nono & decimo ſeculo erectis & conſtitutis telam hanc exorſus, a quibus ad Metropolitanos eorumq; jura, & inſigne eorundem Pallium accedit,

cedit, *Petri de Marca* judicium tanquam veritati & Romanæ Sedi injuriosum carpens, qui pallii usum, antiquam Metropolitanorum libertatem per cuniculos infregisse, & Synodorum Provincialium autoritatem pessumdedisse scripserat. Tum ad reliquos Episcopos devolvitur, eorumque electionem, confirmationem, juramentum Regibus præstitum, residendi in propriis Ecclesiis necessitatem, per Canones Ecclesiasticos & Regum capitularia his temporibus impositam, & alia his affinia pertractat, inde ad Clericos & Canonicos transitum faciens. Nec omittenda monasticæ rei, qualis his seculis fuit, prolixa satis enarratio, qua inter alia Cluniacensis Abbatiæ origines describit, ejusque Abbates usque ad Odilonem anno 1048 defunctum ordine recenset, & peculiares quasdam Abbatiæ istius consuetudines a Bernhardo Cluniacensi & Udalrico descriptas subnectit, qualis fuit singularis reverentia in conficiendis hostiis Eucharisticis, quæ non ejus, cujus hodie sunt, figuræ, nec denarialis tantum magnitudinis, sed longe majores extiterunt, & pro communicantium numero in plures particulas dividi potuerunt. Reliquas Abbatiæ hujus consuetudines & alia, quæ de Monachis & Sanctimonialibus horum temporum, nec non de bonorum Ecclesiasticorum administratione, & Clericorum privilegiis atque oneribus Autor congessit, instituti ratio, quæ brevitatem imperat, referre non permittit. Ultimus denique hujus voluminis labor in Imperatorum Orientalium & Occidentalium, Regum item Francorum, Hispanorum, & Anglorum, a quibus per hunc noni & decimi seculi decursum Respublica administrata est, pvæcipuis gestis breviter enumerandis occupatur.

POSTERIUS VOLUMEN 18 dissertationes complectitur. In prima, quæ de translatione Imperii a Græcis ad Francos agit, Carolum M. a Leone III Romæ Imperatorem coronatum, & Ecclesiæ maxime Romanæ custodem constitutum, nec tamen, quod *Bellarminus* & alii putaverant, hoc facto Imperium a Græcis ad Francos translatum asserit.

Secunda circa Ludovici Pii exauctorationem & restitutionem occupatur, quem ab *Agobardi*, *Paschasii*, & Synodi Compendiensis calumniis acriter vindicat.

In tertia vulgatam de Johanna Papissa historiam post *Florimondum*

Remundum, Leonem Allatium, Philippum Labbeum, Davidem Blondellum & alios confutare conatur.

Quarta Photii, Ignatium ſede Conſtantinopolitana deturbantis, ab Ignatio iterum detruſi, ſed poſt Ignatii mortem reſtituti, & denuo exauctorati, cum Romanis Pontificibus certamina, nec non legationum & aliarum rerum in ſchiſmate iſto utrinque actarum hiſtoriam exponit. Inprimis vero Synodi octavæ Oecumenicæ, ab Hadriano II congregatæ, cui aliam Oecumenicam IIX Photius poſtea oppoſuit, actiones ordine recenſet, & occaſione canonis 17, pro *Petro de Marca* & *Bosqueto*, contra *Chriſtianum Lupum*, an Epiſcopi Gallicani ab Epiſcopo Romano vocati, citra licentiam a Regibus permiſſam, abire potuerint, diſquirit.

In Godeſchalchi cauſa, quam quinta diſſertatio aggreditur, referenda ita verſatur Autor, ut diſſenſiones in Gallia ex his certaminibus exortas, utcunque conciliet, & *Mauguinum* aliquoties refellat.

In ſexta Rothadi Sueſſionenſis ad Sedem Apoſtolicam appellantis reſtitutio, quamvis *Annalium Bertinianorum* Autor eam non regulariter, ſed potentialiter a Nicolao I factam eſſe ſcribat, contra *Hincmarum Rhemenſem* defenditur.

Septima controverſiam, quam Hincmarus Rhemenſis Wulfado & aliis Clericis ab Ebbone anteceſſore ſuo ordinatis movit, ventilat, eorumque cauſam contra Hincmarum cum Romana Eccleſia tuetur. Hincmari iſtius Rhemenſis ex ſorore nepos fuit Hincmarus Junior Laudunenſis Antiſtes, qui cum ob turbulentas actiones male ſibi conſcius, interjecta ad ſedem Apoſtolicam appellatione, Nationalis Synodi judicium declinaſſet, ab Adriano II, ut pro ſui defenſione graves & acerbas ad Carolum Calvum, & Hincmarum avunculum ſuum literas ſcriberet, impetravit. Sed Hincmarus Rhemenſis Regis Chriſtianiſſimi nomine Pontificem illum Romanum pro merito haud mitioribus literis excepit, quarum ſummam cum reliquis hujus controverſiæ actis octava diſſertatio enarrat.

Nona Lotharii Regis & Teutbergæ divortium, & novum ejusdem Regis cum Waldrada matrimonium ab Epiſcopis Regni Lothariani, in Aquisgranenſibus Conciliis & Metenſi Synodo approbatum, ſed a Nicolao I, quem Teutberga appellaverat, reſciſſum memorat, & quid de eo negotio ſcriptum actumque fuerit, exponit.

In

In decima dissertatione Autor Paschasii Radberti, qui se in subscriptionibus monachorum omnium peripsema appellare consuevit, vitam & opera recenset, eumque ab *Henrico Boxbornio* & *Hospiniano* temere ad Calvinistarum partes trahi asserit, cum e contrario *Claudius* & *Larroquius* Paschasium arguant, quod primus realem Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiam tradiderit: quorum sententiam congestis rationibus & multorum Autorum testimoniis refellit. Et cum reali corporis & sanguinis Dominici præsentiæ transsubstantiationem subinde admisceat, haud mirum, etiam Lutheranos intactos non relinqui, quos per *Gastum* Hagenoiensem Ministrum anno superioris seculi 28, Paschasii opera adulterasse audacter insimulat.

In undecima ad Rabani Mauri opera & nævos progreditur, cui foedum Stercorariorum errorem falso tribui ex *Mabillonii Secul. IV. Benedictino* asserit. Inprimis vero negat, Rabanum realem corporis & sanguinis præsentiam in Eucharistia negasse, quamvis corpus illud Christi, quod ex Maria natum est, cum eo, quod de altari sumitur, idem esse negaverit, & cum Patribus quibusdam triplex Christi corpus, Ecclesiam, Eucharisticum, & quod e Maria natum est, distinxerit.

Idem sensit Amalarius, cujus errorem de Christi corpore triformi in Carisiaca Synodo damnatum refert Florus in MSC. contra Amalarium a *Blondello in elucidationibus controversiæ de Eucharistia* laudatus. Num vero Amalarius Stercoranistarum errorem foverit, ut a *Wilbelmo Malmesburiensi, Mauguino,* & *Antonio Arnaldo* arguitur, an realem Christi præsentiam in Eucharistia plane negaverit, quod *Claudius* & *Larroquius* asserunt, duodecima dissertatio inquirit, in qua etiam errores Amalarii ab Agobardo impugnati recensentur.

Decima tertia Ratramni seu Bertrami scripta recenset, & inprimis librum de corpore & sanguine Domini, quem *Petrus de Marca* & *Antonius Arnaldus* Johanni Scoto, sed *Mabillonio* judice falso asserunt, nec non librum de Nativitate Christi, a Paschasio Radberto impugnatum: & librum de anima MS. Monacho Corbeiensi, qui unam omnium hominum animam esse contenderat, oppositum ad examen revocat.

Decima quarta Johannis Scoti Erigenæ, quem autor a Johanne Æthelingiensi in Anglia Abbate distinguendum, & nec Bedæ discipulum, nec martyrem fuisse probat, opera & erroneas de Eucharistia, Prædestinatione, & aliis Fidei articulis sententias, earundemque con-

demnationem in Parisiensi, Valentina & aliis Synodis factam exhibet.

Decima quinta contra Calvinianos, & in specie *Albertinum, Claudium, & Larroguium* militat, qui seculo X fidem Eucharistiæ in tantum mutatam esse affirmant, ut, cum nono adhuc seculo Christiani corpus & sanguinem Christi ab Eucharistia abesse credidissent, decimo demum seculo substantialis Christi in Cœna præsentia credita fuerit.

Decima sexta contra *Johannem Launojum* dirigitur, qui in Epistola quadam ad Ludovicum Maresium contra *Baronium, Binium*, & alia Curiæ Romanæ mancipia (sic enim Launojus in dicta Epistola appellat) Romanum Concilium, quod Johannem XII deposuit & in ejus locum Leonem IIX substituit, legitimum, & illud, quo Johannem restitutum volunt, suppositum fuisse probaverat, cujus argumenta Autor refutare conatur.

In decima septima dissertatione Autor de septem Electoribus agit, eosque a Gregorio V. in Concilio Romano institutos, contra *Bellarminum, Baronium* & alios negat: quamvis de cætero haud negandum esse lectoribus suis persuadere velit, quod jus eligendi Imperatores a sede Apostolica quodammodo emanaverit.

Ultima denique dissertatio, cui Panopliæ adversus IX & X seculi hæreses titulus præfigitur, contra Photium & reliquos Græcos processionem Spiritus S. a Filio, a Latinis symbolo adjectam, tuetur, ubi obiter animadvertitur, ex Autoribus a *P. Ludovico Maimburgio* allegatis non constare, quod Henricus Imperator Benedicto Octavo, ut verba illa FILIOque Symbolo adderet, Autor fuerit, aut quod Benedictus VIII in Synodo Romana additionem illam approbaverit.

DISCOURS SUR L' HISTOIRE UNIVERSELLE a Monseigneur le Dauphin: pour expliquer la suite de la Religion, & les changemens des Empires. Premiere partie, depuis le commencement du Monde jusqu' a l' Empire de Charlemagne. Par Messire Jacques Benigne Bossuet, Evesque de Condom &c.

id est,

Dissertationum super Historia Universali ad Serenissimum Delphinũ, quibus contextus Religionis & Imperiorum

riorum mutationes enarrantur, Pars prima, ab exordio mundi usque ad Imperium Caroli Magni deducta. Auctore Jac. Benigno Bossueto Condomensi (nunc Meldensi) Episcopo.

Paris. in 4. Lugduni & Amstelod. in 12. 1681.

TRibus nempe locis eodem anno typis excusus hic liber est, quod acceptissimum eum omnibus futurum, & operis argumentum ipsum, & illustre Auctoris nomen, spem certam Bibliopolis fecisset. Neque de bono publico male merebitur, qui, ut novissimus Francofurtensis librorum catalogus innuit, in Latinum sermonem transferre librum, ut legi a pluribus possit, instituit. Quid enim vile, aut inelaboratum expectari ab eo poterat, quem ex tanto doctorum virorum, quibus Gallia hoc tempore abundat, numero Rex Christianissimus selegit, qui Delphini studiis una cum doctissimo Hueto moderaretur, ac qui hoc ipso opere specimen edere prudentiæ Didacticæ voluit, ac viam velut aliis in erudienda probe & ad pietatem flectenda illustri Juventute terendam præire. Tametsi enim scopus Auctoris fuit, Historiam tum Ecclesiasticam, tum Civilem Serenissimo Discipulo tradere, id inprimis tamen per universum opus egit, ut demonstrato ab una parte Religionis Christianæ, suismet viribus nixæ, & ab exordio mundi ad nostra usque tempora subsistentis, imo æternum perstituræ, contextu perpetuo; ab altera parte amplissimorum Imperiorum vicissitudinibus, variis casibus, ac ruinis ob oculos positis; animum Principis a mundanarum rerum nimio studio abductum, pietate ac solidioris felicitatis gloriæque, ad quam sola nos Religio Christiana ducit, desiderio imbueret.

Prior operis pars, quæ jam publici juris facta est, & a condito mundo ad Caroli M. porrigitur tempora, tribus sectionibus absolvitur. Quarum prima Historiæ universalis, Ecclesiasticæ pariter ac Civilis, summa capita promiscue, juxta temporum tamen seriem, per certas Epochas, velut Adami, Noæ, Abrahami, Mosis, captæ Trojæ, Salomonis, Romuli, Cyri, Carthaginis excisæ, Christi Servatoris nati, Constantini, & Caroli M. auctor exhibet, totque seculorum res gestas notatu digniores brevi ac concinna oratione enarrat. In quo tractatu ut passim fidem dictis profanorum æque ac sacrorum testimoniis

niis adstruit; ita ubi inter se illi dissident, nec conciliari possunt, explosa profanorum auctoritate, Sacras literas, velut cynosuram fallere nesciam, strictim sequitur.

Altera sectione Religionis Christianæ veritatem, successionemque nunquam interruptam uberiori sermone demonstrat, evincitque, etsi alius populi Dei status sub lege naturæ, alius sub lege Mosis, alius sub Evangelio fuerit, eundem tamen Deum auctorem, eundem Christum Servatorem generis humani cultum semper ab Ecclesia fuisse, eandemque religionem eidem fundamento superstructam, ac ab hostibus, idololatria, impietate, hæresi, persecutionibus, ipsaque vi immensi temporis invictam hujusque perstitisse. Itaque ab Historia creationis lapsusq; Protoplastorum, ac primi in paradiso de Messia Evangelii orsus, ad Abrahami ac Patriarcharum tempora, quibus sparsa jam per universum orbem idololatria, suum sibi populum peculiari fœdere Deus adstrinxit, ad Davidem inde & Prophetas ac clariora de Messia oracula sensim ascendit, cumque de Hierosolymitani templi exstructi, destructi, instaurati fatis, populique Judaici & Religionis ipsius per hæc temporum intervalla statu docte disseruisset, ad Novi Fœderis Historiam progreditur, ac Deum in carne manifestatum, Spiritum S. in fideles effusum, gentiles in Ecclesiæ sinum receptos, Rempublicam Judaicam destructam, Religionem Christianam inter sævissimas persecutiones crescentem, gravissimis discursibus prosequitur. Ast præcipuam laudem subjunctæ Digressiones profundæ sapientiæ ac doctrinæ merentur, quibus adversus Judæos pariter ac Atheos, veritatem Religionis Christianæ invictis argumentis demonstrat, ac in ea propaganda admirandam Divini Numinis providentiam deprædicat. Ubi non dissimulamus, favere Auctorem inprimis Romanæ Religioni, ac ejus antiquitatem, quippe quam ipse sectatur, passim extollere.

Sectione denique tertia Imperia majora, Scytharum, Æthiopum, Ægyptiorum, Assyriorum, Medorum & Persarum, Græcorum, Romanorum, Auctor recenset, memorque instituti, quo consultum inprimis Serenissimo Delphino voluit, eorum originem, instituta præclara, incrementa, vitia, occasus sic describit, ut quibus artibus steterint creverintque, per quæ vitia collapsa fuerint, nullo inde negotio intelligi, ac solida adeo civilis prudentia hauriri possit.

THEO-

THEOPHILI BONETI D. M.
Mercurius Compitalitius, seu Index Medico-Practicus.
Genev. 1682. in fol.

CUm Medica Praxis circa subjecta particularia versetur, haud sufficiunt ipsi pro fausto successu Regulæ istæ generales, quas methodus medendi consueto modo tradit, quin circumstantiarum circa ægros varietas, intricatæ morborum complicationes, & idiosyncrasiæ cujusvis individui, determinatas magis leges postulent. Pro praxi itaque speciali dirigenda melius, tot Cautiones, Animadversiones & Castigationes, a famosioribus Practicis passim notatæ prostant, non secus ac plures istæ Observationes, Historiæque Medicæ, & Consultationes, ut harum omnium ope perficiatur habitus Medici Practicus, & ita per exempla breve & efficax ad artem fiat iter, longius quod foret per præcepta. Utrasque amico fœdere jungere placet Autori, præsenti in scripto, dum laboriosa ex probatissimis, priscis pariter ac neotericis Scriptoribus Practicis collectione, eorundem cautiones & observationes in singulos morbos diligenter congerere, & concinno ordine disponere, & ita nucleum Practicum ex tot Scriptoribus diligenter excerptum, uno in Volumine exhibere satagit, ut hoc ipsum in controversiis Practicis, casibusque dubiis, Mercurialis quasi sit statua, quæ dum in bivio anceps stat Medicus, cui viæ insistendum sit, ostendat. Opus ipsum Autor in 20 distribuit libros, quorum 18. priores morbos particulares quosvis, secundum Alphabeti seriem dispositos, complectuntur, ut ita citius Lectori in conspectum veniant, quæ disquirit. Quibus in Lib. XIX. præsidia Medica Universalia, secundum tres auxiliorum Medicorum fontes subjungit. Appendicis denique loco liber XX annectitur, circa Medici munus occupatus. Præmittitur his omnibus Index Titulorum & Affectuum, prout juxta literarum seriem se mutuo excipiunt. In calce vero Operis index rerum, extra modo dictum ordinem alphabeticum collocatarum adjicitur.

PAEONIS ET PYTHAGORÆ EXERCITATIONES Anatomicæ & Medicæ bis 50.
Basileæ 1682. in 8.

EXercitationes hæ Autores agnoscunt *Johannem Jacobum Harderum*, & *Joh. Conradum Peyerum*, quorum *Ille* per *Prodromum Physiologicum*, explicantem naturam humorum, Nutritioni & Generationi dicatorum, ac *Examen Anatomicum Cochleæ terrestris domiportæ*; *Hic* per Exercitationem de *Glandulis intestinorum* atque *Anatomen Ventriculi Gallinacei*, ab aliquot annis Orbi erudito, Scholisque potissimum Anatomicis innotuerunt. Epistolas non minore jure eas vocare potuissent, cum sub earum forma conscriptæ ac editæ fuerint a binis his amicissimis: quia tamen his æque se reciproce in rebus Anatomicis & Medicis exercere, ac mutuam operam, in Studiis his promovendis, præstare voluerunt, Exercitationes easdem vocarunt. Complectuntur siquidem præter Observationes rerum, quæ maxime nunc inter sectatores ventilantur, varii generis pathologica, per cadaverum præprimis, his vel illis morbis defunctorum, eviscerationes declarata, Scholiisque ac theoriis propriis illustrata, adeoque uno verbo Miscellanea singularis dexteritatis atque eruditionis merito dicenda erunt.

JOH. CONRADI PEYERI PARERGA Anatomica & Medica septem.
Amstelodami 1682 in 8.

EDiderat hic anno 1677 Exercitationem Anatomico-Medicam de Glandulis intestinorum cum Anatome ventriculi Gallinacei, in qua tenuium Intestinorum internam superficiem certis glandularum agminibus seu plexibus, crassorum glandulis solitariis, ornari, non solum in genere asserit, sed harum quoque in fele, cane, vulpe, lepore, sue, ove, capra, bove, homine, glire &c. conformationem, ex propria partim, partim aliorum autopsia accurate satis describit, & figuris æneis exprimit. Atque has conglomeratis accenset, liquorem stillantes, qui in tenuibus consummandæ chylificationi præsit, crassa vero contra fæcum duritiem & acrium humorum activitatem muniat, simul tamẽ glutinositate sua particulas scybalorũ coagmentet, & ad debitam consistentiam conglomeret: quibus demũ pathemata earundem glandularum diversa, hincq; corpori animali obvenientia symptomata, subnectit. Illam E. dissertationem ut *primum* parergon nunc supponit, *secundum* constituens Exercitationem alteram de iisdem glandulis intestina-

stinalibus,in qua,quæ in priore illa de conformatione atque usu harum differuerat,ulterius explicat.Sc. distinguit primo Glandulas intestinorum in externas,nempe epar,pancreas,glandulas mesenterii,intestinorum superficiei exteriori adhærescentes,& sub marsupiorum exiguorum specie utrinque sub ani sphinctere latitantes: & internas, quarum diversas pariter numerat species, sc.universam intestinorum internam tunicam glandulosam,aliasque glandulas majores & conspectiores,vel sparsim in cunctis, vel aerolatim in tenuibus intestinis, disseminatas; posterioris generis utramque speciem tam per autopsiam *Casp.Bartholini,Wepferi, Screta & Harderi*, quam per reiteratas in variis animalibus, quadrupedibus, avibus, piscibus ac tandem in homine, sectiones proprias confirmans. Imo tandem eo adducitur,ut ventriculum ipsum cum Intestinis glandulas pronunciet,ideo quod secretionibus, quarum nullam extra glandulas fieri supposuerat,vacent,intestinorum structura,potissimum in embryone tenello, testibus atque epididymidibus perquam similis existat,glandulæ nihil aliud, quam meatus varie contorti & configurati videantur,ac pori intestinorum,per quos chylus in vasa lactea trajicitur,a diversis Scriptoribus pro glandulis reputentur. Et quoniam ratione usus glandularum intestinalium in prima dissertatione docuerat, has chylum minime absorbere, contradicentem autem postmodum observarat *Johannem de Muralto* in Vade mecum Anatomico seu clave Medicinæ,assertum suum contra hunc prolixe vindicat,ac tandem certamen epistolare,subjectum hoc concernens, quod sibi cum Muralto intercesserat, subdit.

Parergon *tertium* Methodum historiarum Medico-Anatomicarum exhibet,quam separatim superioribus jamdum annis ediderat, cujus ope in defunctis morbi sedes & causæ indagari & exponi debeant, hujusque præcepta Ascitis, vitio cordis geniti, historia anatomico-medica,scholiis illustrata, comprobat.

Quartum epistola constituit,conscripta ad Cl.Sponium,cum hujus responsione, de amitina Peyeri,ab infantia prima oculis capta, quæ quamvis ideo literas nunquam conspicere potuerit, tantam tamen mentis perspicaciam susceperat,ut pietatis præcepta & cum Germana linguam Gallicam,Latinam atq;Italicam addidicerit,imo præter Musicam vocalem & instrumentalem, Philosophicas disciplinas sub manuductione partim parentū,partim aliorum magistrorum,his addiderit,

ut ipsa postmodum eas fratres suos doceret, tandemque animum ad scribendum appulerit, quo cum absentibus quoque per literas confabularetur.

Quintum Parergon Historiam anatomicam ab H. Glasero conscriptam sistit, mulieris Ascite defunctæ, cui lien extiterat minimus, ductus autem pancreaticus maximus. Sc. Lien fabam majusculam haud excedebat, foramen vero in intestini jejuni principio, quod ductui biliario & pancreatico commune, tantæ reperiebatur amplitudinis, ut digiti auricularis apicem admitteret.

In *Sexto* Historiam Anatomico-Medicam refert Mulieris hydropicæ, cujus abdomen plenum tumoribus, & uterus tuberosus repertus fuerit, cum iconibus uterum hunc ejusque tubera explicantibus.

Quibus tandem, *Septimi* loco, Miraculum anatomicum in cordibus resuscitatis addit, quatenus fibris cordis, tam humani, quam aliorum brutorum, egelidis motus aliquis denuo inspirari possit, aerem per ductum thoracicum inflando, corque manu aut spongia calida fovendo, qui etiam fotus in corde salmonis fœmellæ, e corpore evulso, pro pulsu huic restituendo aliquando suffecerit.

ZODIACUS MEDICO-GALLICUS, seu Miscellaneorum Medico-Physicorum Gallicorum Annus II. & III.

Authore NICOLAO DE BLEGNY. R. G. C. O.

Genevæ 1682 in 4.

TAm mirabilis in suis Operibus ubique observatur alma Mater Natura, ut tantum non quotidie nova Phænomena curiosis sui scrutatoribus repræsentet, idque tam apto artificio, ut cuilibet nec omnia, nec eadem exhibeat, sed singulis peculiaria quædam, definitum quasi cuivis pensum distribuendo, subministret. Horum circumspecta observatio, collectioque exacta, ut summam rei tam Naturali quam Medicæ affert utilitatem, siquidem tot quasi literæ illa æstimanda sunt, ex quibus tandem Alphabetum pro naturæ interpretatione componendum est, ita ne oblivioni tradantur, tot Societates, Academiæ, Collegia &c. conspirarunt hactenus, & publicæ perlustrationi exposuerunt omni-

omnibus, singulis quod experientia, rerum Magistra, & hujus pedissequa Ratio suppeditavit. Atque huc referenda quoque veniunt Miscellanea illa Medico-Physica, quorum singulis Mensibus pars quædam Parisiis Gallice, sub titulo, *Nouvelles decouvertes, sur toutes les parties de la Medecine*, Recens in Re Medica explorata, eduntur a *Nicolao de Blegny*, Chirurgo celebri, quæ postmodum a *Theophilo Boneto* Latinitate donata, Genevæ nomine *Zodiaci Gallici* divulgantur. Prodiit jam anno 1680 primus hujus Zodiaci annus, respondens anno 1679, cujus observationibus variis in fine accesserunt tractatus bini, de herniis prior, posterior de Lue Venerea, ab illarum Editore Gallo conscripti. Secutæ jam sunt binæ aliæ Zodiaci hujus revolutiones, secunda pro anno 1680, & tertia pro anno 1681, quæ Miscellanea rem vel Naturalem vel Medicam concernentia, partim observationes multiplices, partim interspersas varii argumenti Dissertationes complectuntur.

Quod itaque anni secundi attinet Observationes, p. 44. habetur remedium probatum contra hydropem uterinum, p. 56. Monstrum Cervi-Taurus, p. 74. Sperma in sene neogamo petrefactum, p. 75. nasus omnino præcisus, perfecte denuo loco resectionis unitus, ne cicatrice quidem manifesta relicta. p. 89. oleum Talci singulare, & omnes proprietates desiderati adeo olei Talci obtinens, elegans Cosmeticum, post 15. annorum laborem, a non nemine concinnatum, quod reperitur apud *Dom. Lemery* Pharmacop. Reg. edito Cursu Chymico satis notum. p. 123. Intestinum tenue ex vulnere acinacis in hypogastrio dextro, transversim, haud procul a loco, ubi desinit Ileon, dissectum, citra tamen mortis periculum, quia mira Naturæ industria intestinum vulneris externi circumferentiæ agglutinatum fuit, ita ut optime cæteroquin valens læsus, tantum per intestinum in loco læsionis apertum, excrementa egerere necesse habeat. Casus hic singularis paria in canibus tentandi occasionem suggessit, pro vulnerum talium, alioquin periculosorum, in homine curatione feliciori, & similiter cani p. 143. post apertum abdomen, intestinum Ileum eodem in loco dissectum, circumferentiæ vulneris ope suturæ connexum fuit, & ita citra alium apparatum sanatum, cane per intestinum ita apertum excrementa itidem excludente. p. 122. Lapides in ipsa cordis substantia reperti. p. 127. cœcitas fugax in pueris, ex calculorū in urethra genitorum extractione. p. 131. parva lacerta per venam sectam egressa. p. 148. gravissim9 & periculosus

losus affectus cum creberrimis sanguinis vomitibus, ab hirudine in potu deglutita, per theriacam mediante animalis cum vomitu rejectione curatus. p. 188. putrefactio artificialis corporum siccorum & porosorum, intra 4, l. 6. dies, mediante certa pasta. p. 210. puer 6 mensium insigniter barbatus, & toto corpore, exceptis artubus, habitus virilis, ad instar viri 30 annorum.

Inserti his observationibus discursus sunt varii, quos inter p. 6. de febribus & febrifugis agitur. p. 57. & 158, ventilatur generatio animalium ex ovo, ita tamen, ut affirmativa videatur potior. p. 161. inseritur integer tractatus *D. Monginot* Med. Paris. de febrium cura per usum Quinquinæ, anno 1680, ceu scriptum anonymum primum Gallice editus, cujus summa capita Calendis Martii pag. Actorum 76. exhibuimus. p. 191. de usu & noxa frequentioris sanguinis missionis, cujus occasione simul & in respirationis usum, & sanguinis sulphurei ab aere nitroso quasi incensionem fit inquisitio. p. 217. prolixe de alvi fluxibus in specie tractatur: sicuti p. 260. potus glacie refrigeratus, a nocumentis ipsi alias imputatis vindicatur.

In anno tertio observanda veniunt p. 4. Cutis anatome, tam quoad papillas protuberantes, quam quoad glandulas post cutis cribrum sitas. p. 26. nova aneurismatis curandi ratio proponitur, qua occasione p. 43. & 62. plura observatu digna circa varios aneurismata curandi modos afferuntur. p. 30. exhibetur ovum, Cometæ figuram repræsentans. p. 54. puella sine cerebro nata, loco cujus aqua liquida membranas implevit, ubi simul de usibus cerebri & spinalis medullæ disquisitio instituitur. p. 70. & 79. confirmatur modus mollificandi & in aptum edulium convertendi ossa, methodo ab Anglis nuperrime inventa, & a nobis Calendis Aprilis pag. Act. 106. seqq. descripta. p. 95. refertur planta, famem & sitim sedans, in Scotia noviter reperta. p. 107. Figura humana in ovo exacte repræsentata, &c.

Dissertationes inter, quæ modo dictis interjectæ sunt, eminent istæ *D. Comerii*, Ebrodun. Mathes. Prof. Paris. de colorum natura p. 85, 113, 127, 135. variis experimentis demonstrata, & ex principiis Optices, Dioptricesque deducta, in quibus præter hoc, quod colorem modificatum esse lumen ostendat, debilitatis in visu senum, conspicillorumque iisdem usitatorum varietatis rationem, non secus ac Myopum, & his oppositorum Presbytum in visu diversitatis fundamenta, curiose ex

ma-

majori minorive Cryſtallini convexitate explicat, & per cameræ obſcuræ phænomena eleganter declarat. Idem Autor pariter p. 39. ſolicitus eſt, de Cometarum influxu, (de quorum natura jam anno 1665. ſcriptum ediderat, ipſosque corpora de natura Planetarum, orbi terrarum coæva demonſtraverat) quomodo ex propria natura novorum morborum autores eſſe queant: quo etiam pertinet diſcurſus anonymi in calce Volum. hujus p. 149. additus, de præſagiis cometarum, ſtatuentis, illos fauſta potius quam ſiniſtra prædicere; imo futuri illos nequaquam eſſe indicia, cum illorum exortum fauſti non ſecus ac infauſti eventus aliquando conſequantur.

MICHAELIS ANTONII BAUDRAND Pariſini Geographia ordine literarum diſpoſita.

Tomi duo.

Pariſiis apud Stephanum Michalet, 1682. in fol.

Duodecimus jam decurrit annus, ex quo Autor Clariſſimus Lexicon Geographicum Philippi Ferrarii Alexandrini, Ordinis ſervorum B.M.V. olim Præpoſiti Generalis, in ordinem Alphabeticum digeſtum, & ceu loquitur ipſe, altero tanto auctius in lucem publicam emiſit. Librum hunc utiliſſimum quam avide exceperit, quam benigne foverit literatus orbis, vel ex triplici, qua apud exteras gentes tantillo temporis ſpatio donatus fuit, editione apparet. Autor tamen ipſe, dulcedine nimirum atque amplitudine ſtudii Geographici perſpecta, eo non acquievit, ſed per integrum quinquennium in augendo magis magisque illo atq; perficiendo deſudavit, donec in ſua hac Geographia ad umbilicum perducta, id non abſque re viſus eſt ſibi aſſecutus eſſe. Quantam ſane potuit maximam adhibuit diligentiam, tum ut Geographiam veterem & novam perpetuo paralleliſmo inter ſe conferret; tum ut pleraque ex media ætate deſumpta, & ſcitu digna, quorum nulla hactenus mentio facta fuerat, adjiceret; tum etiam ut ſingularum regionum accuratas & commodas diviſiones afferret, & quibus urbes & provinciæ a vicinis populis ſignentur vocibus; quæ denique recens detectæ ſint regiones; quid de his memoria dignum nupera eaque ab

uno

uno aut altero seculo confecta itineraria referant, non omitteret, ex-punctis erroribus innumeris, qui in libros & chartas irrepserant, circumscriptis quoque descriptionibus, & omissis Autorum, cum non opus est, citationibus, quæ nihil præter tædium & molestiam afferant. Qua ratione factum est, ut in Novo hoc Opere nulla fere pars Lexici Geographici anno 70 editi vel minima remanserit, quam non fecerit meliorem; ceu ipse fœtum hunc suum vere describit & commendat, partim in dedicatione, partim in præfatione ad Lectorem. Hæc vero augmenta textui ipsi sunt inserta; præterea indiculum etiam Episcopatuum & Archi-Episcopatuum, seipso iterum indice in præfat. ad Lect. juxta præsentem Ecclesiæ statum attexuit; Academias item totius orbis, Civitatum Imperialium & liberarum Germaniæ, quæ hoc jure potiuntur, aut aliquando potitæ sunt, Catalogum: Urbes quoque aut regiones, quæ aliquando venditæ sunt aut oppignoratæ, simul & regiones, urbes & loca, quæ nusquam fuerunt, licet in chartis designentur. Tandem adjecit etiam indicem Geographorum tum veterum tum recentiorum; ac demum corollarii loco partem Geographicæ alteram, in formam tabulæ amplissimæ, prout ipse loquitur, aut Indicis potius concinnatam, in qua nova nomina, in gratiam Lectoris in Antiquitate minus versati veteribus præponuntur. Quæ vero adjici adhuc possunt, Autor, postquam id fieri posse, candide in fine præfat. fassus est, seipsum forsitan quandoque additurum esse, dubie ibidem promittit.

Fragmentum STEPHANI, Byzantini Grammatici, de DODONE, cum triplici nupera Latina Versione, & Academicis Exercitationibus

JACOBI GRONOVII.

Lugduni Batavor. 1681 in 4.

Quo Clarissimus Exercitationum Autor ostenderet, quanti res ingenii ac judicii, quantæque eruditionis sit, correcta satis atque exposita publico dare conspectui monumenta STEPHANI, ex illis hoc potissimum, de Oraculo Dodonæo quod agit, fragmentum dilucidius proponendum atque elimandum sibi sumsit.

Tametsi vero interpretationem triplicem, *Samuelis* puta *Tennulii*, *Abrahami Berkelii, Thomæque de Pinedo Lusitani*, quorum studia hactenus

tenus fragmentum idem non parum sollicitarat, textui Græco adjunxerit, inter versiones singulas accurata collatione instituta; in Exercitationibus tamen suis hunc interpretandi laborem frustra suscipi contendit, & Josephi Scaligeri sententia, & Salmasii exemplo, consilium vertendi hujus Lexici, quod ante formaverat, abjicientis, & Casauboni autoritate fultus. Totam siquidem literaturam apud Græcos, eoque & Grammaticam, nihil quondam fuisse censet, nisi explicationem Iliados & Odysseæ. Grammaticum igitur hujusce generis cum egerit Stephanus, videre sese, quomodo e dignitate interpretatio aliqua eidem possit addi, in tantum negat, ut inani interpretatione obscurari potius, quam illustrari Stephanum arbitretur.

De regione, ubi sita Dodone fuerit, sic sentit, ut non in Perrhæbia, nec in Thesprotia; quod *Ludovico Nonnio* forte *ad Graciam Goltzii* placuerat; sed in Molottide, Epiri provincia, universæ Hellados origine & Metropoli, positam fuisse statuat. Semper enim urbem hanc in Molossorum fuisse potestate, & oraculi Dodonæi possessionem Epirotis fuisse propriam, contendit: neque componi inter se sententias de situ diffidentes posse; quod alias facere instituerat *Jacobus Palmerius a Grentemesnil in Antiqua Gracia*. Assertum hoc inter alia ex Epirotarum nummis confirmat, adversus modo laudatum *Ludovicum Nonnium in Commentario ad Gracos Goltzii nummos, & Petrum Seguinum in Numismatibus selectis*. In iis enim (typos eorum frons libelli exhibet) nunc Jovis Dodonæi faciem haberi, nunc Jovis & alterius fœminæ, nunc solius fœminæ: in altera autem nummorum facie nunc aquilam Jovis alitem conspici, nunc fulmen ejus σκηπτὸν, nunc bovem: & his omnibus circumvolvi coronam ex fronde querna: Muliebri vero facie, quæ in illis nunc appareat sola, nunc comitata Jovem, non Junonem, sed Dionen, seu Latinorum Venerem designari ex Strabone docet, Demosthene, atque Servio. Ὑποφητῶν deinde sive subvatum occasione, quinam primis temporibus oraculorum interpretes fuerint, virine an fœminæ, contra Strabonem & Origenem disputat, & quæ plura sequuntur istius generis.

Inseritur his quoque Exercitationibus *D. Stephani le Moyne* de hoc eodem oraculo sententia, in Epistola peculiari ad Autorem perscripta: qui inter alia, arbores istas vocales, & oracula reddita a columbis arbori insidentibus, originem traxisse conjicit ex variis Sacræ Scripturæ historiis,

riis, male habitis & interpolatis. *Eduardi* denique *Bernhardi*, Mathematum apud Oxonienses Professoris *Annotationibus* ad aliquot hujus fragmenti loca, aut intacta, aut ab aliis Criticis male tacta, libellum hunc concludit: ut vel hinc intelligatur satis, quam fœcunda opinionum & conjecturarum mater Scriptorum ista veterũ nutricula existat.

DES REPRESENTATIONS EN MUSIque anciennes & modernes.

a Paris 1681. 12.

De Dramatibus musicis Veterum & hodiernis.

DRamatum, quæ cantu, adhibitis instrumentis musicis decentique corporis motu peraguntur, genera, naturam & originem, ex ultima antiquitate & inde usque ab Hebræis deduxit, & omnia, quæ hodie in iisdem recepta sunt, jam olim adhibita fuisse, exposuit in libello hoc *R.P. Menestrierius, e Soc. Jesu*, qui majus Opus, cujus isthæc particula quædam sit, universam imaginum sive iconicam Philosophiam, verborum puta, actionum, & rerum exhibiturum, se moliri in præfatione indicat. E sacra autem & profana historia veteri dramatum hujusmodi complura affert exempla, unde constet, antiquissimis temporibus receptum fuisse eorum usum, nec seculi demum hodierni ea esse inventum. Eorum enim rudimenta in Davidis Psalmis & Jobi libro se reperire affirmat: siquidem in istis modo David ad Deum, modo Deus ad Davidem, modo hic ad gentem suam sermonem convertat, & preces, imperium, minas, planctus, gratias, laudes, exhortationes misceat, omnesque animi motus, ad quos purgandos dramata comparata sunt, exprimat; in hoc vero, Dei cum dæmone, Jobi cum Deo, conjuge & familiaribus, horumque inter se mutua colloquia dramatis speciem præ se ferant, cujus autorem nonnulli agnoscant Moysen, qui ad consolandos Israelitas in calamitatibus Ægyptiacis istud composuerit. Illustre autem dramatis musici exemplum præbere Salomonis Canticum Canticorum, cujus partes examinat, & ad musicorum ludorum scenicorum leges plane comparatas eas dicit: unde a nonnullis istud Epithalamii speciem habens, dicente Origene & Hieronymo, in modum dramatis compositum a Salomone existimari, quod primum editum fuerit, cum is nuptias celebraret cum Pharaonis filia. Ab Hebræis ac-

is accepta dramata adeo feliciter excoluisse Græcos, quorum lingua ad musicam æque ac poesin quavis alia longe aptior sit, ut admirandos plane effectus ediderint: quapropter omnia poemata, Lyrica non saltem, verum etiam Epica, in Græcia a Poetis, qui ea conscripserant, decantata, exemplo Hesiodi & Homeri probat. A Græcis ad Latinos sive Romanos, qui in omnibus Græcos æmulati sunt, derivatum hoc studium, minus tamen excultum dicit, quod horum lingua musicæ parum apta sit. Tria autem hujus genera obtinuisse docet: unum naturale seu *diatonicum*, quo carmina epica recitabantur; alterum figurarum sive *chromaticum*, quo Lyrica accedente instrumentorum sono cantabantur; tertium *enharmonicum*, quo affectus & animi motus concitabantur, usitatum cumprimis in theatris, & dramatibus inserviens. Confert cum tribus his musices generibus artis pictoriæ diversas species, & a triplici vocis motu desumta ea tradit. Is enim cum vel continuus, vel diastematicus sive intervallis discretus, vel medius sit: isto *loqui*, illo *canere*, hoc vero *legere* nos asserit. Lectionem sane medium inter loquendi & canendi rationem obtinere locum, e Quintiliano ostendit, qui Lib. I. Inst. Orat. c. 8. lectionem ita formandam esse præcipit, ut neque prosæ similis sit, neque tamen in canticum dissolvatur; Dionysio item Halicarnassensi, qui legentium vocem a communi sermone distinguit. Epica igitur poemata nequaquam ad modos cantici hymnive decantasse Veteres, vocem tamen inter pronunciandum inflexisse, & modo intensiore, modo submissiore ea recitasse indicat, ea ferme ratione, qua in Ecclesia hodienum Evangelia, Epistolæ, Passionis item historia a diversis personis diverso & vario vocis habitu flexuve, in Officio Missæ, singulis item Dominicis & Festis diebus canuntur: unde factum, ut hi ipsi cantus *Lectiones* appellarentur, v. g. Lectio sancti Evangelii, Lectio Epistolæ B. Pauli &c. Choros etiam in Ecclesia receptos esse, alternisq; cantibus certatum: cujus rei originem a temporibus Ambrosii & Augustini repetit, & ex Sidonio Apollinari antiquum Antiphonarum Psalmorumque alternis choris cantatorum ostendit usum. Quem a dramatica ratione non abludentem apud Judæos olim receptum fuisse, e puerorum illa apud Matth. XI, 17. Luc. VII, 32. exprobratione probat, qui in funeribus cantu næniarum ad planctus, festis diebus tibiarum sono ad saltum socios suos invitarunt. Ad dramata tamen musica non solum cantum, sed & actionem requiri

& decentem corporis motum gestusque docet. Cumque olim Comœdia & Tragœdia solo cantu in honorem Bacchi instituto peracta sit, cujus priscæ Comœdiæ imaginem adhuc ludus quidam Divionensis referat, postea accedente actione consummata fuisse Dramata. Cujus actionis originem a ludis Pythiis accersendam, quibus draconis Pythii ab Apolline interfecti spectaculum exhibebatur, superioris seculi anno octogesimo nono, in honorem Ferdinandi de Medicis III Hetruriæ Ducis, matrimonio sibi jungentis Christianam Lotharingam, a Jo. de Bardi Comite Vernio in theatrum iterum productum, e Julio Polluce asserit; & ad istius ludi modum plures in Græcia fabulas, Niobis puta, Orestis, Oedipi, Canacis, Herculis furiosi, Hectoris moribundi, & similes instructas ait: in quibus modo unus cecinerit, quod Græci *monodiam*, Latini cantum appellant; modo duo vel tres sibi invicem responderint, quod *eclogam* vocarunt; modo plures, ut in *choro* simul cantarint. Huic actioni & cantui intermixta fuisse varia instrumenta docet, cumprimis tibias, quarum frequens in argumentis Comœdiarum Terentii mentio, quod Claudius Flaccus Claudii F. modos fecerit tibiis modo paribus, dextris & sinistris, modo imparibus; quæ qua ratione ab eodem simul inflari potuerint, ostendit; de reliquis etiam adhibitis musicis instrumentis disserit; & quam admirabilem vim vocis & instrumentorum sonus habeat in animos hominum, quamque studiosi Græci fuerint in eo efformando, & structura vocalium Diphthongorumque in verbis attemperanda affectibus, & ad eosdem accommodandis carminum generibus docet. Quo loco de tympanorum in præliis ad animos militum excitandos adhibitorum usu, diverso item apud diversas gentes eorum pulsu disserit, adversus Isaacum Vossium tamen, qui in libello *de cantu & viribus rhythmi p. 132.* cæteris instrumentis vim concitandorum sedandorumq; animi motuum adimere, solis tympanis relinquere videtur, contendit, iis etiam instrumentis quæ inflantur, aliis item, quæ tanguntur tenduntur ve, haud minorem efficaciam tribuendam esse, ut tibiis, tubis, sistris, testudinibus &c. Qua in arte scienter instrumentis canendi Græcos olim reliquas nationes præstitisse, numerosque & rhythmum, tam vocis quam instrumentorum, rectissime calluisse, multitudinem terminorum, quibus varios sonorum, & tonorum, concentuum, aliarumque vocis & soni affectionum modos exprimunt, indicare. Linguam eorum propterea præ cæteris idoneam fuisse ad cantu &

dra-

dramata: nec Gallorum tamen absonam esse, aut ab iis abhorrere rationem versuum homœoteleuton, quod putavit in libello *de cantu & viribus rhythmi p. 33.* Isaacus Vossius, quem confutat, & versuum consonas terminationes haud indecoram reddere plerarumque gentium poesin ostendit. Gallorum etiam linguam, quæ poesi & musicæ aptissima est, Dramatibus musicis prorsus convenire: quæ a Lullio (Monsieur Lully) ad summam gloriam evecta sint hoc seculo, cum eorum ortus in Gallia rudis admodum fuerit & Peregrinatoribus debeatur. Hos enim e Terra sancta, Hierosolymis, Compostello, aliisque sanctis locis adventantes, in itinere sacros de morte Filii Dei, Sanctorum vita, rebus gestis, miraculis, & martyrio, extremo item judicio hymnos composuisse, quos in patriam reversi coram plebe, ut ad pietatem eandem converterent, cecinerint: mox in Italia & Gallia theatra extruxisse, & cantus actionibus vivis ac gestibus adjuvisse, piosque hos theatrales, simplices satis, ludos in honorem Principum & Regum quandoque institutos esse. Has Musicæ dramaticæ reliquias, a piis in Ecclesia hominibus conservatas, ante ducentos quasi annos Cardinali Riario, Sixti IV Pontificis Nepoti, primum ad eadem in Italia restauranda theatrum ut extrueret, occasionem suppeditasse, juventutis exercendæ gratia, ex epistola nuncupatoria Sulpitii, Vitruvio præmissa, probat. Haud ita multo post profana argumenta in scenam prolata e nuptiarum Galeatii Mediolanensium Ducis & Isabellæ Arragoniæ, in quibus mimorum, cantorum & histrionum cantibus ludisque veteres Poetarum gentilium fabulæ exhibitæ fuerint, a Tristano Calcho facta descriptione, ostendit, alia item spectacula theatralia musicaque ab isto tempore in Italia edita, enarrat. In Gallia primos ejusmodi ludos in Lutetiæ suburbiis Jo. Ant. Bayfium, Lazari Bayfii filium, instituisse, inque sua domo ad hos usus Academiam condidisse, refert: varia inde horum ludorum in Italia, Gallia & Hispania editorum exempla recenset; sed cum Italica lingua solum etiam in Gallia dramata hæc composita fuerint, primum Perrinum Gallica lingua, exprimendis affectibus æque idonea, ea composuisse, & cum Marchione Sourdiaco ac Camberto theatrum extruxisse, in quo intra septem octove annos musica spectacula scenica exhibuerunt, quæ machinarum, vestium, & reliqui apparatus magnificentia, versuum rotunditate, musicesque deliciis, atque ornamentis aliis, Italorum sic dictis *Operis* nil quicquam concesserint.

ferint. Utque studium hoc tanto rectius excoleretur, a Rege Christianissimo Ludovico XIV Perrino & Lullio potestatem concessam esse, datis publicis privilegiorum d. 28. Jun. Anno 1669 signatis tabulis, erigendi Parisiis Regiam Academiam Musicam, in qua omnia, quæ ad dramata & theatrales ac musicas artes spectant, exactius curiosiusque investigentur. Hæc ita postquam exposuit Auctor, de spectaculis ludicris in conviviis illustribus, quæ eduntur, splendidis item operibus, quæ sub Quadragesimale tempus fiunt, nec non in Germaniæ aulis recepto isto ludi inter illustres genere, quo omnis conditionis ac status hominum personas sibi sumunt magnates, Wirtschafft vulgo dicti, disserit: spectaculorumque in Sabaudia aliisque locis exhibitorum historia opusculum suum pertexit.

SOLUTIO THEOREMATUM

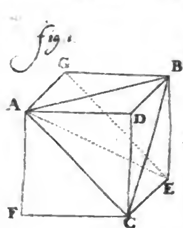
Ab illustri Viro in Actis hujus Anni Mense Januario, pag. 28. propositorum, data ab Adamo Adamando Kochanski S. J. quondam Pragensi Mathematico.

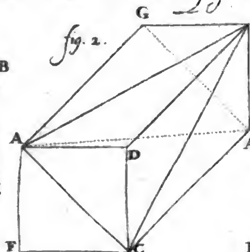
TAB. XII.

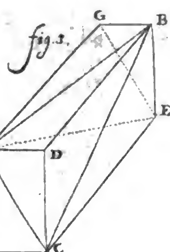
DUPLICATIONEM Trigoni Isogoni, citra Proportiones demonstrandam P. Sigismundus Hartman e Soc. Jesu, publico Programmate proposuerat, istudque Schediasma mihi pro veteri necessitudine transmiserat e Bohemia in Poloniam. Reposui humanissimo Authori solutiones fere vicenas, ab eo sic probatas, ut una cum aliis, aliunde ad se missis, in lucem daturus fuisset, si Parcæ Viro tanto perpercissent.

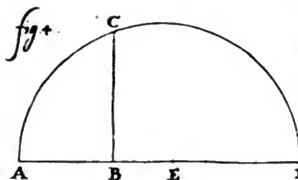
Cum vero his primum diebus in manus meas venerint Acta Eruditorum Lipsiensia, & in his Solutio problematis illius Hartmanniani, a quodam illustri viro data, & ad P. Coppilium, defuncti in Mathematici munere successorem, quodammodo directa, quasi is editioni posthumæ operum Hartmanni, maximeque *Protei Geometrici*, ab eo nuper promissi incumberet; cum tamen ab obitu Authoris elaboratum nihil, sed prima solum Operis lineamenta reperta fuisse mihi ab Amicis nunciatum fuerit; Eamobrem non ægre laturum spero P. Coppilium, si dum illum alio in opere fructuose versari intelligo, ego hic ejus partes occupare ausus fuero: non enim id temere, aut præfidenter egisse videbor, sed veluti jure quo-

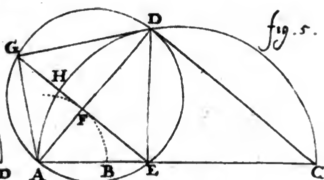
TAB. XII. ad A: 1662. pag. 230.

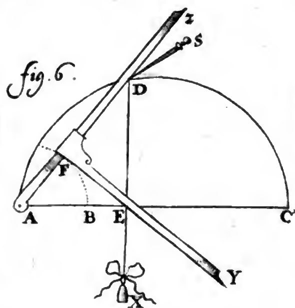

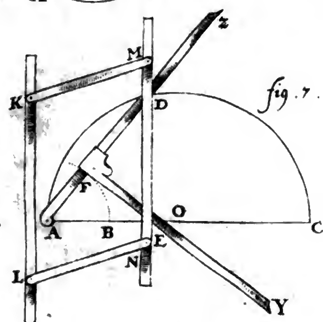

quodam antiquitatis; quod videlicet ante illum in eodem Matheseos Pragensis pulvere quondam Professor fuerim versatus; adeoque prior tempore, licet non eruditione.

Dilatis autem in aliud tempus meis illis Duplicationum Particularium, & Universalium Solutionibus, una cum Pythagoricæ nova, ac multiplici Demonstratione, cæterisque meis considerationibus Geometricis, usque dum ultroneam Typographi, vel Bibliopolæ cujuspiam humanitatem invenerint; suffecerit hoc loco strictim ea persequi, quæ pertinent ad geminum illud Theorema Geometricum, quod Anonymus ille Problematis Hartmanniani *δεικτης* loco sup. memorato proposuit.

ARTICULUS I.

Circa primum illorum Theorematum consideranda veniunt sequentia. Inprimis dissentire me in eo ab *Illustri Viro*, quod is existimet Theorema Pythagoreum continuari in Sphæra, Pyramidem Rectangulam circumscribente; cum nec Pythagoras suum illud Orthogonium, tanquam circulo inscriptum consideraverit, nec, si universaliter agamus de potentiis cujusvis Trianguli, hæc consideratio proprie ad Circulum pertinere videatur, sed potius ad Parallelogrammum universim; quando videlicet istud Diametro sua sectum concipitur in duo Triangula æqualia, eaque Orthogonia, Amblygonia, vel Oxygonia, pro diversitate parallelogrammi; Harum enim Diametrum Potentiæ cum suis lateribus comparantur 47. *Primi*, nec non 12. & 13. *Secundi Elem.* Universalius autem hoc ipsum consideratur 31. *Sexti*, saltem quoad orthogonium Triangulum; nam quoad reliqua, videri possunt ea, quæ demonstrat Clavius e Pappo, *in Scholio ad 47. Primi, ad finem.*

Quamobrem non ineleganter fluente Analogia, nobis dicendum videtur, Pyramides Triangulares Orthogonias, Amblygonias, & Oxygonias, cum suis laterum, ac diametrorum Potentiis, immediate quidem reduci oportere ad Prismata sua, bases triangulares habentia, quorum Pyramides illæ sunt partes tertiæ *per Prop. 7. Duodecimi Elem.* Hæc ipsa vero Prismata, tanquam partes revocantur ad totum Parallelepipedum, cujus sunt medietates. Istas porro relationes partium ad sua Tota intelligi volumus de ordine *Doctrinæ* potius, quam *Naturæ*, con-

constat enim, Triangulum esse prius, ac simplicius Parallelogrammo, non minus ac Pyramidem Tetrahedram Prismate, vel Parallelepipedo: Hinc δογματικῶς rem spectando, & ipsæ Linearum Potentiæ, non Triangulis æquilateris, sed Quadratis, omnium consensu taxantur, licet illa sint istis priora, magisque simplicia.

Quamvis autem Pyramidum Polyhedrarum aliæ inscribi possint Sphæris, aliæ vero Sphæroidibus, ac tum Potentiæ laterum conferri cum Diametro corporis circumscribentis: eædem tamen Pyramides adhuc secari poterunt in Tetrahedras, atque ita Prismatibus suis, ac tum Parallelepipedis veluti postliminio quodam restitui. Si quis nihilominus omnia Trilatera a Quadrilateris, omnia Tetrahedra a Pentahedris, & Hexahedris emancipare contenderit, cum eo nequaquam cruento Marte dimicabimus.

PROPOSITIO I. Theorema.

In omni Pyramide rectangula, tria Quadrata laterum, Angulum rectum in vertice comprehendentium, æqualia sunt Quadrato Diametri totius Parallelepipedi æque alti, Pyramidem illam complectentis.

SIt Pyramis ABC rectangula ad verticem D. sive jam sit *Æquilatera*, prout in Cubo *Figura* I, sive *Isosceles*, ut est in *Fig.* II Parallelepipedi, supra basin quadratam ADCF assurgentis; sive demum *Scalena*, qualem exhibet in *Fig.* III. solidum rectangulum, supra basin ADCF altera parte longiorem, erectum.

Dico, tria Quadrata DA, DB, DC æquari Quadrato Diametri AE, per oppositos solidi angulos incedentis. Nam primum in Triangulo ADB angulus D rectus est, ex hypoth. Igitur Qu. lateris AB æquatur (*47.1.Elem.*) Quadratis AD, DB duorum laterum datæ Pyramidis. Deinde Triangulum pariter ABE rectangulum est ad B. (id ostendi potest *per 4. Undecimi*) Quocirca Quadratum AE æquabitur Quadrato AB; hoc est duobus DA. DB, & insuper Quadrato BE, hoc est ipsi æquali DC, quod est tertium latus datæ Pyramidis ABCD.

Tria igitur omnis Pyramidis rectangulæ latera, potentia æquantur Diametro Parallelepipedi Pyramidem continentis, q.e.d.

Corollarium I.

Colligitur hinc, in omni Prismate rectangulo ACDBGA, cui basis est

ſis eſt Orthogonium Triangulum ADC, ejus Parallelogrammi rectanguli AGEC, quod angulos D & B rectos ſubtendit, Diametrum AE potentia æquari iisdem tribus lateribus Pyramidis rectangulæ ABCD: eo quod ipſa DE ſit eadem omnino cum Diametro totius Solidi GC.

Corollarium II.

Hinc quoque manifeſtum eſt, Diametrum Sphæræ, quæ Pyramidi rectangulæ ABCD circumſcripta eſt, æquari potentia tribus lateribus ejusdem Pyramidis, rectos angulos conſtituentibus in vertice D. Nam cum omni ſolido rectangulo Sphæra circumſcribi poſſit, non minus ac Circulus ejus baſi rectangulæ, erit Diameter ſolidi eadem omnino quæ circumſcriptæ Sphæræ, per ea, quæ Pappus demonſtrat *Lemmate 4. apud Clavium ad calcem Lib. 16. Elem.*

Si cui placuerit in ſimili materia ingenium exercere circa Pyramides Triangulares, tam Acutangulas, quam Optuſangulas, itemque mixtis in vertice angulis contentas, in illis Potentias laterum cum Diametro totius Solidi obliquanguli comparando; id vero non difficulter poterit expedire ope duarum Propoſitionum, videlicet penultimæ, & antepenultimæ *Lib. Secundi Elem.*

ARTICULUS II.

Circa alterum Theorema percontatur *Illuſtris Vir*, an ſicut in Circulo unica Media Proportionalis, ita etiam inſiſtendo Analogiæ in Sphæra duæ Mediæ inveniri poſſint? Ad hanc quæſtionem Reſpondeo I. Nec Antecedens Analogiæ hujus tam ratum eſſe, ut abſolute loquendo, Circulus duas Medias excludere pronunciari poſſit, aut debeat: Fieri namque poteſt, ut in Semicirculo ACD (*inſpice Fig. 4.*) continuæ ſint AB. BC. BD. DA. cujus Problematis Geometricam conſtructionem Mathematum peritis propono, interim vero Arithmeticam ſequentibus numeris expono. Ponatur enim

Diameter	AD. - -	200000 00000	
erit	AB. - -	63534 43923.	+
	BC. - -	93114 24637.	+
	BD. - -	136465 56077.	—

Unde *per 19. Septimi Elem.* erunt æqualia Rectangula

DAB. - -	1 27068 87846 00000 00000
CBD. - -	1 27068 87846 55798 69049.

 Et

Et *per 20. ejusdem*, Quadrata mediarum æquabuntur Rectangulis sub earundem extremis.

□. BC.	- - -	86702	62877	05305	81769.
ABD.	- - -	86702	62877	72945	70071.
□. BD.	- - -	1 86228	49276	27056	29929.
ADBC.	- - -	1 86228	49274	00000	00000.

Respondeo II. De analogia illa nihil certi statui posse videtur: Unius enim Mediæ inventio, quæ Circulo tribuitur, etiam Sphæræ congruit; & inventio duarum Mediarum, hic a nobis demonstranda, æque ad Circulum sicut & Sphæram aptari poterit, quemadmodum ex dicendis constabit.

PROPOSITIO II Theorema.

In Circulo ADC a Diametro AC descripto ducantur utcunque ad Peripheriam duæ rectæ AD DC: tum ex D cadat ad AC perpendicularis DE; similiterque ex E sit ad AD normalis EF.

Dico in Circulo ADC haberi Quatuor continue Proportionales, AF, AE, AD, AC. Describatur enim Diametro AD Circulus AGDE, quem EF producta secet in G, & connectantur GA. GD.

Demonstr: Recta AD subtendit Angulum rectum DEA. Igitur Circulus AGDE diametro AD descriptus transit per verticem Anguli recti DEA, *juxta Schol. Clavii ad 31.3. Elem.* Est autem recta EFG perpendicularis ad Diametrum AD. Ergo *per 3. 3. Elem.* tota EG bifariam secatur in F. Triangula igitur AFG, AFE orthogonia in F, sunt *per 4. 1. Elem.* invicem æqualia: Eademque de causa æquantur Triangula DFG, DFE, ac proinde & totum DGA toti DEA æquale. Jam sic. In Orthogonio AED (par ratio de æquali AGD) ab angulo recto E cadit perpendicularis EF in basin AD: Ergo *per Coroll. 8.6. Elem*: Proportionales sunt tres AF, AE, AD. Sed eadem de causa in Orthogonio ADC duabus postremis e præcedenti serie, videlicet AE, AD, proportionalis est tertia AC. Igitur omnes quatuor AF, AE, AD, AC sunt in continua Proportione intra Circulum ADC. q. e. d.

Corollarium.

Non difficulter hinc elicitur, easdem quatuor continuas in Sphæra quoque concipi posse, non modo prædicta, sed & alia ratione: Fingamus enim a Sphæra ADC auferri Segmentum AHDA, cujus basis erit Cir-

Circulus a Diametro AD, cujus medietas esto AGDA. Ductis autem Orthogonalibus DE. EF. in plano Circuli Sphæræ maximi ADC, nec non Orthogonali FG, in altero plano Semicirculi AGD, hoc est basi Segmenti AHDA, jungatur AG: erunt enim ut antea, quatuor AF, AG, AD, AC continue proportionales. Id patet e præcedenti discursu, qui non difficulter huc applicari poterit, licet plana Circulorum ADG, AGD sint diversa, & ad rectos invicem collocata.

Notandum vero est, Theorema præcedens, loquendo pressius, non tam Semicirculo, quam Orthogonio cuilibet in similia subdiviso convenire: quia tamen ejus Demonstratio sequentibus inserviet Problematibus, visum est illud hoc loco tantisper indulgere Circulo, sine quo illa absolvi non possunt.

PROPOSITIO III. Problema.

Inter duas datas, duas medias in continua ratione, duobus tantum digitis reperire.

Celeberrimum illud Problema Deliacum quot & quanta totius Orbis eruditi exercuerit ingenia, Geometris est notissimum, ut & variæ illius absolvendi Praxes Organicæ, a compluribus excogitatæ, quarum aliæ aliis sunt operosiores: Nostra hæc videri poterit nonnihil Paradoxa, quod duobus tantum digitis unius manus absolvatur, cum nonnullæ requirant, & occupent utramque.

Datæ sint, *in Figura VI.* duæ AC, AB, quas inter duæ mediæ quæruntur. In communi utriusque termino A figatur Regula AZ, instructa Cursore FY, qui semper insistat ad rectos ipsi regulæ AZ, idque firmiter, ubicunque collocetur. In illa sumatur AF æqualis datæ AB, minori altera AC. Descripto autem super tota AC Semicirculo ADC in plano quopiam verticali, hoc est ad Horizontem recto, cui æquidistet Diameter AC: applicetur ad Peripheriam ADC stylus quidam gracilis DS, e quo deorsum propendeat filum subtile cum appenso pondere X, vel certe hujus loco regula quædam subgravis, accurate tamen æquilibrata: Nam si Stylus DS duobus digitis apprehensus pedetentim promoveatur per Circumferentiam AD, usque dum Perpendiculum DE cum Cursore FE sese mutuo intersecent alicubi in recta AC, velut in Puncto E: istud probe notatum offeret quatuor Proportionales, quarum

duæ AE AD inter datas extremas AF hoc est AB, nec non AC interponentur.

Demonstratio Problematis hujus quoad rem, eadem est cum adducto præcedenti Theoremate.

PROPOSITIO IV. Problema.
Id ipsum aliter, una Circini apertura.

QUoniam præcedens praxis ob situm plani verticalem, & usum Perpendiculi, nonnihil impedita cuipiam videri possit, quin & a Geometriæ moribus aliena, dabimus alteram, prædictis incommodis haud obnoxiam.

Positis iisdem, in locum perpendiculi DEX Figuræ præcedentis, subrogetur *in hac Figura VII* Parallelogrammum materiale KLMN, cujus unum Latus KL fixum sit in plano, alterum vero MN mobile, semper tamen ad rectos ipsi AC. Nam si tota AC divisa bifariam in O Circini pes unus figatur in O, alter autem intervallo OC diductus, tamdiu in Arcu CD provehatur, impellatque binas Regulas AZ & MN in puncto intersectionis D, usque dum regula MN, Cursorem FY secet in puncto E, posito in recta AC, obtinebuntur eædem mediæ AE. AD. longe commodiori ratione, quam fuerit præcedens: quæ tamen ipsa, si Figura magnæ molis fuerit, in vasto quopiam pariete usui esse poterit Architectis.

Non est cur hoc loco moneam de circino, ejusque Cruribus in regula quapiam mobilibus; nec de acie pedis alterius, quæ regulas in puncto D subtiliter impellere debet; nec denique de nisu quodam regularum AZ, MN contra Circinum; hunc enim vel ipsarum regularum pondere, vel Elatere quopiam, aut unius digiti impulsu consequetur ingeniosus quivis, ac istis etiam nostris longe meliora excogitabit.

Benevole Lector, præmissam R. P. Kochanski *solutionem cum* Illustri Viro, (*cujus sunt Theoremata Act. p. 28.) communicassemus: placuit* Eidem *sequentia, cognitis* R. P. *submittenda Nobis transmittere.*

Ad

Ad Art. I.

Si *R. Patri* visum fuisset, Pyramidem rectangulam tanquam Sphæræ inscriptam contemplari, per corpora composita non quæsivisset, quod invenire proposueram per simplicia: unde porro mox in limine a me dissentire, continuationemque Theorematis Pythagorei impugnare necesse non habuisset.

Quippe methodo in demonstratione priori usurpata, Pyramidem rectangulam demonstrari, cæterasque simplices (i. e. triangulatas) omnes tractari; h.e. methodum dictam ad præsens negotium continuari posse, certissime comperisset.

Quo ipso, inter alia, edoctus fuisset:

Dato Circulo, datoque plano (determinato tamen) invenire omnia Triangula (h. l. oxygonia) circulo dato inscriptibilia, quorum trium laterum quadratorum summa æqualis dato plano:

Ex quo omnes Pyramides rectangulas possibiles, dato circulo certæque Sphæræ inscriptas iuveniri certum est.

Pro inveniendis autem duabus mediis proportionalibus datæ sint extremæ ad angulum rectum: circumscribaturque circulus, & constituatur supra majorem extremarum Triangulum in circulo, cujus segmentum baseos minus, sit media inter perpendicularem & minorem datam (sub inventis vero supra omnibus Triangulis, & hoc necessario comprehenditur) Dico: duas medias æquales esse duobus lateribus, singulas singulis, Pyramidis rectangulæ, supra basin triangularem in circulo descriptam. Inventæ ergo sunt, inter duas, binæ mediæ proportionales, & quidem per Pyramidem rectangulam Sphæræ inscriptam.

Notandum vero: me, utut binas medias in plano minime quæsiverim; quatuor tamen continue proportionales, quod extorquere R. P. videtur, circulo neutiquam exclusisse. Ingenium porro in simili materia ad nutum R. P. *ope ult. & penult. II.* Eucl. exercituro, unam e facilimis Propositionem:

Data Basi triangulari (Oxygonia) datisque tribus angulis ad verticem Pyramidis (h. e. angulo solido) invenire Pyramidem:

Si non difficulter fieri possit ex dictis duabus Propositionibus, Tyroni solvendam propono; mihi interim ea post 23. l. XI. demum locum habere videtur.

In hoc insuper, circa Pyr. oxygonias, amblygonias & mixtas, ope corporum compositorum tractandas, exercitio, R. Patri aliis duobus corporibus, præter tria fig. prioribus expressa, opus erit: quorum suprema infimaque hederæ, trapezia sint, circulo inscripta; ipsa vero corpora, ut non parallelepipeda, Sphæræ tamen inscriptibilia.

Ad Art. II.

Propositio a R. Patre Mathematum peritis proposita, unius saltim est casus, adeoque singularis; consequenter ad cæteros casus, inveniendis binis mediis nihil confert. Solutioni ejus arithmeticæ ab *ipso* R. P. exhibitæ sequentem jungo analyticam:

Sit in data Fig. IVta $AD = {}^{2}a$;sumaturque $EB = x$: & erit $x^3 = -3ax^2 - 7a^2x + 3a^3$. aut etiam,

4 Cubi AD + 3 Cubi BC, æquales 8 Cubis BD + $\frac{1}{2}$ Cubo AB:

Plane Geometricam a R. P. exspecto: Interim in proposito ab *Ipso* casu singulari

			°	′	″	‴	
Angulus BEC	semper est		68.	36.	49	42.	+
Ang. compl. BCE			21.	23.	10.	18.	—

Propositionem secundam, cum ad continuandam seriem continue proportionalium, quam inveniendas binas medias magis pertineat, atque sic extra quæstionem sit, non tango; ut nec IIIiam & IVtam: quippe obviis ubique plurimis talibus Instrumentis Mechanicis, ipsoque proposito (immutatis tantum leviter materialibus) apud *Dn. de Cartes* l. 2. p. 20. *Geom. edit. novæ*, & quidem pro inveniendis infinitis intermediis.

FALSITAS SYSTHEMATIS COMETARUM Bernoulliani Calendis Junii pag. Act. 178. seqq. propositi, a Dn. Montreo Matheseos in Collegio Regio Franciæ, in cathedra Rami, Professore demonstrata.

Ex Diario Eruditorum Parisiensi XIII. d. 25 Maji, 1682.

SYstema *Bernoullianum*, prima fronte ingeniosum, nihilominus adeo naturæ legibus repugnat, ut dubitare liceat, num *Auctor* in suo libro serio locutus fuerit. Nam

1. Cur

I. Cur Planetam F (Vide Tab. X. Act. Fig. I. & II.) quem in centro Epicycli Cometarum collocat, ob ingentem distantiam, suamve exiguitatem invisibilem facit? nonne vero similius est, illum ad Vorticem suum eum respectum habere, quem Jupiter & Saturnus ad suos? Et si oculi nostri eum detegere nequeunt, ad minimum Tubos majores non effugiet. Cometis enim prope lineam, centra suppositi Planetæ & Solis jungentem existentibus, futurum omnino fuisset, ut Tubis versus Cometas directis, Planeta centricus deprehenderetur. Porro quemadmodum idem Planeta revolutiones suas circa Solem sæpius reiterat, easdemque intra 4 annos, 157 dies absolvit; sic frequenter idem stellas Fixas nobis occultaturus esset, perinde ut identidem alii Planetæ faciunt: quod cum de Planeta hoc centrico nunquam observatum sit, conjecturæ locus est, eundem non nisi in imaginatione *Astronomi hujus* existere. II. Difficile est cum *Auctore* credere: Planeta centrico Cometarum brevi adeo tempore revolutionem suam absolvente, Cometam anni proximi 38 annos, 147 dies ad percurrendum epicyclum suum insumere. Nam si Planeta F, *Dn. Bernoulli* fatente, a G (*dextro*) ad G (*sinistrum*) non fertur, nisi Vortex GGV, qui eum involvit, propellatur secundum eandem determinationem per Fluidum, quod omnes alios Planetas defert, & motum suum a Sole recipit: videtur, quod, cum radius hujus epicycli minor sit radio orbis Planetæ F, via per consequens brevior sit, ac breviori spatio percurrenda. Insuper sicuti Fluidum, quod propellit Vorticem circa G (*dextrum*) versus G (*sinistrum*) majorem circulum describit, quam Fluidum, quod per punctum R propellit; sequitur, quod celerius debeat progredi, quodque adeo circulatio epicycli circa centrum F, velocior esse debeat vectione Planetæ F circa Solem.

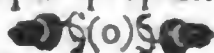
III. Ex hypothesi *Dn. Bernoulli* Vortex se moturus esset secundum seriem signorum, & per consequens Cometæ, nonnisi in Perigeo suo, & circa visibiles, appariturі essent contra seriem signorũ incedentes. Nam Fluidum, quod venit a latere G (*dextri,*) juxta inclinationem, quam omnia corpora habent, recedendi a centro motus sui, magis progressurũ esset a G (*dextro*) versus locum supra ZY, quam ut ad V deflecteret: & per consequens, ipsum illud Fluidum, Vorticem in easdem partes tracturum esset, cum illum fortius per G (*dextrum*) ad locum supra ZY, quam per V ad G (*dextrum*) impellat; quippe quod conforme est Vorticibus, quos circa Planetas observamus. Jam sicuti Cometæ secundum

dum omne genus determinationum se movent, necesse est Vorticem illum mere esse imaginarium.

IV. Satis apparet, non multum constare *huic Mathematico* suas hypotheses. Præterquam enim, quod Planetæ omnes in fumos redacti non suffecerint fortassis ad caudam nuperi Cometæ formandam, quam *Ipse* 70 gradus circuli magni occupasse affirmat; cum Planetæ illi omnes probabiliter Vortices circa se habeant, quales Terra, Jupiter & Saturnus: convenientius est rationi, exhalationes illas ab *Autore* suppositas, cum non nisi fluidum quid sint, motum Vorticum suorum potius esse secuturas, quam ut ab iis recedant, &ad extremitatem usque Vorticis Solaris penetrent. Verum, ut vel maxime eo usque pertingant, impossibile tamen est, eos circa Cometas formam disci constituere: quoniam enim undecunque a fluido, cui innatant, premuntur, evidens est, eas super totum Cometæ corpus se expandere, ibique speciem Athmosphæræ, qualem aer circa terram, constituere.

V. Sed his omnibus *Autori* concessis, fieri nequit, ut sola pars disci, quæ versus L (Fig.I.) est, visibilis existat. Cum enim discus ille sit corpus asperum, ex innumerabilibus parvis corpusculis, quorum quodque pluribus exiguis superficiebus terminatur, compositum; sequitur inde, quod quaquaversum lumen possit reflectere, seque adeo visibilem exhibere omni puncto Orbis terræ annui, Sole aliove corpore non intercedente. Si *Dn. Berhoulli* sustinere vult, superficiem disci esse omnino planam, facile hoc casu demonstrari potest, eum, uno puncto excepto, plane esse invisibilem; nam præter radios a centro Solis emanantes, hic nulli alii sunt, sicut id in Catoptrica consideratur: certum autem est, ex diversis radiis, a corpore quodam polito ad nostros oculos reflexis, paucos esse, qui faciant angulos reflexionis æquales circiter angulis incidentiæ, quodque ideo speculum planum in magna distantia collocatum, prope invisibile reddatur. Ad oculum itaque in T constitutum, nonnisi ex uno objecti puncto, radii remitti possunt. Eadem ratione demonstrari posset, comam Cometarum, radium suum caudæ postea apparenti æqualem habere; & præterea circa Cometam, loco caudæ, Ellipsin, cujus Diameter minor LM, conspici debere.

Sed facile quisque hoc concludere poterit ex principiis supra propositis.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno M DC LXXXII.

MISCELLANEA HISTORICA REGNI BOHEMIæ. Auctore Bohuslao Balbino, e Societate Jesu.

Pragæ, Annis 1679. 1680. 1681. in fol.

CUm Historicam Rerum Bohemicarum Epitomen, seu Boleslaviensem Historiam anno 1677 clarissimus Auctor edidisset, cognovissetque una Orbis Eruditi voce ac consensu lucubrationes suas approbari, operi majori quod meditatus forte dudum fuerat, se accinxit, Memorabilia Bohemiæ universa, Naturalia, Civilia, Sacra, vicenis & amplius libris complexurus. Eorum tres priores Decadem primam inchoantes publici jam juris, etsi diversis temporibus, facti sunt: reliqui ut speramus, ac quotquot bonis literis operamur, vovemus, suo tempore sequentur. At in illis tamen tribus libris ea se offert rerum varietas, ut ex primo tantum, qui naturalem Bohemiæ Historiam exhibet, ac situm adeo regionis, montes, fluvios, metallorum fodinas, varii generis gemmas, thermas, acidulas, plantas, pisces, feras, aves, & quæ huc spectant alia, suaviter æque ac docte describit, hac vice excerpenda quædam, & pro instituti ratione pauca quidem, ac sine delectu solicito, censuerimus; reliquis, quorum alter Bohemæ gentis originem, alter Topographiam Bohemiæ tradit, in mensem proximum sepositis.

Capite V. salubritas aeris in Bohemia commendatur, asseriturque duplici singulari argumento. Unum est, Reges Bohemos, quotiescunque ægroti, vel in Austriam, vel in Hungariam, aliove se deportari jusserunt, brevi obiisse; contra qui infirma valetudine in Bohemiam advenerant, plerosque sanitatem recuperasse, idque constare exemplis *Sigismundi, Maximiliani II, Matthiæ, & Ferdinandi III* Cæsarum, ac *Annæ* Conjugis Matthiæ. Alterum est ex complexione cor-

porum ac proportione debita, quam Statuarii præstantissimi agnoscant, *Pragense caput* appellantes, quod in conformatione & cælatura capitum perfectissimum est. Hujus rei indicium sibi fecisse *Dn. Christophor. Arnoldum* Auctor in additamentis ad finem trium librorum fatetur.

Cap. VI. *Montes Giganteos* describendo refert, ipsos fumantes die serenissimo pluviam aliasque cœli injurias prænunciare, indeque *Compassum* aut indices temporis appellari: in valle eorundem quadam calidissimo anni tempore nives altissimas jacere, & vel sedecim annis servatas colore inter se distingui, dum vetustissimæ colorem subrufum, recentiores nitidiorem exhibent. Inter herbas quam plurimas *Angelicam* repertam altitudine hominis staturam, crassitudine humanum brachium longe superantem; & *Carlinam* seu *Chamaleontem album*, qua herba omnem Germaniam carere scripsit *Matthiolus*. Esse eosdem auri & gemmarum ditissimos, & a Spectro quod *Ribenzall* appellant insessos, de cujus nomine & factis varia affert.

Cap. VIII. de duobus montibus agens, *Milessium* omnium in Bohemia altissimum tempestatis præsagum ipse expertus testatur. Cum enim die serenissimo nebulis contegitur, cæteris circum montibus etiam serenis, mox imbres sequuntur; Si vero idem solus innubis stat, reliqui montes impune fumare spectantur.

Cap. IX. Ex Jesuitæ *Chanovvsky* oculati testis *Vestigio Bohemiæ Piæ cap. ult.* recensentur montes versus Bavariam, non tam situ (alii enim ad septentrionem, alii ad meridiem latus obvertunt) quam cœlo & temporibus adversantes, latissimis tamen vallibus diremti, in quorum altero sæpius æstas, in altero opposito hiems dominatur cum nivibus altissimis: ob quam causam, dum illic demessa sunt omnia, hic seges virescit. Magis mirandum, in Tractus Pilsnensis agris contiguis, quos unus tantum sulcus separat, illos adhuc hibernare, hos sole aduri: ibi caput attollere frumentum, cum hic in culmum adolescit: illic bene pellitos ingredi incolas, hic pelles exuere. Adjicit Miscellaneorum Auctor tale aliquid sibi accidisse an. 1652. Cum enim Glacio in Bohemiam ob nives altissimas traha veheretur, superatis montibus, qui Comitatum Glacensem a Bohemia disterminant, altero latere montium omnia viridia reperisse, coactumque relicta traha currum petere: accolas autem eorum montium confirmasse, quotannis ita evenire.

Cap.

Cap. XI. Antra & cavernas memorabiles continet, in quibus *antrum S. Ivvani Eremitæ*, quem Bohemia ut Sanctum colit, ex cujus petra aqua guttatim stillans, si in lapidem subjectum inciderit, concrescit in saxum, vitro excepta, aquositatem nativam & perspicuitatem crystallineam retinet.

Cap. XIII. ad XXI. multa sunt de auri copia apud veteres Bohemos, de amnibus auriferis, de fodinis mineralium; auri (quod aliquando album adeo est, ut ignorantes fallat) argenti, stanni (quod cum Anglico bonitate certat, atque a peritis modice correctum pro Anglicano venditur) ferri, cupri, plumbi, aluminis, mercurii, nitri (quod non est opus sæpe fodere, cum in superficie telluris patescat, & noctibus flamma erumpente aut etiam post pluviam medio die sese prodat,) sulphuris, calcis lapidis (qui in calcem præstantissimam Italorum murariorum proverbio commendatam vertatur) marmorum &c. deque Spectrorum in fodinis iis tumultuationibus.

Cap. XXII. Chartarias Officinas enumerando errorem *Mylii in Horto Philosophico* perstringit, quod artem chartæ conficiendæ primum circa an. Chr. 1470 inventam affirmat, cum tamen non paucos in charta scriptos Codices ante an. 1340 Bibliothecæ ostendant. Porro Jochemthalensem chartam eam perhiberi bonitate narrat, ut in Hollandiam devehatur, atque in politissimam & tenuissimam refingatur: illam scil. crassam facile pati unam sui philyram in duas diduci.

Cap. XXIV. & quatuor sequentibus, Thermas Teplicenses, Carolinas, Desnenses; Acidulas Egrenses, Teplenses, aliosque fontes salutares enumerat & commendat. Thermas Carolinas scribit ob fervorem ab humano corpore, nisi refrigerentur, perferri non posse, in iisque ter quaterve intinctas gallinas aut sues, pennas aut pilos amittere: Aquam thermarum intemperantissime sed innoxie a lavantibus potari; incipere eos a paucis, exempli causa decem cyathis, addere altero die plures, augere quotidie potus mensuram, multos ad cyathos aquæ 40, 50, 60, 70. adscendere; quibus tanta alvi lubricitas acquiratur, ut simul bibatur, simulque perdatur, in perfectæ curationis argumentum; inde descendentes a maximo cyathorum numero ad paucos sanitatem jam recuperasse. Aquas earundem thermarum lapidescentes esse, & pone ipsū craterem bullientis aquæ promicare e subterraneis venis frigidas aquas acidulas. Porro ex P. *Chanovvski Vestigio Bohemiæ Piæ*, adducit

fontem *Wodolanckam*, ex quo rustici, quoties sideratio aliqua agris siccitatem invexit, aquam hauriant certatim, ac in fontes & puteos suos exsiccatos infundendo, pluviam exspectent & consequantur. Ex quo conjicitur, posse hoc modo venas fontium reparari, posse halitus & humida quædam effluvia concitari, posse aqueo quodam magnetismo nubes attrahi.

Cap. XXIX & sequentibus, de Gemmis & pretiosis lapidibus tractans, piscatum margaritarum, cui interfuit ipse, commemorat, recensitosque quamplurimos pretiosos lapides cum *Marco Marci* fatetur destitui duritie & maturitate, quas dotes Orientales habent, excepto tamen *Granato*, quem Orientali præstantiorem perhibent: *Corallia* quoque in rivo quodam collecta, marinis coloris vivacitate nihil concedere: ante paucos etiam annos novum gemmarum genus in Albi deprehensum esse, lapides scilicet niveos, *Elbsteine* appellatos, qui arte p[illegible]i adamantis lucem æmulantur.

Cap. XXXIII. Ignobiliores lapides enumerando meminit parvi montis prope *Egram* fluvium, cujus viscera subterranei ignes depascuntur: aurem solo admoventem murmur ventorum aut flammarum exaudire, viciniamque non semel terræ tremorem cum tristi mugitu sensisse. Observat quoque Acum ferream a magnete contactam, nunquam in Bohemia recta polum septentrionalem respicere, sed orientem versus ad octo aut etiam plures gradus averti.

Raris naturæ Cap. XLIX, L. & LI. collectis annumeratur (1) Fungus Cervinus *a Kirchero in Mundo subterraneo* descriptus. (2) Terra sigillata, attestante *Marco Marci* par optimæ. (3) Cornu fossile, de quo in Additamentis quædam iterum habet. (4) Ossa gigantum vera & fossilia. (5) Ollæ fossiles, quas ex argilla media extractas rusticæ mulieres siccant, & coquendis rebus omnibus adhibent; sine dubio naturæ lusu factæ, non ferales olim repositæ demortuorum, ut *Jonstonus* opinatus est. (6) Vitrum fissile & fossile, quod *Talcum* vocant, & vix ullibi in Europa, quam in Moscovia reperiri persuasum vulgo habent. (7) Succinum flavum probatissimum, quod maxime post pluviam reperitur, & ab orbitis rotarum transeuntium ejicitur. (8) Zingiber inter aromata non postremum. (9) Lapides rotundi cavi, ex quibus confractis globus excidit, alter quasi nucleus, qui in minutissimam farinulam & pollinem redactus bibitur, & calculos efficacissime pellit. (10) Similis

Similis alius Lapis, cujus saxeus cortex cum frangitur, alius se offert lapis, in quo rursus velut medulla, instar vitelli, candidissimus clauditur lapis, prorsus rotundus: hic in ignem conjectus brevi tempore exardescit, & cum ingenti sonitu, instar manualis fistulæ sese exonerantis, disrumpitur. (11) Lapides qua terra extant glabri, qua parte in terram merguntur, asperi, cuspidibus quatuor, quinque, sex, septem vel octo etiam angulorum, quarum una alteram longitudine superat: Ipsæ Soli obversæ, licet candorem crystalli imitentur, in extremis tamen Iridem gratissima colorum varietate mentiuntur. Vide Additamenta. (12) Via saxea in lapideo monte ex genere lapidis mollis & pumicosi, qui vestigia impressa omnis generis & sexus hominum animantiumque inconfusa multis annis servavit. Suspicio est, cum illa via lutosa & humida tempestate viatores ac animantia transirent, sua in luto reliquisse vestigia, quæ saxifico semine postea incidente durata in saxum excreverunt, hodieque perseverant. (13) Conchæ saxeæ, limaces & serpentes saxei, tam affabre formati, ut viatoribus horrorem incutiant. (14) Antimonium ante non multos annos inventum.

Cap. LII, LIII, LIV, Piscium genus duplex in Bohemiæ fluviis refertur, tum peregrinum, quod ex mari adscendit, tum domesticum, quod fluviis ipsis innascitur. In priore genere eminent *Salmones*, qui aqua dulci invitante, per *Albim* adversum usque in Bohemiam eluctantur, occurrentes sibi dextra lævaque fluvios fastidiunt, *Egram* quoque respuentes. Ubi *Muldavam* occurrentem degustaverint, dividere agmina solent, & molliores, præcipue fœmellæ, *Muldavam* tenent, fortiores plerumque in *Albi* perseverant. Qui in *Muldava* pergunt, *Pragam* mediam transeunt: in *Watavo* flumine ad urbem *Piseka* parvam prolem *Salmunculos* digitali longitudine fundunt, qui secundis fluminibus in mare parentum patriam veterem properant, reversuri forsan suo tempore. Qui in *Albi* perseverant, ipso tandem deserto in *Aquilam* fluvium feruntur, ejusque fontem petunt. Ibi sua ætate, intra anni dimidii spatium, septingentos magnitudine insignes retibus exceptos testatur Auctor. Post Salmones est *Sturio*, quem in Albi tabescere falso scripsit *Jonstonus*. Asseverant piscatores, nullum præterire annum, quo non ignotus aliquis a mari piscis veniens capiatur.

Cap. LV, LVI. Piscinas enumerat, in quibus carpiones annulis aut circulis ære aliquo lucentibus secundum os aut caudam signati

ultra 40 annos aſſervati fuere. Hanc tractationem obſignat Lacuum hiſtoria, ad quam referuntur hiatus & foſſæ inexplorabilis profunditatis in Boleslavienſis diſtrictus campo medio, in quibus aqua ſtagnat & hieme gelatur, ac venti generantur, qui evolantes totam Bohemiam everrunt, ac ſæpe impetuoſi ſecum glaciem rapiunt in auras, plurimorum centenariorum pondere ultra mille paſſus, in ſtragem hominum, pecudum & ædificiorum.

Cap. LVIII. Venationes ferarum in Bohemia uſitatas percenſet, addens Leporem monſtroſum captum, qui fratrem in dorſo ferebat; paſtum & potum corpore in uno colligatos fratres ſic diſpenſaſſe, ut modo hic, modo ille paſceretur, cumque hoſtes inſtarent, quantum poſſet, fugiſſe eum qui terram tangebat, poſtea feſſum ac in tergum reſupinum fratri integro fugam tradidiſſe perſequendam. Similem ex Miſcellaneis Acad. Nat. Curioſorum in Ephem. Erud. Pariſ. 24 April. 1677 deſcriptum vide.

Cap. LIX, LX, LXI. Varietatem & multitudinem animalium quadrupedum tam ferorum, quam manſuetorum memorat. In quo argumento occupatus narrat, ſe vidiſſe in *Caſtoribus* geminum teſticulorum ordinem, ſic ut inferiores duo quaſi creſcentes novique appareant, alteri ſuperiores veluti effœti marceſcant & macreſcant, donec eſſe deſinant: *Bartholomæi Anglici* locum, in quo pro *Bovi* legendum *Loni*, emendat; *Pliniumque* explicat, referentem, in fuga Bonaſum reddere fimum interdum trium jugerum longitudine, cujus contactus ſequentes ut ignis adurat. Nimirum non dicit *Plinius*, ejaculari Bonaſum ad 120 paſſus, ſed reddere ſive per humum ſpargere fimum ad tria jugera; qua ratione nihil opus eſt aut Plinium mendacii accuſare, aut librarios deceptos cum *Mureto* ſuſpicari, loco *trium orgyarum*, trium jugerum legiſſe.

Cap. LXIV. Inter Inſecta Scorpiones Pragæ natos, cum maximus æſtus fuit, habet, quos celeberrimus *Marcus Marci* legitimos & venenatiſſimos deprehendit.

Cap. LXV. Ad finem uſque libri hujus Primi hiſtoriam Avium atque Aucupia perſequitur. *Aldrovandum* notat male ſcripſiſſe, Perdices rufas Bohemiæ illatas rigidioris cœli impatientia durare non poſſe. Rariſſimam avem *Capreolum* ex Bohemica lingua dictam, æſtate tantum aut primo auctumno apparentem, pica non majorem narrat ſe

vidiſſe,

vidisse, quæ cum noctu per aerem volitat, caprinam ac tremulam vocem (*Mee Mee*) emittit, ac simul incondito se saltu & prorsus caprino ejaculatur. De Phasianotrophiis earumque avium hebetudine & stoliditate differit. Historiam avis Bohemico solo quoad nativitatem & educationem propriæ, quam *Gesnerus* male *Garrulum Bohemicum*, Germani aptius Seidenschwantz appellant, ex *Ulysse Aldrovando* repetit, inque notis subnexis reprehendit potissimum 1. nomen *Ampelidis* ab Aldrovando datum, arbitratus rectius vocari *Pterocliam* quasi pennis gloriosam, aut *Sericatam* cum Germanis. 2. Inter aves hieme alibi viventes referri.

CHRISTOPHORI VVITTICHII
Exercitationes Theologicæ editæ cura & studio ipsius Autoris, multis quoque in locis auctæ.
Lugduni Batavorum, apud Cornel. Boutestein Anno 1682, in 4.

Exercitationum sub uno volumine hic compactarum Tituli sunt isti: Primæ, DEUS MUNDI RECTOR: Secundæ, CHRISTUS HUMILIS ET ALTUS: Tertiæ, FIDES SANCTORUM PERSEVERANS ET CERTA: Quartæ, FUCATA GENTIUM VIRTUS: Quintæ, VERITATES ET ERRORES FUNDAMENTALES CUM ANNEXIS. Natæ vero sunt illæ diversis temporibus, dum, ut ipse Autor scribit in Præfatione, in gratiam Studiosæ Juventutis, pro Disputationibus publicis & Exercitationibus Academicis, argumentum aliquod elaborandum fuit. Cum autem lucri cupidi Typographi, non consulto Autore, has ipsas sub forma libelli in 4. Lugduni Batavorum superiori anno divulgassent, nec titulos dissertationum, nec ordinem iis debitum servassent, Autor suum ipse potius fœtum pro virili exornatum & auctum, in lucem emittere voluit, quam ut illotum incomtumque ab aliis orbi erudito exponi pateretur. Hoc jure suo usus, & nomina dissertationum mutavit, & ordinem iis convenientem assignavit.

In *Prima* Exercitatione Autor non modo Existentiam Dei contra Atheos duobus argumentis ab Idea Dei singulis connata, & Hominis ad seipsum reflexa consideratione, juxta Cartesii doctrinam demon-

monstrat, priori ex Rom. I. 19, posteriori ex Act. XVI. 16. 17. robur concilians; sed & providentiam Divinam, quoad omnes actus diligenter explicat, imo cum libero hominis arbitrio conciliare, & simul ab Ecclesiis Reformatis illud dogma, *quod Deus sit autor & causa peccati*, removere satagit. In *Altera* duplicem CHRISTI statum, humiliationis & exaltationis, in cap. II. Epist. ad Philipp. a v. 6 ad 13. fundatum, juxta Religionis suæ hypotheses fuse proponit. In *Tertia*, fidei natura studiose indagata id agit, ut ostendat, eam esse immutabilem, constantem, atque perseverantem, ut adeo fideles de remissione peccatorum, electione, & salute sua certam habere possint persuasionem. In *Quarta*, ut detegat fucum virtutis Gentilium, observat requisita virtutis & bonorum operum, quorum primum est regeneratio authorem habens Spiritum S. alterum ut procedat ex fide & charitate erga Deum & mediatorem Jesum Christum. Hinc refutatis iis, qui putant, Gentilium opera esse vere bona & Deo placentia, *Zuinglium* excusat, quod Gentilibus nonnullis salutem æternam attribuerit, cum hos non nisi per fidem extraordinarie concessam servatos fuisse scripserit, in *Declaratione de Peccato originali ad Urbanum Regium*. In *Ultima* tandem Exercitatione, facta divisione fundamentalium articulorum, in generales & speciales, inter alia tradit: plures ex his necessarios esse ministris Ecclesiæ, quam vulgo fidelium: illos præcise & certo numero determinari non necesse, imo nec possibile esse: posse fieri ut aliquod dogma evertat fundamentum, quod tamen in mente illud tenentis non evertat, si non videat contradictionem: non esse necessarium, ut præcise omnes errores in numerato habeantur: de necessitate consequentiarum judicare quemlibet in sua conscientia: Concilia œcumenica non posse ita decidere controversias, ut quilibet fidelis teneatur in conscientia ad istiusmodi decisionem: Prætextu, quod articuli fundamentales in paucis consistant, non debere studium proficiendi impediri: qui negaverit eos fidei articulos, sine quibus fiducia in Christum consistere nequit, non habere fidem: Doctores Reformatos non posse tolerare Pontificiorum dogmata, quin iis contradicant: hæc vel salutis fundamentum formaliter evertere, vel aliquid illicitum in conscientia imperare: adeoque nec syncretismum cum illis ineundum esse: conciliationem dogmatum controversorum non fieri debere per verba ambigua, sub quibus utraque pars dissidens latere possit.

Et

Et hæc præcipua fere ſumma eſt illarum Exercitationum Theologicarum, quibus in fine acceſſit Oratio Autoris inauguralis de *Oraculorum Divinorum veritate ac Gentilium falſitate.*

ANTI-VVANGNERECCIUS,

Quem ſub Præſidio Academico Dn. Balthaſaris Bebelii S. S. Theol. D. & P. P. in Acad. Argentoratenſi adornarunt & defenderunt pereruditi aliquot Studioſi Theologiæ.

Argentorati Anno 1682 in 4.

CUm *M. Johannes Kircherus Tubingenſis* deſerta Lutherana Eccleſia ad Romanam tranſiiſſet, ne temere id feciſſe videretur, cauſas mutatæ religionis peculiari ſcripto divulgavit, obtendens, quod Lutherani fidei ſuæ fundamentum perperam in ſola Scriptura quærant, cum tamen magna hominum pars ſacrum Codicem ne legere quidem, nedum intelligere valeat, & ſine Eccleſiæ Authoritate, neque de Scripturæ Canone, neque de ſacrarum Literarum certitudine, neque de Divini Verbi ſenſu, ac interpretatione legitima quicquam certi conſtare cuiquam poſſit, adeoque conſcientia hominis tranquillari nequeat, niſi in Eccleſiæ Romanæ, quam ſolam veram & erroris expertem aſſerit, ſinu conquieſcat. Huic Ætiologiæ Kircherianæ cum anno 1641 *Johannes Georgius Dorſcheus* Argentoratenſis tum temporis Theologus, ad nutum Sereniſſimi Principis Würtenbergici Hodegeticum ſuum pro dijudicanda Scripturæ & Eccleſiæ authoritate oppoſuiſſet, inventus eſt multis poſt annis *Henricus Wangnereccius* Jeſuita Dilingenſis, qui a Johanne Abbate Elchingenſi ſolicitatus in Anti-Dorſcheo ſuo Kircheri patrocinium ſuſcepit. Verum e Dorſcheanis oſſibus ultor exurgens *Dn. D. Balthaſar Bebelius*, eruditos aliquot Theologiæ Studioſos excitavit, ut ſe Duce atque Præſide pro Dorſcheo diſputationibus publicis contra Kircheri Hyperaſpiſten militarent, quod & ſtrenue pro ſuis quisque viribus fecerunt. Quæ autem Diſputationum iſtarum, numero 12. argumenta ſint, cum ex dictis pateat, repetere ſuperfluum putamus.

HENRICI VALESII Notæ & Animadversiones in HARPOCRATIONEM, & Philippi Jacobi Maussaci Notas. Ex Bibliotheca Guilielmi Prusteau, Antecessoris Aurelianensis.

Lugd. Batav. 1682 in 4.

DOctarum Antiquitatum, Græcarum pariter atque Romanarum copia, quæ in hoc Scripti genere elucet, adlectus Clarissimus Vir *Jacobus Gronovius:* pietatem insimul, & suum erga Valesianos manes cultum testaturus, publici illud juris fecit, VALERII HARPOCRATIONIS (qui sub Lucio Vero forte floruit, & cujus præter Suidam, Sopater, Libanius, Meursius, Vossius, aliique meminerunt) LEXICO illustrando ab *Henrico Valesio* olim adornatum. Postquam enim Valesius ingenium illustre Musis altioribus, Juris maxime studio, juvenis admodum dedisset, eam sibi legem, teste Gronoviana dedicatione, dixit, non posse vel principia vel origines publici privatique Romanorum juris percipi & intelligi, nisi Græcis notoriam perferentibus, utpote a quibus id adoptaverint Romani. In Græciæ Oratorum ergo reliquiis habitavit ejus tum temporis industria, & præcipue in Alexandrini hujus Rhetoris Dictionario, ex Græcorum Rhetorum, Antiphontis, Andocidis, Lysiæ, Isocratis, Isæi, Æschinis, Lycurgi, Demosthenis, Hyperidis & Dimarchi Orationibus potissimum collecto; quod ipsum quidem Venetiis, circa superioris seculi initium, una cum vetustis Ulpiani Rhetoris in Demosthenem enarrationibus, luce donaverat Aldus Manutius. Hoc velut pugillar & juveni & viro & ingravescenti ætati adhæsit perpetuum, ad auxilia quidem memoriæ primũ, deinde & gratiæ caussa, quam Harpocrationi tribuens non dubitavit omnia sedulo facere, ut tantis tenebris obducto scripto opitularetur: Hoc quasi sacrarium quoddam laborum suorum constituit, dignumque censuit Valesius, in quod omnis generis subsidia undique & per omnem vitam comportaret. Negari enim non potest, quod in Notis Valesianis hisce plurima occurrant, quæ Scripturam non intellectam aliis aperiunt, teterrima Scriptorum loca restituunt, Latinos Græcorum interpretes corrigunt, Historiam multis partibus illustrant, obscurissima fabularum deridicula, & nativum verborum atque dicteriorum leporem,

rem, qui in fabularum ſcenis diſcitur, revelant, Poetarum quoque & Oratorum luſus ac delicias, ſuavitate Græcæ conditas elegantiæ, ſine fuco ſiſtunt. Ut taceamus, quæ in cognitione Autorum, Græcorum præſertim, in doctrina Græcæ linguæ, in tribunalis Græci formulis & harum origine, in contractuum, & forenſium Actionum generibus, nec non in rebus Geographicis & Chronologicis illuſtrata ab eodem hic reperiuntur.

Prodiderat equidem ante hos duodeſeptuaginta annos præclarum doctrinæ ſpecimen in Harpocratione quoque *Philippus Jacobus Mauſſacus,* notisque ſuis hoc Lexicon non parum illuſtraverat. Verum & his a Valeſianis non minus luminis affundi deprehendet facile, utrasque paulo diligentius qui conſuluerit.

Manum vero ultimam his imponere liturariis cum Valeſius ipſe non potuerit, morte interceptus; qualem fortunam & alia Clariſſimi viri affecta opera, Obſervationes videlicet, Libros de Critica, Pollucis capita de republ. Athenienſi, experta fuiſſe, utique dolendum eſt; Obſtetricantem operam ſuperſtiti commodandam monumento duxit Gronovius, nullique parcendum ſumptui, quo collectum alieno opere eruditionis inſtrumentum emendate atque nitide exponeretur luci, in peregrina utut regione, & poſt Autoris fata.

Exhibentur itaque *primo* loco Valeſii Notæ in Harpocrationis Lexicon; ubi præter Philologica & Chronologica, etiam quæ Magiſtratus, judicia, cauſſas forenſes, & proceſſum Græcis olim uſitatum ſpectant, ex ipſo Rhetorum Græcorum uſu adducuntur. *Secundo* ejusdem Valeſii Notæ in Mauſſaci de Harpocratione ejusque ſcriptis Diſſertationem Criticam; ubi inter cætera Harpocration ab aliis homonymis, Athanaſio, & Salmaſio citatis, diſcernitur, deque Grammaticæ & Criticæ indole diſſeritur uberius. *Tertio,* Valeſii Notæ in Notas Mauſſaci: quas ipſas aliquot in locis doctiſſimus Gallorum emendat, & autoribus interdum, ex quibus deſumtæ, lumen ſenſumque genuinum reddit. Concluditur denique poſthumus hic fœtus duplici, rerum & verborum ſcilicet, nec non Autorum his in notis emendatorum indice.

OPUS POLITICUM IN TRIBUS LIBRIS omnes ad doctrinam politicam, tam quoad pacis quam belli administrationem, & tranquillum ac turbulentum Rerumpubl. Statum, nec non Jus Publicum S. R. Imperii nostri spectantes materias exactissime exhibens &c.

Auctore RUDOLPHO GODOFR. KNICHEN. Francofurti ad Mœnum apud Jo. Dan. Zunnerum, A. MDCLXXXII. in fol.

ETsi post Aristotelem, mille octingentos amplius annos, multi operam suam ad Politicam Philosophiam tradendam appulerunt; tamen *H. Conringius*, νῦν ἐν ἁγίοις, *libro de civili prudentia*, aliique viri πεπαιδευμένοι τὰ πολιτικά, cum in Systematibus, tum in compendiis magno numero, a diversarum nationum autoribus, hactenus vulgatis non pauca desiderarunt. Laudanda itaque industria est, quam in colligendis & disponendis civilis doctrinæ rebus nuper adhibuit *Vir Nobilissimus Dn. Rudolph. Godfr. Knichen, antehac Anhaltinus & Ligio-Brigensis Ducalis, nunc Regius in Regimine Ducatus Lignicensis Consiliarius.* Novum hoc opus Politicum, varietate rerum singularium insigne, dum componeret, tractandi ordinem a Marc. Frid. Wendelino, Magistro quondam suo Servestæ in gymnasio docente mutuatus est. Primum quidem illud a se in privatum saltem usum congestum scribit; postea vero rogatus ab amicis, auxit, & evolutis summa fide & industria autorum, quos allegat, testimoniis, publici hoc fecit juris. Cæterum quid polliceatur *vir Amplissimus*, titulo seu inscriptione operis significat, quod in tres libros digessit. In *primo* de doctrina politica & societatibus humanis, tum minoribus tum majoribus disserit. In *secundo*, cujus tractatio quatuor partibus constans prolixior est, primo de imperantibus, magistratu & modis perveniendi ad illũ agit; secundo de ministris imperantium ac civibus varii generis; inde de partibus summi imperii, ut jure circa sacra, arma, tributa, comitia, fœdera, judicia &c. tractat: tertio ad Imperii Romano Germanici consideratioñe digressus, de ejusdem origine, amplitudine, Imperatoris Romani sacratissimi ac Statuum Imperii juribus, judiciis, ordinibus ac dignitatibus civium, nec non urbium Imperialium ortu, juribus, ac privilegiis differit: quarto in admi-

administratione Reipubl. belli tempore requirantur, ostendit. Tandem in *tertio* libro causas Rempublicam evertentes & conservantes tradit, subjunctis rerum indicibus.

JOHANNIS LOMEIERI ZUTPHANIENSIS, de Veterum Gentilium Lustrationibus Syntagma. Ultrajecti A. 1681 in 4.

GEntiles etiam ex naturæ lumine cognovisse, Deum ita detestari peccata & scelera hominum, ut, nisi illa fuerint prius expiata, justas eorum pœnas, bella, famem, pestem & alia id genus mala immittat; erudito commentatio demonstrare aggressus est *Johannes Lomeierus* autor nominis haut obscuri. Primum in originem & causas lustrationis veterum inquirit, ac quare gentiles tot inventis ceremoniis, a peccatis sese purgare, divinumque Numen placare instituerint, exponit. Inde progressus, ordine non malo, *causas* (ut in scholis vocant,) *quatuor* cum variis circumstantiis describit. Deos gentilium καθαρσίους & ἀλεξικάκους postquam allegasset, contra Stoicos & Epicurum multis scriptorum veterum testimoniis confirmat. Tria *purgationis* genera Servio ad VI Æneid. Virgilii observata, fusius, quam quisquam alius declarat. Refutat etiam Judæorum opinionem, qui ex Genes. I. 8. colligunt, Angelos secunda creationis die lapsos esse, quia non legitur additum: *vidit DEUS, quod esset valde bonum.* Tandem spicilegium quorundam παραλειπομένων instituit ac nonnulla lustrationum genera peculiaria recenset. Quibus expositis, gentilium hanc superstitionem per Doctores, Concilia, & Imperatores Christianos abrogatam esse tradit.

D. CHRISTOPHORI Langens/ *JCTI, COM. PAL. Cæs. & Vice-Cancell. Sax. Isagoge ad Processum Juris Civilis & Saxonici. Cura & studio* D. Johannis Christophori Herolds/ JCti &c. Francofurti & Lipsiæ 1682 in 4.

INter eos, qui hactenus in tradenda Processus Judicialis norma haud contemnendam locarunt operam, suo jure & ex merito etiam numerandus est *Christophorus Langius*, JCtus & in Jure & Judiciis quondam

dam exercitatissimus. Quanquam enim non ignorabat, plurima jamjam hac de re exstare excellentium Juris Sacerdotum monimenta; non omnino tamen oleum & operam perditurum se arbitratus est, si ipse hanc Jurisprudentiæ partem pro virili excoleret, quæque subinde tum ex præstantissimis, nec ex parte ubivis semper obviis Auctoribus, quorum longam seriem præmissus libro Catalogus texit, tum propria quoque experientia animadverterat, in schedas conjiceret. Quemadmodum vero morte præventus, hæc sua non absque judicio conquisita meletemata Orbi erudito communicare non potuit: ita non infelici rei forensis fato factum est, ut, excussis B. Viri scriniis & manuscriptis, ea tandem Cl. JCtus & Ducatus Magdeburgici Consiliarius &c. *Dn. Johannes Christophorus Heroldus*, in concinnum ordinem redegerit, variisque Collegiorum Juridicorum Responsis, Consiliis & Præjudiciis in Contradictorio latis, nec non JCtorum Observationibus Practicis, & agendi formulis, aucta & illustrata, publicæ luci exposuerit. Eo autem præcipuus hujus libri labor videtur tendere, ut, quæ in Ducatu Magdeburgico ex Jure Communi tam Civili, quam Saxonico, circa materiam Processus Judiciarii vigeant receptæ opiniones, & Judicibus & Advocatis istius ditionis sub unum conspectum & in nuce quasi exhiberentur, ne vagis & incertis juribus personarent tribunalia.

JOHANNIS BRUNNEMANNI DE JURE Ecclesiastico Tractatus Posthumus, Revisus & Auctus a SAMUELE STRYCKIO JCto.

Francofurti ad Viadrum 1681 in 4to.

QUem utili perquam instituto paucis ante obitum septimanis ipse in lucem publicam emittere destinarat JCtus magni nominis, B. Brunnemannus librum; hunc jam proximus morti Genero sui simillimo, celeberrimo STRYCKIO, per fidei commissum quasi Consistoriorum & Ecclesiarum Evangelicarum contextum est: sic in tres distributum libros, primo exhibet Jus circa personas Ecclesiasticas, altero rerum, tertio denique ipsius Fori & Processus Consistorialis formam ob oculos ponit. Reperias hic variarum, quæ tractantur, doctri-

doctrinarum occasione multos Ecclesiæ nævos a B. Auctore notatos. Nunc oscitantiam quorundam Ecclesiæ ministrorum in procuranda animarum salute; homilias Oratoriis pigmentis sæpius coloratas potius, quam ad pietatem plebis suscitandam directas; neglectum Theologiæ moralis, & explicationis Casuum Conscientiæ dubiorum, & visitationis domesticæ: nunc solennem minus baptismi administrationem ejusque periculosam dilationem, & concomitantem luxum; superficiariam nimis ad Cœnam Dominicam accessurorum examinationem, omissionem frequentioris Catechisationis, Musicam Theatralem, aliaque id genus atro carbone signat. Annotationes a laudatissimo STRYCKIO singulis Capitibus subjectæ, cum aliorum Theologorum & JCtorum sententias, tum variorum Consistoriorum & Facultatum Juridicarum responsa continent, pascendis lectorum desideriis accommodatissima. Accesserunt in calce Prælectiones Brunnemanni publicæ ad Regulas Juris Canonici ex quinto Decretalium libro, per ampliationes & limitationes ita illustratæ, ut non possint non insigne de se polliceri emolumentum. Utrobique adjectus est index præcipuarum rerum locupletissimus & apprime utilis.

GABRIELIS SVEDERI, J. U. D. CONSIL. Wurtenberg. & Suprem. Dicast. Assessoris, Introductio in Jus publicum Imperii Romano-Germanici novissimum.

Tubingæ 1681 in 8.

Quod in fronte hujus libelli promittit doctissimus Auctor, id per integrum bona fide & laudabili conatu, nec apta minus methodo, ac sincera brevitate præstat. Neque enim ex Justiniani Juribus (quæ nonnullorum, vetus illud Romanorum cum Imperio nostro confundentium, ἀπαιδευσία est) statum Germaniæ metitur, sed ex genuinis ac limpidissimis Legum Germanicarum & Actorum publicorum fontibus, suas derivavit doctrinas. Hac autem procedit via, ut, toto opusculo in Generalem & Specialem partes diviso, illa, præmissis Juris publici definitione ac fine, leges totius Imperii fundamentales latius paulo & historice explanet, mox ortum ejus, progressum, mutationes, incrementa ac decrementa, quæ subinde, avulsis hinc inde

inde provinciis, passum est, formam deinde ac divisionem hodiernam ex B. Conringii potissimum scriptis, succincte pariter & accurate ostendat: hac vero in duas iterum sectiones scissa, prima de Imperatore & Romanorum Rege, quæque de electione ejus dicenda sunt, deinde etiam de Juribus ejusdem cum reservatis, tum partim Electoribus solis, partim omnibus Imperii Statibus communicatis agat; altera vero Statuum jura singula singulis ac distinctis capitibus exequatur. Insperguntur passim ex probatissimis ac novissimis Publici Juris Scriptoribus controversiæ insigniores, ut dubium plane nullum appareat, quin hic exiguus mole libellus, si non omnium, plurium certe Eruditorum puncta laturus sit.

OLAI BORRICHII ANALECTA AD COGITAtiones de Lingua Latina. Accedit Appendix de Lexicis Latinis & Græcis, cum indice addendorum ad Fori Romani literam C.

Hafniæ 1682 in 4.

POstquam vir præclare meritus de studiis literarum universis *Gerhardus Joannes Vossius, de vitiis Sermonis, & Glossematis Latino-Barbaris libros* edidisset *quatuor*, ac in præfatione de diversis Latinæ linguæ ætatibus disseruisset erudite, annis triginta post vir non vulgaris eruditionis laude celebris, *Olaus Borrichius, Hafniæ cogitationes de variis L. Linguæ ætatibus & scripto illustris Vossii de vitiis sermonis,* una cum *defensione ejusdem, & Stradæ adversus Gasparum Scioppium,* in publicum emisit. Horum, & qui simili labore erudito occupati fuerant, Scioppii & Joannis Vorstii exemplo excitatus Clarissimus *Christophorus Cellarius, Smalcaldiensis,* primo *Antibarbarum Latinum in VII classes distributum* publicavit, quem nuperrime ab ipso recognitum denuo & innumeris locis auctum legimus. Mox vero perlectis laudati Borrichii *Cogitationibus* jam memoratis, ipse *Curas Posteriores* de *Barbarismis & Idiotismis sermonis Latini*, secundum secula distributas, luci exposuit publicæ. In quibus dum a Borrichii Cogitationibus memoratis dissensum quandoque suum modeste professus est Cellarius, nobilissimus Borrichius ansam indeptus est *Analecta* ad *Cogitationes de Lingua Latina* scribendi, queis, ubi errasse videri poterat,

terat, adversus laudatum Cellarium easdem propugnat, adducta partim diversa autorum lectione, partim MStorum fide, qua ipse quandoque nititur. Utriusque Viri studium laudandum est, quod pro virili sordes dictionis e stylo inquinate scribentium abstergere laborant. Nec censura Borrichii eruditis displicere potest, quam de Lexicis Latinis & Græcis, appendicis loco addit. Posteaquam enim contra Clariss. Viros, *Georgium Heinricum Ursinum*, de nonnullis quæstionibus Grammaticis, & *Arnoldum Rhumannum*, in Roma sua Attica, MSto quidem libro, sed (ut ipse loquitur) amplo & erudito, sollicita viginti annorum cura ad prælum jam tandem maturo, de *coxendicis* etymologia disquisivisset, defectus clarissimorum Lexicographorum tum Latinorum, tum Græcorum notat, & boni publici caussa optat, ut eruditi in Lyceis & Academiis docentes, partita inter se opera, accuratum & perfectum elaborent Lexicon Latinum pariter ac Græcum. Tandem subjungit specimen indicis addendorũ ad *Fori Romani* literam C, ut ex hoc specimine Lector de reliquo ejusdem libri defectu queat judicare.

PETRI MEGERLINI, Math. Prof. Basileensis Systema Mundi Copernicanum, argumentis invictis demonstratum & conciliatum Theologiæ.

Amstelodami anno 1682 apud Henr. Wetstenium in 8.

IN hoc Libello, rejectis Ptolemaico, Tychonico & Semi Tychonico, mundi Systematibus, Copernicanum verum atque genuinum, non sensu sed ratione judice determinandum, esse contenditur. Cui fini argumenta hucusque a Coperniceis usurpata, compendio dilucide proponuntur, Terræque Motus cum natura rerum conformitas evincitur.

Unde porro ut *Autor* Motum istum Scripturæ Sacræ conciliet: sicut in rebus fidei hujus dicta ad fidei; ita in naturalibus eadem ad Naturæ analogiam examinari, & juxta hanc intelligi oportere sustinet: cum scopus Spiritus sancti longe sublimior sit, quam ut sapientiam seculi nos edoceat, quippe qua cum Paulo se abdicet, nihil præter Crucifixi scientiam professo. Inde esse, quod ad captum vulgi se accommodando, Mundum ædificio comparet, duabus potissimis partibus Cœlo Terraque, illo tanquam fornice instar veli expanso; hac

tabulato, seu area substrata, & propterea nunquam Globi, sed Orbis seu planitiei, appellatione insignita, constantem. Atque id ipsum vel ex ipsis locis contra Copernicæos directis constare, in quibus Sol supra Gibeonem, Luna supra vallem Aialonis stetisse; Umbra (temporibus regis Ezechiæ) retrocessisse dicatur: cum nec Luminaria dictis locis, nisi apparenter incubuerint; nec Umbra, mera sc. privatio, revera moveatur, sed ad motum lucis aut corporis opaci, alia atque alia fundatur. Qua una ratione etiam, Copernicæis usurpata, quomodo Sol ab una cœli extremitate ad alteram currat, Ps. XIX; occasum suum sciat, Ps. CIV; aliaque loca, de Terræ super basi fundatione &c. explicari possint ac debeant.

JOH. CHRISTOPHORI STURMII, Prof. Altdorfini Epistola Invitatoria, ad Observationes Magneticæ Variationis instituendas.

Altdorfi, 1682. in 4.

SCripta est hæc Epistola ad Curiosos, præcipue Germanos, in operæ societatem alliciendos, quam circa exploranda magneticæ variationis (hoc demum seculo paucis abhinc annis detectæ) phænomena, proximis annis Noribergæ sibi sumsit, *Dominus D. Volckamerus, Societatis Naturæ Curiosorum Collega Nobilissimus:* ut junctis hinc inde aliorum, submissisque *Laudato Observatori* experimentis, quid emolumenti a solerti hac indagine expectari debeat, periculum fieri possit. In specie: ut Variationis regularitate constanti plurium observationum suffragio confirmata, effectus hujus admirandi causa (felicius ac *Cartesio* contigerit; refutato sc. ab Observationibus in hoc negotio hactenus habitis) indicari, digestisque in Tabulas observationibus, Hypothesis iisdem conveniens adornari queat. Unde Geographiæ spes aliqua ex Terra petendarum longitudinum affulsura; & Nauticæ, in portubus ex data latitudine & declinatione inveniendis, ingens commodum obventurum foret.

Qua ratione porro Laudati Viri quibusque conditionibus, quas tamen aliorum monitis consiliisq; attemperare paratos se profitentur, Observationes institui quam commodissime posse arbitrentur, verbis Epistolæ ipsius dare consultum duximus, quæ sequuntur:

I. *Uno*

I. *Uno circiter eodemque anni tempore Observationes ab universis institui, consultum foret procul dubio, & nominatim proximis Æquinoctio utrique & Solstitio æstivo diebus; prout huic aut istis observandi quisque modus magis fuerit accommodus: Imo, designata semel exacte meridiana linea super immobili quodam plano, singulis postea mensibus acum versoriam applicare, & si qua interim Declinationis varietas acciderit, notare haud inutile futurum esset.*

II. *Quibus ad manus sunt quadrantes & Instrumenta grandiora in minutias graduum divisa, ii cum* Auzuto, Petito *&c. per Azimutha & altitudines solares rem felicius conficient, aut eorum modorum uno, quos habet* Kircherus L. II. Art. Magn. Part. VI. c. I. *Alii his destituti mediis,* Heveliana *methodo, quam* Cœlest. Mach. L. I. c. XVI. *variam tradit,* Eimmarti *nostri Schematismo haud obscure expressam, citra magnas impensas & cum fructu utentur: nemo autem stylorum erectorum umbris (quæ vulgatissima cæteroqui ratio est) aut similibus confidet, nisi in subsidium & cæterorum experimentorum confirmationem; quandoquidem in plurium, diversa methodo institutarum, Observationum consensu, meliores a sequioribus etiam aliquid roboris accipiunt.*

III. *Præstaret etiam duas minimum acus in quavis Observatione adhiberi, easque quam optimas, & nec parvulas nimium, quæ differentias Declinationum exacte satis indicare non valent, neque valde grandes, quas mole sua magneticam virtutem frequentius eludere experti sumus, sed mediocres, agiles & vivaces; & pyxides ita fabrefieri, ut in fundo arcum saltem plurium graduum in minuta singula aut quina saltem, transversalibus lineis divisorum, haberent; quales equidem ab artificibus Norimbergensibus peritissimis omni studio pretioque justo ut parentur, se curaturum sedulo* Laudatissimus Dn. Volckamerus *recepit.*

IV. *Esse vero ad hoc Observationum genus ejusmodi locum eligendum, qui planus & ad libellam exæquatus nulla latentis magnetismi aut vicini ferri fallacia suspectus sit, nobis etiam non monentibus, unusquisque facile judicabit.*

Sic igitur juncto studio & unanimi conatu si Curiosorum quisque suo loco per universam Germaniam nostram (quod idem exteros quoque in suis regionibus pari consensu facturos nulli ambigimus) magnetis declinationem quotannis aliquoties inquirere, Observationes porro suas, quo mense ac die, quove instrumentorum apparatu factæ essent, quot item graduum ac minutorum a meridiana linea in alterutrum

iram partem secessio fuisset deprehensa &c. ad Nobilisſimum Dn. Volckamerum *perscribere non gravarentur, facturi essent utique rem nobis oppido gratissimam & publico bono nostra opinione longe utilissimam &c. Altdorfi Noricorum Pridie Festi Paschalis* clↄ Iↄc LXXXII.

D. A. Q. RIVINI Dissertatio de Lipsiensi peste Anni 1680.

Prostat apud L. S. Cörnerum, Bibliopolam Lipsiens. in 8. 1682.

VEstigia pressurus *Gaspari Calderi de Heredia,* de Peste Hispalensi, *Petri a Castro*, de Peste Neapolitana, Romana & Genuensi, *Johannis Imperialis* de Peste anni 1630, *Gresleri*, de Peste Brunsvicensi, *Hodgesi*, de Peste Londinensi scribentium, Pestem sub illa facie, qua nobis præcipue, ante biennium, funesta satis existebat, in libello hoc delineat Auctor. Adeoque primo Pestis hujus naturam atque symptomata explicat, in quantum quidem hæc eorumque circumstantiæ illam aliorum temporum & locorum pestibus conformem, aut ab iis quoque discrepantem reddiderunt. Deinde Causam morbi hujus epidemici disquirens, castra illorum deserit, qui Contagium malignum accusant, sive hoc a putredine, sive ab acrimonia salina, sive astrorum influxu, sive exhalationibus fodinarum, sive cadaverum miasmatibus & fœtore, derivent: Imaginationem potius variis modis consternatam, seu terrorem, Pestis causam proximam & adæquatam pronunciat, quatenus hic spiritus omnium violentisſime commoveat ac ad recessum disponat, unde non saltem varia generis nervosi contingant symptomata, sed sanguis quoque hinc coagulatus præter difficultatem spirandi, cordis angustias &c. bubones, carbunculos atque petechias formet. Atque hanc suam hypothesin variis observationibus ac ratiociniis comprobare, illisque, qui sine terrore, per contagium merum, infectos quosdam fuisse asserunt, satisfacere prolixe contendit. Quo facto & postquam pestis hujus invadentis signa ejusque varium eventum recensuit, præservandi ab eadem rationem declarat. Cujus occasione pleraque hactenus ab Autoribus commendata Amuleta rejicit, horumque potentiam suspectam reddit, radicem Colchici tamen tanquam certisſimum amuletum commendans. Etsi omnium

mnium horum usum, si quem præstent, illum esse fatetur, quod talibus confisi præsidiis magnanimitatem induant, spiritibusque robur contra contagii horrorem concilient. Pariter quoad odores, hirci fœtorem aliaque graveolentia ridet, fragrantium applicationem vanam, dubiam, imo nocivam proclamat: In conclavi tamen ægrotantium deflagrationem pulveris pyrii aliaque pauca naribus admota aut sub lingua detenta & masticata permittit. Hinc de Alexipharmacis præservationis gratia assumendis, v.g. Theriaca, acetis medicatis, fumo sulphuris &c. agit, horumque usum pariter evanidum, Sudoriferorum vero & Laxantium vim præservatoriam insulsam atque ridiculam credit. Quibus præmissis idem Autor quasdam præservandi regulas tradit, quæ præprimis in eo consistunt, ut occasiones terroris ac nauseæ cum omnibus illis, quæ vires enervant, fugiantur, quæ vero spiritus roborant, assumantur & adhibeantur, non neglectis, quæ copiam ac pravitatem humorum exturbant, remediis, sc. Venæ sectione, evacuatione & alteratione. Tandem Curam pestis subnectit, ejus quatuor indicia supponendo, ac *primo* ideam conceptæ cum terrore pestis, ut causam proximam, per morbi hujusque periculi dissimulationem, omniumque quæ metui ac desperationi ansam suppeditant, prudentem declinationem eradicandam: *secundo* hinc coagulatum sanguinem per sudorifera dissolvendum: *tertio* symptomata connexa mitiganda: ac *quarto* Bubones ac Carbunculos, tanquam productum morbosum, per externa tractandos. Ubi inter alia Vomitoriorum usum damnat, eumque non, nisi sub certis conditionibus & rarissime admittendum esse monet. Oleum scorpionum pro repellente habet, hinc bubonibus minime, sed pectori saltem ac pulsibus, illinendum commendat. Pariter bufones bubonum tumores potius repellere atque eorum dolorem sedare, neutiquam venenum ex iisdem attrahere, multo minus, juxta Paracelsum ac Hartmannũ, applicatos intumescere αὐτόπτης testatur.

RELATIO DE MONSTRO VITULINO-humano a Dn. D. Schreyer Physico Cizensi communicata.

EXhibuit flumen, quod Cizam alluit, juxta pagum Bornitz, die 17. Julii 1681, monstrum horrendum, cujus cervici vitulino apposi- *TAB. XIII. Fig. I.*

 tum.

tum erat caput humanum. Hujus in superiore parte eminebat velamentum membranaceum mitriforme corrugatum : frons spithamum excedebat, & ubi desinit, oculi erant clausi, e quorum regione in utroque latere erigebantur aures felinis non majores. Nasum (deficiebat vero sinistrum foramen) habebat depressum : os patulum, utrinque dentatum. Mentum ornabant pili barbam caprinam mentientes. Collum videbatur elongatum : pectus vitulinum cum anterioribus pedibus : posteriores suilli, suillaque cauda in extremo pilosa. Cæterum totius monstri cutis nigricans erat ac a pilis nuda, sexusque monstrum fœminei. Interiorum examen vehementissimus fœtor prohibebat.

EXCERPTUM EX LITERIS ILLUSTRIS

Hevelii die 9 Junii, hoc anno, Gedani datis, de phænomeno quodam aereo observato.

Tab. XIII Fig. II.

ADjicio phænomenum quoddam aereum hic Gedani non ita pridem, die sc. 10 April. st. n. vesperi, occidente sole a me ipso observatum. Quo tempore sol ad occasum vergens longissimos ac lucidissimos radios sursum versus projiciebat, instar caudæ cometicæ : in quorum cuspide, spurius sol, & quidem in inverso quodam arcu coloribus variato, instar iridis, distincte apparuit. Ego in ea sum opinione, si hocce phænomenum citius sese mihi conspiciendum exhibuisset, in solis scilicet elevatiori situ, sine dubio plures Parelios ab utroque latere, cum caudis & aliis arcubus circa solem existentibus, ut fieri plerumque solet, comparituros fuisse. Proinde hocce phænomenum non nisi species, vel particula fuit pareliorum. Ego, uti ex *Mercurio* meo p. 174 liquet, semel septem soles simul in lucidissimis maximis arcubus, cum quibusdam caudis, in adversas cœli partes, respectu genuini solis, excurrentibus, cœlo serenissimo, in ipso meridie, anno sc. 1661 die 20 Febr. sicuti ex ipso ibidem apposito schemate patet, observavi. An simile phænomenum unquam ab ullo alio deprehensum hactenus sit, nondum cognovi.

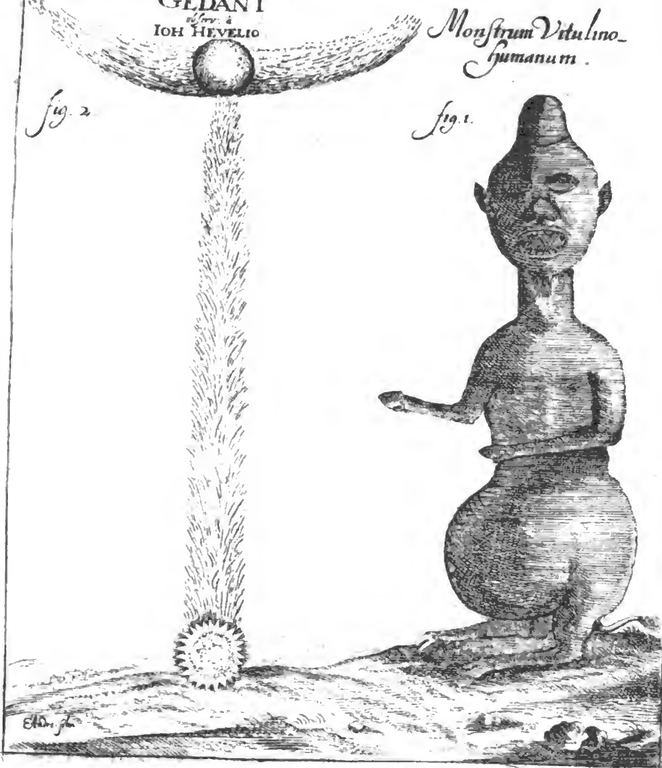
EXCERPTA EX COLLECTIONIBUS

Philosophicis Anglicis n. 3. A. 1681, p. 66 sq.

Observatio Eclipseos Lunaris 29 Aug. 1681 st. n. mane, in observatorio Regio Parisiensi instituta.

Digiti

TAB. XIII. ad A: 1662. pag. 262.

Digiti Eclipſ.				H.	′	″
D	′	″	Principium.			
			Umbræ appulſus ad *Grimaldum*.	1.	58.	30.
			Ad *Tychonem*.	2.	1.	30.
			Ad centrum Lunæ.	2.	8.	0.
			Ad medium *Copernici*.	2.	37.	30.
			Ad *Ariſtarchum*.	2.	39.	30.
8.	16.	0.	Ad medium *Manilii*.	2.	40.	0.
			Ad *Plinium*.	2.	54.	30.
9.	2.	0.	Ad inferiorem partem *Maris Caſpii*.	3.	1.	0.
9.	31.	20.	Ad ſuperius latus *Maris Caſpii*.	3.	7.	30.
10.	1.	0.	Maxima obſcuratio.	3.	18.	30.
			Reditus Umbræ.	3.	35.	45.
4.	46.	0.	Ad *Ariſtarchum*.			
			Ad Centrum Lunæ.	3.	47.	0.
			Ad *Tychonem*.	4.	29.	0.
			Finis Eclipſeos.	4.	41.	30.
			Tota Duratio.	5.	13.	0.
				3.	40.	30.

Nota: Hora 5. 13 min. 56 ſec. apparens Altitudo ſuperioris limbi Solaris erat 17 min. 10 ſec. & Lunæ 1 gr. 11 min. 30 ſec.

EADEM ECLIPSIS

	Tempora per Horologi. Oſcillat.			*Tempora inde per Obſer. Correct.*			*Obſervata Greenovici, Aug. 18 poſt med. noct. ſeq. A. 1682 a* Jo. Flamſteed.
d.	H.	′	″	H.	′	″	
18.	13.	05.	00.	13.	00.	00.	Lunæ Diameter 6191. 30 53″.
		46.	30.		41.	30.	Penumbra Notabilis.
		53.	40.		48.	40.	Penumbra Denſa.
		55.	40.		50.	40.	Initium.
		58.	00.		53.	00.	Umbra ad Montem Climacem.
	14.	03.	20.		58.	20.	Sinus Sirbonis incipit.
		5.	50.	14.	00.	50.	Mareotis incipit.
		7.	30.		2.	30.	Mons Cataractes incipit.

Tempora

d	*Tempora per Horologi. Oscillat.*	*Tempora inde per Obser. correct.*	
	h.14. ′ ″	h.14. ′ ″	
18	8. 16.	3. 16.	Mareotis tota tecta.
	10. 50.	5. 50.	Sina incipit.
	12. 56.	7. 56.	Sina tota tecta.
	18. 00.	13. 00.	Audus.
	27. 24.	22. 24.	Circinna.
	31. 00.	26. 00.	——— Abulfeda Ricciolo.
	32. 30.	27. 30.	Pentadactylus incipit.
	33. 32.	28. 32.	Ætnæ limbus primus.
	34. 26.	29. 26.	Pentadactylus totus.
	35. 06.	30. 06.	Ætnæ medium.
	36. 00.	31. 00.	Ætna tota tecta.
	40. 00.	35. 00.	Umbra per Med. Porphyriten.
	44. 50.	39. 50.	Hiera Insula & Ficaria simul ad Umbram.
	46. 10.	41. 10.	Umbra ad Horminium.
	50. 10.	45. 10.	Mons Hercules incipit.
	51. 10.	46. 10.	Mons Hercules intra.
	52. 10.	47. 10.	Umbra per Med. Besbici.
	54. 00.	49. 00.	per Med. Insulæ Majoris.
	55. 30.	50. 30.	per Med. Byzantium.
	57. 40.	52. 40.	per Med. Insulæ Cyaneæ. (metis.
	15. 01. 50.	56. 50.	ad Limbum primum Corocondo-
	4. 30.	59. 30.	ad Limbum primum Mæotidis.
	13. 00.	15. 08.	Macra incipit obscurari: dub.
	14. 00.	9. 00.	Mæotis tota tecta.
	19. 12.	14. 12.	Partes lucidæ residuæ erant 1092. 5. 27′. tunc Lunam densæ nubes excepere, sub quibus latuit usque ad ejus Occasum.

Eandem Ecclipsin Gedani ab illustri Hevelio observatam Calendis Jan. p. 28. sqq. exhibuimus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Septembris, Anno M DC LXXXII.

MISCELLANEORUM HISTORICORUM

Regni Bohemiæ Decadis I. LIBER II. qui de Bohemiæ Populo, & veteribus ac novis Incolis solide & nervose disputat, &c. Authore BOHUSLAO BALBINO, e Societate Jesu.
Pragæ, M. DC. LXXX.

nec non

Ejusdem Decadis LIBER III, qui fines & terminos totius Bohemiæ, tum ipsorum Districtuum figuras, arces, oppida, & urbes complectitur, &c. Autore Eodem.
Ibid. M DC LXXXI. in fol.

UT primo Libro hujus Operis exposita, e quibus nonnulla proximis Calendis delibavimus, contemplationi rerum naturalium maxime inserviunt: ita dissimulandum non est, iis quæ hoc SECUNDO libro de variis variarum gentium migrationibus adducuntur, Historiam antiquiorem, non Romanam modo, sed Germanicam quoque, Gallicam, imo Græcam, & Anglicam non parum illustrari. *Act. pag. 241. seqq.*

Nam initia Gentis suæ prima proditurus Autor, per distinctas incolarum classes procedit, in quarum una Bojos, media cum Hermunduris Marcomannos, & ultima Czechos videtur collocasse. Primam quod concernit, ipsius *Bohemiæ* nomen docet a *Bojis* esse natum, Galliæ Celticæ populis, sed tum non minus ac Gallia tota (præter Romanorum Colonias diu post deductas) Teutonico veteri sermone utentibus; & *Boyheim* nihil Germano sonare aliud, quam quod *Bojorum patria* Latino. Inde quæ ad antiquissimæ Gentis gloriam pertinent, persequitur. Nempe 1) audaciorem & ferociorem ex Bojis Hercyniensibus sobolem una cum Trocmis ac Tectosagis e Bojo-

hemo exiisse, & Pannonia primum, deinde Thracia, Græcia percursis & pervastatis, Asiam ingressos, denique in Æolide & Jonia, plurimis cladibus illatis & acceptis consedisse, ibidemque Gallogræcorum gentes fundasse. 2) Cimbros, gentem Romanis formidatam ante, quam aggredi Romanos statuissent, Hercyniam sylvam, sedesque in ea Bojorum ad habitandum intrasse, sed rejectos fortiter, alias quæsiisse terras; quod prælium uberius expositum habes Libro sequenti. 3) Heduis, vel Æduis adversus Jul. Cæsarem auxilio venisse Bojos, & hac e gente ortum postea Borbonios traxisse. 4) Bojos ex Bohemia Bojoariis, seu Bajoariis & Bavaris dedisse originem, eosque veterum Bojohemorum quandam esse coloniam: id quod *Velseri*, *Brunneri*, *Adelzreutteri*, & *Cluverii* autoritate ita firmat, ut novum simul errorem Scriptoris, Suevos cum Hermunduris confundentis, evellat.

c. 21. §. 1. fol. 241.

Ad *secundam* delatus classem, Bojos a *Marcomannis*, duce Maroboduo, ex vetusta Sueviæ nobilitate orto & Romæ educato sub Augusto, Bohemia ostendit esse pulsos: & ubi de Marobodui hujus Regia in Hercynia sylva, de Marcomannorum post Ducis sui ad Romanos fugam gestis præcipuis & cladibus, quave ratione eorundem reliquiæ per Attilæ regnum deletæ fuerint, disseruisset; Marcomannos non Slavicam (ut in *Speculo Moraviæ* voluit *Paprocius*) sed Suevicam eoque Germanicam fuisse gentem, ex *Strabone*, *Tacito*, *Eutropio*, *Ptolomæo* ejusque Commendatoribus; ex *Velsero*, *Cluverio*, *Cromero*, *Goldasto*, *Curæo*, *Dalecampio*, *Vohburgio*, & *Dressero* nostro planum facit, iis, quæ regeruntur a parte diversa, rejectis & solutis.

Postremæ classis incolas contemplaturus, initio majores suos, Slavicæ gentis originem inde a Babelica turri deducentes, adversus Æneam Silvium defendit, cum quod Slavica lingua omnino primigenia, & inter duas illas & septuaginta Orbis universi linguas habeatur, tum quod idem fecisse probro non vertatur nationibus cæteris. Deinde Slavicorum populorum, quales *Bulgari*, *Sorabi*, *Roxolani*, *Mosci*, & *Venedi* fuere, primas sedes explicat, eosque ex Sarmatia Asiatica & Europæa in Europam interiorem ascendisse ait; Venedos præcipue tribus immigrationibus, quarum maxima circa Attilæ tempora acciderit, in Germaniam interiorem penetrasse. Hinc de Czechi & Lechi, Slavorum Principum, in Bohemiam adventu agit, & refutata *Petri Codicilli* sententia, de Aureolo Tyranno a Czecho & Lecho apud Illy-

rios

rios interfecto, magnum adducit Autorum cumulum, de ætate Czechi, quove tempore in Bohemiam is advenerit, ſtatuentium. Quo etiam loco obſervat, grande neceſſario meritum in gentes Slavicas (quæ poſtea per Bohemiam, Poloniam, totque late provincias ſeſe effuderunt) fratrum Czechi & Lechi extitiſſe, propterea quod abolito ſeu Vendorum, ſeu Sarmatarum, ſeu Slavorum, aut alio quocunque nomine, Czechitas & Lechitas appellari ſe voluerint; illudque amori ipſorum Ducum, mitiſſime ſumma populi voluntate regnantium, aut quod commode ingentia auxilia adverſus vicinos Germanos genti ſuæ attulerint, aut quod lectiſſima nobilitate ſtipati advenerint, & Bohemiam atque Poloniam generoſa iſta ſobole impleverint, aut quod patriam ab hoſtibus purgarint, aliove nomine bene mereri de patria ſtuduerint, datum fuiſſe exiſtimat.

Reliqua pars Libri, 1) ἀνασκευὴν ſive confutationem eorum, a quibus diverſum ſentit Autor; novitii maxime Scriptoris, qui geſta Wandalorum adſcripſerat Czechorum genti, Czechitas ſtatuens ortos a Wandalis, & *Vandalo Bohemos* nominans; quique Venetias a Wandalis conditas fuiſſe, Vindelicos a Wandalis prodiiſſe, & alia id genus paradoxa aſſeruerat; 2) ἀνακεφαλαίωσιν, & ſummam eorum, de quibus diſputatum hucusque fuit, articulis diſtinctis octo comprehenſam: 3) Diſſertationem, Autoris hiſtoriæ parallelam, de Originibus Boemorum ſeu Czechorum, *ab Andrea Stredonio S. J.* conſignatam, & a Dn. Balbino nuper repertam complectitur.

TERTIUS Miſcellaneorum Liber Topographicus atque Chorographicus inſcribitur, & totam argumenti, in quo verſatur, vim ſi ſpectes, ſex potiſſimum partes continet. *Prima* Bohemiæ *fines* cum Septentrionales, tum Auſtrales & Occidentales determinat, deciſa prius (ex aliorum ſententia potius, quam propria) quæſtione, an Bohemia Germaniæ & Imperii Germanici provincia & pars ſit, & num ad Imperium Germanicum referatur? Ac ne quis priſtinos fines confundat cum hodiernis, Miſniæ & Luſatiæ partem aliquam docet olim in Bohemia fuiſſe cenſam; nominatim Zittaviam & Gorlicium: Bohemiæ fines ultra Comitatum Glacenſem usque Wartam, & Camentium quondam extenſos: item procul in Auſtriam, & in Palatinatum usque Noribergam, & in Bavariam: Marchiam vero Brandenburgicam nunquam fuiſſe Bohemiæ partem, licet eandem quandoque Reges Bohe-

miæ, aut eorum regia familia, vel donationis, vel oppignorationis, vel emtionis titulo tenuerint.

Secundam argumenti partem constituunt *Bohemiæ Regiones*, seu ut nunc vocant, *Districtus* quatuordecim numero, præter Comitatum Glacensem, Territorium Egrense, & territorium Cubitense; nec non *Urbes*, *Oppida*, & *Arces*. *Districtus* ita percurrit, ut fines singulorum describat, urbes eorum præcipuas, civitates, & oppida nominet (memorabilia quæ in istis sunt, alteri reservat loco,) suam cuique figuram assignet, memoranda in provinciis, quave commendari dote mereantur, magna diligentia exponat. Ad Bohemiæ coronam vero cum Glacensis quoque Comitatus pertineat, peculiaris de eo tractatio nunc subjungitur, qua, præter judicium de *Georgio Æluro* dicti Comitatus Historico, prolixius de Glacii fundatore, titulo Urbis imperialis, (quem ei ex Diplomate quodam Henrici I. Aucupis tribuerat Ælurus; sed subreptitium & confictum illud ipsum esse, signis non obscuris Balbinus evincit) Dominis; de Comitatus hujus clypeo, terminis, hominum copia (quos inter oppidanos Levinenses adeo tornandi artificio testatur excellere, ut uno in cerasi nucleo duodecim duodenas cochlearium spectandas exhibere, & uni pixideculæ apis magnitudine 24 cochlearia elegantissimo artificio distincta includere valeant) Nobilitate, religione, Capitaneis, & Præpositis Cœnobii S. Mariæ in monte Glacensi, differitur: Accedit præterea succincta descriptio Silesiæ, non minus hodie ad Coronam Bohemiæ spectantis, cum censura de Silesiæ Historicis *Curæo*, *Schickfusio*, *Polio*, & *Henelio* Silesiographia quondam edita, & Breslographia claro.

Jam velut ex peregrinatione Glacensi & Silesitica in Bohemiam reversum, de *Urbium* & Oppidorum calamitatibus, quantamve populi Bohemici stragem proxima bella ediderint, conquerentem videas, adeo, ut status pristini & hodierni contentione, nec non locorum, & facultatum ex tabulis publicis & indicibus inductione facta, hodie sese nec umbram quidem veteris Bohemiæ tenere fateatur. Ab Urbibus progreditur ad *Arces*, & earum multitudinem in Veteri Bohemia, ex *indiculo Wenceslai Hagecii* partim, partim ex indiculo proprio sic recenset, ut districtum & distantiam ab urbe Praga singulis apponat. Arcium tamen nimia etiam multitudine (Rudolfinis adhuc temporibus toto regno centum viginti quatuor munitas habuerunt,) & quod non-

nonnullæ earum a latronibus insiderentur, offensum olim Carolum IV scripto exercitu, quasdam obsessas tradit occupasse, prædonum duces in crucem egisse, arces dejecisse. Tum de quæstione, utrum expediat, quamplurimis arcibus, aut contra nullis, vel paucis tantum, patriam communire? quid sentiat, aperit. Tandem & Castrum S. Wenceslai, seu Arcem Regiam Pragensem, quæ arcium omnium per Bohemiam principatum obtinere fertur, cum partibus suis, quales sunt: Basilica Metropolitanæ Pragensis Ecclesiæ, cum interius, tum afforis plurima memoratu dignissima curiosis oculis ostendens, Habitatio Regia, Regii horti, & hos inter erecta Domus, quam Mathematicam appellant, Regis Wladislai Palatium, & alia pro cujusque dignitate describit.

Ad *tertiam* partem *Opera publica* retulit, Pontes, Basilicas & Templa celebriora, Palatia, Cœnobia, ædificationes sumtuosas, verbo: quicquid memorabile Bohemorum telluri inhæret arte & labore hominum perfectum. Non postremum inter ea locum habent: Pons Pragensis super flumen Muldavam stratus ex quadrato saxo, & 18 fornicibus constans, vel hoc nomine cum Londinensi ripas Tamisis jungente comparandus: Templum S. Barbaræ Kuttenbergæ, quod una & septuaginta columnis sustinetur, ut ejus ichnographia docet, peculiari tabula expressa: Turris in memorato ponte, qua ex veteri in minorem Pragam iter est, conspicua, quæ una ab hostibus Suecis Antiquam & Novam Pragam servasse perhibetur: Turres aquariæ Pragenses, e quibus aqua insigni artificio, certis in altum canalibus elata, rursus in canales alios refusa, ac ponderibus depressa, per omnia urbium fora, compita, & domos dispensatur: Ambitus in Monasterio Aulæregiensi, in cujus olim lateribus Vetus Novumque Testamentum ab initio Geneseos ad Apocalypsin Joannis literis majusculis in tabulis scriptum continebatur, notis quo altius irent, paulatim crescentibus, ita ut a summo usque deorsum facilis lectio præberetur, ut Æneas Silvius autor est: Subterraneus meatus seu cuniculus Praga usque ad pagum in Arcis Regiæ Pragensis conspectu Bubenecz excisus: Horologium Curiæ antiquæ Urbis Pragensis, non aliquam modo diei aut noctis horam, sed diem quoque, mensem, annum, Solis & Lunæ ortus, siderum omnium cursus, signa Zodiaci, Lunæ ætatem, aureum numerum, Cyclos, quodque mireris, Festa per annum præci-

pua indicans; unde & dignum habitum Autori, quod cum ſingulis partibus hoc loco & hiſtorice, & mechanice deſcriberet, deque cujus præſtantia & arcanis tractatum *Joannis Taborsky* Mathematici ſummatim infereret: Machina denique ſupra argenti fodinas Przibramenſes poſita, quæ aquam fodinas mergentem & omnino merſuram, rivuli cujusdam beneficio, die nocteque nunquam interrupte extrahit ab imo, exantlat, aliumve in locum effundit: delineatam cum partibus ſuis habes fol. 265.

Quarta libri parte, Subterraneorum operum, quæ paulo ante adduxerat, occaſione de variis agit Theſauris in Bohemiæ ſolo hinc inde reconditis, expreſſis civitatum quarundam & arcium, in quibus latere credantur, nominibus, cauſisque ejus rei non improbabilibus allatis; pro theſauro tamen carbones inventos aliquando fuiſſe, proprio ſuo comprobat exemplo. Inde & Spectrorum, v. g. Albarum Dominarum, in ditionibus Roſenbergicorum & Novodomenſium Procerum, & alibi non raro apparentium; Bohemorum veterum arte Magica inſignium; hominum e ſepulchro vel ex media morte ſurgentium (ubi & cultri a Bohemo devorati ruſtico, & inciſione extracti, figura ſiſtitur,) præſagiorum item atque præſtigiarum aliquot exempla, ut alia de veterum Bohemorum habitu, cultu corporis, linguæque conſervandæ ſtudio jam omittamus, proferuntur.

Quintum membrum enumerat nobis prælia, in Bohemica tellure (nam quæ a Bohemis geſta fuerunt alibi, Autor jam non perſequitur,) commiſſa quamplurima. Tametſi enim in Chorographica Bohemiæ tabula, ſub titulo, *Roſa Bohemiæ omnibus ſeculis cruenta*, a ſeſe olim edita, octoginta ſolum præliorum mentionem fecerat; nunc tamen eſſe adhuc oſtendit longe plura; nec tantum catalogum centum & ſeptuaginta ſeptem præliorum recenſet, ſed in cauſſas inquirit quoque, unde tanta bellorum ſeges in hoc regno florentiſſimo provenerit.

Poſtrema parte Apologia pro gente Bohemica continetur adverſus *Melchiorem Goldaſtum*, & *Petrum Ribaldum Peruanum*; quo ficto ſub nomine *Michalem Pieczek*, civem Novæ Pragæ Satyricum latere, indicio nobis eſt Balbinus. Neque ſatis is eſſe arbitratur, Goldaſti aſſerta de Regni Bohemiæ juribus refelliſſe, niſi & injuriis objectis aliorum clarorum Virorum, Georgii Fabricii, Marquardi Freheri, Gaſparis

ſparis Dornavii, Antonii Bonfinii, Hieronymi Balbi, Pii II &c. præclara de vetere Bohemia teſtimonia & encomia reponat.

Cæterum *Mantiſſæ* & *Additamentorum* titulis quæ duobus hiſce libris, poſt cujusque indicem, reperiuntur annexa, ad Librum I Miſcellaneorum ſpectant. Siquidem non alia, quam quæ de rebus Naturalibus Bohemiæ ſuggeſta Dn. Autori ab Amicis Viriſque doctis fuerunt, iis ipſis referuntur; niſi quod circa Additamentorum finem occurrant & Paralipomena quædam ad aliquot capita Libri Tertii.

Daniel Georg Morhofen Unterricht von der Teutſchen Sprache und Poeſie / deren Urſprung / Fortgang und Lehr-Sätzen. Worbey auch von der reimenden Poeterey der Ausländer mit mehrern gehandelt wird. Kiel / 1682. in 8.

DANIELIS GEORGII MORHOFII Diſquiſitiones de Germanorum lingua & poeſi, earumque ortu, progreſſu & legibus. Ubi ſimul de aliarum gentium rythmica poeſi diſſeritur. Kilonii, *1682.*

CUm de Latinorum lingua & poeſi multi commentarios ſcripſerint, poeſin etiam Germanicam quidam in artem redegerint, ac certis legibus adſtrinxerint, deque lingua Germanorum diverſorum Autorum extent monumenta: nullum tamen præſtantiori ingenio, ac majori eruditionis rarioriſque doctrinæ copia conditum fuit hoc opuſculo: quod vernaculo idiomate ſcriptum Germanicis ſuis Poematibus in unum collectis faſcem, & Kilonii hoc anno editis, præmiſit doctiſſimus Morhofius, Latinorum etiam Græcorumque carminum venuſtate nulli Poetarum ſecundus. Ac magis quidem & juſtum Opus *Originum Germanicarum*, in quibus linguæ & verborum Germanorum origines fuſe & explicatius ſit deducturus, ſe moliri; *artem* etiam *Poeticam Germanorum* peculiari Opere Latino ſe traditurum in Præfatione indicat: quorum Operum liber hic ſpecimen velut ſit, unde prægustum capere liceat.

In tres iſtum diviſit partes; quarum *prima* de Germanorum lingua, *altera* de eorum poeſi & poetis, *tertia* de arte poetica eorundem agit.

agit. In *prima* antiquitatem & excellentiam linguæ Germanicæ ostensurus, eam si non Hebraica, Græca tamen & Latina antiquiorem esse, & has isti originem debere, tum in peculiari Dissertatione, quam *de novitate Græcæ & Latinæ linguæ* editurus sit, se ostensurum promittit; tum hoc ipso in loco probat ex eo, quod Græci & Latini philosophiam & linguam, vehiculum scientiarum, a Barbaris acceperint: Barbarorum autem nomine Scythas ac Celtas venisse seu Gallos, quorum lingua vetus cum Germanica eadem sit; quod ex plurimis verbis, quæ utrique genti communia, sola dialecto discrepant, ostendi possit, & quibusdam exemplis ipse docet. Cumque vetus Germanorum lingua ad complura Asiæ loca, inque ipsam Persiam antiquissimis temporibus penetrarit (docente id infinita vocum copia utrique linguæ communium, verbis item similiter terminatis eodemque modo compositis, quod observarunt Lipsius, Salmasius, Bochartus, Mylius, Burtonus, Piccartus & Jo. Gravius) in Ægypto etiam, Arabia, & ipsa America quarundam vocum a Germanis acceptarum, & ab his eo derivatarum vestigia deprehendantur: probabile omnino esse, Germanorum linguam ætate illas posteriores antecellere; Græca quidem & Latina vetustiorem esse, ab eo demum recte intelligi qui veteres Græcorum & Latinorum voces e Fragmentis & Glossariis depromtas cum priscis Gothicis, Runicis, Anglo-Saxonicis, Cimbricis, Francicis & Hispanicis vocabulis contulerit, nec hodiernarum per universam Germaniam receptarum dialectorum fuerit imperitus. Eum enim deprehensurum, plurimas Græcarum Latinarumque dictionum radices in veteri Saxonum, Westphalica, Cimbrica, Pomerana, Megapolitana, Belgica, Danica, Norvagica, Suecica, & cumprimis veteri Gothica lingua latere. Has autem acceptas fuisse a Græcis & Romanis, non solum Dionysii Halicarnassensis testimonio adversari, qui sub finem Lib. I Romanos linguam sibi adsumsisse ait, quæ nec tota Græca, nec tota Barbara, ex ambabus vero commixta sit: sed e veteribus quoque Latinorum vocabulis in Osca, Volsca & Tusca lingua usurpatis contrariũ apparere, quæ quo vetustiora, eo Germanicæ linguæ sint propiora. Varroni & Festo nullam in Originibus linguæ Latinæ habendam esse fidem, quippe qui sæpe fallantur, communi vitio plerorumque, qui in gentis suæ lingua tradenda turpiter labuntur. Statuit ergo cum Salmasio & Boxhornio, fontem genuinum Europæarum linguarum veterem

Scytha-

Scytharum linguam esse, e qua primigenia Germanica Gothicaque sint ortæ, quibus Græca & Latina originem debeant. Quo simplicior enim & rudior lingua sit, eo antiquiorem esse; expolitam contra & omnibus numeris absolutam notæ recentioris habendam. Monosyllabas etiam vel paucarum syllabarum voces antiquitatem linguæ & velut radices prodere; recentiorem putandam eam, quæ vocabulis polysyllabis abundat, adjecta flexione & terminatione commoda abblandiente auribus, numerumque & rythmum orationi conciliante. Germanica autem & Scythica cum simplex ac rudis, & omnis elegantiæ ac dignitatis expers sit; Latina & Græca contra politiorum ac elaboratarum speciem præ se ferant, polysyllabis insuper abundent, in iisque una vox interdum ad sex vel septem excreverit syllabas, & longi syrmatis appositione sibi aliquam acquisiverit majestatem, facile cuivis constare, utra harum habenda sit antiquior. Derivationes autem Latinarum, Græcarum, aliarumque linguarum e Germanica veteri Gothicaque, in literarum mutatione consistere, quæ vel additione, vel detractione, vel transpositione, vel permutatione instituta sit. Additionem vel in initio vocabuli per prosthesin, vel in medio per epenthesin, vel in fine per paragogen; Detractionem æque vel initio per aphæresin, vel in medio per ecthlipsin, vel in fine per apocopen fuisse factam. Quorum modorum complura exempla affert, & peculiari capite vocum, quibus partes corporis humani & brutorum apud Latinos & Græcos signantur, e Germanica lingua derivatarum rationem ostendit.

In *altera* parte Poeseos Germanorum originem & progressum exponit, præmissa tractatione de aliarum gentium poesi rythmica; ut cognoscatur, utrum hæ Germanis forte priores poesin excoluerint, ceu nonnullæ gloriantur, utrum istis inventionis versuum rythmicorum gloria tribuenda sit. Ac in primo capite de *Gallorum* agit poesi, tum prisca, quam Poetæ Aquitani & Provinciales, ut Eustachius, Arnaldus Daniel, & complures alii excoluere, quos Jo. Nostradamus & Claud. Fauchetus peculiaribus libris, Verderius item in Bibl. Gall. recensuerint: tum recentiori, quam a Clemente Marotto conditam plures, quos nominat, excoluerint: tum hodierna, quam ad summam gloriam evexerint præstanti ingenio ac eleganti eruditione conspicui viri, Franc. Malherba, Theophilus, Victurius, Scuderius, Regnerius,

Rablaisius,Sorbierius,Menagius,Capellanus,Pere le Moine,Godeau, Saint Aymant,Desmarests,Les fargue, Corneille,Moliere,& alii, qui videri possunt enumerati in Sorelli Bibl.Gall.& Coleteti de Vitis Poetarum Opere, quod laudat Menagius Observ. ad Malherb. pag. 429. Secundum caput *Italorum* poesin a Gallis ortam & per certas velut ætates distinctam recenset: quarum prima a Dante,Petrarcha,& Boccatio ad florem perducta sit; adultior Bembum, Casam, Tassum, Colonnam,Sarrochiam,Sannazarium, Ariostum,Cagnolum, Burghesium,Guarinum,Marinum,Chiabreram, Pretum, Testum;ultima plures recentiores tulerit, de quorum poematibus differitur. Tertium caput de *Hispanorum* poesi ejusque vitiis & autoribus haud vulgaria tradit,laudemq; huic genti adimit inventionis fabularum amatoriarum, Romans sive Romanzi dictarum, quam Casp. Barthius & Th. Spraat ipsis tribuerat.Poetæ autem istius gentis recensentur: Diego Ximenes,Quevedo,Gongora, Erzilla, Camoens, Silveira, Cervantes, Argensola,Lope de Vega,qui mille octingentas comœdias scripserit, Garsias Laso de la Vega,& Alph.de Ledesma. Quartum caput *Anglorum* poesin & poetas enarrat: ac veterem quidem Anglo-Saxonum linguam & poesin æque ac populum ipsum Germaniæ ortum debere, vetustissima autem apud eos carmina esse Ælfredi Regis,& Aldhelmi: a quibusdam Richardi quoq; Backeri & Godfridi Chauceri poemata laudari tradit.Recentes poetas Abr.Covvley,John Donne,Cleveland, Edm.Waller,John Denham,Georg Herbert,Baconem Verulamium, Shakespeare,Fletcher,Beaumont,Ben.Johnson,Suckling, & Jo. Miltonum nominat de iisq; differit.In quinto capite de *Belgarum* lingua, quæ cum Germanica veteri ferme eadem,ab hac certe orta est,& Poesi in isthac gente usitata agit.Veteres autem poetæ (ut Anonymus ille,qui Chronicon Belgicum rythmicum scripsit,a Jac.Eyndio in Zeeland.Chron.sæpius allegatus,& a Dusa editus) cum rudiores & absq; omni arte fuerint, seculi hujus poetas cultissimos extitisse, Jan. Dousam,Dan. Heinsium, Jac. Catsium, Const. Hugenium. Laudat hujus gentis ab hac arte plures: Jost van Vondel,Jan de Voss, (qui cum vitriarius esset & egregia poemata conderet,in suspicionem incurrit apud plerosque, ac si Barlæus sub ipsius nomine ea scripserit) Hooftius, Henr. Westerbaen, Henr.Brunoos, Jo. Adolph. Dans, Matth. van Meervvede, Jann van der Veen, Decker, Bodicher Banning,
Dan.

Dan. Ionctys, Anna Maria Schurmans, Anna Tesselscha, & complures poetæ alii, quorum ingenii monumenta ne intereant, peculiaribus Voluminibus v. g. de Zeeusche Nachtegael, Klioos Kraam, Apollos Harp, collecta extant. Postquam hæc ita de lingua & poesi exterarum gentium exposuisset, ad *Germanos* eorumque poesin se convertit, deq; ea tractationem capite sexto & seqq. suscipit. In tres autem ætates eam dispescit, in primam & remotissimam, mediam, & hodiernam. Quarum prima e carminibus veterum Germanorum, quorum Tacitus meminit, cujus verba minus commode ad Sueonum vetusta poemata trahantur a Rudbekio, noscenda sit: media a Caroli M. temporibus repetenda, qui & ipse cum filio Ludovico poesin excoluisse carminaque composuisse perhibetur, & ab aliis condita collegit: quem deinde secuti sunt Ottfridus, Willramus, Weinsbeck & alii, quos nominat Goldastus in Not. ad Paræn. & quorum multos se editurum promisit Lambecius Syntagmate Rerum Germanicarum, cui immortuus est. Ad hanc ætatem referenda istorum etiam canticorum origo, quæ magistrorum (Meister-Gesänge) vocantur, & alia ludicra æque ac sacra rythmica scripta Germanica, Hugonis von Trymberg, Freydanck, Seb. Brant, Melch. Pfinzing, Burch. Waldis, aliorumque, quorum Agricola in Præfat. Prov. Germ. nomina recitat; libellus item, qui inscriptus est Reinicke Voß (de cujus autore & interpretibus disseritur) & Rollenhagii Froschmeusler. Tandem huc referenda ait Hans Sachsens sutoris prius, inde ludimagistri Noribergensis poemata, quorum se ultra sex millia condidisse ipse profitetur. De Septentrionalium poesi peculiari capite octavo disserit. Ultimæ seu hodiernæ poeseos ortum ad Martini Opitii tempora referendum esse, sub quæ gloria Germanicorum carminum instaurata sit, & cultissima ea prodierint, autoribus Flemmingo, Werdero, Tscherningo, Colero, Gryphio, Hoffmanno, Casparo, Ristio, Dachio, Rolingio, Franco, Harsdorffero, Clajo, Schirmero, Betulio, Weissio aliisque; fœmineum quoque sexum huic se applicuisse studio aliquot exemplis, quæ inter illustre Henriettæ Catharinæ Gersdorffæ natæ Frisiæ decus effulgeat, capite nono tradit.

Tertia parte de poetica Germanorum arte, ejusque modis & generibus fuse tractat: ac primo linguam Germanorũ nequaquam barbaram esse, sed excultam inq; artem redactam & certis adstrictam regulis ostendit, eoque in loco de Grammaticis super hac arte editis libellis,

bellis, dialectis item, orthographia, etymologia, & syntaxi linguæ hujus haud proletaria affert: deinde ad prosodiam delatus, copiosius eam exequitur, de accentu & quantitate syllabarum numeroque poetico accurate differens, rythmicam autem poesin adversus Isaaci Vossii, Rolandi Maresii, & Slusii objectiones & criminationes defendens, ejusque præstantiam, antiquitatem, suavitatem, utilitatemque commendans: majoribus quidem difficultatibus & angustiis metrorum, quæ Latina & Græca poemata servant expositas esse leges ostendens. Hinc de origine poeseos rythmicæ apud Latinos æque ac Germanos & alias gentes, tam ejus quæ ὁμοιοτελεύτοις versuum syllabis constat, quam quæ pari numero pedum & metro gaudet non habita syllabarum quantitate, differit: ubi de versibus leoninis eorumque autoribus & generibus, aliisque eundem in sonum definentibus carminibus, & rythmi qualitatibus, haud alibi obvia in medium affert. Genera Carminum apud Germanos vel *pedum*, vel *strophorum & rythmorum*, vel *materiæ* ratione varia esse affirmat. Pro *pedum* diversitate in Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapæsticum, Alcaicum, Anacreonticum, & tot genera mixta seu composita ea abire, quot apud Latinos recepta sunt, ait: pro *stropharum* inæqualitate in Alexandrinum, Elegiacum, Sapphicum, Odas Pindaricas, Eccho, Sonnettas, Rondeaux, Madrigales, Stances, dividi: pro *materiæ seu objecti* varietate & inventionis (quam latius exequitur & peculiari se executurum Opere promittit) ratione distincta, in Heroica sive epica carmina, (quo loco de sic dictis Romans seu fictis heroicis libris eorumque origine & utilitate disquirit) Odas, Eclogas, Dramata, Satyras, & Epigrammata dispesci docet, & de quovis horum carminum genere, quid in eo observandum sit ut ad dignitatem perveniat, qui præstantissimi Autores ejus extiterint, quæ Opera condiderint, quæ perierint, quæ materiæ cuivis generi conveniant, quæ figuræ ea exornent, aliaque tradit quæ cognoscere utile non minus quam jucundum fuerit.

Sub finem libri cujusvis generis carminum pro diversitate metri & stropharum distinctorum exempla affert, ab *Henrico Schævio* composita, priores septendecim Horatii Libri I Carminum Odas germanice exhibentia: quibus tres suorum *Germanicorum Poematum* partes, gratulatoria, lugubria, sacra, profana complexas, subjicit, non habito ordine ætatis temporisve quo condita, aut argumenti quod tractant:

nempe

nempe non venustate solum, quam eximiam plane habent, dum nativam elegantiam minus affectatam anxieque quæsitam præ se ferunt, sed varietate simul Lectorum animos demulsurus.

	Tempora Vera p.m.			*Eclipsis Lunæ Greenovici prope Londinum observatæ, die 11. Februarii Anno 1682. a Johanne Flamsteedio Math. Regio.* Confer pag. Actorum 109. 114.	′ ″
d.	h.	′	″	Lunæ Diameter ter observ.	6702=33.25.
11.	8.	1.	00	- Fumus in inferiore parte, nudis oculis	
		48.	38		o. ′ ″
				Limbus Lunæ remotus a Regulo -	8. 5.20
		53.	07	- - - - - - - repet.	8. 6.20
		55.	07	Limbus Lunæ remot. a lucid. in Lumbis Le-	14.58.15
	9.	2.	34	onis - - - - - - repet.	14.57.55
		4.	18	Limb. Lunæ remot. a Regulo repet. -	8.12.50
		8.	42	Umbrago.	
	9.	4.	08	Densa Penumbra.	
		11.	44	*Initium.*	
		12.	32	Medium Paludis Mareotidis.	
		14.	02	*Sexta Pars Peripheriæ* obscurata.	
		18.	10	Circinna intra Umbram.	
		20.	10	Limbus primus Montis Cataractes, vel Gassendi *Ric-*	
		21.	32	Oculus Draconis. *(ciolo.*	
		27.	58	Legebat Limbos primos Cretæ & Ætnæ.	
		28.	22	Ætna totus tectus, Initium Insulæ Hieræ.	
		29.	48	Initium Corsicæ.	
		33.	46	Sinæ Mons incipit.	
		36.	38	Sinæ medium.	
		37.	32	Totus Sina tectus.	
		38.	04	Centrum Lunæ, sive digiti VI.	
		38.	48	Incipit Lacus Niger Major.	
		39.	58	per medium Besbici.	
		43.	42	Initium Byzantii.	
		46.	58	Incipit Horminius.	
		47.	22		

Tempora vera p. m. h.	'	''		°.	'	''
9.	47.	50	- - Carpathes.			
	48.	30	- - Serrorum mons.			
	50.	24	- - Apollonia, *Ricciolo* Plinius.			
	52.	44	- - Macra.			
	54.	26.	- - Mons Hercules.			
	59.	10	- - Corocondometis, *Ricciolo* Paulus Somni.			
10.	0.	38.	Tota Palus tecta.			
	2.	20	Incipit Mæotis.			
	5.	14	Umbra per medium Insulæ Majoris.			
	6.	54	Tota fere Mæotis tecta.			
	7.	28	*Sexta pars Peripheriæ* iterum.			
	10.	14	*Immersio.*			
	19.	21	Lunæ limbus proximus a Regulo	8.	13.	30.
11.	38.	6	Lunæ limbus rem. a regulo repet.	9.	23.	50.
	41.	48	- - - - - - iterum	9.	25.	35
11.	47.	38	Emersio.			
	50.	2	*Sexta pars peripheriæ* illuminata, cum Limbo primo (Mareotidis.			
11	50.	42	Medium Mareotidis.			
	51.	6	Tota Mareotis liberata.			
	52.	50	Umbra per medium Porphiritidis.			
	53.	34	Totus Porphirites.			
	58.	18	Circinna tota.			
12.	1.	0	Cataractes Sirbonis totus, vel Gassendus.			
	3.	20	Ætna incipit.			
	5.	18	Ætna totus retectus.			
	7.	34	Creta.			
	13.	38	Sina incipit.			
	14.	28	Sinæ medium.			
	15.	34	Sina totus.			
	17.	34	Medium Besbici.			
	18.	28	*Centrum Lunæ*, sive VI digiti retecti.			
	20.	50	Byzantium extra.			

In-

Tempore vero p. m. h. ′ ″			
11. 24. 24	Insula Apollonia tecta.		
31. 38	Medium Corocondometidis.		
33. 18	Mæotis incipit illustrari.		
39. 06	*Sexta pars Peripheriæ* adhuc defecit.		
42. 18	Insula Major Caspiæ tota.		
45. 10	Dubius Exitus.		
45. 38	Certus Finis.		
	Ante Initium Eclipsis observavimus distantiam Limbi proximi Mareotidis a Limbo Lunæ proximo 145=0′. 43″½, & a Limbo remoto Lunæ Maculæ ejusdem Limbi - 6575=3′2.48″.		
			° ′ - ″
12. 52. 0	Limbus Lunæ remotus a Regulo.		9. 58. 20
55. 10	- - - - -	repet.	10. 0. 10.

ANDREÆ ABBATIS BAMBERGENSIS de vita S. OTTONIS Libri quatuor, nunc primum

ex Membranis Benedicto Camminensis Ecclesiæ Pontifici inscriptis editi a Valerio Jaschio Pomerano, SS. Theol. Lic.

Colbergæ 1681. in 4.

S. Otto, natione Suevus, ex inclyta Andechsiorum stirpe Comes, primum Judithæ, quæ Henrici IV. Imp. germana soror fuit & Boleslao Polonorū Duci nupsit, Capellanus, postea Canonicus Ratisbonensis, tum Henrici IV Cancellarius, & tandem Ecclesiæ Bambergensis Episcopus & Pomeranæ Gentis Apostolus, liberalitate, frugalitate, fundatis, instauratis, & amplificatis plurimis templis & monasteriis, nec non visionum & miraculorum fama clarus, & a Clemente III in Divorum numerum relatus, Historicis duodecimi, quo vixit, & sequentium seculorum, Helmoldo, Cranzio, Alberto Stadensi, Gobelino Perso-

Personæ, Conrado Urspergensi, Nauclero, Paulo Langio, Trithemio & aliis haud ignotus est. Nec defuerunt, qui ejus vitam ex instituto enarrarent. Extant enim Anonymi Scriptoris, qui Ottonis in convertenda Pomeranorum gente comes ac socius fuit, libri tres de vita Ottonis, quorum Autorem D. Cramerus & alii Siffridum Ottonis Scribam fuisse existimant. Certe Siffridum hunc Ottonis vitam & res gestas literis tradidisse testis est Andreas Monasterii S. Michaelis prope Bambergam Abbas, qui se quatuor suos de S. Ottone libros ex Siffrido, & Tiemone, quem quinquennem Ottonis minulum fuisse memorat, & Ebbone, qui ex ore Udalrici Sacerdotis Ottonis vitam excepisse perhibetur, & Herbordo Scholastico, qui & dramatico carmine & soluta oratione Ottonis vitam persecutus est, consarcinasse haud dissimulat. Et hos Andreæ Bambergensis de vita Ottonis libros primus in Divis suis Bambergensibus Jacobus Gretserus publicavit, & cum Anonymo illo Scriptore, prout apud Canisium T. II Antiqu. Lect. legitur, studiose in margine contulit, quos postea ex Gretsero etiam Surius inter probatas Sanctorum vitas ad d. 2. Julii collocavit. Verum cum L. Valerius Jaschius Consistorii Elect. in Pomer. Assessor, Ecclesiastes Marianus & Colleg. Schol. Colbergensis Rector, qui aliquot abhinc annis Vitam Ottonis ab Anonymo descriptam in compendium redegit, a M. Friderico Cramero Pastore Stetinensi antiquius & sincerius Andreæ MSC. nactus esset, ut suum de patria bene merendi studium omnibus probaret, ex Membranis hactenus ineditis describi illud procuravit, & quantum partim cum Anonymo, partim cum Andrea-Gretseriano conveniret, aut quantum ab iisdem discreparet, diligenter annotavit, & appendice trium Diplomatum, nec non observationibus quibusdam & duplici indice, uno rerum, altero vocum barbararum & barbare scriptarum illustratum, in lucem publicam emisit. Ad calcem observationum subjecta est digressio ad digressionis Gretserianæ caput præcipuum de fide ac doctrina S. Ottonis, quam Autor Apostolicam, sed nævis illorum temporum aspersam fuisse, breviter monet.

RESPONSIO VALEDICTORIA AD SECUNdam Sandii Epistolam, in vindiciis Nuclei sui Historiæ Ecclesiasticæ conscriptam, una cum Appendice de Cingallo. Per Samuelem Gardinerum S. T. D. Londini 1681. in 8.

Ut

UT hæresin diu orco damnatam revocaret, incautosque falleret *Christophorus Sandius*, anno M DC LXXVI *Nucleum* (ut ipse vocat,) *Historiæ Ecclesiasticæ*, Coloniæ (hunc enim locum frons libri inscriptum habet) publicavit. In quo, per omnia inde a Christo nato secula, magno molimine probare nititur, Arii dogma de Christo, fidei Catholicæ contrarium, in Ecclesia semper obtinuisse. Ab hac igitur blasphemi dogmatis infamia ut Patres Ante-Nicænos liberaret, vir eruditissimus *D. Samuel Gardinerus, S.Theol.Prof. & Regiæ Majestati Britannicæ a Sacris*, Ὑποτυπώσει suæ, sive *Catholicæ circa SS.Trinitatem fidei delineationi, ex scriptis Patrum Ante-Nicanorum desumtæ*, anno insequenti annexuit *Responsionem brevem*, qua laudatos modo Patres contra ἐγκλήματα Sandii defendit. Quo facto, anno statim proximo M DC LXXVIII, Sandius *Appendici addendorum, confirmandorum & emendandorum, ad Nucleum suum*, ut vocavit, *Historiæ Ecclesiasticæ* editæ, subjunxit tres epistolas, quarum *Prima* ipsius est ad D. Gardinerum apologetica; *Secunda* D. Gardineri ad Sandium, in eadem caussa Patrum, qui ante Concilium Nicænum vixerant; *Tertia* iterum Sandii est, qua contra Gardinerum θέσιν, in gratiam Arianorum semel assumtam, pergit διαφυλάττειν. Sed hanc ultimam dicti Neo-Ariani epistolam in nominata supra *Valedictoria Responsione* refutat Gardinerus, ostendens Patres Ante-Nicænos dogmati Ariano minime favisse. Sub calcem Responsionis *Cingallum* (sub quo nomine Sandium latere arguit,) qui Goudæ anno M DC LXXVIII vulgaverat libellum, cui titulus: *Scriptura S. Trinitatis Revelatrix*; in quo, ut laudatus Gardinerus observat, ipse multos Scripturæ locos, qui SS. Trinitatis ὁμοουσίαν, coæternitatem & coæqualitatem validissime probant, unius vel alterius, recentis nonnunquam interpretis autoritate nixus enervat, & dum contra Socinianos animose disputare videtur, Arianorum argumentis prolixe satis propositis, brevissime, quasi aliud agens, & negligentius satisfacit. Id quod Theologus magni nominis, *D. Abraham Calovius* etiam in peculiari Dissertatione, Wittebergæ anno 1680 *de Scriptura sacra veteris Testamenti SS. Trinitatis revelatrici* proposita, & eidem *Cingallo* opposita, accurate & ex professo demonstravit.

JOH. ADAMI OSIANDRI, S. THEOLOG. D. Cancellarii Universitatis & Præpositi Ecclesiæ Tubingensis, Theologia Casualis, in qua quæstiones dubia & casus conscientiæ circa credenda & agenda enucleantur. Pars sexta & ultima. *Tubingæ Anno 1682. in 4.*

CՕnscientiæ casus, seu varia quæ in credendis agendisve, vel intellectum, vel voluntatem remorantur, & conscientiam perplexam reddunt, dubia extricare quantum intersit, cum celeberrimi nominis Theologus intelligeret, in id incubuit, ut post varia Theologiæ Exegeticæ, Didacticæ, Polemicæ, Homileticæ, & Moralis specimina, hanc etiam partem, quæ in religionis articulis & variis hominum actionibus hæsitantibus conscientiis consulit, peculiari Theologiæ Casualis systemate illustriorem redderet. In quo de conscientia ejusque norma, scrutinio, & cura quatuor capitibus præfatus, ad speciales casus Theoreticos pariter & Practicos se accingit, eosque subjunctis rationum fundamentis, & remotis objectionum obstaculis, decidit. Divisum est integrum opus in sex partes, quarum ultima hoc ipso anno publicata eas quæstiones enodat, quæ de pace religionis, de simonia, de scandalo, de correptione delinquentium, de eleemosynis, & de novissimis hominum moveri solent. Nunc ejusdem Autoris in scribendis edendisque libris indefessi Commentarium in libros Samuelis & quatuor Evangelia, nec non Canones Apostolorum illustratos, Relationem omnium Conciliorum, Reflexiones Theologicas in Cartesianismum, & alia promissa monumenta expectamus.

RELATIO DIVERSORUM EXPERIMENTORUM factorum cum Phosphoro, tam liquido, quam solido, a D. Fried. Slare, Reg. Soc. & Colleg. Med. Socio.

Excerpta ex Collectionibus Philosophicis Anglicis, no. 3. A. 1681. 10. Decembr. p. 48.

EXperimentorum præterita æstate coram Regia Societate exhibitorum quædam cum Phosphoro liquido, quædam cum solido erant peracta, quos inter quoad materiam nulla est differentia, cum uterque ex substantiis seu materiis ab humano corpore desumtis præpare-

paretur. Phosphorus ita paratus, in solida quidem forma, facile urere valet corpus: at liquori permistus, & ita liquidum constituens, non urit; adeo ut fœminæ etiam manus nulla ustione lædantur, imo ne calefiant quidem, etiamsi eas eodem abluerit. Experimentum hujus proxima septimana plurium in præsentia factum, dum persona quædam erudita, cum eodem & manus & faciem lavasset, tantam lucem faciei suæ conciliavit, ut ejusdem coruscante splendore tres aut quatuor aliæ personæ, haud adeo procul distantes, illustratæ ex facie cognosci potuerint: simulac vero candela conclavi illata fuit, splendor omnis disparuit, nec indicium ullius alterationis in earundem cute deprehendi potuit. Quod si exacte inclusus conservetur hic Phosphorus, non adeo diu lucet: quendam tamen observare contigit, 6 vel 7 successivis vicibus quasi coruscantem, in vitro etiam exacte clauso: unde hic idem videtur cum Phosphoro fulgurante D. Elsholtzii, cum coruscationes ejus ad fulguris similitudinem propius accedant.

Alter solidus Phosphorus haud differt materialiter a fluido, cum maximam partem ex urina elaboratus sit; persuasum tamen omnino habeo, quod pariter & ex sanguine præparari queat, si æque facile illius ac urinæ copia obtineri posset, cum urina nonnisi serum sit sanguinis, per renes transcolatum. Sub præparatione ejus, non solum secundum communem analysin, phlegma, spiritus, sal volatile, sulphur vel oleum, sed & alia extraordinaria Phænomena se nobis exhibent, antequam singulare hoc productum prodeat. Phosphorus hic æque perspicuus reddi potest, ac quodvis resinosum corpus, & ut instar ceræ in aqua calida liquescat. Frigidus perquam tenax est, & instar Lunæ Corneæ scissilis, vel potius hac adhuc durior: aqua coopertus lucere desinit, si vero quædam ejus portio in aerem emergat, lucebit, etiam in vitro hermetice sigillato.

In amplo vitro asservatus, sine aqua, continue ad aliquot dies lucem sparsit, cum parva aut nulla vel lucis vel ponderis diminutione.

Quasdam solidi hujus Phosphori portiones aliis longe vividiores & inflammabiliores deprehendi. Præterita æstate, cum experimenta quædam circa hunc Phosphorum instituer emus, quivis sine damno ullo tractare illum poterat, at quædam tamen particulæ vix calidæ manus contactum, quin ignem conciperent, sustinebant. Pluri-

bus contigit hoc infortunii, quorum curiositas meis eum extorserat manibus, dum credere haud poterant, quod corpus adeo frigidum, sponte sua in ignem tantopere urentem transire posset. Experimenti gratia, in præsentia Nobilis, particulam hujus lucidæ substantiæ, duarum circiter drachmarum, seponebam, & tamen ignem concipiebat, absente etiam quavis candela, nobisque omnibus notabili intervallo ab eadem distantibus, & instar fascis lignorum deflagrabat, adurebatque mappam & mensam, cui imposita erat.

Cum Phosphoro non adeo igneo aut vivido scribebam vocabula pro lubitu in loco illuminato, & in loco tenebroso radiantes & lectu facillimi exhibebantur characteres, quasi essent verba radio quodam lucis scripta; idque durabat ita ad notabile tempus. Quod si literæ hæ igni admoveantur, donec incalescant, nigrescunt subito, eumque colorem tamdiu retinent, quamdiu alias bonum solet atramentum.

Perquam diffusiva est lux: nam supra centum characteres cum penicillo hoc illustri delineavi, & neque 20mam ejus partem absumtam observavi. Similiter dimidium ejus granum, appetente nocte, manui meæ inducebam, quæ exinde tota quasi inaurata, & per integram noctem lucida reddebatur: appetente enim mane talem illam deprehendebam. Diffusiva ejus qualitas ex eo porro confirmatur, quod granum unum exactissime ponderatum, in aere libero per 7. l. 8. dies continue lucidam flammulam sparsit, adeo ut cum interdiu fenestras meas, qua spectant austrum, clauderem, continuo videre liceret sphæram igneam, quæ attentius observata, flammulam candidam in aerem ambientem diffundebat, quod largior portio longe notabilius præstat. Consumebantur ita omnia, non relictis cineribus aliisve recrementis, præter paucam humiditatem saporis subacidi. Majorem vero ejus portionem ita deflagrare cum permisissem, copiosiorem humiditatem, saporis instar debilioris spiritus sulphuris per campanam acquirebam. Id quod mihi in mentem revocat, plures meorum amicorum, viso hoc experimento, fumos istos vocasse sulphureos; ac sane in omnibus suis proprietatibus potius ad sulphur, quam salina concreta referendus videtur, tam ratione suæ inflammabilitatis, quam ratione solubilitatis in aqua.

Quantum ad Medicum usum conferre queat nobile hoc subjectum, tempus docebit, nec Vos morabor circa ea, quæ de hoc dicere possim.

possim. Hoc pro certo scio, quod eruditus *Willisius*, (modo adhuc viveret) cum gaudio visurus sit tale productum nostri corporis, qui confidenter admodum præsupponebat aliquid igneum, aut flammeum, aut igni saltem analogum, a quo incendatur & imprægnetur sanguis. Nec improbat talem hypothesin eruditus *Lowerus*, licet sanguinis incensionem in pulmonibus potius, quam corde fieri statuat. Quibus aliis Naturæ Phænomenis explicandis inserviat, paulo specialius scire velim, quo & pertinet observatio Erudit. *D. Croon*, qui suum corpus indusio recenti & calefacto fricando, utrumque lucere facit: ut & ista Nobilis Bristoliensis, qui una cum filio mihi retulit, quod tibialia sua post diuturnam deambulationem, frequentius luceant.

CONTINUATIO PRÆDICTORUM EXPERIMENTORUM, ejusdem Autoris, ex Collectionibus Philosophicis Anglicis, no. 4. A. 168½. 10. Jan. pag. 48. excerpta.

TEntaturus vim elasticam substantiæ hujus luciferæ, ad inflammationem redactæ, sequens instituebam experimentum. Portionem ejus includebam exiguæ vitreæ phialæ, nucis myristicæ magnitudinis, (igne lampadis ad insignem tenuitatem redactæ, ut eo promptius ab elasticitate substantiæ in flammam expansæ affici posset;) hanc sigillatam hermetice, quo nec aer nec aliud quid citra illius fracturam posset erumpere, admovebam calori ignis, & juxta expectationem meam subito materiam contentam incendi flammæ sub forma observabam; & ita flammas emittere, ac integram quasi vitri capacitatem replere continuabat per breve temporis spatium, a quo extincta videbatur, citra vitri vel fracturam vel rupturam.

Pro cognoscendo melius residuo illo, in quod resolvitur materia adeo flammans, tale tentabam experimentum. Præparabam aliam parvam phialam, cum tubo nonnihil largiori in summitate aperto, ut, hic fumarii loco igni in globo inferiori esse posset. Admovendo ergo materiam calori, eam, ut supra, inflammabam, & deprehendebam tam fumarium, quam superiorem globi partem obductam sulphure flavescente, quod utut ita sublimatum, haud tamen spoliatum erat proprietate sua lucente, quin ad levem incalescentiam tota phiala splen-

 deret.

deret & luceret. Ut experirer modum, quo in aere aperto deflagraret, incendebam portionem ejus, admovendo illam tantum calori ignis; & deprehendebam, quod instar frustuli Nitri combureretur, sed sine explosione, celerrime tantum deflagrando.

Observavi ulterius, quod relinquat materiam rubram tenuem, dum extinguitur, quæ non absimilis est ceræ rubræ, & adeo percipitur acida, ut dentes stupefaciat, ferrumque dissolvat.

Majus frustulum, exacte ponderatum, aeri ita expositum, diutius lucebat, antequam splendor plane extingueretur: examinata postmodum liquoris, in quem abierat, quantitate, non absque consternatione triplum ad minimum prioris ponderis reperiebam, qui *nonnullis* cum gustantibus spiritus sulphuris, aliis spiritus salis videbatur.

Tentabam experimentum Domini Præsidis, applicando quoddam ellychnium, an ita flamma ejus, ac lumen concentrari melius, & dirigi in certum objectum, mediante tali quadam Phosphori vel solidi vel fluidi applicatione, queat: nec tamen hactenus convenientem perficiendi illud modum reperire licuit. Simul enim atque solidus in ignem actualem incenditur, subito seipsum ac ellychnium consumit: fluidus vero nullo modo incendi potest, etiamsi actualiter calefactus; & ita non poteram flammulam sursum in ellychnium adigere, nec vivida satis est lux ejus, pro singulari quodam usu; licet ejus consistentiam liquidam solida utiliorem existimem, pro subministranda luce. Cum enim partem vitri sphærici amplioris, 5.46. unciarum circiter Diametri, fluido Phosphoro implevissem, deprehendebam integram vitri cavitatem supra liquorem ita radiis luminosis repletam, ut prompte majorem characterem juxta illos legere possem.

Cum universaliter jam concedatur, ignem & flammam pabulum suum ex aere capere, lubido incessit, examinandi subjectum hoc in vacuo. Pro quo scopo, considerabilem massulam ejus ponebam subter vitrum, quod affigebam machinæ aeri exhauriendo dicatæ, & remotis candelis, exacte observabam, quo luminis gradu luceret. Hinc subito embolum suctorium machinæ (ad Papinii modum elaboratæ) agitabam, ac deprehendebam, quod lucida magis redderetur, cum tamen carbo probe ignitus, ad primum suctum penitus extingueretur: post tertium & quartum suctum, qui bene exhauriebant vitrum, multum augmentabat suum lumen, & ita aucta splendebat luce, donec obser-

observando delassatus, aerem readmitterem, & phosphorum ad pristinum languidum luminis gradum redire observarem.

Cum tentarem per follium flatum ad incensionem illum perducere, putabam penitus me illum extinxisse, adeo diu mortuus quasi jacebat, antequam lucis quippiam appareret.

Omnes liquores apti nati sunt ad extinguendam lucem hanc, si subjectum illis immergatur: nec lucebit, nec inflammabitur, etiamsi in liquoribus maxime inflammabilibus e. g. oleo olivarum, spiritu therebinthinæ, vel ipso etiam spiritu vini, ebullire illud permiseris.

OBSERVATIO MEDICA RARA, IN Apertione cadaveris cujusdam Epileptici, a Dn. Jac. Sponio, Medicinæ Doctore, ac Collegio Lugdunensi in Gallia aggregato communicata.

DOminus de L. --- Lugdunensis annos 42 natus vitam causariam ab annis duodecim agens, ultimoque tribus abhinc annis insultibus Epilepticis frequentissime correptus, simul hydrope pectoris, quo remediorum ope liberatus erat, tandem mense Julio hujus anni 1682 ab hora 6 matut. ad meridianam usque, quinque aut sex vicibus vehementius solito concussus est, ἄφωνος per illas sex horas & apoplecticus, ultimo insultui non resistens fato cessit. Aperto cadavere præsentibus medicis, chirurgoque subsignatis, hæc observata fuerunt.

1. Abdomen, hepar, lien, intestina insolitæ magnitudinis, ut edacibus, qualis erat, esse solet.

2. Stomachi constitutio satis naturalis.

3. Pulmones tumefacti, coloris obscuri ac fere lividi: quod afflicti ab hydrope pulmonis residuum erat.

4. Cerebri lateralis pars dextra inflammata.

5. In ventriculis cerebri sanguinis coagulati copia: ruptura scilicet vasorum sanguineorum a motibus convulsivis procurata, quæ apoplexiam & mortem intulit.

6. Pars major ramorum Jugularium internarum indurata & obstructa humore glutinoso exsiccato: hinc inde, forte in valvulis, corporibus quasi glandulosis venas magis attollentibus.

Hinc

Hinc ex ultima hac observatione, quæ oppido rara est, concludere licet, circulationem sanguinis hac in parte impeditam, regurgitasse in cerebrum sanguinem & lympham, quæ insultus illos Epilepticos pariebant: qui quidem insultus primo anno, ubi vasa leniter obstructa erant, leves fuerunt, ut sensibus non privaretur æger, sensimque fortius obstructis, graviores etiam fuerunt. Quæ quidem Epilepsiæ causa, etsi non unica, frequentissima tamen videtur esse, cum pueris & pituitosis, ut ait Hippocrates, & confirmat experientia, sæpius quam aliis accidat. At ii glutinosis humoribus abundant, has obstructiones accersentibus. Cæterum divino Hippocrati non incognita causa hæc fuit, cum ait libro de flatibus *Epilepsiam* fieri, *cum obstructiones multæ multis modis circa venas contingunt, & sanguinis motus prohibetur: atque hic quidem sistitur, ibi tardius permeat, alibi autem citius: ex qua sanguinis per corpus transitus inæqualitate, varia etiam inæqualitates contingunt.*

Subsignati.

Andreas Falconet Exconsul & Decanus Collegii Medicorum [illegible]gd.
Antonius Marquis Aggregatus eidem Collegio.
Chataigner Chirurgus, qui penes se habet venas illas e cadavere exemptas.

ABREGÉ DES OBSERVATIONS ET des reflexions sur la Comete 1680 & 1681, presenté au Roy par Mr. Cassini, a Paris 1681. in 4.

Epitome observationum & considerationum super Cometa 1680 & 1681, Regi exhibita. Parisiis, 1681 in 4.

IN istac Synopsi constitutum est *Clarissimo Authori*, juxta hypothesin æternitatis Cometarum ostendere, Cometam hunc eundem censeri posse, qui anno seculi lapsi 77mo fulsit. Recensitis autem breviter, quæ circa phænomena præsentis notari in hanc rem merentur, & instituta inter utrumque comparatione, peculiari Theoria, prolixo Schemate exhibita, sententiam suam exponit & firmat, Cometæque hujus phænomena ad causas suas strictim revocat.

Atque

Atque ut tanto magis sua sibi constet Hypothesis, Cometam a præcedente mensis Novembris distinguit: quod diversus iis fuerit cursus, orbitæque plus triginta gradibus ab invicem declinantes; Hoc in Austrum, post sectam in Libra Eclipticam; Illo per Sagittarium, in Boream deflectente; exemplo hucusque non obvio, ut idem Cometa, locis adeo vicinis Eclipticam bis intersecuisset: quod motu prioris, usque ad occasum heliacum, continue decrescente, posterior ab ortu heliaco motum intenderit; vicissitudine hactenus in nullo Cometarum observata: quod juxta Theoriam suam, æqualem utrique motum tribuentem, primus suum super circumferentia, cujus centrum in Ariete, conficiat, centro alterius in Leone constituto; ipsoque tum in Sagittario sub Sole abscondito, cum prior in Virgine comparere inciperet.

E phænomenis Cometæ præcipue notat: I. binam ejus cum Sole conjunctionem: primam d. Nov. 26, alteram d. 19. Januarii; illic Solis, hic Cometæ motu citatiore: utramque intra spatium unius Signi, rarissimo exemplo, contingentem. II. æqualitatem motus Cometici & Solaris prope conjunctionem ferme eclipticam: iis qui ex effluviis Solaribus Cometas produci asserunt, patrocinantem. III, motus, magnitudinis apparentis, & longitudinis Caudæ continuum augmentum, ad usque d. 4 Januarii, Cometa tum ad Perigeum devoluto; singulorum abhinc continuum ad disparitionem usque d. circiter 20 Martii decrementum: claritate Luminis juxta rationem elongationis a Sole indies imminuta. IV. caudam, ab opposito Solis versus occidentem, plagamque motui suo proprio adversam, a prima apparitione magis indies magisque, tanquam ab altero latere premeretur, incurvatam.

Attendendo vero, cui forte, e prægressis olim Cometis, proximi quadrarent: tres nuperos, annorum 1665, 1672, 1677, cum ultrasaeculari anni 1577 ita conspirasse comperit, tanquam tractus, ab Hoc olim cœptus, per eas constellationes, quæ Eidem adhuc percurrendæ erant, Illis continuandus fuisset: differentia non majori, ac Planetæ ad eadem loca, circulo exacto, revolvuntur.

Hunc Cometæ anni 1577 tractum, tantopere Cometis frequentatum, & ea propter *Zodiacum Cometarum* Autori dictum, ut primum Cometam posterum tenere deprehendit, deinceps servaturum non temere Regi Galliarum prædixit; eventu utique non abnuente; cum eadem utrique via per Arcum Sagittarii, Genu manumque orientalem Antinoi, Os Equulei, & Pectus Pegasi, fuerit

Disparem porro Cometæ anno 1577 & 1681, per eadem Signa, motus celeritatem, Perigeo mobili (quippe anno 1577 in Sagittario, anno 1681 in Aquario constituto) tribuit: unde idem, anno 1577 a Perigeo demum suo e radiis Solaribus se explicans, motu continue, ut magnitudine apparenti, decreverit; anno 1680 vero rediens, & ad Perigeum complusculis diebus tendens, longiorem viam in conspectu nostro, intensiori motu, per Andromedam sc. Piscem Borealem, Triangulum, pedem meridionalem Persei, supraque caput Tauri, fuerit emensus.

Utcunque autem in iisdem signis diversus olim atque nunc motus iste fuerit, parem tamen *illi* utrinque rationem celeritatis per dies 68 continuos, illic a 13 Nov. 1577; hic a 9 Jan. 1681, quantacunque parte temporis hujus utrobique comparata, constitisse, conformitate non minori atque in Planetis solet, sustinet: ita ut differentia hinc inde paucorum minutorum, longe minor sit ea, quam diversa a Sole distantia (æqualis illi, quæ eodem comparationis momento, Cometæ anno 1577 & 1681 fuit) in Planetarum revolutionibus causatur. Ex qua denique similitudine, quæ unice argumentum præbeat, cur v. c. Mercurius, olim hodieque revertens, unus idemque Planeta debeat censeri; utrumque pro eodem, qui exactis, sive una, s. pluribus revolutionibus reversus sit, agnosci posse; ad minimum sibi sufficere pronunciat, in utroque adnotasse, quod uni minime irregularium Planetarum, nunquam duobus diversis, suetum sit contingere.

Distantiam Cometæ a Terra, *Autor* vario experimento, Lunari longe majorem evidenter deduxisse contentus est: cui in majus semper, indice continuo magnitudinis apparentis decremento, auctæ non solum, sed & debilitati luminis, Cometæ disparitionem tribuit; cum ipse nudis oculis jam invisus, tubis adhuc Jove major, & instar nubeculæ subalbidæ, compareret, demumque post 18 Martii, aere a Luna, Jove & Venere nimis illustrato, penitus evanesceret.

Caudam, quam Cometis accidentalem cum coma facit, sive subtilis capitis exhalatio sit, conditione talium exhalationum; sive materia, lumen per ætherem dispansum frangere, perque Athmosphæram Cometæ reflectere apta, cessare, & ex intervallo redire posse statuit.

Adornandæ suæ Hypothesi duo supponit: 1. Posse Cometam per plures revolutiones visui nostro abscondi. Idq; mirum non videri debere,

bere, exemplo Mercurii, pluribus revolutionibus inconſpicui: Fixæ in collo Ceti, per ſeptem octove menſes latentis; diutius etiam, ſi ſolitæ apparitionis tempus incidat prope conjunctionem ejus cum Sole: Satellitis tertii Saturnini, ab ipſomet *Autore* anno 1672 detecti, per quamque ſuam revolutionem 80 dierum, integro menſe inviſibilis. II. Cometas veroſimiliter non magis ordinato ſimplicique motu incedere, quam Planetas; qui ſcilicet ad eundem Zodiaci locum inæqualibus temporibus revertantur.

Hæc tamen conditio nihil confert repræſentando reditui Cometæ anni 1577 ad annum 1681, obſervationibus utrobique habitis conformi, quippe quem *Autor* per æqualem motum exhibet beneficio Theoriæ, circuli Terræ eccentrici, Lunæ orbem involventis. Juxta hanc, diſtantia Cometæ a centro ſuo undecupla ſeſquiquarta eſt diſtantiæ ejus minimæ a Terra: ſecundum quam rationem motum diurnum Cometæ ex centro proprio ſpectatum, ad motum apparentem in Perigeo 4 gr. 30 min. determinat 24 min. 5 ſecund. 14 tert; apparente motu a Perigeo, juxta rationem augmenti diſtantiæ a Terra, & radii viſivi, ad circuli Cometici circumferentiam obliquati, dietim eo modo decreſcente, quo cum anno 1577, tum nuper anno 1681 obſervatus eſt: excepta pauxilla variatione latitudinis, tum maxime ſenſibili, cum nudis amplius oculis Cometa non cerneretur. Perigeum vero, anno 1577 in 14 gr. Sagittarii conſtitutum, *Autor* 6 ſec. 30 tert. ſecundum; Nodumque Boreum tum in ejuſdem ſigni gr. 20, 25 ſec. contra ſeriem ſignorum dietim promovet: Latitudine anno 1577 maxima 29 gr. 15 min. quæ anno 1681 fuerat 28 gr. 20 min.

Ex hac denique æqualitate motus, nullam a variata diſtantia a Sole, variationem paſſa, inque aliis etiam Cometis, hac methodo examinandis, obvia, minime neceſſarium judicat, vel cum *Tychone* ad compoſitum, ex Cometæ proprio & Solis; vel cum *Dn. Hevelio* ad Telluris motum confugere: indicium vero ſumi poſſe, eos non circa Solem, lege cæterorum Planetarum, quorum motus, pro ſua ab illo diſtantia, intendatur remittaturve, moveri; cum trium menſium intervallo viciſſitudinem inde ſenſui perceptibilem nuperus non ſit paſſus: Eosdem adeo ſpeciem Planetarum peculiarem, quorum motus a diverſo, ac reliquorum, pendeat principio, conſtituere.

DE COMETARUM NATURA ET ORTU epistolica Dissertatio, ad Clarissimum Abbatem Franciscum Nazarium, Autore Dominico Gulielmino, M.D. Bononiensi.

Bononiæ M DC LXXXI, in fol.

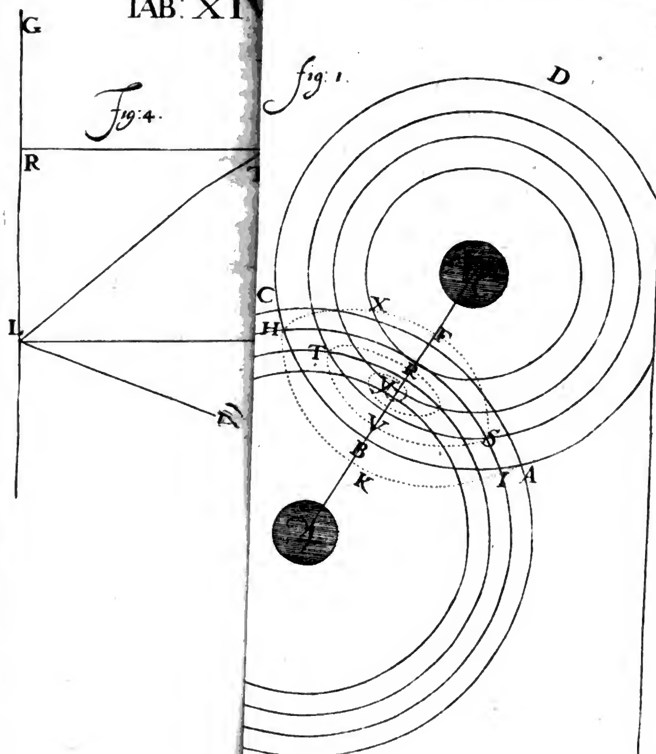
ET huic scripto occasionem Cometa anni, quo editum est, dedit: in quo Autor circa hanc materiam ea libanda sibi sumsit, quæ ab hujus Cometæ observationibus, vel confirmata, vel rejecta, vel noviter suppeditata sibi sunt visa. Unde recensitis Philosophorum veterum recentiorumque cogitatis, plurimis etiam tanquam minus animo satisfacientibus rejectis, ipsum Cometam, ut Capite, Crinibus & Cauda spectandum se præbuit, describit, & Propositiones ex phænomenis ejusdem probabiliter deductas, Hypothesi suæ, sequentes præstruit: sc. materiam Capitis non unius conditionis, Capillitii vero Caudæque eandem naturam: Caudam, quomodocunque tandem, Solari radio deberi: Caput sphæricum, saltim ad sensum, esse: Capillitii & Caudæ materiam esse aliqualiter diaphanam; nuclei vero probabiliter ex opaca coagmentatam: materiam denique hanc non elementarem, sed cœlestem; ex se quidem lumine proprio destitutam, nec alienum reflectentem, variationi tamen cuidam obnoxiam, cujus causa opacitatem apta sit quandam induere; ad quod sibi sufficiat concedi diversas, & magnitudinis & figuræ moleculas cœlesti materiæ innatare, ex quarum unione & forti miscela lumini transitus præcludatur.

Facto posthæc ad cogitata sua, quæ pro meris hypotheticis se venditare modeste admodum profitetur, gradu: de Solis vertigine, e Macularum motu comperta, quæ circumpositam materiam quamcunque, ipsosque adeo Planetas, secum rapiat; de particulari motu turbinationis, Planetas singulos in oppositam vertigini illi partem trahente, Vorticibusque Planetarum differens, materiam duorum Vorticum commistam, quod facile in Synodo Planetarum concipi possit, ob oppositum illorum motum, in tertium abire Vorticem, generationi Cometarum idoneum, posse, Fig. I. sic illustrat:

Supponit v. gr. Saturni Vorticem ABCD, Jovis AFCE, ipsis, in eadem cum Sole linea, maxime sibi propinquis; quo casu occurrentium Vorticum materia misceatur, & portio utrique communis fiat ABCF.

TAB. XIV. Fig. I.

Vorticibus enim proprio motu ab Occidente in Orientem, videlicet

TAB: XIV
Fig: 4.
Fig: 1.
G
R
L
C
H
D
X
F
T
B
V
K
A
E Andre-Sohn fc. Lips.

licet ab A per C in D & denuo in A; & ab E per F in A, & rursus in E delatis, manifestum esse, partem ABC superioris, & partem AFC inferioris Vorticis opposito sibi motu occurrere. Quod si jam concipiatur, materiam Vorticis Saturnini penetrare in A Vorticem Jovialem; certum esse, fore, ut ea, nullo obnitente, per circulum ABC procedat; at motu secundi Vorticis ab F versus A impellente, fieri, ut infra lineam ABC per aliam AIK deprimatur, donec in H, quo loco diminuto impetu, quo ad plagam N tendebat (tum quod Vorticis superioris motus sursum vergere incipiat, tum vincente inferioris motu) non amplius in C, sed versus F retrocedat, supra lineam tamen HRI, unitis utriusque Vorticis lationibus ad superiora vergentibus; ideoque per lineam HXS, unde porro per SVT &c. donec in Y, centro motus, materia recolligatur: ubi, velut in hypomochlio, æquilibratis utriusque Vorticis momentis minima sit motio, & veluti quies. Quoniam vero hujusmodi Vorticibus proprium sit, crassiorem materiam ad centrum detrudere, quod in typhonibus & fluentorum gurgitibus compareat; jam liquere, unde materiæ cœlestis coagmentationem a motu, tanquam efficiente Cometarum causa, excitatam petat. Quæ quidem unio, ab impetu Vorticum communicato sustenta, pro hujus conditione, Cometarum corpora jam tamdiu faciat observabilia, quamdiu debita a nobis distantia permittat; jam diffluente, ob motus Vorticis sui debilitatem materia, & ipsa soluta, Cometæ diametrum physice, quod huic ipsi contigisse conjicit, imminuat. Crassiorem porro materiam, si natura sua opaca sit, nucleum opacum citra dubium posse constituere; sin minus, particulas ejus, dummodo variæ sint magnitudinis & figuræ, fortuito occursu sibi applicatas, unione sui, inordinata concretione, motuque circulari vehementissimo, transitum lumini intercipere; reliquum vero crassioris materiæ prope nucleum fluido innatans ætheri, comam efficere, non omnimode opacam, sed nec pellucidam usquequaque; ita ut radii illustrantes partim refracti ulterius tendant, partim reflexi ad nos remittantur.

Nucleum vero per opacitatem suam radios Solares terminantem (quod in Cometa observarit) mirum non esse, nigricantem Caudæ axem, sui sc. Umbram, post se trahere. Ipsi autem Caudæ materiam ex indefinita cœlorũ capacitate depromit; nulla ad motum propensione aut resistentia præditam, eoq; sequẽtem, quo vicinior rapiat impetꝰ:

 atque

atque ideo ad majorem etiam, ac Cometæ hujus ingens alioquin cauda exigat, distantiam Vorticis alicujus diametrum posse extendi. Quomodo vero etiam, citra materiæ reflectentis tam immanem copiam, Caudæ Cometicæ longitudo salvari possit, Fig. II. beneficio ita explicat. Sit A Sol, a quo impetus lucis globulis in ADE existentibus imprimatur, quorum motus ab A ad D directe progrediens, ad oculum in F situm pervenire nequeat: at occurrente in D corpore DC, aspero & inæquali (capite Cometæ) evenire fortassis, ut globuli inter D & E motum circularem circa proprium axem (exemplo pilarum lusoriarum reticulo oblique incurrentiū) concipiant, atque sic versus F impulsæ, eundem oculo imprimant, ut luminis per DE trajectio eidem appareat; ea tamen proportione, ut evanescente in partibus E proximioribus vertiginis motu, splendor in E debilior, quam in D, percipiatur.

Fig. II.

Porro, cum juxta hanc Hypothesin ex Fig. I, Cometarum genesis ad Synodos Planetarum referatur, Autor in suffragium ejus tum Astrologos, tum quosdam Mathematicos, tum ipsam Historiam Cometarum, anni 1582, 1596, 1618, 1652, 1664 pluriumque, advocat; non dubitans, ex curiosa Ephemeridum cœlestium indagine, de antiquioribus etiam Cometis circa conjunctiones Planetarum exortis, constiturum: rationes etiam subnectendo, cur neque quorumvis Planetarum concursibus Cometæ fulserint; alii etiam eos anteverterint, alii insecuti sint; neque omnes etiam ad hanc causam ipse revocet.

Circa lineam motus, Autor rectam præfert, quod Cometæ a maximæ velocitatis puncto quadrantem nunquam excedant: de principio vero motus hujus, ejusque ratione, Fig. III & IV interprete, sic disserit: Supponantur Vortices AMS, BCN uniti, ex quorum unione factus fuerit vortex IDH; necesse esse, ut ex mutuo occursu illorum duorum Vorticum materia unius alteri contranitatur, ita ut ex forti compressione materia ab M versus A, & ab N versus B deprimatur, impellente contrarii Vorticis impetu: hinc esse, ut in statu violento detenta, nixum se restituendi ad pristinam expansionem concipiat. Posito jam Vorticem inferiorem a conjunctione defluere, & a superioribus nexibus solvi, ita ut locum mutet a B in C, secumque trahat Vorticem IDH in LEF, ubi primo supponatur ab oppressione superioris Vorticis liberari; ibi, cum materia CF, prius arcte compressa, nihil desuper contranitens habeat, nixum suum exerere expansivum, & velut

Fig. III. & IV.

arcum

arcum ab intensione laxatum, Vorticem FEL per lineam LG projicere. Posse a. dictum Vorticem & alia ratione motum concipere, si a velocissimo partium extimarum Vorticis impetu per unam ex illius Tangentibus vibretur. Ex hujus vero lineæ ad axem opticum inclinatione diversa oriri phænomena: si enim Fig. IV ab oculo ad exortum lineæ L ducta linea angulum rectum cum LG efficiat, aut versus G obtusum; motum Cometæ initio majorem, semper decrescere visum iri: si vero angulus in L versus G acutus fuerit, quantitatem apparentem motus diurni primo parvam, in dies incrementum suscepturam, usque ad Perigeum R, ex quo perpendicularis cadat in oculum T; unde versus G progrediendo, a velocitate motus sensim remissurus sit Cometa, donec in G stationarius evadat.

Locum Cometæ longe supra Solem tribuit duobus argumentis, I. quod necesse fuerit, radios Solares aut pone caput Cometæ uniri, deinde scoparum in morem dissolvi; aut incidentes comæ divergere: prius falsitatis exinde argui, quod toto apparitionis tempore caudæ laterales extremæ lineæ nunquam visæ sint in duos angulos ad verticem inclinari posterius vero contingere non potuisse, nisi corpus Cometæ Solari sat majus fuerit: cum ergo apparens ejus magnitudo Solari fuerit minor; eandem per majorem distantiam debere compensari, Cometamque tanto altius supra Solem evehi. II. quod Cometæ nucleus, a prima apparitione usque ad finem, circularis figuræ apparuerit, æqualiter ab omni parte illuminatæ; unde cum opacum esse ex projecta umbra probaverit, necesse esse eundem cæterorum corporum a Sole illuminatorum leges secutum fuisse: Hinc, cum inferiores Sole Planetæ in ortu & occasu heliaco falcati; superiores vero quocunque cœli loco, & ad Solem respectu, disciformes appareant; Cometa vero horum potius quam illorum imitatus sit phases: convenire etiam, ut communi cum his sede collocetur.

NOVUS COMETA,
a 16. Augusti, st. vet. Anni 1682 Lipsiæ videri captus.

ADhuc, dum Virorum Clarissimorum de nupero Cometa cogitata Orbi Erudito exponimus, en! novum nobis de cœlo fulgentem, qui, ut plerosque hominum nunc in admirationem sui rapit; ita dubio procul perspicaciora ad profundam contemplationem excitaturus est ingenia. Quorum præclaris meditatis, seu

seu Actis referendis, dum se nobis det occasio, non incongruum interea visum est, quæ citra Instrumentorum debitum apparatum, locoque ejusmodi Observationibus minime accommodo, notata sunt, breviter & bona fide recensuisse: ex aliorum accuratiori indagine petituris, quid, quantumque nostræ defuerit.

Postquam de viso per vesperam, d. 16 Aug. noctemque, novo Cometa, altero mane rumor increbuit: intentis in Cœlum d. 17 Aug. oculis, a Solis occasu mature satis fuit deprehensus: Hora decima cum stellis Ursæ majoris Bayerianis (quas deinceps usurpabimus) ι & ζ; ψ item, & λ rectam constituens lineam.

D. 18 Aug. mane H. II da, Cauda Cometæ præter ι & κ ad dextram spectatoris tendebatur, duplo, quod est inter has stellas, intervallo: θ & 34ta Ursæ Tab. Rudolfinarum; κ item & 33ta Rudolf. cum Cometa in recta constitutis. Long. Com. $4\frac{1}{4}$ gr. Leonis; Lat. $24\frac{1}{2}$ gr. Borea, utcunque æstimatis.

D. 19 Hor. III. λ & 32da Rudolfinarum; μ item & 34ta Rudolf. in una recta cum Com. visæ, indicio erant, Cometam intra diem supra 5 gr. in orbita propria confecisse, jamque in $10\frac{1}{2}$ gr. Leonis, cum Lat. 25 gr. versari.

Vesperi dimidia decima, rectæ per χ & ψ; item κ & λ ductæ se mutuo in Cometa intersecabant.

D. 20 H. IX. γ, μ; δ item & γ cum Cometa rectam constituebant; eo triplo longius a μ, atque ipsa stella μ a λ, distante.

D. 21 Hora IX, Cometes sui diametro a recta per ι & 24dam Rudolf. ducta verticem versus declinabat; paulo plus a η quam ν ab ξ distans. Cauda transibat per ο, ultra aliquantum exporrecta, ejusque extremæ latitudo major erat diametro Lunari. Caput Venerem æquabat. Long. $29\frac{1}{3}$ gr. Leonis; Lat. 26 gr.

D. 22 & 23, quo posteriore Soli junctum æstimavimus, cœlo vesperi nubilo latuit, utriusque diei mane adhuc, sed postremo visus.

D. 24 vesperi per dehiscentes subinde nubes visi locus non potuit notari; nisi quod per comam Berenices æstimatus sit incedere.

D. 29 cœlo interea nubilo, Hora IXna, verticalis per Arcturum ducta Cometam notabiliter ad dextram relinquebat; qui cum δ & lucida Jordanis supra comam Berenices in una recta erat, & ab Arcturo $13\frac{1}{2}$ gr. distabat. Ex quo, aliisque circumstantiis Long. conjiciebatur in 14 gr. Libræ, cum lat. $18\frac{1}{2}$ gr.

D. 30 eodem tempore, Cometa a verticali per Arcturum pauxillo ad sinistram deviabat: ι & α Bootis, rectam cum Com. constituebant. Ex captis Quadrante pedali altitudinibus, Cometæ distantia ab Arcturo erat 14 gr. fere; motus diurnus 3 gr; Long. 17 gr. Libræ; Latitudo $17\frac{1}{2}$ gr. Cauda tendebat ad ζ Bootis, cum aliqua ad π declinatione.

D. 31 Aug. quantum per nubes licuit conjicere, ab hesterno loco $2\frac{1}{2}$ gr. aberat: motu a 22 Aug. quo 7 gradus Cometes confecit, continue decrescente.

Cursum ejus, uno velut intuitu, in Globo Horizontis arcus, ab intersectione meridiani borea occasum versus designat, elevato ad 47 gradus Polo, adductoque ad meridianum Aquarii principio.

Caudæ directio, nobis perpetuo ab opposito Solis, aliquoties ultra 20 gradus, declinabat: Nodum vero S.S.S. dietim duabus tertiis unius gradus promotum, ex observationibus nostris qualibuscunque deduximus.

ACTA ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Octobris, Anno M DC. LXXXII.

PETRI PETITI PHILOSOPHI ET DOCtoris Medici Miscellanearum Observationum libri quatuor, nunquam antehac editi.

Trajecti ad Rhenum, M DC LXXXII. 8.

DE bonis Autoribus qui bene mereri student, obscura eorum loca illustrare, depravata emendare, & a vitiis librariorum vindicare, dubia restituere, adeoque genuinam & pristinam faciem iis reddere laborant: quæ opera ut plurimum salutaris, sæpenumero inutilis, interdum etiam damnosa existit; & nisi a subactis probe humaniori literatura ingeniis maturo judicio suscipiatur, accidit, ut medicinæ loco toxicis adhibitis male affecta loca deterius depraventur, quandoque etiam sana corrumpantur. Quo magis est laudanda eruditorum hominum industria, qui omne suum studium eo conferunt, & ingenium, quod capitale nacti sunt, diuturna Autorum lectione exercitatum, & longo usu eorum cuivis veluti assuefactum, in id intendunt, ut maculas ex antiquorum monumentis eluant, laboremque minuant iis, qui ex animo adspirant ad Veteres illos recte intelligendos. Neque enim ulla menda ita pusilla est, quam non permagni intersit e scriptis Autorum tolli ac expungi; nam unius literulæ erratum eas interdum etiam eruditissimis hominibus offundit tenebras, ut tanquam in illuni nocte errantes quovis potius perveniant quam quo volunt. Ut proinde nullum hominum genus magis prosit studiis, quam eorum qui accurate & fideliter operam in monumentis Veterum purgandis emendandisque ponunt. Horum quippe beneficio contingit, ut quod multa interdum secula summos viros latuit, id postea indicatum vel pueri primis literis imbuti assequi debuisse videantur. Huic igitur studio incubuerunt & priscis temporibus plerique, qui eruditionis gloria alios antecelluere,

& ſuperiori ac noſtro ſeculo omnes qui bonarum literarum cum laude geſſerunt curam: quarum cum ſtudiis nunquam tam bene actum eſt, quam cum veterum Codicum ope & ingenii felicitate tot Philoſophorum, Hiſtoricorum, Oratorum, Poetarum, Veterum Legum & Sanctorum Patrum vulnera & cicatrices ſanatæ ſunt: ut confeſſuri ſint hodie ſi reviviſcant, ſe Scaligero, Lipſio, Mureto, Victorio, Caſaubono, Salmaſio, Sirmondo, Fabro, Gronovio & aliis veræ eruditionis aſſertoribus civicam coronam debere: quorum ope & ingenio ex tot ſeculorum tenebris in claram lucem revocati ſint, & ab interitu ac morte quaſi in vitam reducti. Medicas etiam iis manus admovit feliciter & cum ſumma ingenii laude *Petrus Petitus*, eruditus Gallus, qui ab arte quam tractavit medica alienum haud ratus, ut afflictis corporibus valetudinem, ſic affectis Autorum locis integritatem conciliare, in libris Antiquorum, quibus tota vita incubuit, multa cum obſervaſſet male conſtituta & depravata, ea correxit & reſtituit, ac quædam literis conſignata *quatuor Miſcellanearum Obſervationum libris* incluſit. In quibus non Ariſtotelis ſaltem & Græcorum ejus Interpretum varia loca examinantur, ſententiæ illuſtrantur, dicta laudantur, exponuntur & emendantur, adeoque ex Academiæ umbraculis ac Lycei ambulacris profutura ſapientiæ ſtudioſis traduntur; ſed & omne genus Autorum tam Græcorum quam Latinorum, Poetarum, Hiſtoricorum, Oratorum & quorumvis aliorum Scriptorum veterum & recentiorum illuſtratur, vitia eorum ſive a librariis illata ſive ipſorum culpa extantia deteguntur, lacunæ ſupplentur, ſententiæ declarantur, minus vulgata & obvia annotantur, corruptelæ oſtenduntur, adverſantia ſibi conciliantur, vulnera & cicatrices ſanantur: ut veri ac literati medici officium circa librorum curam ipſum expleviſſe agnoſcendum ſit. Quin & ipſe in Præfatione ad Emericum Bigotium profitetur, cum nullus ſit artis ac diſciplinæ angulus, in quem ſe non penetrarit, nulla nobilis quæſtio quam non luculenter ſe explicare poſſe confidat, hæc tamen omnia ad mentis potius felicitatem, ſuæque & ſuorum valetudinis cuſtodiam, quam mercenariam operam referre decreviſſe, & omne tempus in literarum ſtudiis conſumſiſſe. Inde ſibi majora his Obſervationum Collectaneis ſuppetere gloriatur, quibus non ſolum Medici, ſed & Philoſophi, imo & Theologi dignitatem ſuſtinere poſſit: nec ſaltem varias lectiones in Autoribus & verborum

borum tricas, sed graviora & fructuosa in istis se sectatum esse affirmat. Quæ si magna sint, non minora tamen ista contemni debere, sine quibus ad summa non perveniatur.

GEORGII ADAMI STRUVII, JCti, Dissertatio Academica de Invocatione Nominis Divini.

Jenæ M. DC. LXXXII. 4.

QUæ hic horis subcisivis collecta & quinque capitibus distincta in lucem prodit dissertatio, ea in usum Studiosæ Juventutis in totidem disputationes divisa sub celeberrimi Auctoris præsidio publicæ cathedræ incudem experta est. Primum vero caput *Invocationis Divini nominis præcognita, quisque invocandus, & qui invocent, cum in genere, tum in specie in jurejurando*, complectitur; Alterum *Invocationem divini nominis in variis negotiis & actibus* considerat; Tertium *varios* ejusdem *fines*, *effectus*, *formulas*, *ritus & accidentia loci & temporis* exhibet; Quartum ejus *Affinia*, & Quintum denique *Contraria* pandit. Spirat hoc opusculum ubique doctrinam edecumatam raramque in JCto πολυμάθειαν; siquidem non modo ex Jure Privato, Publico & Canonico, ac quam plurimis aliis cum prisci tum moderni ævi JCtis, variisque hanc in rem Responsis, ad Praxin Fori conducentibus, hæc materia per aphorismos & his subjecta scholia digne eruitur; sed etiam ex Historicis & Philosophis, Græcis æque ac Latinis, tam antiquis, quam recentioribus, nec non variorum Theologorum scriptis ita illustratur, ut cuivis eruditorum emolumento & delectationi futurum sit. Adjecti sunt ad calcem duo indices, Auctorum alter, alter rerum, utilissimi.

JUSTI SINOLT Schützens *Collegium Publicum de Statu Rei Romanæ. Cum Notis & Additionibus Caroli Scharschmidii, J. U. Ddi.*

Francofurti ad Mœnum A. 1682. in 4.

CUm hic ipse liber primo prodiret in publicum, ab eruditis tum ob celeberrimi nominis Autorem, tum materiarum varietatem

& concinnum ordinem tam avide fuit exceptus, ut exempla ejus in officinis librariis passim disparuerint. Hinc cum novam hujus operis editionem adornarent Bibliopolæ, novo etiam habitu illud indigere plerisq; visum, præprimis cum ante Pacificationem Osnabrugensem & novissimas Imperatorum Capitulationes prima esset conscripta. Commode igitur laborantibus succurrit partibus additionum Auctor, in quibus non solum ea, quæ ex recentioribus legibus & Actis publicis observatu digna ac necessaria occurrunt, bona fide adjecit, sed controversias quoque, a *Schutzio* levi brachio & per transennam quasi nonnunquam tactas, uberiori discursu illustravit, quibus omnibus duplex isque locupletissimus rerum ac verborum Index accessit.

JOHANNIS DECKHERRI, D. & AUGUSTISsimi Cameralis Judicii Advocati & Procuratoris, Relationum, Votorum & Decisionum ejusdem Judicii Liber singularis.

Spiræ 1681. in 4to.

EXhibet hoc volumen XXI Relationes & Vota, a præstantissimis quibusdam Augustissimi, quod Spiræ est, Imperialis Judicii, tum Assessoribus, tum ad hoc gloriosum munus ab Imperatore, Electoribus & Circulis Germaniæ præsentatis, speciminis loco ex variis causarum Civilium æque ac Feudalium figuris, quæ potissimum per Appellationis viam eo fuerunt devolutæ, edita. Modus autem referendi in hoc consistit, ut, præmissa prius facti specie & formato rite controversiæ statu, examinentur cujusque causæ FORMALIA partim, partim MATERIALIA. Ratione *Formalium* inquiritur, an Cameræ Jurisdictio in præsenti casu sit fundata; an Appellatio gradatim facta, ejusque fatalia tam ratione interpositionis quam introductionis (quæ unice in Camera attenduntur) legitime observata; sitne summa appellabilis nec ne; & an forte Judex a quo, privilegio de non appellando munitus; an recte se habeant Procuratoria, & acta prioris instantiæ sint integra? Quoad *Materialia*, primo loco indagatur, quænam actio sit instituta, vel etiam intentari potuerit; an ab Actore satis sit probata, an vero per Rei exceptiones elisa; quid de-

nique

nique tum in causa, tum expensarum ratione pronunciandum. Sicuti autem non exiguus legalis scientiæ thesaurus in his ipsis Relationibus continetur: ita earum Editor in proœmio iis præmisso lectorem solicite monet, ut istas non *Præjudiciorum* (quod nomen nihil mereri ait, nisi Conclusum totius Supremi Judicii, eo fine factum, ut ipsi hoc pro præjudicio in similibus causis, in futurum decidendis, fixum, stabile & perpetuum sit) sed *Exemplorum* loco accipiat, ex quibus de agendi, respondendi, probandi, deducendi ac judicandi ratione, in illustrissimo hoc Tribunali secundum novissimum Imperii Recessum de Ao. 1654. observari solita, constare possit.

SPECIMEN MEDICINÆ SINICÆ, SIVE Opuscula Medica ad mentem Sinensium, edita ab Andrea Cleyer, Hasso-Casselano, Societ. Indiæ in nova Batavia Archiatro &c.

Francofurti, Anno 1682, in 4to.

OPusculorum horum sex sunt, quorum potissima contenta pulsuum in morbis explorandorum maximam vim, pro morbis horumque eventibus determinandis & medicamentis applicandis, respiciunt. Quippe in *primo* certi Scriptoris Sinensis pulsuum investigandorum suppeditantur regulæ, cum cordis, hepatis aliorumque membrorum ad pulsus habitudinibus atque exinde petendis signis. Hinc pulsuum differentiæ horumque mutationes recensentur, variis tamen aliis corporis affectionibus adjectis, quæ signa diagnostica & prognostica suppeditare valent. Et quia non tam morbis, quam pulsibus iis respondentibus Sinenses medentur, regula his per composita medicamina medendi additur, cum catalogo Simplicium usualium, quæ ab Europæorum medicamentis maxime differunt.

Alterum pariter de pulsibus agit, secundum principia & placita Philosophiæ Sinensium Medicæ, prout quidem ex Codice quodam horum veteri illa extraxerat Medicus quidam Europæus: quatenus sc. illi doctrinam hanc sympathiæ & relationi membrorum corporis, nec non pulsuum, cum quinque suis Elementis, nempe aqua, ligno, igne, terra, & metallo, nec non cum anni tempestatibus, superstruunt.

Tertium fragmentum operis Medici eſt, ab Europæo quodam ex hypotheſi Sinenſium conſcripti, pariter horum rationem pulſus explorandi iisque medendi exponens: In quo tamen, quomodo etiam ſine pulſus inveſtigatione, ex ſolis corporis coloribus, ſonis, appetitu, ſomniis ſimilibusque morborum conditio & mortis periculum indagari poſſit, ſimul docet. Inter alia Sinenſes a ſanguinis miſſione, & quidem per argumenta haud levia abhorrere, uromantiam negligere ac rejicere, chymiam ignorare, ſed alchymiam ad inſaniam usq; colere, compoſitiones Medicamentorum & Medicinam, ab Hippocrate, Galeno, Avicenna aliisque Græcis & Europæis traditam & hactenus uſitatam, neſcire, Chirurgiæ aliquantum peritos habere, perhibet opuſculi hujus Scriptor. Interim ex pulſu eos cuncta dijudicare & pulſibus appropriata remedia propinare, diætam ſtrictiſſimam ac victum tenuiſſimum commendare, ne ſuorum medicamentorum, utpote Europæis minus potentum, vis ab alimentis obtundatur: atque has regulas diæteticas accurate & obſequioſe obſervare ægros, perſuaſos alias aut mortem ſecuturam, aut morbum rediturum. Formulas illorum eſſe vel potiones, vel pulvere s, vel pilulas, quibus mediantibus modo ſudorem, modo vomitum, modo catharſin, modo tepidi introductionem præſtant, modo ſpiritus & qualitates quinque ſuorum elementorum, quarum aliquam ſingulis membris potioribus attribuunt, reſtaurant.

Eadem fere docet Opuſculum *quartum*, excerpta e literis cujusdam Europæi continens. Explicant hæc præprimis circulationem quandam ſanguinis & ſpirituum Sinenſium, licet ab Europæorum quam diverſiſſimam & ridiculam ſatis: utpote quæ cum doctrina eorum de pulſibus, non Anatomicis fundamentis, a quibus ſemper abhorrent, ſed ſoli longiori uſui ſeu experientiæ, ac codici cuidam antiquiſſimo, innititur.

Tandem poſtquam *quinto* Schemata pro explicatis melius declarandis, eaque autopſiæ Anatomicæ minus adæquata, adjecerat, *Sexto* opuſculo terminum huic ſpecimini imponit Noſter, excerptum ex Medici cujusdam Chriſtiani libro, de indiciis morborum ex lingua, coloribus aliisque affectionibus corporis præternaturalibus: quorum ope, ſine omni pulſus exploratione, morborum plurium, in ſpecie febris malignæ, vim & qualitates dignoſci poſſe, ille aſſeruerat.

ARCA-

ARCANUM ACIDULARUM NOVISSIME proditum, principiorum Chymicorum disquisitionis auxilio, in quo communis Opinio de Aquarum mineralium aciditate convellitur, Auth. PETRO GIURIO, Medic. D.

Amstelodami in 12. Anno 1682.

SCriptum hoc jam diu est, quod Parisiis Gallice, anno scilicet 1667, publicæ luci primitus expositum fuit. Divulgatur autem hac vice denuo, Latino sub habitu, & quidem insigni sui parte auctius & locupletius: adeo ut quicquid a p. 206. usque ad finem, seu paginam 366, in eodem reperire licet, id omne huic demum editioni accesserit. Institutum Autoris est, receptam communiter, & ab accuratioribus Chymicis dilucidatam, de Acidularum natura Vitriolica-Martiali sententiam convellere, & omni conatu demonstrare, quod mineræ, a quibus acidularum sapor aliaque attributa dependent, sint tantum Ferrum & Alumen: ita ut Vitriolum seu Chalcanthum in illis nec deprehendatur, nec deprehendi possit. Idque ex eo probare nititur, quod Vitriolum alteret, corrumpat, & in Cuprum convertat ferrum; cum ex opposito, ex alumine oriatur aciditas aquarum ferruginosarum, & alumen ac ferrum mutua conspirent sympathia, parili modo, ac Vitriolum cum Cupro conspirare soleat. Absolvitur his fere tota scripti pars prima, in qua tamen simul specialius in acidularum Pruvinearum in Gallia, (non neglectis aliarum acidularum plurium, præsertim in Gallia obviarum, scrutiniis) & Spadanarum compositionem inquiritur, eaque dicta ratione explicatur; hac tamen observata differentia, quod Pruvineæ istæ plus de ferro participent, Spadanæ vero Alumine ditiores existant. Subjunguntur his facultates Pruvinearum, plurium exemplorum enumeratione confirmatæ, cum debito sub eorum usu Diætæ regimine.

Haud æque arrisit omnibus recensita Authoris hypothesis, cum haud tanta Vitriolum inter & ferrum disparitas esse videatur, quin vitriolum promiscue nunc ferreum, nunc cupreum sit, prout scilicet idem spiritus sulphuris embryonati acidus, mineram vel ferri vel cupri roserit: & præcipitatio quidem Vitrioli ferrei ab illo cupri, nulla

nulla vero mutatio ferri in cuprum locum obtineat. Plures itaque eruditi in Galliis Medici novitias istas Autoris opiniones evertere moliti sunt, indeque sua dubia ac objectiones per epistolare commercium cum Autore communicarunt, quibus is ipse debitis responsis satisfacere annisus est; quales literariæ contentiones tantum non totam secundam partem scripti hujus constituunt. Utut præter easdem, ob argumenti convenientiam, excutiantur simul *Observationes circa aquas minerales plurium Galliæ Provinciarum, coram Academia Regia scientiarum, anno 1670. & 1671.* factæ, *& anno 1676. Parisiis in 12. a Dn. DuClos*, Consiliario & Medico Regio, Chymiatro longo rerum usu egregio divulgatæ; earumque cum hypothesi sua & conformitatem & difformitatem inprimis expendat Auctor.

SPIRITUS NITRO-AEREI OPERATIONES in Microcosmo. Illustrissimo & Amplissimo Senatui Imolensi *Ludov. Maria Barberius*, Imolensis, Phil. & Med. Doctor D D. D.

Bononiæ M. DC. LXXX. in 12.

CUm aliis seculi hujus scriptoribus Spiritum quendam in aere nitrosum Auctor hic supponens, ejus vim in potissimis actionibus animalibus quinque Exercitationibus declarare contendit. Quarum *Prima* aeris inspirati aliquam portionem, sc. Spiritum Nitro-Aereum, sanguinem subingredi, & adultis æque ac fœtui vitam conservare, contra *Highmorum* aliquot ratiociniis docet, simulque respirationis modum explicat. In *Secunda* Autor digestionem ventriculi eidem Spiritui Nitro-Aereo in acceptis refert, quatenus Spiritus animales, (quos de Spiritus illius prosapia pronunciat, non tantum a sanguine inter respirandum absorpti, sed ex aere immediate quoque per processus mammillares ad cerebri interiora derivati) cum sulphure alimentorum effervescentes, hæc fermentare sibi persuadet: adeoque quam alii acido ventriculi, alii fermentationi assumptorum, coctionem primam tribuit, rejicit, acidum quamvis seu sal fluidum, ex reliquiis alimentorum prodiens atq; ventriculi tunicas vellicans, famem efficere concedens. Qua occasione ebrietatem a solo Spirituum ani-

ma-

malium, ventriculo nimia aſſumptorum atque hauſtorum copia gravato ſuccurrentium, defectu, paradoxe ſatis ac invitis hactenus Scholarum hypotheſibus contingere aſſerit, hincque mictionis in potatoribus repentinæ, refectionis ab alimentorum aſſumptione ſubitaneæ, ac ſomni ebrioſorum ætiologias tradit. Non minus tamen Spiritum illum Nitro-Aereum extra ventriculum quoque, v.g. in glandulis ac cerebro, digeſtoris munere fungi, potiſſimum tamen ovi atque fœtus vitaliſationem, item plantarum vegetationem, præſtare comprobat. Porro, ſc. in Exercitatione *tertia*, Spiritus animales, ſeu Spiritum Nitro-Aereum, nutritioni præeſſe, diverſis argumentis declarat, quatenus ille cum ſanguinis ſulphure ſeu concreſcibilis hujus ſucci tenuiore parte efferveſcens, hanc poris partium alendarum impellat: ſatisfaciens ſimul partim illis, qui, quod nervi a ligatura injecta haud intumeſcant, ejus per hos corporalem influxum negare præſumunt, partim iis, qui ſanguinem potius, quam ſerum hujus gelatinoſum, alimentum partium propinquius autumant: tandemque modum ſuggerit, quo idem Spiritus Nitro-Aereus, a quo vegetabilia quoque nutritionem ſui petere ex antecedentibus ſupponit, horum nutrimento aliam, ac animalium alimoniæ, formam inducat, diverſimode ſcil. in diverſis corporum ſpeciebus modificatus. In *quarta* omnes ſanguinis depurationes in glandulis a Spiritu eodem, tanquam a fermento ſalinas ejus particulas præcipitante, adeoque in epate quoque, perfici; ac in *quinta* nec Epar, nec Cor, nec ſanguinem, ſed Spiritum illum Nitro-Aereum, in pulmonibus huic commixtum, ſanguificare aliquot argumentis evincere conatur. Quibus demum *Diſſertationem quandam Epiſtolicam* Scipioni Saxatello Comiti nuncupatam, de pororum biliariorum ac bilis uſu & motu annectit, huic vim in inteſtinis præcipitatoriam ex hypotheſi Sylvii & Graefii adſcribens.

LA MANIERE D' AMOLIR LES OS ET DE faire cuire toutes ſortes de viandes en fort peu de temps, & a peu de frais. Par Mr. Papin. à Pariſ. 1682. in 12.

Ratio emolliendi ossa, ac omnis generis esculenta quam minimo temporis spatio, & quam minimis sumptibus coquendi. Auctore Dionysio Papino.

Parisiis 1682. in 12.

EX Anglico sermone in Gallicum translatus hic libellus est, cujus summam, una cum machinarum huc spectantium figuris, jam Calendis Aprilis hujus anni exhibuimus. Pag. Actorum 105. sqq. *Ast non dissimulandum tamen, quod Interpres Gallus visus sibi fuerit faciliorem multo, ac magis commodam, minusque sumptuosam machinæ componendæ rationem invenisse: quam ut ipse calci opusculi hujus subjunxit, ita nos Benevolo Lectori hoc loco, & Latino quidem sermone, communicare non dubitavimus.*

TAB. XV. Figura I, literis GG, FF signata Cylindrum cavum exhibet, in quo fructus, legumina, pisces, carnes, & ossa ad gelatinam parandam, coquuntur. Cylindrus ille ex metallo est, ejusque altitudo unius pedis Regii; diameter quatuor pollicum; corona seu fascia ambiens GG quatuor lineolas crassa, tantundemque prominens.

Fig. II. signata H repræsentat operculum ex ære fusum, tres lineolas crassum, aliquantulum fornicatum, Cylindro cavo GG, FF imponendum.

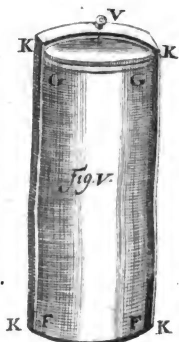
Fig. III, literis K, V, K:K, L, K notata genus quoddam receptaculi ferrei sistit.

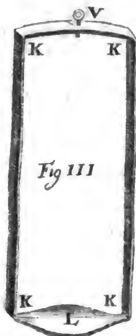
Fig. IV, N bractea ferrea est, quatuor lineolas crassa, fundo receptaculi L imponenda.

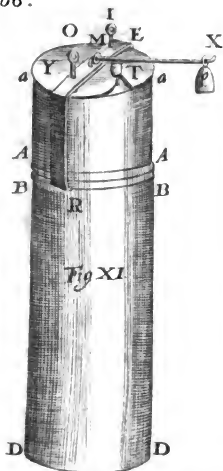
Fig. V, KVK, GGK, FFK Cylindrum cavum figuræ I exhibet, receptaculo figuræ III immissum. Operculum H ori GG valide per cochleam V imprimitur, magno stylo ferreo, qualem figura IX sistit, vertendam.

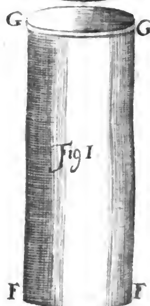
Fig. VI, BB, DD notata est Cylindrus cavus ex ære fusus. Ejus corona seu fascia ambiens BB sex lineolas alta est, ac totidem lineolas projicitur: fundus quatuor circiter lineolas crassus est, ne per vim internæ pressionis cedere possit, quando machina figuræ XI ardentibus carbonibus imposita est. Concavitas Cylindri BD figuræ VI unum pedem ac pollicem unum profunda est; latitudinis vero ejus diameter quinque pollices ac dimidium continet, ad totam machinam

TAB.XV. ad A: 1682 pag. 306.

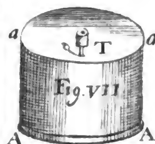

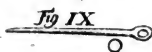

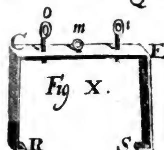

Fig. II.

Fig IV.

nam figuræ V recipiendam, quæ super circulum tomento refertum seu coronam stramineam fundo DD imponitur.

Fig. VII, a, T, a, AA Cylindrum ex ære fusum exhibet, cavum ac inversum, ut Cylindro cavo BB, DD figuræ VI pro operculo esse possit, ceu in figura XI videre est. Diameter illius æqualis est diametro Cylindri cavi BB: altitudo duorum pollicum ac dimidii: corona seu projectura AA sex lineolas alta est, toditemque extat. Canalis T ex ære fusus est, & fundo aa operculi aa, AA, per quem trajicitur, conferruminatus, cujus usus talis est, qualem Dn. Papinus descripsit.

Fig. VIII, Y bractea ferrea est quatuor lineolas crassa, & in medio aliquantum convexa, in Z vero eum in finem incisa, ut imposita fundo *aa* operculi *aa*, AA, canalem T, ut in figura XI patet, recipiat. Ista bractea facit ad operculum *aa*, AA premendum, & cum Cylindro BB, DD per cochleas O, I, firmissime jungendum, ceu figura XI docet.

Fig. IX, Q stylum ferreum notat vertendis cochleis destinatum.

Fig. X, literis RC, o m i, ES notata, cusa est ad formam duplicis regulæ angularis, cujus extremitates in uncos rectangulos desinunt, quorum unusquisque dimidium pollicem introrsum extat. Isti unci corpus Cylindri AA, BB figuræ VI arcte subter projectura seu fascia prominente BB constringunt. Denique per duas cochleas O, I, stylo ferreo figuræ IX in cochlidiis fasciæ ferreæ CE vertendas, operculum *aa*, AA figuræ VII constringitur, & arctissime orificio BB Cylindri BB, DD conjungitur; sicut id omne ex Figura XI apparet.

Duplex illa regula angularis RCES fibulam parvam M continet, qua, Figura XI indice, vectis seu planum illud repagulum MTX inuncatur, quod per gravitatem suam & pondus P inservit premendæ chartæ, quæ ori canalis T bene occludendo imponitur eum in finem, ne dum machina carbonibus ardentibus imposita est, evadere quicquam aut exhalare possit.

Duplex illa regula angularis uncinata ubique sesquipollicem lata, ac dimidium pollicem crassa est, ejusque unci R S dimidium pollicem ad minimum introrsum projiciuntur. Latitudo seu distantia inter latera CR, ES, æqualis est diametro coronarum seu projecturarum AA, BB, quas complectitur: At distantia RS inter extremitates seu cuspides uncorum, præcise respondet diametro Cylindri BB, DD.

quem fubter coronam feu projecturam B B dimidium pollicem ex omni parte extentam complecti debet. Altitudo duplicis hujus regulæ angularis quatuor circiter pollicum eft, ut complecti poffit projecturam BB, totum item operculum aa, AA, & bracteam Y, in quam incidunt cufpides cochlearum OI, in cochlidiis partis horizontalis CE, duplicis regulæ angularis RC, O MI, ES, vertendarum.

Deprehendi poftea, (*ita pergit Interpres Gallus*) poffe machinam hanc adhuc facili ori & minus fumptuofa ratione fieri; fequenti fcilicet. Pofito quod Cylindrus cavus ex ære fufus figuræ VI, literis BB : DD notatus, profundus fatis fit ad recipiendam omnino totam machinam figuræ V, literis KVK, GG, KFFK fignatam: non habebis opus operculo cylindraceo cavo figuræ VII. Sufficiet enim laminam habere æream tres aut quatuor lineolas craffam, cujus diameter fit æqualis diametro BB Cylindri cavi ex ære fufi, inclufa illius projectura. Illa enim lamina pro operculo futura eft Cylindro cavo AA, BB figuræ VI & XI, per quam canalis ex ære fufus T agitur, illique conferruminatur. Ita fimul femelque machina AA, BB aqua impletur & lamina fua operitur: cui cum impofita fuerit lamina altera incifa YZ figuræ VIII, duplex illa regula angularis RC, OMI, ES applicanda eft &c.

INSIGNIS ET CURIOSA LUTETIÆ Parifiorum nuper reperta Antiquitas, expofita a Claudio Molinetto Canon. Sanctæ Genovefæ:

E Gallico in Latinum idioma translata.

TAB. XVI. Dum in ædibus prope S. Euftachium extruendis operas exercet Dn. Berrier, prope hortum reperta funt fundamenta mœniorum quibus fine dubio fuperftructum olim fuerat vetuftiffimum & magnificum ædificium, Templum forte vel palatium quoddam. Nam cum terra effoderetur, mutilum in ea inventum eft caput mulieris, cujus hic effigiem exhibemus, quod ex metallo conflatum & affabre factum fpeciem referebat humana paulo majorem, geftans fuper caput turrim, & oculis defectum, forte quod ex argento hi conflati fuiffent, ceu

ceu in veteribus statuis plerisque deprehendere licet. Hoc cum in Bibliotheca Abbatis Berrerii vidissem, rei nummariæ arte edoctus caput isthoc existimavi fuisse Deæ, quam Lutetiarum tutelarem olim habuerint Gentiles: multi quippe Græci inveniuntur nummi veteres, qui signatum habent caput fœmininum cum turribus & adjectum nomen urbis, v. g. Ἀντιοχέων, Λαοδικαίων. Cumque attentius cogitassem, quænam ex Dearum numero olim a Gentilibus qui hæc loca habitarunt, culta fuerit, *Isidem* deprehendisse mihi visus sum: tum quod hæc imago turrim in capite referat, tum quod constet eam hic locorum priscis temporibus fuisse cultam. E multis quidem autoribus manifestum est, Deam, quæ apud Græcos Jo dicta est, & Ægyptiis Isidis nomine venit, a Romanis sub Cybeles nomine cultam fuisse, quæ nil aliud quam Terra est & Natura ipsa: quam Ægyptii conjugem commenti sunt Osiridis, qui erat Sol, a quo fœcunda ista redderetur & Mater omnium quæ e largo ipsius sinu prodeunt. Hæc mens est Plutarchi & Apuleji, quorum hic Lib. VI. Metamorph. Isidem sic loquentem introduxit: *Rerum Natura parens sum, elementorum Domina;* & Macrobius: *Neque aliud esse Osirim quam Solem, & Isim quam Terram diximus, naturamque rerum.* Sane tanta similitudo est imaginum, qua Veteres geminas Deas has retulerunt, Isidem Ægyptii, Romani Cybelem, ut utramque esse eandem facile intelligi possit: & fatetur ipse Apulejus, *ejus nomen circum, multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo, totum venerari Orbem.* Isidem autem Ægyptiorum fuisse reginam, quæ cum marito Osiride regnaverit sub tempora Israelitarum [illegible]terum, navium & velorum invenerit usum, in longissime remota & barbara regna penetrarit, quorum populos Deorum religionem & agriculturam docuerit, e Tacito clarum est, qui simul docet, *signum* hujus Deæ *in modum liburnæ figuratum fuisse*, procul dubio in memoriam repertæ & traditæ ab ea navigandi artis. Habemus certe nummos Ægyptios Juliani Cæsaris, in quibus ipsa navi insidens cernitur; & apud Kircherum ac alibi reperiuntur ejus imagines, quibus ipsa manu navim gestare refertur. Quocirca cum quidam rationem insignium urbis Parisiorum, quæ navim exhibent, invenire non possent, ea æque ac nomen Parisiorum ab Iside petiere. Crediderunt enim nomen urbis Græcum esse, & παρὰ Ἶσις quasi juxta Isidis templum late celebratum extructam eam notare. Statuendum igitur, quod & vulgo

 cre-

creditum est, templum fuisse dicatum isti Deæ in isthac regione, quæ hodie ad Abbatiam S. Germani de Pratis pertinet. Duravit sane istud usque dum Christiana religio in Gallia reciperetur: & cum destrueretur fanum, servata tamen fuit imago Isidis adorata Gentilibus, repositaque in angulum quendam ædis S. Germani de Pratis, cum ea extrueretur a Childeberto dedicata S. Vincentio, ut tropæi loco esset devictæ idololatriæ & per Christianam religionem eversæ. Superfuit autem ad annum usque MDXIV, quo cum Cardinalis Brisonettus istius Ecclesiæ Abbas rescivisset, a muliere quadam simplici per temerariam superstitionem idolo isti candelas dedicatas & oblatas fuisse, loco istud dejicere & confringere jussit, ceu narrat Brevillius in Antiquitatibus Parisinis: qui se a Fratribus id audivisse memorat, imaginem eam jussu Cardinalis confringi sibi visam narrantibus. Titulus etiam Fundationis Abbatiæ S. Germani in honorem S. Vincentii a Childeberto factæ indicat, exædificatum fuisse istud templum *in urbe Parisiaca prope muros civitatis in terra, quæ adspicit ad Fiscum Isiacensem.* Ut adeo dubitandi nullus relinquatur locus, Isidis Parisiorum tutelaris Deæ imaginem esse, quæ terra effossa in Bibliotheca S. Genovefæ nunc asservatur.

MOYENS SEURS ET HONNESTES pour la Conversion de tous les Heretiques, & Avis & Expediens salutaires pour la Reformation de l' Eglise,
en deux Tomes.
A Cologne Anno M DC LXXXI.

Media certa & honesta pro conversione omnium Hæreticorum, nec non Monita & consilia salutaria pro Reformatione Ecclesiæ. Tomi duo.
Coloniæ 1681. in 12.

Autor hujus libelli, qui nomen suum celat, & Romano-Catholicæ Religioni videri vult addictus, ante triginta & quod excurrit annos, si præfationi fides habenda, Romam venit; ubi cum in Aula Papali, cujus major ex longinquo reverentia fuerat, multa a Christi

a Christi & Apostolorũ regulis & exemplis aliena animadvertisset; infallibilem illam, quam hactenus imaginatus fuerat, Romani Pontificis autoritatem suspectam habuit, & de religione sua, cujus illa centrum & præcipuum fundamentum est, dubitare cœpit. Hunc autem animi fluctuantis æstum ut sedaret, in Religionis Christianæ principia paulo diligentius inquirere decrevit, eoque consilio Novi Testamenti libros duabus vicibus attentissime perlegit, in quibus tantũ abfuit, ut de Papa ejusq; supremo dominio vel unicum verbulum deprehenderet, ut potius Mysticum Ecclesiæ corpus a solo Christo tanquam unico capite dependere, omniaque Christi & Apostolorum dicta & facta ad pietatem, charitatem, castitatem, humilitatem ac mundi contemptum composita, a Romanæ Curiæ instituto atque moribus maximopere dissentire, e Sacris illis paginis cognosceret. Quamobrem contubernalem suum Abbatem quendam Gallicum, a quo Novum Testamentum mutuum acceperat, de perplexis animi sui dubiis consuluit, qui ipsi Bellarminum celeberrimum Monarchiæ Papalis promachum legendum commendavit. At ne hic quidem affligentes animum scrupulos legenti eximere sufficit. Nihil enim præter contorta quædam Scripturæ loca & rationes nonnullas humanas, quæ perito rerum æstimatori fucum facere minime possent, in vasto illo opere invenit. Postea in Germaniam profectus ad Patrum lectionem animum intendit, & eorum scripta diligenter perlustravit, ut primam Papatûs originem investigaret, quem tandem a Religione Catholica separandum & plane abolendum esse, animo suo firmiter persuasit, spe non incerta fretus, hac ratione Græcos & Protestantes, qui non aliam ob causam, quam ob Romani Pontificis tyrannidem ab Ecclesia secesserint, cum aliis hæreticis & infidelibus ad Ecclesiæ communionem redituros esse. Quamvis autem potentiam Papatus per S. Scripturæ ignorantiam, & Clericorum multitudinem, & beneficiorum temporalium respectum firmiores radices egisse intelligeret, quam ut desperatæ seculi sui miseriæ se profuturum sperare posset; animum tamen suum non sine gravi indignatione & acerbis querelis bipartito hoc libello edito exonerare voluit. Cujus prior pars tribus capitibus absoluta, Papatum nec in S. Literis fundari, c. 1; nec in Ecclesia primitiva viguisse, c. 2; nec Ecclesiæ quicquam conducere, sed potius malorum omnium fontem esse, c. 3. demonstrare instituit, & simul ad ea, quæ vel e Sacro Codice, vel e Patrum

patrum ſcriptis, vel e Ratione Status, pro ſtabilienda Papali Monarchia depromuntur argumenta, in ſingulis capitibus reſpondet. Altera autem pars, quam Autor imperfectam & minus conſummatam reliquit, a Cardinalibus ad Epiſcopos & reliquos Clericos progrediens, viam ac rationem Eccleſiam reformandi ſubminiſtrat, varios abuſus per longam conſuetudinem inveteratos perſtringit, & poſtremo loco de diverſis punctis religionis negotium attinentibus ſuam ſententiam & judicium ſubnectit.

PRODROMUS CORPORIS THEOLOGIÆ, quo tota fidei ac morum doctrina, hiſtoria item & Prophetia, methodo pariter ac verbis ſanis, ſecundum rerum Vet. Teſt. illisque reſpondentium Novi ſeriem multifariam aſſeruntur, atque ſic veritates Divinæ omnes in luce integraque SS. literæ in arce collocantur.

Hagæ Comitum apud Arnoldum Leers, A. 1682. in 4.

POſtquam Coccejaniſmus ortus fuit in Belgio, Theologi ejus in duas abierunt factiones, quarum altera illum propagavit, altera oppugnavit. Neutri vero Autor hujus Scripti Anonymus ex toto videtur addictus eſſe, ſed novam potius ſectam, ſicuti novum Theologiæ Corpus, cui hunc præmittit prodromum, condere velle. Tametſi namque per majorem Libri partem totus in eo eſt, ut ad Scripturam doctrinas fidei referat unice aut videatur referre, imitatus in hoc Nobilis Exegetæ Cocceji ſtudium Biblicum; quem magni etiam æſtimat, ſæpiusque expreſſo, ſuppreſſo vero nomine ſub titulo Magni Commentatoris Novi allegat; quanquam etiam V. & N. T. in certa intervalla diſtinguit, quod & Coccejus fecerat ante eum; aperte tamen ab hoc in eo abit, quod intervalla illa ſtatim in creatione præſigurata eſſe dicit. Coccejus in V.T. ſex agnoſcit periodos, in N. ſeptem. Illas primum Bileamo Numer. XXIII & XXIV revelatas & a Moſe Deut. XXX. 1. obſervatas eſſe; ad has e ſcriptis V.T. duo Cantica, alterum Moſis Deuteron. XXXII, alterum Salomonis ex toto, reliquas Prophetias ex parte referri debere putat. Noſter vero V. pariter atque N.T. in ſex diſtribuit periodos, quas cum ſex diebus creationis a cap. 18. usque ad 25. confert:

fert; creationem hinc a Mose descriptam vocans creationem propriam: duo vero tempora V.& N.T.duas creationes Mysticas; quibus etiam geminam mysticam quietem, quæ propriæ in Sabbatho primo non sit absimilis,cap. 25. subjungit. Unde conjicere licet, totum Theologiæ Corpus, quod promittit, futurum esse Mysticum, tale scilicet, qualis hic est ejus Prodromus,si ad ultimam ejus analysin aut scopum, ceu par est,respiciatur.

PETRI ALLINGÆ VIS VERITATI ILlata repulsa: seu Exercitationes Pacificæ ad nonnullas quæstiones problematicas quæ hodie moventur, de testamentis & œconomia fœderum Dei. Accedit Responsum ad nuperum D. Leydekkeri Apologeticum.

Amstelodami ap. Henricum Wetstenium, A.1682.4.

TOtus est hic Autor præsente anno in edendis Exercitationibus pacificis; quarum primæ sub titulo *Facis diffidii extinctæ* nuper prodierunt, relatæ a nobis Mense Majo p. 160: jam sequuntur alteræ, *Vis veritati illata repulsa* dictæ. Illæ partim Cartesii, partim Cocceji; hæ solius Cocceji sententias nonnullas de testamentis & œconomia fœderum Dei defendunt; & quidem adversus Melchiorem Leydekkerum, Professorem Ultrajectinum. Unde, tametsi Exercitationes Pacificæ dicantur, revera tamen sunt Polemicæ, quibus lites illæ, nisi pugnando, non componentur. Quo observato, non opus est οἰκονομίαν Libri plenius delineare. Dedit eam, quoad fieri potest de hujusmodi scripto, Autor ipse in præfatione sequentibus verbis: *Non est, quod multa dicam de hoc meo opere. Examino omnia, quæ Professor* (Leydekkerus, cum Allinga sit Pastor paganus; hinc titulus officii, loco nominis sæpius positus,) *veritati opposuit, fraudes Viri detego, sententiam nostram plurimis rationibus munio, ac objectiones Professoris solvo. Pro veritate thesium nostrarum pugno, alio loco acturus de antiquitate.* Hæc autem omnia pertractata sunt 24. capitibus: quibus adjicitur *Responsum ad nuperum D. Leydekkeri Apologeticum*, quod hic pro Face Veritatis in lucem publicam emiserat. In illo vero brevissimus est Allinga, ratus se una plagula totam rem conficere posse; inprimis

cum Leydekkerus etiam brevitati, non absque saltu, quem ipsi imputat, studuerit.

MYSTERIUM ARTIS STEGANOGRAphicæ Novissimum, modum omnes Epistolas, aliaque scripta incognita, Characteribus furtivis exarata, in omnibus Linguis, præsertim Latina, Germanica, Gallica, Italica expedite solvendi pandens: ex Musæo

M. Ludovici Henrici Hilleri, Diaconi Eslingensis.

Ulmæ A. 1682. in 8.

ARtem Steganographicam perfecturus Auctor, initio præfationis profitetur, se illam tradere, in quantum ejusdem beneficio omnes epistolæ & scripturæ, quibuscunque characteribus incognitis, notis Arithmeticis, Chymicis, Astronomicis exaratæ solvi possint. Ad quam definitionem annotat; 1. Se aliter tradere, quam Trithemium, Schottum aliosque, qui magis occupati sunt in concinnandis Alphabetis variis modisque occulte scribendi, quam solvendi. 2. aliter quoque se agere, ac illi, qui per sententias scribunt, vel, qui sumunt unum tantum vel duo vel tria vocabula, exque iis sententiis occultas formant scripturas. 3. explicare se non omnium scripturarum solutionem, etiam illarum, quæ ex pluribus alphabetis compositæ sunt, sed quæ ex uno eodemque alphabeto sunt contextæ. 4. sub characteribus comprehendi non solum Ciphras, Medicas, Chymicas notas, qualescunque fingi possint ab ingenio humano, sed etiam integra vocabula sive Arabica, sive Latina, sive Germanica loco literarum alphabeticarũ usurpata, etiam signa, picturas, res ipsas pro vocabulis adhibitas. Deinde de origine & progressu Steganographiæ disserens commemorat Ciceronem, Cæsarem, Augustum occulte scripsisse, non tamen quæ scripserant solvere potuisse, nisi prius inter se convenissent: Judæorum Temuram, quæ inter species tredecim Cabalæ in nonnullis Scripturæ locis reperiri creditur, ad Steganographiam pertinere: Recentiori ævo Trithemium Abbatem Sponheimensem Steganographiam scripsisse, illustratam nostro seculo augusto Gustavi Seleni Commentario. Post Trithemium Portam Neapolitanum Medicum collocat, cujus quinq; libri de occultis Literarum Notis Argentorati an. 1606.

1606. ſatis vitioſe excuſi ſunt. Poſt illum Steganologia & Steganographia edita eſt a Reſene Gibronte Runeclus Hanedi, id eſt, per anagramma Daniel Schwenter Noribergenſe. Hunc ſecutum eſſe Harsdorfferum Myſterio Steganographico clarum, ait: Agmen claudere Caſpari Schotti Jeſuitæ Scholam Steganographicam.

Ipſe Liber continet XII. capita. (1) Diſcernere docet idioma, quo occulte ſcriptum conſtat. (2) Proprietates ſingularum Literarum Linguæ Latinæ ducentis Regulis exemplis applicatas complectitur. (3) Refutat Joh. Baptiſtæ Portæ lib. 3. (4) Danielis Schvventeri methodum Scripturas Latinas ſolvendi refellit. (5) Harsdorfferi Myſterium Steganographicum explicat. (6) Caſpari Schotti Jeſuitæ Scholam Steganographicam examinat. (7) Germanicæ Linguæ Regulas tractat. (8) Eemplum Germanicum proponit. (9) Schvventerum in Germanica lingua refellit. (10) Gallicæ linguæ Regulas cum exemplis exhibet. (11) Regulas Linguæ Italicæ cum exemplo continet. (12) Reciproca ſeu cancrina vocabula, quæ retrorſum lecta ſeipſa generant, Latina, Germanica, Gallica, Italica enumerat; ex quorum recenſione obſervat, Latinam Linguam plurimas habere ejusmodi voces, & non aliam magis idoneam componendis verſibus reciprocis ſeu cancrinis, quia conſonantes & vocales ejusdem linguæ ut plurimum alternant.

PAN-SOPHIA ENCHIRETICA

ſeu

Philoſophia Univerſalis Experimentalis in Academia Moyſis primum per ſex prima capita Libri primi Geneſeos tradita, demum per ignem examinata & probata, ſtante poſt tabulam Arnoldo Bachimio Denſtonio Coſmoſopho Auctore.

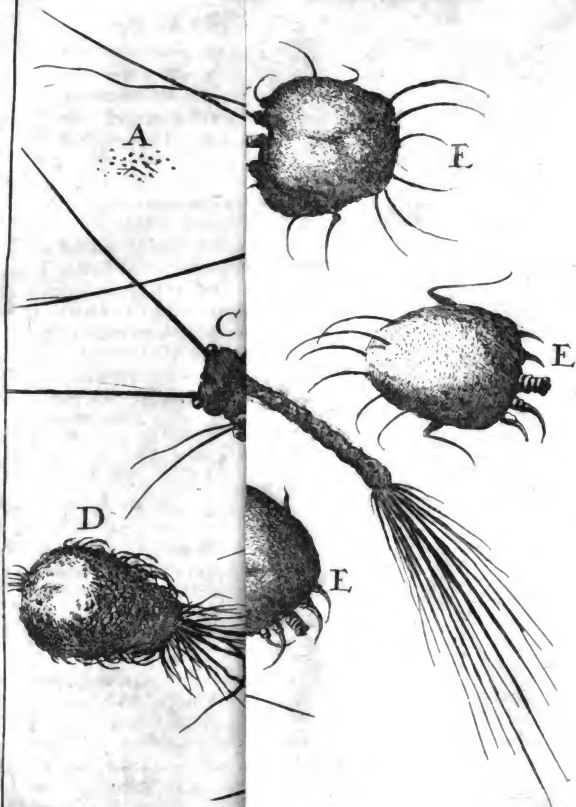
Norimbergæ Anno 1682. in 12.

QUisquis eſt Auctor Libelli titulo valde anguſto, Helmontiana dogmata præcipue ſequitur, eademque magis perſpicuis & aptis notionibus Philoſophicis exprimit & ornat. In Chemia non mediocrem præ ſe fert experientiam, ex qua naturam mineralium inprimis explicat, atq; paſſim aliorum in illa arte errores caſtigat. Mode-

ſtiam recentiorum Philoſophorum æmulatur, cum non pro decretis ſed hypotheſibus ſua venditat. Cæterum quæ de hominis integri ſtatu, lapſu, formatione Corporis Chriſti, excitatique ex mortuis natura & qualitatibus, noſtrorumque poſt univerſalem reſurrectionem corporum conditione tradidit, nec Theologis Fidei Romanæ, quam profitetur ſe nullis dictis ſuis velle læſam, placebunt.

OBSERVATIO MEDICA I.
De
Crinonibus ſeu Comedonibus Infantum.

INcognitus & indictus Antiquioribus fuit Morbus, cujus paſſim ſuperiori ac hodierno ſeculo a Medicis non minus, quam medicaſtris mulierculis fit mentio, & ab iſtis quidem Morbus Pilaris Infantum communiter appellatur, ſpeciatim autem *Crinonum*, item *Comedonum* nomine venit; Germanis Miteſſer audit. Contabeſcunt infantes paulatim, inſomnes redduntur, & inquieti, & inſignem ſimul pruritum corporis pati videntur: quod ſi in balneo rite tractentur, corpuſcula pilorum craſſiorum inſtar denſa & ſpiſſa (unde ſimilitudinis ratione, Crinonum nomen) e poris corporis prominent, quæ pro animalculis intercutanea loca inhabitantibus (unde Comedonum nomen, quaſi vermium alimentum infantum depaſcentium) ab aliis habita fuerunt, quibus una alterave vice ablatis, melius habere infantes obſervantur. Utrum itaque cenſui excrementorum ſpiſſiorum tertiæ coctionis, an vero animantium generi adſcribendum ſit iſtud extra cutim prominens, diutius controverſum fuit, prout ſcil. fieri in naturalibus amat, ubi ſolis rationibus, citra experientiæ armaturam pugna inſtituitur. Hæc tandem rerum magiſtra litem diremit, oſtendendo Microſcopiorum ope manifeſte, eſſe revera animalcula viva, quicquid ſpiſſorum iſtorum capillorum facie ſubinde compareat. Coloris obſervantur ſubcinericei & plus minus nigricantis, cornubus ſeu potius antennis binis longe prominentibus inſtructi, oculis rotundis grandiuſculis cum cauda oblonga in fine villoſa; paucis, aſpectu ſatis horridi, prout ex
TAB. XVII. *TAB.* XVI. conſpici poteſt: in qua Fig. A magnitudinem nativam, prout nudo oculo ſe exhibet, repræſentat: Fig. B. vero Crinonem integrum

A
C
D
E
E
E

grum, accurate obſervatum, reſupinato ſitu collocatum: Fig. CC. eosdem crinones, prono corpore delineatos, ſed ſub ſeparatione a cute, cauda truncatos. Nam non tantum propter moroſitatem puerorum, difficulter ſeparari poſſunt, ſed ob exilitatem etiam ac teneritudinem vix integri obtineri, quin faciliimo attritu vitientur: id quod in Fig. D. contigit. Pueri ſunt, & infantes in quibus frequentiꝰ naſci ſolent, quorum, brachia, & inprimis dorſum, ſive totum, ſive interſcapilium tantum crura, maxime tamen ipſam ſcapularum regionem ſolent occupare. Sed quæ huc ſpectant alia, curioſo lectore digna, prolixius, pro uſu inprimis Medico, expoſuit Erud. *Georgius Hieronymus Velſchius*, in Exercitatione de *Vermiculis Capillaribus Infantum*, in qua omne id, quicquid pro uſu tam theoretico quam practico deſiderari poteſt, ex quibusvis Scriptoribus in unum faſciculum concinne collectum exhibetur, adeo ut unus hic autor quorumvis aliorum vices commode supplere queat. Annexa eſt dicta Exercitatio iſti *de Vena Medinenſi* laborioſe & accurate conſcriptæ, & anno 1674. Auguſtæ Vindel. in quarto primitus, ſub auſpiciis Claudiæ Felicis Imperatricis, luci publicæ expoſitæ.

OBSERVATIO MEDICA II.
De Sironibus.

Alii longe a *Crinonibus* ſunt *Sirones* ſeu *Cirones*, vermiculi ſcilicet minuti, quaſi pediculares, in puſtulis ſeroſis prurientibus, ſub cuticula manuum inprimis & pedum, ſubſiſtentes. Germanis Seuren/ item Reitlieſen vocari ſolent. Minus de his diſceptatum fuit, animalculorum claſſi an aſſociandi, ſiquidem hoc jam olim ſubtili *Scaligero Exerc. 194. de Subtil. num. 7.* extra dubitationis aleam poſitum fuit: qui tamen ipſis formam nullam expreſſam eſſe aſſerit, quæ Microſcopiorum ope diſtincte ſatis & accurate conſpici poteſt, ſecundum eam faciem, quam Tabul. XVI fig. EEE repræſentat. Colore ſunt albicante, & pedibus exceptis, qui propius intuenti nigricare videntur: pedibus ſex inſtructi ſunt, binis utrinq; mox juxta caput poſitis, quibus talparum ritu cuniculos ſub cuticula agere, & oblongos non raro quaſi ſulcos trahere, ſimulq; moleſtiſſimum pruritum excitare videntur. Num

dorsum sit squamosum, seu squamis coopertum, prout quidem affirmat *Dn. Robaultus Tract. Physic. part. 1. c. 21.* definire nolumus, illo præstantiore dubio procul microscopio instructo. Mirum de cætero est, quantas molestias tam pusillum animal homini excitare queat, quas stupenda historia pluribus explicat *Moufetus* in *Theatr. Insect. lib. 2. cap. 24. &c.*

LETTRE à M. L. A. D. C. DOCTEUR DE Sorbonne; ou il est prouvé par plusieurs raisons tirées de la Philosophie & de la Theologie, que les Cometes ne sont point le presage d'aucun malheur: avec plusieurs Reflexions Morales & Politiques, & plusieurs Observations Historiques; & la Refutation de quelques erreurs populaires.

a Cologne Anno 1682. in 12.

Epistola ad Doctorem Sorbonicum; in qua multis rationibus e Philosophia & Theologia depromtis probatur, Cometas nequaquam ullius calamitatis esse prænuncios: pluribus adjectis Observationibus ethicis & politicis, annotationibus item historicis; & Confutatione errorum quorundam vulgarium.

Coloniæ (verius Amstelodami) 1681. in 12.

MAgna in varietate & dissensione sunt Philosophorũ sententiæ de Cometarum natura, origine & significatione, inque tanta opinionum diversitate invidiosum non minus quam difficile est sententiã dicere, distractis in partes doctis hominib9. Passim quidẽ ad visum Cometam trepidatur, nec vulgus modo & simpliciores, sed etiã docti prudentesq; subinde sciscitantur ex aliis, quid mali ostentum hoc & quib9 Principibus, populis ac civitatibus portendat? Quod si quis non levib9 rationibus, experientia etiã in hujusmodi rebus quæ sensu atque observatione constant rationes superante, adductus, a communi populariq; opinione, malorum anteambulones Cometas statuente, sibi discedendum

dum censet, is ab aliis, plus æquo ob causarum ignorationem meticulosis, in horrendum gravissimumque impietatis crimen vocatur. Qui vero Cometas propterea accendi in cœlo dicunt, ut sint magnarum calamitatum quæ impendeant prænuncii, & in hanc rem varios eventus & veterum Poetarum Historiarumque testimonia afferunt, sacras etiam literas in partes trahunt, superstitionis damnantur ab iis, qui lubrico aut nullo niti fundamento, cum terrores illos ac metus, tum quæ passim circumferuntur Cometomanticorum hariolationes ac vaticinia ostendunt. Et extant clarissimorum Virorum de Cometarum natura & significatione multi libelli, justa etiam Volumina, quorum quisq; peculiarem & separatam ab aliis rationem inire studuit, ut orbi suam opinionem persuadeat. Hujus Epistolæ autor, qui cum Sorbonæ Theologo sibi rem esse præ se fert, vanam & incertam esse omnem illam ex astris divinationem existimans, nunquam adeo vel argumentis, vel experientia, nedum sacrarum literarum testimonio comprobatum censet, Cometis aliquam præsagiendi vim inesse, ac cum Gassendo non postremum imbecillitatis humanæ argumentum habet, ad ista expavescere, quibus cum res nostræ commercii nihil habent. Mirum putans, cur ne Deo quidem credatur, dum a signis cœli nihil metuendum jubet; qui si Cometam non constituat signum cladis venturæ, nulla in eo aut futurorum notitia aut affectus significandi esse possit: quippe qui viam suam pergat, ut naturalia cætera, cujusq; parum intersit quid humanæ gentes inter se moliantur. Sed cum plerorumque animos alia longe occupaverit opinio, Cometam nimirum certissimum iræ divinæ iminentisq; pœnæ indicium esse: inveteratas autem opiniones, & ab his profectos horrores, quos mentibus hominũ autoritas veterum & communis incussit rumor, erroresque quos longinquitas temporis confirmavit, evellere res magni laboris sit & invidiæ plena: id potissimum studet, ut præconceptis ab opinionibus hominum animos liberet, quibus non sublatis frustra de metu minuendo aliquem sollicitum fore censet. Quoniam autẽ philosophia & ex ea depromta argumenta suspecta admodum sunt, quod in utramq; partem, etiam a veritate, deflectere animos vi rationum subtiliter & argute allatarum valeant, relictis his, ex Theologia, a sapientia & bonitate Dei petitis rationibus, præsagiendi vim Cometis adimere, & populares rationes evertere laboravit: existimans, haud meliori modo jugulũ causæ incidi posse,

quam

quam si ex eodem fundo, cui errores vulgi innituntur, depromtis machinis isti subruantur, & falsa persuasione occupatæ hominum mentes rectiora doceantur. Quod ut obtineat, in hunc modum disserit: Si Cometæ calamitates venturas præsagiunt, vel eas efficiunt ut causæ, vel denotant saltem ut signa. Causæ vero earum esse non possunt; *primum* quia rerum a libero arbitrio hominis dependentium, & fortunæ ludibrio expositarum, ut sunt bella, mutationes Rerumpublicarum & religionis, conspirationes & humanæ societatis eversiones aliæ, causæ sidera esse nequeunt; & statuere hoc velle impium est: *secundo* nec a priori ratio dari potest, quæ Cometas naturalem causam belli, famis pestisve probet; quæcunque enim afferuntur futilia sunt, nec virtutem, qua influant sidera in mundanas res, satis ostendunt: *tertio* a posteriori autem quæ datur & ab experientia ducitur ratio falsa est; nam ab adversa parte magis ea stat, & felicia tempora post cometam evenisse, tristia fuisse cum nullus præluceret cometa, manifestum est. Calamitatibus autem semper premuntur miseri mortales, modo in hoc modo in alio terrarum angulo gravioribus: igitur quandocunq; ortæ sunt hæ stellæ crinitæ, afflicta fuit quædam, nec fortasse una saltem, orbis regio: quando & in posterum orientur, incident in calamitosa tempora, quibus nulla ætas, licet cometa destituatur, caret: ideo nec assignanda sunt cometis qui non faciunt, sed inveniunt hæc mala: *quarto* quia omnes orbis partes, quas sidus hoc afflat, eandem experirentur fortunam, si efficaciam quandam istud haberet & calamitatis causa existeret in hac vel illa provincia. Porro signa tristium temporum non sunt; *primum* quia nullam a natura connexionem cum fortunis regnorum acceperunt, unde homines has istorum ortu denotari intelligere possint: *secundo* nec Deus nobis revelavit, se voluisse hanc significandi vim ipsis indere, peculiarem autem characterem tributum eis esse, nobis non licet fingere: *tertio*, miracula autē Deus non edit quibus confirmetur Idololatria & astrorum cultus, neq; enim peccata mortalium ut aboleantur, alia eaq; majora longe crimina permittit. Hæc omnia Autor prolixe & copiose deduxit, adversantibus argumentis respondit, jucundisque Digressionibus ex civili doctrina & Historia petitis, v.g. de studio quo Gentiles veteres & recentiores, dein Christiani quoq; Astrologiam coluerint, hodieque in eandem ferantur & de ejus vanitate; de fatalibus diebus, nominibꝰ & temporibus

bus; de Lunæ ejusque mutationis effectibus; de Eclipsium natura & circa eas variis hominum opinionibus, Opusculum hoc distinxit: in eo tamen argumento, quod de Miraculis tractat, amplissime se diffudit, & de prodigiis, quæque ex iis oriatur Idololatria; hominum in eam impetu; superstitione tam Gentilium quam Christianorum veterum, & hodienum recepta; cumprimis autem de Atheismo multa haud proletaria disseruit, istum cum Idololatria contulit, & utrum horum majus crimen ac facilius eluendum expendit, nec ad morum vitæque corruptelam illum magis quam hanc ducere probavit; Hinc alia attulit, quibus Domum Austriacam & Hispanos ad universalem Monarchiam, cui *Galliarum Imperium* destinatum aptumque ipsi videtur, minus idoneos fuisse doceat, ac plures amœnas Digressiones inseruit, ut ipse miscellaneas opiniones se congessisse profiteatur. Sub finem Breviarium integri Opusculi exhibet, & argumenta quibus cometarum præsagia elevarit, enumerat, concluditque Cometas eos non esse pro quibus habentur vulgo, sed corpora esse mundo coæva, & juxta motum, quo Deus universi machinam versat, moveri, nobis autem conspiciendos præbere quando determinati sunt, ut oculis nostris se sistant, & tũ pro vario Solis motu radios reflectere, perque refractionem radiorum solarium secundum naturæ leges caudarum speciem præbere. Proscribendos igitur animis timores, & liberandas superstitionis tormento mentes, quas sollicitas metu futurorum perversa de Cometis opinio vulgo cruciet.

OBSERVATIONES MICROSCOPICÆ Antonii Levvenhoek, circa particulas liquorum globosas & animalia in semine insectorum masculino. Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 3. Decembr. 10. Anno 1681. p. 51. sqq. excerpta.

POst Observationes circa globulos spumæ, & sanguinis nuperrime communicatas, feces Vini Germanici examinavi, diluendo eas pro feliciori indagine cum aqua, & observavi eas globulis admodum irregularibus, alios globulos minores, nunc 2, nunc 3, 4, 5, & 6, complexis, consistere. Suspicabar itaque ex hac compositione, perfectam globulorum horum texturam ex simplicioribus globulis coalituram, quod etiam repetiebam ita, in Vino lagenæ incluso fermentante. Hujus

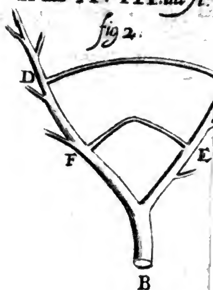
enim feces maximam partem ex talibus globulis constabant, qui ex aliis 6 minoribus, ac illis etiam qui in sanguine aut spuma deprehendi solent magis exiguis, componebantur. In Musto fermentante infinita parvarum bullularum copia, (non absque intuentis tædio) ex vitri locis inæqualibus exurgebat, quæ certatim velut ascendentes amplitudine crescebant, earumque nonnullæ dissilientes in unam largiorem aeream bullam coibant. Perturbabant ascensu suo insigniter Vinum, elevando secum simul globulos, partim perfectos, ut supra ex 6. minoribus, partim imperfectos ex 3, 4, vel 5 tantum compositos, qui tamen a bulla aerea relicti fundum versus recidebant, ita ut interdum globulos istos sextuplices in suas partes divisos cernere liceret. Eadem globulorum divisio in spuma cerevisiæ etiam institui potest: sed globuli sanguinei ex digito meo extracti, cum sint teneriores, promtius coalescendo unicum saltem globulum constituere videbantur. In syrupis fermentantibus, globulos ex 3 aut 4 aliis, sed non ex sex compositos observabam, id quod a densitate liquoris & languido ejus motu procedere videtur. Pro inveniendis hujusmodi globulis in aqua, celerior motus in Phialis angustioribus huic conciliandus. Adeoque in Vitro (Fig. I) ad A aperto, a C ad B aqua pluviali repleto, in D vero aere pleno, quod in conclavi meo tam Solis radiis quam vento pervio seposueram, post 14 dies nudo oculo aliquot particulas, circiter 6 observabam, quæ sub microscopio communi exhibebant rotundas pilas, easque si densius erant conglomeratæ, virides; sed accuratius a me examinatæ, globulos ex aliis 6 minoribus, illis in sanguine similibus, compositos repræsentabant. Quidam horum in alio Vitro observati, præter dictos 6tuplices, alios oviformes ex 12 minoribus concretos exhibebant, una cum parvis pluribus animalculis, inter eosdem natantibus.

TAB. XVIII.

Cum examinare vellem liquorem Venarum lactearum in animalibus, vacca 24 horas jejuna frustrabatur conatum. In Chylo vero agni, largiter pasti, deprehendebam insignem numerum globulorum compressorum ac invicem coagulatorum, ex 2, 3, 4, 5, 6, mnioribus globulis compositorum: altera vero pars non concrescens, tenuis perquam & fluida erat, prioribus compositis globulis intermista: quin & globulorum, plusquam sexies globulis sanguineis minorum, innumerabilis aderat copia, tanquam nil aliud esset chylus, quam hi globuli in tenui glutinosa materia natantes. Eadem phænomena in Vituli chylo, ex

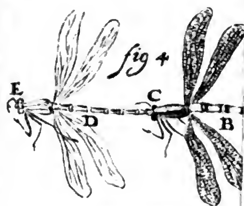
vena

TAB XVIII. ad A:

TAB. XI

vena prope pancreas elicito pariter occurrebant. In lacte calido vaccino reperiebam tantum globulos magnitudine sua sextam globulorum sanguineorum partem æquantes, ut & alios, numero 2, 3, 4, & 5. invicem cohærentes, qui fundum petebant, aliis in summitate natantibus, quos cremorem seu butyrum esse existimo. In Urina ægrotantis propria observabam plures globulos sanguineos copiosis subtilissimis vasculis adhærentes, quasi filia bombycina invicem contexta essent, a quorum extremitatibus secalina grana dependerent: residuum Urinæ repletum erat globulis, magnitudinis sextæ tantum partis globulorum sanguineorum.

Cum examinarem sæpius particulas istas, quæ in nebula particulis aquosis in aere intermistæ sunt, easdem sextam tantum partem globulorum sanguineorum æquare deprehendebam. Descendunt hæ particulæ noctu ex aere, nec confundendæ sunt cum istis, quas vel nudo oculo in radiis solaribus videmus, figuræ perquam irregularis, ut vix binas similes videre liceat, grani arenarii interdum magnitudinis.

Observavi ulterius, sub candelarum deflagratione maculari res quasdam, quatenus scilicet quodvis corpus, dum comburitur, in particulas minutas invisibiles, & ita etiam candela in fluidum per universum aerem dispersum abit, cujus particulæ sextæ tantum parti globulorum sanguineorum respondentes, figuris perquam irregularibus cohærentes, in descensu condensatæ nigras istas maculas exhibent.

Cum existimarem, cor machinam tantum sanguinis circulatoriam esse, hæsitavi diu circa modum, quo ex arteriis sanguis venas subintret; num scilicet id per inosculationem vasorum capillarium fiat. Vasorum itaque horum vestigia eo usque investigabam, donec major sanguinis globulus (compositus scilicet) per arteriam transire recusaret, sed simplex tantum angustias loci penetrare posset; ita ut sub cordis impetu pulsatorio, globulus compositus, antequam per arteriolam trajiceretur, in sex minores alios divideretur, qui in vena denuo in compositum istum coibant. Alii horum, parte aquosa magis diluti, ad corporis circumferentiam deferebantur pro sudoris & lacrymarum materia. Detexisse me hãc anastomosin in muscarum visceribꝰ perquam candidis, sanguine vero admodum nigro, existimabam: nihilominus tamen, licet vasa bis centies millies minora barbæ meæ pilo observarem, nullam tamen unionem perspicere poteram. Proportionem vero modo dictam

eliciebam, comparando diametros, & inde ſupputando ipſas areas. Vana erat pariter inquiſitio hujus Anaſtomoſeos in magno ſcarabæo cum mercibus ex Indiis allato, ſiquidem tantum unionem vaſculorum ex communi ramo oriundorum inveniebam. Ut in Fig. 2. CE & D F utraque a B oriuntur, & per canaliculos CD & EF junguntur.

Obſervabam porro in ſemine maſculino Scarabæi rutilantis, ſub copula, (ſecundum Fig. 3. in qua ABCD mas, D genitalia, E F G fœmella,) plura viventia animalcula, anteriori corporis ſui parte ſubrotunda, poſterius in longam caudam deſinentia.

Tentanti idem circa ſemen maſculinum *Muſcæ majalis*, plures parvi quidem vermiculi, ſed non viventes, occurrebant. *Aſt in iisdem* congredientibus (ſecundum Fig. 4. ubi anterior eſt mas) obſervabam aperturam in dorſo fœmellæ & plura ovula circa locum B, ſimulque exacte videbam in maris ſemine animalcula viventia, quæ vermium inſtar, in ſex vel octo arcus ſe flectebant, quorum, & quidem mortuorum faciem Fig. 5. lit. AB repræſentat. In ſemine Grylli maris mortuos vermiculos menſe Julio reperiebam, declinante vero Auguſto perfecte viventes iidem occurrebant, & multi quidem, nonnunquam 25, quoad ſuperiores partes concinno ordine juxta ſe invicem locati, caudas tantum latius explicantes, & ſerpentino celeri motu agitantes, aliis partibus quieſcentibus. Semen Muſcæ Maris, juxta Fig. 6. exhibebat ingentem turbam parvorum vermiculorum: aperto vero ventriculo ejus, egrediebatur materia clara, ingenti numero corpuſculorum quadratorum, tam cubicorum, quam parallelepipedorum, rectangulorum omnium, diverſæ tamen craſſitiei referta. In Muſcæ Equiſugæ fœminæ inteſtinis plures viventes obſervabam vermiculos, craſſiores & breviores, ſed celerioris motionis, claro liquori innatantes.

Præter tædioſa ſcrutinia generationis inſectorum ex ovulis, texturæ involucri ut in bombycibus, & mutationis eorum in muſcas, nunc impenſius principio vitæ inſectorum in ſemine maſculino perveſtigando occupatus fui. Ac ſane non absque delectatione inveni inſignem quantitatem animalium, ſerpentinæ, ſed proportionaliter tenuioris & longioris figuræ, exiguis veſiculis, parvi arenæ grani magnitudinis, & quas pro teſticulis muſcarum harum habeo, incluſorum: quarum quoque binas reperire licet, interdum etiam unam tantum, altera ſub ſectione forſan læſa. Demiror de cætero in ſemine tam exiguarum muſcarum, animalcula adeo craſſa proportionaliter reperiri

riri

riri: quæ ſi vel mortua, vel pauciora interdum inveniantur, ſuſpicor, quod vel per generationem jam excreta fuerint, vel ad debitam maturitatem nondum pervenerint, vel ſub diſſectione enecati fuerint.

Exactiſſime etiam inquiſivi, in ſemen, ventriculum, renes, vaſa &c. hujusmodi inſectorum: ſed inter varios vaſorum ſpecies, videre contigit aliam, eamque plane extraordinariæ conformationis, arteriæ tracheæ inſtar, conſtructam ex annulis & ramulis, ut fig. 7. ABC oſtendit: ac licet vaſcula A & B millecuplo minora ſint pilo barbæ meæ, commode tamen in iis annuli diſtingui poſſunt, qui an ſanguinem an aerem pro reſpiratione contineant, nondum conſtat. In pediculo, in eorundem vaſorum ſubtilioribus, poſt plures ramificationes, ramuſculis annulos invenire non licebat, ob nimiam eorum parvitatem.

Crebrius examinavi midarum inteſtina, ut invenirem in eorum ſemine eadem animalia, ſed ob perſpicuitatem & fluiditatem ejus hactenus fruſtra. Quin tamen in iisdem quoque reperiantur, nullam dubitandi video rationem; ſiquidem in omnibus cujusvis ſpeciei & magnitudinis animalibus, ab equo ad equiſugam usque eadem invenerim, & niſi ſumma exilitas & perſpicuitas impedimento fuiſſet, forſan in minoribus beſtiolis pariter obſervare, conceſſum fuiſſet. Nec ſine ratione concludere poſſumus, Naturam eandem methodum in viſibilium ac inviſibilium formatione obſervare, & minima pariter ac maxima ex ſemine ſuam habere originem, nec muſcam æquiſugam magis quam equum ex corruptione generari. Sæpius ingentem exercitum animalculorum in culicum genitura obſervavi, minorum tamen, quam erant in muſcis, & in fœmellis inſignem ovorum copiam craſſioribus ob id & magis pellucidis.

Nuperrime aquam infuſionis piperis pulveriſati perſcrutanti, binas ratione conformationis differentes animalium ſpecies videre contigit: & utriusque ſpeciei majora alia, alia minora, ita ut hæc juniora, ſeniora illa judicarem. Arbitror me vidiſſe, juniorum horum quædam in ventre majorum contenta fuiſſe, & bina ſub natatu invicem cohærentia, congreſſum celebraſſe.

Cum vero Nobiles quidam Galli dubitent de animalculorum talium exiſtentia, aſſerendo easdem particulas, iisdem motibus agitatas in aqua fervefacta pariter obſervari poſſe, quas aliis in aquis demõſtraverim; iisdem hoc tantum regero, quamplurimis Eruditis clariſſimisque viris, & qui non tam facile imponi ſibi patiuntur, de ſententiæ

meæ veritate abunde constare. Me ipsum quod attinet, sincere & aperte affirmo, me etiam minimam illarum, quarum hactenus mentio facta, speciem, æque distincte viventem, ac alias nudo oculo culicem in aere se moventem, observasse (licet quædam earum millies millies minores sint grano arenario) & non solum celeritatis & tarditatis motionum gradus, sed etiam varias contorsiones & convolutiones, quin & sursum deorsumque lusorios quasi motus, item easdem morientes, mortuas, motuque omni destitutas vidisse: Crassiores vero hinc inde ante oculos cursitantes ad instar murium, quin & quasdam oris internas partes exserentes, & retrahentes iterum ludendo quasi, non secus ac veros pilos in oris ambitu notasse. Quoad modum computandi adeo magnas differentias corporum, quorum unum alterum aliquot millionibus excedat, dico longe minorem differentiam istam futuram, si diametri aut singulæ dimensiones comparentur. Videlicet corpus, quod mole sua millies millies majus est altero, eodem hoc tantum centuplo majus erit, sua Diametro: & sive sumatur longitudo, sive latitudo, sive profunditas, corporis ad corpus proportio erit triplicata proportionis singularum dimensionum. Adeoque si unum horum animalculorum latitudine, profunditate, ambitu aut longitudine centesimam partem æquet grani arenarii similis figuræ, moles illius tantum erit pars millies millesima dicti grani.

Ac licet perquam difficile sit, simplici intuitu judicium ferre de corporibus, quorum unum centuplo majus sit altero: facile tamen a quolibet æstimari poterit, unius corporis diametrum quadruplo majorem esse alterius secundi; & hujus secundi quintuplo majorem tertii; & tertii quintuplo majorem quarti alterius corporis; atque adeo per iteratas vices prompte licere consequi, quod unica sit difficillimum. Hoc supposito, Diametrum unius ex crassissimis animalculis duodecimam circiter partem Diametri grani arenarii esse reperio: & inde, utrinque cubice multiplicando, animalculum 1728mam partem ipsius grani. Hinc comparatis secundæ speciei animalculis cum prioribus, illa priorum quintam; & ratione molis 125tam partem deprehendo, grani vero 216000mam. Porro comparando cum secunda adhuc tertiam speciem animalculorum, horum unum invenio decimam solum partem secundi: & consequenter moles hujus est 1000ma secundæ; 125000ma primæ speciei; & denique 216000000ma pars ipsius grani arenarii. Adeo differentias, quas ob magnitudinem suam sigillatim

com-

computare impossibile videtur, per gradus eundo facile consequimur.

OPUSCULA PETRI DE MARCA ARCHIEPIscopi Parisiensis, nunc primum in lucem edita, studio Steph. Baluzii. Parisiis 1681. 8.

Immortalis memoriæ Vir PETRUS DE MARCA Archiepiscopus Parisiensis, antequam diem suum clauderet, quod contigit III. Kal Jul. M DCLXII, cum sexagesimum nonum ætatis ageret annum, supremis veluti testamenti tabulis scriptorum suorum opportuno tempore publicandorum curam commisit doctissimo viro STEPHANO BALUZIO, quo studiorum socio & adjutore ac assiduo comite fuerat usus, & cui librorum suorum ac schedarum custodiam multis ante annis commendaverat. Illud vero in primis mandavit, ut curam susciperet lucubrationum suarum, cum earum, quæ nondum editæ in publicum essent, tum earum etiam, quæ in lucem jam prodiissent. Quod mandatum qua religione ac diligentia, qua felicitate item ac laudabili successu is fuerit executus, ingens ac vere incomparabile ob doctrinam & eruditionem Opus DE CONCORDIA SACERDOTII ET IMPERII seu LIBERTATIBUS ECCLESIÆ GALLICANÆ demonstrat: quod ab illustrissimo Auctore anno M DC XLI evulgatum, altero ab ipsius obitu anno, augustiori habitu adornatum, iterum emisit in lucem Baluzius, & non saltem priores quatuor libros recensuit, additionibus ab Auctore compositis auxit, ac suis notis, ubi occasio tulit, illustravit; sed & integrum Tomum alterum nunquam antea editum ex autographo summi Viri descriptum addidit, nonnulla Antiquitatis Ecclesiasticæ illustria monumenta adjecit, integrosque in eo Libros, quod Gallice essent scripti, in Latinam linguam vertit. Cumque Opus hoc tanto favore eruditorum fuerit exceptum & communi approbatione commendatum, ut intra breve tempus distracta exempla fuerint, istud anno M DC LXIX recognitum emendatius copiosiusque literato iterum orbi dedit: *Vitam* etiam Doctoris & Mæcenatis sui peculiari libello anno M DC LXIII editam & primæ Operis de Concordia Sacerdotii cum Imperio præfixam editioni, novæ auctiorem præmisit. Utque supremæ Patroni voluntati fidem & diligentiam porro probaret, nonnullas Illustrissimi Viri *Dissertationes* anno M DC LXIX publici juris fecit. In quibus de autoritate Romani Pontificis & cæterorum Patriarcharum ac Primatum, tum de vexatissima Canonis Arausicani explicatione, quæ viros eruditissimos inter se commiserat, denique de initiis susceptæ Christianæ apud Gallos religionis erudite tractatum est. Sed cum plures adhuc lucubrationes in schedis morte doctissimi Archiepiscopi ad Baluzium, scriptorum gloria & eruditionis laude ipsi jam parem, devolutis laterent, earum quasdam superiori anno M DC LXXXI publicam in lucem emisit, & moderno Parisiensi Archiepiscopo Illustr. Francisco Harlæo nuncupavit. Quæ quoniam in egregiis argumentis occupantur, ac varia eruditione refertæ sunt, a doctis hominibus haud exigua gratia referetur de bonis literis optime merito Editori. In Præfatione, quam consueto more elegantem præmisit, occasionem & tempora designat, quibus quod-

quodque ab Auctore scriptum fuerit opusculum, quibusdam etiam a Christiano Lupo & Joanne Gerbasio sibi objectis solide & eleganter respondet. Opuscula autem sive Dissertationes, quas jam exhibet, hac collocavit serie.

I. De Stemmate sive Genealogia Christi, scriptum Anno MDCXLIX. II. De Adventu Magorum ad Christum, & an hi Reges fuerint, Anno MDCLIV. III. De singulari Primatu Petri, Anno MDCXLVII. IV. De discrimine Clericorum & Laicorum ex jure divino, & de forma regiminis a Christo instituta in Ecclesia, Anno MDCLVI. V. De Synodo Sirmiensi plenaria, & de Valentis & Ursacii venia, Anno MDCLI. VI. De Synodica epistola Illyricianæ Synodi, habitæ decreto Valentiniani senioris A.C. 365, Anno MDCLV. VII. Explicatio canonis quinti Synodi Constantinopolitanæ Anno Christi CCCLXXI habitæ. VIII. De veteribus Canonum collectionibus, Anno MDCLX. IX. Interpretatio capitis *Clericus* 3. qu. 4. Anno MDCL. X. De patria Vigilantii, Anno MDCLI. XI. De origine & progressu cultus B. Mariæ Virgini in Monteferrato exhibiti, Anno MDCLI. XII. De origine Monasterii Scalæ-Dei apud Bigerros in diœcesi Tacbiensi, Anno MDCLIX. XIII. De theca reliquiarum S. Johannis Baptistæ, quæ servatur in Ecclesia Dominicanorum Perpinianensium Anno MDCLX. XIV. Oratio ad Provinciales & alios Superiores Ordinum Religiosorum Barcinonensium, habita in ea urbe die XV. Julii Anno MDCXLIV. XV. Fragmenta quædam libellorum, quos imperfectos in schedis reliquit Petrus de Marca. Exhibentur autem hic: Adversus Satyras in se scriptas, Anno MDCLVIII: De advocatione Comitum: Explicatio canonis XVII. Ancyrani: Quis sit proprius sacerdos: De Presbyteris, ubi ordinandi sint. XVI. Bina Carmina, quorum alterum Petri de Marca iter Lutetia in Galliam Narbonensem elegiaco carmine Anno MDCLIV descriptum, alterum epigramma de Frontinacensi vino generoso exhibet. Sub finem horum Opusculorum Marcæ, doctissimorum Societatis Jesu Theologorum JACOBI SIRMONDI & DIONYSII PETAVII Opuscula gemina subjecta sunt; quod eorum cognitio admodum utilis videretur ad libellum de Synodo Sirmiensi recte intelligendum. Et Petavii quidem Dissertatio *de Photino Hæretico ejusq; damnatione in quinq; Synodis facta, ac de duplici Sirmiensi contra illum Synodo & formulis in posteriore editis*, jam Anno MDCXXXVI, cum is Rationarium tertio ederet, ei adnexa prodierat; Sirmondi vero duas diatribas, quarum prima *de anno Synodi Sirmiensis & fidei formulis in ea editis* agit, altera *examen Dissertationis Petavianæ* continet, & singulis capitibus ad singula istius capita respondet, nunc primum edidit Baluzius: illam ex autographo Sirmondi a Jo. Garnerio, hanc ab Emerico Bigotio nactus. Nullum horum omnium Opusculorum Marcæ, Petavii & Sirmondi utilitate sua & laude caret, & a doctissimo Editore ea elegantia doctrinæ instructa sunt omnia atque exornata, ut non possint non prodesse & oblectare eum, qui cultiorem eruditionem amat. Cujus studiosi avide expectabunt promissam alteram AGOBARDI Operum editionem; gaudentes ejusdem doctissimi Viri cura & studio emendatas & excultas binis Voluminibus collectas, quæ dispersæ fuerant jam prodiisse INNOCENTII III. PONTIFICIS ROMANI EPISTOLAS, quæ in sequentis mensis Acta referentur.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Novembris Anno M DC LXXXII.

BEDÆ PRESBYTERI & FREDEGARII Scholastici concordia ad senioris Dagoberti definiendam Monarchiæ periodum, atque ad primæ totius Regum Francorum stirpis Chronologiam stabiliendam &c. Auctore Petro Franc. Chiffletio, Societatis Jesu Presbytero.

Parisiis, 1681. in 4.

Controversia quædam Chronologica de annis Dagoberti I Francorum Regis, inter eruditos non ita pridem agitari cœpta, opus hoc edendi occasionem doctissimo Auctori præbuit. Etsi enim ex *Fredegario*, *Aimoino*, atque aliis certo constat, anno regni sui decimo sexto Dagobertum illum profluvio ventris extinctum: non tamen, quo post orbem redemtum anno obierit, æque liquet; aliis in annum 644, aliis in 638 mortem ejus referentibus. Nempe cum Dagobertus vivo adhuc patre Clotario, Austrasiæ regnum jam anno 622 adierit, dubium est, num sedecim illi Regni Dagobertini anni, quos *Fredegarius* & ex eo alii memorant, a morte patris Clotarii, quæ in annum 628 incidit, numerandi sint, an ab exordio potius regni Austrasiensis superstite adhuc patre suscepti. Nam ex priori hypothesi sequitur, ineunte demum anno 644: ex posteriori, jam anno 638 Dagobertum e vivis excessisse. Et prior quidem sententia communis fuit, omniumque recentioris ævi scriptorum comprobata calculo, donec primus in eam *Hadrianus Valesius Libro XIIX Rerum Francicarum* insurrexit, eandemque post illum *Carolus le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, tomo II, III, & IV*, nec non *Joh. Mabillonius in Præfatione tomi secundi Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, & *in Præfatione Seculi quarti Benedictini*, oppugnarunt, ac inprimis *Hermanni Contracti in Chronico auctiore*, quod *Henr. Canisius tomo 1. Antiq. Le-*

ction. edidit, auctoritate ſubnixi, rejecta priori, poſteriorem hypotheſin adſtruere ſuſtinuerunt. Ea itaque res tanti viſa Auctori noſtro fuit, ut ſententiam communem excutiendam accuratius, & adverſus clariſſimos hoſce Triumviros peculiari Diſſertatione propugnandam cenſuerit: qua ipſa *Fredegarium* primum, quo male intellecto *Hermannum Contractum* in errorem olim lapſum, nuperque memoratos ſupra viros præcipites ſecum egiſſe contendit, ſic explicat, ut vulgarem hypotheſin firmare potius, quam labefactare videatur; eandemque porro & aliorum auctoritate, & argumentis quam plurimis, tum ex geſtis contemporaneis, tum ex ſecutorum temporum contextu depromtis comprobare nititur; cometa etiam qui anno Chriſti 677 per tres menſes orbe toto ſpectatus eſt, in ſubſidium vocato. Qua occaſione, inſerta etiam Diſſertationi *Vita S. Baboleni Auctore Anonymo*, quam mutilam *primo Hiſtoriæ Francicæ Tomo Andreas du Cheſne* ediderat, ac notis illuſtrata, id agit Auctor, ut totius prope ſeptimi a Chriſto nato ſeculi Chronologiam, impeditiſſimam utique in Francica Hiſtoria ac difficillimam, expediat ſtabiliatque, ac lectori adeo non tam Diſputatiunculam de ſex vitæ annis Dagoberto ſeu detrahendis, ſeu vindicandis, exhibeat, quam reſtitutæ ſeculi integri Chronologiæ, luciſque Francorum Annalibus tam eccleſiaſticis, quam civilibus paſſim affuſæ gloriam reportet. Denique Diſſertationi huic Appendicem de S. Dionyſio Areopagita & S. Genovefa Pariſiorum patronis, ſubjunxit Chifletius, ac in ea *vitam S. Genovefæ Auctore Anonymo,* ſed qui ter ſenis ab ejus obitu annis ſcripſiſſe dicitur, ex pervetuſto codice, notis ſuis illuſtratam, non alio inſtituto, quam ut S. Genovefæ teſtimonio ſuum Pariſienſibus Areopagitam aſſereret: tenax nimirum ſententiæ, quam *de uno Dionyſio, primum Areopagita & Epiſcopo Athenienſi, tum deinde Pariſienſium Apoſtolo & Martyre,* jam ante cum *Germano Milleto, Joanne Samblacato, Hugone Menardo, Petro Halloix, Natali Alexandro*, aliiſque, adverſus *Jacobum Sirmondum & Joannem Launoium*, qui Dionyſium Areopagitam Athenienſium Epiſcopum, a Dionyſio Pariſienſium Epiſcopo longe diverſum fuiſſe eruditis ſcriptis docuerunt, defendendam peculiari Diſſertatione, ſed cui a *Launoio* pridem reſponſum eſt, ſuſceperat.

Cæterum cum in hac Diſquiſitione *Bedæ Presbyteri*, quem Venerabilem vocant, appellanda ſubinde auctoritas eſſet, ejusque cum *Fre-*

Fredegario concordia circa hoc negotium demonstranda: in Chiffletii vero manus *Historiæ* illius *Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, tum codices manuscripti alii, tum vetustissimus S. Maximini Trevirensis pervenissent; novam Historiæ illius editionem adornandam sibi, & Dissertationi de annis Dagoberti præmittendam censuit. Atque ea una cum *præliminari Dissertatione de Beda ejusque ætate, ac vero obitus anno*, nec non *Cuthberti ad Cuthvvinum Epistola*, ex qua anno 762 eum obiisse constat, ac *Chiffletii in Bedam notis*, primam hujus operis partem constituit; estque nova hæc Ecclesiasticæ illius gentis Anglorum Historiæ editio, ut Auctor ipse prædicat, tum aliis omnibus, tum *Heidelbergensi* quoque *anni 1587*, & *Cantabrigiensi anni 1644*, quas accuratissimas hactenus habuimus, emendatior, nuncque demum primævo nitori suo restituta.

DISQUISITIO THEOLOGICA DE SANguine Corporis Christi post resurrectionem, ad Epistolam 146. S. Augustini.

Autore Theologo Parisiensi, Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decano.

Parisiis, 1681. in 8.

Disquisitio hæc *Jacobum Boileau*, Facultatis Theologicæ Parisiensis Doctorem & Socium Sorbonicum, nec non Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decanum, autorem habens, opponitur *Petro Allixio* Reformatæ, quæ vulgo sic dicitur, Religionis apud Charentonios Ministro, qui A. 1680 ejusdem argumenti disquisitionem eo consilio ediderat, ut doctrinam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento Cœnæ præsentia Ecclesiæ primitivæ ignotam fuisse, ex ista Augustini epistola Lectoribus suis persuadere posset. Enim vero inter varias quæstiones, quas Consentius quidam Augustino diluendas per epistolam proposuit, primo loco hæc occurrit: *Utrum nunc corpus Domini ossa & sanguinem habeat?* Quam quæstionem *Augustinus in epistola 146*, qua Consentio respondet, discutere detrectat, his inter alia verbis utens: *fides adsit, & nulla quæstio remanebit, nisi forte de sanguine requirendum est, quia cum* (Christus) *dixisset:* palpate & videte, quia Spiritus carnem

& ossa non habet, *non addidit sanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere, & de compendio, si placet, finita sit quæstio* &c. Ex quo prædictus Autor infert, incredibile videri, quod Hipponensis ille Præsul & Consentius, quem itidem Episcopali dignitate præditum fuisse suspicatur, realem sanguinis Christi in Cœna præsentiam crediderint, cum, si illam firmiter credidissent, neque Consentius quæstionem hanc tam dubitanter proponere, nec Augustinus tam trepide ad eam respondere potuisset. Cui argumento ut pondus addat, non modo Augustinum de sanguine Christi redivivi dubitasse, aut aliis saltem liberum dubitandi locum reliquisse, sed plures etiam Ecclesiæ Doctores, quorum testimonia longo agmine adducit, *Athenagoram, Clementem Alexandrinum, Origenem, Hilarium Pictaviensem, Gregorium Nazianzenum, & Nyssenum, Palladium, Basilium Magnum, Athanasium, Theodoretum, Chrysostomum, Synesium, Maximum, Damascenum*, & integra *Concilia, Constantinopolitanum* scilicet A. 754 celebratum, & *Nicenum* II, Christi corpus post resurrectionem aereum & exangue statuisse, probare nititur. Hanc vero disquisitionem Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decanus ex professo confutandam sibi sumit; ac primum quæ Augustini de Christi sanguine sententia fuerit, & cur in Epistola ad Consentium, quam Benedictini Monachi Congregationis S. Mauri in nova Augustini editione A. 420 scriptam esse censuerunt, & ad numerum CCV retulerunt, decisionem quæstionis a Consentio propositæ declinaverit, ostendit. Deinde Athenagoræ & reliquorum modo memoratorum Patrum testimonia ad examen revocat, eosque a sententia corporis aerei & sanguine vacui alienos fuisse demonstrat. Tum ideam futuræ resurrectionis, quam S. Scriptura efformat, cum opinione ista, quæ glorificatis corporibus sanguinem adimit, minime convenire animadvertit, & subjectis *Ignatii, Hippolyti, Minutii Felicis* & aliorum quorundam Patrum sententiis concludit, Ecclesiæ Doctores nunquam corpora nostra post resurrectionem aerea & exanguia fore censuisse, & si Doctores quidam in contrariam sententiam ivisse demonstrentur, dubitandi locum non relinqui, quin opinio eorum insolens, Scripturæ contraria & in Ecclesia intolerabilis visa fuerit. Tandem vero opinionis ejus, quæ Christo corpus sanguine destitutum & in aerem diffusum tribuit, originem & progressum recenset, infantiam & prima ejus incunabula ad *Osiandrum*

drum & *Calvinum* referens, cum Osiander sanguinem a Christo effusum non in venas rediisse, sed computruisse sibi persuaserit, & Calvinus, quamvis Osiandrum satyrico sale defricet, ab ea tamen sententia haud fuerit alienus, cujus rei testem Vossium *in thesibus Theologicis & Historicis* allegat. Et *Vossius* quidem inter patronos ejus opinionis etiam *Dominicum Dominicanum* Episcopum Torcellanum & Brixianum retulit, ut qui ante sesquiseculum quæstionem illam de Christi sanguine ancipiti lance librari posse, libro de sanguine Christi dedita opera scripto ostenderit. Verum hoc Autor disquisitionis hujus negat, cum Dominicus ille de Dominicis, Scholastica quadam contentione circa articulum de sanguinis Christi unione cum Deitate inter Franciscanos & Dominicanos oborta, lucubrationem quidem de ea quæstione Æneæ Sylvio seu Pio II inscripserit, at de vero Christi sanguine, quod ex ista lucubratione haud difficulter pateat, minime dubitaverit. Igitur ab Osiandro & Calvino ad *Edmundum Albertinum* progreditur, in cujus libris de Eucharistia opinionem de exangui Christi corpore ad pubertatem pervenisse censet; ubi simul ea, quæ circa controversiam de concomitantia sanguinis Christi, cum *Fr. Amante Brixiano* in Concilio Tridentino gesta sunt, e *Paulo Servita*, qui sub Petri Suavis nomine latet, & *Pallavicino* obiter memorat. Postremo adolescentiam ejus opinionis Historiæ Eucharisticæ Gallico sermone conscriptæ Autori, cui nomen est *Larrogue*, virilem vero ætatem & fortasse senium *Petro Allixio* tribuit, quem disquisitionis a se impugnatæ Autorem esse sibi firmiter persuadet, & quem cum sociis ex penuria argumentorum, contra realem corporis & sanguinis Christi in Cœna præsentiam quæsitorum, ad extrema hæc, sed infirma laborantis causæ præsidia adactum judicat.

CASPARI KNITTEL è SOCIETATE JESU Via Regia ad omnes Scientias & Artes.

Pragæ, Anno 1682 in 8.

IPsa quidem scientiarum & artium genera unius in compendii formam redigere non propositum hic est Autori; regiam modo viam monstrare hoc scripto voluit, ad arcana singularium facilius perveniendi; seu universalem methodum potius in cujusvis disciplinæ probe

observandam studio. Decem vero partibus veluti quibusdam intervallis Via universa distinguitur.

Postquam enim possibilem ejusmodi artis existentiam ex *Prædicamentis* Pythagoræ, ex Aristotelis *Logica*, ex *Arte Mirabili* Raymundi Lullii, ex *Syntaxi Artis Mirabilis* Gregorii Tolosani, ex *Typo Omnium Scientiarum* Ægidii Moncurtii, ex *Arte Cyclognomica* Cornelii Gemmæ, ex *Methodo Mirifica* Petri Sanchez, ex *Digesto Sapientiæ* Ivonis Parisini, ex *Instauratione nova novoque Organo* Francisci de Verulamio, ex *Pharo Scientiarum* Sebastiani Izquierdi, ex *Arte Magna Sciendi* Athanasii Kircheri, & similibus suasisset in parte *prima*;

In *secunda* proponit artificium combinandi res quotcunque: quemadmodum in *tertia*, easdem comparandi, seu analogias rerum, similitudines & dissimilitudines inveniendi. Hisce duabus enim alis instructum, in ardua quarumvis facile artium evolare posse persuasus est. Et Combinatoriam quidem istam in Anagrammaticam dispescit, Algebraicam, Elementarem, & aliam quæ edoceat, quoties artis, aut scientiæ cujuslibet principia, terminos, propositiones, syllogismos combinare fas sit. Hinc quot inter se modis permutari cujuscunque numeri res possint ex multiplicandi ostendit lege; a rerum interim permutatione, combinationem earundem discernens, fructusque varios enumerans, quos in locis Dialecticis, in modis figurisque syllogisticis, in corporum primis qualitatibus constituendis Aristoteli; in extruendis vocabulorum anagrammasi, Poetis: Kirchero in Musarithmica, in Polygraphia Universali, in Arca Mathematica, in Artificio mirifico linguarum, in Physiognomico, Medico, Chymico, aliisque arcanis inveniendis, præstitisset hæc ipsa *Combinatoria*.

Analogicam deinde exemplis illustrat, universali maxime, a tribus petito mundis, nexu continuo copulatis. *Majoris* enim cognitioni intentum contemplari *minorem* jubet, & vice commutata: *medii* vero, id est, Politici orbis notitiam anhelantem, alterutrum, aut utrumque percurrere, & in cunctis singula per analogiam applicare singulis: Ita fore, ut omnia in omnibus, & in singulis singula reperiantur proportionaliter. Jam quantum hoc genus artis scientiis commodet, cum addiscendis tum inveniendis, quibusve de causis id præ-

id præſtet, ediſſerit: nec non quomodo unius Scientiæ principia ad aliam trahi poſſint & applicari; Medica v. g. ad Politicam, Metaphyſica ad Phyſicam, proprietates puncti ad DEUM, qualitates Solis ad cuncta divinæ humanæque Sapientiæ ſemina.

Quarta parte Univerſalem ſciendi artem perſequitur, Hebræorum, ex alphabeto; & Pythagoricorum, e numeris Scientiarum omnium ſecreta indagantium. Ubi de vanitate hujus artis, de Cabala Hebræorum falſa, ut & genuina; de abuſu divinorum nominum apud Hebræos; de Cabala Pythagoricorum, de Prædicamentis Pythagoræ, eorumque origine & obſcuritate, plura afferuntur.

Quinta ſiſtit Ariſtotelicam, e Logicis Philoſophi libris ſic deductam, ut quantum doctrina unaquæque Organo comprehenſa in univerſalis hujus artis uſum conferre poſſit, nervoſe oſtendatur. Lullianam examinat parte *ſexta*, ejusdemque non ſynopſin modo tradit & praxin, ſed defectus quoque varios, inutilem eam efficientes: *Septima*, Lulliano-Kircherianam cum fundamentis ſuis & principiis, univerſalibus ſubjectis, uſu, & addiſcendi eam ratione.

Octava delineat Autor tironi propriam. Analytico-Syntheticam dixit, ſeu Reſolutorio-Compoſitoriam, quod Analyſis & Syntheſis, hoc eſt, reſolutio quæſiti in aliqua principia, & probatio ejusdem ex principiis, nec non deductio ejus ad impoſſibile aliquod, utramque paginam hic faciant, ſive in probanda theſi verſetur, ſive in oppugnanda. Deducere autem dicto jam modo conſequentias ex re oblata cum difficile tironi videatur, perluſtrare eundem propoſiti prædicatum jubet & ſubjectum, nec definire modo utrumque, ſed etiam dividere: qua occaſione adminicula ad utrumque præſtandum varia, nec contemnenda, eidem ſubjicit, nullumve cauſſæ genus oſtendit eſſe, cujus ope rem explicare, nec ullum dari prædicamentum, cujus beneficio rem dividere non liceat.

Præcepta artis hunc in modum tradita, *Nona* parte magno illuſtrantur, ne de univerſali praxi quis dubitet, exemplorum cumulo, depromtorum è Scriptura Sacra, Theologia Scholaſtica, Polemica, & Morali; ex Jure Canonico, & Civili; ex arte Medica, & Chymica; ex Metaphyſica, Phyſica & Logica; ex Ethica, Oeconomica, & Politica, nec non Matheſi; ex Rhetorica, ac Poetica; ex Agricultura deniq; & arte molitoria.

Extremum Regiæ hujus viæ praxes exhibet non parum curioſas, viginti ſeptem numero, expedite diffuſeque diſcurrendi, diſputandi, quæ-

quærendi, respondendi, scribendi, argumentandi &c. de quocunque themate, juxta artium hucusque propositarum, Analogicæ cumprimis, ductum institutas. Quas inter loco non postremo habendus est partus ille artis analogicæ satis ingenii habens & festivitatis plurimum, qui modum non unum nobis præbet de quocunque themate concionandi perorandique ex tempore, & pro eodem ex omni prorsus verbo, etiam minimo, non inveniendi tantum argumenta, sed memoriæ quoque imprimendi. Septem quippe argumenta dicendi de *Humilitate* v. g. quam sit accepta DEO, derivat, nec invita adeo Minerva, ex Virgiliani versus vocibus: *Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena*, pag. 376. seqq. Rursus diversa de *immaculata Conceptione* disserendi argumenta ex illo Grammaticorum, *Quæ maribus solum tribuuntur, mascula sunto*, & quidem e singulis ordine verbis, arripit, p. 392. Sic de *laude Principis* acturo, materiam voculæ sex, in Orationis Dominicæ præfatione contentæ suggerunt: de *Charitate*, octo argumenta illud Psalmi, *Dixit Dominus Domino meo: sede a dexteris meis*, suppeditat. Postremo *Viri Sapientis laudes* ex analogia, h. e. similitudine & dissimilitudine, quæ illi cum re prorsus disparata, v. g. cum fornace est, non absurde deducit, quo scil. probatum det, nullum sibi thema proponi posse, de quo aptam dicendi materiam capere non queat, ex verbulo quolibet, & ex re quacunque, utut diversissima.

Quæ sub finem adjecta huic Vitæ legitur Mantissa, theses aliquot Philosophicas cum curiosis incidentibus continet, in Disputatione quadam pro suprema Philosophiæ laurea a perillustri Juvene, Præside Autore, propugnatas & defensas.

Samuelis Pufendorff Einleitung zu der Historia der vornehmsten Reiche und Staaten / so jetziger Zeit in Europa sich finden.

SAMUELIS PUFENDORFII INTRODUCTIO in Historiam præcipuorum Imperiorum ac Rerumpublicarum, quæ in Europa hoc tempore existunt.

Francofurti ad Mœnum, apud J. F. Knochium, anno 1682. in 8.

In sche-

IN scholis quidem hactenus opinio invaluit, studiosæ Juventuti veteris historiæ Scriptores potissimum proponendos esse, ut quæ olim post Chaldæos & Persas, a Græcis & Romanis gesta leguntur, cognoscant, neglecto fere recentis historiæ studio. Sed errorem hunc confutavit nuper *Vir præclaris ingenii monumentis celeberrimus*, ***Dn. Samuel Pufendorfius, S.R. Majestatis Suecicæ Conjugis Serenissimæ Secretarius & Historiographus Regius***, qui in gratiam privatorum discipulorum, quos in Academiis olim habuerat illustres, hanc ***Introductionem in historiam recentem*** composuit, quam cum alii Scriptoris nobilissimi fama allecti, passim describerent, & eam inconsulto Autore typis exscribere publicis molirentur, ipse prius eandem jam in Suecicam linguam translatam revidens, eo idiomate, quo conceperat primum, hoc est, Germanico, in patria sua publicari voluit. Quo ut præclare de historiæ & prudentiæ civilis studio meritus est; ita ipsi gratiam haut minorem debent historiæ Ecclesiasticæ ac S. Theologiæ cultores. Nam *ultimo* capite, quod est *duodecimum*, Pontificis R. ac Monarchiæ Ecclesiasticæ statum in compendio solertissime delineat; totam scilicet ejus ætatem percensens, ut cœperit, utque adoleverit, ut quasi ad quandam robustam maturitatem pervenerit, & ut postea ævo superiori velut consenuerit, ac D. Luthero divinum reformationis opus aggresso, iterum decreverit. Status rationem, ac interesse quod vocant Cleri Pontificii, accurate similiter annotavit, dum arcanas doctrinæ Pontificiæ rationes indagavit atque exposuit. Utilissimam hanc libri partem ante paucos annos non-nemo inscio autore, Lipsiæ & Hamburgi, sub *Basilii Hyperetæ* nomine imprimi curaverat, quam nunc autor doctissimus operi suo, unde quasi resecta fuerat, mutatis quibusdam locis, asseruit. *Status civiles Europæ* eo ordine, quo a quibusdam Geographis sistuntur, describit; præmissa in I. *Cap.* dissertatione erudita de originibus regnorum ac fatis diversis Monarchiarum quatuor, imprimis Romanæ. Inde digressus *Cap.II.* Regnum Hispaniæ, *C. III.* Portugalliæ, *C.IV.* Angliæ, *C.V.* Galliæ, *C.VI.* Statum fœderati Belgii, *VII.* Remp. Helvetiorum, *VIII.* Imperium Germanicum, *IX.* Daniæ, *X.* Poloniæ, *XI.* Moscoviæ & *XII.* Statum R. Papæ recenset. Quod dum optima autorum fide nixus, procul habito partium studio præstat, cujusque simul nationis indolem ac characteres, formam regiminis, vires & interesse, quod vocant, politicum, juxta communis prudentiæ re-

gulas obſervat atque declarat. Majus poſthac opus, quo hiſtoriam *belli & pacis Germanicæ* complectitur, ab ipſo orbis eruditus expectat, quod ut abſolvat feliciter, optamus.

EXCERPTUM EX EPISTOLA DN. SIGISMUNDI KONIG M. D. & Inclytæ Reipublicæ Bernenſis in Helvetia Phyſici, ad Dn. Robertum Hoock, Regiæ Societati Anglicæ a Secretis, 2. Cal. Octobr. a. 1681 data, monſtroſi cujusdam morbi, admirandorumq; ſymptomatum Hiſtoriam αὐτοψίᾳ Collegii Medici Bernenſis, aliorumque, nec non auctoritate & directione Magiſtratus certisſimam complexa.

Ex Collectionibus Philoſophicis Anglicanis no. 2. anni 168½ p. 68 ſeqq.

M*Argareta Lauvvera*, ſecus ἰουχεῷ̃ν, Filia circiter ætatis annorum viginti quinque, honeſtis parentibus legitimo toro nata, Orthodoxia in ſinu Eccleſiæ hujus enutrita, noſtra concivis, modeſte vivens, anno periodi ſuæ vigeſimo primo, qui ſeculi fuit ſeptuageſimus octavus, tempore verno menſtruis deficientibus incidit in varios cruciatus acerbiſſimosque dolores, hinc inde jam ſupernas, jam infernas, jam dextras, jam ſiniſtras corporis partes infeſtantes, variis ſubito ſæpius ad palmæ latitudinem erumpentibus veſicis, limpida plenis, ardentisſimeque flagrantibus, ut ignem ſacrum ſubeſſe putares; & cito niſi diſſecarentur, evaſit dolor intolerabilis, mentemque deturbans; moxque ſedatis ex una, fit eruptio ex altera parte. In his mitigandis & curandis cum detenti in Noſocomio Clementisſimi Magiſtratus (Inſula dicto) omnem operam cuncti navaremus, cauſam tanti mali ad acrimoniam lymphatici humoris ſingularem, & vim illi in glandulis ſubcutaneis ſtypticam impreſſam, ideoque coagulatum refluere non potentem referentes, quæcunque ars & methodus docent in demulcendo, diſſolvendo, avertendo & vacuando iſto humore, adhibebamus, pleraque fruſtra; dum tandem ratione & analogia ducti ad ptyaliſmum mercurialem confugimus, cujus effectus reſpondit: ſicque poſt octimeſtrem curam menſe *Martio* anno ſeptuageſimo nono e Noſocomio viribus reſtitutis dimiſſa ad uſum feri lactis caprilli chalybeati relegabatur.

Abhinc

Abhinc integre valuit ad tertiam *Januarii* anni octuagesimi, omnibus functionibus suis incumbens, qua ipsa vesicarum eruptione iterum vexari, auxiliatricesque ac beneficas manus summi Magistratus in Nosocomio expetere cœpit, qua ejusdem quinta porrecta, omnis cardo in eo versabatur, ut præcedenti methodo de ptyalismo niteremur; sed omnibus ante opus esse voluit ad ejusmodi majorum & arduorum remediorum usum corpus disponere, in quod intentis non tamen mota catharsi, fit momentanea a circumferentia in centrum, ab exterioribus in ima penetralia decima quinta dicti mensis humorum reductio, subito omnes evanescunt vesicæ, adeo arcte cuti se infigit cuticula, ne vestigia præcedentium permanserint, ex qua veloci revulsione cum nihil boni ominatus, etsi ægrota Deo hymnum cantaret pro divina subitanea e summis cruciatibus liberatione, sed decubitum acrium humorum in viscus aliquod nobile veritus, licet quinque dies εὐφορίαν summam ægra percipiebat, nusquam tamen destiti discutientia & diaphoretica temperata propinare, recidivæ vel majoris mali metu.

Evenit vigesima hujus lerna malorum & omnis judicii illusio, querebatur dolorem lumborum, vesicæ, perinæi & inguinum, cum virium prostratione, inappetentia, nausea, notabili inflammatione, & sanguinis ἐμπνεία, retentione urinæ, pulsu celeri & intercepto, unde nephritidem concludere erat necesse: quapropter secta vena præparatur ex nephriticis & frigidis seminibus blanda emulsio, injicitur clisma ex emollientibus frigidis paregoricis, mox injectum, omnium stupore, horæ intra quadrantem rejicitur per os; repetitur idem & superne rejicitur idem cum quantitate instar tophi lapillorum ad unciam semis, nullis unquam excrementis permixtis. Fiunt insessus, semicupia, applicantur vesicatoria artubus ad humoris noxii revulsionem, anodyna & resolventia lumbis & pubi; repetitur ob æstuantia viscera venæsectio, sanguis apparet rubicundus, insipidus, cum pauco sero subflavo, cito concretus; remittit febris; propinantur ex pulpis decocta solutiva, quæ tamen cuncta cum jusculis, aut aliis assumptis vomendo quantitatem lapidum, mox duriorum instar silicis, & frusta corticum marmori albo simillima durissima rejecit. Iterum transitur ad clismata pari ut dictum successu per superiora, nisi quod quantitas lapidum excretorum augeretur, & ut priores exigui pisorum instar, hi

avellanas minores nuces, quas tamen mox excedebant, magnitudine æquabant. Vesica summo dolore mejendique desiderio premebatur, applicato cathetere ne gutta fluxit, inhærebat ipse velut glutini infixus, ut vi retrahi debuerit, nobisque tangentibus vesicam muco repletam declaravit. Suspicabamur non immerito, in renibus & vesica glandulisque mesenterii generari calculos, prout in ventriculo & intestinis αὐτοψία docuit. Venter in aliquam, non tamen nimiam molem, cum oppressione præcordiorum & spirandi difficultate intumuerat, acutissimum dolorem pungentem & lancinantem in regione dextri renis & sinistri hypochondrii ferens; fragor invicem allidentium lapidum vel admota manu vel citato vomitu audiebatur, in hunc usque diem durans; ac in enixu sæpius observatum, lapillos confractos ab aliis intus restantibus avulsos esse; sed quod maximum est, toto durante morbo, ægra εὐσαρκὴ, bene colorata, facie florida mansit. Nitebamur itaque omni nervo humorum concretionem impedire, & concretos dissolvere, varia menstrua quærentes in volatilibus martiatis & urinosis, sed extra spiritum nitri in usum vocatum nullum dissolutione efficax esse potuit; & his juxta alia auxilia adhibitis, ut interjectione in vesicam ex variis decoctis tam de mineralibus, quam expressis plantarum succis, persicariæ, &c. ad mucosæ illius substantiæ in vesica dissolutionem, nil tamen obtinere; sed mox anodynis ob exquisitissimum sensum, mirum in isto muco, concurrere necesse habuimus. Tandem secunda & duodecima *Februarii* extrahebantur Cathetere circiter urinæ viridis & crassæ unciæ quatuor; cibus abhinc paucus, nullaque sitis urgebat. Interim cum unum alterumve cochlear juris carnium vel hordeati, aut alterius sorbilis medicamenti vi caperet, repente revomit de die bis, ter, lapillorum circiter unciam semis ad drachmas sex, plus minus, ad decimam quartam usque. A qua ad sextam decimam *Junii* elapsos quatuor menses, nec edit, nec bibit, sed quamprimum solum cochlear brodii propinaretur, statim vomitu cruento exspuit lapillorum majorem quam antea copiam, ut cruciatus contra ipsius voluntatem irritando, omni offerendo cibo potuque abstinere hoc tempore debuerimus. Mansit itaque ægra totum quadrimestre abstemia, non edens, non bibens, non sumens remedii quicquam, quam quinto sextove die cochlear exiguum olei amygdalarum dulcium spiritu nitri imprægnatum, quod optimum solvens in hoc affectu repertum, ægræque supra alia, remedii genus acceptum erat, ut uncias novem ad decem

cem

cem hoc integro tempore adſumſerit. Alvus hactenus conſtricta manens, quum varie cliſmatibus tentaretur, ſemper ſingula ſurſum rejiciebantur, lapillis varii generis, albicantibus, rufis, griſeis, aſperis, lævioribus, mollioribus, durioribus magna mole comitantibus; mox homogeneis uniusque ſubſtantiæ, tophis, ſilicibus, cruſtis marmoreis; mox heterogeneis, compoſitis ex cemento cum ſilicibus; horum alii cruore; alii muco chyloſo obducti, alii omni aliena admisſione immunes excernebantur; dyſuria premebat, ſed non niſi de decima ad duodecimam mane, licet tertia quavis die cathetere injecto, ad uncias duas vel tres pro vice ad ſummum & mucoſæ viridis urinæ elici poſſit, cum alius liquor, quam qui per cliſmata, ſuppeditatus non fuerit. Attamen his intermediis nullo immutato neque in victu, cum nullum ſumpſiſſet, neque in remedio, cum aliud tolerare non poſſet, & urina ſexto *Aprilis* ſolveretur, unciæ tres fluxerunt cæruleæ translucidæ & tenues, ſaturate coloratæ, nec vero ultra durarunt; ſiquidem 17. urina iterum ſubviridis & media parte diſſoluto ſabulo griſeo impleta matula apparuit, unde diſſolutio tartari argumentum mox evaneſcens, cum ſymptomata doloresque adeo ingraveſcerent, ut mentem ſede moverent, hinc deliria, mox ſtupor, riſus & cantilenæ, febris absque ſenſu, mox atrociſſimus lumborum dolor, ut de punctione conquerenti ſi cultellus ægræ admiſſus fuiſſet, ipſa intrudiſſet. Tandem his ſymptomatibus perverſis capti, rati ſumus quocunque modo illud corpus movere, quapropter gr. 2. Mercurii vitæ in aqua frigida fontana ſoluti 29. *Aprilis*, ut & gr. 3. 2. *Maji* propinavi, non alio ſucceſſu, quam quod drachmas ſeptem lapillorum duobus motibus evomuerit. Inde octava *Mercurii* vivi in tanta alvi conſtipatione uncias quatuor, & ad ſolutionem tartareæ materiæ, & excitandum ptyaliſmum, ut & 10. ejusdem, uncias ſex propinavi, ſed præterlapſus *Mercurius* anumque excidens, partim in lecto, partim in hypocauſto recolligebatur, cujus quantitatem per inteſtina circulati mecum reſervo. Quid ultra? Sic vita agebatur abſtemia ad ſextam decimam *Junii*, qua inteſtina aqua frigida eluere magna quantitate, in qua ſal polycreſtum ſolutum, ſtatui, duas horas lecto me applicui, de quadrante in quadrantem uncias ſex propinando, ſic ut libras tres fontanæ biberit, os ipſi comprimens, vomitumque cohibens effeci, ut ſub veſperam ſubſequuta ſit crasſiſſimorum juxta & duriſſimorum alvi excrementorum

dejectio, ad metum ruptionis tantopere anum distendentium, sic quod integris 4 mensibus varie & incassum remediis tentatum, una Aqua omnia fontana solvit: hic deliria remiserunt & appetitus resuscitatus: Ergo ad aquæ simplicis acidularumque usum balneaque transgressum, tertia die omnino reluctante iterum natura abstinuimus. Interim in *Novembrem* alvi dejectio quinta sextaque die pauca sed libera erat, intercidente vomitu, adeo ut calculi jam superne & inferne dejicerentur, tantæ magnitudinis sæpius unus alterque drachmas duas non modo ponderabat, sed excedebat, quorum copia penes me; & facile conjicere est non absque cruore, asperos illos & acuminatos lapillos, summoque dolore dejici potuisse. Hoc intermedio tempore, *Septembris* quippe mense, cum ab eo quo rursus cibum licet paucum caperet, remediis aperitivis, diureticis, emmenagogis, ac diaphoreticis non destitissem, menses, ardentesque vesicæ quales prius, erupere: Unde spes λύσεως & μεταστάσεως affulsit, ni cito omnia evanuissent, hactenus irreconciliabilia. Cumque abhinc ad quintam *Novembris* natura in sua μεταμορφώσει nihil immutasset, alvus iterum constipari, cordis vires opprimi, omniaque inversa viderentur; & ipsa prius in intestinis recondita excrementa sursum rejicerentur, spes omnis convalescentiæ cessit, sed divina gratia motus hic non nisi quinta, nona & quinta decima *Novembris* contigit, dum decocto solutivo ex pulpis natura immutasset; reducta in priorem statum alvo, urina semper suppressa, cum summa necessitas urgeret, quarta *Februarii* anni currentis *injectus* catheter nihil eduxit, sed mox expetita matula ægra urinæ subviridis & fæculentæ nixu parturientis omnium admiratione capta lib. 8. absque ullo tamen calculo eminxit; a quo vesica plane reclusa, loco descensus altero tertiove die urinæ graveolentis quantitatem unciarum iij. vel iiij. ad 16. *Maji* ore dejecit. A qua cum balneis fontanæque largo potu nitri spiritu permixto hac æstate uteretur, res eo devenit, ut facie florida incedere queat, modice comedat, urinam singulis claram subflavam cum tenui hypostasi, aliquando mucosam & cruentam ad *drachm.* iij. vel *drachm.* v. alvum vero quarta die sed paucam duramque deponat, subinde vomat, sed minorem longe quam antea lapidum quantitatem. Interim quod onus natura œsophago excreverat, nunc quoq; vesica sæpius acutissimum lapillum excernendo reddit; Abdomen aliquantum, durities in sinistro hypochondrio, dextraque lumborum regi-
one

one dolente, remanente, tumens, contrectatum, obtusum strepitum allidentium lapidum edit.

Et ut calamitas nulla sola, sic sors contigit miseræ, ut gradus descendendo aliquot ceciderit, non humerum modo, sed & cubitum dextrum cum carpo quarta hujus dislocarit. Ast convalescens, singulare divinæ potentiæ argumentum, vivit superstes, subjectum humanæ tragœdiæ & campus amplissimus exercendi ingenii.

Quam enim mirum est, hominem bene valentem in tartarum subito commutari?

Tartarum non unius, sed diversi generis, in imis penetralibus enasci?

Tanto pondere e corpore durum ejici, ut quinque libras lapilli, si omnes coacervassem nullique hinc inde distracti fuissent, ipseque communicassem, excessissent?

Tam diversæ a tophis podagricorum substantiæ? Cum hi e mucosa aeri exposita materia incrassentur, nostri vero resolvantur, quod de primis nolens observavi, cum scatulam e ventriculo excretorum aeri relinquendo expositam, in pollinem redacti sint: e contra in spiritum vini aliumve liquorem extra subtilem acidum immissi indurentur.

Quæ vesicarum protinus emergentium sub epidermide flagrantium & redeuntium causa?

Quæ ratio inversi peristaltici motus valvulæque intestinalis?

Quæ via ab ano ad œsophagum clismatibus excernendis data sit? cum diutissimis & crassissimis excrementis Colon cum Recto infarctum fuerit, ut enixus demonstrabat.

Quis iste mucus in vesica?

Quæ causæ colorum viridis & cærulei urinarum perspicui?

Quis locus retentæ urinæ dandus, cum antea cathetere nihil, dein naturæ impetu summa & excedens quantitas fluxerit, mox cohibita?

Quæ via urinosi laticis per fauces regurgitandi?

Tandem quæ abstinentiæ causa, & unde corpus sine cibo & potu enutriatur?

Sed quum mysteria inter sua viscera natura sagax plurima recondat, Anatome si faxit Deus, nobis non pauca cum tempore patefaciet.

Obser-

OBSERVATIONES QUÆDAM DE CALCULO in Equo quodam reperto habitæ, & Regali Societati exhibitæ, ab H. P. M. D. & R. S. S.

Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis no. 7. a. 1682. p. 191. sqq.

CUM non ita pridem honoratissimæ huic Societati, rerum rariorum studiosissimæ, immensæ molis calculum in villa *Lambethana*, ex equi visceribus exemptum obtuleram, in mandatis tunc habui, ejus & equi pleniorem historiam indagare, & exponere. Sunt qui magno conamine & fastu rationes expediunt, quare res sit, cum tamen ea, si strictiori examine probetur, minime sit. Omnia quæ tunc fuerunt acutiora torsit ingenia pueri dens aureus, cum non esset nisi deauratus. E contra etiam Cl. Salmasius, vir in re literaria primi nominis, sedulo causas quærit, quibus *Aristotelici Problematis* fidem firmet, nullum animalium calculosum esse, præter hominem. Quippe in cæteris animalibus majoribus præsertim vesicæ meatus laxiores sunt, per quos terrenus, & crassior humor facilius & liberius exiret, & inde ait mulieribus & puellis Calculos rarius nasci, quam in viris & pueris. Atque inde insuper pueros frequentius Calculo laborare quam senes. Calculo autem Renum quadrupedes non esse obnoxios argumento probat, ab ipso eorum statu, & positura ducto, qua semper in terram prona sunt; unde humor ille corporis saccatus, qui per Renes eorum transitum habet, non ibi moratur, nec desidet, sed quasi suspensus vix ibidem potest inhærescere. Tam versatile autem ingenium est hominis, ut alii, cum jam constet Calculos etiam in quadrupedibus gigni, non solum has rationes nihil hic valere probent, sed etiam ex altera parte stare, & in eam sententiam, quam firmare videntur, e diametro prorsus pugnare. Patentiores enim qui sunt in majoribus animalibus, quam in homine meatus, crassius admittunt sabulum, & acinis confertim confluentibus liberiorem aditum faciunt, quæ sese in itinere arripiunt & prehendunt, & in eam tandem in vesica accrescunt molem, utpote cui per meatus urinarios minime pateat exitus. Quod alteram partem spectat, humor iste in corpore lixivialis in animalibus, quæ prono incessu pergunt, aptior est

eſt concreſcere, quia mora & otio torpeſcit, & inde viſcoſus evadit: in homine autem erecto ſerum ſanguinis citatiori itinere quaſi ex alto in renes defluit, nec inde in arenas coaleſcit. Sed hæc obiter: redeo ad id, quod in me ſuſcepi. Erat Calculus pondere quatuor librarum, & totidem unciarum, magnitudine quaſi capitis humani, & figura non multum abſimili, oblonga quidem, non tamen tam rotunda quam ſima. Ea quæ quotidie & conſtanti lege fiunt, negligimus prorſus; in quibus aut errat, aut ludit Natura hæremus, & plane cæcutimus. Ut autem huic rei, in tenebris licet peractæ, aliqualis ſaltem lux affulgeat, rogo de calculi ſitu, de equi conditione, ætate, & an aliquo indicio conſtaret de ſanguinis mictione, de urinæ difficultate, ſtillicidio, aut omnimoda ſuppreſſione. Vulgus autem hominum ſemper fere in his rebus incurioſum eſt; jumenta ſi in eo opere, quod ſevere exigunt, fideliter perſiſtant, nihil ultra quærunt, nec aliud quicquam penſi habent. Ille qui Calculum exemerat, partium opinor earumque ſitus ignarus, aſſerit illum inventum eſſe inter veſicam & inteſtinum. Et tamen fortaſſe non totus a ſcopo & rei veritate aberravit. Calculus quippe ex una parte planus erat & lævigatus, utpote per quam urina continuo curſu non ſine lucta & nixu, propter anguſtum illi relictum locum colata pertranſierat; ex altera parte, quæ veſicæ incumberet & adhæreret, aſper & rugoſus, lapidem bibulum referens, qui cum mole & pondere quotidie creſceret, inſtar lapidis molaris totam tandem corruperat teneram veſicæ tunicam, ut ejus nullum prorſus maneret veſtigium. Et forte, ſi quis attente adverteret, ipſum fimum propter pondus inteſtino recto incumbens in aliam, quam qua ſolet, figuram compreſſam etiam cum difficultate excerni notaret. De equo dominus, ſub quo per duodecim annos fido obſequio & labore meruerat, hæc retulit. Erat ſtatura quindecim palmarum, deſtinatus pannis vehendis & revehendis, nunc ſinceris, nunc coloribus infectis. In iis, quorum nulla certa conſtat ratio, omnia ſuſpecta habentur. In pannis tingendis plurima petuntur ex mineralium familia, calcanthum, alumen, variique ſales, & alia etiam cognatæ ſortis ex animalium & vegetabilium claſſe, quorum etiam hic frequens uſus eſt.

Panni his rebus infecti, & calentes ex puteis extracti in equum coacervantur, qui ſub hoc onere gemit & fatiſcit. Hic fortaſſe non

Xx inepte

inepte quæri poteſt, an non ex his tam arcte preſſis & cohærentibus ſubtiliora exeant effluvia, quæ furtiva inſpiratione attracta, aliquid ſaltem faciant ad calculi concretionem, & particulas ſalinas glutine quodam congregent, & uniant? Non parum momenti habet in fide huic conjecturæ facienda, quod liquor iſte, quo tinctores ſæpius utuntur, Spiritu vitriolico fœtus concretionem maxime promovet. Quod videre eſt in pluribus Angliæ locis, ubi Spiritus iſte obtinet, qui quicquid illi obviam fit arripit, ligna, teſtas, paleas, cruſta lapidea involvit. Magna ſæpe fiunt ex minimis, diuturna præſertim conſuetudine repetitis. Niſi hodie exoleſceret prorſus opinio, quæ diu apud antiquos immota ſtetit, Renum ſcilicet calorem easdem in Calculo faciendo partes habere, quas ignis habet in lateribus coquendis, hic inprimis valeret, cum equus ſub monte quidem pannoſo, etiam dorſi regioni impoſito, quotidie laboraret, & anhelaret.

Tam religioſe olim cavebant Veteres, ne intenſus calor renes adureret, ut lumborum regionem laxo ſolummodo linteo defenderent, ita ut dorſum non pectus feneſtratum gererent. Affirmat Salmaſius, ſe pleroſqve vidiſſe, qui Calculum in Renibus ſolum̃odo contraxerant, quod menſæ adſiderent obverſo ad ignem tergo. Alio quidem reſpectu renibus inprimis nocet fervidior æſtus, qui tamen Calculo, niſi materiam inveniat, quæ apta ſit concreſcere, ſuum haut confert ſymbolum. Ab itineribus per aliquot annos Equus deſueverat, ita ut nec ephippium nec ſeſſorem ſine ſumma lucta & protervia admitteret, quaſi rectius & levius ſederet ſolitum & quotidianum onus, novum autem maxime irritaret: aut provido ſenſu præſagiit, ſi ad iter ſe accingeret, onus, quod jam quaſi in pulvinar, dum pedetentim pergit, quietum reclinabat, citatioris curſus exagitatione graviores cruciatus, & moleſtias daturum. Id quod ſæpe videre eſt in hominibus Calculum filamentis quibusdam in æquilibrio ſuſpenſum diu ſine magno imcommodo geſtari, illis autem vehementi aliqua lucta & contentione ruptis in collum veſicæ prolapſum, unde acerrimus in tam tenera & ſenſili parte dolor, quem miſera mors excipit. Erat inſuper Equo pro pabulo quotidiano fœnum aridum; herboſis & liberioribus paſcuis per aliquot annos raro aut nunquam gaudebat, in quibus aut commune remedium inveniret, aut fortaſſe ſingulare aliquod ſeligeret, cujus vim & virtutem ſenſus & experientia comprobaſſent. Quidni enim

eandem

eandem cum aliis animalibus demus solertiam? Canis cibis distentus & gravatus sedulo discurrit, & inter mille alia peculiare suum quærit & eligit gramen, quo vomitu provocato ventriculum onere suo liberet & relevet. Cervus sagitta sauciatus ad suum statim festinat probatissimum in hoc casu dictamnum. Felis, sive male, sive bene se habeat, nepeta sua se relevat & recreat, quæ ideo de suo nomine cattaria, & mentha felina nuncupatur. Equus etiam hic bis quotannis, verno scilicet & autumnali tempore, macrescere, & in partibus posterioribus præcipue ita hebes & languidus fieri solebat, ut ægre & vix pedes expediret, & post se traheret. Gravi scilicet onere oppressi fatiscunt spiritus. Ita sæpe videre est membrum aliquod graviori ictu contusum, & spiritibus destitutum atrophia tabescere, & inutile fieri pondus. Octo autem aut decem ante mortem dies urinam minime reddidit, Calculo scilicet ita omnem capacitatem opplente, ut nullus daretur urinæ transitus. In solum jam se projicit, se verberat, volvit revolvitque, terram pedibus proscindit, & omni, qua potest vehementia, acutissimi doloris exprimit sensum. Sed quod magis adhuc mirum est, per totum illud tempus, quo urina non profluxit, etiam oblatam aquam pertinaciter aversatus est. Quasi ex ipso Naturæ instinctu sentiret, aquas, si non transeant, altiores assurgere, & longe graviora creare tormina. Cum miram hanc calculi historiam pro unica propemodum haberem, omnibus fere numeris occurrit eadem in libro cui titulus, *Le Journal de Scavans*, Gallico idiomate scripto. Hæc si raritatem minuat, talem tamen Calculum dari posse firmat fidem.

DEL CHIACCIO, è DELLA COAGULAtione Trattati, del P. Daniello Bartoli, della Compagnia di Giesu. Roma. 1681. in 4.

hoc est:

Danielis Bartoli, Soc. Jes. Tractatus de Glacie & Coagulatione. Romæ 1861. in 4.

INclaruit jam Autoris præsentis notitia Physica, edito non solum *Venetiis in 12. anno 1678.* eleganti Dialogo, in quo Tensio & Pressio differunt inter se, cujus potentia argentum vivum in phialis vacuis

sustineatur, sed & *anno 1680* Bononiæ in quarto, integro volumine *de sono & tremoribus harmonicis, & de auditu.* Sequitur jam præsens Scriptum binos in tractatus distributum, quorum *prior* circa modum glaciationis, circa modos coagulationis *posterior* occupatus est. Sectatur equidem Autor in suis principiis ubique *Peripatismum*; simul tamen haud obscure colligi potest, modernorum scriptorum, præsertim qui experimentalis Philosophiæ laude cluent, diligentem admodum & lectorem & examinatorem laboriosum illum ipsum existere.

Præmissa ergo prolixa Introductione, in qua Deum operibus naturæ etiam minimis, ingeniorum nostrorum arrogantiam deprimere ostendit; Cap. 7. nervum totius Tractatus primi tangit, duas quæstiones, quasi cardinales, in eodem principaliter tractandas, præmonendo: *1. An congelatio aquæ fiat per condensationem secundum Aristotelem, an vero per rarefactionem? 2. An sola potentia frigidi & sicci glaciem efficiat, an vero præterea tertium quoddam, sive vapores, sive spiritus, sive atomi, a quibus quasi coaguletur aqua in glaciem, requiratur?* Pro harum itaque decisione probabiliori, mox sub libri frontispicio duo insignia quasi impedimenta, binas scilicet opiniones doctas & ingeniosas, de modo congelationis, removet, *Francisci* nempe *Vallesii*, Med. & Philos. & *Rob. Boylii*, Nob. Angli, quorum uterque, ex oppositis licet penitus principiis, tandem concludat, glaciem ex aqua a se ipsa oriri, sive per naturalem quandam consequentiam, h. e. necessarium causarum subordinatarum fluxum. *Vallesii* quod attinet sententiam in *Philos. Sacra*, aquam ceu summum in Natura frigidum, natura congelationem appetere, seu ad eam inclinare, cum frigus congelans summo isto seu primo frigido intensius esse nequeat, eandem cap. 1. propositam, 3. refutat, postquam c. 2. male ac non sufficienter argumentis Cartesii impugnari illam, docuisset. *Boylii* vero hypothesin, aquam ex parvis particulis corpus non tam continuum quam contiguum constituere, ita ut particulæ istæ in continuo sint motu & agitatione, qua undecunque cessante, glacies per quietem immediate generetur, quoad tria hæc præsupposita & examinat, & pariter c. 4. 5. 6. 7. rejicit.

His ita excussis, ad ipsa congelationis phænomena propius accedit, recensendo 22 experientias sive observationes principaliores, totidem capitibus comprehensas, circa glaciei proprietates & conglaciandi modos, ab aliis, ut plurimum modernis, iisque fide dignis & experimentorum

mentorum fulcro innixis scriptoribus, annotatas partim, partim & communicatas, quas accurate semper ventilat & examinat: quo eo melius inoffenso pede ad quæstiones istas decidendas pergere queat.

Capite ergo 31, pro prima ista cardinali quæstione, ex Peripato concludit, *condensari aquam sub sui congelatione, non vero rarefieri.* Cum enim rarefactio fit, dum eadem materia, citra alterius materiæ superventum, dilatatur, & in majorem quantitatem distrahitur, sub aquæ vero glaciatione, copiose admodum aer eam subintret, & glaciem repleat, qui in specie sit levior aqua, conciliabitur ab hoc ipso aquæ major *dilatatio & levitas*, ast non *rarefactio:* nec obstare, quod glacies & aqua, ex qua coalescit, vel in quam resolvitur, sint ejusdem ponderis; siquidem ex diversitate medii aerei & aquei, in quo fit ponderis examen, hoc dependeat.

Cap. vero 34. ad alteram quæstionem cardinalem accedit, postquam *c. 32.* varias opiniones de modo glaciationis recensuisset, & *c. 33.* quædam præsupposita, velut, nec solum frigidum, nec solum siccum esse glaciei caussam, elementa quævis mista & confusa esse quamplurimis aliis particulis & corporibus, & aquam speciatim spiritibus salinonitrosis diversis esse impraegnatam, exactius trutinasset, concluditque tandem, *glaciem fieri a frigido & sicco, ceu caussis adæquatis*, nec alia opus esse qualitate aut substantia, quæ aquam tanquam coagulum lac constringat; spiritus vero salino-nitrosos in aqua promovere quidem utcunque congelationem, sed hoc saltem, quatenus & ipsi frigidi & sicci sint. Subjungit his denique *c. 35.* ac ultimo phænomena ac accidentia varia, sub aquæ congelatione notabilia, quæ ex sua hypothesi explicare nititur.

Tractatus II. saltem appendix videtur, priori isti adjecta, idque ex occasione oppositorum, cum congelatio sit accidentaria, violenta & naturæ injuriosa; coagulatio vero adeo essentialis eidem, ut sine illa paucissima componantur & producantur: unde & speciales tantum modi quidam coagulationum regni animalis & vegetabilis ab Autore considerantur. Præmissis ergo *c. 1.* aliquot observationibus coagulationum fluidorum levi quodam & simplici artificio, *c. 2.* circa animalia observat, humores quosdam corporis illorum non esse coagulabiles, salivam, lacrymas, sudorem, urinas: quosdam vero esse coagulabiles, serum sanguinis, lympham quamlibet, etiam pericardii & pan-

creatis. Sanguinem, quousque intra venas fluctuat, fluidum esse, qui simul ac extravasatus sit, de seipso coaguletur. Causam hujus Phænomeni, quoad prius membrum, negat *c. 3.* esse motum circulatorium illius, negat pariter, quoad posterius membrum, *c. 4.* ope fibrarum sanguinis illud fieri, cum potius fibræ istæ sint novum productum, in sanguine exhausto & refrigerato genitum ex partibus terrestrioribus, quæ in coagulum crassius subsideant, & caseosæ lactis portioni respondeant: quin potius in *Thomæ Cornelii Consentini* castra transit, dum affirmat, *præsentiam halitus tenuissimi vitalis sanguineas atomos incitare continuo, ut solutæ fluant, & nunquam inter se cohærescant, cujus expirtione sanguis concrescat.* Attingit denique *c. 5.* coagulationem ossium, quam ex prædisposita nonnihil materia per vim seminalem oriri asserit: miratur simul potentiam canum in resolvendis iisdem in subtilissimum pulverem, quam ex Helmontii aliquot locis potissimum illustrat.

Quoad Vegetabilia, horum ex semine generationem, ex nutrimento coagulationem perpendit, & *c. 7. ac 8.* recte declarat, quamvis arborem ac plantam non tantum virtute sive potentia, sed potius mole minima in suo semine delitescere, nec esse hoc solam plantæ inchoationem, nec cadaveris modo se habere, sed potius embryonis instar anima propria jam informatum esse: quod semen *c. 9.* generetur ex subtiliori, spirituosiori & vivaciori totius plantæ substantia, cum humido oleoso permista, & in eodem concentrata, quæ omnia ex medulla, ceu parte plantæ vivaciori deriventur: exinde enim esse, quod citrus aurantio insita pomum perfectum citrium, semine tamen aurantii proferat. Aggreditur postmodum specialius coagulationem plantæ, sub sui ex semine formatione, considerare, ita quidem, ut *c. 10.* in semine hoc, terræ ceu matrici suæ commisso, spiritus antea sopitos, calore vernali excitari asserat, a quibus blanda cum cæteris particulis fermentatione aperiantur pori pro humidi nutritivi meliori susceptione; idque cum sit aqua, prout scil. existit, eaque ad quasvis plantas indifferenter se habeat, vi plantæ propria ac seminali transmutari in succum appropriatum, ut coagulata in augmentum totius abeat. Excitatos vero ita spiritus magis magisque per humidi penetrationem, fere instar particularum ignearum in Calce viva, blandam fermentationem cum sale dulci vegetabili, ceu principio vegetationis, & acido sulphu-

ſulphuris innati,ceu principio coagulationis concitare, ita ut ex aqua ceu principio communi,ac ſale & ſulphure plantæ propriis,liquor nutriendo cuivis parvæ plantulæ membro aptus emergat. Jam vero in plantula ex ſemine propullulante,cor quaſi eſſe juncturam iſtam inter binas plantulæ medietates, in quam ſemina ſe explicant (utut anima plantæ ſit tota in toto, & tota in qualibet ejus parte) & ex qua partim deſcenſus radicis in terram,partim aſcenſus ſupra terram in truncum fiat,in quo corde prima humorum contingat alteratio & coagulatio, quorum quod ſit præſtantius,in medullam abeat,ex qua melior portio in ſemen denuo colligatur. Pergit denique *c. 12.*ſpecialiter texturam plantarum mirabilem, juxta vaſa & nervos exponere,partim ſecundum experimenta *Malpighii* in *Anat. Plant.* partim ſecundum proprias, in quibusdam vegetabilibus,in ſpecie,Scolymo ſive Cinara obſervationes, una cum reflexione,*c. 13.* in modum,quo ſuccus nutritius per totam plantam diffundatur,num attractione,an preſſione fiat: in quo negotio ſecundum Cæſalpini allegatam explicationem, priori ſententiæ adhæret.

DE MOTU ANIMALIUM JOHANNIS Alphonſi Borelli, Neapolitani, Matheſeos Profeſſoris, Opus poſthumum. Pars prima.

Romæ,1680. in 4.

SI ex ungue leonem dignoſcimus, exScripti præſentis poſthumi Auctore ſtatim quoque de præſtantia illius, quantumque hoc ab aliorumhujus ſeculi ſcriptitantium partubus diſtet,augurari licebit;utpote quem alia jamdum edita præclara opera, ſcilicet*Tractatus de febriũ malignarum cauſis*, *Euclides reſtitutus*,*Commentarius in Apollonii Pergæi Comicorũ libros 5, 6.& 7.Theorica Mediceorum planetarũ,de vi percuſſionis, de incendio montis Ætnæ a.1669. ac de motionibus naturalibus a gravitate pendentibus*, poſteritati ſeræ non minus, ac Eruditis noſtri temporis,comendabunt. Poſt tot itaqueBorelli noſtri doctiſſima ſcripta conſummatum tandem præſens hoc de motu animalium op9,poſt Autoris fata, auſpiciis CHRISTINÆ SVECIÆ REGINÆ, curante vero *Carolo Jo.a Jeſu,Clericorum Regularium pauperum Matris Dei Scholarum piarum Præpoſito generali*, publicam in lucem prodiit, cui ſimile, in hoc quidem argumenti genere,viſum hactenus non eſt.

Quam-

Quamvis enim plurimi ex antiquis æque ac recentioribus Scriptoribus quam perſpicaciſſimi de motibus animalium egerint, nemo tamen eorum hac ratione rem aggreſſus eſt, prout Borellus felici ſatis ſucceſſu fecit, totam animalem oeconomiam ſub tractatione hac complexus, ac propoſitis innumeris problematibus, egregiis ſcituque jucundis, iisdemque per mechanicas demonſtrationes declaratis, quæ tetigit hactenus nemo, aut tractare certe ea ratione nemo ſeu curavit, ſeu potuit; ita ut inpoſterum hæc etiam Phyſices pars Mathematicis demonſtrationibus ornata, non minus quam Aſtronomia, inter Phyſico-Mathematicas diſciplinas recenſeri queat.

Diviſit Auctor opus in partes duas, quarum prima anno 1680 edita, de conſpicuis animalium motionibus, i. e. de externarum partium & artuum flexionibus ac extenſionibus, ac tandem de totius corporis molis ab uno ad alium locum translatione triplici, ſcilicet greſſu, volatu, & natatu, agit: altera demum anno 1681 lucem publicam vidit, & cauſas motus muſculorum, ac motionum internarum, nempe humorum per vaſa & viſcera, rationes explicat.

Quoad primum ergo volumen, in hoc ante omnia muſculorum fabricam & figuram declarat, horum ſpecies recenſet, actionemque explicat, ac ſimul *Stenonis* de illorum ſtructura & operandi ratione dogma examinat atque redarguit. Quo facto muſculos duplicem vim præſtare ſupponit, unam quæ ab ipſa fibrarum illorum ſtructura dependeat, & quam contra ſuos antagoniſtas exerant, fibris propriam dicendam: alteram, quæ a cauſa extrinſecus impellente, ſeu ab imperio voluntatis emanet, & in contractione validiſſima ac voluntaria conſiſtat, vitalem ideo appellandam.

Quamvis autem prioris virtutis motivæ quaſdam reliquias paulo poſt mortem quoque animalis reſtitare, evidens ſit, exiguum tamen ſatis illarum gradum eſſe, inde colligit, quod a pondere paucarum librarum illa vis ſuperari valeat. Econtra ratione poſterioris ſeu vitalis virtutis, quam vulgo quidem cum priore confundunt, gradus, veteres erraſſe cenſet Noſter, dum ope machinæ muſcularis, debili vi motiva totum animalis corpus notabiliter grave ſuſtineri ac impelli, imo ingentia pondera ſublevari, docuerant: contrarium potius aſſerens, magna nimirum virtute parva pondera elevari ac ſuſtineri, ita ut multoties virtus motiva centies & millies pondus oſſium & articulorum moven-

movendorum ſuperet, nunquam vero illo minor exiſtat, quod per potiſſimum primæ hujus partis tractum variis theorematibus ac lemmatibus mathematicis prolixe confirmat.

Atque hoc dum præſtat, inter alia phænomeni illius Anatomici, cur tendines muſculorum non in capitibus aut extremitatibus oſſium articulandorum, ſed in eorum productionibus, prope articulum, & quidem directione ad ejusdem oſſis longitudinem obliqua, alligentur? Hinc, in ſpecie, potentiæ motivæ muſculorum nonnullorum, v. g. cubitum ac tibiam flectentium, femur extendentium, deltoidis, ac maxillam flectentium atque manſoriorum ſtructuram ac vires mirandas determinat, poſteriorum quidem potentiam motivam in homine fere librarum 534 vim, in brutis autem, v.g. canibus, leonibus &c. propter roſtrum horum oblongius, potentiam librarum 1350 ſuperare (ſtupendam ſane) evincit. Pariter vim motivam muſculorum intercoſtalium, poſtquam thoracis maxillarum conformitatem atque difformitatem expoſuerat, indagare contendit, & fibrarum omnium muſculorum intercoſtalium multitudinē duplo fibras muſculorum temporalium & maſſeterum ſuperare, illarumque inclinationem anguli ſemirecti, qui vires in proportione ſeſquialtera auget, attendens, vim muſculorum intercoſtalium humanorum reſiſtentiam ponderis 1068 librarum ſuperare infert: in parentheſi quaſi allegans experimentum in Anglia ſuperioribus annis factum, quo pondere librarum 100 ſuper veſicam ſuillam aere ſemiplenam impoſito, nihilominus hanc ab aere, e thorace hominis gracilis inſufflato, diſtentam, ſimulque grande illud pondus elevatum fuiſſe obſervarunt. Imo poſtmodum ſeſe corrigit, & vim motivam abſolutam muſculorum temporalium ac manſoriorum in homine non minorem eſſe vi ponderis librarum 16020, intercoſtalium vero potentiam proxime accedere aſſerit ad potentiam ponderis 32040 librarum. Atque his peractis progreditur Autor ad operationes ipſas partium & totius animalis, ſc. motus artuum varios atque hinc reſultantes corporis agitationes, præprimis vero greſſum, volatum & natatum, horumque modos & rationes exponit iis præmittendo doctrinam de ſtatione, cum greſſus quoque animalium ſtando peragatur. Qua occaſione diverſa, ab aliis intacta, aut certe minus adæquate reſoluta proponit atque exponit problemata, inter quæ obſervantur: Cur ſtando alternis pedibus

minus defatigemur, quam quando ab ambobus simul fulcimur? Quare aves uno pede innixæ commodius stent, quam homines? Quare aves stando, ramis arborum comprehensis, absque ruina quiescant ac dormiant? Cur sexipedes & multipedes majore labore, quam quadrupedes, stent?

De gressu animalium dum differit, rationes reddit, cur incessus per locum acclivem laboriosus & molestus magis, quam per planum horizontale, & descensus per declivia paulo laboriosior, quam per idem planum, pariterque modum explicat, quomodo incessus hominum calopodiis ferratis instructorum per glaciem fiat? Porro, vim motivam, in homine saltum producentem, ter millies fere ejus pondus superare, demonstrat: & qua ratione muscæ, formicæ, similiave insecta pronis superficiebus vitreis lævigatis adhæreant, & per eas absque delapsu procedant? inquirit.

Volatilium motus ubi tractat, docet, quomodo aer impulsui alarum illorum resistat? Potentiam musculorum alas flectentium plusquam decies millies pondere avis volantis majorem existere: & impossibile esse hominem propriis viribus artificiose volare posse.

Natatum explicans inter alia disquirit, quomodo pisces in medio profunditatis aquarum æquilibrati quiescere queant? Eosdem non vi pinnarum, sed caudæ saltem, natare, pinnis vero, præprimis duplicatis illis, quæ in duobus locis infimi eorum ventris extant, immobiles inniti & stare docet. Item, quare aves & animalia quadrupedia naturæ instinctu natent, homines vero naturali instinctu natare nequeant? Tandem vero machinam novam, cujus ope homines aquæ diu immersi respirare & vivere, imo ad sui libitum sub hac ad instar piscium moveri & quiescere possint: nec non navis urinatoriæ fabricam novam & usum delineat.

R. P. CLAUDII FRASSENII PERONENSIS Doctoris Theologi Parisiensis & Professoris emeriti, atque Conventus & Collegii Generalis FF. Minorum Parisiensium Guardiani DISQUISITIONES BIBLICÆ QUATUOR LIBRIS COMPREHENSÆ.

Lutetiæ Parisiorum Anno 1682. in 4.

Cum

Cum præter Celsum, Porphirium, Simplicium, Julianum apostatam, aliosque plurimos olim Christiani nominis juratos hostes, non desint etiamnum maleferiati ac nimis infelices homines, qui Cacodæmonis votis operam & studium navantes, in Divinos Scripturæ libros bellum redintegrant, atque eorum sinceritatem impugnantes, illos e medio exturbare nituntur (qualis fuit non ita multis abhinc annis larvati *Præ-Adamitarum Parentis* infestus conatus, qualis *Hobbesii*, *Spinosæ*, aliorumque hujus ætatis Criticorum in simili argumento non condonanda vesania) his omnibus occurrendum esse duxit P. FRASSENIUS (ex editis antehac Philosophicis & Theologicis aliquot operibus non ignotus Autor) *Disquisitionibus istis Biblicis*. Quamvis autem innumeri propemodum Tractatus ad Sacrorum Codicum sinceritatem asserendam, demonstrandam divinam autoritatem, & latentia sub rudioribus literæ involucris mysteria manifestanda, summo studio concinnati prostent, & jam actum agere videatur, quisquis nova hac de re Opuscula edere tentaverit; ipse tamen FRASSENIUS ad tabernaculi spiritualis pulchritudinem consummandam, suum quoque ἐπιβάλλον μέρος afferre, nec talentum a Deo concreditum defodere voluit. Sed, quæ ipsum vehementius ad hoc opus auspicandum ursit ratio, ea fuit, ut juniores Theologos, præsertim Franciscanos, ad Sacrorum Bibliorum lectionem & studium, remotis jam offendiculis & via complanata provocaret. Allexit etiam spes alterius non levioris utilitatis; fortassis inde futurum, ut inter Catholicos, Doctrinarum Studiosi ad manum habentes arte concinnata in Sacros Codices Præludia, & graviorum in iis occurrentium controversiarum & difficultatum luculentas explanationes, non minorem in divinis Libris evolvendis operam impenderent, quam Scholasticis, Historicis, aliisque id genus studiis hactenus navaverant, ne inposterum οἱ ἐξ ἐναντίας haberent, unde Romano-Catholicis neglectum adeo Bibliorum studium objicerent, seque solos in divinis Scripturis versatissimos gloriarentur. Ut igitur (quos huic perutili negotio totos præ cæteris allaborasse scribit) Patribus Viennensibus & Tridentinis, ut aliis, hoc studium suis seminariis excolendum inprimis commendantibus, Ecclesiæ præsulibus qualescunque suppetias ferret, in hoc Disquisitionum suarum Biblicarum priori Volumine quatuor Libris comprehenso, necessaria veluti præludia ad S. Bibliorum

 intelli-

intelligentiam necessaria Autor subministrare voluit, alias hujusce divini Libri cœlestes divitias & opes atque divina mysteria in sequuturo Volumine altero nondum edito reseraturus. Elenchus Capitulorum in Libris prioris Voluminis hic est. Liber *Primus* exponit varia nomina Cap. I. originem & antiquitatem Scripturæ, Cap. II. quonam tempore Moses floruerit, Cap. III. a quibus literas & scribendi artem sapientes Ethnici hauserint, cap. IV. quod Sapientiæ Græcæ pars maxima a Mosis & Prophetarum Libris profluxerit, Cap. V. quod Moses revera Pentateuchum scripserit, Cap. VI. quonam sermone quave lingua ille S. Scripturam auspicatus, quonam charactere, qua arte, quove scribendi modo usus fuerit Cap. VII. VIII. & IX. utrum Moses sicut Scripturæ Hæbraicæ, sic & Vocalium punctorum autor sit, Cap. X. *Secundus* in variis Scripturæ S. Editionibus & Versionibus occupatus de Editione Hebraica hodierna Cap. I. de Commentariis & Interpretationibus Hebraicæ Editionis, maxime vero Legis Mosaicæ, Cap. II. de Versione Græca LXX Interpretum, Cap. III. de reliquis Editionibus Græcis, Cap. IV. de cæteris Orientalibus Scripturæ Versionibus, Cap. V. de Editione Vulgata Cap. VI. de præcipuis vulgatæ Latinæ Editionis Textibus, qui ab Hebræis dissentire videntur Cap. VII. de aliis posterioribus editionibus Latinis ex Hebraico Textu Cap. IIX, de Vernaculis Bibliorum Editionibus, & inter has Germanica Lutheri Cap. IX. agit. *Tertius* de V. & N. Testamenti Librorum Canonibus cum antiquis tum recentioribus: Eorundem Librorum distributione, integritate, obscuritate, & variis sensibus Cap. I. II. III. IV. Et de cujusque Inscriptione, Autore, Scopo, Divisione, & Controversiis, Cap. V. & VI. sub octo & quinquaginta Titulis tractat. Tandem in Libro *Quarto* præcipui Textus Biblici specietenus pugnantes conciliantur, nullamque in Libris Sacris dissonantiam esse probatur.

LES INSTITUTES DU DROIT CONSULaire, ou la Jurisprudence des Marchands, par JEAN TOUBEAU.

Institutiones Juris Consularis, sive Jurisprudentiæ Mercatorum, Auctore Johanne Toubæo.

Parisiis 1681 in 4.

Auctor

AUctor est Typographus & Bibliopola Avarici Biturigū, in qua civitate aliquoties functus est annuo Mercatorum Præfecti & Consulis officio: Consulum enim nomine in Gallia Judices Mercatorum appellantur, quos primum induxit publice proposito edicto Rex Carolus IX. anno superioris seculi sexagesimo quarto. Tubæus Typographus & Bibliopola doctus, laudem Manutiorum, Stephanorum, Morellorum, Frobeniorum, Turneborum & similium suæ professionis hominū æmulatus, non solum in alienis scriptis excudendis & divulgandis occupari voluit, sed etiam ipse litteris aliquid mandare, dignum, quod typis exscriberetur, ac in publicum prodiret. Scilicet cum in functione sua Consulari animadverteret, quam difficile ac periculosum foret, eam sine aliqua Juris, quo comercia reguntur, scientia obire, neque tamen systema illius Juris, unde ejus notitia hauriri posset, saltem apud Gallos prostaret, consilium suscepit, Jus, quod ad Jurisdictionem Consularem pertinet, in artem redigere, ut Mercatores in patria sua, cum adepti essent a Jacobo Savario artem negotiandi traditam in libro, quem sub Titulo Præfecti Mercatoris edidit, item ab aliis Collectiones Edictorum, Declarationum, & Rerum Judicatarum de rebus & negotiis suis, haberent etiam a se præcepta Juris, quo utuntur, eaque non adeo magno volumine composita. Non enim, ut in Præfatione ait, Digesta scribere intendit, sed tantummodo Instituta seu Institutiones Juris Consularis, quibus non integra Edicta, Declarationes, Res Judicatas referret, verum summam eorum, nec non ea, quæ ex diversis Juris Auctoribus tum gentis suæ, tum exteris excerpsit, breviter, hoc est, elementa Juris, diligenter tamen & eleganti ordine complecteretur. Totum autem opus in duos libros partitus est. Priori nihil aliud propemodum agit, quam ut justo commentario illustret Edictum supra memoratum Caroli Regis, ita ut insinuet, quicquid de ipso officio Consulum sive de ipsa consulari Jurisdictione dici debuit, nempe de origine Consulum, & cur placuerit Mercatorum litibus dirimendis singulares Magistratus dare; de Consulum Electione, Munere, Juramento, Duratione, Titulis, Honoribus, Prærogativa, Privilegiis & Immunitatibus; de requisitis, ut aliquis ad Consulatum aspirare possit; quibus moribus, quave scientia eum instructum esse oporteat; quomodo se gerere debeat in administranda justitia & in reddendo jure; de numero Consulum judicantium; quousque jurisdictio eorum se

extendat, num etiam ad loca extra civitates ſuas ſita porrigatur; de modo procedendi in hoc judicio,tum quem ipſi Judices,tum quem litigantes ſervare debent; maxime ut litigantes in primo ſtatim termino compareant,&nullo adhibito advocato vel procuratore ipſi agant, & ſe defendant. Id quod ut optimum inventum abbreviandæ litis laudatur,etſi prius,ut in primo ſtatim termino ſe ſiſtant, uſu pariter,& novo Reſcripto mitigatum ſit. Porro Perſonas,quibus; & Res,de quibus Conſules jus dicunt, fuſe tradit, item an, & quando,& quatenus Appellatio concedatur aConſulum ſententiis;nempe non aliter,quam ſi reus in majorem 500 libris ſummam condemnatus fuerit,ſed tamen ut nec tum quidem executio ſententiæ ſuſpendatur, *præſtita ab adverſario cautione*. Pergit de executione ſententiarum,de judicii perſonis acceſſoriis, non minus tamen neceſſariis, veluti de Actuario,& Apparitoribus, denique de locis & ædificiis,ubi Mercatores & Conſules convenire ſolent, differere. Poſteriori libro res illas Auctor perſequitur, ſuper quibus in exercenda Mercatura litigatur, id eſt, objectum,circa quod Jurisdictio Conſulum occupata eſt. Quo pertinent pacta & epiſtolæ Mercatorum, Probationes quæ ab iis exiguntur,Jus prioritatis in venditis mercibus,Cautiones Mercatorum, Correi, Fidejuſſores, Ceſſiones,Exceptio non numeratæ pecuniæ,Libri Mercatorum, Societates,Mandata,Factores,Proxenetæ,Cambia & Recambia, Literæ Cambiales, nec non ſchedulæ iſtæ,quibus mercatores cavent, pecuniam, quam ex mutuo vel alio quam cambii *contractu* debent,ſe ſoluturos eſſe,neque tamen cauſam debiti exprimunt,cæterum nomen literarum cambialium indunt; a quibus ſchedulas illas maxime differre docet uſitatas etiam inter non Mercatores, ſed tunc ad Conſularem Jurisdictionem non pertinentes. Addit deinde commercia maritima,(quorum cognitio tamen noviſſima Regis conſtitutione Conſulibus ademta eſt, & Præfectis rei navalis ſeu claſſicæ demandata), Communionem bonorum inter vivum Mercatorem & ejus fœminam, vi cujus uxor nullam prærogativam ante creditores mariti habet, niſi ſeparationem bonorum impetraverit,quæ tamen ex certis tantummodo cauſis, certoque modo permittitur. Sequuntur induciæ moratoriæ, Ceſſiones bonorum; & denique tractatu de Fallitis & Decoctoribus librum finit. Ubi optimum inſtitutum Regum ſuorum refert, quod fraudulentos Decoctores, eorumque Receptatores & Adjutores ſeveriſſimis pœnis perſequantur. PETRI

PETRI FRANCII POEMATA ad Celsissimum Principem FERDINANDUM Paderbornensem ac Monasteriensem Episcopum.

Amstelodami, Anno M DC LXXXII. in 12.

Postquam superiori anno mortalium rebus exemtus esset, elegantiorum literarum summo cum detrimento, omni doctrinæ genere clarissimus & carminum gloria nulli secundus NICOLAUS HEINSIUS, istius funere extincta simul videbatur poeticæ facundiæ in Belgio vis, & deleta omnis, quæ a Scaligero, Grotio, Baudio ac patre Daniele in Nicolaum filium derivata fuerat carminis venustas & dignitas, oppressaque poetici spiritus majestas, quæ tot auctoribus omni eruditionis ac studiorum genere excultæ isti genti olim constabat. Neque enim in Criticis saltem studiis, omnium recte æstimantium judicio principatum apud Belgas tenuerat exactissimi judicii Vir, cujus præclara in hoc literarum genere extant monumenta, quæ cum usu publico communicavit, nec minora censenda ea, quæ intra Vestæ penetralia liberali asservabat custodia: sed ab ipso etiam condita Poemata captu seculi nostri superiora sunt & ad eruditissimæ antiquitatis gloriam adspirant, quodque argumentum est absolutissimæ scriptionis, Reverendissimo & Celsissimo Paderbornensium ac Monasteriensium Episcopo FERDINANDO L.B. DE FURSTENBERG, principi studiorum ac omnis eruditionis sine controversia, præ omnibus aliis recentium Poetarum scriptis se probarunt. Cumque nihil omnino mortalium per orbem literarum famæ commendatorum, aut præstantis eruditionis ac cumprimis poeticæ facundiæ laude florentium inveniatur usquã, quod ad hujus summi Principis, ceu veri Apollinis ac tutelaris studiorum Numinis, favorem non decurrat: ac in Gallia paucos intra annos præstantissimi ex ordine Societatis Jesu Poetæ, Joannes Commirius, Carolus Ruæus, Albertus Daugieres aliique qui ex Heliconis unda caput extulerunt, in Mæcenatis hujus sinum confugerint: eidem communi Musarum Patrono sua quoque sistere & carmina consecrare voluit cultissimus inter Batavos hodie Poeta PETRUS FRANCIUS. Nam qui antea scripto ad Heroem hunc in literis maximum Panegyrico, facilẽ eum ac munificum esset expertus (quod is suos alumnos non Caballino solũ fonte velut Appollo proluit, sed e perenni beneficentiæ scaturigine inun-

inundat, quoties aureo imbre instar Jovis ad hos descendit;) principali munere ab Eo donatus egregium etiam Eucharisticum carmen condidisset, idque summo favore exceptum intellexisset; id sumsit consilii, ut in fascem collecta præstantissima sua Poemata Maximo Principi inscriberet & consecraret: quo egregio libello eximium documentū superstitis poeticæ in Batavis facundiæ dedit. Complexus enim est isto Carmina, quæ diversis temporibus vario genere in laudes obitusque clarorum Virorum confecerat, quæ item de argumentis aliis ad præstantes Viros scripserat, eo sermonis nitore cultuque dictionis condita, ut ad dignitatem Majorum suorū, eruditissimorum cùm aliis omnibus tum eo præsertim eruditionis genere, quæ sermonem in numeros apte disponit, proxime eum accedere quivis hujus artis peritus agnoscat. In *Heroico* carmine δεινότητα ac majestatem servat argumento convenientem: nam in Panegyrico & Eucharistico Principem omni laude majorem eruditionisque gloria omnibus aliis superiorem decantat; In Epicedio Belgarum Archithalassum Ruiterum fortiter in Siculo mari adversus Gallos pugnantem, inque ipsa victoria occumbentem describit, vere σπουδαίαν πρᾶξιν propositam sibi habens & ἡρωϊκῆς τύχης περίστασιν, quam graviter & ad Veteres poetarum leges numerosque (quos in pronunciatione etiam, quoties poema in conventibus doctorum Virorum recitat, eum exacte & decenter servare ajunt) exactam absolvit. In *Elegiis* facilitatem venustatemque mireris, tam iis quas in sacris rebus de nativitate, passione, morte, *resurrectione Servatoris*, ac Spiritus Sancti missione occupari voluit, quam istis quas de aliis argumentis ad eruditissimos viros Nic. Heinsium, Joh. Georg Graevium, Jac. Gronovium, Jac. Wallium, Renatum Rapinum, Jan. Broeckhusium scripsit; quæ e Castalio promanare videntur fonte, nec fuco aut lenociniis, sed inaffectato cultu & naturali pulchritudine assurgunt. *Eclogarum* venusta simplicitas, & *Epigrammatum* non longe quæsitæ sed ex ipsa re petitæ, elegantes argutiæ & innocentes lusus Lectoris mentem demulcent: cumprimis autem ista, quæ e veteribus Græcis epigrammatibus, collectis in Volumen, Nectareum illud Apollinis, Musarum, Venerum, Gratiarumque mellificium, sub *Anthologiæ* nomine proditum, Latinis versibus expressit, horum studiorum amatorem ad se rapiunt: rotunditatem enim venustatemque Atticam Romano lepore feliciter æmulatus est, exemplo Erasmi, Scaligeri, Casauboni, Grotii,

Hein-

Heinsii, Vulcanii, majorum suorum, quos adeo æquis passibus secutus est, ut Jo. Georgio Graevio, in Græcis, ut aliis omnibus, eruditissimo viro & studiorum horum exactissimo censori, suum isthoc studium valde approbaverit. Cujus doctissimi Viri judicium, si nil aliud esset, vel solum summam Auctori laudem conciliaret: nos sane movet, ut quod Richardus Thomsonus olim de Paulo Stephano, cum ex Epigrammatum Græcorum volumine, omnis Græcanicæ pariter sapientiæ & festivitatis thesauro, quædam in Latinum sermonem vertisset, prædicavit, ad Francium transferamus:

Cum tua compono Græcis epigrammata, Petre,
Dispeream ni te surripuisse putem
Et genium ingeniumque illis, laudemque rotundi
Oris, & hanc penitus, quæ placuit, Venerem.
Scilicet hoc quod Roma sibi nec Bilbilis illi
Docta dedit, tu das: Græcia victa jacet.

Christian Weisens Reiffe Gedancken/ das ist/ allerhand Ehren-Lust-Trauer- und Lehr-Gedichte/ zur Verbesserung der überflüßigen Gedancken heraus gegeben.

Leipzig 1682. in 8.

CHRISTIANI VVEISII *Meditationes Poeticæ maturiores*, id est, varia gratulatoria, festiva, funebria & moralia carmina Germanica, ad diluendas *superfluas Meditationes*, sub quo titulo antehac jocosa Poemata prodierant, editæ.

Lipsiæ 1682 in 8.

ELegantiarum quas aliæ linguæ proprias habere vulgo creduntur, Germanicam minime expertem esse, sed ab horrore prisco ad cultum, quo hodie gaudet, evectam, Græcam rotunditatem, Romanam majestatem, Hispanicam gravitatem, Gallicam venustatem, Hetruscas Veneres, Anglicam volubilitatem, & Belgicam dignitatem referre, multis insignibus argumentis hoc seculo comprobarunt quinque pe-

culiares de linguæ hujus præstantia & nobilitate commentarios scripserunt; & documenta haud contemnenda dederunt, qui vel in soluta numeris vel iisdem alligata oratione scripta posteritati reliquerunt, quæ cæterarum gentium Scriptoribus Germanos sua lingua utentes nullo in genere inferiores esse ostendunt. Inter hos verum ac nativum Germanicæ linguæ decus & usum in utroque scribendi genere

vorsis seu prosis solveret ora modis

præstantissimis etiam documentis asseruit *Christianus Weisius*; cujus dictio pura, tersa, nec affectata, aut anxie quæsita longeq; accersita est, sed verbis propriis, ac eorũ structuris perspicuis, sententiis item apertis & per universam Germaniam receptis composita, cuivis linguæ hujus vel modice perito facilem ac obvium sensum præbet. Non disjectæ sunt, non novæ adhibitæ, non inusitatæ & ex præpostera æmulatione aliarum linguarum dura compositione contortæ voces, non ex peregrinis linguis transsumtæ phrases, non obscuræ sententiæ longe accersitis allegoriis involutæ fabulisve implicitæ, sed æquor illud castigatum leniterque decurrens per numeros limpidi ac sponte nati obviiq; sermonis, facilitatem ac perspicuitatem, elegantiam ac rotunditatem linguæ hujus aliis nil concedere ostendit: adeo ut Germanicæ linguæ ignarus faciliori longe negotio & leviori opera ejus usum ex auctoris hujus monumentis sibi comparare queat, quam ex aliorum libris, qui eam in artem redegerunt. Cumque is plures hactenus ediderit libros, in quibus exquisitis potius exemplis quã solicite & ambitiose conquisitis præceptis, linguæ hujus oratione soluta non magis quam ligata decurrentis verum & genuinum usum, in civili potissimum doctrina & communi vita quem obtineat, tradidit; quemadmodum *Oratorem politicum* Germanicum, & utiles *Meditationes Juventuti necessarias* hoc fine antea emisit in publicum: jam sub elogio *Meditationum maturiorum* eos exhibuit a felici ingenio (quod natura ad poesim & elegantiores artes finxisse videtur) natos, & longa exercitatione adultos fœtus, quos maturior ætas exclusit; cum priores, quos publico dederat, felicissimi cultissimique ingenii fructus, juvenilem magis ætatem decere censeat. Omne autem studium eo confert, ut juvenum sermones formet, ac inventionum fontes demonstret, eloquendique artem doceat, propositis exemplis clarissimis ad quosvis humanæ vitæ actus conducentibus. Votiva enim carmina, & sermones gratulatorios variis

riis occasionibus convenientes, epicedia & epithalamia in diversæ sortis homines, varios ad casus deducta, epitaphia quoque nonnulla, moralia autem plurima poemata exhibet, orationesque hujus generis soluto sermone scriptas complures admiscet, ea verborum elegantia ac facilitate, stili venustate, argumenti varietate, & doctrinæ non affectatæ copia adhibita, ut exempla præclara quibusvis in quosvis vitæ humanæ casus suppeditare possint, ac ostendere, qua ratione eos sermone commodo prosequi & orationem in varios habitus fingere apteque componere deceat. Cujus artis uberiorem & absolutam tractationem, viginti annorum studio collectam, & crebris confirmatam experimentis, se aliquando editurum esse, pag. 539. pollicetur.

Sub finem libri appendicis loco festivum *Drama satyricum* adjecit, ejusdem ferme argumenti cum alio ludo scenico, quem hoc ipso anno sub titulo *Absurdorum Comicorum* dedit; isti similem, qui Gryphii Poematibus innexus Petri Squentii nomine insignis canticorum, quos vocant, magistros eorumque inconditam poesim perstringit, ac Danielem Swenterum autorem habere fertur. Nam ut in isto ineptam & absurdã condendorum Dramatum scenicorum rationem facetis eludit jocis: sic in hoc turbam infelicium poetastrorum, Germanicæ linguæ restauratorum, quos se jactant, exagitat: qui ineptas novas literarum mutationes, ac monstrosas vocum, phrasium & constructionum in Germanica lingua rationes commenti, in cœtum coeuntes magnifica se de lingua Teutonum Heroica conferre consilia, laborantique Germaniæ subvenire stulta persuasione credunt, si extritis e quibusdam vocabulis longo usu receptis literis alias inserant, novaque nec audita antea afferant vocabula, & in syllabis litteras, syllabas in vocibus corrumpant, ac exturbatis omnibus vocibus, quæ alienigenæ sunt & externæ, aut accersitarum ex alia lingua speciem saltem præ se ferunt, licet longo usu firmam acquisiverint possessionem, hac tamen eas ejiciant, & horridas incompositasq; substituant, orbique obtrudere gestiant: nulla interim dignitatis ac venustatis in carmine, cujus gloriam sola laurea ostentant, habita ratione, quod misere & invitis ac nolentibus Musis consuunt. Hanc scabiem facetis jocis defricat, & vesaniæ horum fungorum lepide illudit in hoc dramate festivus Autor: qui in gravioribus argumentis artem condendorum ludorum scenicorum, qua non minus ac in aliis præstat, hactenus exercuit. De *Jacobi* enim *Patriarchæ bigamia*

mia, Abrahami fide, qua in mactandum obsequiose filium unicum valuit, Jephtæ voto & ex eo secuta filiæ immolatione, Marchionis Ancrai ruina, & *insigni isto Neapolitano rebelli Pseudo-Regulo Masaniello*, ac *rusticano Macchiavello*, aliaque, quæ vel in theatrum produxit, vel typis exscripta in publicam lucem emisit dramata, ea affectuum vi, morumque convenientium apta dispositione, partium connexione, rerum varietate, ac dictionis venustate condita sunt, & ad leges dramaticas exacta, ut Germani ad veterum Græcorum & Romanorum, hodiernorumque Gallorum, Italorum & Anglorum gloriam & perfectionem hac quoque in arte accedere intelligantur.

INVENTA NOVA, EXHIBITA PARISIIS *Societati Regiæ Scientiarum* a D. T.

OMnibus jam notum est, reflexionem radiorum Solis in corpore concavo punctum efficere, quod *focus* appellatur, quia in eo ipso radii uniuntur & comburuntur. In hunc autem usque diem solum hoc punctum unice ab omnibus consideratum fuit; hic Autor vero longius multo progreditur his suis speculationibus. Monstrat enim, qua ratione non solum hoc ipsum punctum foci considerandum sit; sed etiam qua ratione integra aliqua Curva debeat concipi, qualis scilicet formatur per intersectiones radiorum reflexorum.

Ut conceptus ejus magis exprimatur, per radios MW, NW, OW, PW, &c. repræsentat radios Solis incidentes in corpus aliquod
Tab. XIX. concavum. (Vid. Fig. I:) NB, OC, PD, QE, RF &c. exhibent radios reflexos; qui efficiunt infinitas intersectiones in punctis A, B, C, D, E, F, &c. adeo ut hinc formetur Polygonum constans ex lineolis AB, BC, CD, DE &c.

Verum si distantiæ illæ MN, NO, OP, PQ &c. concipiantur infinite exiguæ, polygonum A, B, C, D, E, F &c. exhibebit lineam curvam, cujus Tangentes erunt radii reflexi; & punctum A erit focus in quo radii reflexi in corpore concavo comburuntur.

Interim quia non sufficit, si quis observaverit saltem hinc lineas curvas sic formari, nisi & scientifice determinetur, cujus sint naturæ: Methodum exhibet Generalem, ope cujus curvæ tales formatæ ex intersectionibus radiorum reflexorum Geometrice possint determina-

TAB. XIX.

ad a. 1682 pag. 364.

Fig. I.

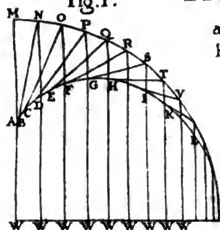

Fig. II.

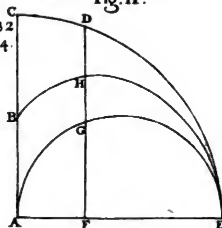
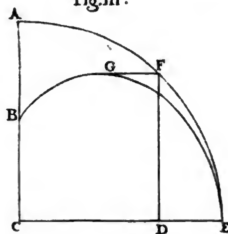

Fig. III.

minari; & ut exemplum exhibeat Methodi hujus Generalis, in ſpecie oſtendit deſcriptionem Curvæ illius, quæ formatur a radiis ſolaribus in ſpeculo ordinario ſphærico, hac ratione:

Sit data quarta pars Quadrantis CDE (Fig.2.) deſcribatur Semicirculus AGE; hoc facto, ducatur linea quæcunque, veluti FD, parallela ad AC: tunc pars DG, intercepta intra quadrantem CDE & ſemicirculum AGE, ſecetur bifariam in puncto H; & ſic prætendit Autor quod punctum hoc H ſit aliquod ex infinitis, quæ conſtituunt curvam BHE a radiis reflexis formatam; ex quo ſequitur, quod focus B debeat eſſe in loco medio radii AC.

Hiſce adjungit aliud quid non minus curioſum: Methodum nimirum menſurandi infinitas numero curvas; reducendo eas ad rectas ipſis æquales; id quod efficit ſequenti Theoremate:

Si radius DF & ſimiles quicunque incidant in curvam quamcunque (Fig.3.) AFE (ſive ſit Geometrica, prout eas Dn. Des Cartes ſic vocat; ſive ſit Mechanica, veluti eſt Cyclois, Quadratrix &c. ſive quoque libera manu ſit formata: *modo ſemper convexa ad eadem partes exiſtat;*) & ea ratione ut radii reflexi per interſectiones ſuas, prout ſupra explicatum, hinc forment curvam aliquam BGE; dicit Autor, quod radius incidens DF & reflexus GF ſimul ſumti ſemper ſint æquales portioni curvæ GE, quæ intercipitur intra punctum Tangentis GF in G & punctum E, ubi ſit contactus duarum curvarum *AFE & BGE*; hinc quoque ſequitur quod CA & AB, ubi radius incidens & reflexus coincidunt, debeant eſſe æquales integræ curvæ BGE. Præterea Regulam quoque exhibet, ope cujus Tangentes, curvarum non ſolum Geometricarum, ſed etiam infinitarum ex Mechanicis determinantur, verum tanta facilitate ac generalitate, ut exiſtimet, hactenus ſimilem non exhibitam quæ ad eandem accedat.

Tandem monſtrat Methodum univerſalem, auferendi omnes terminos intermedios ex data æquatione, id quod hactenus adhuc deſideratum fuit in arte Analytica.

CONJUNCTIO MAGNA JOVIS ET SAturni, d.14. Octobr. ſt. vet. Anno 1682.

Lipſiæ obſervata.

Quantis, cum inter ſe, tum a cœlo diſſidiis, Cōjunctiones Magnas Tabulæ ſignent Aſtronomicæ, illuſtri exemplo ea quæ ſuperiori menſ.

Octob.contigit,teſtatum fecit. Hanc enim *Argoli Ephemerides* & *Tabulæ Riccioli* Octob. die 20; *Bullialdica* 21; *Winghii* 22; *Rudolſina* 24; & *Lansbergiana* 29 futuram voluerunt: 14to vero contigiſſe, Obſervationibus tum temporis inſtitutis palam fuit. Juncti autem ſunt ambo Planetæ prope ſtellam Leonis, in *Uranometria Bayeri* Lit. ♆ notatam, cui Rudolfinæ 19 gr. 4. min. Leonis Longitudinem, cum Latitudine 16 min. Borea aſſignant: ita ut Hora tertia matutina, Jupiter rectam a Saturno ad Fixam ♆ productam pauxillo ſupergreſſus videretur, Saturnusque 14 min. Jove borealior exiſteret. Conſtituebat tum Jupiter cum Satellitibus rectam, ad quam perpendicularis e centro Jovis educta orientalem Saturni marginem tangebat. Quod ſi ergo Saturni, Jovis & Fixæ ♆ conjunctio ſimul incidiſſe ſtatuatur, ſuppoſita ex *Rudolſinis* Fixæ Longitudine & Latitudine ſupraſcripta, Rudolfinæ Ricciolique Tabulæ ad obſervationem, juxta appoſitam Tabellam, ita ſe habent:

		Obſervata	Rudolfin.	Differ.		Riccioli,	Differ.	
		o. '	o '	'		o '	'	
♄	Long.	19. 4. ♌.	19. 30. ♌.	26.	+	19. 23 ♌	19	+
	Lat.	0. 51. B.	0. 52. B.	1.	+	1. 0. B.	9.	+
♃	Long.	19. 4. ♌.	18. 56. ♌.	8.	--	19. 3. ♌.	1.	--
	Lat.	0. 37. B.	0. 42. B.	5.	+	0 43. B.	6.	+

CONRADI SINCERI, Civis Germani, de Germanicarum Legum Veterum, ac Romani Juris in Republica noſtra origine, autoritateque præſenti Diſſertatio Epiſtolica.

Proſtat Lipſiæ apud Maurit. Georg. Weidmannum. A. 1682. in 12.

TRes ſunt ſententiæ de hoc argumento; *Vulgaris* & ſcholaſticorum Juris Civilis interpretum, Legiſtarumve, uti vocantur, eſt: Jus ſolum civile ſive Romanum in foro Germanico eſſe receptum, ſive jam tum a Lotharii Imp. temporibus, ſive juſſu ſaltem Maximiliani I. *Altera* ſententia eſt huic e diametro contraria, quam Sincerus propugnat: Jus Romanum nec ſolum, nec principaliter eſſe receptum, ſed veteres leges Germanicas adhuc in vigore eſſe, & fundatam allegantibus dare intentionem, Jus vero Civile ſecundario duntaxat & velut inſtrumentum adhiberi, nec ſuppeditare intentionem fundatam allegantibus, niſi probent, peculiari conſtitutione, conſuetudine, ac re judicata hac in parte receptum id eſſe. *Tertia* & media ſententia denique eſt: præter Jus

pa-

patrium & veteres Leges Germanicas Francorum, Saxonum, Alemannorum, receptum ſuperioribus ſeculis fuiſſe etiam Jus Romanum, non peculiari conſtitutione, ſed uſu & conſuetudine fori, ita ut fundatam intentionem habeat allegans legem Romanam Juris Juſtinianei, nec oporteat obſervantiam ejus probare, ſed reo incumbat probare, illam propter contrarium Jus Germanicum non potuiſſe recipi. Hanc ſententiam inprimis defendit celeberrimus Jureconſultus *Jo. Schilterus in Commentariis ad Pandectas in Juris Praxi Rom. in foro Germanico,* per totum, præſertim vero in *epiſtola dedicatoria* ad Illuſtrem Seckendorffium, & *Exerc. I. §. 11. ſq.* atque in reſponſo *Exerc. XXX. §. 138.* Prior ſententia cum ex abuſu Doctorum Italicorum, Juris Germanici imperitorum, fuerit orta, ſuo merito exploditur a Sincero, & contra eam Juris Germanici vigor erudite ſolideque demonſtratur, atque ad contrarias rationes reſpondetur. Quod ad mediam illam attinet, quam a pag. 101. ſqq. ſibi impugnandam ſuſcepit Sincerus, doctiſſimus Auctor, cum quo illi eſt negotium, hæc nobis communicavit:

SEcernenda eſt in hac tractatione ante omnia Llatoria prudentia ejusque ratio, qua diſputatur aut ſuadetur, ut eſſe quid debeat aut poſſit, a prudentia Judiciaria, ejusq; docendi ratione, qua traditur, id quod eſt, & ex certa hypotheſi aliter pro re nata eſſe vix poſſit. Sinceri ſcopus prior eſt; poſterior ejus, contra quem diſputat: unde hic inconſultum merito arbitratus, ulcus illud tangere, quod ad Llatoriam poteſtatem pertinebat, cujusq; hic tractatio totam rem invidioſam odioſamque pragmaticis hominibus feciſſet, auctoremque omni ſpe optimæ intentionis ſuæ penitus fraudaſſet. Prudenter enim atque per gradus Augiæ iſtud ſtabulum purgandum eſt nobis, impetu non admittimur. Porro quum uſus fori Germanici ſemel receperit hoc principium: Jure Civili fundatam intentionem haberi; *certe privata auctoritate fieri non poteſt, ut hoc ex animis pragmaticorum eximatur, & ex foro eliminetur. Ut veriora tamen principia illis ipſis eo facilius inſinuentur, cautius agi videtur, ſi, prout res eſt, jungantur compatibilia, quatenus talia ſunt, ac doceatur:* Utroque & Romano & Germanico jure fundari intentionem in foro poſſe, quatenus hoc illi non contrariatur. *De Romano jure res certe dubio caret, quia uſus fori hic magiſter eſt, arguens intentionem Llatoriæ poteſtatis hac admittentis, nec fori tantum, hoc eſt, judicum & cauſidicorum vulgarium, ſed & ſummorum tribunalium & Scabinatuum Collegiorumq; Juridi-*

ridicorum consensus, qui utique hactenus jus facit. Longe alia itaque est ratio allegandi leges civiles in foro, quam loca Poetarum & Oratorum, aut Juris Attici vel alterius in foro nostro nunquam recepti, quorum allegatio vim obligandi non habet; Juris Civilis habet, ex usu & fori observantia, de qua disputare Legislatoriæ, non Judiciariæ prudentiæ est. Quare etsi nulla expressa constitutione vis obligandi Juri Romano concessa sit, consuetudine tamen atque observantia tacitoque populi consensu eam obtinuisse, in aperto est omnibus qui in foro versati. Prudens vero interpres & hic attemperat peregrini juris introductionem, ut segreganda ea doceat, quæ principiis juris patrii, moribus populi, & statui publico, aut expressis sanctionibus adversantur. Neque certos designare interpretes opus hic fuit; omnibus enim hæc provincia ipso jure demandata est, at plerique omnes de Jure Romano in eo consentiunt, quod fundatam præbeat intentionem; igitur hæc prudentum interpretatio a summa potestate Llatoria, quæ provinciam interpretandi concedit, confirmata censetur, ipsaque Llatoria potestas voluisse intelligitur, ut Jus Romanum non tantum lex fiat, sed etiam ut sit in foro Germanico. Et fallitur omnino, quisquis putat, sola expressa promulgatione jus fieri, & non etiam tacita receptione longoque usu, forique observantia: quæ cum in legibus Græcanicis in leges XII. Tabularum non relatis, haud appareat, frustra illæ huc trahuntur. Plane illud incommodi utique habet hæc res, quod duplici jure communi in foro utimur, ut quæ lex Romana non sit recepta, aut quæ principiis juris patrii repugnet, non satis conveniat interpretibus, adeoque vagum jus aliquo modo habere nos in foro nostro, inficias ire vix queamus. Unde & factum, quod superiori seculo plurimi Status jura Provincialia atque Ordinationes certas sibi fieri fecerint; idque præcipue ad normam Juris Romani. Ex actu Comitiorum Moguntinorum Anni 1441. hoc recte arguitur: Si Ordines voluerunt, ut totum jus Justinianeum abrogaretur per Imperium, exceptis legibus jamtum usu expresse receptis; igitur præter has totum, si non usu aut actu secundo, saltem intentione & actu primo fuisse receptum intelligitur, alias non opus fuisset, ut abrogatio desideraretur. Tale quid autem, ut jam antea dictum, neque de jure Attico, neque alio dici potest, quod usus fori non ut Jus Romanum agnovit. Ex his itaque satis apparet, Jus Romanum usu fori nostri receptum esse, idque magis adhuc speciatim constat in iis Juris partibus, de quibus Jus patrium vetus nihil sancivit; veluti res testamentaria est, quæ semel recepta in forum nostrum, non potest esse dubium, quin qui allegat textum istius juris, fundatam habeat intentionem, etsi observantiam non habeat probare. Similiter certa actionum genera a Prudentibus Romanorum adinventa & inter sese discreta, quin in foro nostro admissa sint, dubitare non potest, nisi qui usum & stylum ejus ignorat. Cæterum cum multa sint & in Romano & in Patrio jure, ut nihil de Canonico dicam, quæ usus fori respuit, optandum esset utique cum Sincero, ut juris Germanici prudentia a summa Llatoria potestate rectius constitueretur. Interea quo minus vagum jus doceamus, utriusq. juris principia ac fundamenta penitius sunt eruenda & solidius ponenda, mores utriusq. populi & status diversæ Reipublicæ rite discernendi, & quæ secundum has normas receptibilia sint, accuratius dijudicandum; cujus rei glaciem in Commentariis ad Pand. *fregisse sufficit, gloria perficiendi felicioribus ingeniis merito relinquitur.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Decembris Anno MDCLXXXII.

EPISTOLARUM INNOCENTII III Romani Pontificis Libri XI, collecti a Stephano Baluzio.

Parisiis apud Franciscum Muguet, An. 1682. fol.

INnocentius III Pontifex Romanus pro more antecessorum suorum Epistolas, tum suas tum ad se scriptas, ac præterea graviora negotia, quæ sua auctoritate passim gerebantur, colligendo in Regesta retulit. Quæ si integra & imperturbata ad nos pervenissent, longe plura gesti per XIIX annos Pontificatus monumenta haberemus. Enim vero qui illos libros collegerunt Scribæ diversi, nullum fere ordinem in eo opere digerendo servaverunt, plerasque majoris momenti epistolas omiserunt, unam eandemque bis in eodem libro reposuerunt, sæpe neglexerunt annotare diem & locum datarum epistolarum; de quibus defectibus doctissimus Baluzius Præfationis initio conqueritur. Nec exemplaria regestorum vetera uno eodemque omnia extant loco. Priores novem libri asservantur Romæ in armariis Pontificum; tres sequentes habuit Franciscus Bosquetus Episcopus Monspeliensis; quatuor qui deinceps sequuntur, diu conservavit bibliotheca Collegii Fuxensis; tres ultimi aut perierunt, aut adhuc latent in angulis Bibliothecarum. Prima Epistolarum Innocentii editio, duos tantum priores libros complexa, prodiit Romæ anno 1543, opera Gulielmi Sirleti tum Bibliothecarii Vaticani, postea Cardinalis. Secundam editionem emisit Maternus Cholinus typographus Coloniensis anno 1575. Tertiam triennio post Societas typographorum Venetorum. Bosquetus cum libros quatuor antea ineditos reperisset Tolosæ in Bibliotheca Collegii Fuxensis, eosdem edidit anno 1635. Baluziꝰ animadvertens, quantam personam sustineat hic Innocentius in libris Decretaliū, quamq; jucun-

dum foret epiſtolas ejus dari integras, quæ in Decretalium libris tantum habentur per partes, ſtatuit ſecum nova editione donare ſex libros a Sirleto & Bosqueto publicatos, tum cæteros quoque conquirere. Sæpius ergo Romam ſcripſit, ut tertium & cæteros hinc habere poſſet. Sed id totum fruſtra fuit. Partem tamen libri quinti, qui hactenus deſiderabatur, habuit beneficio Jacobi Auguſti Chevanei Advocati Divionenſis. Tertii defectum ſupplevit ope vetuſtæ collectionis, quam ex tribus primis Epiſtolarum Innocentii libris confecit Rainerius Diaconus & Monachus Pompoſianus, reperit autem Baluzius in Bibliotheca monaſterii Sancti Theodorici Remenſis. Præter libros igitur dictos, edidit etiam decimum, undecimum, & duodecimum, nunquam antea editos, quos ipſi ſubminiſtravit ante laudatus Franciſcus Boſquetus. Addidit etiam regeſtum de negotio imperii acceptum e codice Bibliothecæ Vaticanæ, eo ipſo quo uſi ſunt Scriptores annalium eccleſiaſticorum, Abrahamus Bzovius & Odoricus Raynaldus. Quod tamen non habuit ex Codice Vaticano, ſed ex Bibliotheca Reverendiſſimi & Celſiſſimi Principis, Ferdinandi Fürſtenbergii, Epiſcopi Paderbornenſis & Monaſterienſis, qui cum ex literis Hermanni Conringii intellexiſſet, incumbere Baluzium novæ editioni epiſtolarum Innocentii III, ac valde optare eos libros, qui extabant in Bibliotheca Vaticana, regeſtum illud, quod Romæ degens in uſum ſuum deſcribi fecerat, ad eum miſit. Ne quid vero *novæ editioni* deeſſet, adjecit Baluzius Geſta Innocentii III, ſcripta ab auctore *illorum* temporum, eadem quæ Boſquetus olim ediderat ex Codice MSS. Collegii Fuxenſis, ſed ex collatis antiquis exemplaribus multo emendatiora. Præterea in gratiam ſtudioſorum Juris Canonici adnotavit in margine epiſtolas, quæ ſunt in Corpore Juris, & ut facilius inveniri quæque poſſit, earum elenchum alphabeticum poſuit poſt Præfationem. Conſtituerat olim Notas edere ad loca quædam epiſtolarum illuſtriora aut difficiliora, ſed penuria otii mutavit conſilium. In fine præfationis Editor veniam tarditatis deprecatur, quod opus ante quindecim annos inceptum tam ſero exierit in lucem. Multa ſæpe revocaſſe impedimenta a labore hoc, præcipue diutinam exſpectationem exemplaria librorum Bibliothecæ Vaticanæ nanciſcendi.

In ipſo Epiſtolarum Opere quamplurima occurrunt & quæ lucem afferunt hiſtoriæ illorum temporum, & quæ Jus Canonicum non

parum

parum illustrant, integrant & perficiunt. Pauca indicasse hic sufficit. Constantinopolitanum Imperatorem Alexium exhortatur, ut studeat & efficiat Græcorum Ecclesiam reducere ad Sedis Apostolicæ unitatem, tanquam filiam ad matrem, *lib.I.ep.353.* Romanam Ecclesiam esse matrem omnium Ecclesiarum, a qua Græci nullo jure discedere possint, *ep.354.* patriarchæ Constantinopolitano persuadere nititur. Conf. *lib.XV.ep.156.* Eidem primatum & prærogativam illam impugnanti *l. II.ep.208.* prolixa epistola sequente respondet. Confitenti autem & se submittenti Catholico Armeniorum *ibid.ep.217, & lib.V.ep.44.* literas duas statim subnexas amoris favorisque plenissimas reddit. Homobonum vita & miraculis clarum prædicat & catalogo Sanctorum adscribit *lib.I.ep.530.* Episcopis ait ad aliam Ecclesiam transire inscio Papa non licere, quod spirituale inter Episcopum & Ecclesiam conjugium nemo nisi DEUS & Vicarius Jesu Christi solvere possit *l. I. ep.326.* adeoque tam eos qui Episcopos in aliam Ecclesiam transtulerant, quam qui se transferri passi fuerant, ab officio suspendit & cedere nolentes anathemate ejicit, *lib.I.ep. 50.51.117.335.447. 490.574.lib. II.ep. 54.201. 204. 278. &c.* Prussis ac Livonis nuper conversis de Pastoribus prospicit *l.XIII.ep.128.l.XVI.ep.120.124. 126.127.* Clerici majorum ordinum uxores dimittere, commissumque peccatum debite expiare jubentur, nisi velint reditibus ecclesiasticis spoliari, *lib. I.ep 469.* Conf. *lib.X.ep.147.* Eosdem aliquos vagos, scortatores, adulteros, dilapidatores bonorum ecclesiasticorum, in torneamentis frequentes, aliisque flagitiis infames coercet *lib. I.ep. 202. 209. 255.l V.pag. 666. lib XII.ep. 63.lib. XI.ep.291.l. X.ep. 89. l. XIV.pag.591.lib. XVI. ep. 6. &c.* Quare necesse ducebat monere Laicos, iniquitate Sacerdotis virtutem Sacramenti non evacuari, sicut infirmitas medici vim medicinæ non impedit, *lib.X.ep.54.* Plena tam in temporalibus quam in spiritualibus potestate Ecclesiæ Romanæ matri Ecclesiarum omnium & magistræ, opus esse, ut tanto fortius subjectos suæ temporali Jurisdictioni populos ab ecclesiarum & ecclesiasticorum injuriis cohibere possit, *l. I. ep. 27.* Se divina providentia inter Principes, imo supra Principes sedere, & de Principibus judicare, dicit *lib.II.ep.197.* Sacerdotium majus esse regno, pluribus argumentis adstruit *in Registro de negotio Imperii, Epist.18. & in prima Collectione Decretalium Rainerii Tit.2.* Clericos a Jurisdictione Magistratus civili passim eximit *l. I. ep. 150. l. II. ep. 162. & 178.* Per

potentiam Laicalem constitutos a dignitatibus ecclesiasticis removet *l. I. ep. 16. 18. 31.* Sanctium Regem regnumque Portugallense censuale Romanæ Ecclesiæ, in Petri & suam protectionem recipit *l. I. ep. 441.* cui se commendant Rex Dalmatiæ & Magnus Jupanus Serviæ *l. II. ep. 176. seq.* Siciliæ Regnum ut feudum Romanæ Ecclesiæ concedit Constantiæ Imperatrici & Filio ejus minorenni Friderico, censumque annuum imperat in *l. I. ep. 410.* Defuncta Constantia se tutorem Friderici gerit *l. I. ep. 136.* Exarchatum Ravennæ, Marchiam & Tusciam, Ducatum Spoletanum patrimonio Petri vendicat *l. I. ep. 27. 356. l. II. ep. 4.* Quibus in damnum Imperii Germanorum factis se opponentem Marcovardum Marchionem Anconensem, Ducem Ravennensem, Procuratorem Regni Siciliæ, Imperialis aulæ Senescalcum iterum iterumq; excommunicat, subditos a sacramento ipsi dato absolvit, perhibens fidelitatem, quam aliqui Christiano Principi juraverunt, non servandam, DEO ejusque Sanctis adversanti & eorum præcepta calcanti; insuper adversus eundem Comites, Barones, Nobiles, Civitates Italiæ, Siciliæque excitat, pecunia data & remissione peccatorum largissime oblata *l. I. ep. 557. & sequentibus*; imo & Saracenos ab ejus partibus, ipsorum fidem erga dominos suos laudando, avocat, *l. II. ep. 226.* Registrum super negotio imperii CXCIV. epistolas complectitur, partim ab Innocentio, partim ab aliis ad ipsum scriptas, cum alii Proceres Philippum Suevum, alii Ottonem Saxonem sibi Regem Romanorum elegissent & coronassent. Pontifex compositionem schismatis ad se pertinere dictitans, Philippum utpote excommunicatum rejicit, Ottonem confirmat. Proceres quidem Philippo faventes, tum Ecclesiastici tum seculares, turbationem istam liberrimi juris eligendi, quod haberent, esse conquerendo, exprobrant Papæ & Cardinalibus *ep. 61.* sed nihilominus Innocentius Ottonem tuetur, ab eo alienos ad obsequium & subjectionem censura ecclesiastica compellit, eundem modis omnibus juvat & ornat, juramento, quod *ep. 77.* extat, sibi & Romanæ Ecclesiæ devincit. Enim vero cum postea Otto Mathildis principatum Imperii bonum repeteret, Imperator excommunicatus & maledictus *l. XII. ep. 139.* reprobus, ingratus, promissionum suarũ oblitus *ep. 210.* Deo hominibusque exosus *l. V. ep. 189.* tyrannus *l. XIV. ep. 20. & 126.* non jam nominandus Imperator, sed impius persecutor *l. XV. ep. 31.* pronunciatur. Johannem Regem Angliæ bona monachis & libertatem permittere,

mittere, vasallum Papæ se fateri, annuumque censum mille marcas promittere cogit *l. X. ep. 219. l. XI. ep. 87. 211. l. XV. ep. 234. 236. seq. lib. XVI. ep. 76. sequentibus, ep. 130. & deinceps.* Divortium Regis Franciæ Philippi, qui Ingeburge Regina, maleficium obtendens propter quod debitum conjugale sibi mutuo præstare non possent, repudiata Agnetem filiam Ducis Meraniæ superinduxerat, *pluribus epistolis* improbat admodum, adhibitoque rigore ecclesiastico, Regem, ad recipiendum dimissam conjugem urget; obtinet etiam, ut defuncta Agnete prior conjux rursum admitteretur, susceptos nihilominus ex superinducta liberos legitimos facit. Ad bellum sacrum pro recuperatione Terræ Sanctæ tam Clericos quam Laicos cruce signatos milites excitat, promittendo plenam remissionem peccatorum, recipiendo in protectionem B. Petri bona in Terra sancta militaturorum, eademque ab exactionibus usurariorum liberando, pecunias etiam grandes tam ex suis quam monachorum reditibus collectas ad alendum exercitum transmittendo. Concilium generale indicit ad deliberandum de Terræ sanctæ recuperatione & reformatione universalis Ecclesiæ *l. XVI. ep. 30. & sequentibus.* Manichæos & Valdenses, quos communi *hæreticorum* nomine comprehendit, pari pœna damnat, ad nullas dignitates civiles admittendos, bonis omnibus privandos, necandos. Eosdem igitur dogmatibus longe diversos, habitationibus tamen cumprimis in Comitatu Tolosano permixtos, per milites cruce signatos provinciales convocato magno numero trucidat, cæteros expellit, *l. I. ep. 81. 94. 165. 298. l. II. ep. 1. l. X. ep. 54. l. XII. ep. 86. seqq. ep. 108. & pluribus eodem libro aliis.* Judæos in protectionem suam exemplo prædecessorum recipit *l. II. ep. 302.* Meretricem e lupanari extrahere & in uxorem ducere, pium & meritorium statuit *l. I. ep. 112.* Cælestinum antecessorem suum sententiam aliquam veritate cognita revocasse scribit *l. I. ep. 50.* ejus indulgentiam in præjudicium alterius Ecclesiæ concessam irritam declarat *ep. 61.* Literas Apostolicas subreptitie impetratas quamplures cognoscit & nullas pronunciat *l. I. ep. 219. 224. 245. l. II. ep. 23. 40.* Processisse se in decretis sicut divinitus sibi fuit revelatum, scribit *lib. I ep. 435.* &c.

LYCEUM PATAVINUM: sive ICONES & Vitæ Professorum Patavii Anno MDCLXXXII publice docentium. Pars prior *Theologos, Philosophos & Medicos complectens, per CAROLUM PATINUM, Equitem Divi Marci, Doctorem Medicum Parisiensem, & Primarium Chirurgiæ Professorem Patavinum.*

Patavii 1682 in 4.

PErvetustus mos est imaginum, quas majores olim bene meritis ac sapientibus hominibus, tam publice in theatris & porticibus, quam in atriis domi & privatim, ut simulacra essent virtutis & monumenta gloriæ ad omnem posteritatem, posuerunt. Quæ ambitio, Plinio humanissima dicta, eo valuit, ut dispositis per armaria his imaginibus memoria clarorum Virorum prorogetur, quam sicut alia omnia vetustas obrueret, atque ab oblivione vindicati ii colantur perpetuo, quasi in vivis essent, quorum vultus expressi posterorum oculis animisque subjiciuntur, qui avitæ gloriæ ac virtutum æmuli in has vitas & imagines tanquam in speculum possint inspicere atque ex iis sumere exemplum sibi. Studium hoc propagandæ clarorum Virorum per imagines memoriæ multo autem magis suscipiendum ob eos, qui dum mortalem hanc vitam incolunt, quum sapientia atque doctrina cæteros præstent, sive inertia tamen quod scribendi laborem effugiunt, sive animi demissione ac modestia, quod sui apud posteritatem curam non magnam habent, nihil omnino scribunt; vel si maxime ad consignanda litteris præclara ingenii monumenta se contulerunt, ea relicta post ipsorum mortem pulvere situque marcescunt & blattis ac muribus cibum præbent. Bene igitur atque præclare apud posteros merentur, qui & egregia hominum ingenia, quæ sua ætate floruerunt, descriptione eorum, omnium seculorum posteritati commendant; & corporum ab egregiis animis habitatorum simulacra velut spirantia oculis posterorum intuenda relinquunt. Qua in re suæ genti præ aliis consulere studuerunt Itali: inter quos jampridem *Paulus Jovius* elogiis scriptis & iconibus adjectis effecit, ut, dicente Bonaventura Vulcanio, Doctorum æternum vultusque animusque supersint: postea *Jo. Imperialis* in Museo Historico, Anno 1640 Venetiis evulgato, &

& hunc secutus doctissimus Æmoniensis Episcopus *Jac. Phil. Tomasinus* duobus libris Anno 1630 & 1644. editis clarorum Italiæ Virorum imagines, ut alios jam taceamus, apte disposuerunt & elogia vitasque descripserunt. Jamque omnium elegantiarum promus condus *Carolus Patinus*, scriptorum præstantissimorum gloria inclytus, e Gallia ad Euganeos delatus, idem urget propositum, eorum qui hodie literis clari in Academia Patavina, eruditionis cultu longe celeberrima, vivunt Professorum Vitas, Elogia, & edita ab ipsis praeclara ingenii monumenta exponens; ubi ea affert, quæ a probatis viris testibusque fide dignis suppeditata, vel ab ipsis, quos repræsentat, communicata accepit; icones etiam præcipua cura ad veritatem vultus compositas adjicit. *Primam* jam dedit *Partem*, in qua eos sistit, qui *Artistarum* nomine veniunt, *Legistis* in alteram partem sepositis; Professores nimirum oculis exponens, qui Theologica studia jam in Patavina Academia tractant, & Philosophiam docent, cumprimis autem qui Medicam artem faciunt, & ad eam quæ pertinent studia exercent; eo servato ordine, quem tempus designat, quo quisque a Serenissima Venetorum Republica in numerum Professorum cooptatus est. Is autem hac serie eos collocat:

	Natus.	Professor.
Hieronymus Frigimelica, *Medicus.*	1611	1633
Octavius Ferrarius, *Polyhistor, Eloquentiæ & Politicæ, Græcæque Linguæ Professor;* vivis excessit hoc ipso, quo *Lyceum* hoc *Patavinum* prodit, MDCLXXXII. anno, Nonis Mart. ingenti cum jactura bonarum litterarum elegantiorumque studiorum.	1607	1634
Angelus Montagnana, *Medicus.*	1606	1635
Sebastianus Scarabicius, *Medicus.*	1609	1644
Jo. Pompilius Scotus, *Medicus.*	1620	1644
Georgius a Turre, *Medicus.*	1607	1649
Hadrianus a S. Juliana, *Ord. Præd. Philosophus.*	1626	1650
Hilarius Spinellus, *Medicus.*	1626	1654
Alexander Borromeus, *Medicus.*	1625	1656
Hermenegildus Pera, *Medicus.*	1608	1657
Dominicus de Marchetis, *Medicus.*	1626	1662
Stephanus de Angelis, *Mathematicus.*	1623	1662

Albanius

	Natus.	Professor.
Albanius Albanesius, *Philosophus.*	1640	1664.
Felix Rotundus a Monte Leone, *Ord. Minor. Theologus.*	1630	1665
Carolus Renaldinus, *Philosophus.*	1615	1665
Joannes Cigala, *Philosophus.*	1623	1666
Antonius de Marchetis, *Medicus.*	1640	1670
Antonius Maria de Blanchis, *Ord. Minor. Philosophus.*	1630	1672
Jordanus Jordani, *Ord. Minor. Philosophus.*	1644	1674
Jacobus Pighius, *Medicus.*	1647	1675
Carolus Patinus, *Polyhistor. Medicus.*	1633	1676
Jo. Hieronymus Textorius, *Ord. Bened. Theolog.*	1629	1677
Nicolaus Calliachius, *Philosophus.*	1645	1677
Geminianus Montanarius, *Mathematicus.*	1633	1678
Octavius Saviolus, *Medicus.*	1653	1678
Vitalis Terra Rubea, *Ord. Bened. Philosophus.*	1623	1678
Nicolaus Arnu, *Ord. Præd. Philosophus.*	1629	1679
Georgius Calafatti, *Medicus.*	1652	1679
Seraphinus Piccinardus, *Ord. Præd. Theologus.*	1634	1681
Josephus Carlottus, *Philosophus.*	1634	1681
Michael Angelus Molinettus, *Medicus.*	1652	1681
Ludovicus de Saxonia, *Medicus.*	1657	1682
Augustinus Pivati, *Medicus.*	1644	1682

LYSIÆ ORATIONES XXXIV. antehac a Jodoco Vanderheidio Græce & Latine simul editæ, nunc recusæ.

Marpurgi Cattorum Anno 1682 in 8.

ETsi Orationes forenses in Græcia & Romæ olim usitatæ, nostri fori usu jamdudum exulent; earum tamen usus longe maximus est, ad Antiquitates non solum veteris fori cognoscendas, sed & ad copiam apparatumque dicendi instruendum, causarum ambigua hodienum occurrentia fata dirimenda, inque civili vita actiones instituendas. Quapropter de studiis non solum humanioribus sed & civilibus

bus præclare merentur, qui, veterum Græciæ Oratorum eloquentiæ quæ supersunt monumenta ab interitu conservare & commodo studiosæ Juventutis in publicum edere student. At Demosthenis, Isocratis, Æschinis, Libanii, Dionis Chrysostomi, Themistii & quorundam aliorum Orationes peculiaribus voluminibus a Dion. Lambino, Joach. Perionio, Hieronymo Wolfio, Gulielmo & Federico Morellis, ac Dion. Petavio extant editæ, in Latinum etiam sermonem eorundem doctorum virorum studio conversæ: ut vero reliquorum, quæ supererant, Græciæ Oratorum reliquiæ servarentur ac Latine legerentur, post *Henricum Stephanum*, qui anno 1575 *Oratorum veterum Orationes Græcas* cum nonnullarum interpretatione Latina typis suis excudit, cumprimis *Andreas Schottus* studuit: excitato *Alphonso Miniato*, qui septuagenario major Antiphontis, Andocidis, & Isæi Orationes ex Græcis Latinas fecit Antverpiæ 1618: auctor etiam extitit, ut *Janus Gruterus* Dinarchi, Lycurgi, Lesbonactis, Herodis & Demadis politicas orationes e Græcis Latinas anno sequenti daret: *Jodocum Vanderheidium* quoque exstimulavit, ut Orationes XXXIV, de LYSIÆ amplius quadringentis superstites, in Latinam linguam converteret; quod vadum ante ipsum tentaverat nemo. Nam etsi illæ, quas *pro cæde Eratosthenis*, item *in Eratosthenem tyrannum*; nec non *in Alcibiadem*; & *negotiatores frumentarios*; *funebris* etiam quam *in laudem eorum, qui in acie perierant, dum Athenienses Corinthiis auxilium tulerunt*, scripserat (paucas enim habuisse & recitasse Lysiam, plerasque aliis recitandas reliquisse, autor est M. Tullius) conversæ in Latinum sermonem jam extitissent: majori tamen diligentia & accuratiori studio has æque ac omnes reliquas Lysiæ Orationes Vanderheidio interprete Latina civitate donatas, e conjectura etiam aliquando in textu quædam ingeniose mutata esse, deprehendet, qui ejus studium cum aliorum industria, quam Oratori huic impendere, contulerit. Eum igitur in habitum compositum Græcum Oratorem, quem Cicero Latini eloquii parens tanti habuit, ut venustissimum eum & politissimum egregieque subtilem Scriptorem ac elegantem prædicaret, imitandumque ejus submissum, sed purum dicendi genus proponeret, quod se ipsum consulto ad minutarum genera causarum limaverit; Fabio etiam optimo dicendi magistro adeo laudatum, ut nihil eo perfectius quæri posse censeat, ut amplissimum Dionysii Halicarnassensis & Plutarchi gravis-

 simorum

ſimorum Autorum de eo judicium taceamus: præ cæteris idoneum exiſtimavit Lud. Bourgeatius Moguntinenſis Academiæ Bibliopola, quem ſtudioſæ Juventutis bono recuderet: rem admodum gratam Græcæ eloquentiæ cultoribus ſe facturum ſperans, ſi Orationes has a Vanderheidio Latina interpretatione & politicis Notis adornatas, in tabernis vix obtinendas amplius, publico uſui redderet. Quod inſtitutum in Præfatione a Jo. Burchardo Maji laudatum quivis literarum Græcarum ſtudioſus ſibi utile deprehendet; quum ex hoc auctore iſtius linguæ uſus omnium rectiſſime & facillime comparari poſſit, quem propterea Dionyſius Halicarnaſſeus καθαρὸν τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστον κανόνα pronunciat, & ob puritatem ſermonis, τοῖς καθαρῶς γράφειν ἢ καὶ λέγειν βουλομένοις, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς jubet.

THEOLOGIA POSITIVA, per definitiones, cauſas, affectiones & diſtinctiones, Locos Theologicos univerſos ſuccincte juſtoque ordine proponens: ceu Compendium Syſtematis Theologici. Opera D. Abrahami Calovii, P. P. Primarii, Facult. Theol. & Conſiſt. Eccleſiaſt. Senioris. Paſtoris & Superintend. Circul. Electoral. Saxonici &c.

Wittebergæ, Anno M DC LXXXII. in 8.

PRæterquam, quod titulus hujus libri optima fide agit, ſacraſque, quas continet, doctrinas modumque, quo pertractatæ ſunt univerſæ, deſignat aperte ac perſpicue, Auctor etiam tantæ eſt celebritatis, ut nos, quod abſque nauſea Lectoris adjiciamus, habeamus prorſus nihil. Gratias potius ipſi agimus decentes, quod, poſtquam tot exegeticis, tot didacticis & polemicis ſcriptis Theologiam ad vivum expreſſit omnem, eandem ὡς ἐν τύπῳ hoc in libello exhibeat nobis, tam exquiſite ac plene, *ut*, quod ipſe haut fruſtra pollicetur in præfatione, *ſi quis hancce Theologiam Poſitivam, qua theſin & dicta probantia, ſibi familiarem reddiderit, ſolidum fundamentum jacturus ſit univerſæ Theologiæ.*

DIS-

DISSERTATIO ECCLESIASTICA

Apologetica & Anticritica adversus F. Claudium Frassen.

Seu

Dissertationis Alexandrinæ de Vulgata Scripturæ Sacræ Versione Vindiciæ.

Parisiis, Anno MDCLXXXII. in 8.

QUadriennium circiter elapsum est, cum *Natalis Alexander*, Theologus Parisiensis & in Majori Conventu & Collegio Ord. FF. Prædicatorum Regens, una cum aliis duabus dissertationibus ecclesiasticis, dissertationem de Vulgata S. Scripturæ Versione in lucem publicam emisit, cujus sexta & ultima quæstio circa *sphalmata* occupatur, *quæ*, ut verba ejus habent, *in Vulgata Versione Bibliorum jussu Clementis VIII emendata etiamnum supersunt, & Ecclesiæ autoritate corrigi possent.*

Hanc dissertationem pro inveterata Ordinis sui erga Dominicanos & Thomistas æmulatione, haud ita pridem impugnavit *Claudius Frassenius*, itidem Theologus Parisiensis & Conventus atque Collegii F. F. Minorum Guardianus. Is enim in Disquisitionum suarum Biblicarum hoc ipso anno editarum, & in actis nostris Mense Novembri p. 354. recensitarum cap. 6. quod de Editione Vulgata Latina inscriptum est, Natalem Alexandrum tanquam hodiernum Historiæ Ecclesiasticæ compilatorem & Hæreticorum plagiarium suggillat, eaque Scripturæ loca, quæ prædictus Alexander post *Lucam Brugensem* & alios eruditos corrigenda monuit, nullis omnino mendis laborare maximopere contendit.

Exinde ergo nata est hæc disquisitio apologetica & anticritica, in qua Natalis Alexander dissertationis suæ de Vulgata Versione vindicias adornat. Ac primum quidem Historiam suam Ecclesiasticam in Actis nostris Mens. Jul. p. 209. memoratam, in qua *Blondelli pro Hieronymi sententia Apologiam*, & pleraque *Johannis Dallæi* opera primus confutaverit, & disceptatas ab aliis quæstiones novo ordine expenderit, aut novis argumentis illustraverit, ex aliorum scriptis direptam & compilatam esse negat. Deinde haud minus inficiatus, se dissertationem suam de Vulgata Versione ex *Grotio*, *Waltono* & aliis Hæreticis

exscripsisse, objectum plagii crimen in Frassenium retorquet, quippe qui disquisitiones suas biblicas ex *Waltono*, *Morino*, *Buxtorfio*, *Huetio* & aliis, æque ac olim ordinis sui Frater *Galatinus* Arcana sua ex *Raymundi* Dominicani pugione, corraserit & compilarit. Tum ad ipsam Vulgatam Versionem accedit, & se *Tridentinæ Synodi* decretum sancte revereri protestatur, quæ Vulgatam Versionem ut authenticam recipi decernat, non quod eam Hebraicis & Græcis Fontibus, sed tantum reliquis Versionibus Latinis anteferendam arbitretur; quam sententiam Tridentinæ Synodi decretis consentaneam esse, *Alphonsi Salmeronis*, qui Tridentino Concilio interfuit, nec non *Andreæ Vegæ* & aliorum Theologorum testimoniis confirmare nititur; eorum zelum, qui post *Sixti V.* & *Clementis VIII.* emendationes Vulgatam Versionem alicujus mendi arguere nefas existimant, intempestivum asserens, cum *Innocentio XI*, post *Clementem VIII* idem liceat, quod post *Sixtum V*, *Clemens VIII* licere sibi statuit. Addit etiam, quam falsum & ridiculum sit Frassenii principium, Fontes Hebraicos & Græcos tam corruptos, & Versionem Vulgatam tam correctam pronunciantis, ut Fontes potius ex Versione, quam hanc ex Fontibus emendari debere censeat.

Porro his generalibus præmissis ad specialem singulorum locorum, quæ in dissertatione sua mendosa & correctionis indiga animadverterat, enumerationem progreditur, & observationes suas contra censoriam Frassenii virgulam tueri satagit. Postremo etiam doctissimi Abbatis *Petri Danielis Huetii*, passim in Frassenianis disquisitionibus traducti causam agit, & simul ad ea, quæ in fine disquisitionis de Vulgata Versione contra ejusdem Censores durius dicta sunt, breviter respondet.

CARNIOLA ANTIQUA & NOVA,

sive inclyti Ducatus Carniolæ Annales Sacro-prophani, ab orbe condito ad nostrum usque ætatem, per annorum seriem Chronographice digesti in duos tomos, Autore Joanne Ludovico Schœnleben, Carniolo Labacensi SS. Theolog. Doctore, Protonotario Apostolico.

Labaci Anno M DC LXXXI. in fol.

DE patria sua bene mereri, qui illius famam temporum injuria obscuratam illustrare satagunt, suo exemplo nuper docere voluit Dn.

Dn. D. Joannes Ludovicus Schœnleben. Etenim videns ipſe, nullam fere in cultiori Europa regionem inveniri, quæ non ſuum nacta ſcriptorem, nominis aliquam celebritatem conſecuta ſit, animum appulit ad CARNIOLÆ, patriæ ſuæ hiſtoriam hactenus orbi fere ignotam, e tenebris eruendam; itaque evolutis & collatis IX MSC. Chronicis & plus centum ſcriptoribus aliis in margine operis allegatis, pasſimque notatis Megiſeri, Aventini & aliorum erroribus, qui partem hiſtoriæ hujus attigerant, eandem componere aggreſſus eſt. Præmisſis Carniolæ antiquæ, ſive partis Norici & Carniæ, Japudiæ & Hiſtriæ antiquæ tabulis Chorographicis, totum *opus* in *tres partes* diviſit. In PRIMA Carniolæ antiquæ ſtatum delineat, inquirens in varia ejus nomina, incolas, limites, ſitum, urbes, oppida, vicos, colonias, montes, fluvios & lacus. Inter urbes antiquitate eminet *Æmona*, quæ hodie Labacum dicitur & Carniolæ metropolis. Dum montes *Cap* IV. attingit, Alpium varia nomina & diviſiones exponit, notans *Cluverium*, qui Caruſadium & Carvancam, imo & Ocram, unum eundemque Alpium tractum eſſe ſtatuerat, erraſſe. Inde pergens, ſingulare naturæ miraculum deſcribit, *Lacum Circknicenſem* puta, veteribus *Lugea palus* dictum, in quo quotannis, & quidem eodem in loco, agricola fœnum & meſſem expectat, venator lepores indagat & capit, piſcator piſces extrahit varios, inprimis lucios ſæpe duos & ultra cubitos longos, librarum quindecim, viginti & amplius; non vano argumento lacus ſubterranei, extremo autumni tempore & ſubinde etiam veris initio erumpentis ac vallem hanc inundantis. Non procul ab lacu *Lugea ſpecus* obſervatur, quam inter montis cavernas exiſtentem, ſi quis ſubierit, murmur illico fluvii ingentis audit, & quod magis mirere, ultra milliare Germanicum eam protendi, juxtaque fluvium, qui navigabilis eſſe dicitur, latam ſatis viam patere ſcribit, qua cum ſtupore tandem emenſa, ad ſaxa prærupta perveniatur, quæ gradum ſiſtere longius progredi volentem jubeant. *Autor* hiſtoriæ hujus, tellurem terræ motu concuſſam, montesque duos fluvium ambientes concidiſſe, ac admirandam hanc effeciſſe ſpecum exiſtimat. In V. *Cap.* antiqua nomina locorum Carniolæ vicinorum recenſet, quæ veteris Geographiæ partem illuſtrant. Hinc *Cap.*VI. de antiquæ Carniolæ populis, inquilinis & eorum migratione agit: ut ſunt Aborigenes, Japides, Hyperborei, Celtæ, Pannones, Tauriſci, Norici, Romani, Vandali, Gothi, Longobardi,

 Slavi,

Sclavi, Avares, Hunni & denique Franci. *Cap.*VII. antiquas Inscriptiones Latinas, tam quæ Labaci, quam quæ extra urbem in locis vicinis leguntur, annotat. *Lazius* quidem ante jam aliquot earum descripserat: verum *Autor* hic non solum quædam in illis perperam descriptis notavit, sed & novas ipsi communicatas adjecit.

Pars II. continet rerum inde ab orbe condito usque ad nativitatem Christi gestarum compendium, in morem Chronici vulgaris digestum, adscriptis in margine autoribus, quorum testimoniis uti voluit.

Pars III. annexa, quæ a nato mundi Salvatore, per mille annos ad Ottonis III Imperatoris ætatem acciderunt, in compendio memorat, adspersis quæ ad Carniolæ & vicinarum gentium historiam faciunt.

MEMOIRES DU CHEVALIER DE TERLON pour rendre conte au Roy de ses Negotiations, depuis l'année 1656. jusqu'en 1661.

A Paris. A. M DC LXXXI. in 12.

Equitis Terlonii Commentarii, quibus rationem Regi negotiationum suarum ab anno 1656 ad añum usq; 1661 reddit. Parisiis, 1681.

Quantam id generis Commentarii, quibus legationis a se administratæ narrationem complecti Oratores consueverunt, utilitatem & illis afferant, qui ad Civilem prudentiam aspirantes, negotiorum publicorum rationem ac momenta, ipsarumque Rerumpublicarum statum præsentem, nosse intimius desiderant: & iis etiam, qui justos Annales componere, ac rerum gestarum Historiam non ex vulgi sermonibus, sed authenticis fideque dignissimis monumentis posteritati tradere moliuntur, ignorat nemo. Nec quisquam inficiabitur, in ejusmodi Legatorum de rebus a se in curando munere gestis Relationibus, quæ apud plerasque gentes publico usui subductæ in scriniis inter secretissima recondi solent, publici juris faciendis, Gallos inprimis faciles esse: ut, quemadmodum consulta sua ac destinationes clausas tenent summoque studio occultant, ita rerum jam peractarum exactam notitiam invidere nemini velle videantur. Utique non Acta

tantum

tantum publica sua in volumina diligenti studio collecta,ut usui esse justam Historiam condituro possint, (*Recueils de diverses pieces pour servir a l' Historie*) sed & Oratorum Regis Galliæ commentarii Historiam peractæ legationis continentes magno in Gallia numero prostant; ut tot subsidiis publice jam paratis, quæ alibi ex archivis magno labore conquirenda sunt,&ægre admodum e latebris extrahuntur,nullius gentis Historiam,quam Gallicæ, sincerius,exactius, & faciliori negotio componi posse palam sit. Aliorum itaque exemplum secutus Eques *Terlonius*, cum Nuntii primum Extraordinarii, post Legati Ordinarii ad Daniæ, Sueciæ, Poloniæ Reges munere, ab a. 1656 ad a. 1661, eo nempe tempore,quo Septentrio atrocissimis bellis flagravit, functus esset,ac non hostilium tantum actionum spectator ac observator industrius fuisset, sed & in pace inter belligerantes componenda præcipuas partes egisset, commentarios hosce edendi consilium cepit, eadem opera & Regi Christianissimo rationem redditurus gesti muneris, & Historiarum civilisque prudentiæ cupidis consulturus.

Auspicatur opus hoc ab itinere in Poloniam a. 1656 a se suscepto,ut ad Carolum Gustavum Sueciæ Regem Polonico tunc bello occupatum munera a Rege suo deferret; cumque illa tempestate Sueci ac Transylvani socias adversus Polonos vires junxerint, fœderis illius ortum ac momenta,exercitus utriusque robur, Caroli Gustavi Sueciæ Regis & Ragozii Transylvaniæ Principis congressum, eorundemque post armorum conjunctionem gesta, Sueciæ denique Regis felicem eventu in Germaniam, ut novo hosti Dano mature occurreret, Ragozii infelicissimum in Transylvaniam regressum, uberius recenset. Inde quæ in Electoris Brandenburgici Aula sibi obtigerint, quibusque causis impulsus Elector pacem cum Polonis,desertis Suecorum partibus, admiserit,enatrat; quæque ipse, postquam defuncto Lubecæ *Comiti d' Avaugour* in ordinarii ad Septentrionis Reges legati munere suffectus, ac paci inter partes bellantes componendæ incumbere jussus esset, in pacis promovendæ negotio dixerit, scripserit, egerit, sic commemorat, ut utriusque belli Sueco-Danici Historiam passim intertexat; adeoque auspicatissimam Sueciæ Regis in Danicas provincias irruptionem, pacem Danis tantum non imperatam, bellum a Carolo Gustavo Sueciæ Rege adversus Danos redintegratum, Hafniam obsessam, suppetias afflictis Danorum rebus

rebus a Cæsare, Brandenburgico Electore, Batavisque latas, verbo, belli totius cursum ac fata describat. Redit inde ad pacis multo tandem labore stabilitæ Historiam, ac qua eam ratione in Poloniam profectus inter Suecos primum ac Polonos eorumque Fœderatos promoverit, insertis literis quamplurimis eam ob causam ultro citroque datis; quomodo item redux in Daniam factus Tractatus pacis inter Danos ac Suecos una cum Anglicis ac Belgicis Legatis instauraverit, ac ad felicem tandem exitum, etsi post Caroli Gustavi demum fata perduxerit, commemorat. Denique cum & Regni Suecici comitiis post excessum Caroli Gustavi celebratis *Terlonius* amplissimo, ut ante, Legati Gallici munere insignis interfuerit, quæ istis in comitiis tum de regimine, donec Rex minorennis adolesceret, constituendo, tum de Regina Christina, quæ in Regnum nuper redierat, actitata fuerint, explicat, subjecto defuncti Regis Caroli Gustavi elogio ac charactere: indeque Friderici quoque III Daniæ Regis, Regiæque Domus adornata delineatione, mutatam Regni formam, quod ex electitio hæreditarium factum est, recenset, finemque libro Historia reditus sui ex Dania in Galliam, ubi a Christianissimo Rege gratiose exceptus est, imponit.

DISSERTATIO EPISTOLARIS, DE OBSERVATIONIBUS CIRCA CURATIONEM VARIOLARUM CONFLUENTIUM, NEC NON DE AFFECTIONE HYSTERICA.

Per Thom. Sydenham M. D. Londini, 1682. in 8.

Egerat jam pluribus *Autor in Observat. circa Morb. acut. Hist. & Curat.* de Variolis, quas *Confluentes* vocant, eæque in quantum & essentia & periculo a *Discretis* differant, *p. I. s. 3. c. 2. p. 166. & s. 4. c. 6. p. 282.* docuerat: quæ tamen novis quibusdam observationibus illustrare, quin & de Passione Hysterica quædam adjicere, *a Guil. Cole*, M. D. per Epistolam invitatus, præsenti in dissertatione satagit.

De Variolis Confluentibus duo principaliter monet. 1. Regimen calidum ægrorum, eorumque ante sextum morbi diem, & ante quam variolarum examen omne in conspectum se dederit, decubitum, (nisi interdum symptomata vehementiora ad id cogant) omnino rejicit. 2. Syrupi de meconio, seu diacodii & crebriorem & copiosiorem usum sub variolarum suppuratione persuadet. Quoad prius punctum

ctum, supponit materiæ Variolosæ (ab ipso sic dictæ) cum sanguine assimilationem, adeoque hujus infectionem, illius multiplicationem omni ope prohibendam esse. Assimilationem vero hanc nulla re magis promoveri, quam si æger intempestive, ante sextum diem lecto se addicat: Siquidem hoc modo, non secus ac ab ægri natura spirituosiore, vel a medicamentis cardiacis & spirituosis, fermentum plus debito exaltetur, sanguis vero ad excipiendas profundius morbi impressiones disponatur. Adeoque curationis fundamentum a primorum dierum regimine dependere; si vero calidorum, & præsertim lectuli usu spirituosæ particulæ acuantur, necesse esse, assimilandi earum facultatem hoc ipso roborari, variolas copiosiores hinc efflorescere, & ægrum in majori vitæ periculo versari. Quoad posterius punctum notat, post sextum morbi diem pustulas augeri, corpus, præsertim caput, ab iisdem calefieri, & maturando suppurari, & ita febrim secundariam tali occasione incendi, ex qua subinde ingens ægro periculum circa XI præsertim morbi diem immineat. Cum vero quo sedatior sanguis & spiritus, eo melius procedere omnia soleant, ob id remedia anodyna, & hæc inter syrupum de meconio ad ℥j usque ad ʒx sæpius reiteratum esse omnium optimum, idque inprimis ultimis & periculosissimis morbi diebus. Quæ omnia rationibus & observationibus, ut & objectionum resolutionibus confirmare nititur.

Pergit postmodum ad *affectus Hystericos*, chronicorum omnium ipsi frequentissimos, & quos eosdem cum affectionibus hypochondriacis marium esse asserit: in qua sententia, cum *Fr. de le Boe Sylvio* celebri Medico, amice conspirat, ut passim ex libris hujus Practicis constat, & qui ob id *suffocationem hypochondriacam*, quam *Hystericam*, istud malum complicatum appellare maluit. Præmittit affectuum dictorum Historiam, secundum insignem symptomatum varietatem notabilem, quæ omnia, tanquam a causa proxima, a spirituum animalium ataxia seu vitiosa dispositione, cujus ratione ex impetu illorum inordinato in hanc vel illam partem spasmi & dolores excitentur, & organi tam illius, in quod se ingerunt, quam istius, a quo abscedunt functiones pervertantur, pendere statuit, id quod speciali symptomatum fiendi modo, pluribus declarat. Propius accedit hic *Willisio*, qui pariter in *Pathol. Cerebri, & Nervos. generis Specim. c. X.* pathemata hysterica ad affectus convulsivos, & in quibus cerebrum & nervosum ge-

nus inprimis afficiantur refert, causam vero proximam non tam spiritibus ipsis, quam potius copulæ explosivæ heterogeneæ a sanguine suffusæ, cum spiritibus per processus nerveos derivatæ, attribuit. Præmissa ista theoria, Curam Practicam ponit in sanguinis corroboratione, ut spiritus ex illo geniti, invigorati, correcta eorum ataxia, tenorem totius corporis, & singularum partium œconomiæ competentem, denuo acquirant. In quem finem martialia, præsertim martem crudum, & syrupum de Marte, ceu expertissima, non neglectis cæteris hystericis & fœtidis commendat: utut ægris quibusdam, aliis irritis, curam lacteam, aliis diuturniorem equitationem proficuam observavit. Generali huic, specialem paroxysmorum atrocium, & symptomatum graviorum per opiata præsertim instituendam curam subjungit, ut & quomodo tractandæ sint puerperæ, passionibus hystericis correptæ, ut quod ipsis imminet, vitæ periculum effugiant.

G. G. L. MEDITATIO DE SEPARATIOne Salis & aquæ dulcis, novoque Separationum Chymicarum genere.

SEparatio aquæ dulcis, salisque in ea contenti duplicem scopum habere potest: vel enim quærimus aquam dulcem, neglecto sale, ut navigantibus succurramus, vel contra quærimus salem neglecta aqua dulci, ut sumtus minuamus, qui in ignem sunt impendendi, cujus vi aqua evaporat, quod non exiguum in illis regionibus usum haberet, quibus Sol hoc ministerium non satis præstat.

Quod primum attinet, aquam dulcem potui satis aptam ex marina obtineri posse distillatione, non Linschotani tantum, sed & aliorum multorum relatione constat. Et putem eum in usum furnos inveniri posse admodum compendiosos, & exiguæ materiæ combustilis indigos, quales nondum adhibentur. Præcipitari salem posse scio Zinco, lapide calaminari & similibus, quin etiam Saturnus hic aliquid præstat. Sed simplicissimam obtinendæ aquæ dulcis rationem esse puto percolationem. Experimentis enim constat, etiam vino & urinæ aliisque liquoribus repetita per simplex sabulum transmissione adimi non tantum colorem, sed & saporem. Et cum in Galliis essem, vidi genus lapidis, qui prima statim vice, liquores insipidos transmittebat; credoque adhuc vivere, qui locum indicare possit. Et ut aqua

salsa

falsa facilius per majorem sabuli copiam percolaretur, & perinde statim prima vel ad summum altera vice purificaretur, posset adhiberi machina comprimens vel sugens. Quod si cui placeret loco simplicis sabuli adhibere Lithargyrium, vel aliam Saturni calcem, res forte adhuc melius succederet. Cæterum ex his occasio mihi nata est cogitandi *de novo quodam Separationis Chymicæ genere*. Ponamus liquorem per sabulum vel commune vel peculiare, aliudve corpus sæpe transmitti, donec vim amiserit: dubium nullum est, quin sabulum aliquo sale, si ita dicere licet, essentiali ipsius liquoris futurum sit impraegnatum. Eliciatur Sal iste rursum ex sabulo, superfusa aqua communi, & aquæ defusæ parte deinde evaporante, congeletur in crystallos, aliave ratione ad siccitatem revocetur. Ne vero putet aliquis frustra aquam sali, ex sabulo eliciendo, reddi, quam percolatione prius ab eo separavimus; sciendum est, hac ratione magnam salis copiam anteà in multo liquore dispersam, nunc concentrari in tam exiguum, quantus ad eum solvendum sufficit; deinde multum interesse inter aquam priorem ipsi vino vel alii liquori ingenitam, quæ salem hunc sibi cognatum non ita facile dimisisset, & inter aquam communem, nunc affusam, quæ salem hunc essentialem ut nunc primum attraxit, ita mox libenter derelinquit. Si quis etiam omissa elixatione experiri volet, quid distillando salem ex sabulo, aut sabulum vitricando esset proditurum, multa haud dubie nova deprehenderet, quasdam etiam forte peculiares terras produceret. Ita ope hujus subtilis percolationis, novam multorum corporum analysin habebimus, ingentemque materiam utilium experimentorum.

Superest ut de secundo capite dicam, separatione scilicet salis ex aqua, ipsa aqua neglecta. Hæc separatio pluribus modis reddi potest facilior, quorum partem jam attulimus, nam illi ipsi furni compendiosi minore sumtu aquam in vaporem vertent; deinde si percolatione sal in sabulo relictus habeatur, elixatione concentrabitur in aquam multo priore ditiorem, adeoque facilius incoquendam. Sed ut nunc mittam Solis aerisque auxilium non satis adhibitum, suffecerit dici, quomodo aqua sequestrari possit simplici motu, sine ullo igne. Fundamentum hujus meditationis mihi præbuere illæ salinæ, quas vocant LECK-WERCKE, ubi magna aquæ sylvestris sive heterogeneæ pars, Sulciæ sive Solæ quam vocant mixta, motu lapsuque dissipatur.

Sed perfici operationem posse cogitavi, cum considerarem folles illos notos, qui a vento ex aqua per lapsum generato, flatum habent. Inde enim manifeste sequitur, si aqua salsa semel delapsa & per machinam iterum elevata, denuo decideret, denique omni aqua in vaporem versa, solum salem in fundo remansurum. Has meditationes, quas alii forte secretas haberent, ex multis aliis excerptas, publico impertiri volui, ne forte casu aliquo intercidant.

EXCERPTA EX EPISTOLA DN. JOANNIS HEVELII, Gedano Lipsiam missa d. 17. Nov. st. n. a. 1682.

I. De Variatione Acus Magneticæ.

Confer Acta Anglicana Mens. Oct. Anno 1670. & Actorum horum mens. Aug. p. 258.

GRatias autem omnium primo Tibi habeo, quod inter alia etiam illam Epistolam invitatoriam ad observationes Magneticæ Variationis instituendas mihi transmittere volueris. Lætor ex animo, quod & alii mecum statuant, plurimum conducere & Rei Literariæ & Nauticæ, ut hocce negotium conjunctis viribus funditus pervestigetur. Ego quidem antequam hanc Epistolam accepissem, sponte tamen mea, die sc. 20 Junii st. n. circa ipsum *Solstitium æstivum*, cum intra aliquot annos debite declinationem magneticam haud investigassem, observationem istam rursus summa diligentia institui, non solum illa acu magnetica, quam ante quadraginta jam annos istis observationibus adhibui, sed plurimis diversissimis. Inveni autem declinationem hoc anno esse 8 gr. 45 vel 52 min. occasum versus, quæ anno 1670 d. 22 Junii deprehensa est 7 gr. 20 min. hic Gedani: uti ex Epistola *ad Cl. Oldenburgium Ill. Reg. Societatis Secretarium*, quæ in *Actis Anglicis* Anno 1670 m. Oct. invenitur, liquet. Cum autem inter alia ibi professus sim: *Unde mihi subolet, motum hunc annuum hoc tempore quasi decrescere: præsertim cum ex meis observationibus annorum 42, & Anno 1670 habitis, liquidum sit, hunc motum tantummodo nunc esse 9 min. 6 sec:* In hac opinione nunc magis magisque confirmor, ex hujus anni 1682 observatione, motum sc. hunc annuum plus plusque

de-

decreſcere. Nam 12 annorum ſpatio 1 gr. 25 min. declinatio hic Gedani tantum diminuta nunc eſt. Quousque autem decreſcet, an ſuo tempore futura ſit circa limites plane ſtationaria: an vero continuo motu, & ubique plane uniformi ſit progreſſura, ſubſequentium annorum obſervationes docebunt. Quare & meo nomine omnes harum rerum obſtruſarum cultores obnixe rogatos volo, ut quilibet ſuo loco ad ea omnia accurate attendat, inprimis ut limites hujus progreſſionis recte ubique detegi poſſint. Nam motum hunc Magnetis ſuo tempore rurſus orientem verſus progreſſurum, nullum apud me eſt dubium.

II. De Cometa Anno 1682 menſe Auguſto & Septembri viſo.

Nuperus Cometa etiam a me pro viribus, quoties temperies tantum aeris indulſit, hic Gedani ex nova mea Specula, novisque meis Organis obſervatus eſt; plurimas etiam tam diſtantias a plurimis Fixis, quam Cometæ Altitudines Meridianas notavi; quas autem omnes hic recenſere, nimis longum foret, nec vacat eas rigidiori calculo ſubjicere; tota hiſtoria rejicienda erit eousque, donec *Annum Climactericum*, atque *appendicem Obſervationum mearum* poſt *Part. II. Mach.* meæ *Cæleſtis* impetratarum ſum editurus. Sufficiat hac vice dixiſſe, Cometam hunc Gedani die 25 Auguſt. ſt. n. primum detectum, atque a die 26 Aug. ad 17 Septembr. quoties tantum ſerenitas permiſit, debite ſummaque cura a me obſervatum eſſe, tam mane quam veſperi imo etiam per aliquot continuas noctes, cum exiſteret pernox: qua via autem, qua velocitate, ſub quo angulo Orbitæ ac Eclipticæ progreſſus fuerit, ex adjecta Tabella patet; quam tamen non ex accurato calculo, ſed ex Globo tantummodo laxiori modo concinnavi, cum ſublimiora ſtudia in edendo novos Globos cœleſtes meos, cum Catalogo Fixarum, & quæ eo pertinent, id minime permittant.

Anno 1682 Mens. D	Hor. /.	Longitud. Cometæ. S. o. /	Latitud. Cometæ. o. /	Motus in prop. Or. o. /
Aug. 26.	3. 0. M.	3. 23. 30.	21. 0. B.	
27.	11. 0. V.	4. 5. 0.	23. 30.	10. 0. fer.
30.	3. 30. M.	4. 18. 0.	25. 20.	13. 20.
30.	9. 0. V.	4. 22. 0.	25. 40.	3. 30.
31.	3. 30. M.	4. 24. 30.	26. 0.	2. 20.
Sept. 1.	3. 30. M.	5. 1. 0.	26. 0. fer.	5. 45.
1.	9. 0. V.	5. 6. 0. f.	25. 40.	4. 45
3.	8. 30. V.	5. 20. 0. f.	24. 30.	11. 30.
6.	9. 0. V.	6. 5. 0.	20. 30.	15. 0.
8.	8. 0. V.	6. 12. 0.	18. 15.	8. 0. fer.
9.	8. 30. V.	6. 15. 30.	17. 15.	3. 30.
10.	8. 0. V.	6. 18. 30.	15. 45.	3. 0. fer.
12.	8. 0. V.	6. 23. 0.	14. 0.	5. 0.
13.	7. 30. V.	6. 25. 0.	13. 30.	2. 0.

Notanda.

Nodus Boreus in 24 gr. Tauri, & Nodus Austrinus in 24 gr. Scorpii; Limites vero in 24 gr. Leonis & Aquarii extiterunt. Angulus Orbitæ & Eclipticæ fuit 26 gr. fere. Utrum autem toto durationis tempore omnino constans cum Nodis extiterit, an vero & quousque variaverit, ut sæpius fieri solet, ex calculo patebit.

En motum diurnum aliquanto accuratiorem ad aliquot dies:

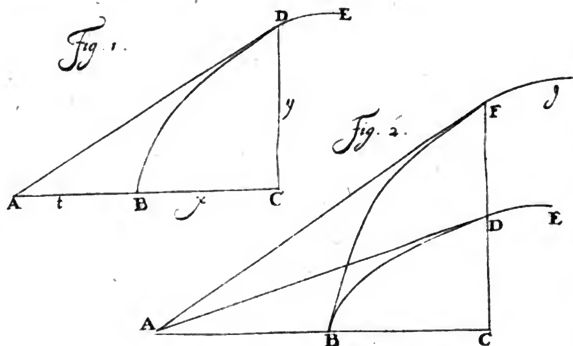
Mens. dies Vesp.	Mot. Com. diurnus. o. /.	Mens. dies Vesp.	Mot. Com. diurnus. o. /.
Aug. 26	5. 28	Sept. 5.	5. 24.
27.	5. 35.	5.	5. 0.
28.	5. 41.	6.	4. 30.
29.	5. 46	7.	4. 0.
30.	5. 50.	8.	3. 30.
31.	5. 46.	9.	3. 0.
Sept. 1.	5. 43.	10.	2. 40.
2.	5. 40.	11.	2. 20.
3.	5. 31.	12.	2. 0.
4.		13.	

Sic ut motu suo proprio in orbita sua confecerit a die 26 Aug. ad 13. Sept. vesp. 83 gr. 27 min. & in Ecliptica 91 gr. 30 min. Latitudo vero Borealis creverit ad 6. gr. rursus decreverit 12 gr. 30 min.

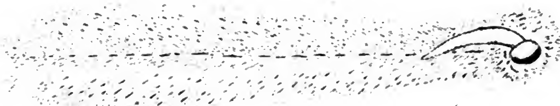
De

TAB. XXI. ad A. 1652. pag 329.

TAB. XX ad A. 1652. pag 391.

De Capite & Cauda hæc referenda habeo: quod nimirum caput toto durationis tempore lucidius, quam iste Anno 1681, ac aliquanto etiam majus, e contrario multo breviorem caudam exhibuerit. In ipso capite, beneficio longioris Telescopii, non nisi unicum nucleum figuræ ovalis, & a superiori parte gibbosæ constanter notavimus; nisi quod die præsertim 8 Sept. ex dicto nucleo clarissimus simul radius ex parte etiam incurvatus in caudam exiret; quod ut notari meretur (cum ejus generis faciem in nullo adhuc Cometa, quantum memini, observaverim) sic lubens hic faciem Capitis & Caudæ delineatam dare volui. TAB. XX Præterea sciendum, quod nonnunquam, ut d. 30. August. mane factum, caudam satis præcise in oppositum Solis direxerit; sed sæpius etiam notabilem deviationem (prout in plurimis Cometis fieri solet) exhibuerit. Longitudinem quoque Comæ non semper eandem conservavit: initio Cauda 12 fere grad. videbatur, deinde nonnunquam brevior, etiam interdum longior ad 15 & 16 gr. extitit; circa finem vero quotidie diminuta est.

III. De Phænomeno quodam circa Auroram deprehenso.

Die Mercurii, 28 Oct. Hora 9 vespertina, Aurora Borea Notozephyrum versus hic Gedani apparuit, diversissimos, longissimos, fulgentissimosque radios sursum projiciens, ac si caudæ essent trium vel quatuor diversorum eximiorum Cometarum. An phænomenum hocce & simul alibi, uti nonnunquam fieri solet, visum fuerit, haud abs re esset cognoscere. Nam interdum plurimis in locis simul ejusmodi phænomenum conspicitur: prout anno 1621, d. 12 Sept. obtigit. Quod non solum *Clariss. Petrus Gassendus* Peynerii in Provincia, circa Aquas-Sextias, deprehendit; sed in tota fere Gallia, tam ad Austrum, quam Aquilonem, Orientem & Occidentem eo ipso tempore fuit observatum; ut legere est in Philosophia Epicur. p. 1137, 1138.

NOVA METHODUS TANGENTES CURvarum expedite determinandi, per D. T.

Quantus sit Tangentium usus, iis constat, quibus perspectum, quod dum Tangentes curvarum determinantur, eo ipso etiam quadraturæ spatiorum curvilineorum exhibeantur: quapropter Methodi

thodi universales Tangentes determinandi, a Præstantissimis Mathematicis inventæ. Sed quia utplurimum prolixum admodum requirunt calculum, optime Geometriam promovent, qui in re tanti usus singularem facilitatem suppeditant, quod inprimis *Dn. Slusius* generali ac admodum simplici regula effectum dedit.

Unde cum in Regulam, quæ multo adhuc universalius ac simplicius, ac ulla hactenus exhibita, Tangentes determinat, inciderim, rerum harum peritis eam non denegandam esse credidi.

TAB. XXI Fig. Sit *In Schemate I.* curva quæcunque Geometrica BDE, prout eas *Cartesius* vocat; BC abscissa, æqualis x; ordinatim applicata CD, æqualis y; linea determinans Tangentem AB sit æqualis t: detur porro hujus curvæ natura quæ sit ex. gr. talis, ut $y^3 + x^3 + xxy$ sit æqualis $xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$. His ita positis, ordinentur termini hujus æquationis hac ratione, ut maxima potestas ordinatim applicatæ CD, seu y sit ab altera parte æquationis: hinc jam erit $y^3 = -x^3 - xxy + xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$. Transposita vero y^3 cum signo $-$ omnes termini ponantur æquales nihilo, seu 0.

II. Fiat fractio, ejusque Numerator hac ratione. Termini, quibus cognita quantitas adhæret, omnes assumantur cum suis signis, & si eadem sit unius dimensionis, præfigatur illi termino unitas; si duarum, binarius; si trium, ternarius, & sic porro: eritque in præsenti exemplo Numerator $-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy$.

III. Denominator constituatur hac methodo: Assumtis iis Terminis, in quibus abscissa x occurrit, retentisque signis, si quantitas x sit unius dimensionis, præfigatur, ut supra, unitas, sin duarum, binarius; & erit $-3x^3 - 2xxy + xyy - aax + 2axx$: his vero singulis unica x diminutis denominator erit $-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax$.

Dico, hanc Fractionem æqualem esse quantitati AB, atque adeo in præsenti exemplo

$$t = \frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax}$$

Atque sic facili & universali via omnium curvarum geometricarum Tangentes exhibentur.

Fig. 2. **Ulterius autem ostendam, eadem methodo infinitarum curvarum ex mechanicis Tangentes determinari. Sit enim, *in Schem. II*, quæcunque curva BDE, ac ponatur portio ejus BD æqualis x; DF vero** sit

ſit æqualis y; formeturque quæcunque curva BF, ex. gr. juxta priorem æquationem $y^3 + x^3 + xxy = xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$: ad determinandam ergo Tangentem AF, curvæ BFG ſic progredior. Aſſumatur Fractio juxta antecedentia, eique addatur quantitas x; eritque productum hoc æquale AD portioni Tangentis curvæ BDE, ac proinde

In præſenti caſu, ſi ducatur AD curvam BDE tangens in D, ac aſſumatur æqualis $\frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy.}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax} + x$, ducta recta AF tanget curvam BFG in puncto F. Eadem Methodo cycloidis ac infinitarum curvarum mechanicarum Tangentes admodum expedite determinantur, viaque adeo univerſali, ut ubi hactenus, per quamcunque Methodū analyticam, ſaltem unius curvæ exhibetur Tangens, hic ſemper una eademq; opera infinitarum curvarum Tangentes determinentur: infinitæ enim curvæ loco curvæ BDE poſſunt ſupponi, ut tn. Tangens ſemper determinetur per $AD = \frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax} + x$ poſita natura curvæ BFG tali, ut ſit $y^3 + x^3 + yxy = xyy - a^3 + aay - aax + axx = ayy$; & curva BD = x; recta DF = y.

Demonſtrationem horum omnium ſuo loco exhibebo, quam tamen unusquisque vel leviter in Analyticis verſatus ex hactenus exhibitis Methodis *Carteſii, Fermatii, Sluſii* &c. facile poterit elicere.

CHYMIA EXPERIMENTALIS CURIOſa ex Principiis Mathematicis demonſtrata, Auctore Joh. Helfrico Juncken.

Francofurti apud Herm. a Sande, 1681. in 8.

CHymiam, præſtantiſſimam fere Medicinæ partem, Auctor hic hactenus ſub denſa nube delituiſſe obſervans, nulloque autore publice exiſtente, (prout in præfatione ad Lectorem ediſſerit) qui ipſius deſiderio ſatisfaceret, & quaſi nucleum nobiliſſimorum remediorum in compendio traderet, eo ſe adductum ſenſit, ut proprias ingenii vires excuteret, manum ipſe operi admoveret, hincq; Chymiam Experimentalem adornaret. Ne autem hæc, inſtar gemmarum aut metallorum

intra viscera magnæ matris reconditorum, privatis saltem usibus servata, inutilis nulliusque commodi existeret, Experimenta sibi congesta sub nomine *Chymiæ Experimentalis curiosæ*, in salutem Reipublicæ Chymicæ promovendam, Posteritati nuncupare voluit.

Totum scriptum *Sectionibus septem* complectitur, quarum *Prior* Artis hujus Fundamenta, i.e. principia, instrumenta & operationes, subjectum & exin parabilia, describit ac recenset: *Altera* animalium horumque partium, *Tertia* vegetabilium, *Quarta* mineralium examen atque analysin & ex his producta exponit, ita quidem ut hujus capiti ultimo de Auro, panacæarum nonnullarum præparationem subnectat. In *Sexta* Medicamentorum singulariorum, sc. Digestivorum, Purgantium, Diureticorum, Cephalicorum, Odontalgicorum, Pectoralium &c. formulas varias recenset Noster: *Septima* remedia generosiora morborum externorum, & inter hæc Chirurgicas quasdam Operationes, v.g. Repositionem herniarum, Labii leporini sectionem, concedens, simulque modum balsamandi cadavera cum Cosmeticis variisque miscellaneis, Medicinam æque ac Mechanicas artes spectantibus, it. de usu Acidularum, & observationibus Astrologico-Medicis ex Abd. Trevv, loco Appendicis adjiciens.

NEVV EXPERIMENTS AND OBSERVAtions, made upon the icy Noctiluca, to vvich is annected a Chymical Paradox, by the Honour. Rob. Boyle.

h. e.

ROBERTI BOYLII OBSERVATIONES & Experimenta nova, circa Noctilucam Glacialem, quibus annectitur Paradoxon quoddam Chymicum.

Londini 168½. in 8.

PRæmissa appendice observationum nonnullarum ad Noctilucam Aeream, de qua Cal. Febr. pag. Act. 53. egimus, pertinentium, pergit Nobilissimus Autor ad Noctilucam solidam, (cujus præparatio, ut in aerea

aerea, non æque addita eſt) quam *glacialem* vocat, idque ex eo, quod ſubinde fruſtulorum ejus quædam perſpicua & ſine colore, adeoque inſtar tenuium glaciei fragmentorum appareant. Hujus primum conſiderat *proprietates*, primario quidem, quod in aere libero lucendo, inſignem fumorum copiam ſpargat, qui cum luce evaneſcant, ſimul ac aquæ ſubmergatur. Ne itaque continua illius fieret jactura, ſub aqua illam conſervavit. Aqua hæc, ut ut vix ſenſibiliter a contenta Noctiluca alteretur, evaporando tamen reſiduum gelatinoſum ſuggerit, quod intenſiori igni admotum, crepitando inſigniter, exploſiones crebras cum fulgurationibus igneis & lucidis emittit. Tentavit poſtmodum Noctilucæ hujus *ſolutiones*, obſervando, quod nec aqua ſimplex, nec ſpiritus urinoſi, nec ſpiritus minerales acidi eam diſſolvant, bene autem olea quædam, calore cinerum adjuta, illud præſtent, ut oleum therebinthinæ, ſed ſine lucis participatione, oleum cinamomi, cariophyllorum, cum lucis ſuſceptione, oleum vero macis & aniſi illam haud attingant. Nec ſpiritus vini ſolvere eam valet, niſi tandem admodum & calore adjutus: imprægnatur tamen inſenſibiliter particulis luciferis, adeo ut ſi ejusdem guttæ quædam aquæ vel frigidæ vel calidæ inſtillentur, mox ſub contactu mutuo, coruſcationes lucidæ, perquam vividæ, aſt brevi evaneſcentes, appareant, ut ita ſubito in aqua communi lux produci queat, ab alio quamvis non lucido liquore. Cujus Phænomeni occaſione Autor *ſubtilitatem* particularum Noctilucæ ſcrutari conatur, dum ex S. V. ita imprægnati cum aqua ſimplici copioſiore miſtura, & totius compoſiti clara effulgente luce, concludit, gr. 1. Noctilucæ aptum natum eſſe ita ſe diffundere, ut imprægnare valeat liquorem 100000 imo 400000 granorum, eumque lucidum reddere. Conſiderat hinc Noctilucæ *inflammabilitatem*, quatenus non ſolum chartæ inſperſa, hujus ſub incenſione ſimul incenditur, cum fulguratione & ſtrepitu inſtar nitri: ſed etiam ſpiritui Vini commiſta, poſt hujus conſumtionem & ipſa deflagrat. Agitatione in mortario vitreo ſponte flammam concipit, ut & forti tritu ac agitatione cum aliis ſubjectis facile inflammabilibus, charta, ſulphure, pulv. pyrio &c. adeo ut literæ chartæ inſcriptæ, & lucentes & ardentes ſimul aliquando appareant. Phiolæ parvæ hermetice ſigillatæ incluſa, igni admota, intenſam lucem & actualem flammam concipit. Quoad naturam denique hujus Noctilucæ annotat, ad *acidorum* craſin & proprietates eam acce-

cedere, siquidem per deliquium soluta, præter saporis testimonium, & coralia cum impetu arrodat, & cum Sale Tartari effervescat.

Paradoxon Chymicum istis annexum, jam cum Edit. secunda Chym. Sceptic. anno 1680, cum alio tractatu, *de Producibilitate Principiorum Chymicorum* edi debuit: sed quia versio Latina tunc temporis impedita fuit, Anglice conscriptum annectere hic placuit. Estque nil aliud, quam experimentalis confirmatio eorum, quæ in Chymista sceptico fusius excutiuntur, ignem non esse genuinum analystam concretorum, nec Chymicorum principia esse talia, sed ex aliis concreta & ex iisdem alias substantias diversas posse produci, quæ in præsenti paradoxo per oleorum essentialium, primario anisi, hinc therebinthinæ, cornu cervi & succini, cohobationes illustrat, præter piceam remanentiam copiosum & phlegma & spiritum acidum ex iisdem eliciendo.

EXCERPTUM EX LITERIS AVENIONE die 12. Oct. ad Autorem Ephemeridum Gallicarum scriptis, a Dn. Gallet, Præposito Ecclesiæ S. Simphoriani Avenione, continens ejus Theoriam Cometarum.

Translatum ex Ephemeride XXVII. d. 16. Nov. 1682.

MEam, quam Tibi mitto, Cometarum Theoriam, duæ tresve, sive Cometæ, sive Maculæ Solaris, apparitiones comprobarunt. Contendo enim me ostensurum, ab una eademque Stella duo differentia ista Phænomena produci, & ipsam perpetuo eandem esse, quæ ab omnium, quas habemus, observationum, præteritorumque etiam seculorum tempore ut Cometa apparuit. Concepi hanc ideam, quinque aut sex abhinc annis, rationemque ejus Academiæ Regiæ reddidi, post observatam Maculam Solarem, quæ M. Aprili anno 1677 visa, aliquot dierum lapsu Cometa fulsit. In hac sententia postremi annorum 1680 & 1681 Cometæ me confirmarunt, nec ego de rei hujus veritate porro ambigo.

Si per Te mature adhuc, de observando sub initium proximi mensis Sole admoneantur Astronomi, notabilem visuri sunt Maculam. Ea-

Eadem hæc illa Stella est, quæ Cometas efficit, quæ solem eclipsabit. Constitui posthæc aliquando Ephemerides super hac mea Theoria condere: interim Tabulas dabo motuum mediorum, cum omnibus ad calculum Æquationum necessariis proportionibus ad legem Planetarum, qui, perinde atque Stella ista, super quadam Ellipsi circa Solem moventur.

Videbitur hæc novitas mira, omniumque maxime Scientissimo Astronomo *Dn. Kavina*, qui in *Opere super Cometam anni 1680 & 1681* impossibilia pronunciavit isthæc mea promissa; quorum non exigua esset utilitas, etiamsi non nisi ad liberandum a terroribus publicum serviret, quos talia Phænomena ciere mundo consueverunt.

OTTONIS PHILIPPI ZAUNSCHLIFFERI J. U. L. Advocati Hanovici Ordinarii Judex supplens, seu Discussio de Officio Judicis suppletorio.

Marpurgi 1682 in 4.

Sicuti latissimum jus dicentis officium est: ita spatiosissimum quoq; scribendi campum nunquam non præbuit magnis quibusdam ingeniis, in quo feliciter emetiendo, tanquam in stadio virtute ac eruditione sua digno, certatim desudarent. Ut enim alios nunc omittam, qui in hac necessaria perquam & longe utilissima re operam atque industriam posuerunt, vel solius excellentissimi & cum quovis veterum comparandi JCti, *Casparis Ziegleri*, propitia Themide elaborata *Dicastice*, in qua tota Judicis conscientia excutitur, illustri ejus potest esse documento. Horum igitur vestigia laudabili conatu pressurus Auctor, per trimestre hibernum vix præstantiori studio insumere lucernæ oleum potuisset, quam colligendis iis, quæ in Communi, Camerali, Feudali, Saxonico & Canonico, Juribus, aliisque variorum locorum Statutis ac selectissimis Auctoribus circa officium Judicis *Suppletorium* sparsim tradita sunt; ita ut hic ipse liber jure meritoque eruditi Commentarii vicem ***in L. unic. C. Ut, quæ desunt Advocat. partium judex suppleat***, subire possit. Scinditur autem hic Tractatus in duas, *Generalem & specialem*, partes. IN GENERALI Auctor, præmissis quibusdam *conclus. 1. 2. & 3.* de necessitate Judiciorum, horum personis principali-

 bus

bus pariter & accessoriis, earundemque officio, *concl. 4.* principem Thesin, cujus accuratiori evolutioni totus deinde liber consecratus est, proponit, *Judicem* nempe *omissa partium litigantium, earumque Advocati vel Procuratoris, supplere debere ac posse.* Ubi remotis primo *Conclus. 5.* iis, quæ cum hac thesi adversa videntur fronte præliari, in sequentibus docet, quod ea sint vel *Juris*, vel *Facti*. Ratione *Juris* dicit, teneri Judicem supplere omissorum ea, quæ (1) sint Juris Publici, *concl. 6.* quæque (2) ad substantiandum, ceu vocant, judicium, justamque procedendi viam pertineant, *concl. 7.* (3) ea, quæ sint Juris tam Communis, ejusque vel Romani, vel Canonici, vel Feudalis, vel Recessuum Imperialium; quam Statutarii ac Municipalis, *concl. 8.* itemque (4) Juris non scripti, consuetudinis nempe cum notoriæ, tum Judici bene cognitæ. *concl. 9.* Ad *Facta* officio Judicis supplenda refert exceptiones a Partibus non quidem propositas, ex actione tamen instituta, productis instrumentis, confessione alterutrius litigantis, vel alias ex Actis apparentes, de quarum veritate Judici, ut tali, constet. *concl. 10.* quæ omnia locum habeant, sive præjudicium Partibus inde fiat, sive non, *concl. 11.* Tandem *concl. 12.* affirmat, esse quædam, quæ quidem Judex supplere possit, non tamen præcise teneatur, itemque alia, quæ Partes agere nequeant, hincque a Judice sint supplenda, quorum exempla in subjectis §§. non parca manu spargit. In SPECIALI parte examinatur, quid Judex supplendo possit in singulis partibus Processus, & quidem (1) circa supplicationem pro impetrando Processu, *concl. 1.* (2) in citatione, *concl. 2.* (3) in Advocatis, ac (4) Procuratoribus ut & Curatoribus cum dandis, tum repellendis, ac puniendis, *concl. 3. & 4.* (5) in transactione inter Partes tentanda, *concl. 5.* (6) in formando Processu *concl. 6.* (7) libellis actionum, *concl. 7.* (8) satisdationibus *concl. 8.* (9) Reconventione contra Actorem a Reo instituenda *concl. 9.* (10) Contestatione litis & positionibus, juramento respondendorum dandorumque dandis, *concl. 10.* (11) Exceptionibus dilatoriis æque ac peremptoriis, *concl. 11.* (12) Probationibus, *concl. 12.* (13) in Conclusione causæ & Actorum transmissione, *concl. 13.* (14) Sententia, *concl. 14.* ac denique (15) in hujus executione, *concl. 15* Postremo *concl. 16.* officium Judicis Suppletorium circa varia in quavis Judicii parte emergentia considerat, adductisque iis, quæ in actibus voluntariæ Jurisdictionis hisque similibus isti quoque subjacent, ultimam manum cum coronide

nide duplicis Conclusionum & materiarum indicis opusculo imponit.

VINCENTII PLACCII J.U.L. ET PROFESSORIS Hamburgensis, Justiniani Imperatoris Institutiones reconcinnatæ.

Francofurti 1682. in 8.

DE methodo & ordine Juris Romani, quod quidem Justiniani jussu compositum in quatuor volumina succrevit, diversa diversorum circumferuntur judicia. Sunt, qui Cujacium secuti, omnia arte mirabili in eo cohærere, nec tam ingenio Triboniani, quam Juliani & Hermogeniani aliorumque veterum Juris Sacerdotum, quorum vestigia ille secutus sit, digestum contendunt. Sunt e contrario alii, ἀμεθοδίαν librorum Juris, titulorumque inter se connexionem non satis accuratam aperte accusantes, inter quos præ cæteris est non infimi subsellii JCtus, *Antonius Matthæi*, qui sæpius concinnatori Elementorum Jurisprudentiæ Romanæ ἀταξίας nævos exprobrat, quos tamen abstergere conatur CL. Argentoratensium JCtus *Joh. Otto Tabor in Partitionibus Jurisprudentiæ Methodicæ elementaris*, satius esse dicens (*vid. cit. libelli dedicatio prior & conclusio*) ad levigandas difficultates, tectis & excusatis, si qui vel maxime subessent, erroribus, reverentiam potius ac amorem erga Justiniani methodum, quam tædium ac veternum cupidæ legum juventuti instillari. In hac ergo posteriorum classe suum quoque videtur profiteri nomen Auctor præsentis libri, qui se, non modo ob compaginem partium confusam, sed etiam obscuritatem rerum, defectumque bonarum definitionum, multarum deinde ac præcipuarum Juris materiarum quarum nec nomina quidem hæc Justiniani Elementa nota faciant, præteritionem, ac denique abrogata, quæ ibi contineantur, quamplurima, ad reconcinnandas has Constitutiones Imperiales, novamque iis faciem adaptandam, compulsum asserit. Sex vero potissimum recenset, quæ in hoc enchiridio præstiterit. (I) Paucas se ac perbreves sensuum declarationes passim textibus interseruisse. (II) Sola illa, quæ ad Compendii Juris necessariam Institutionem requirantur, a superfluis, aut repetitis potius, secrevisse. (III) Definitiones rerum plane omissas supplevisse, vel etiam in textu occurrentes interpo-

terpolatione leviſſima accuratiores effeciſſe. (IV) retinuiſſe quidem partium ſeriem & connexionem, Imperatoris auctoritate comprobatam, nec omnino peſſimam, quandoque tamen titulum alteri aut ejus parti præmittendum, qui poſtpoſitus erat, notaſſe, vel ubi ejus paragraphus aut ejus membrum intempeſtivius anticipatum eſſet, monuiſſe. (V) ea, quæ certo aut legibus recentioribus aut uſu indubitato Imperii abrogata conſtet, typorum varietate ab adhuc vigentibus diſtinxiſſe; ac (VI) denique varia ſupplementa ad perfectum Juris privati compendium adjeciſſe, omiſſis tamen iis, quæ ex Philoſophia Practica cuivis ante, quam Jurisprudentiæ limina ſalutet, addiſcenda ſint, aliisque ſpinoſis quæſtionibus & diſtinctionibus ſubtilioribus non tam a Legibus, quam Interpretibus ſæpenumero excogitatis; & quidem hæc omnia eo ſtudio, ut non putet, hujus breviarii aliud breviarium denuo requiri, niſi apud eos, qui ætatis aut præcognoſcendæ Philoſophiæ maturitate deſtituti, præpoſtera feſtinatione ad altiora hæc ſtudia impares adhuc nimis animos attollant.

MISCELLANEA HISTORICA REGNI Bohemiæ. Decadis I, Liber IV. Hagiographicus, ſeu ***BOHEMIA SANCTA****, continens Sanctos & Beatos Bohemiæ, Moraviæ, Sileſiæ, Luſatiæ &c. Autore Bohuslao Balbino, e S. J.*

Pragæ, 1682 in fol.

Quorum memoriæ hunc librum deſtinavit Autor, quatuor illi potiſſimum, imo coronidem operis ſi addas, quinque claſſibus deprehenduntur diſtincti. In *prima* etenim collocavit, quos e Bohemis in Divorum ſuorum numerum Romana Sedes retulit: quin & alios, pro Sanctis & Beatis inter ſuos quidem cultos, ſed nuda forte Sedis illius permiſſione. *Altera* eos commemorat, qui tametſi nulla Sedis autoritate in Sanctorum unquam cenſum venerint, pro Sanctis tamen Beatisque habeantur ab immemorabili tempore, ornatique iſtis titulis apud alios Scriptores inveniantur. *Tertia* eorum vitas complectitur, qui, licet nec Sancti ſint a Pontifice declarati, nec uſpiam Sanctorum vice culti, religionis Romanæ tamen cauſa fuerint interemti. Quo Edmun-

mundum etiam Campianum, natione quidem & loco mortis Anglum, vitæ tamen institutione & doctrina Bohemum, refert. A cujus institutione postea se, doctrinamque suam recta quasi linea descendere inde probat, quod Edmundus hic Rhetorices Professor Pragæ, Jacobum Pontanum: Pontanus, Matthæum Raderum in Bavaria: Raderus ibidem Jacobum Bidermannum: Bidermannus Johannem Lupium, & hic, Balbinum inter alios Pragæ Brunæque suæ habuerit alumnum disciplinæ. *Quartam* classem, ex secundi libri parte, faciunt, qui in Bohemia, Moravia, Silesia, & Lusatia cum publica sanctimoniæ vixerunt fama, vitæque innocentia in antiquitate claruerunt; aut a Scriptoribus idoneis virtutum & sanctimoniæ merito, in isto religionis genere commendantur. Quorum Catalogo & res gestæ Caroli IV, ac Ferdinandi II Imperatorum Augustorum, Bohemiæque Regum inseruntur. *Postremam* classem, & totius Libri coronidem illis Societatis suæ Patribus tribuit atque Fratribus, qui integri fere abhinc seculi decursu, cum ultro Peste conflictantium obsequiis sese devovissent, eodem illo contagiosæ luis torrente sunt abrepti.

CASTELLUS RENOVATUS, hoc est, LEXICON MEDICUM, cura & studio Jacobi Pancratii Brunonis, Ph. & Med. D. & P. P.

Norimbergæ 1682 in 4.

Diuturnum sane est exilium, quod Medicina vel ab incunabulis suis per plures incerto admodum gressu oberrans gentes, perpessa est. In Ægypto enim post Cataclysmum renata, Græciam petiit, & Asclepiorum familiæ (ex qua & *Hippocrates*) inprimis adhæsit: deinde ab Arabibus, Mauris & Saracenis, per 500 fere annos, undique quasi captiva circumducta, tandem ab Europæ cultioribus populis, suaviori amplexu suscepta fuit. Sub his migrationibus, non potuit non, propter gentium linguarumque diversitatem, vocabulorum multiplicium & terminorum technicorum, origine nunc Græcorum, nunc Arabicorum, nunc plane barbarorum, varietas insignis succrescere; ut taceam ista, quæ Chymicorum turba, ad *Paracelsi* potissimum imitationem, adjecit pariter & inseruit. Ast horum denegata cognitio tyroni,

Medico maximas difficultates, ne dicam impedimenta, sub ipsis artis addiscendæ auspiciis necessario adfert: quibus ut occurratur mature, plures jam olim eruditi Dogmatici æque ac Spagyrici desudarunt Medici, Lexica, Dictionaria, Onomastica Medico-Chymica conscribendo. Inter Dogmaticos quidem, *Anutius Fœsius*, & *Guil. Corneus*, Parif. *Bartolomæus Castellus Messanens.* cujus Lexicon Medicum Græco Latinum jam anno 1657 *Adrianus Ravensteinius* auctius edidit; *Stephan. Blanckardus Med. D.* edito anno 1679 Lexico Medico Græco-Latino, insigni vocabulorum penu referto, eminent. Ex Spagyricis vero *Leon. Thurneiserus*, *Gerh. Dorneus*, *Joh. Garlandius*, *Mart. Rulandus*, *Mich. Toxites*, *Guil. Iohnsonus*, hoc in negotio præ aliis occupati fuerunt. Sed cum horum conatus, utut laudandi, imperfecti nonnihil essent, nec una ex causa subinde defectuosi, necessarium hunc laborem in se suscepit Autor, ut omnia vocabula, quæcunque in arte Medica occurrunt, cujuscunque idiotismi fuerint, sive Dogmatica sive Hermetica in schola nata, in unum perfectum Lexicon Medicum, sub nomine *Castelli Renovati*, (quia ab hoc inchoatum) congereret, clare & perspicue eadem explicaret, Scriptorum probatorum allegationibus illustraret, & quod a pluribus tentatum, tyronum in gratiam ita magis perficeret. Quo in conatu Autorem, & antecessoribus suis palmam præripuisse, & de Re Medica optime meritum esse omnino fatendum est.

INDEX
AUCTORUM AC RERUM.
I. Theologica & ad Ecclesiasticam Historiam spectantia.

Petri

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

II. *Juridica.*

III. *Medica & Physica.*

Jac.

IV. Mathematica.

Dn.

V. Historica & Geographica.

VI. Phi-

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

VI. Philosophica & Philologica Miscellanea.

